

T.C.

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

DEVELİLİ ÂŞIK ALİ ÇATAK'IN HAYATI, SOSYOKÜLTÜREL
ÇEVRESİ, ÂŞIK EDEBİYATINDAKİ YERİ VE ŞİİR SANATI
(İnceleme-Metin)

Doktora Tezi

Ahmet Şükrü SOMUNCU

Danışman
Prof. Dr. Bayram DURBİLMEZ

NEVŞEHİR
Ocak, 2024

T.C.

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

DEVELİLİ ÂŞIK ALİ ÇATAK'IN HAYATI, SOSYOKÜLTÜREL
ÇEVRESİ, ÂŞIK EDEBİYATINDAKİ YERİ VE ŞİİR SANATI
(İnceleme-Metin)

Doktora Tezi

Ahmet Şükrü SOMUNCU

Danışman
Prof. Dr. Bayram DURBİLMEZ

NEVŞEHİR
Ocak, 2024

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan

Ahmet şükrü SOMUNCU

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“Develili Âşık Ali Çatak'ın Hayatı, Sosyokültürel Çevresi, Âşık Edebiyatındaki Yeri ve Şiir Sanatı (İnceleme-Metin)” adlı Doktora tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan:

Ahmet Şükrü SOMUNCU

Danışman

Prof. Dr. Bayram DURBİLMEZ

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Abdullah ŞENGÜL

KABUL VE ONAY SAYFASI

Prof. Dr. Bayram DURBİLMEZ danışmanlığında Ahmet Şükrü SOMUNCU tarafından hazırlanan “Develili Âşık Ali Çatak'ın Hayatı, Sosyokültürel Çevresi, Âşık Edebiyatındaki Yeri ve Şiir Sanatı (İnceleme-Metin)” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

...../...../.....

JÜRİ

İMZA

Danışman :

Üye :

Üye :

Üye :

Üye :

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun ...../...../..... tarih ve .....sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

...../...../.....

Dr. Öğr. Üyesi Volkan Recai ÇETİN

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Lisans eğitimimimden itibaren ilminden çok yararlandığım, doktora tez süreci boyunca da kendisinden çok Şey öğrendiğim, sabırla ve anlayışla yol göstericiliği yapan danışman hocam Sayın Prof. Dr. Bayram DURBİLMEZ'e sonsuz teşekkür ediyorum. AraŐtırmalarım sırasında birçok kişiden öneriler, yardımlar ve bazı belgeler aldım. Yardımına baŐvurduğum bu isimlere de buradan teşekkür etmekten mutluluk duyacağım. Araştırmacı yazar-Şair Sayın Abdullah Satoğlu, Sayın Abdulkadir Güler, Sayın Emir Ali zakır'a emekli ğretmen Sayın Hamdi Yozgatlı ve ğretmen Sayın Muzaffer Alp'a; Develi Belediyesi Emekli Kültür Müdürü Sayın Nezir tegen'e, Develi Belediyesi Kültür Müdürü Sayın Ali Orhan'a; Sayın Zeki Yıldırım (ÂŞık Mahrumi')a Saray Halı Fabrikası Yöneticisi Sayın Tayfur zlok'a, İstanbul Develi ve Yöresi Kültür Dayanışma Derneği Başkanı Sayın Orhan Cebeci'ye ve emekli HAGEM Müdürü-halkbilimci Sayın Nail Tan'a sağladıkları katkılar dolayısıyla teşekkür ediyorum.

DEVELİLİ ÂŞIK ALİ ÇATAK'IN HAYATI, SOSYOKÜLTÜREL ÇEVRESİ, ÂŞIK EDEBİYATINDAKİ YERİ VE ŞİİR SANATI (İnceleme-Metin)

Ahmet Şükrü SOMUNCU

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve
Edebiyatı Ana Bilim Dalı / Doktora, Ocak 2024

Danışman: Prof. Dr. Bayram DURBİLMEZ

ÖZET

Bu çalışmada Develili Âşık Ali Çatak'ın şiir sanatı incelenmiştir. Öncelikle âşığın hayatı, sosyokültürel çevresi geniş bir biçimde verilmeye çalışılmış, âşık edebiyatındaki yeri belirlenmiş ve değerlendirilmiştir. Daha sonra şiir sanatı üzerinde incelemelerde bulunulmuş yapı ve üslup bakımından ayrıntılı bir inceleme meydana getirilmiştir. Âşığın şiir varlığı da ortaya konmuştur. Şiirlerin incelenmesinde “İstatistikli Çözümleme Yöntemi” ve “Sistemik Tahlil Yöntemi” kullanılmıştır. Şiirlerden elde edilen verilerin sayısal dökümü ortaya çıkarılarak bunlar tablolar üzerinden değerlendirilmiştir.

Çalışma sonucunda âşığın 247 (Çeşitlenmelerle birlikte 261) şiiri ortaya konulmuştur. Âşık Ali Çatak'ın eldeki veriler ışığında Develi yöresinde Seyranî'den sonraki en güçlü âşık olduğu söylenebilir. Fakat bazı âşık edebiyatı gelenekleri bakımından zayıf kaldığı yönler de bulunmaktadır. Çalışmada bu durum da irdelenmiş ve Ali Çatak üzerinden Develi yöresi âşıklık geleneği hakkında da değerlendirmeler yapılmıştır. Ali Çatak aynı zamanda araştırmacı bir kimliğe sahiptir. Bu kimliğiyle de Türk halk bilimine katkılar sağlamıştır. Çatak'ın ülke genelinde adının duyulmasında bu yönünün, özellikle Seyranî üzerine yaptığı çalışmaların, rolü büyüktür. Ali Çatak aynı zamanda bitkiler, taşlar, toprak çeşitleri, doğa ve tabiat üzerine de araştırmalar yapmıştır. Halk hekimliği üzerinde çalışmalar yaptığı da bilinmektedir. Kam ve şamanların birden çok görevi üstlendiği ve âşıkların kökeninin de kam ve şamanlara kadar uzandığı göz önüne alınırsa Ali Çatak'ın bu özellikleri ve yönleri daha dikkat çekici hale gelmektedir. Develili Âşık Ali Çatak, yöresinin en başarılı âşığı ve Türk halk bilimine katkılar sağlayan bir araştırmacı olarak tanımlanabilir. Bu çalışma sonucunda Kayseri yöresi ve Develi yöresi âşık edebiyatını konu edinen araştırmalar başta olmak üzere âşık edebiyatı araştırmalarına, Türk halk edebiyatı alanına katkı sağlandığı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Âşıklık Geleneği, Âşık Edebiyatı, Şiir Sanatı, Develi Yöresi, Âşık Ali Çatak

**LIFE, SOCIO-CULTURAL ENVIRONMENT, PLACE IN LIGHT
LITERATURE AND POETRY ART OF THE DEVELİLİ ÂŞIK ALİ ÇATAK
(Review-Text)**

**Neveşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences, Department
of Turkish Language and Literature / Ph.D, January 2024**

Supervisor: Prof. Dr. Bayram DURBİLMEZ

ABSTRACT

In this study, the poetry of Develli Âşık Ali Çatak was examined. First of all, the life of the minstrel and his sociocultural environment have been tried to be given in detail, and his place in minstrel literature has been determined and evaluated. Later, studies were made on the art of poetry and a detailed analysis was made in terms of structure and style. The poetic existence of the minstrel has also been revealed. "Statistical Analysis Method" and "Systematic Analysis Method" were used in the analysis of the poems. The numerical breakdown of the data obtained from the poems was revealed and these were evaluated through tables.

As a result of the study, 247 (261 with variations) poems of the minstrel were revealed. However, there are also aspects where it is weak in terms of some minstrel literature traditions. In the study, this situation was also examined and evaluations were made about the minstrel tradition of the Develi region through Ali Çatak. Ali Çatak also has a researcher identity. With this identity, he contributed to Turkish folklore. This aspect of Çatak, especially his studies on Seyranî, played a major role in making his name known throughout the country. Ali Çatak also conducted research on plants, stones, soil types, nature and nature. It is also known that he worked on folk medicine. Considering that kams and shamans undertake multiple tasks and that the origins of minstrels extend to kams and shamans, these features and aspects of Ali Çatak become more remarkable. Minstrel Ali Çatak from Develi can be defined as the most successful minstrel of his region and a researcher who contributed to Turkish folklore. As a result of this study, it is thought that it will contribute to minstrel literature research, especially the research on minstrel literature of Kayseri region and Develi region, and to the field of Turkish folk literature.

Keywords: Minstrel Tradition, Minstrel Literature, Art Of Poetry, Develi Region, Âşık Ali Çatak

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	ii
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK.....	iii
KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
KISALTMALAR VE SİMGELER.....	xvii
TABLolar LİSTESİ.....	xviii
GİRİŞ.....	1
A.GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE DEĞİŞEN KÜLTÜR ORTAMLARI VE ÂŞIK EDEBİYATI GELENEKLERİNİN BU ORTAMLARDAKİ YERİ.....	3
B.DEVELİ VE ÇEVRESİNDE ÂŞIK EDEBİYATI GELENEKLERİ.....	14
1.Develi Yöresi Âşık Edebiyatı Hakkında Yapılan Çalışmalar.....	23
1.1. Tezler.....	23
1.2. Makaleler.....	26
1.3. Bildiriler.....	29
1.4. Kitaplar.....	41
2. Develili Âşık Ali Çatak Hakkında Yapılan Çalışmalar.....	44
2.1. Tezler.....	44
2.2. Makaleler.....	45
2.3. Bildiriler.....	47
2.4. Ansiklopedi ve Sözlük Maddeleri.....	47
2.5. Kitaplar.....	48
3. Âşık Ali Çatak'ın Şiirlerinin Yer Aldığı Dergiler.....	49
4. Âşık Ali Çatak'ın Yaptığı Çalışmalar ve Türk Halk Bilimine Katkıları.....	50
4.1. Şiir Kitapları.....	50
4.1.1. Erciyes'ten Anadolu'ma.....	50
4.1.2. Derdin Derdim Anadolu.....	50
4.2. Araştırma ve Derleme Kitapları.....	50
4.2.1. Bütün Yönleriyle Seyranî.....	50

4.2.2. Develi İlçesi Ağaçlandırma ve Güzelleştirilmesi.....	51
4.2.3.Şairlerin Dilinde Âşıkların Telinde Seyranî.....	51
4.3. Derleme ve Araştırma Yazıları	52
4.4. Dernekçilik Faaliyetleri, Sosyal Yönü ve Hizmetleri	53
4.5. Halk Hekimliği Yönü.....	55

BİRİNCİ BÖLÜM

DEVELİLİ ÂŞIK ALİ ÇATAK VE SOSYO-KÜLTÜREL ÇEVRESİ

1.1. Adı ve Soyadı.....	57
1.2. Doğum Yeri.....	58
1.3. Doğum Tarihi.....	58
1.4. Soyu	58
1.5. Eğitimi.....	59
1.6. Askerliği.....	59
1.7. Evliliği ve Çocukları	59
1.8. Mesleği ve Geçim Kaynakları.....	60
1.9. Vefatı ve Mezarı.....	60
1.10. Şöhreti	62
1.11. Aldığı Ödüller, Katıldığı Şölenler ve Programlar	64
1.11.1. Katıldığı Âşık Toplantıları	64
1.11.2. Aldığı Ödüller ve Dereceler	67

İKİNCİ BÖLÜM

ÂŞIK EDEBİYATINDAKİ YERİ

2.1. Âşıklığa Yönelmesini Sağlayan Sebepler	68
2.1.1. Soyaçekim.....	69
2.1.2. Yoksulluk	71
2.1.3. Gurbete Çıkma ve Vatan Hasreti	72
2.1.4. Deprem ve Ölüm Korkusu	74

2.2. Âşık Edebiyatı Gelenekleri	74
2.2.1. Mahlas Alma	74
2.2.2. Saz Çalma	77
2.2.3. Doğmaca Söyleme ve Atışma	81
2.2.4. Usta-Çırac İlişkisi	84
2.2.5. Dolu İçme / Rüya Motifi	88
2.2.6. Hikâye Anlatma	93
2.2.7. Nazire Söyleme	96
2.2.8. Ustamalı Söyleme	98
2.2.9. Başka Âşıklardan Bahsetme	99
2.2.10. Tarih Bildirme	100
2.3. Âşıklara Etkileri	102
2.3.1. Emir Ali Özçakır / Âşık Emir Ali ve Şiiri	102
2.3.2. Alaaddin Oben / Âşık Güzinî ve Şiiri	104
2.3.3. Ömer Develioğlu / Tornacı Ömer / Âşık Birfanî ve Şiiri	106
2.3.4. Zeki Turan / Âşık Turanî ve Şiiri	108
2.3.5. Şeref Taşlıova / Âşık Şeref Taşlıova ve Şiiri	109
2.3.6. Zeki Yıldırım / Âşık Mahrumî ve Şiiri	110
2.3.7. Mustafa Ferit Yıldız / Âşık Hazanî ve Şiiri	113
2.3.8. Kemal Bülbül / Âşık Kemalî Bülbül ve Şiiri	115
2.3.9. Eyüp Todil / Âşık Eyyubî ve Şiiri	117
2.3.10. Abdullah Karagöz / Âşık Karagöz ve Şiiri	117
2.3.11. İbrahim Budak / Âşık Haddadî ve Şiiri	118
2.3.12. Enver Tuncalp ve Şiiri	119
2.3.13. Mustafa Önder / Âşık Gözübenli ve Şiiri	120
2.3.14. Ahmet Sükût / Âşık Zavalli ve Şiiri	121
2.3.15. Mehmet Kargı / Âşık Gülhanî ve Şiiri	121
2.3.16. Ali Yılmaz ve Şiiri	122
2.3.17. Durşen Mert / Âşık Nurşah ve Şiiri	123

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞİİR SANATINI OLUŞTURAN YAPI ÖZELLİKLERİ

3.1. Nazım Birimi.....	126
3.1.1. İki Dizeliler (Beyit).....	126
3.1.2. Dört Dizeliler (Dörtlük).....	127
3.1.3. Beş Dizeliler (Beşlik).....	128
3.2. Hane Sayısı	129
3.2.1. Üç Haneliler	129
3.2.2. Dört Haneliler	130
3.2.3. Beş Haneliler.....	131
3.2.4. Altı Haneliler.....	131
3.2.5. Yedi Haneliler	132
3.2.6. Sekiz Haneliler	133
3.2.7. Dokuz Haneliler	133
3.2.8. On Haneliler	134
3.2.9. On Bir Haneliler.....	134
3.2.10. On İki Haneliler	134
3.2.11. On Üç Haneliler	135
3.2.12. On Dört Haneliler.....	135
3.2.13. On Beş Haneliler	136
3.2.14. On Altı Haneliler.....	136
3.2.15. On Yedi Haneliler	136
3.2.16. On Sekiz Haneliler	137
3.2.17. On Dokuz Haneliler	137
3.2.18. Otuz Üç Haneliler	137
3.2.19. Otuz Dört Haneliler.....	137
3.3. Ölçü.....	139
3.3.1. Beş Heceliler	141
3.3.2. Yedi Heceliler	142
3.3.3. Sekiz Heceliler	142
3.3.4. 11’li Hece Ölçüsü.....	144

3.3.5. 14'lü Hece Ölçüsü.....	144
3.4. Ayak ve Kafiye Yapısı.....	145
3.4.1. Ayak Yapısı.....	145
3.4.1.1. Yineleme Ayak	148
3.4.1.2. Yenileme Ayak.....	148
3.4.1.3. Kolaylık-Zorluklarına Göre Ayaklar.....	237
3.4.1.3.1. Düzayak.....	238
3.4.2. Kafiye Yapısı	240
3.4.2.1. Yarım Kafiye.....	241
3.4.2.2. Tam Kafiye.....	241
3.4.2.3. Zengin Kafiye	242
3.4.2.4. Kulak Kafiyesi	243
3.4.2.4.1. Eklerle Oluşturulan Kafiye	243
3.4.2.4.2. Ses Dönüşmeleriyle / Değişmeleriyle Oluşturulan Kafiye	244
3.4.3. Redif Yapısı	245
3.4.3.1. Ek Redif	245
3.4.3.2. Kelime Redif.....	245
3.4.3.3. Ek ve Kelime Redif.....	246
3.4.3.4. Ek, Kelime ve Ek Redif	247
3.5. Nazım Şekilleri	248
3.5.1. Koşma	251
3.5.2. Mani	254
3.5.3. Semai.....	255
3.5.4. Destan.....	257
3.5.4.1. Mani-Destan.....	261
3.5.4.2. Koşma-Destan	262
3.5.4.3. Semai-Destan	263

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ŞİİR SANATINDAKİ ESTETİK DÜŞÜNCE UNSURLARI: DİL VE ÜSLÛP
ÖZELLİKLERİ

4.1. Dil Özellikleri	264
4.1.1. Şiire Yansıyan Konuşma Dili	264
4.1.2. Ekler	266
4.1.3. Ses Olayları	266
4.1.3.1. Ses Düşmesi	266
4.1.3.2. Ses Türemesi	267
4.1.3.3. Ses Değişmeleri	270
4.1.3.4. Yansıma Sözcükler	273
4.1.3.5. Tekrarlamalar	273
4.1.3.6. İkilemeler	275
4.1.4. Argo ve Kaba Söz Kullanımı	277
4.2. Edebiyat Sanatları	280
4.2.1. Mecazlar	281
4.2.1.1. İstiare	281
4.2.1.1.1. Açık İstiare	281
4.2.1.1.2. Kapalı İstiare	282
4.2.1.2. Teşbih	282
4.2.1.3. Mecaz-ı Mürsel	283
4.2.1.4. Teşhis	284
4.2.2. Anlamla İlgili Sanatlar	285
4.2.2.1. Asonans-Aliterasyon	285
4.2.2.2. Hüsn-i Talil	285
4.2.2.3. İktibas	286
4.2.2.4. İrad-ı Mesel	287
4.2.2.5. İstifham	288
4.2.2.6. Leffü neşir	289
4.2.2.7. Muamma	290
4.2.2.8. Mübalağa	291

4.2.2.9. Nida	292
4.2.2.10. Rücu	293
4.2.2.11. Tariz	293
4.2.2.12. Tekrir	294
4.2.2.13. Telmih	295
4.2.2.14. Tecahül-i arif	296
4.2.2.15. Tenasüp	298
4.2.2.16. Tezat	299
4.3. Atasözleri ve Deyimler	300
4.3.1. Atasözleri	300
4.3.2. Deyimler	300
4.4. Dualar ve Beddualar (Alkışlar ve Kargışlar)	303
4.4.1. Dua (Alkış)	304
4.4.2. Beddua (Kargış)	307
4.5. Simgeler	309
4.5.1. Sayı Simgeçiliği	309
4.5.1.1. Bir Sayısı	310
4.5.1.2. Üç Sayısı	312
4.5.1.3. Dört Sayısı	313
4.5.1.4. Beş Sayısı	314
4.5.1.5. Yedi Sayısı	315
4.5.1.6. Dokuz Sayısı	316
4.5.1.7. Kırk Sayısı	316
4.5.2. Renk Simgeçiliği	318
4.5.2.1. Ak-Beyaz	319
4.5.2.2. Al-Kırmızı	320
4.5.2.3. Kara-Siyah	323
4.5.2.4. Mavi-Gök	326
4.5.2.5. Mor	327
4.5.2.6. Sarı	328
4.5.2.7. Yeşil	329

BEŞİNCİ BÖLÜM
ŞİİR SANATINI OLUŞTURAN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ VE
ŞİİRLERİNDE İŞLENEN KONULAR

5.1. Nazım Türleri.....	332
5.1.1. Ağıtılama.....	335
5.1.2. Âşıkname	337
5.1.3. Güzelleme	338
5.1.4. Hikmetleme.....	340
5.1.5. Hoşlama	341
5.1.6. Kargışlama	341
5.1.7. Öğütleme.....	342
5.1.8. Övgüleme.....	343
5.1.9. Taşlama	344
5.1.10. Vedalaşma.....	346
5.1.11. Yakarış	346
5.1.12. Yakınma	347
5.1.13. Yaşname.....	348
5.1.14. Yiğitleme.....	349
5.2. Derviş Tarzı Edebiyatı Nazım Türleri.....	349
5.2.1. İlahi	350
5.2.2. Şefaatname	350
5.2.3. Tevhid	350
5.3. İşlenen Konular	351
5.3.1. Din ve Tasavvuf.....	351
5.3.2. İnsan	353
5.3.3. Gurbet.....	354
5.3.4. Mekân-Yer-Coğrafya	355
5.3.5. Sıkıntı ve Zorluk	357
5.3.6. Eğitim.....	358
5.3.7. Ölüm.....	360
5.3.8. Doğa-Tabiat	362

5.3.9. Ekonomi	364
5.3.10. Toplumsal Bozukluk ve Sosyal Eleştiri	366
5.3.11. Kader İnancı	368
5.3.12. Millî Birlik Duygusu	368
5.3.13. Kahramanlık ve Vatan Sevgisi	369
5.3.14. Mutfak Kültürü	371
5.3.15. Türk Milliyetçiliği	372
5.3.16. Tarihi Olaylar ve Tarih Şuuru	374
5.3.17. Kurum ve Kuruluşlar	375
5.3.18. Sosyal Sarsıntı ve Felaketler	376
5.3.19. Mizahi Konular	377

ALTINCI BÖLÜM
İNCELENEN METİNLER: ŞİİRLER

ŞİİRLER.....	380
BEYİTLER	686
SONUÇ	688
YEREL SÖZCÜK VE SÖYLEYİŞLER.....	694
KAYNAKÇA.....	700
EKLER.....	732
ÖZ GEÇMİŞ	777

KISALTMALAR VE SİMGELER

ASÖA	: Abdullah Satoğlu Özel Arşivi
BDÖA	: Bayram Durbilmez Özel Arşivi
ZYÖA	: Zeki Yıldırım Özel Arşivi
EA	: Erciyes'ten Anadolu'ma
GD	: Gülpınar Dergisi
Hız	: Hazırlayan
Bk.	: Bakınız
N.E.96.0008	: Kùltür ve Turizm Bakanlığı'nın arşivinde N.E.96.0008 kayıt numarasıyla muhafaza edilen Çatak'ın <i>Şairlerin Dilinde Âşıkların Telinde Seyranî</i> adlı yayınlanmamış eseri.
TDK	: Türk Dil Kurumu
GTS	: Güncel Türkçe Sözlük
DS	: Derleme Sözlüğü

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.1. Develili Âşıkların Mahlas Kullanım Durumu.....	18
Tablo 3.1. Şiirlerin Hane Sayısı	138
Tablo 3.2. Şiirlerde Hece Ölçüsünün Durumu	144
Tablo 3.3. Yineleme Ayaklı Şiirlerin Hece Yapısı.....	148
Tablo 3.4. 6 bent, 6 ayak dizesi	149
Tablo 3.5. 6 bent, 6 ayak dizesi	150
Tablo 3.6. 6 bent, 6 ayak dizesi	150
Tablo 3.7. 6 bent, 6 ayak dizesi	150
Tablo 3.8. 7 bent, 7 ayak dizesi	151
Tablo 3.9. 9 bent, 9 ayak dizesi	151
Tablo 3.10. 6 bent, 6 ayak dizesi	152
Tablo 3.11. 9 bent, 9 ayak dizesi	152
Tablo 3.12. 10 bent, 10 ayak dizesi	153
Tablo 3.13. 4 bent, 5 ayak dizesi	153
Tablo 3.14. 10 bent, 10 ayak dizesi	153
Tablo 3.15. 8 bent, 8 ayak dizesi	154
Tablo 3.16. 18 bent, 19 ayak dizesi	155
Tablo 3.17. 8 bent, 8 ayak dizesi	155
Tablo 3.18. 6 Bent, 7 ayak dizesi	156
Tablo 3.19. 4 bent, 4 ayak dizesi	156
Tablo 3.20. 5 bent, 5 ayak dizesi	157
Tablo 3.21. 6 bent, 6 ayak dizesi	157
Tablo 3.22. 5 bent, 6 ayak dizesi	157
Tablo 3.23. 10 bent, 10 ayak dizesi	158
Tablo 3.24. 7 bent, 7 ayak dizesi	158
Tablo 3.25. 5 bent, 5 ayak dizesi	158
Tablo 3.26. 5 bent, 6 ayak dizesi	159
Tablo 3.27. 7 bent, 7 ayak dizesi	159
Tablo 3.28. 8 bent, 8 ayak dizesi	160
Tablo 3.29. 10 bent, 10 ayak dizesi	160
Tablo 3.30. 7 bent, 7 ayak dizesi	161

Tablo 3.31. 6 bent, 6 ayak dizesi	161
Tablo 3.32. 7 bent, 7 ayak dizesi	162
Tablo 3.33. 7 bent, 7 ayak dizesi	162
Tablo 3.34. 5 bent, 5 ayak dizesi	163
Tablo 3.35. 7 bent, 7 ayak dizesi	163
Tablo 3.36. 4 bent, 4 ayak dizesi	164
Tablo 3.37. 4 bent, 5 ayak dizesi	164
Tablo 3.38. 16 bent, 16 ayak dizesi	164
Tablo 3.39. 7 bent, 7 ayak dizesi	165
Tablo 3.40. 7 bent, 7 ayak dizesi	165
Tablo 3.41. 5 bent, 5 ayak dizesi	166
Tablo 3.42. 5 bent, 5 ayak dizesi	166
Tablo 3.43. 8 bent, 8 ayak dizesi	166
Tablo 3.44. 7 bent, 7 ayak dizesi	167
Tablo 3.45. 7 bent, 7 ayak dizesi	167
Tablo 3.46. 6 bent, 6 ayak dizesi	168
Tablo 3.47. 6 bent, 6 ayak dizesi	168
Tablo 3.48. 6 bent, 6 ayak dizesi	168
Tablo 3.49. 6 bent, 6 ayak dizesi	169
Tablo 3.50. 7 bent, 7 ayak dizesi	169
Tablo 3.51. 10 bent, 11 ayak dizesi	170
Tablo 3.52. 4 bent, 4 ayak dizesi	170
Tablo 3.53. 9 bent, 9 ayak dizesi	171
Tablo 3.54. 5 bent, 5 ayak dizesi	171
Tablo 3.55. 5 bent, 5 ayak dizesi	171
Tablo 3.56. 5 bent, 6 ayak dizesi	172
Tablo 3.57. 5 bent, 5 ayak dizesi	172
Tablo 3.58. 5 bent, 5 ayak dizesi	173
Tablo 3.59. 8 bent, 9 ayak dizesi	173
Tablo 3.60. 4 bent, 5 ayak dizesi	173
Tablo 3.61. 5 bent, 5 ayak dizesi	174
Tablo 3.62. 8 bent, 8 ayak dizesi	174

Tablo 3.63. 13 bent, 13 ayak dizesi	174
Tablo 3.64. 5 bent, 5 ayak dizesi	175
Tablo 3.65. 6 bent, 6 ayak dizesi	175
Tablo 3.66. 4 bent, 5 ayak dizesi	176
Tablo 3.67. 3 bent, 4 ayak dizesi	176
Tablo 3.68. 5 bent, 5 ayak dizesi	176
Tablo 3.69. 8 bent, 9 ayak dizesi	177
Tablo 3.70. 7 bent, 8 ayak dizesi	177
Tablo 3.71. 4 bent, 5 ayak dizesi	178
Tablo 3.72. 8 bent, 9 ayak dizesi	178
Tablo 3.73. 4 bent, 5 ayak dizesi	179
Tablo 3.74. 6 bent, 6 ayak dizesi	179
Tablo 3.75. 5 bent, 6 ayak dizesi	179
Tablo 3.76. 14 bent, 14 ayak dizesi	180
Tablo 3.77. 3 bent, 4 ayak dizesi	180
Tablo 3.78. 5 bent, 5 ayak dizesi	181
Tablo 3.79. 4 bent, 5 ayak dizesi	181
Tablo 3.80. 7 bent, 7 ayak dizesi	181
Tablo 3.81. 6 bent, 6 ayak dizesi	182
Tablo 3.82. 5 bent, 5 ayak dizesi	182
Tablo 3.83. 5 bent, 6 ayak dizesi	183
Tablo 3.84. 5 bent, 5 ayak dizesi	183
Tablo 3.85. 8 bent, 8 ayak dizesi	183
Tablo 3.86. 8 bent, 8 ayak dizesi	184
Tablo 3.87. 12 bent, 13 ayak dizesi	184
Tablo 3.88. 6 bent, 6 ayak dizesi	185
Tablo 3.89. 6 bent, 7 ayak dizesi	185
Tablo 3.90. 7 bent, 7 ayak dizesi	185
Tablo 3.91. 6 bent, 6 ayak dizesi	186
Tablo 3.92. 5 bent, 5 ayak dizesi	186
Tablo 3.93. 9 bent, 9 ayak dizesi	187
Tablo 3.94. 13 bent, 13 ayak dizesi	187

Tablo 3.95. 18 bent, 18 ayak dizesi	188
Tablo 3.96. 5 bent, 5 ayak dizesi	188
Tablo 3.97. 5 bent, 5 ayak dizesi	189
Tablo 3.98. 6 bent, 6 ayak dizesi	189
Tablo 3.99. 5 bent, 5 ayak dizesi	189
Tablo 3.100. 7 bent, 7 ayak dizesi	190
Tablo 3.101. 5 bent, 6 ayak dizesi	190
Tablo 3.102. 5 bent, 5 ayak dizesi	191
Tablo 3.103. 8 bent, 8 ayak dizesi	191
Tablo 3.104. 6 bent, 6 ayak dizesi	191
Tablo 3.105. 4 bent, 5 ayak dizesi	192
Tablo 3.106. 5 bent, 5 ayak dizesi	192
Tablo 3.107. 7 bent, 8 ayak dizesi	192
Tablo 3.108. 8 bent, 8 ayak dizesi	193
Tablo 3.109. 5 bent, 5 ayak dizesi	193
Tablo 3.110. 5 bent, 6 ayak dizesi	194
Tablo 3.111. 5 bent, 6 ayak dizesi	194
Tablo 3.112. 5 bent, 5 ayak dizesi	195
Tablo 3.113. 5 bent, 5 ayak dizesi	195
Tablo 3.114. 9 bent, 9 ayak dizesi	195
Tablo 3.115. 5 bent, 5 ayak dizesi	196
Tablo 3.116. 6 bent, 6 ayak dizesi	196
Tablo 3.117. 4 bent, 4 ayak dizesi	196
Tablo 3.118. 4 bent, 4 ayak dizesi	197
Tablo 3.119. 7 bent, 7 ayak dizesi	197
Tablo 3.120. 6 bent, 6 ayak dizesi	197
Tablo 3.121. 7 bent, 8 ayak dizesi	198
Tablo 3.122. 4 bent, 4 ayak dizesi	198
Tablo 3.123. 7 bent, 7 ayak dizesi	199
Tablo 3.124. 12 bent, 13 ayak dizesi	199
Tablo 3.125. 4 bent, 5 ayak dizesi	200
Tablo 3.126. 5 bent, 6 ayak dizesi	200

Tablo 3.127. 5 bent, 5 ayak dizesi	200
Tablo 3.128. 7 bent, 7 ayak dizesi	201
Tablo 3.129. 6 bent, 6 ayak dizesi	201
Tablo 3.130. 3 bent, 4 ayak dizesi	201
Tablo 3.131. 6 bent, 6 ayak dizesi	202
Tablo 3.132. 10 bent, 10 ayak dizesi	202
Tablo 3.133. 5 bent, 5 ayak dizesi	203
Tablo 3.134. 5 bent, 5 ayak dizesi	203
Tablo 3.135. 4 bent, 5 ayak dizesi	204
Tablo 3.136. 6 bent, 6 ayak dizesi	204
Tablo 3.137. 9 bent, 9 ayak dizesi	204
Tablo 3.138. 5 bent, 6 ayak dizesi	205
Tablo 3.139. 7 bent, 7 ayak dizesi	205
Tablo 3.140. 5 bent, 5 ayak dizesi	206
Tablo 3.141. 6 bent, 7 ayak dizesi	206
Tablo 3.142. 6 bent, 7 ayak dizesi	206
Tablo 3.143. 6 bent, 6 ayak dizesi	207
Tablo 3.144. 34 bent, 34 ayak dizesi	207
Tablo 3.145. 8 bent, 8 ayak dizesi	208
Tablo 3.146. 7 bent, 7 ayak dizesi	209
Tablo 3.147. 6 bent, 6 ayak dizesi	209
Tablo 3.148. 5 bent, 5 ayak dizesi	210
Tablo 3.149. 12 bent, 12 ayak dizesi	210
Tablo 3.150. 12 bent, 12 ayak dizesi	210
Tablo 3.151. 5 bent, 6 ayak dizesi	211
Tablo 3.152. 6 bent, 6 ayak dizesi	211
Tablo 3.153. 6 bent, 6 ayak dizesi	212
Tablo 3.154. 7 bent, 8 ayak dizesi	212
Tablo 3.155. 6 bent, 6 ayak dizesi	212
Tablo 3.156. 7 bent, 7 ayak dizesi	213
Tablo 3.157. 8 bent, 8 ayak dizesi	213
Tablo 3.158. 4 bent, 4 ayak dizesi	214

Tablo 3.159. 8 bent, 9 ayak dizesi	214
Tablo 3.160. 6 bent, 6 ayak dizesi	214
Tablo 3.161. 7 bent, 8 ayak dizesi	215
Tablo 3.162. 5 bent, 6 ayak dizesi	215
Tablo 3.163. 6 bent, 6 ayak dizesi	216
Tablo 3.164. 4 bent, 5 ayak dizesi	216
Tablo 3.165. 5 bent, 6 ayak dizesi	216
Tablo 3.166. 6 bent, 6 ayak dizesi	217
Tablo 3.167. 10 bent, 10 ayak dizesi	217
Tablo 3.168. 9 bent, 10 ayak dizesi	218
Tablo 3.169. 5 bent, 6 ayak dizesi	218
Tablo 3.170. 8 bent, 8 ayak dizesi	219
Tablo 3.171. 5 bent, 6 ayak dizesi	219
Tablo 3.172. 6 bent, 6 ayak dizesi	219
Tablo 3.173. 5 bent, 5 ayak dizesi	220
Tablo 3.174. 8 bent, 8 ayak dizesi	220
Tablo 3.175. 5 bent, 6 ayak dizesi	221
Tablo 3.176. 4 bent, 5 ayak dizesi	221
Tablo 3.177. 4 bent, 5 ayak dizesi	221
Tablo 3.178. 9 bent, 10 ayak dizesi	222
Tablo 3.179. 5 bent, 6 ayak dizesi	222
Tablo 3.180. 5 bent, 6 ayak dizesi	222
Tablo 3.181. 5 bent, 6 ayak dizesi	223
Tablo 3.182. 4 bent, 5 ayak dizesi	223
Tablo 3.183. 8 bent, 9 ayak dizesi	224
Tablo 3.184. 5 bent, 5 ayak dizesi	224
Tablo 3.185. 5 bent, 5 ayak dizesi	224
Tablo 3.186. 4 bent, 4 ayak dizesi	225
Tablo 3.187. 7 bent, 7 ayak dizesi	225
Tablo 3.188. 6 bent, 7 ayak dizesi	225
Tablo 3.189. 6 bent, 7 ayak dizesi	226
Tablo 3.190. 5 bent, 6 ayak dizesi	226

Tablo 3.191. 6 bent, 6 ayak dizesi	227
Tablo 3.192. 4 bent, 4 ayak dizesi	227
Tablo 3.193. 5 bent, 6 ayak dizesi	227
Tablo 3.194. 4 bent, 5 ayak dizesi	228
Tablo 3.195. 6 bent, 6 ayak dizesi	228
Tablo 3.196. 6 bent, 6 ayak dizesi	228
Tablo 3.197. 5 bent, 5 ayak dizesi	229
Tablo 3.198. 7 bent, 7 ayak dizesi	229
Tablo 3.199. 5 bent, 5 ayak dizesi	230
Tablo 3.200. Yenileme Ayaklarda Kullanılan Kafiye Sesleri	230
Tablo 3.201. Yenileme Ayaklarda a sesi	231
Tablo 3.202. Yenileme Ayaklarda b sesi	231
Tablo 3.203. Yenileme Ayaklarda c sesi	231
Tablo 3.204. Yenileme Ayaklarda ç sesi	232
Tablo 3.205. Yenileme Ayaklarda d-t Sesi	232
Tablo 3.206. Yenileme Ayaklarda e Sesi	232
Tablo 3.207. Yenileme Ayaklarda h Sesi	233
Tablo 3.208. Yenileme Ayaklarda ı Sesi	233
Tablo 3.209. Yenileme Ayaklarda k Sesi	233
Tablo 3.210. Yenileme Ayaklarda l / l-r Sesi	233
Tablo 3.211. Yenileme Ayaklarda m Sesi	235
Tablo 3.212. Yenileme Ayaklarda n Sesi	235
Tablo 3.213. Yenileme Ayaklarda r Sesi	235
Tablo 3.214. Yenileme Ayaklarda s Sesi	236
Tablo 3.215. Yenileme Ayaklarda ş / ç-ş Sesi	236
Tablo 3.216. Yenileme Ayaklarda u-ü Sesi	237
Tablo 3.217. Yenileme Ayaklarda y Sesi	237
Tablo 3.218. Yenileme Ayaklarda z Sesi	237
Tablo 3.219. Yenileme Ayaklı Şiirlerde Hece Ölçüsünün Durumu	237
Tablo 3.220. Şiirlerde Düzayak Kullanımı ve Bunların Hece Ölçüleri	238
Tablo 3.221. Düz Koşmaların Ayak Yapısı	253
Tablo 3.222. Koşmaların Hane Sayısı	253

Tablo 3.223. Semaîlerin Ayak Yapısı	256
Tablo 3.224. Semaîlerin Hane Sayısı	256
Tablo 3.225. Destanlarda Hece Ölçüsünün Durumu	258
Tablo 3.226. Destanların Hane Sayıları	259
Tablo 3.227. Yapı Bakımından Destan Çeşitleri	260
Tablo 5.1. Şiirlerin Nazım Türleri	334
Tablo 5.2. Derviş Tarzı Nazım Türleri	350

GİRİŞ

Âşık edebiyatı, Türk edebiyatı içinde önemli geleneği olan bir edebiyattır. Bu edebiyatın ürünlerini ortaya koyan sanatçıya âşık, bu ürünlere de âşık tarzı ürün denilmektedir. Bu çalışmada da âşık edebiyatı sanatçısı olan Develili Âşık Ali Çatak ve onun ürünleri ele alınmıştır. Çalışmanın amacı ve yöntemi şöyle açıklanabilir.

Amaç

Âşık edebiyatı araştırmalarının genellikle iki şekilde yapıldığı bilinmektedir. Birincisi incelenen âşığın hayatı hakkında genel bilgilerin verilmesi ve şiir varlığının ortaya konulması, bilinmeyen şiirlerin ortaya çıkarılmasıdır. İkincisi ise âşığın hayatı hakkında bilgiler verildikten sonra bilinen şiirlerin içerik çözümlenmesinin yapılmasıdır. Bu çalışmanın amacı ise bir âşık edebiyatı temsilcisinin bilinmeyen / incelemeye tabi tutulmayan şiirlerini ortaya çıkarıp incelemek ve bu âşığın sosyokültürel çevresini tüm yönleriyle ortaya koymaktır. Sosyokültürel çevresi, hayatı hakkında tespit edilen bilgilerin de sayesinde âşık hakkında daha isabetli değerlendirmeler yapmak, şiirleri ayrıntılı olarak inceleyip yapı ve üslûp özelliklerini belirlemek, bunları çözümlenmek bu çalışmanın amacıdır. Ayrıca Develi yöresi âşıklık geleneği ve genel olarak âşık edebiyatı içinde Âşık Ali Çatak'ın yerini tartışmak, "Türk Âşık Sanatı" ve "Türk Halk Edebiyatı" çalışmalarına katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Yöntem

Develili Âşık Ali Çatak'ın eserlerinin büyük çoğunluğu yazılı / basılmış olarak günümüzde mevcuttur. Çalışmamızın genelinde ve incelenen metinlerin hepsinde doküman analizi yönteminden yararlanılmıştır. Belirlenen şiir varlığının âşık edebiyatı şiir sanatı bakımından incelenmesi sırasında ise belirlenen veriler Prof. Dr. Bayram Durbilmez'in "İstatistikli Çözümleme Yöntemi" adını da verdiği yöntem

ile incelenmiştir. Kesin hükümlerin ve sınırların söylenmesinin daha zor olduğu sosyal bilimler alanında bu yöntemi kullanmak isabetli görünmektedir çünkü veriler bu yöntemle daha belirgin bir zemine oturmakta ve bunlar üzerinden değerlendirmeler yapmak daha doğru olmaktadır. Şiir varlığındaki konuların incelenmesinde metin merkezli inceleme yöntemi olan “Sistematik Tahlil Yöntemi” tercih edilmiştir. Şiirler ise ayak dizeleri esas alınarak alfabetik olarak sıralanmıştır. Bu şiirlerin her birine de numaralar verilmiş, incelemede bu numaralar esas alınmıştır.

Çalışmanın “Giriş” bölümünde amaç ve yöntem açıklanmış daha sonra “Geçmişten Günümüze Değişen Kültür Ortamları ve Âşık Edebiyatı Geleneklerinin Bu Ortamlardaki Yeri” başlığı altında âşık edebiyatının geçmişten günümüze kadarki süreci hakkında bilgiler verilmiş değerlendirmeler yapılmıştır. Develili Âşık Ali Çatak ve şiirlerinden kesitler de bu bölümde konuyla ilgili olan kısımlarda yer almıştır. “Develi ve Çevresinde Âşık Edebiyatı Gelenekleri” başlığında yörede görülen geleneklerden ve bu geleneklerin âşıklardaki durumundan bahsedilmiştir. Develi yöresi âşık edebiyatı hakkında yapılan çalışmalar, Develili Âşık Ali Çatak hakkında yapılan çalışmalar bu bölümde verilmiştir. Ali Çatak’ın kendi yaptığı çalışmalardan ve Türk kültürüne, Türk Halkbilimine yaptığı katkılardan da bahsedilmiştir.

“Birinci Bölüm”de Develili Âşık Ali Çatak’ın sosyokültürel çevresi anlatılmıştır.

“İkinci Bölüm”de ise Çatak’ın âşık edebiyatındaki yeri ortaya konmuştur. Bu bölümde Çatak’ın başka âşıklara etkileri de belirlenmiş, söz konusu âşıkların hayatı kısaca verilerek Çatak ile ilgili şiirlerinden birer örnek sunulmuştur.

“Üçüncü Bölüm”de Âşık Ali Çatak’ın şiir sanatını oluşturan yapı özellikleri tespit edilmiş ve değerlendirilmiştir. Bu bölüm altında nazım birimi, hane sayısı, vezin, ayak ve kafiye yapısı, redif yapısı, nazım şekillerine ait veriler tablolardan da yararlanılarak incelenmiştir.

“Dördüncü Bölüm”de Âşık Ali Çatak’ın şiir sanatındaki estetik düşünce unsurları üzerinde durulmuştur. Bu bölümde dil ve üslûp özellikleri, edebiyat sanatları, dualar ve beddualar, simgelere ait veriler işlenmiş ve değerlendirilmiştir.

“Beşinci Bölüm”de Âşık Ali Çatak’ın şiir sanatını oluşturan içerik özellikleri ve şiirlerde işlenen konular incelenmiştir. Şiirlerin nazım türleri belirlenmiş, işlenen konular da belirlenerek bunlar şiirlerden örneklerle desteklenmiştir.

“Altıncı bölüm”de Âşık Ali Çatak’ın şiir varlığı metinler başlığı altında verilmiştir. Şiirler ayak dizeleri esas alınıp alfabetik olarak sıralanmıştır. Ayak dizelerinin başladığı ilk ayak dizesi ise şiire başlık olarak verilmiştir. Bu şiirlerin âşığın kitabındaki başlığı ve alıntı yapılan kaynak bilgileri de dipnotlarda verilmiştir. Şiirler içinde Bayram Durbilmez Özel Arşivi başta olmak üzere bazı özel arşivlerden alınanlar da bulunmaktadır ki bunlar da ilgili şiirlerin dipnotlarında ifade edilmiştir. Şiirlerin sonunda da 19 adet beyit sıralanmıştır.

Sonuç bölümünde elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Çalışmadaki bazı veriler ve Âşık Ali Çatak’ın âşık edebiyatındaki yeri tartışılmıştır.

“Yerel Sözcükler ve Söyleyişler” başlığı altında âşığın kullandığı yerel sözcükler ve söyleyişler açıklanmıştır. Bu sözcük ve söyleyişler metinler kısmında müdahale edilmeden verildiği için bu bölümün açıklayıcı olduğu düşünülmektedir.

“Ekler” bölümünde ise Âşık Ali Çatak’ın sosyokültürel çevresiyle ilgili çok sayıda fotoğraf yer almaktadır. Bu bölümün çalışmayı farklı bir konuma getirdiği, âşığın hayatıyla ilgili bilgileri tamamlayıcı rol üstlendiği ve çalışmayı zenginleştirdiği düşünülmektedir.

A.GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE DEĞİŞEN KÜLTÜR ORTAMLARI VE ÂŞIK EDEBİYATI GELENEKLERİNİN BU ORTAMLARDAKİ YERİ

Âşık adı verilen sanatçının belirli geleneklere bağlı kalarak oluşturduğu ürünlere âşık tarzı ürünler adı verilmektedir. Âşık tarzı ürünlerin üretildiği / söylendiği / yazıldığı tüm aşamalar ise âşıklık geleneği içinde değerlendirilmektedir. Bu geleneğin kökenleri erken devirlere, Şamanizm inancına kadar dayanmaktadır. Âşıklık geleneğinin temsilcilerine verilen adlardan bahsederek geleneğin geçmişten günümüze nasıl değiştiği ve nasıl algılandığı üzerinde durmak yararlı olacaktır.

Âşık edebiyatının kökenleri, en eski halk şairleri olarak da bilinen Kam-Şamanlara dayanmaktadır. Kam, şaman, baksı, oyun, akın, ozan da denilen bu gelenekli şiirin temsilcileri, halk şairliği ile birlikte din adamı, bilge / bilgin, öğretmen, anlatıcı /

oyuncu, rakkas gibi görevleri de yürütmüşlerdir. Tarihi süreç içinde Türkler İslam'ı kabul ettikçe kültürel hayatta da değişimler olmuştur. Bu değişim sonucu görevler ayrılığı ortaya çıkmıştır¹ (Durbilmez, 2018: 21). Âşık belli bir dönem sonra, halk tarafından genellikle saz şairlerine verilen bir ad haline gelmiştir. Kam-şaman geleneğinin “âşık” üzerindeki izleri, halk arasında âşıkların beşeri aşktan ilahi aşka yükseldiği, saz çalmayı ilahi güçle öğrendiği gibi inançlarda görülmektedir (Köprülü, 2004: 163). Anadolu sahasındaki âşıklık geleneğinin günümüze ulaşabilen ilk ürünü *Baykan / Bıkan* adlı şair ortaya koymuştur. Baykan, Timur'un Kars'ı işgaliyle sekiz hanelik bir destan söylemiştir. Baykan'dan sonra ise 15. yüzyılın sonlarında yaşayan *Ozan* gelmektedir. Onun elimize ulaşan tek şiiri vardır ve kendinden sonraki âşıklara göre oldukça zayıf olduğu ifade edilmektedir (Kaya, 2010: 77). Oğuz'a göre de 16. yüzyıla kadar âşık edebiyatının güçlü temsilcilerine rastlanmamasının sebebi ürünlerin yazıya geçirilememesinden çok bu edebiyatın İslami kültür çevresindeki oluşumunu tamamlamamış olmasıdır. Hatta 16. yüzyıl bile âşıklık geleneğinin İslami kültür çevresinde oluşumunu tamamladığı bir yüzyıl değildir. Birkaç temsilci dışarda tutulursa bu yüzyılın âşıkları daha çok “ozanlık geleneği” dairesindedir. Bu geçiş yüzyılından sonra âşık, İslami çevrede ancak yerini güçlendirebilmiştir. Sonraki süreçte *kompleks rüya motifindeki* İslamlaşma, âşık terimi üzerine bir de *Hak Âşığı* terimini eklemiştir (1995: 424-425). Çobanoğlu da 16. yüzyıldan önceki âşıklardan günümüze az bilgi ulaşmasını, o dönemlere ait belge eksikliğine değil, geleneğin o dönemde henüz oluşmadığına dayandırmaktadır. Bu dönemde önceki âşık tarzına benzeyen ürünler ise ya tekke geleneğine ya da İslamlaşmış bir formla süren âşık tarzının bir öncüsü sayılabilecek ozan-baksı geleneğine aittir (2000: 129-130).

Oğuz, “âşık”ı saz çalan, usta çırak ilişkisi içerisinde yetişen, belli bir meslekî zümreyi meydana getiren, irticali olan, atışma yapabilen ve bade içtiğini söyleyen veya en azından bunların çoğunluğunu bünyelerinde toplayan şairler olarak tarif etmektedir (1994: 21). Âşık edebiyatı temsilcisi olarak bilinen sanatçı kişiliklere

---

¹ Köprülü de eski Türk Kam-Baksıların toplumsal iş bölümü sonucu daha sınırlandırılmış bir alanda faaliyet gösterdiklerini, büyük merkezlerde şairliği, bakıcılığı, münecimliği, büyücülüğü farklı kişilerin yapmaya başladığını ifade etmektedir. Özellikle İslamiyet'in daha güçlü yerleştiği yerlerde; âlim, mutasavvıf, şair, bakıcı, musikişinas, münecim gibi sıfatların her biri farklı kişilerce temsil edilmeye başlanmıştır, ayrışma daha belirginleşmiştir. Artık hastayı hekim veya efsuncu/şifacı tedavi etmekte, müzik aletini musikişinas çalmaktaydı. Eski Baksıların halkın zihninde yer alan efsanevi özellikleri / kerametleri ise mutasavvıflara yüklenmekteydi (2004: 78).

günümüzde âşık denilmekle birlikte tarihsel süreç içinde ozan, ozancı, bahşı, saz şairi, baba, dede, pir, abdal gibi adlar da verilmiştir. Günümüzde ozan, halk şairi, saz şairi terimleri kullanılmaktadır. Oğuz, halk şairi teriminin kullanılmasında *halk edebiyatı* teriminin etkisi olduğunu düşünmektedir (1994: 21). Ayrıca Oğuz saz şiiri oluşturana saz şairi, tekke şiiri oluşturana tekke şairi denildiği gibi halk şiiri oluşturana da halk şairi denmesi gerektiğini söylemektedir (1994: 22). Dizdaroğlu, halk şairi terimi ile hem âşıkları hem de âşık tarzı şiir yazan kalem şuarasını kastederek kullanmaktadır. Ona göre; kalem şuarası aruzla şiir yazsa dahi divan şairlerinin dışında görülür. Onlar, âşık tarzı şiirler yazdığı ve şiirlerinde dilleri sade olduğu için halk şairi sınıfına girmektedir (1969: 20). Sakaoğlu da saz çalmayı bilmeyen temsilcilere halk şairi denmesi gerektiğini savunmaktadır (1986: 249). Elçin ise halk şairi teriminin Tanzimat, Türkçülük düşüncesi ve Milli Edebiyat etkisiyle oluştuğunu, bu terimin okumuşlar tarafından suni olarak ileri sürüldüğünü ifade etmektedir. Bu sanatkarların genel olarak şair olarak nitelendirilebileceği söylenmektedir (1988: 31-32).

Ozan sözcüğünün eski devirlerden beri Oğuzlar arasında kullanıldığı bilinmektedir. Oğuzlar kopuza da ozan demişlerdir. 15. yüzyıldan sonra bu sözcük, yerini “âşık”a bırakmıştır. Daha sonraları ise ozanın anlamı unutulmuş çok söyleyen, herze söyleyen anlamlarında kullanılmıştır (Köprülü, 2004: 139). Durbilmez, ozan teriminin cumhuriyet döneminde yeniden olumlu anlam kazandığını ifade etmiştir. Milliyetçi halk şairi anlamında Ozan Arif, Ozan Hilmi Şahballı, Ozan Yusuf Polatoğlu gibi âşık edebiyatı temsilcileri kendini ozan olarak tanıtır.² (2018: 21). Âşık ve ozan kavramlarının birbirinin yerine kullanılmasının ve tartışmalı bir konu olmasının nedeni sanatçıların farklı özellikler göstermeleridir. Kimi âşık sazı iyi çalıp doğmacayı iyi söyleyemeyebilir kimisi de doğmacada iyiyken saz çalamayabilir. Âşık ve ozan yerine saz şairi denildiği zaman bu tartışma yine bitmemektedir. Saz çalıp doğmaca şiir söyleyip atışma da yapabilen âşık, sazlı âşık olarak bilinmektedir. Doğmaca şiir söyleyebilen, atışma yapabilen ama saz çalamayan âşıklara da sazsız âşık denilmektedir (Durbilmez, 2018: 23-24).

---

² Gülensoy ozan sözcüğünü oz- + -an olarak açıklamaktadır. Anlam olarak ise 1. Geveze; 2. sersem, aptal; 3. Şakacı, güzel ve tatlı konuşan; 4. Dedikodu, dırıltı karşılıklarını verir. Ozancılık, şakacılık; ozanlık ise düşkünlük, zavallılık; gevezelik anlamlarıdır (2011: 645).

Âşıklar geçmişten günümüze kadarki süreçte yetiştikleri ve buldukları kültür ortamları dikkate alınarak bazı tasnife tabi tutulmuşlardır. Bunlardan bahsetmekte yarar vardır. Köprülü âşıkları;

a. Şehir muhitinde yetişen âşıklar

b. Köy ve aşiret çevrelerinde yetişen âşıklar olarak ikiye ayırmaktadır (2004: 168-172).

Boratav ise tasnifini daha geniş tutarak şu başlıklar altında açıklamaktadır:

a.Din ve tasavvuf şairleri

b.Yeniçeri Şairleri

c.Şehir, Kasaba Âşıkları

d.Köy Âşıkları

e.Göçebe Şairler (2016: 110-119).

Bu tasniflerde âşıkların içinde yaşadığı / yetiştiği toplumun dikkate alındığı görülmektedir. Geçmiş dönemlerde yaşayan âşıklar için ya da bu tasniflerin yapıldığı yıllar için doğru görünen bu sınıflandırmalar günümüzde değişen kültür ortamları dikkate alınarak yeniden yapılabilir. Âşıklar, işledikleri konulara göre ve icra ortamlarına göre birden fazla tasnife tabi tutulabilir.

Erken devirlerde sözlü kültür ortamlarının yaygınlığı ve şairlerin de bu ortamlarda varlığı bilinmektedir. Uygur Türklerinde başlayan şehirleşme süreci İslamlaşmanın etkisiyle daha da yaygınlaşmaya ve kökleşmeye başlamıştır. Selçuklular ile birlikte özellikle Anadolu'da bir mimari yapılaşma başlamış, cihana hakim olan Osmanlılarla birlikte şehirleşme –devrin şartlarına göre- zirveye ulaşmıştır.

Şehir ve kasabalarda çeşitli toplumsal katmanlara ait kahvehaneler, bozahaneler, meyhaneler de bulunmaktaydı. Bazı kahvehanelerde çalgı ve köçekler bulunurdu. Söz konusu kahvehanelerde âşıklar sazlarıyla birlikte şiirler söylerlerdi. Zengin konaklarında ise *çöğürücü* denilen kişiler vardı. Âşıklar, geçici toplantı yerlerinde, panayırlarda kurulan kahvehanelerde bulunup memleketin çeşitli bölgelerini dolaşır

tekkelerde³-özellikle Bektaşî tekkelerinde- büyük konaklarda kendilerini göstermekteydiler. Ün salmış büyük âşıklar etraflarına çıraklar toplayıp onları da yanlarında gezdirirlerdi. Belli bir eğitim sürecinden sonra onlar da âşık olurlardı. Genellikle küçük esnaf gruplarından, şehir ve kasabada çalışan fakir halk kesiminden veya askerî zümreden yetişen bu âşıkların belli bir eğitimleri yoktur. Eğitimli olan az saydakiler de âşıklığı yanı sıra devlet memurluğu- katiplik gibi-yapmaktadır. (Köprülü, 2004: 169-170). Şehir hayatında yer alan âşık edebiyatı temsilcilerinin bulunduğu kültür ortamları çok çeşitlidir. Adı geçen mekânlar, âşıklarca birer kültürel mekâna dönüştürülmüş ve her birinde farklı bir üslûpla şiirler söylenmiştir. Zira bu icra ortamlarında bulunan âşıkların seslendiği kitleler farklılık göstermektedir.

Köy çevrelerinde ve şehirlere nazaran küçük/kırsal yerlerde bulunan âşıklar ise içinde buldukları köylü kesimin duygularına hitap etmeye mecburdurlar. Bunların asıl halk edebiyatı zevkine daha yakın oldukları söylenmektedir. Her ne kadar köy muhitinde olsalar da şehir çevresinde yetişen âşıklardan tamamen farklı bir konumda da değildirlere. Nitekim köy, civarındaki şehir ile bir şekilde iletişim halindedir. Köydeki âşıklar da çeşitli seyahatler sonucunda şehirdeki meslektaşlarıyla iletişim kurmuşlardır. Bu durumda şehirdeki âşığın da köydeki âşığın hayatına ve icra ettiği sanatına uzak kalmadığı anlaşılmaktadır. Şu da bilinen bir gerçektir ki köy ve aşiret çevresindeki âşık, şehir ve kasaba çevresinde âşığı kendine örnek olarak kabul etmektedir (Köprülü, 2004: 171).

Âşık edebiyatı temsilcileri köklerini kam-baksı geleneğinden alan ve yetiştiği toplumda sanatını icra eden kişilerdir. Bu yüzden hayatın her alanında âşıkların yer aldığı ortamlar tespit etmek mümkündür. Sözgelimi âşık, bir yas evine gidip ağıt da

---

³ Köprülü, tekke edebiyatının âşık edebiyatı ile ilişkili olduğunu, tekkelerde âşıkların icrada bulunduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte tekke edebiyatının âşık edebiyatına etkisinin zayıf bir boyaya mahiyetinde kaldığını, onun asıl ruhuna giremediğini, *lâ-dini* kimliğini bozmadığını ve günlük olaylara karşı olan samimiyetini kesemediğini de ifade etmektedir (2004: 178). Fakat başlangıç itibarıyla düşünüldüğünde âşık edebiyatının Anadolu sahasındaki oluşumunda Yesevî düşüncesi, dini motifler ve Abdalan-ı Rum'un rolleri olmuştur (Kaya, 2010: 76).

Boratav da tekkelerin etkili olduğu şehir muhitinde yetişen şairleri âşık ve tekke şairi olarak ayırmakta ama köy çevresinde bu ayırımın zor olduğunu söylemektedir. Çünkü bu çevrede kendi mezheplerine göre yetişen halk şairleri âşık sınıfındadır. Boratav buna örnek olarak ise Pir Sultan Abdal'ı vermektedir. Pir Sultan, "kızılbaş şairidir ama birçok yönüyle âşıktır" (1988: 22).

yakabilir, düğün evinde insanları eğlendirebilir. Tarlada yapılan ürün hasadını bir tören haline getirip orada da irticalen şiirler söyleyebilir; uzun kış gecelerinde hikâyeler anlatarak insanların hoş vakit geçirmesini sağlayabilir. Bunlar dışında âşıkların sanatlarını geniş kitlelere sergilemek için buldukları ortamlar vardır. Kahvehaneler bu ortamların başında gelmektedir. Tekkelerden farklı olarak din dışı bir kimliğe sahip olan ve müşterileri eğlendirmek için rekabete giren kahvehaneler *Türk ve Müslüman Kurumu* (Çobanoğlu, 1998: 20)⁴ olarak tezahür eden önemli mekânlardır. Yaşadığı devre göre sözlü kültür ortamında veya yazılı kültür ortamında eserler üreten âşıklar zaman içinde değişerek dönüşmüşler, işlevleri çeşitlense de yüklendikleri rol ana hatlarıyla aynı kalmıştır. Değişen kültür ortamlarına göre buldukları kültürel mekânlar da değişiklik göstermiştir. Âşık kahvehanelerini de bu bağlamda düşünmek gerekmektedir.

Osmanlı döneminden günümüze kadar kahvehaneler çeşitli işlevler yüklenmiştir. Yaşar, Osmanlı toplumunda kahvehanelerin sözlü kültürün tesisi ve devamı için önemli bir araç olduğunu söylemektedir. Yazılı kültürün yaygınlaşmadığı modernleşmeden önce Osmanlı toplumunda aydın insanlar kahvehanelerde 20-30 kişilik gruplarla toplanıp kitaplar okur, yazdıkları şiir üzerine tartışırlardı (2016: 3). Âşık kahveleri âşık sanatının icra edildiği önemli kültürel mekânlardandır. Yakın geçmişte de önemli âşık kahveleri ülke çapında üne kavuşmuştur.⁵ Bu kültürel mekânlar halk edebiyatı ürünlerinin araştırılması sırasında dikkate alınmalıdır. Halkbilimi çalışmalarının ürün merkezli olmaktan çıkarılıp mekân odaklı bir duruma getirilmesi mekânın kültürel aktarımındaki rolüne ve önemine dikkatleri çeken yeni koruma yaklaşımlarını oluşturacaktır (Oğuz 2007: 32). Bu kültürel mekânlar âşık edebiyatı açısından günümüzde sayıları az da olsa âşık kahvehaneleri ve sonrasında türkü kafeler, canlı müzik sahnelerinin yapıldığı sosyal alanlar olarak anlaşılmalıdır.

---

⁴ Çobanoğlu, âşık edebiyatının doğuşunda tekke kültürünün etkisi olduğunu, teşekkülünde ve bağımsız bir karakter kazanmasında ise son merhalenin kahvehaneler olduğunu söylemektedir (2000: 130).

⁵ Bunlardan en bilineni Çobanoğlu *Âşıklar Kahvesi*'dir. "Âşık Murat Çobanoğlu, kurduğu âşıklar kahvesiyle uzun yıllar âşıklara ev sahipliği yapmış ve âşıkların dinleyici kitlesine icra mekânı sunarak önemli bir hizmette bulunmuştur"(Somuncu, 2022: 199). Özarslan bu kahvehanenin sürekli ve düzenli fasıl icra eden sabit bir kahvehane olmasına dikkat çekmektedir (2001: 88). Ayrıca başka illerde de âşıklar kahvehanesinin varlığı bilinmektedir. Bursa *Âşıklar Kahvesi* (Özdemir, 2016), Kayseri *Âşıklar Kahvesi* (İstanbulu, 2018a) örnek olarak verilebilir.

Âşık kahvelerinin⁶ ne zaman ortaya çıktığı kesin olarak tarihlendirilemese de başlangıcının 16. Yüzyıl ile 17. yüzyılın ilk çeyreği olduğu yaygın olarak düşünülmektedir. Kahvehanelerin yaygınlaşmasıyla âşıklık geleneğinin gelişimi arasında bir paralellik olduğu anlaşılmaktadır (Balkaya, 2013: 884). Çünkü geniş halk kitleleri bu kahvehanelere ilgi gösterdikçe âşıklar da buna karşılık göstermiş ve süreklilik sağlamışlardır. Nitekim âşık edebiyatının şekillenip geleneğin çizgilerinin belirmeye başladığı tarihler de 16.-17. Yüzyıllardır ve kahvehanelerin yaygınlaşmasıyla aynı döneme denk gelmektedir. Durmaz, kahvehanelerin halkın bilgi almasını sağlayan eğlendirip eğiten ve geliştiren bir unsur olarak halk edebiyatı ürünlerinin üretildiği yer olduğunu söylemektedir (2020: 113).⁷ Âşıklar divan tertip etme geleneğinden uzaktırlar. Söyledikleri şiirler cönk ve mecmualara aktarılmış ya da hafızalarda saklanmıştır. Âşık sanatına ilgi duyanlar da hafızalarındaki ürünleri kahvehane gibi icra ortamlarında harekete geçirmişlerdir. Sözlü gelenekte nesilden nesile aktarılan şiirler icra edildikçe birtakım değişikliklere uğramış ve çeşitlenmeler görülmüştür. Sözlü geleneğe ait bu şiirler bu nedenle folklor ürünü olarak da değerlendirilir (Oğuz, 1997: 2-3). Bu folklorun bir parçası olan âşıklık geleneği, teknolojinin gelişmesi medyanın ve sosyal medyanın çok yaygınlaşmasıyla kendine yeni icra ortamları bulmaktadır. Âşıklar televizyon programına çıkmakta, sosyal medyada çeşitli sitelerde veya kendi sosyal medya adreslerinde boy göstermektedir. Kahvehaneden sosyal medyaya uzanan bu değişim sürecinde alkışın “beğeni”ye (like), dinleyici kitlesinin bir anlamda takipçi sayısına dönüşmüş olduğu söylenebilir. Bu değişim kendini her alanda göstermektedir. Bars, âşıkların değişimine değinerek kimlere âşık denmesi gerektiğini tartışmaktadır. Her hece ölçüsüyle şiir söyleyip saz çalanın âşık olamayacağını, teknolojik gelişmelerle geleneğin daha da zayıfladığını söylemektedir. Âşık olarak nitelendirilmek istenen sanatçıda belli unsurlar olmalıdır (2020: 168-193).⁸ Sözün teknolojileştiği (Ong 1995) günümüz kültür ortamlarında radyo ve gazeteden başlayarak televizyona, sanal

⁶ Türk kültüründe ve âşıklık geleneğinde kahvehanelerle ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Bunlardan bazıları şöyle zikredilebilir: Düzgün, 2005; 2011; Hattox, 1996; Heise, 2001; Özdemir, 2016; İstanbullu, 2018a; Balkaya, 2013.

⁷Balkaya da kahvehanelerin dört işlevi üzerinde durmaktadır. Bunlar: Eğitim yeri olarak, statü göstergesi olarak, sanatsal yetenek bağlamında ayarlayıcı ve denetleyici olarak düşünülmüştür (2013: 885-887).

⁸ Bars, günümüzde âşıklık vasfını buldurmeyen kişilere âşık denmesi konusunda araştırmacıları da eleştirmektedir. Bazı araştırmacıların kendine malzeme bulmak için gelenekten uzak tiplerin âşık olarak kabul ettiklerini söyleyerek eleştiride bulunmaktadır (2020: 170-171).

dünyadaki sosyal medya platformlarına kadar âşıklık geleneğinin izleri ve icra edildiği yerler bulunmaktadır. Sözlü kültürden sonra modernleşme devrinde âşık-dinleyici ilişkisi yazılı medya ile devam etmiş, radyo dalgalarının sesi iletilmesiyle ise bir dönüm noktasına ulaşılmıştır (Fidan, 2016: 19).⁹ Âşıklar, sözlü ve yazılı kültür ortamları ile birlikte ses bandı, plak, radyo ve televizyon gibi yeni ortamlarda da yer bularak “beslenme” ve “seslenme” alanlarını genişletmişlerdir (Durbilmez, 2018: 25). 1920’li yıllarda Türkiye’de radyo kullanımı başlasa da halkın daha ilgi gösterdiği ve radyonun yaygınlaştığı yıllar 1940’lı yıllardır. Âşıkların radyo ortamında yer alması da TRT’NİN faaliyetleri ile başlamıştır. Muzaffer Sarısözen gibi araştırmacıların hazırladığı programlarda âşıkların da yer aldığı bilinmektedir. Âşıklar radyo programlarında hünerlerini göstermişler, sözlü kültür ve yazılı kültür ortamında yarattıkları eserlerini kitle iletişim araçlarında dinleyici ile paylaşmışlardır. Yakın geçmişe kadar bilinen yayınlanan TRT’DE “Âşıklar Meclisi” adlı programda da çok sayıda âşık yer almış, atışmalar yapılmıştır. Bu programda danışmanlar ve seçici kurul üyeleri görev yapmıştır. Söz gelimi Prof. Dr. Bayram Durbilmez üç yıl süreyle, haftalık yayınlanan “Âşıklar Meclisi” programında danışman ve seçici kurul üyesi olarak görev yapmıştır (TEİS, 2020h). Bu durum, âşıklık geleneğinin medya ile bozulmadığı / zayıflamadığının güzel bir örneğidir. Her programda bu disiplin ve geleneksel kurallar hakim olmasa da âşıkların katıldığı başka programlar, popüler yayınlar da söz konusudur. 1990’lı ve 2000’li yılların başında yapılan bazı gösteri (şov) programlarında âşıklar yer almıştır. Örnek vermek gerekirse Karslı Âşık Murat Çobanoğlu, Âşık Mahzunî gibi isimler bu programlara katılmışlar, atışma yapmışlar, sanatlarını icra etmişler ve halk tarafından da ilgi görmüşlerdir.¹⁰ Aynı durum Neşet Ertaş için de geçerlidir. Günümüzde televizyon programlarında bu geleneğe olan ilgi eskiye bakarak azalmıştır. Sosyal medyada kendilerine icra ortamı bulan âşıklar *Facebook*, *Youtube* gibi platformları kullanma

⁹ Âşıklık geleneğinin medya ile ilişkisi konusunda geniş bilgi için bk. Fidan, 2016; Özdemir, 2015.

¹⁰ Bu programlarda yer alan âşıklara halkın büyük ilgisi olmuştur. Bu nedenle program yapımcıları ve sunucuları sık aralıklarla âşıkları davet etmişlerdir. İbo Şov adlı programın 1994 sezonu 10. bölümüne Âşık Mahzunî ve Karslı Âşık Murat Çobanoğlu katılmış, sunucu İbrahim Tatlıses onları sahneye davet ederken “Türkiye’nin iki büyük ozanı, iki dev ozanı” ifadelerini kullanmış, salondaki insanlar yoğun bir alkış tufanı koparmıştır. Bu durum, âşıklık geleneğinin söz konusu yıllarda televizyon ekranında nasıl yer bulduğunu anlamak açısından güzel bir örnektir (<https://www.youtube.com/watch?v=0ogCLCKT-Ns>). Günümüzde de bir süre devam etmiş olan aynı programa veya başka programlara eskisi kadar âşık davet edilmemekte, bu da geleneğe gösterilen ilginin azaldığını ifade etmektedir.

yoluna gitmektedirler. Söz gelimi âşıklar *Facebook* sayfalarında paylaşımlar yapmakta, icralarını göstermektedirler. *Youtube* üzerinden kanal açan âşıklar da bulunmaktadır. Söz gelimi Ozan Hilmi Şahballı, Âşık Beyzade Aslan, Âşık Kul Nuri, Âşık Orhan Üstündağ, Âşık Sıtkı Eminoğlu, Âşık Maksut Feryadî gibi gelenek temsilcilerinin *Youtube* kanalları vardır. Bu kanallar üzerinden bir dinleyici kitlesine ulaşmayı hedeflemektedirler. Âşıkların bu yolu tercih etmesi, yeni nesle ulaşmak ve ilginin azaldığı geleneğe ilgiyi artırmak açısından isabetli görünmektedir. Dinleyici / izleyici kitle, âşıklara istekte bulunabilmektedir. Yorum veya mesajla olan bu istek talebi de âşıklar tarafından dikkate alınarak bir iletişim süreci gerçekleşmektedir. Kahvehanelerde gerçekleşen süreç teknolojik bir kültür ortamında değişikliğe uğrayarak devam etmektedir. Böylece âşıklık geleneğine bir dinamizm kazandırılmaktadır.

Âşıkların icra ortamlarından biri de uzun yıllardır ülkenin çeşitli bölgelerinde düzenlenen âşıklar bayramı ya da kültür festivalleridir. 1967'den itibaren düzenlenen Konya Âşıklar Bayramı, 1990'dan itibaren düzenlenen Geleneksel Türkiye Âşıklar Yarışması (Erzurum), 2005'ten sonra yapılmaya başlanan Uluslararası Kars Âşıklar Bayramı, 1979'den beri düzenlenen Seyranî Şenlikleri buna örnek olarak verilebilir. Âşık Ali Çatak'ın şenliklerde ve festivallerde sıkça yer alan birisi olduğu bilinmektedir. Öncelikle memleketi Develi'de düzenlenen Seyranî şenliklerinin başlatıcısı Ali Çatak'tır. İlk kez 1979 yılında Çatak'ın çabalarıyla Âşık Seyranî Seminer ve Şenlikleri adıyla düzenlenen program 1980 ve 1981 yıllarında yapılamamış, sonrasında ise gelenekselleşerek günümüze kadar devam etmiştir (Ötegen, 2010) Ali Çatak da bu şenliklerin birçoğuna katılmıştır. En son katıldığı bilinen yıl 1994 yılıdır. Bu şenlikte Âşık Eyyubi, Âşık Karakılçık, Âşık Birfanî, Âşık Güzinî, Âşık Nurşah, Âşık Abdullah Karagöz, Âşık Sefil Selimi de yer almaktadır. Âşık Ali Çatak bu şenlikte program sunucusu tarafından “Âşıkların Babası” olarak tanıtılır. Programda yer alan diğer âşıklar da Çatak'a baba diye hitap etmektedirler.¹¹

---

¹¹ Ali Çatak 21 Haziran 1996 tarihinde vefat etmiştir. Fakat 1995 yılında düzenlenen şenliklerde yer almamıştır. Bunun nedeni Çatak'ın bazı kırgınlıkları olabilir. İvgin, onun Develili hemşehrilerine kırgın olduğunu söylemektedir. Tüm varlığını satıp Seyranî uğruna harcayan ve büyükler emekler veren Çatak hemşehrilerinin ilgisizliğine kırılmıştır (İvgin, 2016: 200). İvgin söz konusu çalışmasında Çatak'ın bu kırgınlıklarından dolayı 1990 yılından öldüğü yıl olan 1966'ya kadar hiçbir etkinliğe katılmadığını söyler. Fakat Çatak'ın 1994'te Develi'nin Şihli Kasabasında düzenlenen şenliklere

Tüm bunlar Çatak'ın özellikle Seyranî Şenliklerindeki aktif rolünü ortaya koymaktadır. Görüldüğü gibi âşık şenlikleri veya festivalleri âşıkların gelenek içinde yer edinme süreçlerinde ve sanat hayatlarında önemli yeri vardır. Nitekim birçok il ve ilçede çeşitli âşık programları veya yarışmaları yapılmıştır. Bu yarışmalarda başarı göstermek de gelenek içinde bir öneme ve değere sahiptir. Söz gelimi Ozantürk, Konya'da düzenlenen *Türkiye Âşıklar Bayramı*'nda cinaslı şiir dalında Türkiye birincisi olmuştur (TEİS, 2020h). Âşık Murat Çobanoğlu da ilk kez katıldığı 1966 yılındaki *Türkiye Âşıklar Bayramında* (Konya) "Yılın Âşığı" seçilmiştir. Sonrasında da birçok birincilik kazanmıştır (Durbilmez, 2014: 63-65).

Âşıklık geleneği; sözlü, yazılı ve elektronik kültür ortamlarında geçmişten günümüze kadar varlığını sürdürmüş, işlevlerini çeşitlendirerek icra edilegelmiştir. Cumhuriyet devri âşık edebiyatını kendi içinde değerlendirmek gerekirse 2000'li yıllara kadar bu edebiyata ait gelenekler daha tutucu ve baskın şekildedir. Söz gelimi usta-çırak ilişkisi kendini hissettirecek derecede varlığını korumaktaydı. Özellikle Erzurum-Kars Yöresi Âşıklık Geleneği'nde bu durum görülmektedir. Fakat günümüzde bu gelenek zayıflamıştır. Bir âşık, yetişmek için usta bir âşığa ihtiyaç duymayabiliyor. Bu noktada değişen kültür ortamının etkisi ortaya çıkmaktadır. Âşık bir kaynaktan beslenmesi gerektiğinde sosyal medyaya, televizyona başvurabilmektedir. Farkında olmadan da bu ortamların etkisinde kalıp kendisinde bir birikim olduğunu düşünebilmektedir. Gelenekle ilgili kendini zayıf bulduğu ya da bilgisinin olmadığı bir konuyu internet ortamında çok kısa sürede öğrenebilmektedir. Fakat icra ortamlarında uygulamadan yoksun olarak gelenekleri öğrenen âşık, geleneği iyi bilen bir dinleyici kitlesi karşısında olması gerektiği gibi bir seslenme yapamayabilir. Nihayetinde ise iki tip âşık karşımıza çıkmaktadır: Birincisi icra ortamlarında yetişen âşık, ikincisi ise elektronik kültür ortamlarında yetişen âşıktır. Birinci gruba dahil olan âşıkların icra ortamları günümüzde de âşık kahvehaneleri, Türkü Bar olarak bilinen kafeler, bağlama kurslarının verildiği halk eğitim merkezi gibi ortamlar denilebilir. Halk arasında çalgıcı olarak bilinen yerel müzisyenlerden bazılarını da bu gruba dahil etmek mümkündür. Bazı müzisyenler / yerel sanatçılar sözlerini

kendilerinin yazdığı şarkıları / türküleri / oyun havalarını düğünlerde veya başka eğlence ortamlarında icra etmektedirler. Bunlar içinde heceyle söylenen ve geleneğin icaplarına uyan ürünler de olabilmektedir. Heceyle söylenmese dahi belli bir ezgiye sahip olan bu ürünler sanatçı-dinleyici etkileşimini sağlamaktadır. Bu sanatçılar, gittikleri düğünlere de tek başına gitmemekte yanlarında bulunan davulcu hariç bir de yardımcı götürmektedirler. Bu yardımcı kişiler de zaman içinde geleneği, saz çalmayı ve ezgili söz / şarkı söylemeyi öğrenirler. Bu ilişki âşıklık geleneğinin bugünkü uzantısı olarak görülmelidir. Günümüzde sazıyla sözüyle veya geleneğe ait başka unsurlarla âşık terimine daha uygun kişiler vardır ama yerel ortamlarda yukarda bahsedilen şekilde ürünler ortaya koyan kişiler de âşıklık geleneğine dahil edilmezse geleneğinin bir yönünün eksik kalacağını düşünmekteyiz. Bu temsilcilere Develi yöresinden örnek vermek gerekirse Ali Yıldız¹² adlı sanatçı; saz kursları veren, yanında çırak yetiştiren, şiir söyleyip / yazıp bunları besteleyen birisidir. Düğünlere ve eğlencelere katılmakla birlikte Youtube kanalından da yayınlar yapmaktadır. Âşıklık geleneğinin zayıfladığı, gün geçtikçe yok olmaya doğru gittiği zaman zaman dillendirilen bir eleştiridir. Bu eleştirinin doğruluk payı çoğu zaman yüksek olabilir fakat bu duruma çözüm önerisi bulmak, iyileştirici ve geliştirici faaliyetleri desteklemek gerekmektedir. Geleneği eski devirlerle kıyaslayıp geride olduğunu söylemek yerine günümüz kültür ortamlarını göz önüne alıp içinde bulunulan çağın en iyisi haline getirmek daha tutarlı bir yol olacaktır. Yetkili kişiler ve kurumlar bu tarz sanat icra eden kişilere destek olmalıdır. Düğünlere, asker eğlencelerine, çeşitli kutlamalara bu yerel sanatçılar çağırılmalı, bu törenlerde geleneğe ait unsurların ve eski uygulamaların da bulunması teşvik edilmelidir. Araştırmacılar ise bu törenleri, icraları ve icracıları incelerken daha çok icra ortamına, sanatçı-dinleyici iletişimine yoğunlaşmalıdır. Sadece metin merkezli bir inceleme yöntemi bahsi geçen günümüz ortamları ve gelenekleri için çok uygun olmayabilir.

---

¹² Ali Yıldız için geniş bilgiler Youtube kanalından da öğrenilebilir: <https://www.youtube.com/@aliyldz>

B.DEVELİ VE ÇEVRESİNDE ÂŞIK EDEBİYATI GELENEKLERİ

Âşık edebiyatı, bireyin ortaya koyduğu ürünlerin toplum tarafından karşılık görmesiyle bireysellikten çıkan ve toplumsallaşan bir edebiyattır. Bu edebiyatın içinde yer aldığı gelenekler de bu bağlamda düşünülmelidir. Bu nedenle âşık edebiyatı geleneklerine geçilmeden önce Develi ilçesi hakkında kısaca bilgi vermek yararlı olacaktır.

Develi adı, Osmanlı Devleti'nin kayıtlarında Develü, Devellü şekillerinde yer almaktadır (Süme, 2018: 3).¹³ Develi, Tanzimat'a (1839) kadar Karaman Eyaleti, Niğde Vilayeti'ne bağlı kalmıştır. 17.-18. yüzyıllarda zaman zaman Niğde'ye ve Kayseri'ye bağlanmış, bazı idari değişikliklere uğramıştır. Tanzimat'tan sonra idari alanda da yapılan değişiklikler yeniden baş göstermiştir. 1842 yılında Develi Kazası bazı değişiklikler dikkate alınmazsa- 19. yüzyıl boyunca devam edecek olan idari konumunu kazanmıştır. Buna göre Ankara Eyalet merkezi, Kayseri bu eyalete bağlı sancak, Develi de bu sancağın bir kazası olmuştur. 1848-1850 yıllarında merkezi Yozgat olmak üzere Bozok eyaleti kurulmuş, Develi kazası da bu eyalete bağlanmıştır (Süme, 2018: 16-19). Bu süreçte Kozan'a da bağlanmış fakat Kozan ilinin ilçeye dönüştürülmesiyle Kayseri'ye bağlanmıştır.

Develi ilçesinin tarihi de çok eskilere dayanmaktadır. Develi Fraktın köyündeki kazılarda çıkan eşyalar ve bunlarda yer alan motiflere göre ilçenin tarihi Eski Bronz Çağına (MÖ, 2500-2000) kadar dayanmaktadır (Kınal, 1998: 37). Sonraki devirlerde ise sırasıyla Hitit, Frig, Pers, Roma ve Bizans dönemleri yaşanmıştır. 1071 Malazgirt Zaferi ile birlikte Anadolu'da Türk idaresi güçlenmiş, Danişmend Gazi komutasındaki ordu Develi'nin de yer aldığı birçok bölgeyi fethetmiştir. Develi daha sonra ise sırasıyla Anadolu Selçuklu, Eretna ve Kadı Burhanettin Devletleri içinde yer almıştır. Beylikler döneminde de Dulkadiroğulları ve Karamanoğulları arasında el değiştirmiştir (Süme, 2018: 5-6).

---

¹³ Develi adının kökeni hakkındaki görüşler ise şöyledir:

1.Bölgeye 11. Yüzyılda gelen Türkmen- Yörük olan Develüoğulları bölgeye kendi isimlerini vermişlerdir (Özdoğan, 1948: 41).

2.Sultan Alparslan'ın oğlu olan çok uzun boyu ile bilinen Dev Ali adlı bir Türkmen Beyi'nin adından geldiği düşünülmektedir (Bilgehan, 2003: 456).

Süme de bu görüşleri sıraladıktan sonra Dev Ali türbesinin halen ayakta olduğunu da hatırlatarak ikinci görüşe katılmaktadır.

Günümüzde Develi ilçesi 66.507 nüfusu olan Kayseri'nin merkeze uzak ilçeleri arasında en büyük ilçesidir. Doğu sınırında Tomarza ilçesi ve Adana ilinin Tufanbeyli ilçesi, güneyde Yahyalı ilçesi ile Adana ilinin Saimbeyli ve Feke ilçeleri, batıda Yeşilhisar ilçesi, kuzeybatıda İncesu ilçesi yer almaktadır. Birçok ilçeye sınırı olan Develi, Adana iline de sınır komşusudur ve bu bölgelerle kültürel etkileşimi her dönemde olmuştur. Ekonomisi tarım üzerine kurulu olan ilçede tahıl tarımı ağırlıklı olmak üzere meyvecilik de gelişmiştir. Bununla birlikte ilçe ekonomisine katkı sağlayan bazı fabrikalar yer almaktadır. Saray Halı Fabrikası bunların başında gelen ve ilçenin sosyo-ekonomik durumuna etki eden önemli bir kuruluştur. Develili âşıklar şiirlerinde ilçenin bu özelliklerine de yer vermektedirler.

Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde de Develi'nin tarihi, sosyal durumu ve kültür hayatıyla ilgili çok sayıda konu yer almaktadır. Âşık Çatak'ın şu dördlükleri Develi'nin sosyokültürel çevresini işleyen şiirlere örnek olarak verilebilir: *Saray Halı işçileri / Çalışan gider ileri / Dertli âşık sizden biri / Gelin bir olalım canlar* (180/4). Bu dördlükte Saray Halı fabrikasında çalışan işçilerden söz edilmektedir. *Mor koyun kuzuya meler / Hanım bacım bulgur eler / Kulakta altın küpeler / Haber verir Develi'den* (156/1) dizelerinde ise günlük yapılan bazı işlerden bahsedilmekte ve Develi insanının görüntüsü tarif edilmektedir. Şu dördlükte de ilçenin bağ ve bahçelerinde yetişen meyveden söz edilmekte, iklim ve coğrafi özellikler tasvir edilip tarihinin eskiliği işaret edilmektedir: *Baştan başa üzüm bağı / Çevre yanı karlı dağı / Burda eski tarih çağı / Başlar devir Develi'den* (156/4).

Develi yöresi âşıklık geleneğinde Seyranî'nin edindiği yer büyüktür. Geçmişten günümüze kadarki bilinen âşık edebiyatı temsilcilerinde onun etkisi-az veya çok-mutlaka bulunmaktadır. Âşıklar, Seyranî'yi manevi usta olarak kabul etmektedirler. Âşık Ali Çatak da Seyranî'yi usta olarak kabul edenlerdendir. Ali Çatak'ı bu noktada diğer Develili âşıklardan farklı kılan nokta ise Seyranî Delisi olarak bilinmesi ve anılmasıdır. Çatak, Seyranî şenliklerini başlatan kişidir. Bu şenliklerin düzenlenmesi için maddi-manevi girişimlerde bulunmuş, öncü rol üstlenmiştir. Âşık Şeref Taşlıova, Ali Çatak'ın gerçekten Seyranî'ye gönül vermiş biri olduğunu, bu şenliklerde de çok katkı sağladığını söylemiştir (Taşlıova, 1983: 22). Ali Çatak'ın

başlatmış olduğu bu şenlikler sayesinde Develi halkı Seyranî'yi daha iyi tanımaya başlamış, onun adını duymayanlar da böylece duymuştur. Bu şenlikler yıllar içinde gelenekselleşmiş ve Seyranî her yılın belli dönemlerinde anılagelmiştir. Şenlikler sadece Seyranî etrafında şekillenmemiş ilçenin diğer kültür öğelerinin tanıtılması için de vesile kaynağı olmuştur.

Seyranî şenliklerine ülkenin çeşitli bölgelerinden âşıkların katıldığı bilinmektedir.¹⁴ Özellikle 1980'li yılların başlarında ilçeye gelen âşıklar Ali Çatak tarafından ağırlandı. Çatak onları misafir etmiş, kalacak yerlerini ayarlamış ve ilçeyi gezdirmiştir. Örneğin Ali Çatak, Seyranî Şenliği için Develi'ye gelen Âşık İsmetî'yi Develi'de gezdirirken Erciyes Dağı'nın eteklerine de götürmüş, İsmetî de gördüğü yerlerden etkilenerek hissettiklerini şiire dökmüştür. (Başaran, 2015: 594). Âşıkları ilçeye gelmesi sonucu Develi âşıkları ile başka bölgeden gelen âşıklar arasında böyle etkileşimler olmuş, sonraki yıllarda da bu etkileşim sürekli bir iletişime dönüşmüştür. Nitekim o yıllarda Ali Çatak vesilesiyle Develi'ye gelen Âşık Eyyubî sonraki yıllarda da şenliklere katılmış, hemen hemen her yıl bu programlarda yer almıştır. Aynı şekilde Âşık Şeref Taşlıova, Âşık Sefil Selimî, Âşık Karakılçık, Âşık Nurşah, Âşık Mahrumî, Âşık Abdullah Karagöz gibi çok sayıda âşık yurdun çeşitli bölgelerinden Develi'ye gelerek bu şenliklerde programlarda yer almışlardır. Bunların hemen hemen hepsi Ali Çatak'ın hayatta olduğu dönemlerdeki programlara da gelmişlerdir (Ötegen, 2010). Başka bölgelerden gelen âşıklar Develi ilçesindeki âşıkların da ufkunu açmışlardır denilebilir. Söz gelimi Develili Âşık Kadir Yücel geleneğin icaplarına çok hakim olmayan bir temsilcidir (Somuncu, 2014). Yücel'in, ömrünün son yıllarındaki şenliklere katıldığı ve misafir âşıklardan geleneğe ait öğeleri öğrendiği düşünülürse buradan bir sonuca varılabilir: Ali Çatak'ın başlatmış olduğu Seyranî Şenlikleri "Develi Âşıklık Geleneği"ni şekillendirmiş, geliştirmiş ve daha dinamik hale getirmiştir. Develili âşıkların sanatına katkı sağladığı gibi Develi halkının da bu temsilcilere ve geleneğe olan ilgisini artırmıştır. Aynı zamanda

---

¹⁴ Âşıklar dışında çok sayıda bilim insanı ve kültür-sanat ile ilgilenen kişilerin de katıldığı bilinmektedir. Bunlardan birisi de uzun yıllar Gülpınar Dergisi'ni çıkaran aynı zamanda şair de olan Güzide Taranoğlu bir yazısında Ali Çatak'ın şenliklerdeki rolünü anlatırken şu ifadeleri kullanmaktadır: "...Develi'nin yetiştirdiği önemli halk ozanlarımızdan ve Âşık Seyranî Delisi diye ün yapan Ali Çatak belki de hayatının en büyük koşuşturmasını bu münasebetle yapıp yoruldu. Fakat sonucun çok güzel manzarası karşısında da gönlüyle ruhuyla hemen dinleniverdi muhakkak. Zira gerçekten çok düzenli değerli bir seminer ve şenlikti bu yapılan."(Taranoğlu, 1984: 4).

Develili bazı âşıklara da bu sayede sahip çıkılmış, bazı kurum kuruluşlarca bu âşıkların faaliyetleri desteklenmiştir. Söz gelimi Develi Belediyesi Develili bazı âşıkların şiirlerini kitaplaştırmış, basımını üstlenmiştir. Bu anlamda Çatak'ın faaliyetleri ve Seyranî araştırmaları bütüncül olarak düşünüldüğünde ilçenin sosyokültürel hayatına etki etmiştir.

Bu bilgilerden sonra âşık edebiyatı geleneklerinin Develili âşıklardaki durumu şöyle değerlendirilebilir:

A)Mahlas Alma / Kullanma: Develili âşıkların çoğunluğu bu geleneğe uymaktadır. 24 âşık mahlas kullanırken 13 âşık mahlas kullanmamaktadır.

Mahlas kullananlar:

Mahlas kullananların çoğunluğu mahlasını kendi seçmiştir. Belirgin bir usta-çırak geleneği olmadığı için ustaların mahlas vermesine de rastlanılmaz. Rüyada mahlas alan bir âşık da tespit edilememiştir. Genellikle isim, soyisim veya ikisini birden kullanan âşıklar vardır. İsmi mahlas olarak kullananlar da genellikle isminin önüne âşık sıfatını getirmektedir. Bu isimleri sıralamak gerekir

Abdullah Develioğlu (Abdî), Abdulkadir Etöz (Kerimoğlu), Ahmet Sungur (Âşık Ahmedî), Ahmet Ulusoy (Vaiz Ahmet Efendi, Ahmet Efendi), Alaaddin Oben (Âşık Güzinî), Ali Celalettin Efendi (Celalettin), Ali Çatak (Âşık Çatak, Çatak), Ali Yılmaz (Ali Yılmaz), Ayşe Çolakoğlu (Âşık Ayşe), Derviş Osman (Derviş, Derviş Osman), Emir Ali Özçakır (Emir Ali), Emine Hanım (Emine), Fatma Adarca (Âşık Fatma), Hasan Hüseyin Yıldırım (Hasaneyn), Havva Hanım (Âşık Havva), Kadir Yurdakul (Âşık Kadir), Kadir Yücel (Âşık Kadir), Kalender Gürlek (Kalender), Mehmet (Âşık Mehmet), Mehmet (Seyranî), Muharrem Büyüm (Muharrem), Mustafa Güvenç (Ozan Moruk), Ömer Develioğlu (Birfanî, Tornacı Ömer), Seyit Berber (Ozan Molla), Yunus Yurdakul (Yunus), Zeki Turan (Âşık Turanî, Turanî).

Mahlas kullanmayanlar:

Ali Rıza Sarıgüney, Ali Serim, Ali İhsan Dalkalı, Cevahir Yücel, Cuma Büyükkılıç, Dudu Karabıyık, Erdal Sümengen, Hasan Hodul, M. Taki Cebeci, Mustafa Kılıç, Mustafa Usta, Mustafa Çiftçi, Talip Dalkalı.

Tablo üzerinden de şöyle gösterilebilir:

Tablo 1.1. Develili Âşıkların Mahlas Kullanım Durumu

Mahlas Kullanımına Göre Develi Yöresi Âşıklarının Durumu			
	Adı	Soyadı	Mahlası
Mahlas Kullananlar	Abdullah	Develioğlu	Abdî
	Abdulkadir	Etöz	Kerimoğlu
	Ahmet	Sungur	Âşık Ahmedî
	Ahmet	Ulusoy	Ahmet Efendi
	Alaaddin	Oben	Âşık Güzinî
	Ali	Yılmaz	Ali Yılmaz
	Ayşe	Çolakoğlu	Âşık Ayşe
	Osman	-	Derviş Osman
	Emir Ali	Özçakır	Emir Ali
	Emine Hanım	-	Emine
	Fatma	Adarca	Âşık Fatma
	Hasan Hüseyin	Yıldırım	Hasaneyn
	Havva Hanım	-	Âşık Havva
	Kadir	Yurdakul	Âşık Kadir
	Kadir	Yücel	Âşık Kadir
	Kalender	Gürlek	Kalender
	Mehmet	-	Âşık Mehmet
	Mehmet	-	Seyranî
	Muharrem	Büyüm	Muharrem
	Mustafa	Güvenç	Ozan Moruk
	Ömer	Develioğlu	Birfanî, Tornacı Ömer
	Seyit	Berber	Ozan Molla
	Yunus	Yurdakul	Yunus
Zeki	Turan	Âşık Turanî, Turanî	
Mahlas Kullanmayanlar	Ali Rıza	Sarıgüney	-
	Ali	Serim	-
	Ali İhsan	Dalkalı	-
	Cevahir	Yücel	-
	Cuma	Büyükkılıç	-
	Dudu	Karabıyık	-

	Erdal	Sümengen	-
	Hasan	Hodul	-
	M. Taki	Cebeci	-
	Mustafa	Kılıç	-
	Mustafa	Usta	-
	Mustafa	Çiftçi	-
	Talip	Dalkalı	-

B)Saz Çalma: Develili âşıklar arasında saz çalma geleneği yaygın değildir. Fakat âşıklık geleneğinde saz çalmanın en önemli işlevi ezgili söz söylemek, söze ezgi katmak olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde ezgili söz söyleyen âşıkların varlığı tespit edilmektedir. Sözelimi Âşık Ali Çatak ezgili şiir söyleyen bir âşıktır. Seyranî şenliklerinde ve bazı icra ortamlarında da sahneye sazla çıktığı, sazı çalamasa da elinde tuttuğu bilinmektedir. Diğer Develili âşıklar arasında ise saz çaldığı bilinen tek âşık Ozan Moruk'tur. Bunun dışında saz çalabilen âşık bilinmemektedir. Aynı şekilde ezgili söz söyleyen âşıklar ise Âşık Birfanî, Cevahir Yücel ve Ali İhsan Dalkalı'dır. Bunlar dışındaki âşıkların ezgili söz söylediğine dair bir bilgi tespit edilememiştir.

C)Doğmaca Söyleme ve Atışma: Doğmaca söyleme ve atışma geleneğinden söz açıldığında Develi yöresi için ilk önce Âşık Seyranî'den bahsetmek gerekir. Seyranî sözlü ortamlarda doğmaca şiir söylemiş ve atışmalara katılmıştır. İstanbul'a göç ettiğinde de atışmalara katıldığı bilinmektedir. Nitekim Çatak da bu yönde bilgiler vermektedir (1992: 11-14). Seyranî; Develili (Madazılı) Derviş Osman ile de atışmıştır:

Seyranî:

Aşk sevdası başa bela

Sürür irak yollar bizi

Bülbülüm âşığım güle

Ne zem eder iller bizi

Derviş Osman:

Kötüyünen konup göçme

Bahillerin suyun içme

Muhannet köprüsün geçme

Düş al gitsin seller bizi

Seyranî:

Ebubekir Ömer Osman

Var onlardan bize ihsan

Şefaât kanımız burhan

Anlar tatlı diller bizi

Derviş Osman: (Burada bir dörtlük eksik)

Seyranî:

Tanrı'nın aslanı Ali

Biz onlara dedik beli

Seyranî olursan deli

Divan eder iller bizi

Derviş Osman:

Bize Derviş Osman derler

Aşka gelir söyler diller

Gıybetimiz iden iller

Günahlardan yurlar bizi (Paksoy, 2010: 15-16).

Seyranî, Molulu Revâî (Çatak, 1992: 83-84) ve Âşık Namî (Çatak, 1992: 85-86) ile de atışmıştır.

Seyranî'den sonraki âşıklar içinde doğmaca söyleyen ve atışmalara katıldığı bilinen en önemli isim Âşık Ali Çatak'tır. Onun da Âşık Hasretî ile Âşık H. Kul Abdullah ile atışması vardır (Çatak, 1985: 87-88). Bunlardan Âşık H. Kul Abdullah ile olan atışması da burada örnek olarak verilebilir:

“Âşık H. Kul Abdullah:
Bir kızın var imiş on dört yaşında
Bir evin var imiş tepe başında
Ali Beyim ehl-i irfan peşinde
Arayan dostunu bulacak kardaş

Âşık Ali Çatak:
Dost için tırmandın bunca bayırı
Biz severi hasenatı hayırı
Senin ile gönlüm sanma ki ayrı
Gönül senin ile olacak kardaş

Âşık H. Kul Abdullah:
Şükrolsun Mevla'ya muradım oldu
Arayan dostunu bayramda buldu
İçime olanca sevinçler doldu
Hanemiz misafir dolacak kardaş

Âşık Ali Çatak:
Sadıklara açık bu fakirhane
Ziyaretin etti beni divane
Bizleri anlamaz deli divane
Bu hatıra baki kalacak kardaş

Âşık H. Kul Abdullah:
Yeter Kul Abdullah uzatma sözü
Bozulmaz taktirde yazılan yazı
Duada unutma hatırla bizi
Açılan gülümüz solacak kardaş

Âşık Ali Çatak:
Âşık Çatak sana sevgisin yazar

İçinde derdini saklayıp gezer

Mevla'nın emrini gözetir sezer

Ecel ferman almış bulacak kardaş" (Çatak, 1985: 87).

Doğmaca söyleme ve atışma geleneği Develi yöresinde başka âşıklar arasında tespit edilememiştir.

Ç)Usta-Çırac İlişkisi

Develi yöresi âşıkları arasında usta-çırak ilişkisi yaygın değildir. Âşıkların geneli Seyranî'yi manevi usta olarak kabul etmişlerdir. Söz gelimi Âşık Ali Çatak, Seyranî'yi manevi usta olarak kabul eder. Âşık Güzinî ise Çatak'ı usta olarak kabul etmiştir. Çatak ve Güzinî arasında fiili bir usta çırak ilişkisi olmasa da Güzinî'nin mahlasını Çatak vermiştir (Somuncu, 2014: 59). Güzinî dışında da Çatak'ı usta olarak kabul eden âşıkların varlığı bilinmektedir. Âşık Mahrumî, Âşık Kadir gibi isimler başlıca bilinenlerdir. Âşık Emir Ali (Özçakır, 2021: 5-6), Âşık Kadir Yücel, Ozan Molla (Berber, 2020: 13) da Seyranî'yi manevi usta olarak kabul eden temsilcilerdendir. Usta-çırak geleneği içinde değerlendirilebilecek başka bir âşık tespit edilememiştir.

D)Dolu İçme/Rüya Motifi

Develi yöresi âşıkları arasında dolu içme motifi az da olsa görülmektedir. Seyranî¹⁵ başta olmak üzere Âşık Ali Çatak (Erol, 2016: 22-23), Âşık Güzinî badeli âşık olarak bilinmektedir. Âşık Mustafa Çiftçi de gördüğü rüyasında sunulan badenin yarısını içtiğini ve bu yüzden "yarım âşık" olduğunu söylemiştir (Gürlek, 2009a: 152). Bunlar dışında badeli âşık tespit edilememiştir. Bazı âşıkların bade içme / rüya motifi hakkındaki düşüncelerini aktarmak da yararlı olacaktır.

"Âşık Güzinî: Badeye inanırım. Âşık denebilmesi için bir insan rüya görmüş olmalıdır. Görmemiş olanlar da şiir yazıyor ve kendi çaplarında âşığım, diyorlar ama gerçek âşık onlar değil. Yine de kendini geliştirip güzel şiirler yazanlar da var. Hepsine saygı duyuyorum.

---

¹⁵ Seyranî'nin rüya motifinin tahlili için bk. Günay 2011: 266-273. Ayrıca Çatak da eserinde anlatmaktadır (1992: 9-10).

Âşık Emir Ali Özçakır: Ben bu rüya meselesine pek inanmıyorum. Eskidenmiş o. Şiir, rüyayla falan olacak bir iş değil.

Tornacı Ömer (Birfanî): Rüya görmedim, bade içmedim. Bundan dolayı bana âşık demeyecekseniz şair diyin ne çıkar!”(Somuncu, 2014: 11).

Görüldüğü gibi Develili âşıklar içinde rüya motifine inanan da inanmayan da bulunmaktadır. Fakat belirtmek gerekmektedir ki bu âşıkları rüya görüp görmediğine göre değerlendirmek doğru olmayacaktır. Badeli âşığın badesiz âşığa göre daha güçlü olduğu algısı yanlış sonuçlara götürebilir. Nitekim Âşık Birfanî, rüya görmediğini ifade etmekte, Güzinî ise gördüğünü iddia etmektedir. Buna karşın Âşık Birfanî, Güzinî’ye göre sanatsal yönden daha güçlüdür.

1.Develi Yöresi Âşık Edebiyatı Hakkında Yapılan Çalışmalar

1.1. Tezler

Lisans Bitirme Tezi

Develi yöresi âşık edebiyatı hakkında lisans bitirme tezi olarak çalışmalar yapılmıştır. Tespit edilen çalışmalarda âşıkların biyografisi üzerinde durulup şiirlerinden örnekler sunulmuştur. Ayrıntılı bir sanatsal yönden inceleme içermemekte fakat âşık edebiyatı geleneklerine de değinilmektedir. Söz konusu çalışmalar Taşyapan (1993), Tatar (1996), Singil (2002), Somuncu (2014) tarafından hazırlanmıştır. Bu çalışmalardan Tatar (1996) ve Singil (2002)’in hazırladıkları Develili Âşık Ali Çatak hakkındadır. Taşyapan (1993) ise Seyranî hakkında bir çalışma ortaya koymuştur. Bunlar şöyle tanıtılabilir:

Taşyapan (1993), *Develili (Everek) Âşık Seyranî (Hayatı, Edebi Şahsiyeti ve Şiirleri)* adlı çalışmasında Seyranî’nin hayatı ve sanat hayatını anlatmış, şiirlerinden örnekler sunmuştur. Söz konusu çalışma Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde hazırlanmıştır. Âşık edebiyatının bir temsilcisi hakkında ilahiyat fakültesinde de tez hazırlanması bu edebiyatın çok yönlü olduğunu ve farklı disiplinleri ilgilendirdiğini gösterir.

Tatar (1996), *Develili Âşık Ali Çatak ve Şiirlerinden Seçmeler* adlı çalışmasında tez çalışmamızın konusu olan Âşık Ali Çatak'ın hayatını kısaca anlatmakta şiirlerinden seçmeler sunmaktadır. Çalışmamızda yer alan şiirlerin bazıları ve 19 adet beyit buradan alınmıştır. Bu beyitler başka herhangi bir çalışmada yer almayan ve üzerinde inceleme yapılmayan şiirlerdir. İlk kez çalışmamızda incelenmiştir. Tatar'ın çalışmasının diğer önemli yönü ise âşığın ölümünden birkaç ay önce âşıkla görüşülerek hazırlanmış olmasıdır. Bahsedilen yeni şiirleri âşık herhangi bir yerde yayınlamadan Tatar'a verdiğini ifade etmiştir. Söz konusu çalışma Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi bölümünde hazırlanmıştır.

Singil (2002), *Develili Âşık Ali Çatak / Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Örnekler* adlı çalışmasında Ali Çatak'ın hayatı ve sanat hayatını kısaca verdikten sonra şiirlerinden örnekler ortaya koymuştur. Bu çalışmada âşığın katıldığı şöenler, programlar ve aldığı ödüller hakkında da bilgiler yer almaktadır. Tez çalışmamızda bu bilgilerden yararlanılmıştır. Söz konusu lisans bitirme tezi Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde hazırlanmıştır.

Somuncu (2014), *Develi'de Âşıklık Geleneği: Alaaddin Oben (Güzinî) ve Âşık Kadir Yücel* adlı çalışmasında Develi yöresindeki âşıkların hayatı hakkında kısaca bilgiler vermiş, şiirlerinden birer örnek de ortaya koymuştur. Daha sonra Âşık Güzinî ve Âşık Kadir Yücel adlı âşıkları ayrı ayrı anlatarak şiirlerinden seçmeler sunmuş ve bu iki âşığı karşılaştırmıştır. Söz konusu lisans bitirme tezi Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde hazırlanmıştır.

Yüksek Lisans Tezi

Develi yöresi âşık edebiyatını konu edinen yüksek lisans tez çalışmaları mevcuttur. Bunlardan bazıları doğrudan bir âşığı ele alan çalışmalar bazıları ise içinde Develili bazı âşıklara yer veren çalışmalardır. Örneğin Yüksel (1985a), Develili Âşık Seyranî üzerinde; Erol (2016), Develili Âşık Ali Çatak üzerinde; Koçak (2012), Âşık İsmail Karşlıoğlu üzerinde çalışmıştır. Çapraz (2005) ise Kayseri yöresinde yetişen çok

sayıda âşığa yer vermiştir. Bunlar içinde Develili isimler de vardır. Söz konusu çalışmalar hakkında şöyle bilgi vermek yararlı olacaktır:

Yüksel (1985a) *Develili Âşık Seyrani ve Şiirleri* adlı çalışmasında Seyranî'nin hayatı ve sanatı hakkında bilgiler vermiştir. Seyranî'nin 659 şiiri de bu çalışmada yer almaktadır. Seyranî üzerinde yapılan çalışmaların birçoğuna kaynaklık eden Seyranî'nin şiirlerinin akademik olarak derli toplu incelendiği ilk lisansüstü çalışmadır. Söz konusu çalışma Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırlanmıştır.

Çapraz (2005), Fahri Bilge defterlerindeki Kayseri ve yöresi halk şairleri adlı çalışmasında Fahri Bilge defterinde yer alan Develili şairlere yer vermektedir. Abdünnafi Efendi (2005: 289), Ali Celalettin Efendi (2005: 133) olmak üzere Develili iki halk şairinden bahsedilmekte bu şairlerin hayatları hakkında bilgiler bulunmaktadır. Bu çalışma Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde hazırlanmıştır.

Koçak (2012) *Kayseri'de Âşıklık Geleneği ve Âşık İsmail Karşlıoğlu* adlı çalışmasında Âşık Ali Çatak'ın Seyranî Şenliklerinin düzenlenmesindeki öncü rolünden bahsetmekte (2012: 8-9) ve hayatı hakkında kısaca bilgi vermekte bir şiirini de örnek olarak sunmaktadır (2012: 44-46).

Yıldız (2016) *Develili Âşık Ali Çatak Hayatı, Şiir Sanatı ve Eserleri* adlı çalışmasında Ali Çatak'ın hayatı ve sanat hayatını ortaya koymuş, şiirleri üzerinde de incelemeler yapmıştır. Âşığın şiirleri yapı ve şekil bakımından ele alınmış, muhteva açısından değerlendirilmiştir. 186 şiirin yer aldığı bu çalışma Âşık Ali Çatak hakkında lisansüstü düzeyde yapılan ilk çalışmadır ve bu yönüyle önem arz etmektedir. Söz konusu çalışma Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde hazırlanmıştır.

Kayserili âşıkların müziksel yönünü inceleyen çalışmalar da yapılmıştır. Bu çalışmalarda Develili Âşık Ali Çatak'ın adı geçmekte Develi yöresi âşıklık geleneğine de böylece değinilmektedir. Örneğin Alkan (2012), *Kayserili Âşık*

Meydânî: Eserleri ve Müziksel Çözümlemeleri adlı çalışmasında Ali Çatak'ın 1986 yılında Kayseri Halk Ozanları ve Âşıkları derneğini kurmasından bahsetmektedir. Ayrıca âşığın hayatı hakkında kısaca bilgi vermektedir. Divringi (2019)'nin *Kayserili Âşık Mahrumî'nin Hayatı, Âşıklığı ve Türkülerinin Müziksel Analizi* adlı çalışmasında Âşık Mahrumî'nin bade içtiği rüyasını Çatak'a anlatması yer almaktadır (2019: 16). Ayrıca bu çalışmada da Âşık Ali Çatak'ın 1986 yılında Kayseri Halk Ozanları ve Âşıkları derneğini kurmasından bahsedilmektedir (2019: 9). Söz konusu çalışma Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsünde hazırlanmıştır.

Doktora Tezi

Develi yöresi âşıklık geleneğine de değinilen doktora tezi çalışmaları yapılmıştır. Aydoğdu (2011) ve Özdamarlar (1997) bu çalışmaları yapan isimlerdir. Özdamarlar (1997)'in *Develi ve Yöresinin Folklor, Halk Edebiyatı ve Etnografyası* adlı çalışmasında Develi yöresine ait mani, türkü, ağıt örnekleri ve bazı âşıkların hayatından bilgiler, şiirlerinden örnekler yer almaktadır. Âşık Ali Çatak'ın araştırmacı ve derlemeci yönünden de bahsedilmektedir. Aydoğdu (2011)'nin *Türk Edebiyatında Seyrânî Olgusu: Develili Seyrânî ve Eserleri (İnceleme-Metin)*, adlı çalışmasında Ali Çatak'ın Bütün Yönleriyle Seyrani adlı kitabı önemli bir kaynak olarak kullanılmış, Seyranî hakkında bilgilerin birçoğunda Çatak'ın bu eserinden yararlanılmıştır. Yani Çatak bu tezde daha çok araştırmacı yönüyle yer almaktadır. Her iki çalışma da hem yer verdikleri âşıklar açısından düşünüldüğü zaman Develi yöresi âşıklık geleneğini işleyen çalışmalardır.

1.2. Makaleler

Develi yöresi âşık edebiyatı hakkında makale olarak hazırlanmış çalışmalar da bulunmaktadır. Yüksel (1985b, 1986a, 1986b, 1986c, 1986d), Özder (1979, 1981), Atik (1992), Durbilmez (1999, 2006), Umagan (2002), Yöre (2015), Görkem (2012, 2014, 2019, 2022), Yıldız (2020), Yıldırım (2020), Yılmaz (2022a), Akyüz Öztokmak (2023) ilgili çalışmaları yapan isimlerdir. Bunlar hakkında bilgi vermek yararlı olacaktır:

Yüksel çalışmalarında Seyranî'nin şiirlerini birer makale şeklinde yayınlamıştır. Seyranî'nin Nasihat Destanı (1985b), Seyranî'nin Yayınlanmamış Şiirleri-I (1986a), Seyranî'nin Yayınlanmamış Şiirleri-II (1986b), Seyranî'nin Yayınlanmamış Şiirleri-III (1986c), Seyranî'nin Yayınlanmamış Şiirleri-IV (1986d) bu makalelerin başlıklarıdır.

Özder, Seyranî'nin Yaradılış Destanı başlığıyla iki makalede (1979; 1981). *İlm-i Hikmet Destanı* olarak bilinen şiiri yayınlamıştır. Söz konusu şiirin Develi'de derlenmiş olmasına dayanarak Seyranî'ye ait olduğunu ifade etmektedir.

Durbilmez de iki çalışmada Âşık Çatak'tan bahsetmiştir. Âşık Veysel'in Kayserili Ozanlara Etkileri (1999) adlı çalışmada Âşık Veysel'den etkilenen Kayserili âşıkların şiirleri üzerinden bir inceleme yapılmıştır. Bu âşıklar arasında Ali Çatak da vardır. Âşıkların Diliyle Erciyes Dağı (2006) adlı çalışmada ise Ali Çatak'ın Erciyes konulu şiiri yer almıştır. Develi yöresi âşıklık geleneğine de böylece değinilmiştir.

Umagan (2002) Hikmet ve Hiciv Şairi Olarak Seyrânî başlıklı makalesinde Seyranî hakkında kısa verdikten sonra Seyranî-Hikmet ilişkisi üzerinde durur ve onun şiirlerindeki hiciv unsurlarını üslûbu da işin içine katarak değerlendirir. Hiciv içeren şiirlerinde Seyranî'nin hangi yolları tercih ettiği ortaya konulmuştur.

Yöre (2015) Âşık Seyrânî, Âşık Seyrânî Festivali ve Müziksel Özellikleri başlıklı makalesinde Seyranî şenliklerinin kısa tarihçesinden bahsedip programlar hakkında bilgiler vermiş, festivallere ve Seyranî'nin şiirlerine etnomüzikoloji disiplini çerçevesinde yaklaşmıştır.

Yıldız (2020) Âşık Seyrani'nin Şiir Dünyasında Atasözlerinin Yeri başlıklı makalesinde Seyranî'nin hayatı özetlenmiş ve şiirlerinde atasözünün yer aldığı örnekler üzerinden değerlendirmeler ve yorumlar yapılmıştır.

Yıldırım (2020) Âşık Seyrânî'nin Aruz Vezniyle Yazılmış Şiirlerinde Âyet İktibasları başlıklı makalesinde ayetlerden iktibas yapılan şiirler / dizeler yorumlanmıştır.

Yılmaz (2022a) Âşık Seyrânî'nin ve Âşık Şenlik'in İptida Redifli Şiirleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme başlıklı makalesinde Âşık Şenlik ve Âşık Seyranî'yi iptida redifli şiir üzerinden karşılaştırmaktadır.

Akyüz Öztokmak (2023) Develili Âşık Seyrani'nin "Eski Libas" Adlı Şiirinde Yapısökümü Denemesi başlıklı makalesinde Eski Libas adlı şiiri yapısöküm adıyla bilinen yöntem ışığında incelenmiştir.

Atik (1992) Gönül Ehli Seyranî başlıklı makalesinde Seyranî'nini ilahi aşkı işlediği şiirlerini çözümlemiş ve değerlendirmelerde bulunmuştur.

Bu yazıda Çatak'ın hayatı hakkında bilgiler yer almaktadır. Âşığın gördüğü rüya ve ilk şiirini nasıl söylediği anlatılmaktadır. Şiirlerinden bazı örnekler verilmekte, sanatı hakkında değerlendirmeler yapılmaktadır. Çatak'ın aynı zamanda araştırmacı yönüne de yazıda dikkat çekilmektedir.

Görkem (2012) Develili Seyrânî'nin Yerin Katmanları Hakkında Bir Destanı adlı çalışmasında 47 haneden oluşan bir destanını çözümlenmiştir. Destanda geçen unsurları Türk mitolojisi çerçevesinde yorumlamıştır. Diğer çalışmasında (2014) Dertli ile Seyranî'yi aynı ayakta oluşturdukları şiirler üzerinden karşılaştırmıştır. Aynı dönemde yaşamış olan iki âşığın üslup açısından da benzer yönleri ifade edilmiştir. Görkem (2019) Âşık Seyrânî'nin 'Kuşlar Destanı' Üzerine Ayrıntılı Bir İnceleme adlı çalışmasında âşık tarzı destan geleneği çerçevesinde Seyranî'nin Kuşlar Destanı'nı incelemiştir. Hayvanlarla ilgili destanlar başlığı altında değerlendirdikten sonra Seyranî'nin destanında geçen kuşları da bir tasnif dâhilinde ele almıştır. Çalışmanın sonunda ise ilgili metinler verilmektedir. Diğer bir çalışmasında ise *Âşıkların Dilinden Kuşlar: Kuş Destanları (Karşılaştırmalı Bir*

İnceleme) (2022) başlığı adı altında 10 âşığın kuş destanını karşılaştırarak incelemiştir. Bu âşıklardan biri de Develili Seyranî'dir.

1.3. Bildiriler

Develi yöresi âşık edebiyatına değinen çok sayıda bildiri de tespit edilmiştir. Bunların büyük çoğunluğu Seyranî üzerine yapılan çalışmalardan oluşmaktadır. Genel olarak halk şiiri üzerine yapılan çalışmalar da mevcuttur. Develi yöresindeki âşık edebiyatı ile ilgili 71 adet bildiri tespit edilmiştir: Atik (2003), Altınay (2003), Bodur (2003), Deniz (2003), Fidan (2003), Göre (2003), Rayman (2003), Yaltırık (2003), Cemiloğlu (2003), Yıldırım (2018), Kılıç (2018), Bakırcı (2018), Göher Vural (2018), Alizade (2018), Dilbas (2018), Soydan (2018), Tarlacı (2018), İstanbullu (2018b), Gesebova (2018), Sattorava (2018), Alsaç (2018), Alsaç ve Elaltuntaş (2018), Ustakurt ve Şimşek (2018), İsayeva (2018), Seferova (2018), Bayram (2018), Demirkollu (2018), Sultonova (2018), Doğan (2018), Çelik (2018), Tölegenova (2018), Köktan ve Osmançelebioğlu (2018), Kuçkarova (2018), Atik (2018), Özdamarlar (2018), Altun (2018), Sarıkaya (2018), Yıldırım (2018), Mirzaoğlu ve İşkol (2019), Sever (2019), Safarova (2019), Bars (2019), Özkan ve Orhan (2019), Yılmaz (2019), İsayeva (2019), Bayram (2019), Alsaç (2019), Alsaç ve Alsaç (2019), Çakır (2019), Haşimi (2019), Altun (2019), Birgül (2019), Çetin (2019), Dündar ve Kılınç (2019), Özdamarlar ve Özenç (2019), Yalçın (2022), Köksel (2022), Dağlar (2022), Rzasoy (2022), Bakırcı (2022), Kayasandık (2022), Kolukırık (2022), Çapraz (2022), Bayındır (2022), Terzioğlu ve Demirel (2022), Yılmaz (2022b), Yıldırım (2022), Yılmaz (2022), Tural (2022), Deniz (2022), Özdemir (2022).

Bunların tamamına yakını Develi'de düzenlenen Seyranî Sempozyumlarında sunulan bildirilerdir. İlk olarak Bütün Yönleriyle Develi-1. Bilgi Şöleni adlı toplantıda sunulan bildirileri sıralamak gerekir. Bunlardan Atik (2003), Altınay (2003), Bodur (2003), Deniz (2003), Fidan (2003), Göre (2003), Rayman (2003), Yaltırık (2003) olmak üzere sekizi Seyrani ile ilgilidir. Cemiloğlu (2003) ise Karacaoğlan'ı işlemiş, Develi yöresinde Karacaoğlan'ın izlerini tartışmıştır.

Tespit edilebilen bildirilerden dokuz tanesi Altınay (2003)'ın Develi'den Derlenmiş Türküler ve Ezgiler başlıklı bildirisinde Develi yöresinden Muzaffer Sarısözen, Nida Tüfekçi'nin derlediği ve notaladığı eserler verilmiştir. Toplamda altı türkü metni ve nota tablosu yer almaktadır.

Atik (2003) Ahmed Yesevi'den Seyranî'ye başlıklı bildirisinde Yesevî'den etkilenerek Anadolu'da bir gelenek temsil eden isimlerden ve söz konusu süreçten bahsederek Ahmet Yesevî ile Seyranî'nin şiirleri üzerinden bir karşılaştırma yapmaktadır.

Bodur (2003) Türk Toplumunun Entegrasyonunda Kültürel Değerler ve Seyrani başlıklı bildirisinde Türk toplumundaki kültürel değerler üzerinde durulmuş, Seyranî'nin şiirlerinde hoşgörü, insan sevgisi, ekonomik istikrar, toplumsal bütünleşme ve din adamları gibi başlıklar üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır.

Cemiloğlu (2003) Develi ve Çevresinde Karacaoğlan başlıklı bildirisinde Karacaoğlan'ın Güney Anadolu'da özellikle Adana-Kahramanmaraş civarında yaşadığı görüşünden yola çıkarak Develi'de de yaşamış olma ihtimalinden söz etmektedir. Develi'nin adı geçen bölgelere yakın olması ve verilen örneklerde Develi yöresinden dağ isimlerinin bulunması da iddiasına dayanak olarak yer almaktadır.

Deniz (2003) Âşık Seyranî Kitaplarında Gördüklerimiz ve Yeni Bulunan Sekiz Şiiri adlı bildirisinde Seyranî üzerinde yapılan çalışmalardan bahsedilerek bu çalışmalarda yer alan şiirlerin farklılıkları üzerinde durulmaktadır. Seyranî'nin yayınlanmamış sekiz şiirine yer verilmiştir.

Fidan (2003) Develi'li Âşık Seyranî'nin Şiirlerinde Dini Motifler başlıklı bildirisinde Seyranî'yi etkileyen olaylar başlığı altında onun rüya motifini anlatmıştır. Şiirlerde geçen dini motifleri örnekler üzerinden açıklamıştır.

Göre (2003) Seyranî'nin Aruzla Yazılmış Şiirleri başlıklı bildirisinde Seyranî'nin aruzla söylenmiş / yazılmış şiirlerinden örnekler sunarak işlediği konular ve üslubu üzerinde değerlendirmeler yapmıştır.

Özen (2003) Develi'de Âşıklar Geleneği ve Âşık Ali Çatak başlıklı bildirisinde Çatak'ın hayatını özetlemiş ve yaptığı çalışmaları tanıtarak halk edebiyatı alanındaki hizmetlerini ortaya koymuştur.

Rayman (2003) Develili Âşık Seyranî'de Atasözleri, Deyimler başlıklı bildirisinde Seyranî'den örneklerle tespit ettiği atasözü ve deyimleri değerlendirmektedir.

Yaltırık (2003) Develi'de Âşık Seyranî'nin Trakya Bölgesindeki Bestelenmiş Şiirleri adlı çalışmasında Seyranî üzerindeki çalışmasını onun bestelenen şiirlerini inceleyerek yapmıştır.

Daha sonra 2018 yılında düzenlenen 1. Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresinde 29 bildiri sunulmuştur: Yıldırım (2018), Kılıç (2018), Bakırcı (2018), Göher Vural (2018), Alizade (2018), Dilbas (2018), Soydan (2018), Tarlacı (2018), İstanbullu (2018), Gesebova (2018), Sattorava (2018), Alsaç (2018), Alsaç ve Elaltuntaş (2018), Ustakurt ve Şimşek (2018), İsayeva (2018), Seferova (2018), Bayram (2018), Demirkollu (2018), Sultonova (2018), Doğan (2018), Çelik (2018), Tölegenova (2018), Köktan ve Osmançelebıoğlu (2018), Kuçkarova (2018), Atik (2018), Özdamarlar (2018), Altun (2018), Sarıkaya (2018), Yıldırım (2018). Bunlar hakkında kısaca bilgi vererek şöyle değerlendirmek mümkündür:

Yıldırım (2018) Osmanlı Nüfus Defterlerinde Seyranî ile İlgili Kayıtlar adlı çalışmasında nüfus kayıtlarından yola çıkarak Seyranî'nin doğum tarihi hakkında verilen bilgiler tartışılmakta ve en doğru tarihin 1804-1805 olduğu sonucuna varılmaktadır.

Kılıç (2018) Seyranî'nin Şiirlerinde Aruz Kullanımı Üzerine Notlar adlı çalışmasında Seyranî'nin şiirlerinin yayınlandığı çalışmalarda aruz konusunda tutarsızlıklar ve

hataların olduğunu belirtmektedir. Yunus Emre ve benzeri şöhret sahibi sanatçıların hepsinde olduğu gibi Seyranî'nin şiirlerinin de doğru ve tam olarak tespit edilip yayımlanamadığını bu nedenle de tutarsızlıkların ve eksikliklerin olduğunu düşünmektedir. Tespit edilen aruz hususiyetleri değerlendirilmiştir.

Bakırcı (2018) Âşık Seyranî'nin Şiirlerinde Toplumsal Eleştiri adlı çalışmasında âşıkların toplumsal bozuklukları eleştiren bir görevlerinin olduğundan bahsedilir. Seyranî'nin de hicivleriyle öne çıkan bir temsilci olduğu belirtilerek şiirlerde eleştirilen unsurlar değerlendirilmiştir. Seyranî'nin yaptığı eleştirilerin kişisel değil, toplumsal olduğu sonucuna varılır.

Göher Vural (2018)'ın Âşık Seyranî Türkü ve Şiirlerinde Hayvanlara Yüklenen Anlamlar adlı çalışmasında Seyranî'nin şiirlerinde hayvanlar üzerinden verilen mesajlar değerlendirilir. Seyranî'nin 300 şiiri incelenerek yapılan çalışmada hayvanların simgeledikleri anlamları değerlendirilmiştir.

Alizade (2018)'nin Âşık Seyranî'nin Yaratıcılığında Hiciv ve Mizah adlı çalışmasında Seyranî'nin yaşadığı devir sosyal açıdan değerlendirilmiş ve hiciv konulu şiirler ile lirizm-mizah içeren şiirler ayrı başlıklar altında çözümlenmiştir. Örnek şiirler üzerinden içerik çözümlemesi yapılarak Seyranî'nin toplumsal bozuklukları eleştiren ve mizahı da bu yolla kullanan bir temsilci olduğu sonucuna varılmıştır.

Dilbas (2018) Âşık Seyranî'nin Hayatı ve Şiirlerinde Dönemin Siyasi, Sosyal ve Ekonomik Yapısı adlı çalışmasında Seyranî'nin yaşadığı dönem ve mekânlar değerlendirilmiş, onun İstanbul'da yaşadığı dönemden bahsedilmiştir. Şiirlerinde bu yerlerin ve söz konusu yılların nasıl geçtiği üzerinde durulmuştur.

Soydan (2018) Âşık Seyranî'nin Şiirlerindeki Deyimler Üzerine Bir Değerlendirme adlı çalışmasında 139 şiir üzerinden bir inceleme ortaya konmuş, tespit edilen deyimler dokuz başlıkta ele alınmıştır. Deyimlerin incelenirken temalara göre bir tasnif de yapılmıştır.

Tarlacı (2018)'nin Develili (Everekli) Âşık Seyranî'nin Bestelenmiş Şiirleri (Müzik ve Edebi Tür Bağlamında) adlı çalışmasında Seyranî'nin bestelenmiş 23 şiiri tek tek tanıtılmıştır. Bu besteleri yapanların isimleri, bestelerin makamı ve söz konusu şiirin repertuar bilgisi verilmiştir.

İstanbulu (2018) Âşık Seyranî Şenliğinde Farkedilen Bir Âşık: Fahrani (Fahrettin Dolgun) adlı çalışmasında aslen Kayseri'nin Yahyalı ilçesinden olan ama Develi'de yaşayan bir âşık tanıtılmaktadır. Hayatı, âşıklığı, katıldığı festivaller hakkında bilgiler verilmiş ve bestelenmiş şiirlerinin notaları sunulmuştur.

Gesebova (2018)'nin Âşık Seyranî'nin Sanatkârlık Hususiyetleri adlı çalışmasında Seyranî'nin hayatı anlatılmış, sanat hayatı hakkında bilgiler verilmiştir. Yaşadığı dönemdeki âşıklık geleneği üzerinde durularak Seyranî'nin gelenekteki yeri açıklanmış, zirvede bir temsilci olduğu söylenmiştir. Şiirlerinin ve sanatının Azerbaycan âşıklarıyla benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Sattorava (2018)'nin Âşık Seyranî'nin Yaratıcılığında Bobnorahım Masrabın Gelenekleri adlı çalışmasında Seyranî'nin şiirlerinde Boborahim Masrab'ın geleneklerinin yansıması incelenmiştir. Buna göre gelenek, fikirler, imge, üslup gibi hususlar araştırılmıştır. Bektaşilik geleneği içindeki yeri üzerinde de durulmuştur. Seyranî'nin kendinden önceki temsilcilerden çok etkilenmediği, kendi tarzını yarattığı ifade edilmiştir.

Alsaç (2018)'in Âşık Seyranî ve Otantik Olma Bağlamında Âşıklık Gelenekleri adlı çalışmasında Seyranî'nin âşıklık gelenekleri (bade içme, mahlas alma, saz çalma gibi) içindeki yeri açıklanmış ve değerlendirilmiştir.

Ustakurt ve Şimşek (2018)'in Âşık Seyranî ve Tarikatı Üzerine adlı çalışmasında Seyranî'nin Bektaşî, Nakşibendî ve Kadirî tarikatlarıyla ilişkisi olduğu söylenmiştir. Melamilik ile de ilgisi olduğu ifade edilmiştir.

İsayeva (2018)'nin Âşık Seyranî Şiirleri ve Poetik Gelenek adlı çalışmasında Seyranî'nin Yunus Emre, Fuzuli, Karacaoğlan, Âşık Ömer, Gevheri ve Zileli Talibi gibi temsilcilerden etkilendiği ifade edilmiştir. Seyranî'nin de kendinden sonraki âşıkları etkilediği söylenmiştir.

Seferova (2018)'nin Seyranî Sanatına Bir Bakış adlı çalışmasında Seyranî'nin bazı şiirleri Âşık Elesger'in şiirleri ile karşılaştırılmış, iki âşığın ortak redifli şiirlerinin olduğu ortaya konmuştur. Sanatları yönünden benzer ve farklı yönleri değerlendirilmiştir.

Bayram (2018)'in Seyranî'nin Şiirlerinde Sevgilinin Vasıfları adlı çalışması şiirlerde sevgilinin aşk, tasavvuf ve beşeri yönlerden çeşitli özelliklerle yer aldığını ortaya koymaktadır. Seyranî'nin şiirlerinde sevgilinin hem fiziksel hem kişilik özelliklerinin yer aldığı açıklanmıştır.

Demirkollu (2018)'nin Edep Pınarlarımız: Âşık Seyranî Örneği adlı çalışması Seyranî'nin şiirlerinin içerik çözümlemesini ve üsluba ait değerlendirmeleri içermektedir.

Sultonova (2018)'nin Âşık Seyranî ve Mahdumkulu Şiirlerinde Toplumsal Eleştiri adlı çalışması iki temsilciyi örnek bentler üzerinden karşılaştırarak benzerlikleri ortaya koymuştur.

Doğan (2018)'in Osmanlı Devleti'nde Merkez Çevre İlişkilerinde, Âşıklık Kültürünün Etkisi ve Âşık Seyranî Örneği adlı çalışması âşıklık geleneğinin farklı boyutlardaki etkileri üzerinde durulmuştur. Kültürler arası ilişkide, dönemin sosyopsikolojik yapısında âşıklık geleneğinin yeri tartışılmıştır.

Çelik (2018)'in Cönklerde Âşık Seyranî'nin Dili adlı çalışmasında Seyranî'nin 160 şiirinin yer aldığı bir cönk üzerinden inceleme yapılmıştır. Bu şiirler üzerinden Seyranî'nin kullandığı sözcüklerin kökeni, yapısı, ses olayları hakkında değerlendirmeler ortaya konmuştur.

Tölegenova (2018)'nın Türk Halkları İdeolojisi: Yesevî ve Âşık Seyranî Şiirlerinde Dini Ahenkler adlı çalışmasında Ahmet Yesevi ile Seyranî'nin şiirlerinde ortak içeriğin bulunduğu, ikisinin de İslam'a davet eden ve halkı şuurlandıran şiirler ortaya koyduğu ifade edilmiştir.

Köktan ve Osmançelebioğlu (2018)'nin Âşık Seyranî'nin Şiirlerinde Tabiat Unsuru adlı çalışması da içerik çözümlemesi yapmaktadır. Seyranî'nin şiirlerinde tabiata ait unsurlar tespit edilerek yorumlanmış, veriler sayısal olarak da gösterilmiştir.

Kuçkarova (2018)'nin Genel Türk Halklarının İki Temsilcisi Âşık Seyranî ve Mahtumkulu Sanatında Ortak İslami-Dini Ahenkler adlı çalışması da Seyranî ile Mahtumkulu'yı şiirlerinde işlenen temalar açısından karşılaştıran çalışmalardandır. İki temsilcinin şiirlerindeki İslami kavramların ve Kuran ile ilgili tasvirlerin benzerliği ele alınmıştır.

Alsaç ve Elaltuntaş (2018)'in Âşık Seyranî'de Tematik Bir Olgu Bağlamında Aşk adlı çalışması da içerik çözümlemesi yapan çalışmalar arasındadır. İlahi aşk, beşeri aşk başlıkları altında tematik tespitler ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Atik (2018)'in Seyranî'ye Göre Mutlak Varlık adlı çalışması şiirlerde geçen ilahi aşkı ve Allah'ın varlığını işaret eden dizeleri tahlil etmektedir.

Özdamarlar (2018)'in Fevziye Abdullah Tansel ve "Everekli Seyranî Hakkında Neşredilenler Üzerinde Çalışılması Gereken Mevzu ve Meseleler" Adlı Tebliği adlı çalışmasında Fevziye Abdullah Tansel hakkında kısa bir bilgi verdikten sonra Tansel'in 1984 yılında Seyranî Şenliklerinde sunduğu bildiriye çalışmasına ekleyip yeniden yayınlamıştır. Tansel bu bildiride Seyranî hakkında yapılan çalışmalarını geniş biçimde değerlendirmektedir.

Altun (2018) Cehennemde Günah Yanar Kul Yanmaz adlı çalışmasında Seyranî'nin bilge bir temsilci olduğunu söyleyerek bir şiiri üzerinden Seyranî'yi değerlendirmektedir.

Sarikaya (2018)'nın Evrekli (Develili) Seyranî'de Ali ve Ehl-i Beyt Sevgisi adlı çalışmasında Seyranî önce bir sünni olarak ele alınır. Nakşibendilikle olan ilişkisi ve şiirlerinde Nakşibendiliğin izleri üzerinde durulur. Daha sonra şiirlerde geçen Ehl-i Beyt ve Hz. Ali sevgisinden söz edilerek tasavvufi yansımalar değerlendirilir.

Yıldırım (2018)'in Âşık Seyranî Şiirinde Tasavvuf adlı çalışması da ilahiyat alanında ortaya konulan çalışmalardandır. Seyranî'nin şiirlerinden bolca örnek ortaya konularak tasavvufi açıdan değerlendirilmiştir.

2. Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresinde ise 17 bildiri sunulmuştur: Mirzaoğlu ve İşkol (2019), Sever (2019), Safarova (2019), Bars (2019), Özkan ve Orhan (2019), Yılmaz (2019), İsayeva (2019), Bayram (2019), Alsaç (2019), Alsaç ve Alsaç (2019), Çakır (2019), Haşimi (2019), Altun (2019), Birgül (2019), Çetin (2019), Dündar ve Kılınç (2019), Özdamarlar ve Özenç (2019). Bu bildiriler hakkında kısaca bilgi vererek şöyle değerlendirmek mümkündür:

Mirzaoğlu ve İşkol (2019)'un Halk Ozanı ve Hakk Aşığı Seyrani'nin Şiirlerine Yansıyan Tasavvufi Neş'e adlı çalışmasında şiirlerdeki tasavvufi yansımalar ve bestelenmiş şiirlerin müzikal özellikleri incelenmiştir. İşlenen temalara ve üsluba da değinilmektedir.

Sever (2019) Seyranî'nin Nasihatları adlı çalışmasında Seyranî'nin kendini topluma karşı sorumlu hissettiğini ve bu nedenle şiirlerinde nasihatlere çokça yer verdiğini söylemektedir.

Safarova (2019)'nın Âşık Seyrani Şiirlerinde Aşk Kavramı adlı çalışması şiirlerde geçen aşk teması üzerinde durmakta, ilahi aşk kavramı üzerinden değerlendirmeler yapmaktadır.

Bars (2019) Âşık Seyranî'nin Şiirlerinde Ârif (Veli) Tipi adlı çalışmasında Seyranî'nin şiirlerinde tasavvufi etkiden bahseder. Arif kavramının da onun

şiiirlerinde sık geçtiğini ve tasavvufi gelenekle örtüşen bir arif tipinin görüştüğünü ifade eder.

Özkan ve Orhan (2019)'ın Âşık Seyranî'de Toplumsal Değerler adlı çalışması Seyranî'nin şiiirlerine değerler açısından bir yaklaşım ortaya koyar. Daha çok toplumdaki olumsuzlukların ve bozulmaların eleştirildiği şiiirler üzerinden toplumsal değerler üzerinde durulmaktadır.

Yılmaz (2019)'ın XIX. Yüzyılda Osmanlıda Rüşvet Olgusu ve Seyrani'nin Şiiirine Yansıması adlı çalışması şiiirlerde rüşvetin hicvedilmesini konu edinir. Bu konu üzerinden Seyranî'nin protest tavrı ve toplumsal refleksi ortaya konmaya çalışılır.

İsayeva (2019)'nın Âşık Seyrani'nin Şiiirlerinde Dünya Kavramı adlı çalışması da içerik çözümlemesi yapan bir çalışmadır. Dünyanın geçiciliğinden bahseden şiiirler üzerinden değerlendirmeler yapılmaktadır.

Bayram (2019)'ın Âşık Seyrânî'nin Can İpini Ten Yününden Şiiirine Göstergibilimsel Bir Bakış adlı çalışması dilbilimsel bir çalışmadır. Bildiri başlığında adı geçen şiiir göstergibilimsel açıdan çözümlenmiş şiiirin mesajları ortaya konulmuştur.

Alsaç (2019) Seyrani'nin “Gör Âşıkın Nice İrfânı Vardır” Şiiirinde İmaj Dünyası adlı çalışmasında içerik çözümlemesi yapmaktadır. Şiiirde âşıklık irfanının imajlarının ana tema olarak görüldüğü ortaya konmuştur. Çalışmaya göre, işlenen temalardan Seyranî'nin ustalığı ve bilgi yönünden zenginliği anlaşılmaktadır.

Çakır (2019)'ın Divan Şiiiri ve Halk Şiiirinin Ortak Bir İsmi Olarak Seyrânî adlı çalışmasında Seyranî'nin çok sayıda aruzlu şiiiri olmasından ve bazı şiiirlerindeki üslubundan yola çıkarak divan şiiiri geleneğine de uygun eserler yarattığı söylenmektedir.

Haşimi (2019)'nin Âşık Seyranî'nin Şiiirlerinde Kullanılan Sözcük Gruplarına Bir Bakış adlı çalışmasında Seyranî'nin bazı şiiirleri sözcük grupları açısından

incelenmiştir. Verilerden yola çıkarak Seyranî'nin Türkçe kullanımı başarılı bulunmuştur.

Altun (2019)'un Seyrânî'nin 'Kalmadı' Redifli Koşması Üzerinde Tahlil Denemesi adlı çalışması da içerik çözümlemesi yapan çalışmalar arasındadır.

Alsaç ve Alsaç (2019)'ın Seyrânî'nin Bade İçme Ritüelinde Mevsimsel Döngü Sembolizmi adlı çalışması Seyranî'nin rüya motifini sembolizm kuramı ile ele alır. Âşıkların bade içme motifindeki mitolojik unsurlar da değerlendirilmiştir.

Birgül (2019)'ün Develili Âşık Seyrânî'nin İnanç Dünyası ve Bu Dünyanın Şiirlerine Yansıması adlı çalışması da içerik çözümlemesi yapmaktadır. Seyranî'nin şiirlerinde İslam'a ait öğelerin dikkat çekici kadar yüksek seviyede olduğu ifade edilir.

Çetin (2019)'in Develili Âşık Seyranî'nin Şiirlerinde Nasihat Örnekleri adlı çalışması da şiirlerde geçen nasihatler üzerinden bir içerik çözümlemesi yapmaktadır.

Dündar ve Kılınç (2019)'ın Âşık Seyranî'nin Şiirlerinde Yer Alan Değerler adlı çalışması Seyranî'nin 23 şiirini ele alarak içerik analizi yapmakta ve değerleri tespit etmektedir. Şiirlerin değerler eğitiminde kullanılmaya uygun olduğu sonucuna varılır.

Özdamarlar ve Özenç (2019)'in Âşık Seyrânî Semineri, Festivali, Panayırı, Kongresinin Müziksel Özellikleri ile Seyrânî'nin Bestelenmiş Şiirleri adlı çalışması Âşık Seyranî festivallerinin kısa bir tarihçesini verir. Seyranî'nin bestelenmiş şiirleri ayrıntılı olarak değerlendirilmektedir.

3. Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresinde de 16 bildiri sunulmuştur: Yalçın (2022), Köksel (2022), Dağlar (2022), Rzasoy (2022), Bakırcı (2022), Kayasandık (2022), Kolukırık (2022), Çapraz (2022), Bayındır (2022),

Terzioğlu ve Demirel (2022), Yılmaz (2022b), Yıldırım (2022), Yılmaz (2022), Tural (2022), Deniz (2022), Özdemir (2022).

Bu çalışmalar da şöyle değerlendirilebilir:

Yalçın (2022)'ın Develi'nin Sosyo-Kültürel Yapısı İçinde Seyrânî adlı çalışmasında Develi'nin coğrafi yapısından bilgiler verilerek bu özelliklerin kültürel yapıyla ilişkisi irdelenmektedir. İlçenin tarihi özelliklerinden de geniş bilgiler sunulmaktadır. Daha sonra Seyranî'nin şiirlerinde coğrafi ve tarihi özelliklerin, tarihi kişiliklerin, devlet büyüklerinin ve devrin ileri gelenlerinin nasıl yer aldığı ortaya konulmaktadır.

Köksel (2022)'in Halk Şiirinde Sembol Kavramı ve Seyranî'nin Şiirlerinde Felek Sembolü adlı çalışmasında içerik çözümlemesi yapılmıştır. Felek sembolünün Seyranî'nin şiirlerinde çokça yer aldığı ve daha çok bu sembolün şikayetini merkezi konumunda görüldüğü söylenmiştir. Beşeri aşkın önünde duran bir engel olarak da şiirlerde geçtiği ifade edilmiştir.

Dağlar (2022)'ın Törelî Şair Seyranî'de Söz Töresi adlı çalışması töre, törelî kavramlarından bahsederek Törelî Türk Edebiyatı adlandırmasını açıklamaktadır. Daha sonra Seyranî'nin şiirlerinden örnekler sunulmuş ve bu örnekler söz töresini oluşturan kavram veya unsurlar bazı başlıklar altında tasnif edilmiştir. Çalışma sonucunda Seyranî'nin Törelî Türk Şiiri dairesinde bir temsilci olduğu ifade edilmiştir.

Rzasoy (2022)'un XIX. Yüzyıl Âşık Şiirinde “Âşık” Karakterinin Semantik Yapısı: Âşık Seyrânî ve Âşık Elesger adlı çalışması da Seyranî ile Türk dünyasındaki temsilciler arasında kıyas yapan çalışmalardandır. Seyranî ile Elesger'in karşılaştırıldığı çalışmaya göre âşık sözcüğü ve âşıklık iki isim için de aynı anlamları yüklenir, aynı işlevlere sahiptir. Türkiye ve Azerbaycan sahalarının gelenek açısından benzerliğe sahip olduğu açıklanır.

Bakırcı (2022)'nın Âşık Seyranî'nin Şiir Dünyasında Gönül: Allah'ın Evi adlı çalışması gönül kavramını şiirler üzerinden yorumlamaktadır. İçerik çözümlemesi

yapılan çalışmada Seyranî'nin genellikle taşlama şairi olarak bilinmesine rağmen Yunus Emre gibi gönül kavramını çok işleyen bir âşık olduğu ifade edilmiştir.

Kayasandık (2022) *Âşık Seyranî'nin Şiirlerinde Niteleme Sıfatları* adlı çalışmasıyla âşığın dili üzerine bir inceleme yapmıştır. 139 şiir incelenmiş ve tespit edilen 201 niteleme sıfatı yapısına göre tasnif edilmiştir.

Kolukırık (2022)'ın *Âşık Seyranî'nin Şiirlerinde Tasavvufi Unsurlar ve Güftesi Seyranî'ye Ait İki Eserin Müzikal Analizi* adlı çalışması içerik çözümlemesinin ve müziksel yönden incelemenin birlikte yapıldığı bir çalışmadır. Şiirlerdeki tasavvufi unsurlar değerlendirilmiş daha sonra *Ezelden Her Kısmet Verilir İken* ve *Eski Libas Gibi Âşığın Gönlü* adlı iki eser müziksel olarak incelenmiştir.

Çapraz (2022)'ın *Törelî Mizah Aynasında Âşık Seyranî* adlı çalışmasında Seyranî'nin sosyal hicivlerini hafif bir mizah anlayışıyla yaptığı ifade edilir. Onun mizah anlayışında isyan ve istihza yer almaz. Adalet kavramı da mizahla yan yanadır. Bu görüşler Seyranî'den örnek dizeler verilerek ortaya konulmuştur.

Bayındır (2022)'ın *Âşık Seyranî Şiirlerinde Vahdet-i Vücut Düşüncesinin İzleri* adlı çalışması da içerik çözümlemesi yaparak şiirlerde vahdet-i vücut kavramının yansımalarını incelemiştir. Toplam 16 şiir bu bağlamda ele alınarak tespit edilen veriler yorumlanmıştır.

Terzioğlu ve Demirel (2022)'in *Âşıklık Geleneği Müzikal Ürünlerinin Müzik Öğretmenliği Lisans Programı Müfredatında Yer Alan Derslerde Kullanılabilirlik Durumu: Âşık Seyranî Örneği* adlı çalışmasında âşıklık geleneği hakkında genel bir bilgi verilir. Seyranî'nin şiirleri ve bestelenmiş eserleri müziksel yönden incelenir ve müfredat programıyla ilişkilendirilerek uygunluğu ortaya konur.

Yılmaz (2022b)'ın *Âşık Seyranî'nin ve Âşık Şenlik'in İptida Redifli Şiirlerinin Mukayesesi ve İncelenmesi* adlı çalışması öncelikle Âşık Seyranî ve Âşık Şenlik'i karşılaştırarak hayatı hakkında bilgiler verir. Daha sonra Âşık Seyranî'nin İptida

redifli şiiri çözümlenir. Âşık Şenlik'in İptida redifli şiiri de çözümlenerek her ikisi karşılatırmalı olarak incelenir.

Yıldırım (2022)ın çalışması da Sanihat-ı Seyranî'nin Neşri Üzerine Yapılmış Bir Tenkit ve Değerlendirmeler adlıdır. Ahmet Hazım Ulusoy'un Sanihât-ı Seyranî adıyla yayınladığı esere yapılan eleştiriler sıralanmakta ve değerlendirilmektedir.

Yılmaz (2022)'in Âşık Seyranî'nin Şiirinde Ahlak ve Adalet: İdeal İnsan Arayışı adlı çalışma da içerik çözümlemesi yapmaktadır. Şiirlerden örnek dizeler verilerek ahlak ve adalet değerleriyle ilgili tespitler yorumlanmaktadır.

Tural (2022)'in Âşık Seyranî'nin Şiirlerinde Eleştirdiği Sorunlar ve Önerdiği Çözümlerin Fenomenolojik Açıdan Analizi adlı çalışması öncelikle onun şiirlerde eleştirdiği huşuları başlıklara ayırarak ortaya koyar. Daha sonra ise yine Seyranî'nin şiirlerinde geçen çözüm önerileri tespit edilerek ortaya konur. Her iki tasnifte de değerler açısından bir yaklaşım görülür.

Deniz (2022) ise Dr. Rasim Deniz Kitaplığı'ndaki Yazma Eserlerde Âşık Seyranî Şiirleri adlı çalışmasında şahsi kütüphanesinde yer alan eserlerden ve bu eserlerde geçen Seyranî'nin şiirlerinden söz etmektedir. Yazma eserlerin, mecmuaların ve cönklerin öneminden de bahsetmektedir.

Özdemir (2022)'in Âşık Seyranî'nin Şiirlerinde Yer Alan Peygamber Kıssaları Üzerine Sembolik Motifler Bağlamında Bir İnceleme adlı çalışmasında Seyranî'nin hece ölçüsüyle söylediği şiirlerde geçen peygamber kıssaları ele alınmıştır. Tespit edilen motifler sembolik çözümleme yöntemiyle incelenmiştir.

1.4. Kitaplar

Develi yöresi âşık edebiyatı hakkında yapılmış kitap çalışmaları da sayıca az değildir. Çatak (1992), Yüksel-Özdamarlar (1991), Uyguner (1991), Okay (1953), Öztelli (1953), Kasır (1984, 1999), Yüksel (1987), İslamoğlu (2002), Özçakır (2008, 2012), Gürlek (2004), Paksoy (2010), Atik (2022) ilgili konuda kitap

çalışması yapan isimlerdir. Ayrıca âşıkların şiirlerini bir araya getirdiği kitap çalışmaları da vardır: Berber (2020)'in *Sevdamız Vatan*; Develioğlu (1994, 2021)'nin *Gurbette Yıllar*, *Gurbette Yıllar 2*, Oben (2021)'in *Âşık Güzinî Şiirleri*, Özçakır (2021a)'ın *Sevene Kurbanım* adlı kitaplarda şiirleri yayınlanmıştır.

Bu çalışmalar hakkında bilgi vermek yararlı olacaktır:

Çatak (1992) *Bütün Yönleriyle Seyrani* adlı kitabında 276 şiir metnine yer vermiştir. Bu şiirlerin içinde sözlü kaynaklardan derledikleri de vardır. Seyranî'nin hayatı hakkında önemli ve ayrıntılı bilgiler içeren ilk çalışmalardandır.

Yüksel-Özdamarlar (1991)'in yaptığı çalışmada Seyranî'nin hayatı hakkında kısa bir bilgi verildikten sonra Seyranî'nin 14 şiiri sıralanmıştır. Bibliyografik bir çalışmadır.

Öztelli (1953) *Dertli-Seyrani – Hayatı, Sanatı, Şiirleri* adlı kitabında Dertli ile birlikte Seyranî de anlatılmıştır. 66 şiir metni yer almıştır. Seyranî hakkında ayrıntılı bilgilere rastlanmaz.

Kasır (1984) *Develili Seyrâni Hayatı-Sanatı-Şiirleri*, adlı kitabında Seyranî'nin hayatını sanatını ve şiirlerinden örnekleri sunmaktadır. Şiirler hece ve aruz başlıklarıyla iki bölümde verilmiştir. 306 şiir metni bulunmaktadır.

Kasır, daha sonra yayınladığı *Seyranî* (1999) adlı kitabında ise önceki çalışmasındaki şiirlere yeni şiirler eklemiş ve 386 şiire yer vermiştir. Kitabın giriş kısmı da önceki çalışmasındaki giriş ile aynıdır.

Yüksel (1987) *Âşık Seyrânî Hayatı ve Şiirleri* adlı kitabında 139 şiire yer vermiştir. Şiirler heceli ve aruzlu olmak üzere iki başlıkta gruplandırılmıştır.

İslamoğlu (2002) *Seyranî'nin 310 şiirine yer verdiği çalışmasında şiirleri türlerine göre gruplandırmış ve aruzlu şiirleri de ayrı başlık altında vermiştir.*

Gürlek (2004) Develi Mutfak Kültürü adlı kitabını Develi yöresinin mutfak kültürü üzerine hazırlanmıştır fakat içinde âşıklara ait yemek destanları da bulunmaktadır. Çatak'ın Pastırma Destanı da bunlardan biridir.

Uyguner (1991) Seyrani Yaşamı-Sanatı-Şiirlerinden Seçmeler adlı çalışmasında 137 şiiri vermiştir. Çalışmanın başında Seyranî'nin hayatı ve sanat hayatıyla ilgili bölümler yer almaktadır.

Atik (2022) Aşkın Âşık'ı Bir Şair Seyrânî adlı kitabında Seyranî'nin hayatı hakkında kısa bir bölüm verdikten sonra onun şiirlerindeki tasavvufi unsurlar üzerinden tespitler ve değerlendirmeler yapmaktadır. İlahi aşk ve beşeri aşk kavramları çerçevesinde yorumlara yer vermiştir.

Okay (1953) Develili (Everekli) Seyranî Hayatı ve Şiirleri adlı kitabında şiirleri hece ve aruzlu şiirler olarak iki başlıkta vermiştir. Toplamda 277 şiir içermektedir.

Özçakır (2008)'ın Develili Âşık Seyrani Hayatı-Sanatı-Menkıbeler-Şiirler adlı kitabı Seyranî'nin sadece hayatını anlatan ve şiirlerinin verildiği bir çalışma değildir. Seyranî üzerine çalışmalarıyla bilinen Özçakır uzun yıllardır yaptığı araştırmalarını bu kitapta toplamıştır. Sözlü kaynaklarla görüşerek Seyranî ile ilgili menkıbeler, anlatıları derlemiştir, onun bazı şiirlerini de seçme olarak çalışmasına koymuştur. Ayrıca âşıkların ve şairlerin Seyranî hakkında yazdığı şiirlerden seçmeler de bu kitapta yer alır. Diğer bir kitabı ise Dev Ali Diyarı Yukarı Develi (2012) adlıdır. Bu kitap Develi ilçesinin yerleşim yeri olan Yukarı Develi üzerine monografik nitelikli bir çalışmadır. Bazı şiirler, ağıt ve mani örnekleri içermektedir.

Paksoy (2010) Madazılı Derviş Osman Hayatı-Sanatı-Şiirleri adlı kitabında Seyranî ile aynı dönemde yaşadığı bilinen Derviş Osman'ın şiirlerini yayınlamış ve sanatı üzerine kısa bir inceleme yapmıştır. Derviş Osman'ın hayatı ve şiirleri hakkındaki tüm bilinenler, şu an için, bu kitapla sınırlıdır.

2. Develili Âşık Ali Çatak Hakkında Yapılan Çalışmalar

2.1. Tezler

Lisans Bitirme Tezi:

Âşık Ali Çatak hakkında iki lisans bitirme tezi hazırlanmıştır. Bunlardan birisi Tatar (1996) tarafından âşık henüz hayattayken hazırlanmıştır. Diğer ise Singil (2002) tarafından âşığın vefatından sonra hazırlanmıştır. İçerikleri hakkında şöyle bilgi verilebilir:

Tatar (1996) Develili Âşık Ali Çatak ve Şiirlerinden Seçmeler adlı lisans bitirme tezinde Âşık Ali Çatak'ın hayatını kısaca aktardıktan sonra örnek şiirler vermiştir. Çatak'ın başka bir yerde yayımlanmamış olan 19 adet beyti de yer almaktadır. Bu çalışmanın diğer bir önemi ise âşığın ölümünden birkaç ay önce âşıkla görüşülerek hazırlanmış olmasıdır.

Singil (2002) Develili Âşık Ali Çatak / Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Örnekler adlı lisans mezuniyet tezinde Âşık Ali Çatak'ın hayatı hakkında kısa bir bilgi verdikten sonra şiirlerinden örnekler sunmuştur.

Yüksek Lisans Tezi:

Yıldız (2016) Develili Âşık Ali Çatak Hayatı, Şiir Sanatı ve Eserleri adlı çalışmasında âşığın 186 şiirini bir araya getirmiştir. Öncelikle âşığın hayatı hakkında bilgiler vermiş, sanat hayatını ortaya koymuş ve şiirlerinin yapı özelliklerini incelemiştir. Sonrasında da şiir metinlerini sıralamıştır. Lisansüstü düzeyde Âşık Ali Çatak hakkında yapılan ilk tez olması önemini artırmaktadır. Doğrudan Âşık Ali Çatak üzerinde yapılmış olmasa da âşıklık geleneği hakkında hazırlanan bazı yüksek lisans tezlerinde Çatak'tan bahsedilmektedir. Koçak (2012), Alkan (2012), Divringi (2019)'nin hazırlamış oldukları tezlerde Âşık Ali Çatak yer almaktadır. Bu çalışmalardan kısaca bahsederek Çatak'ın nasıl yer aldığını belirtmekte yarar vardır:

Koçak (2012) *Kayseri'de Âşıklık Geleneği ve Âşık İsmail Karşlıoğlu* adlı çalışmasında Kayseri âşıklık geleneği üzerinde kısaca durmuş ve Âşık İsmail Karşlıoğlu'nun hayatı-sanatı ve şiirleri üzerinde inceleme yapmıştır. Çalışmasında

Âşık Ali Çatak'ın Seyranî Şenliklerinin düzenlenmesindeki öncü rolünden bahsetmiştir (2012: 8-9). Çatak'ın hayatı hakkında kısaca bilgi verip bir şiirini de örnek olarak sunmuştur (2012: 44-46).

Kayserili âşıkların müziksel yönünü inceleyen çalışmalar da yapılmıştır. Bu çalışmalarda Develili Âşık Ali Çatak'ın adı geçmekte Develi yöresi âşıklık geleneğine de böylece değinilmektedir. Örneğin Alkan (2012), *Kayserili Âşık Meydânî: Eserleri ve Müziksel Çözümlenmeleri* adlı çalışmasında Ali Çatak'ın 1986 yılında Kayseri Halk Ozanları ve Âşıkları derneğini kurmasından bahsetmektedir. Ayrıca âşığın hayatı hakkında kısaca bilgi vermektedir. Divringi (2019)'nin *Kayserili Âşık Mahrumî'nin Hayatı, Âşıklığı ve Türkülerinin Müziksel Analizi* adlı çalışmasında Âşık Mahrumî'nin bade içtiği rüyasını Çatak'a anlatması yer almaktadır (2019: 16). Ayrıca bu çalışmada da Âşık Ali Çatak'ın 1986 yılında Kayseri Halk Ozanları ve Âşıkları derneğini kurmasından bahsedilmektedir (2019: 9). Söz konusu çalışma Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsünde hazırlanmıştır.

Doktora Tezi:

Develi yöresi âşıklık geleneğine de değinilen doktora tez çalışmaları yapılmıştır. Aydoğdu (2011) ve Özdamarlar (1997) bu çalışmaları yapan isimlerdir. Özdamarlar (1997)'in *Develi ve Yöresinin Folklor, Halk Edebiyatı ve Etnografyası* adlı çalışmasında Develi yöresine ait mani, türkü, ağıt örnekleri ve bazı âşıkların hayatından bilgiler, şiirlerinden örnekler yer almaktadır. Âşık Ali Çatak'ın araştırmacı ve derlemeci yönünden de bahsedilmektedir. Aydoğdu (2011)'nin *Türk Edebiyatında Seyrânî Olgusu: Develili Seyrânî ve Eserleri (İnceleme-Metin)*, adlı çalışmasında Ali Çatak'ın Bütün Yönleriyle Seyrani adlı kitabı önemli bir kaynak olarak kullanılmış, Seyranî hakkında bilgilerin birçoğunda Çatak'ın bu eserinden yararlanılmıştır. Çatak bu tezde daha çok araştırmacı yönüyle yer almaktadır.

2.2. Makaleler

Sakaoğlu (1996)'nin Saz Şiiri Tarihimize Genel Bir Bakış adlı çalışması yakın zaman âşıkları hakkında değerlendirmeler de içermektedir. Bu yazıda geleneğin canlı

olarak sürmesini sağlayan isimler arasında Ali Çatak da zikredilmekte ve âşığın coşkunlukla şiir söyleyen bir temsilci olduğu söylenmektedir.

Durbilmez (2006) *Âşıkların Diliyle Erciyes Dağı* adlı çalışmasında Ali Çatak'ın Erciyes konulu şiirine yer vermiştir.

İvgin (1983) *Seyranî Delisi Âşık Ali Çatak* adlı makalesinde âşığın daha çok Seyranî sevgisini ve onun üzerine yaptığı çalışmaları öne çıkarmıştır. Seyranî Delisi olarak bilindiğine değinmiştir.

Kendisi de aynı zaman âşıklık geleneğinin temsilcilerinden olan ve Ali Çatak'ı usta olarak kabul eden Oben (2001), *Seyranî Delisi Âşık Ali Çatak* adlı yazısında Çatak'ın Seyranî sevgisinden bahsederek övgülerde bulunmaktadır.

Özen (2003a) *Âşık Ali Çatak'ın Halk Edebiyatına Hizmetleri* adlı çalışmasında Çatak'ın hem sanatına hem araştırmacı yönüne değinmiştir. Genel olarak Türk halk bilimine sunduğu hizmetlerden bahsetmiştir.

Satoğlu (1982)'nin Develili *Âşık Ali Çatak* adlı bir çalışması vardır. Kayseri'de yayınlanan Erciyes Dergisi'ndeki bu yazıda âşığın hayatıyla ve sanatıyla ilgili bazı bilgiler verilmiş ve değerlendirmeler yapılmıştır. Yazının sonunda ise âşığın Yunus Emre ile ilgili yazmış / söylemiş olduğu bir şiiri yer almaktadır. Diğer çalışması ise *Derdin Derdim Anadolu Şairi Develili Âşık Ali Çatak* (1986) adlı makaledir. Çatak'ın *Derdin Derdim Anadolu* adlı şiir kitabına ve şiirlerine değinilmektedir.

Şengül (1997) Çatak'ın vefatından sonra *Bir Delinin Ardından* başlıklı yazısını yayınlamıştır. Çatak'ın sanatı ve şiirleri üzerine değerlendirmelerin de olduğu yazıda Seyranî Delisi lâkabı etrafında bilgiler verilmiştir.

Âşık Ali Çatak'ın Seyranî şenliklerinin yapılmasında öncü bir rolü olmasından ve bu şenliklerdeki emeğinden bahseden çalışmalar da tespit edilmiştir. Gözler (1984) ve Kayacan (1984)'in çalışması Çatak'ın bu yönünü de içermektedir. Gözler, Develi 4.

Geleneksel Âşık Seyranî Seminer ve Şenlikleri ile Münevver Bir Din Adamı Üzerine Düşünceler başlıklı yazısında Ali Çatak'ın Seyranî Şenlikleri üzerindeki emeklerinden bahsetmiş ve Çatak'ın Türkiye'nin tanınmış âşıklarından biri olduğunu ifade etmiştir. Kayacan ise Basında Seyranî adlı yazısında Çatak'ın 1979 yılında Seyranî şenliklerinin baş mimarı olduğundan bahsederek Develi'nin kendisine şükran borçlu olduğu dile getirmektedir. Ayrıca basında Çatak'ın Seyranî ile ilgili şiirlerinin yer aldığını da belirtmektedir.

Akarpınar da Çatak'ın Bütün Yönleriyle Seyrani adlı kitabını Millî Folklor Dergisi'nde bir yazıyla tanıtmıştır. Bu kitabın; Seyranî'yi daha iyi tanımak, onun eserlerini ve düşüncelerini incelemek, o devrin kültürel ve toplumsal değerlerini araştırmak isteyenler için bir kaynak kitap niteliğinde olduğunu belirtmektedir (1993: 64).

2.3. Bildiriler

Özen (2003a) Âşık Ali Çatak'ın Halk Edebiyatına Hizmetleri adlı bildiriye Çatak'ın âşıklık yönünden kısaca bahsetmiş bununla birlikte onun yaptığı faaliyetler ve araştırmalarının üzerinde durarak halk bilimci tarafını öne çıkarmıştır. Diğer bir çalışması olan Develi'de Âşıklar Geleneği ve Âşık Ali Çatak (2003b) adlı bildiriye ise Âşık Çatak'ı tanıtmış, onu bir âşık olarak ele almış, Develi yöresi âşıklık geleneği içindeki yeri üzerinde değerlendirmeler yapmıştır.

2.4. Ansiklopedi ve Sözlük Maddeleri

TEİS (2020e)'de (Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü'nde) *Çatak, Ali* başlığı ile âşık hakkında bilgiler verilmektedir. Şiirlerinden örnek dizeler de sunularak hayat hikâyesi ile şiirlerini ilişkilendirilmiş, Çatak'ın sosyal yönleri, yaptığı çalışmaları aktarılmıştır.

Kalkan (2015) ise Kayseri Ansiklopedisi'nde Ali Çatak maddesi altında âşığın hayatı hakkında bilgileri kısaca vermiştir.

2.5. Kitaplar

Âşık Ali Çatak üzerinde müstakil olarak yapılmış bir kitap çalışması bulunmamaktadır. Akademisyenler başta olmak üzere çok sayıda araştırmacının hazırladığı kitaplarda ise Çatak'a rastlamak mümkündür. Çobanoğlu (2000), Durbilmez (2020b, 2023), Oğuz vd. (2018), Gürlek (1975, 2005, 2009a), Kalkan (1988), Satoğlu (1962, 2002), İvgin (2016) bu çalışmalardır.

Çobanoğlu (2000) Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü adlı kitabında Âşık Ali Çatak'ın Bütün Yönleriyle Seyranî (1992) adlı çalışmasından yararlanmış ve örnek destanları bu kitaptan alıntılanmıştır. Çatak, bu kitabıyla söz konusu çalışmanın kaynaklarından birisi olmuştur.

Durbilmez (2020b)'in Âşık Türkmenoğlu Hayatı, Sosyo-Kültürel Çevresi, Âşık Edebiyatındaki Yeri, Şiir Sanatı ve Şiirlerinden Örnekler adlı kitabında Âşık Ali Çatak'ın Âşık Sezinî'ye mahlas verdiği bilgisi geçmektedir (2020b: 99). Diğer çalışması ise Fuzuli Bayat Armağanı adlı kitapta Âşıknamelerin Âşık Edebiyatı Araştırmaları Açısından Önemi ve Âşık Ali Çatak'ın Âşıkname Türündeki Bir Destanı (Durbilmez, 2023a) adlı makalesidir. Bu makalede âşıknamelerin öneminden ve özelliklerinden bahsedilerek Âşık Ali Çatak'ın âşıkname türündeki bir şiiri ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Gürlek (1975) Memleketim Develi adlı kitabında Âşık Ali Çatak'ın hayatı hakkında bilgiler vermiş, şiirlerinden örnekler sunmuştur. Develi Şiirleri (2005) adlı diğer çalışması ise Develi konulu şiirlerden oluşan antolojik bir eser olarak nitelendirilebilir. Bu kitapta Âşık Ali Çatak'ın Develi konulu şiirleri yer almaktadır. Gürlek (2009a)'in Develili Şairler ve Yazarlar adlı kitabında da Develili âşıklar, şairler, yazarlar ve araştırmacılar tanıtılmıştır. Bu eserde Âşık Ali Çatak'ın hayatı ve şiirlerinden örnekler de bulunmaktadır.

Kalkan (1988) Çağlar Boyunca Kayseri Şairleri adlı kitabında Kayseri yöresi şairlerini tanıtmış Âşık Ali Çatak'a birkaç şiiri ile yer vermiştir.

Oğuz vd. (2018) Türk Halk Edebiyatı El Kitabı adlı çalışmada Ali Çatak'tan 20. yüzyılda âşıklık geleneğinin önemli temsilcisi olarak bahsedilmektedir.

Satoğlu (1962) Başlangıcından Bugüne Kayseri Şairleri adlı çalışmasında Âşık Ali Çatak'ın hayatı hakkında bilgiler ve şiirlerinden örnekler vermiştir. Kayseri Ansiklopedisi (2002) adlı çalışmasında da Âşık Ali Çatak'ı tanıtmaktadır.

İvgin (2016)'in Âşık Ali Çatak başlıklı makalesi Ali Berat Alptekin tarafından hazırlanan Feyzi Halıcı ve Yirminci Yüzyıl Âşıkları Üzerine Araştırmalar 1 adlı kitapta yer almaktadır (2016: 197-207). İvgin bu makalede Âşık Ali Çatak'ın hayatı hakkında bilgiler vermektedir. Çatak ile ilgili anılarına da yer vererek onun kültür-sanat dünyası içindeki yerinden bahsetmekte, sanat hayatındaki gelişimini değerlendirmektedir. Şiirlerinden örnekler de vererek işlediği konulara değinmektedir.

3. Âşık Ali Çatak'ın Şiirlerinin Yer Aldığı Dergiler

Âşık Ali Çatak'ın şiirleri bazı dergilerde yayınlanmıştır. Şiirleri en fazla Gülpınar dergisinde daha sonra Erciyes dergisinde yayınlanmıştır. Çatak'ın Gülpınar Dergisi'nde yayınlanan şiirlerinin çalışmamızda yer alan numaraları şöyledir:

3.1., 6, 9, 13, 21, 26, 27, 28, 38, 39, 41, 43, 44, 47, 53, 62, 71, 79, 84, 86, 87, 97, 101, 102, 104, 114.2., 115, 117, 126, 129, 134, 135, 137.1., 138, 139.1., 139.3., 143, 147, 149, 150, 154, 164, 169, 170, 171, 175, 179, 182, 187, 191, 193, 194, 197, 199, 200, 202, 204, 207, 211, 212, 213, 220, 222, 226.2., 227.3., 231, 233, 234, 244, 245, 246.2.

Erciyes Dergisi'nde çıkan şiirlerinin numaraları ise şöyle sıralanabilir:

30, 37, 55, 70, 87, 119, 188, 209.1., 209.2., 209.3., 210, 230.

4. Âşık Ali Çatak'ın Yaptığı Çalışmalar ve Türk Halk Bilimine Katkıları

4.1. Şiir Kitapları

4.1.1. Erciyes'ten Anadolu'ma

Âşık Ali Çatak'ın ilk şiir kitabıdır. 1974'te yayınlanmıştır, 130 sayfadır ve 76 şiir içermektedir. Burada yer alan şiirlerin hepsi çalışmamızda incelenen şiirler içinde bulunmaktadır.

4.1.2. Derdin Derdim Anadolu

Âşığın ikinci şiir kitabıdır. Abdullah Satoğlu tarafından yayına hazırlanmış ve onun destekleriyle yayınlanmıştır. Kitabın başında Satoğlu'nun Ali Çatak'ı anlattığı bir yazısı da mevcuttur. 91 sayfadan oluşan bu kitapta 72 şiir bulunmaktadır.

4.2. Araştırma ve Derleme Kitapları

4.2.1. Bütün Yönleriyle Seyranî

Âşık Ali Çatak'ın Seyranî Delisi olarak hafızalara kazınmasına vesile olan kitaptır. Âşık, Ankara'daki evini satarak Seyranî için araştırmalar sırasında bu parayı harcamıştır. Halk arasında Seyranî Delisi olarak bilinmesi biraz da bundan kaynaklanmaktadır. Bu kitap 1992 yılında Saray Halı Fabrikası tarafından bastırılmıştır. 544 sayfalık bu kitap kendinden sonraki birçok Seyranî araştırmacısına kaynaklık etmiştir. Akarpınar bu kitabı Millî Folklor Dergisi'nde bir yazıyla tanıtmıştır. Bu kitabın; Seyranî'yi daha iyi tanımak, onun eserlerini ve düşüncelerini incelemek, o devrin kültürel ve toplumsal değerlerini araştırmak isteyenler için bir kaynak kitap niteliğinde olduğunu belirtmektedir (1993: 64). Bugün dahi hâlâ Seyranî üzerine çalışma yapanlar ilk olarak bu kaynağa başvurmaktadır. Bu kaynağı bu derece önemli kılan Ali Çatak'ın Seyranî hakkında bilinmeyen birçok yönü gün yüzüne çıkarmasıdır. Çatak ülke genelinde birçok ili dolaşmış, Seyranî'nin akrabalarını bulmuş, onun şecerecisi çıkarmıştır. Bu araştırmalarıyla Çatak Türk halk bilimine çok önemli katkılar sağlamıştır. Zira sadece bir sanatçının eserlerini ortaya koymakla kalmamış, kültürel pek çok unsuru da kitabına eklemiştir. Develi ilçesindeki tarihi yapılar, köprüler, çeşmeler ve bunlar etrafında oluşan kültür unsurlarını ortaya koymuştur. Somut ve somut olmayan kültür öğeleri üzerinden böylece hizmet etmiştir.

4.2.2. Develi İlçesi Ağaçlandırma ve Güzelleştirilmesi

Ali Çatak doğa âşığı, ağaç ve orman sevdalısı biridir, denilse yerinde olacaktır. Bu durum şiiirlerinden anlaşıldığı gibi yaptığı faaliyetlerden ve araştırmalardan da anlaşılmaktadır. Çatak, ilçesinin orman varlığını artırmak için çok girişimlerde bulunmuştur. Hangi bölgeye hangi ağacın dikilmesi gerektiğiyle ilgili de önce araştırmalar yapmış sonra da fidan dikmek için mücadele etmiştir. “Develi İlçesi Ağaçlandırma ve Güzelleştirilmesi” (1984) adlı bu kitap da Çatak’ın söz konusu faaliyetlerinden bir kesit içermektedir.

4.2.3.Şairlerin Dilinde Âşıkların Telinde Seyranî

Ali Çatak’ın antoloji şeklinde hazırladığı fakat yayınlamamış bu kitap Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın arşivinde N.E.96.0008 kayıt numarasıyla muhafaza edilmektedir. Söz konusu çalışma şairler ve âşıklar adlı iki bölüm olarak hazırlanmıştır. Kitabın 3.-57. Sayfaları arasında “şairler” başlıklı bölümde yer alan 17 isim şöyledir: Abdullah Satoglu, Ahmet Hazım Ulusoy, Ali Yılmaz, Behçet Kemal Çağlar, Coşkun Ertepinar, Emine Ertem, Enver Tuncalp, Erdal Sümengen, Gülten Çiçek, Güzide Taranoglu, Halil Soyuer, Hasan Hodul, İsa Kayacan, Mustafa İslamoglu, Nezih Demirtepe, Sami Ateş ve Sebahattin Çankaya. Bu isimlerin hayatları ve sanat yönleriyle ilgili kısa bilgi verilmiş ve Seyranî için yazdıkları birer şiire yer verilmiştir. Kitabın 58.-284. sayfalar arasındaki “âşıklar” başlıklı bölümde yer alan 68 âşığın isimleri ise şöyledir:

Ali Çatak (Âşık Çatak), Ali Baş (Âşık Sezinî), Ali Çiftçi (Âşık Ali), Ali Çırçır (Âşık Rahmanî), Ali Demirpençe (Âşık Mazlum Berrakî), Ali Fuat Cumalı (Âşık Cumalı), Ali Gürbüz (Âşık Gürbüz), Ali Kımıl (Âşık İlhami), Abdullah Karagöz (Âşık Karagöz), Abdulvahap Kocaman (Âşık Kocaman), Abdulkadir Namlı (Âşık İsmetî), Abdullah Şahbaz (Âşık Kerimî), Alaaddin Oben (Âşık Güzinî), Alaaddin Zaman (Âşık Zamanoglu), Adem Güney (Âşık Güney), Ahmet Günbulut (Âşık Sefil Selimî), Ahmet Sukut (Âşık Zavallı), Ahmet (Âşık Ahmedî), Ayhan Akyüz (Âşık Sefâî), Bekir Balaban (Âşık Balaban), Dilaver Bekcan (Âşık Şifâî), Dudu Karabıyık (Âşık Dudu), Durdu Demirel (Avşar Ozan), Dursen Mert (Âşık Nurşah), Emine (Âşık

Emine), Emir Ali Özçakır (Âşık Emir Ali), Eyyup Todil (Âşık Eyyubî), Hacı Karakılıçık (Âşık Hacı), Halil İbrahim Güleç (Âşık Beyanî), Havva (Âşık Havva), İhsan Balcı (Âşık Yamak), İlhami Demir (Âşık İlhamî), Kadir Yücel (Âşık Kadirî), Kamil Ergan (Âşık Kamilî), Kemal Bülbül (Âşık Kemalî), Mehmet Batur (Âşık Batur), Mehmet Dünder (Âşık Dünderî), Mehmet Kargı (Âşık Gülhanî), Mehmet Sarıgül (Âşık Gülhanî), Mustafa Akbaş (Âşık Gurbetî), Mustafa Alkan (Âşık Fırgatî), Mustafa Çıplak (Âşık Devaî), Mustafa Önder (Âşık Gözübenli), Mustafa Uygun (Âşık Hüsrânî), Murat Çobanoğlu (Âşık Çobanoğlu), H. Muttalip (Âşık Muttalip), Mustafa Temel (Âşık Ruhânî), Muzaffer Çağlayan (Âşık Çağlayan), Nuri Doğruyol (Âşık Meczubî), Orhan Karaaslan (Âşık Karaaslan), Osman Aktaş (Âşık Fedaî), Osman Taşkaya (Âşık Feymanî), Ömer Akçakaya (Âşık Yanıkumman), Ömer Develioğlu (Âşık Tornacı), Sadi Değer (Âşık Hasrefî), Seyyit Berber (Ozan Molla), Seyrani Sukut (Seyrani Embiyaoglu), Şeref Taşlıova (Âşık Şeref), Şeyh Hamit Yıldırım (Âşık Sihatî), Veli Maraşlı (Âşık Garip Veli), Yaşar Reyhani (Âşık Reyhanî), Yaşar Büyükgedik (Âşık Şefkatî), Yaşar Polat (Âşık Bayramî), Yaşar Ünsal (Âşık Yaşarım), Zeki Turan (Âşık Turanî), Zeki Yıldırım (Âşık Mahrumî), Zeliha (Âşık Zeliha), Zülfikar Akgün (Âşık Divanî).

Ali Çatak, Seyranî'nin adını yaşatmak amacıyla böyle bir çalışma ortaya koyduğunu ve bunun için çok sayıda âşıkla iletişim kurup 15 yıl emek verdiğini söz konusu çalışmasında ifade etmiştir. Toplamda 85 âşık ve şaire mektup yazarak veya onlarla yüz yüze görüşerek Seyranî için şiir yazmalarını rica etmiştir (Çatak, 1996: 2).

4.3. Derleme ve Araştırma Yazıları

Develili Âşık Ali Çatak aynı zamanda araştırmacı bir kimliğe sahiptir. Derlemeler, araştırmalar, kitap çalışmaları yaptığı bilinmektedir. Bu çalışmalar hakkında kısaca bilgi vermek yarar sağlayacaktır:

Çatak (1980a) Âşık Derviş Osman adlı makalesinde Madazılı Âşık Derviş Osman'ın hayatı hakkında bilgiler vermiştir. Derviş Osman'ın şiirlerinden örnekler de sunmuştur. Develili Hak Âşık'ı Seyranî'den Derlemeler (1980b) adlı makalesinde Seyranî üzerine yaptığı çalışmalardan ve derleme faaliyetlerinden bahsetmiştir.

Seyranî hakkında diğerk bir çalışması ise Seyranî Üzerine Derleme ve Toplamalar (1983a) adlı makalede Seyranî'nin bestelenmiş Şiirlerinin olduğunu ve aynı zamanda hattatlık yönünün olduğunu dile getirmiştir. Çatak sadece Seyranî hakkında değil, Kayseri yöresindeki başka âşıklar hakkında da bilgi sahibidir ve onların eserlerine de karşılaştırma yapacak kadar hakimdir. Erkiletli Âşık Hasan'ın Destan-ı Kebiri Değil, Develi'li Seyranî'nin İnsanlığın Yaradılış İlm-i Hikmet Destanı (1981) adlı makalesi de buna örnek olarak verilebilir. Bu çalışmada Ali Çatak Seyranî araştırmalarından bahsetmiştir. Bu sırada bir tespitte bulunduğunu ve İlm-i Hikmet Destanı'nın Seyranî'ye ait olmasına rağmen Erkiletli Âşık Hasan'a kaydedildiğini ortaya koymuştur. Yöresine ait kültürel araştırmalarına âşıklık geleneği dışında da devam etmiştir. İncili Çavuş Hakkında (1983b) adlı çalışmasında İncili Çavuş'un adı üzerinde durmuş ve hayatı hakkında derlediği bilgileri bir araya getirmiştir.

4.4. Dernekçilik Faaliyetleri, Sosyal Yönü ve Hizmetleri

Ali Çatak âşıklığının yanı sıra sosyal yönü, toplumsal hizmetleri ve dernekçi tarafıyla da bilinmektedir. 18 Ağustos 1986 tarihinde Kayseri Halk şairleri Kültür Derneği'ni kurmuştur. Âşık Sefaî, Âşık şifaî, Veli Maraşlı, Âşık Cefaî, Âşık Gurbetî, Âşık Mahrumî gibi âşıklar bu derneğin kurulmasında rol almışlardır (Kınık, 2011: 47). Bu derneğin Őemsiyesi altında birçok etkinlik düzenlemiş halk yararına çok sayıda hizmet üretmiştir. Söz gelimi 21 Haziran 1987 tarihinde 250 fakir ailenin çocuğunu sünnet ettirmiştir. Kayseri'de bulunan kamu kurumlarında; hastane, hapishane, güçsüzler yurdu, ocuk yetiştirme kurumu ve liselerde ücretsiz moral konserleri verdirmiştir.

Ali Çatak, memleketi Develi'de kurulan Âşık Seyranî Derneği'nin kuruluşunda da yer almıştır. 18 Mart 1985 tarihinde kurulan derneğin kurucu yeleri A. şadi Kolay, Cezmi Kaya, Ertuğrul Gönenç, Salih Bozkurt ve Ali Çatak'tır. 5 Mayıs 1985 tarihinde bu dernek ilk genel kurulunu yapmış ve yönetim kurulu başkanı olarak Salih Bozkurt (dönemin belediye başkanı) Őeçilmiřtir. Sekreter Mehmet Papak, Muhasip Muammer Demirci; yeler ise Ertuğrul Gönenç ve Ali Çatak'tır (tegen, 2010). Bu dernekte adı geçen kurucu ve üyeler hakkında bilgi vermek, Develi'deki sosyal çevrenin âşıklık geleneğine gösterdiği ilgiyi anlamak açısından yararlı

olacaktır. A. Şadi Kolay müteahhit ve iş adamıdır. Cezmi Kaya da iş adamı aynı zamanda sivil toplum kuruluşlarında görevler alan biridir. Mehmet Papak iş adamı, Muammer Demirci mali müşavir, Ertuğrul Gönenç eski Develi belediyesi başkanı ve mali müşavirdir. Ali Çatak bu isimler arasında âşık sıfatı olan tek isimdir. Aslında tüm bu kişileri bir araya getiren ve derneğin kurulmasını sağlayan kişinin Ali Çatak olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü 1979'dan beri şenliklerin düzenlenmesini sağlayan, bu organizasyonların başlatıcısı olan Çatak'tır.

1985 yılında Ağaçlandırma Derneği kurarak çevreyle ilgilenmiş, orman varlığını artırmak için çaba göstermiştir. Kurduğu bu derneğin ikinci başkanı olarak Yukarı Develi yöresindeki Hızır İlyas Türbesi etrafına 50.000 fidan diktirmiştir. Bu türbenin etrafı günümüzde büyük çam ağaçları ile doludur. Bunların yetişmesinde Çatak'ın rolü büyüktür.

Günümüzde de Millî Parklar arasında yer alan Sultan Sazlığı Kuş Cenneti'nin¹⁶ bu kimliğe kavuşmasında ve koruma altına alınmasında Ali Çatak'ın büyük katkısı olmuştur. Millî Park içinde yer alan kuş gözlem evlerini Çatak diktirmiştir. 1988 yılında verdiği mücadeleler sonucunda 15 metre yüksekliğinde bir kuş gözlem direği diktirmiştir. Burada TRT aracılığıyla çekimler yaparak tanıtılması için de girişimlerde bulunmuştur. Develi'de yeraltı şehrinin bulunmasında da rol oynamış Kültür Bakanlığı'nın yaptığı kazılara katılmıştır.¹⁷ Çatak'ın tüm bu faaliyetleri sonucunda Kültür Bakanlığı ona çeşitli para ödülü, plaket ve kitap ödülleri vermiştir.

Çatak, İstanbul Şairler Şiir Sevenler Derneği'nin, İlesam'ın üyesi olmuştur. Ayrıca kendi ifadesiyle “Kültür Bakanlığı Etkinlikleri Sanatçı İndirim Kartı” sahibidir ve bakanlık tarafından taltif edilmiştir.¹⁸

---

¹⁶ Sultan Sazlığı ve Kuş Cenneti Kayseri'nin Yeşilhisar, Yahyalı ve Develi ilçeleri arasında kalan ve bu üç ilçenin sınırlarını da kapsayan büyük bir tabiat parkıdır. İçinde yüzlerce kuş türünü barındırır ve yetişen bitkiler de önem arz eder. Hasırcılık faaliyetleri yine bu yörede yapılmaktadır. Tüm bunların günümüzde bilinir hale gelmesinde ve turizme kazandırılmasında, korunmasında Çatak öncü olmuştur.

¹⁷ Çatak 13 Şubat 1995 tarihinde aynı zamanda âşık da olan Abdülkadir Güler'e yazdığı bir mektupta 1990'da kazı yaptığını, yeraltı şehri bulduğunu ve bu kazılara devam edileceğini ifade etmektedir (Bk. Ek 30).

¹⁸ Bu başlıktaki tüm bilgiler için bk. Ek 4-5.

4.5. Halk Hekimliği Yönü

Âşıklık geleneğinin kökenlerine inildiği zaman âşık olarak adlandırılan temsilcinin geçmişte birçok görevi yüklendiği bilinmektedir. Kam ve baksılardan itibaren günümüze kadar gelen süreçte ise birçok farklı görev farklı kişilerce paylaşılmıştır. Bu görevlerin bir kısmı da bazı temsilciler tarafından korunabilmiştir. Halk hekimliği, sağaltma ocakları bu bağlamda ele alınabilir. Nitekim bir ocak vasfı kazanma ile âşıklık vasfı kazanmanın başlangıcında rüya ortak bir unsur olarak ortaya konmuştur (Tek, 2019: 1024). Halk hekimliği ise hastalıkları önleme veya tedavi etme amacıyla nesiller boyu süregelen geleneksel sağaltma yöntemleri (Tek, 2018: 191) olarak tarif edilmektedir.

Halk hekimliği yapan kişiler topluma hizmet ettikleri¹⁹ gibi geleneksel bilginin nesillere aktarılmasını sağlamaktadırlar. Nitekim UNESCO, halk hekimliğini de Somut Olmayan Kültürel Miras kapsamında ele almış ve halk hekimliğini icra edenleri de yaşayan insan hazinesi olarak görmüştür (Oğuz, 2009: 96-133). Halk hekimliği toplumda önemli karşılığı olan bir kurum olarak düşünülebilir. Sözlü kültür ürünlerinde, halk hikâyelerinde (Alptekin, 2010) halk hekimliğine ait unsurlara rastlamak mümkündür.

Bazı âşıkların aynı zamanda halk hekimliği de yaptığı bilinmektedir.²⁰ Âşık Ali Çatak da bunlardan biridir. Ocaklık vasfı bulunmayan Çatak'ın halk hekimliği kapsamında değerlendirilebilecek çalışmalar yaptığı anlaşılmaktadır. Çeşitli hastalıkların tedavisi için araştırmalar yapmış, çözümler üretmeye çalışmıştır. Sözelimi saç dökülmesi, siğil, böbrek rahatsızlıkları için önleyici halk ilaçları üzerinde çalışmalar yapmıştır (Satoğlu 1985: 8).²¹ Bunlardan hareketle söylenebilir ki Çatak toplumsal roller yüklenen, halk için yararlı işler ortaya koyan mücadeleci

---

¹⁹ Türkiye'de günümüzde halen geleneksel tedavi yöntemlerinin yararına inanılmakta ve söz konusu yöntemlere başvurulmaktadır. Bazı hastalıkların teşhisi ve tedavisinde modern tıbbın aciz kaldığı noktalar olabilmektedir. Bu durumda ise insanlar eski tedavi yöntemlerine yönelmektedir (Yılmaz, 2020: 943).

²⁰ 20. yüzyılın önemli âşıklarından olan Müdamî örnek olarak verilebilir. Müdamî'nin güçlü bir halk hekimliği yönü vardır. Diş ağrısı, baş ağrısı, ateş, yanık gibi birçok hastalık veya rahatsızlığı tedavi etmek için çalışmaları ve uygulamaları bulunmaktadır (Aydın, 2012: 361).

²¹ Satoğlu bu bilgileri Çatak'ın *Derdim Derdim Anadolu* (1985) kitabının önsözünde vermektedir.

bir âşıktır. Âşıklığının yanısıra toplumsal yapıyı iyi anlayıp bu yolda hizmetler vermiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

DEVELİLİ ÂŞIK ALİ ÇATAK VE SOSYO-KÜLTÜREL ÇEVRESİ

1.1. Adı ve Soyadı

Âşığın adı Ali, soyadı Çatak'tır. Doğup büyüdüğü Fenese mahallesinde ve genel olarak Develi ilçesinde “Göğali”(Gök Ali) olarak bilinir. Âşığın kendi ifadesine göre “çakır gözlü” olması ona bu lâkabin verilmesinin nedenidir (Ek 1-10).²² Dedesinin adı Ali olduğu için âşığa bu ad verilmiştir (Çatak, 1994: 1).

Çatak âşık olduktan sonra Seyranî Delisi lakabı ile anılmıştır. Bu lakabı ona edebiyat araştırmacısı ve yazar Ahmet Kabaklı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı eski HAGEM genel müdürlüğü de yapan araştırmacı yazar Nail Tan vermiştir. Kısa zaman içinde Ali Çatak bu lakapla bilinmeye ve anılmaya başlamıştır (İvgin, 2016: 199). Âşıklar şiirlerinde Çatak'tan *Seyranî Delisi* olarak bahsetmiştir. Örnek vermek gerekirse “Âşık Gözübenli, Erciyes Dağı'nda yanmış / Aşk bağında çalısı var / Seyranî suyunda yunmuş / Seyranî'nin delisi var” (Gürlek, 2009b: 115) diyen Gözübenli, Ali Çatak'ı Seyranî ile özdeşleştirerek tarif etmiş ve lâkabına da yer vermiştir. Âşık Eyyubî'nin “Dünyaya ün salmış Saray Halısı / İstanbul'a benzer Elbiz Yalısı / Ali Çatak, Seyranî'nin delisi / Kendi insanını över Develi” (Çopuroğlu, 1998: 366) dizeleri de Çatak'ın âşık şiirinde “Seyranî Delisi” lâkabıyla anıldığını gösteren diğer bir örnektir.

Çatak aynı zamanda Ali Baba lakabıyla da bilinmektedir (Erol, 2016: 18). Özellikle âşıklar arasında Baba, Ali Baba olarak anılır. 1994 yılında Develi'nin Şıhlı

---

²² Bu başlık altında yer alan Develili Âşık Ali Çatak'ın hayatı hakkındaki bilgiler âşığın kendi el yazısıyla oluşturduğu bir belgeden temin edilmiştir. Bu belgeyi tarafımıza Ali Çatak'ın yeğeni Hamdi Yozgatlı vermiştir. Belge için bk. Ek 1- Ek10. Ayrıca âşığın hayatı hakkında bilgiler Erol'un çalışmasında da yer almaktadır (2016: 15-17).

Kasabasında düzenlenen Seyranî Şenliklerinde program sunucusu Ali Çatak'ı “Âşıkların Babası Ali Çatak” diye takdim etmektedir. Aynı programda Âşık Nurşah, Âşık Karakılçık da icraları sırasında Çatak'a Ali Baba diye seslenmektedir.²³

1.2. Doğum Yeri

Develili Âşık Ali Çatak Kayseri ilinin Develi ilçesinde Fenese²⁴ mahallesinde doğmuştur. Develi ilçesi çok sayıda âşık yetiştirmiştir.²⁵ Develi'de kültürel faaliyetler her dönemde gerçekleştirilmiş ve özellikle Âşık Seyranî ile ilgili şenliklerin yapılmasında da Ali Çatak'ın öncü rolü olmuştur. Bu etkinliklerin ve Seyranî'ye gösterilen ilginin de ilçede âşık edebiyatı temsilcilerinin yetişmesinde etkili olduğu söylenebilir (Ek 1-10).

1.3. Doğum Tarihi

Develili Âşık Ali Çatak 01.07.1924'te doğmuştur. Kaynaklarda doğum tarihi hakkında herhangi bir belirsizlik bulunmamaktadır. Çatak'ın kendi el yazısıyla oluşturduğu belgelerde de doğum tarihi bu şekilde yer almaktadır. Nüfus kayıtlarında bu tarih doğrulanmaktadır.

1.4. Soyu

Develili Âşık Ali Çatak'ın baba tarafı ilçede Derviş Hocalar olarak bilinen sülaledir. Babasının adı Mehmet Derviş Çavuş'tur. Onun doğum tarihi ise 01.07.1882'dir. Derviş Çavuş'un babasının adı Yusuf, annesinin adı Şerife'dir. Ali Çatak'ın sülalesine Göğaliler de denmektedir.

²³ Bu şenliğin yer aldığı video sosyal medyada Nezir Ötegen tarafından paylaşılmıştır: https://www.facebook.com/abdullah.binti.3/videos/1287744918541786?locale=tr_TR

²⁴ Günümüzde Yukarı Fenese Mahallesi olarak bilinmektedir. Şu an ilçede Aşağı Fenese ve Yukarı Fenese olmak üzere iki tane Fenese adlı mahalle mevcuttur.

²⁵ Başlıca şu isimler söylenebilir: Abdullah Develioğlu/Abdi(1892-1984), Ahmet Sungur/Âşık Ahmedî(?), Ali İhsan Dalkalı(1949-), Ayşe Çolakoğlu/Âşık Ayşe(1866-1969), Âşık Derviş Osman(?),Dudu Karabıyık/Âşık Dudu(1886-1989), Âşık Emine(?),Fatma Adarca/Âşık Fatma(1920-?), Kadir Yurdakul/Âşık Kadir(1931-), Kadir Yücel/Âşık Kadir(1933-2016),Mustafa Çiftçi/Âşık Mustafa(1904-1967), Mustafa Güvenç/Ozan Moruk(1944-), Ömer Develioğlu/Âşık Bırfani(1933-), Âşık Zeliha(?),Emir Ali Özçakır/Âşık Emir Ali(1960-), Erdal Sümengen(1950-), Hasan Hodul(1925-1994), Seyit Berber/Ozan Molla(1953-), Yunus Yurdakul(1977-),Zeki Turan/Âşık Turanî (1930-2018). Geniş bilgi için bk. Gürlek, 2009a.

Âşığın anne tarafı ise ilçede Gürcüoğulları sülalesi olarak bilinmektedir. Annesinin adı Fatma'dır. Onun doğum tarihi 01.07.1892'dir. Fatma Hanım'ın babası Müderris Abdullah Efendi oğlu Ali'dir. Fatma Hanım'ın annesinin adı da Hürü (Huri)'dür. Çatak, kendisini Seyranî'nin üçüncü göbek torunu olarak tanıtmaktadır. Anne tarafından Seyranî ile akrabalığının olduğunu söylemiştir (Çatak, 1994: 6) fakat başka bir kaynaktan bu bilgi doğrulanamamıştır.

Ali Çatak'ın Lütfiye ve Nuriye adında iki kız kardeşi vardır. Lütfiye Hanım 15.04.1926 doğumlu, Nuriye Hanım ise 01.12.1937 doğumludur (Erol, 2016: 16).

1.5. Eğitimi

Ali Çatak ortaokul mezunudur. İlkokulu ve ortaokulu Develi'de tamamlamıştır. Maddi yetersizliklerden dolayı eğitim hayatına devam edemeyen âşık araştırmacı yönünü hayatının her noktasında sürdürmüştür.²⁶

1.6. Askerliği

13 Mart 1946'da vatani görevini yapmak üzere Erzurum'a giden Çatak, Kars 153. Ağır Top Taburunda gözetleme çavuşu olarak askerliğini 1949'da tamamlamıştır. Çatak o yıllarda da şiir yazmaya devam etmiştir. Askerdeyken yazdığı / söylediği şiirleri komutanlarına okuyan âşık, subaylar tarafından da şair olarak nitelendirilmiş ve sevilmiştir (Ek 1-10).

1.7. Evliliği ve Çocukları

Ali Çatak askere gitmeden önce Raife²⁷ Hanım ile evlenmiştir. Askerliğini tamamlayıp memlekete döndükten sonra eşinden ayrılmış ve 1954 yılında Yılmazlar ailesinin kızı Fatma Hanım ile evlenmiştir. Fatma Hanım 1975'te vefat etmiştir. Çatak'ın bu evlilikten Derviş ve Şükrü adlı iki oğlu, Ayşegül adlı bir kızı olmuştur. Derviş Çatak 27.04.1956 doğumlu, Şükrü Çatak 26.02.1957 doğumlu, Ayşegül Çatak

²⁶ Ali Çatak âşıklığı ve araştırmacı yönünü aynı zamanda sürdürmüştür. Bu doğrultuda birçok eser ortaya koymuştur. Şiir kitapları dışında araştırıp derlediği ve yayınladığı çalışmalar ayrı başlık altında değerlendirileceği için burada zikredilmeyecektir.

²⁷ Ali Çatak'ın ilk evliliği hakkında bilgiler sınırlıdır. Çatak'ın ilk evliliğinden çocuğu olmamıştır (EK 1-10).

ise 05.08.1962 doğumludur. Derviş Çatak ve Şükrü Çatak öğretmen, Ayşegül Çatak ise yurtdışında hemşiredir. Şükrü Çatak 2023 yılında vefat etmiştir.

1.8. Mesleği ve Geçim Kaynakları

Ali Çatak'ın asıl mesleği sıvacılıktır. Sıvacılık dışında genel olarak inşaat işleri ile meşgul olmuştur. Fakir bir ailenin tek erkek çocuğu olduğu için erken yaşta çalışmak zorunda kalmıştır. 20.11.1939'da Ankara'ya çalışmak için gitmiştir. Kendi ifadesine göre amelelik, ustalık, inşaat kalfalığı ve taşeronluk yaparak hayatını sürdürmüştür. Ankara'da geçen yıllarını *Kaldım Ankara Ankara* adlı şiirinde de dile getirmiştir.

Aş kaynamaz ocağında / Gurbet elin kucağında / Yırtık pantol bacağımda / Geldim Ankara Ankara (11/2) dizelerinde gurbetin zorluğunu anlatmaktadır.

Bağ belledim, kuyu kazdım/Başa gelen derdi yazdım (11/9) dizelerinde de yaptığı bazı işlerden bahsederken duygularını şiire döktüğünü de ifade etmektedir. Çatak'ın âşıklığında, geçim kaygısıyla gitmiş olduğu Ankara ve burada yaşadıklarının önemli etkisi olduğu söylenebilir. Âşıklıktan bir gelir elde etmemiş aksine kazancını âşıklık geleneği ve kültürel hizmetler yolunda harcamıştır. Nitekim Çatak açık sözlülükle ve iddialı bir şekilde şunu ifade etmiştir: “Türkiye’de tek âşık olarak para beklemeyerek kültürümüze hizmet eden ben varım” (Çatak, 1994: 7). Âşık Ali Çatak'ın evini dahi satarak halk edebiyatı araştırmalarında ve Seyranî ile ilgili çalışmalarında parasını harcaması Çatak'ın bu ifadesinin kaynağı olarak düşünülmelidir.

1.9. Vefatı ve Mezarı

Ali Çatak 20.06.1996'da Develi'de vefat etmiştir. Mezarı halk arasında Kızık Yolu Mezarlığı olarak bilinen günümüzde adı Şehir Mezarlığı olan mezarlıktadır. Ali Çatak'ın vefatı üzerine âşıklar çok sayıda şiir söylemiş / yazmış, kültür-sanat dünyasından da çeşitli yazılarla Çatak'ın ölümü üzerine duyulan acılara yer verilmiştir. Çatak'ın çok sayıda şiirini yayınladığı Gülpınar Dergisi'nin sahibi Güzide Gülpınar Taranoğlu şu ifadeleri yazmıştır: “Sanat dünyasında herkesin Seyranî Delisi diye bildiği ve kendisinin böyle bilinmesini çok istediği ve sevdiği

halk ozanımız, âşık Ali Çatak Haziran ayında vefat etmiş. Ömrünün çok zamanını araştırmalara hasretmiş ve akrabası olan âşık Seyranî için kendine lâkap taktırıp mutlu olmuş, bu yolda çok çalışmalar yapmış bir usta ozanın kaybının acısını da unutmamayı diliyorum.”²⁸

Ali Çatak’ın ölümü üzerine ağıt türünde şiir söyleyen / yazan çok sayıda âşık olmuştur. Çatak’ı usta olarak kabul eden Âşık Güzinî de bunlardan biridir. Şiirinde ustası Çatak’tan şöyle bahsetmektedir:

“Cesurdur girişken, her işe koşar
Şölende, şenlikte coştukça coşar
Madalyalar alır, cepkenle yaşar
Âşıkların piri efesidir o” (Gülpınar, 1996: 26).²⁹

Ali Çatak’ın vefatı üzerine Âşık Mahrumî şu şiiri söylemiştir:

“Yirmi bir haziran yumdu gözünü
Âşık Ali Çatak göçtü dediler
Göremeden gitti oğlu kızını
Ecel şerbetini içti dediler

Ağlaya ağlaya namaza durduk
O koca insanı toprağa verdik
Kayseri’de ona üstadım derdik
İmam kefenini biçti dediler

O da benim gibi bir gün gülmedi
Bu dünyada muradını almadı
Cenazeye hiçbir âşık gelmedi
Bir kurşun misali uçtu dediler

²⁸ Bu yazı Gülpınar Dergisi’nin 247. sayısında yer almaktadır (1996: 26).

²⁹ Söz konusu şiir Gülpınar Dergisi’nin 247. sayısında yer almaktadır (1996: 26).

Bundan sonra yoklamasın postanı
Ecel alt üst etti bozdu bostanı
Ben Ali Çatak'a yazdım destanı
Seyrani delisi kaçtı dediler

Mahrumî dünyayı sensiz neylesin?
Dünyada kiminle gönül eylesin?
Allah gani gani rahmet eylesin
Ali Çatak geldi geçti dediler"³⁰

1.10. Şöhreti

Bir âşığın şiirlerinin sözlü gelenekte, yazılı ve elektronik kültür ortamlarında yer alması, paylaşılması âşığın şöhreti hakkında bilgi verebilir. Ayrıca o âşığın etkisinde kalarak şiir söyleyen / yazan veya şiirlerinde söz konusu âşığa yer veren temsilcilerin bulunması da şöhret emaresi açısından önemli bir unsur olarak düşünülmektedir.

Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinin birçoğu yazılı kültür ortamlarında yer almaktadır³¹ Şiirlerinde Ali Çatak'tan bahseden ve onun etkisiyle şiirler söyleyen / yazan çok sayıda âşık bulunmaktadır. Bu âşıklardan bazıları *Âşık Birfanî*, *Âşık Emir Ali*, *Âşık Güzinî*, *Âşık Hasretî*, *Âşık Mahrumî*...³² gibi temsilcilerdir.

Âşık Güzinî bir şiirinde Ali Çatak'tan şöyle bahseder:

“Yaşlı fakat çalışkandı
Gönlü zengin babacandı
Seyranî'ye hep hayrandı
Büyük usta Ali Çatak” (Oben, 2021: 27)

³⁰ Şiir Zeki Yıldırım Özel Arşivi'nden alınmıştır.

³¹ Âşığın şiirlerinin yer aldığı kitaplar, dergiler başka başlık altında ayrıntılı olarak verileceği için burada değinilmemiştir.

³² Bu âşıkların özgeçmişleri ve şiirleri ikinci bölümdeki “Âşıklara Etkileri” başlığı altında verilmiştir.

Âşık Emir Ali ise Ali Çatak hastanede tedavi görürken ona bir şiir yazmıştır. Bu şiirde hem Çatak'a iyi dileklerde bulunmuş hem de ondan övgüyle şöyle söz etmiştir:

“Oğuzlardan gelen kolsun

Derdin çıksın, şifa dolsun.

Haydi sana geçmiş olsun

Develili Ali Çatak” (Özçakır, 2021a: 138)

Âşık Birfani bir şiirinde Ali Çatak'ın sık sık şehir dışında olmasına işaret eder ve onunla görüşemediğinden yakınır. Söz konusu şiirde şöyle söyler:

“Ünlü âşık Ali Çatak

Sohbetlere sohbet katak

Olmuşsun bir karabatak

Dalıyorsun çıkmıyorsun.

Zaman akıp gidiyor bak

Şiirlerin yaprak yaprak

Yutar bizi kara toprak

Hiç o yana bakmıyorsun” (Develioğlu, 2021: 63)

Ali Çatak'ın halk arasında bilinen en temel özelliklerinden biri Seyranî'ye olan düşkünlüğü ve merakıdır. Bu nedenle kendisine *Seyranî Delisi* lâkabı takılmıştır.³³ Bu yönüyle ayrı bir şöhret edinen Çatak günümüzde halen düzenlenen Seyranî Şenliklerinin ilk olarak 1979'da başlamasında büyük rol oynamıştır. Bu amaçla İstanbul'a, Ankara'ya çok kez giden Çatak buralarda da bir çevre edinmiş, Ankara'da bazı bakanlıklarda, TTK, TDK gibi kurumlardaki bürokratlarla önemli ilişkiler kurmuştur. Bu kişiler arasında da Âşık Ali Çatak olarak bir ün bulmuştur. Âşık Ali Çatak 1986'da Kayseri Halk Şairleri Kültür Derneği'ni kurarak da ayrı bir üne kavuşmuş, âşıkları bir araya getirip organize edebilen birisi haline gelmiştir. Bir süre

---

³³ Çatak, şiirlerinde de bu lâkabını zikretmektedir. Seyranî'nin divanesi olduğunu şu dizelerde de ifade etmiştir: *Çatak Seyranî delisi / O Allah'ın bir velisi / Üstad âşıklar hâlisi / Su dökülmez ellerine* (31/8).

bu derneğin başkanlığını yürütmüş ve bu sürede dernekçi yönüyle de ses getiren işlere imza atmıştır. Bu dernekte sadece âşıklık geleneği ile ilgili hizmetlerde bulunmamış aynı zamanda sosyal sorumlulukla hareket etmiştir. Çatak, dernekçilik faaliyetlerinden bir şiirinde şöyle bahseder: *Şükür Hakk'a dernek kurduk / Ayrılığa karşı durduk / Düşkünün halini sorduk / Ne de güzel Develimiz* (204/12).

Âşık Ali Çatak ile ilgili çok sayıda yazılar yazılmış, çeşitli araştırmalar yapılmıştır.³⁴

1.11. Aldığı Ödüller, Katıldığı Şölenler ve Programlar

1.11.1. Katıldığı Âşık Toplantıları

Âşık Ali Çatak'ın katıldığı âşık toplantılarından bahsetmek gerekirse öncelikle Develi'de düzenlenen Seyranî Şenlikleri'nden söz etmek gerekmektedir. Çünkü bu şenliklerin başlatıcısı Ali Çatak'tır. Çatak Ankara'daki evini 1978 yılında satarak bu parayla önce Seyranî Seminer ve Şenlikleri Tertip Komitesi kurmuş, ilk iş olarak da Seyranî Saz Korosu'nu oluşturmuştur. Bu seminer ve şenliklerde dönemin kaymakamı İbrahim Kaynak, Develi Belediyesi Başkanı Ebubekir Develioğlu, Develi Lisesi Müdürü Salih Karakebeli, Halk Eğitim Müdürü Musa Bulut, Millî Eğitim Müdürü Ömer Doğan ve Âşık Ali Çatak yer almıştır (Çatak, 1992: 36-39; İvgin, 2016: 199). Seyranî Şenliklerinin ilk olarak Seyranî Seminer ve Şenlikleri adıyla düzenlenmesi de dikkat çekicidir. Âşıkların katıldığı, atışmaların yapıp Seyranî'den ustamalı şiirler okunduğu gibi bilimsel bir mecrada da âşık edebiyatının konuşulması Çatak tarafından düşünülmüş, denilebilir. Bu konuyu açıklamak için şenliklerin başladığı yıl olan 1979'dan Çatak'ın vefat ettiği 1996 yılına kadarki programlara kimlerin, hangi âşıkların ve bilim-sanat adamlarının katıldığını belirtmek yararlı olacaktır:

1.Âşık Seyranî Seminer ve Şenlikleri 30 Haziran 1979 tarihinde kaymakamlık ve belediye başkanlığınca ortak düzenlenmiştir. Silifke Halk Oyunu Ekibi, Deve Kervanı, Mehter Takımı gösterileri yapılmış, Mevlid okutulmuştur. Seminere ise Ali Rıza Önder, Müjgan Cumbur, Süleyman Korkmaz, Hikmet Dizdaroğlu, İsa Kayacan gibi isimler katılarak Seyranî'yi çeşitli yönleriyle anlatmışlardır. Ali Çatak da

---

³⁴ Ali Çatak hakkında yapılan tüm çalışmalar giriş bölümünde "Develili Âşık Ali Çatak Hakkında Yapılan Çalışmalar" başlığı altında verilmiştir.

Bilinmeyen Yönleriyle Seyranî adlı bir konuşma yapmıştır.³⁵ 1980 ve 1981 yıllarında şenlikler yapılmamıştır. Çatak'ın çabalarıyla 1982'de yeniden devam edilmiştir. 2.Âşık Seyranî Seminer ve Şenlikleri 30 Mayıs 1982 tarihinde Kaymakamlık, Belediye Başkanlığı ve Halk Eğitim Müdürlüğü tarafından ortak düzenlenmiştir. Kafkas Halk Oyunları gösterisi yapılmış, mevlid okutulmuştur. Seminerlere ise Ömer Ünlü, Yasin Özdil, Hasan Ali Kasır, Rasim Deniz, İsmail Kahyaoğlu gibi isimler katılmıştır. 3.Âşık Seyranî Seminer ve Şenlikleri de 14-15 Mayıs 1983 tarihinde kaymakamlık ve belediye başkanlığı tarafından düzenlenmiştir. Dr. Recai Özdil Korosu konser vermiş, sonrasında ise mevlid okutulmuştur. Bu programa katılan âşıkların isimleri ise şöyledir: Âşık Haşimî, Âşık Yaşar Bayramî, Âşık Kemalî Bülbül, Âşık Ali Çatak, Âşık Eyyübî, Gürünlü Âşık Gülhanî, Âşık Osman, Âşık Feymanî, Âşık Hasretî, Âşık Nurşah, Âşık Gurbetî, Âşık Meydanî, Âşık Sefil Selimî, Sami Ateş ve Nezi Demirtepe. Görüldüğü gibi çok sayıda âşık programda yer almıştır. Bu âşıkların hepsiyle Ali Çatak'ın etkileşimde olduğu söylenebilir. Çünkü programın organizasyonunda onun yeri büyüktür. Bu seminer ve şenliklere Abdullah Satoğlu, Edip Uysal, Abdurrahman Güzel, Sabahattin Cankova gibi isimler de katılarak konuşmalar yapmıştır. Ali Çatak da araştırmacı kimliğiyle Âşık Seyranî'nin Bilinmeyen Yönleri ve Yeni Bulunan Kaynaklar başlıklı bir konuşma yapmıştır. 4.Âşık Seyranî Seminer ve Şenlikleri 12-13 Mayıs 1984 tarihinde belediye başkanlığınca düzenlenmiştir. Katılan âşıklar hakkında bilgi yoktur. Seminere katılanlar arasında ise Güzide Tranoğlu, Rasim Deniz, Abdullah Tansel, Tuncer Gülensoy, Bekir Oğuzbaşaran, Kutlu Özen, Ali Rıza Önder, Hayrettin İvgin, Abdullah Satoğlu gibi isimler vardır. 5. Âşık Seyranî Seminer ve Şenlikleri 14-15 Mayıs 1985 tarihinde belediye başkanlığınca düzenlenmiştir. Âşıkların katıldığı programda Ali Çatak yine aktif olarak yer almıştır. Toplu sünnet töreni yapılmış ve mevlid okutulmuştur. 6. Âşık Seyranî Seminer ve Şenlikleri 11-12 Ekim 1986 tarihinde ilk kez Âşık Seyranî Derneği'nin de katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Bu derneğin yönetiminde Ali Çatak da vardır. Program dernekle birlikte belediye tarafından düzenlenmiştir. Ali Çatak'ın 1978'de kurduğu saz korosu konser vermiştir. 1987 yılındaki şenliklerde Ali Çatak'ın adı yer almamaktadır. 8.Âşık

---

³⁵ 1. ve 2. Âşık Seyranî Şenliklerine çok sayıda âşığın katıldığı düşünülmektedir. Fakat bu âşıkların isimleri tespit edilememiştir.

Seyranî Seminer ve Şenlikleri 12 Eylül 1988 tarihinde belediye ve Âşık Seyranî Derneği tarafından düzenlenmiştir. Ali Çatak bu şenliğe de katılmamıştır. Folklor ekibi gösterileri, âşık atışmaları yapılmış ve mevlid okutulmuştur. 9. Âşık Seyranî Seminer ve Şenlikleri 16-17 Eylül 1989 tarihinde belediye ve Âşık Seyranî Derneği tarafından düzenlenmiştir. Katılan âşıklar ise Âşık Hilmi Şahballı, Âşık Ali Çatak, Âşık Kadir Yücel, Âşık Eyyübî, Âşık Şifaî, Âşık Firkatî, Âşık Gülhanî'dir. 1990-1993 yılları arasında 10.-11.-12. Âşık Seyranî Seminer ve Şenlikleri'nde Ali Çatak'ın hiç geçmemektedir (Ötegen, 2010).³⁶

13. Âşık Seyranî Seminer ve Şenlikleri ise 29 Ağustos-3 Eylül 1994 tarihinde düzenlenmiştir. Şihli, Gazi ve Sindelhöyük beldelerinde çeşitli etkinlikler düzenlenmiştir. Ali Çatak Şihli'da düzenlenen programda yer almıştır. Buraya katılan âşıklar ise Âşık Mahrumî, Âşık Abdullah Karagöz, Âşık Tornacı / Birfanî, Âşık Sefil Selimî, Âşık Güzinî, Âşık Nurşah, Âşık Eyyübî, Âşık Karakılçık'tır.

Âşık Ali Çatak girişken bir yapıya sahiptir. Hem bu özelliği hem de Seyranî üzerine yaptığı araştırmalar gereği ülkenin çok noktasına gittiği, çeşitli yöreleri gezdiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte âşık toplantılarına da katılmıştır. Bunlardan bahsetmek gerekirse: 1985 yılında Kocaeli'de ve Bolu'da düzenlenen âşıklar şölenine katılmıştır. 30 Mart 1985 tarihinde Ankara'da Folklor Araştırma Kurumu tarafından Âşık Kemal Bülbül ile kendi adına düzenlenen jübile programına katılmıştır.³⁷

Çok sayıda âşık şölenine katıldığı düşünülen Çatak'ın katıldığı bilinen şu şölenler / âşık bayramları sıralanabilir: Seyranî Şenlikleri, Geleneksel Kayseri Âşıklar

---

³⁶ Bunun nedeni Âşık Ali Çatak'ın bazı kırgınlıklarıdır. İvgin'in aktardığına göre 1984 yılındaki 4. Âşık Seyranî ve Seminer ve Şenlikleri dahilinde 64 sayfalık Develili Âşık Seyranî / Hayatı ve Şiirleri adıyla bir kitap yayınlanmıştır. Bu kitap 4. Seyranî Tertip Komitesi Yayınları: 1 sıra numarasını taşıyordu. Bu kitabı Ali Çatak hazırlamasına rağmen, baskıya girmeden önce onun adı silinmiştir. Ali Çatak buna çok üzülmuş ve kırılmıştır. Kitabın 12. sayfasında "Seyranî'nin hayatına ait bilgiler Develili Âşık Ali Çatak'ın kaynaklarından alınmıştır" notu olsa da Çatak kendisine yapılan bu haksızlığa çok üzülmiştir. Seyranî, İncili Çavuş üzerine yaptığı çalışmalardan da yararlanıp onun adını hiç kaynak olarak göstermemelerine de kızmıştır (İvgin, 2016: 201). Tüm bu kırgınlık ve kızgınlıkları nedeniyle Çatak adını bazı yıllarda bu şenliklerde görememekteyiz.

³⁷ Bu programın bilgilerinin yer aldığı ve Abdullah Satoğlu'na gönderilen bir davetiyenin görüntüsü için bk. EK 11.

Bayramı, Dadaloğlu Şenlikleri, Konya ÂŞıklar Bayramı, Kocaeli ÂŞıklar Şöleni, Bolu ÂŞıklar Şöleni (Singil, 2002: 11). Çatak'ın aldığı ödöllerden ve madalyalardan yola çıkarak katıldığı düşünölen başka programlar da vardır. Konya'da Selçuk Üniversitesi'nin düzenlediği Őölene, 1976 yılında ÂŞık Efkarî jübile programına, Artvin'de Arhavi Festivali'ne, Türkiye Şairler ve Şiir Sevenler Derneği'nin düzenlediği yarışmaya ve programa, Kayseri Halk Şairleri Kültür Derneği'nin düzenlediği programa, Meydanî Kültür ve Sanat Vakfı'nın programlarına, Mersin'de Akdeniz Tekstil ve Moda Festivali'ne katılmıştır.

1.11.2. Aldığı Ödöller ve Dereceler

ÂŞık Ali Çatak Dadaloğlu Şiir yarışmasında birincilik, Konya âşıklar yarışmasında "Bayrak" adlı Şiiri ile altın madalya ve başka bir Őiiriyle³⁸ de bronz madalya kazanmıştırd³⁹ (Singil, 2002: 12). 1992 yılında Ankara Atatürk Kültür Merkezi'nde Türkiye genelinde düzenlenen İpek Yolu Halk Ozanları Őöleninde gösterdiği başarıdan dolayı plaket ve ödöl almıştırd. Kayseri'de Erciyes Üniversitesi'nde hazırlanan *Destanlarla Erzincan* adlı kitap için Prof. Dr. Tuncer Gülensoy başkanlığındaki jüri 341 Şiir arasından 40 tanesi armağan almaya layık görmüştırd. Çatak'ın *Erzincan Zelzele Destanı* başlıklı Şiiri de bu derece alan Şiirler arasındadır (Özsoy ve diğ. 1992: 95)

---

³⁸ Bu Şiirin hangisi olduğuna dair bir bilgi tespit edilememiştir.

³⁹ ÂŞık Ali Çatak'ın aldığı madalya ve ödöllerin bazıları için bk. Ek 12-28.

İKİNCİ BÖLÜM

ÂŞIK EDEBİYATINDAKİ YERİ

2.1. Âşıklığa Yönelmesini Sağlayan Sebepler

Âşık edebiyatı temsilcilerinin “usta âşık” olana kadar çeşitli aşamalardan geçtikleri bilinmektedir. Bu sürecin başlangıcında *âşıklığa yönelme* önemli unsurlardandır. Durbilmez, âşıkların geçirdikleri aşamaları “âşık sanatına yönelme (heveslenme), çıraklık, kalfalık ve ustalık” olarak sıralamaktadır (2018: 161). Anlaşılacağı gibi bir âşık adayı doğrudan âşıklığa başlayamaz. Âşıklık yapabilmek için gelenekte deneyimlenmesi gereken başlangıç, gelişme ve olgunlaşma safhaları bulunur. Bu nedenle âşıklığa başlama değil, âşıklığa yönelme şeklinde bir adlandırmaya gidilmektedir (Özarslan, 2001: 107). Âşıklığa yönelme süreci âşıklık geleneğinin bireyde filizlendiği bir dönem olarak anılabilir.

Âşıklığa yönelme çırak olma, usta âşıklardan etkilenme, sazlı sözlü icra ortamlarında yer alma, rüya görme, ruhi bunalım yaşama, millî duyguların yükselmesi yoluyla olabilmektedir (Yardımcı, 2008: 305). Sıralanan tüm bu unsurlar âşıklığa yönelmenin başlangıcı olarak kabul edilebilir. Bir âşık adayının âşık sanatına yönelmesi uzun bir zaman dilimini içerebilir. İçinde bulunulan toplumun kültürel zenginliği bu aşamada önemli bir etken durumundadır. Kültür bakımından zengin unsurlara sahip bir yörede âşık sanatına ilginin daha fazla olması beklenir. Söz konusu ilgi hem dinleyici konumundaki insanlar tarafından hem de sanat icra etmek isteyen âşık adayı tarafından gösterilebilir. Âşık adayı eğer geleneği bilen ve yoğun olarak yaşatan bir ailede dünyaya gelmiş / yetişmişse âşık sanatına yönelme süreci daha hızlı olabilir. Çünkü o kişi âşıklık geleneğine âşinadır. Bazı âşıkların annesi, babası veya daha önceki nesilden aile fertleri âşık kimliğine sahiptir. Böyle bir ailede yetişen kişi

gelenek temsilcisi olma yolunda daha istekli olabilir. Bu durum ise o âşığın geleneği yaşatmasını, yaymasını ve kültür aktarımı sağlamasını daha da pekiştirecektir.

Yetiştığı ailede bu kültüre ait unsurlar daha az olan veya hiç olmayan bir âşık adayının âşık sanatına yönelmesi uzun zaman alabilir. Âşık sanatına yönelmede bazı unsurlar etkili olmaktadır.

Âşıklığa yönelmedeki unsurlar genel olarak “Soyaçekim, rüya görme (bade içme), âşık meclislerinde bulunma sevdalanma, yoksulluk, gurbete çıkma ve vatan hasreti, hastalanma” (Durbilmez, 2018: 161-164) başlıkları altında açıklanmaktadır. Develili Âşık Ali Çatak üzerinde bunlar şöyle tespit edilmektedir:

2.1.1. Soyaçekim

Âşıklığa yönelmede önemli unsurlardan birisi soyaçekimdir. “Bazı insanlar / şairler şiir söylemeye / yazmaya doğuştan eğilimli olurlar. Bunlardan bir kısmına da âşıklık / şairlik genlerden geçmektedir. Genlerinde taşıdıkları özellikler sebebiyle şiir söylemeye / yazmaya eğilimli olma özelliğine “soyaçekim” adı verilmektedir” (Durbilmez, 2018: 161). Âşık edebiyatında soyaçekim yoluyla âşıklığa yönelen temsilcilerin varlığı bilinmektedir. Âşık sanatına yönelme hususunda da bahsedildiği gibi bu âşiklar kültürel bir birikimin içinde kendini bulabilmekte ve bireysel eğilimleriyle yeteneklerini bir araya getirerek güçlü bir sentez ortaya çıkarabilmektedir.

Kayseri yöresi âşık edebiyatı temsilcileri arasında soyaçekimin etkili olduğu isimler bilinmektedir. Örneğin Ozan Gürbüz Değer (Durbilmez, 2007b) Âşık Hasretî'nin (Sadi Değer) oğludur. Ayrıca Gürbüz Değer'in Kadir ve Atakan adlı kardeşlerinin de âşıklık yönü vardır. Kadir Değer âşık tarzı şiirler söyleyen aynı zamanda saz ve org çalabilen biridir. Atakan Değer de âşık tarzı şiirler söylemekte / yazmaktadır (Durbilmez, 2007b: 25).

Soyaçekimin etkili olduğu bazı âşıklar Taşlıova (2008) tarafından ele alınmıştır. Baba-Oğul âşıklar olarak nitelendirdiği temsilcilerden bazıları şöyledir:

“Âşık Üzeyir Fakirî-Âşık Ferhat Feryadî-Âşık Süleyman,
Âşık Şenlik-Âşık Kasım-Âşık Nuri-Yılmaz Şenlikoğlu-Fikret Şenlikoğlu,
Gülistan Çobanlar-Murat Çobanoğlu,
Âşık Müdâmî-Hikmet Ataman-Halil Ataman,
Üzeyir Göktekin-Coşkun Göktekin,
İslam Erdener-Musa Erdener,
Murat Yıldız-Günay Yıldız-Şenay Yıldız,
Veysel Şahbazoğlu-Ensar Şahbazoğlu,
Selahattin Dülger-Sebahattin Dülger,
Durmuş Denizoğlu-Bayram Denizoğlu,
İlyas Kaya-Şeref Kaya,
Laçın Aladağlı-İsmail Aladağlı,
Âşık Çerkez-Âşık Sevdakâr,
İbrahim Artar-Osman Artar,
Hüseyin Alyansoğlu-Rüstem Alyansoğlu,
İskender Koca-Maksut Koca,
Sabahattin İkan-Korkmaz İkan” (Taşlıova, 2008: 96-97).

Aileden gelen genetik bağların etkisiyle âşıklığa yönelen temsilcilere Özarıan da değinmektedir. Erzurumlu Erbabî'nin oğlu Şehvarî, Sümmanî'nin oğulları Fahrî Çavuş ve Şevki Çavuş; torunları Torunî ve Sümmanîoğlu, Mevlüt İhsanî'nin oğlu İhsanioğlu da soyaçekim yoluyla âşıklığa yönelen Erzurum yöresinin âşıklarındandır (2001: 115).

Âşık Ali Çatak'ın âşıklığa yönelmesi konusunda yoksulluk ve gurbete çıkmann etkili olduğu söylenmiş (Erol, 2016: 22) soyaçekim hususuna ise değinilmemiştir. Âşık Ali Çatak'ta soyaçekimin etkisi görölmektedir. Annesi Fatma Hanım'ın da irticalen şiirler söylediği, hikâye ve masal anlatıcısı olduğu bilinmektedir. Günümüze ulaşan bir şiiri veya anlattığı bir hikâye bulunmamaktadır. Fatma Hanım'ın babası Bağdat'ta askerlik yapmış, Osmanlı ordusuna uzun yıllar hizmet etmiştir. Bu görevi

sırasında şehit olduğunda Fatma Hanım'ın yaşı küçüktür. Hem bu acının hem de çektiği sıkıntıların Fatma Hanım'ın şiir söylemeye yönelmesinde etkili olduğu söylenebilir. Babasını kaybettikten sonra amcasının yanında büyüyen Fatma Hanım, halk arasında şiir söyleyen, hikâyeler anlatan “Fadimana” (Fadime Ana) olarak bilinen birisidir.⁴⁰ Bu bilgilerden yola çıkılarak Ali Çatak'ın âşıklığa yönelmesinde soyaçekim unsurunun etkili olduğu düşünülebilir. Ayrıca soyaçekim etkisi Âşık Ali Çatak'ın kendinden sonraki kuşakta da görülmektedir. Âşığın yeğeni Ali Yılmaz da âşık tarzı şiirler söyleyen hatta dayısına / Âşık Çatak'a hitaben de şiiri⁴¹ bulunan biridir. Bu durumda soyaçekim hususu Âşık Ali Çatak'ın sanat hayatı için önemli belirleyicilerden biri olarak anılırsa yanlış olmayacaktır.

2.1.2. Yoksulluk

Yoksulluk, âşıklığa yönelmede etkili olan unsurlardan biridir. Âşıklık sanatına yönelen bir kişi aynı zamanda yoksulsa gelenek üzerinden hem derdini anlatmak hem de yoksulluktan kurtulmak isteyebilir (Durbilmez, 2020a: 67). Nitekim usta bir âşık olunca icra ortamlarında bahşişler alınacağı düşünülmesi (Durbilmez, 2020a: 67) âşık adayını heveslendiren bir unsurdur.

Bu durum yöreden yöreye farklılık gösterebilmektedir. Özarslan'a göre Erzurum yöresi âşıkları âşıklık yapacak birinin fakir olması gerektiğini vurgulamışlar ama bu sanata yönelmelerinde yoksulluğu bir sebep olarak göstermemişlerdir. İçlerinde yalnız Âşık Zeki Erdal yoksulluğun etkisiyle âşıklığa yöneldiğini bildirmiştir (2001: 117).

Orta Anadolu yöresinde ise yoksulluk, âşıklığa yönelmede etkili olan unsurlar arasında görülmektedir. Yozgatlı Âşık İkrâmî, Âşık Nuranî, Âşık Gülbahçe (Durbilmez, 2018: 163) bu isimler arasındadır. Kayseri yöresindeki âşık adaylarının da bu sanata yönelmesinde yoksulluk etkisi görülmektedir. Âşık Hasretî (Durbilmez, 2020a) Ozan Gürbüz Değer (Durbilmez, 2007b), Birfanî (Develioğlu, 2021), Âşık

⁴⁰ Bu bilgiler için bk. Ek 1-10.

⁴¹ Ali Yılmaz ve söz konusu şiir için geniş bilgi *Âşıklara Etkileri* bölümünde *Ali Yılmaz ve Şiiri* başlığında yer almaktadır. Tekrara düşmemek amacıyla burada yinelenmemiştir.

Kadir Yücel (Somuncu, 2014) de yoksulluk gören ve âşıklığa yönelmelerinde yoksulluğun etkisi olan temsilcilerdendir.

Âşık Ali Çatak'ın âşıklığa yönelmesinde de yoksulluğun etkisi vardır fakat onda maddi gelir elde etme amacı öne çıkmamaktadır. Aksine Çatak'ın âşıklık geleneğine ve bu geleneğin temsilcilerinin araştırılmasına katkı sunduğu ve maddi fedakârlıkta bulunduğu bilinmektedir. Hatta kendisi bu amaçla Ankara'daki evini satmış, Seyranî araştırmalarında bu parayı kullanmıştır. Âşıklığa yöneldiği devrede maddi durumu kötü de olsa onun amacı derdini şiirle anlatmak olmuştur. Erol'a göre de onun şiirlerinde yoksulluğun yarattığı sıkıntıların izlerini ve sitemli bir tarzı görmek mümkündür (Erol, 2016: 22). Yani Âşık Ali Çatak yoksulluğun yarattığı duygularla şiirler ortaya koymuş, şiirlerle sıkıntısını dile getirmiş bir temsilcidir.

Ali Çatak yoksulluk nedeniyle ortaokuldan sonra eğitimine devam edememiş, küçük yaşta çalışmak zorunda kalmıştır. Küçük yaşta omzuna yüklenen sorumluluk ve sıkıntıyı âşık bir şiirinde şöyle ifade etmektedir: *Çile ile derdi atamam baştan / Yüklendim dertleri ben küçük yaştan / Islanır elbisem yıkanır yaştan / Ağlattı garibi gurbette bayram* (99/1) Bu sıkıntılara ve hayat mücadelesine çözüm bulmak için Ankara'ya gitmiş uzun süre orada çeşitli işlerle meşgul olmuştur. Küçük yaştan başlayıp gurbette devam eden zorluklar Ali Çatak'a şiirler söyletmiş/ yazdırmıştır. Bu durumda söylenebilir ki; yoksulluk, Çatak'ı âşıklığa yönelten önemli bir etken olmuştur.

2.1.3. Gurbete Çıkma ve Vatan Hasreti

Gurbete çıkma ve vatan hasreti âşıkları çok etkileyen unsurlar arasındadır. Bir âşık adayı bu unsurlar sayesinde âşıklığa yönelebilmektedir. Zaten âşık olan birisi de gurbete çıkma ve vatan hasretinin etkisiyle daha fazla eser verebilmekte veya daha ustaca bir sanat sergileyebilmektedir.

Âşık edebiyatına yönelmede gurbete çıkma ve vatan hasretinin etkili olduğunu belirten çalışmalar yapılmıştır. Çobanoğlu (2007), Durbilmez (2018; 2014b), Boyraz

(2010), Köktürk (2011) bu konuya değinen bilim adamlarıdır. Söz gelimi Âşık Sıddıka memleketi Yozgat'tan Ankara'ya (Durbilmez, 2018: 221), Âşık Halis Yozgat'tan Kocaeli'ne ve oradan da Yalova'ya (Durbilmez, 2018: 241) taşınmıştır. Bununla birlikte memleketinden yurtdışına çıkarak uzak kalan âşıklar da vardır. Âşık Gariboğlu memleketi Yozgat'tan Almanya'ya (Durbilmez, 2018: 233), Türkmenoğlu ise Yozgat'tan Libya'ya ve Arabistan'a göç ederek vatan hasreti çekmişlerdir. Söz konusu vatan hasreti de bu temsilcilerin âşıklıklarında etkili olmuştur. Develili Âşık Seyranî'nin âşıklığa yönelmesinde gurbetin etkisi yoktur. Fakat yarım kalan eğitimini tamamlamak için İstanbul'a gider (Çobanoğlu, 2007: 291) ve orada hat sanatı, nakkaşlık öğrenir. Bu donanımlarını şiir sanatında da kullandığı düşünülmektedir. Karşı Âşık Murat Çobanoğlu'nun âşıklığa yönelmesinde birçok unsur etkili olmakla birlikte gurbete çıkmanın etkisi de tespit edilmiştir (Durbilmez, 2014: 131). Âşık Kemalî Bülbül de memleketi Samsun'dan Ankara'ya taşınmış (Köktürk, 2011: 20) ve bu süreçte yaşadığı sıkıntıların etkisiyle de şiirler söylemiş / yazmıştır. Âşık Furkanî de gurbete giden âşıklar arasındadır. Çalışmak için İstanbul'a giden Furkanî yılın belli dönemlerinde memleketine gelmiş bu şekilde uzun yıllar gurbette çalışmayı sürdürmüştür (Boyras, 2010: 31). Âşıklığa yönelmesinde gurbetin doğrudan etkisi olmasa da şiirlerinde gurbet teması belirginleşmiş gurbetin etkisiyle sanatsal yönü gelişmiştir.

Fakir bir ailenin tek erkek çocuğu olarak Ali Çatak'ın omzuna büyük sorumluluklar binmiştir. Ekonomik kaygılar onu gurbete yollamıştır. Ankara'ya gittiğinde gurbette ilk şiirini de söylemiş / yazmıştır. Bu şiirde gurbete gitme nedenlerini, Ankara hakkındaki düşüncelerini, gurbetin ona hissettirdiklerini Sorma Ankara Ankara (11) başlıklı şiirinde dile getirmektedir. Ankara'ya dertli bir ruh haliyle geldiğini söyleyerek maddi zorlukları işaret ettiği dizeler şöyledir: *Yolcun geldi gözü yaşlı / Mavi gözlü, hilâl kaşlı / Kalbi dertli, bağı taşlı / Sorma Ankara Ankara (11/1). Aş kaynamaz ocağında (11/2a)* diyerek sıkıntısının boyutunu da tarif eden âşığın, *gireyim ben dedim işe / Aklım ermez bu gidişe / Dolaşırım köşe köşe / Geldim Ankara Ankara (11/4)* dizelerinden yola çıkarak umduğunu hemen bulamadığı da anlaşılmaktadır.

Çatak'ın âşıklık geleneğinde yer bulmasında gurbetin etkisi olduğu için gurbet, vatan hasreti gibi konuları şiirlerinde daha çok işlediği ifade edilmektedir (Erol, 2016: 22).

2.1.4. Deprem ve Ölüm Korkusu

Âşıklığa yönelmede etkili olan unsurlara bakıldığı zaman kişiden kişiye değişik hususları görmek mümkündür. Bu durum kişinin psikolojisi, içinde yaşadığı toplumun yapısı, aile yapısı ve geleneğin etkisinden kaynaklanabilir. Bireysel özellikler ve farklılıklar ise en önemli hususlar arasında zikredilebilir. Âşık Ali Çatak'ın rüya görmesine vesile olan olay 1939 yılında Erzincan'da meydana gelen depremdir. Bu deprem âşığın memleketi olan Develi'de de hissedilmiş ve Çatak, âşık kimliğine kavuştuğu rüyasını bu sırada görmüştür.⁴² Erol da Çatak'ın şiir söylemesinde deprem sonucu görülen rüyanın etkili olduğunu düşünür (2016: 21). Deprem yıkıcı etkisi, insanların depremde canlarını kaybetmesi Âşık Ali Çatak'ın zihninde o kadar yer etmiş olmalı ki onun rüya görmesi söz konusu deprem sırasında olmuştur. Ali Çatak'ın âşıklığa yönelmesinde en önemli etkenin deprem ve ölüm korkusu olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

2.2. Âşık Edebiyatı Gelenekleri

2.2.1. Mahlas Alma

Âşık edebiyatı gelenekleri içinde “mahlas alma” özel bir yer tutar. Arapça *halas* sözcüğünden gelen mahlasın sözlük anlamı kurtulacak, sığınılacak yerdir. Âşıklar genellikle şiirin son bendinde adlarını veya lâkaplarını kullanırlar. Bu ad veya lâkaba da gelenek içinde mahlas adı verilir.⁴³

Mahlas almaya tahallüs, mahlası kullanmaya tapşırma, mahlasın tevriyeli biçimde kullanılmasına hüsn-i tahallüs, mahlas bendine ise mahlas dörtlüğü / bendi denilmektedir (Durbilmez, 2018: 168). Bireyselliğin öne çıktığı yıllardan beri bazı

---

⁴² Âşık Ali Çatak'ın gördüğü rüya hakkında ayrıntılı bilgi Rüya Motifi başlığında verilmiştir.

⁴³ Mahlas, ad biliminde kişinin kendi tercihi sonucu belirlenen bir takma ad olarak tanımlanır. Edebiyat geleneğinde yaygın olduğu söylenerek daha çok nispet ekiyle ve yabancı kökenli kelimelerle mahlas oluşturulduğu da ifade edilmiştir (Kibar, 2005: 33-34). Biz bu bölümde âşık edebiyatı çerçevesinde oluşan bir gelenek olarak değerlendirmelerde bulunacağız.

şairler toplumsal düşüncenin de tercümanı olan şiirlerini her ne kadar söz konusu topluma emanet etse de şahsiyetlerini korumak, belirtmek ve unutulmamak gibi endişelerle veya arzularla mahlas kullanmayı icat etmişlerdir. Sanatsal yönlerini sonsuz kılmak da amaçlarından biri olabilir. Türk halk şairleri mahlasların sözcük anlamlarından da yararlanmayı bilmiş, dinleyicilerin / okuyucuların kafalarında gizemli portreler çizmeye çalışmışlardır (Elçin, 1988: 48).

Âşıkların büyük çoğunluğu mahlas kullanmaktadır. Mahlas alma geleneği âşıklığın gereklerinden biridir (Durbilmez, 2020b: 36). Mahlas, şiirin sahibini bildirir ve şiirlerin karışma ihtimalinin önüne geçmiş olur. Mahlasın genellikle bir usta tarafından çırağa verilmesi yaygındır. Usta-çırak ilişkisinin azalması veya zayıflaması mahlas alma geleneğini de bu yönden etkilemiş, âşıklar mahlaslarını kendileri seçmeye başlamıştır (Artun, 2005: 58).

Günümüzde âşıklar kişilik özelliklerini de yansıtabilecek bir mahlası kendi seçebilmektedir. Âşıklığını icra eden ortamda âşığın sanatını beğenen bir önde gelen bir kişi mahlas verebilmektedir (Çetin, 2019: 131-143; 2020: 42).

Durbilmez'e göre âşığa mahlas üç şekilde verilebilir: Usta-çırak geleneği içinde, rüyada bade içerken, âşığın kendi kendine uygun gördüğü bir mahlas tercih etmesi. (Durbilmez, 2018: 169). Kaya da ismin değişik yollarla mahlas olarak alındığını belirtip başkası tarafından verilen mahlastan ve âşığın kendi mahlastan söz eder. Biri tarafından verilen mahlas; rüyada alınan mahlas, gerçek hayatta alınan mahlas, kundaktaki çocuğa verilen mahlas olarak sıralanmaktadır. Âşığın kendi aldığı mahlaslar ise çevre etkisiyle alınan mahlas, âşığın uygun bulduğu bir mahlas ve nasıl alındığı tespit edilemeyen mahlas olarak başlıklandırılır (Kaya, 1991: 96-102).

Mahlaslar değişik yollarla oluşturulmaktadır. Bunlar; adını kullanma, ada mensubiyet eki getirerek kullanma, adın başına bir sıfat getirerek kullanma, adla birlikte başka bir kelimeyi bir arada kullanma, adı ve soyadı birlikte kullanma, soyadı kullanma, soy-boy-sülale adlarını mahlas almaktır. Ayrıca adların dışında mahlas kullanımını da bilinmektedir. Bunlar ise; başkaları tarafından verilen mahlaslar,

âşığın kendisine mahlas seçmesidir. Mahlas kullanmayan âşıklar da vardır. Başka âşıklarca aynı mahlasın kullanıldığına da rastlanmaktadır (Durbilmez, 2018: 168-178).

Develili Âşık Ali Çatak da geleneğin önemli bir icabı olan mahlas geleneğine uymuş ve mahlas kullanmıştır. Mahlas olarak soyadını kendisi seçmiş ve Çatak, Âşık Çatak mahlaslarını tercih etmiştir. Erol, Çatak'ın adını da mahlas olarak kullandığını söylese de (2016: 24) adının mahlas olarak yer aldığı bir şiir tespit edilememiştir. İki şiirinde ise *Naçiz Çatak* (8) ve *Uşlu Çatak* (11) mahlaslarını kullanmıştır. Âşık bu mahlası hüsn-i tahallüs olarak da kullanmıştır. Alın çatı sözüne telmih yaparak ve çat- fiilini işaret ederek mahlasını bunlarla ilişkilendirmektedir. Taşlama türünde söylediği şiirlerinden yola çıkarak âşığın yanlışa çatan, dili sivri olan anlamlarını mahlasıyla bütünleştirdiği düşünülebilir. Onun şu dizelerinde geçen *çatar* sözcüğü de buna örnek olarak verilebilir:

Âşık Çatak derdin beter
Hakk'tan alır halka satar
Zalim görse hemen çatar
Var mı acep ben gibisi (86/5)

Ali Çatak bir de geçmişte zenginlik ve bolluk zamanlarında *Çatak* adlı bir yaylanın varlığından bahsetmektedir. Soyadı kanunu çıktıktan sonra babasının bu yayla adını soyad olarak aldığını söylemektedir. Bu durumun da mahlas olarak soyadını seçmesinde etkili olduğu anlaşılmaktadır (Çatak, 1994: 3).

Bazı şiirlerinde mahlasını bitirme bendinin ilk dizesinde kullanmıştır:

Âşık Çatak serden geçer
Rızık için durmaz uçar
Aşkın çeşmesinden içer
Bin bir renktir seçilmez ki (71/5)

Bazı şiiirlerinde mahlasını bitirme bendinin ikinci dizesinde kullanmıştır:

Elem, keder beni mateme beler

Âşık Çatak gani rahmetler diler

Bu dünyaya gelen boşuna yeler

Genci, ihtiyarı, bebe de gitti (91/4)

Bazı şiiirlerinde mahlasını bitirme bendinin üçüncü dizesinde kullanmıştır:

Bin bir sıfatını oku toprakta

Kuşa ötüş vermiş mana yaprakta

Âşık Çatak gibi gafil ahmakta

Bak Mevlâ âlemin seyr edişine (34/6)

Bazı şiiirlerinde mahlasını bitirme bendinin son dizesinde kullanmıştır:

Kaderim bağladı çile bağına

Girmeden hayatın körpe çağına

Talih attı beni el ocağına

Çatak'a yaptırdı gurbette bayram (120/10)

Çatak'ın mahlas kullanmadığı şiiirler de bulunmaktadır (54, 112, 141).

2.2.2. Saz Çalma

Saz çalma geleneği, âşık edebiyatı gelenekleri içinde birçok işlevi bulunan kökü derinlere dayanan bir gelenektir. Türk dünyasında erken devirlerden itibaren bir çalgı eşliğinde destan söyleme geleneğinin olduğu da göz önüne alınırsa âşık edebiyatında sazın ve saz çalmanın önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Âşıklık geleneği içinde saz, âşık ile adeta özdeşleşmiştir. Âşıklara bu yüzden çöğür şairi / saz şairi adı da verilir (Durbilmez, 2018: 166). Her âşık sazlı değildir, saz çalmayan âşıkların sayısı da oldukça fazladır fakat *gelenek içinde saz dışında başka bir çalgı ile icra yapan âşığın olmadığı* da bilinmektedir (Özarıslan, 2001: 167). Âşıklar arasında sazsız şiiir söylemek dilden söylemek, sazlı şiiir söylemek ise telden söylemek olarak ifade edilir. Şiiire eşlik eden saz aslında şiiirden ayrılmaz bir parça

olarak algılanmaktadır. Kitleler karşısında sazlı şiir söyleyen âşıklar, çaldıkları sazla ve doğaçlamalarıyla övünmüşlerdir (Artun, 2005: 61). Saz çalamayan bazı âşıkların yanlarında sofu olarak adlandırılan saz çalmayı bilen başka âşıkları gezdirdiği de ifade edilmektedir (Artun, 2005: 62). Tarihsel süreç içinde çok kimlikli yapıdan sıyrılarak ölçülü söz / şiir söyleyen bir kimliğe dönüşen âşık kopuzdan vazgeçememiştir. Toplumda her dönemde var olan değişiklik kopuza pek yansımamış denilebilir. Saz adıyla günümüze kadar ulaşmıştır. Kültürel devamlılık geçmişten günümüze kendini göstermiştir (Özdemir, 2019: 178).

Âşık tarzı ürünler müzikle sözün / şiirin sentezidir. Milletlerin nağmelerini ezgiye döken ulusal sazları veya çalgıları vardır. Türk milletinin ulusal çalgısı ise kopuzdur. Buna farklı dönemlerde kopuz, kara düzen, bozuk, çöğür gibi adlar verilmiştir. Çıraklar ustalarından saz çalmayı öğrenmişler; ustalar ise yeni ezgiler bulmuşlar, özgün makamlar oluşturmuşlardır. Bu sürecin sonunda ise geniş bir türkü dağarcığı meydana gelmiştir (Artun, 2005: 62).

Kopuz ve saz erken devirlerden itibaren Türk milletinin kültür hayatında var olmuştur. Eski Türklerde bahşi / ozanların destan söylerken kullandıkları en kadim müzik aleti kopuzdur. Kopuz ve saz birbirine yakın iki alettir. Nitekim eski Türk kopuzları ile Anadolu coğrafyasındaki sazlar şeklen ayrı olmadığı gibi işlevsel açıdan da farklılık arz etmemektedir. Tüm Türk dünyasında kopuz ve saz aynı ailenin bir üyesi olarak görülür. Çünkü sazın beslendiği kültür kaynağı öteden beri kadim Türk kültürüdür (Ögel, 1989: 4). Toplumsal uygulamalarda ve geçiş dönemlerinde Türklerin kullandığı aletler arasında yer alan davul ve kopuzun yapım aşamasından kullanım aşamasına kadar mitolojik izler görmek mümkündür. Söz gelimi davulun tokmağı, kasnağı, derisi veya kopuzun gövdesi ile teli Türkler tarafından kutsal kabul edilen eşyalardan yapılır ve kutsal bir törenle bu aşamalar gerçekleştirilir. Tüm bu süreçte âşıkların rolü önemlidir. Çünkü âşık bu aletleri kullanan / çalan bir sanatçı konumundadır. İcra edilen müzik ise Tanrı ile iletişimin kurulmasını, kut kazanılmasını, yer-su iyeleriyle iyi geçinilmesini ve kötülüklerden, hastalıklardan korunulmasını sağlar (Ergun, 2014: 123).

Sazın bu gelenek içinde bazı işlevleri vardır. Bu işlevlerden birincisi, “doğmaca söylerken saz şairine düşünme ve şiirini oluşturma imkânı verir.” Bu durum hem dinleyici hem âşık için önemlidir. Saz, âşığı dinleyici çevresine mahcup etmeyen ve icra ortamlarında zorda bırakmayan bir alet olarak görünmektedir. İkinci olarak ise “saz eşliğinde oluşturulan saz havaları, şiirin ölçüsünü belirleyen bir unsur olarak karşımıza çıkar.” Bu işlev de öncelikle âşığın işini kolaylaştıran daha sonra ise dinleyicinin kulağına hitap ederek söz konusu ürünün kalitesini artıran bir konumdadır. Üçüncü işlev, “saz havası, şiirin nazım türünü büyük ölçüde belirler.” Aslında ölçüyü belirlemesi türü belirleme konusunda da öncülük etmektedir. Dördüncü işlev ise “saz dinleyicinin ilgisini artırır.” Sazın icra ortamında kilit noktaya gelmesini sağlayan işlevlerdendir. Çünkü dinleyicinin ilgisi olmazsa icracı seslenecek kitle bulmakta zorlanacak ve icranın uygulanması tartışılır hale gelecektir. Beşinci işlev ise saz “sözün etkisini artırır” (Durbilmez, 2010a: 157). Bu işlevler âşığın icra ortamını anlamak, algılamak ve çözümlmek için son derece önemli bir yerdedir.

Âşık adayının yetişmesinde de sazın yeri vardır. Bir âşık çeşitli yollarla saz çalmaya yönelebilir. Âşık adayı rüyada kazandığı şairlik yeteneğiyle birlikte saz çalmayı da öğrenebilmektedir. Çıraklık yaptığı dönemde ustasından saz çalmayı öğrenen âşıklar da sayıca çoktur. Günümüzde ise saz çalma âşıklığa yeniden gösterilen rağbetin vesilelerinden biridir. Âşık adayları büyük şehirlerde âşık derneklerinde veya âşık kahvehanelerinde saz çalmayı öğrenebildiği gibi Alevi-Bektaşî ritüellerine katılarak gelenekten saz öğrenenler de vardır (Çetin, 2020: 42).

Âşıklar icra ortamlarında çoğunlukla sazlarıyla boy gösterirler. İyi saz çalamayan bir âşık da sazı omzuna asarak icrasına devam edebilir (Erdener, 2019: 91). Yine âşık deyişmelerinde usta âşıklar arasında yapılan imtihanda kaybeden âşık sazını rakibe verir. Bu durum âşık için son derece önemli bir itibar kaybıdır. Ozanların piri kabul edilen Korkut Ata'nın doğumuyla ilgili efsanelerden birinde kopuz gökten bir ışıkla iner. Gök kaynaklı bir ışığın içinden çıkan kopuz kutsallığı temsil eder. Âşıklar da nitekim icralarından önce sazlarını üç kez öperek başlarına koyar, dinleyiciyi

selamlar. Hatta “saz başlar söz biter” diyerek saza duyulan saygıyı bir kez daha belirtirler (Durbilmez, 2018: 166).

Saz âşık edebiyatı geleneklerinin hepsinde (doğmaca söyleme / atışma, bade içme / rüya motifi, usta-çırak ilişkisi, âşık tarzı halk hikâyeciliği, muamma ve deyiştirme / atıştırmada boy gösterebilmekte ve önem arz etmektedir (Durbilmez, 2010a: 148-158).

Ali Çatak ise saz çalmada fazla ustalaşamamış bir âşıktır. Erol’a göre saz çalmayı bilmeyen Ali Çatak genellikle elini kulağına atarak bir ezgi eşliğinde söylemiştir. Sanatını icra ettiği bir ortamda saz çalan bir âşık varsa, o âşığın çaldığı saz eşliğinde de şiirler söylediği bilinmektedir (Erol, 2016: 23). Nitekim Seyranî Şenliklerinde âşıklarla birlikte şiirler söylerken başka âşıkların çaldığı saza eşlik ettiği bilinmektedir. Şifaî, Devaî, Mahrumî, Eyyubî, Meydanî, Sefaî gibi âşıklar Ali Çatak doğmaca şiir söylerken veya atışırken saz çalarak âşığa düşünüp şiirini oluşturma imkanı vermişlerdir.

Âşık Ali Çatak, saz çalmaya küçük yaşlarda heveslenmiştir. Refik Başaran’dan dersler almaya başlamış fakat babası ve eniştesi buna karşı çıkarak saz çalmayı öğrenmesine izin vermemiştir. Çatak’ın bu konudaki dikkat çekici ifadelerini aktarmada yarar vardır: *“Refik Başaran öğretiyordu. Evet babam, eniştem sazi başımda kırdı abdal af buyrun abdal sanatına mı yöneldin işi gücü bıraktın dedi efendim ikinci defa Ali İzzet’in oğlu Mehmet Özkan benim alayında benim yanımda askerdî çavuşum sen iyi bir âşiksın gel öğretiyim dedi bi kere gözüm korktu öğrenemedim ve bunun acısını da çekiyorum atışmalarda malum saz çalan âşık atlı biz yaya kalmış oluyoruz. Ben usta bir âşık olduğum için onların şeyinde kalmıyorum da efendim zor oluyor onlar ayak bulamayınca sazlarını dingirdadıyorlar ve ilham geliyor ayağı buluyorlar”* (Çatak, 1994: 3).

Âşık Çatak saza karşı olmanın da bir cehalet göstergesi olduğunu düşünmüş ve bundan şikayetçi olmuştur. Seyranî zamanından beri saza karşı çıkanların olduğunu hatta “çalan elinden dinleyen kulağından yanacak” inanının bulunduğunu ifade

etmiştir. Seyranî de buna karşı çıkmış ve saz çalmanın âşığın atı ve dizgini olduğunu söylemiştir (Çatak, 1994: 3-4). Çatak'ın ailesinde saz çalmasına karşı çıkmayan tek kişi annesidir. Bunun nedeni ise annesinin de bir âşık olmasıdır.⁴⁴ Annesi, babasını bu konuda ikna etmeye çalışsa da başaramamıştır çünkü ailenin tek çocuğu olan Ali Çatak'tan kazanç getiren işler yapması beklenmektedir.

Çatak bir şiirinde saza bakışını şöyle yansıtır: *Acı durum bunu yazdı / Zamane bozuldu, azdı / Âşığı coşturan sazdı / Yaş gözüme doldu gitti* (92/6). Bir şiirinde de Anadolu coğrafyasının tarifini yaparken saza şöyle yer vermektedir: *Çatak sazın çaluyorsa / Dertli deva buluyorsa / Ekip mahsul alıyorsa / İşte ora Anadolu* (231/8). Anlaşıldığı üzere Âşık Çatak, sazı Anadolu ile özdeşleştirmiştir.

Sonuç itibarıyla Ali Çatak sazlı ortamlarda bulunmuş ama saz çalmayan bir âşık olarak sanatını icra etmiştir, denilebilir.

2.2.3. Doğmaca Söyleme ve Atışma

Doğmaca söyleme ve atışma geleneği âşık edebiyatında başarının önemli ölçütlerinden kabul edilen bir gelenektir. Bir sözü hem düşünmeden söyleyip aynı zamanda sanatsal yönden de başarılı olunması kolay bir iş olarak görünmemektedir. Bu nedenle önemli bir gelenek ortaya çıkmaktadır.

“En az iki âşığın aynı ayak, konu ve ezgiye bağlı kalarak karşılıklı söyleşmeleri” (Durbilmez, 2018: 188) olarak tanımlanan atışmaya söyleşme, karşılaşma, tekellüm gibi adlar da verilmektedir. Atışma, âşıklık geleneğindeki önemli unsurlardandır. Atışma yapabilmek için doğmaca şiir söyleme konusunda başarılı olmak gerekir. Âşıkların yüz yüze “söyleştiği” bir ortamda doğmaca şiir söyleme konusunda başarılı gösteren âşık, atışma sonunda da başarılı bulunur. Nitekim âşıklar da herhangi bir konuda irticalen kafiyeli manzume söyleyebilme gücünde olduklarıyla övünür ve bu yönleriyle kendilerini klasik şairlerden üstün görürler (Köprülü, 2004: 166).

---

⁴⁴ Çatak, annesinin saz çalamadığını ama şiirleri söylediğini, kendisinin de ilk kafiyeli, redifli sözleri ondan duyup öğrendiğini söylemiştir (Çatak, 1994: 4).

Âşık karşılaşmaları gelenek içinde en az iki âşığın bir kitle karşısında belirli kurallar dahilinde gerçekleşir. Diyalogla ilerleyen bir süreçtir. Âşıkların amacı üstün gelmek, mat etmek olarak ifade edilebilir. Bazı âşık adaylarını denemek, yeteneğini ölçmek için de yapılan karşılaşmalar vardır (Artun, 2005: 80). Âşık karşılaşmalarına verilen ad konusunda da var olan karışıklıktan bahsetmek gerekir. Müşaare, deyişme, söyleşi, atışma, bağlama, tekellüm gibi terimlerin hepsi aslında âşık karşılaşmaları için kullanılır. Bunların hangisinin neyi karşıladığı ise karıştırılabilmektedir. Belirtmekte yarar vardır ki sıralanan bu terimlerin hepsi biçimsel açıdan birbirinden uzak değildir. İçerik açısından düşünüldüğünde ise farklılıklar vardır. İçeriğe göre değerlendirilip üç grupta ele alınması bu yüzdendir. Birinci gruptakilerde tanışma ve sohbet havası ön plandadır. Bu ürünlerde karşılıklı övgüler, âşıkların özel hayatlarıyla ilgili diyaloglar yer alabilir. Karşıdaki âşığı yenmek, ona üstün gelmek amaçlanmaz. Bu tarz ürünler karşılaşmaların ilk ve son bölümünde yer alır. İkinci grupta yer alan örnekler ise atışma adıyla karşılanan şirlerdir. Rakibi yenme amaçlanır ve alaycı aynı zamanda mizahi üslup görülür. Âşık kendi özellikleri ve sanatıyla övünür. Üçüncü grupta ise sorulan soruyu yanıtlayabilme yeteneği ölçülür. Âşık, rakibini “bağlayabilmek” için yanıtlayamayacağını düşündüğü sorular sorar. Eğer doğru cevap alamazsa rakibini mat etmiş olur. Bu tarz ürünler sanatsal yönden zayıf olabilmektedir. Çünkü rakip âşık tüm çabasını soruyu doğru cevaplamak için gösterir. Doğru cevabı ararken ölçüden veya kafiyeden bazı tavizler verebilir, bunları gözden kaçırabilir. Bağlama olarak adlandırılan bu tür karşılaşmaların içeriği ise dünyanın kuruluşu, ahiret, din, peygamberler tarihi veya efsanevi kişilikler olabilmektedir (Artun, 2005: 83).

Âşık atışmaları toplumda eğlenceli programlarda yer alarak eğlenme işlevini de (Bascom, 2010) sağlayan bir gelenektir. Hatta eğlencenin de fazlasını içeren rekabet ve dayanışma ruhunun yansıdığı bir alan olarak görünmektedir. Yarışma havasında gerçekleşen eğlencelerde toplum için önemli kabul edilen kahramanlar âşıkların şiirlerinde yer alır. Böylece âşık şiiri kahramanların ve onların başarılarının aktarıldığı bir sözlü tarih ürünü olarak karşımıza çıkar. Aynı zamanda işlenen kahramanlar ve âşıkların işleme biçimi genç kuşaklara örnek teşkil eder (Ergun,

2014: 124). Bu bağlamda düşünöldüğü zaman atışma geleneği âşık edebiyatının kültür aktarımı yapıldığı diğer bir şubesi olarak görölebilir.

Atışma geleneği ve atışmaların yapıldığı icra ortamları yetenekli kişilerin keşfedilmesinde veya öne çıkmasında etkilidir (Ergun, 2014: 124). Çünkü atışma yapabilmek için geleneği iyi bilmek, zeki olmak, zekayı kıvrak kullanmak, geniş sözcük dağarcığına sahip olmak, Türkçe'ye hakim olmak, yöre hakkında geniş bilgiye sahip olmak gerekir. Bunların hepsini veya çoğunluğunu kendisinde bulduran bir âşık da yetenekli birisi olarak dinleyicilerden kendine benzeyen birini gün yüzüne çıkarabilir. Atışma geleneği bu yönüyle de toplumsal bir işleve sahiptir.

Ali Çatak da doğmaca söz söyleyebilen ve atışmalara katılan bir âşıktır. Atışmalara katıldığı zaman iyi saz çalan bir arkadaşına sazı çaldırıp kendisi de atışmaya katılmıştır. Her dalda yarışmaya ve atışmaya katıldığını ifade etmiştir. (Çatak, 1994: 8). Çatak'ın Âşık Efkarî, Kul Abdullah, Âşık Hasretî gibi âşıklarla karşılaşması vardır (Erol, 2016: 25). Karşlı Âşık Hasretî ile bir atışması örnek verilebilir:

Aldı Âşık Çatak:

*Hasretî geçmiştir mertler köprüsün
Tesviyede almış Hakk'ın törpüsün
Ebedi edepte ahlâk örtüsün
Büründün yüzüne törelendin sen*

Aldı Âşık Hasretî:

*Gezdim gurbet eli akli, karalı
Derdi yazdım defterime sıralı
Ah çektim ömrümce bağrı yaralı
Kâmiller yanında törelendim ben*

Aldı Âşık Çatak:

*Perişan gezerim aşkın yolunda
İnsanı bir sıfat etna kulunda*

*Ehli kâmillerin ehil dilinde
Aldın ilim dersi çıralandın sen*

Aldı Âşık Hasretî:
*Bir zaman ağladım gezdim yar ile
Akıbet var oldum ismi var ile
Mümine yar olan ulunur ile
Yakdım şamdanımı çıralandım ben*

Aldı Âşık Çatak:
*Sakın dostum balçık alma bataktan
Kars'ın yiğidisin hem de atakdan
Kabul et yadigâr Âşık Çatak'tan
Gönül harabedir yaralandın sen*

Aldı Âşık Hasretî:
*Hasretî'yim incelekten süzerim
Künye defterime dertli yazarım
Hiç gülmedim ağlayarak gezerim
Kader çileriyle yaralandım ben (Çatak, 1985: 88).*

2.2.4. Usta-Çırac İlişkisi

Kültür aktarımının yapıldığı âşıklık geleneğinde usta-çırak ilişkisinin önemi büyüktür. Bu ilişkinin aslında bir eğitim süreci olduğunu söyleyen Özarıslan'a göre; “âşık adayının geleneksel yoldan alabileceği bilgilerle çıracılıktan başlayarak ustalığa kadar geçirmesi gereken merhaleler” vardır. Bu merhaleler ise çıracılık, kalfalık ve ustalıktır (2001: 107). “Halk âşıklarının çoğunlukla yetiştirdikleri ve kendileri âşıklık olgunluğuna gelinceye dek eğitimin bir parçası olarak birlikte ülkeyi dolaştıkları çıracıları vardır” (Reinhard-Pinto, 2019: 56). Fakat bu durum son yıllarda değişmiştir. Bu konuda da Özarıslan'ın tespitini aktarmak yararlı olacaktır: “Son devir âşıklık geleneğinde âşık adayları bir ustaya bağlanmak, ona çırac olmak yerine, âşıklığın

icra mekânlarından kahvehane, düğün, şenlik gibi muhtelif yerlere devam ederek geleneği doğal ortamında, katılım ve gözlem yoluyla öğrenmektedirler” (2001: 110). Bu ifadede dikkat çekici olan “doğal ortamda gözlem yoluyla” ifadesidir. Günümüzdeki âşıklar adı geçen mekânlara gitmeden de başka icra ortamlarında bulunabilir, ikincil kültür ortamından daha çok yararlanarak “eğitim sürecini” daha bireysel bir şekilde sürdürebilir. Bu durumda dahi gözlem yoluyla bir eğitim söz konusu olmaktadır. Hangi ortamda olursa olsun bu gelenek için gözlem her zaman önemli bir unsur olarak görünmektedir. Gözleme dayalı bu eğitim süreci “örgün olmayan, düzensiz, yaygın veya geleneksel”dir (Özarlan, 2001: 107).

Şiir sanatının yapı özelliklerini, nazım biçimlerini, nazım türlerini, saz çalmayı, söz söylemeyi, doğmaca söz söylemeyi ve daha birçok ögeyi usta çırak ilişkisi üzerinden öğrenerek yetişen bir âşık usta âşık olabilir. Ustasının gittiği yerlere o da gider. Bu yolda yetişen çırak sanatını icra eder. Gelenek dahilinde yetişen âşıklar öncelikle usta malı şiirler okurlar. Sazını, sözünü ve üslûbunu da bunlara benzettikleri için âşık kolları oluşmaya başlar (Durbilmez, 2018: 178).

Usta-çırak geleneğinin önemi sadece âşıklık geleneğinin sınırları içinde değildir. Aynı zamanda milli bir sanat olarak Türk kültürü için de önemlidir. Nitekim bu “geleneğin kültür taşıyıcılığı görevi vardır. Usta âşıklar kendi ustalarından öğrendiklerini ve edindikleri kültür birikimlerini çıraklarına aktarırlar. Böylelikle nesilden nesile kültür aktarımı yapılmış olur” (Durbilmez, 2018: 178). Asırlardır süregelen usta çırak ilişkisi âşıklık geleneğine estetik bir boyut kazandırmış, geleneğin icaplarını nesillere taşıyarak köprü görevi görmüştür (Aslan, 2007: 43). Usta-çırak ilişkisinin asıl fonksiyonlarından biri âşığın sanatını başkalarına aktarma ve bu yolla sanatını idame ettirme arzusudur. Usta bir âşığın çırak yetiştirmesindeki amaç da bu arzunun bir sonucudur. Âşıklar oluşturdukları ürünlerle geleneği nesillere taşıdıkları gibi kendilerini ve sanatlarını da taşımaktadırlar. Âşık bu istekleri yerine getirebilecek birini çırak olarak ister. Öncelikle kendi çocuğunu bu işe uygun görse de yetenekli her kişi onun için çırak adaydır. Yeteneği ve ilgisi olan âşık adayları da kendileri usta bir âşığa ulaşım başvurabilir. Âşıklık geleneğindeki usta-çırak ilişkisinin seyri bu şekilde başlamaktadır (Özarlan, 2001: 124).

Develi ve yöresinde ise usta-çırak ilişkisi fazla yaygın değildir. Genellikle usta bir âşık manevi usta olarak kabul edilir. Manevi usta olarak kabul edilen âşıkların başında Seyranî gelmekle beraber Dadaloğlu, Karacaoğlu gibi âşıkları usta kabul edenler de vardır. Ali Çatak da bunlardan biridir. Ali Çatak, usta olarak Âşık Seyranî'yi kabul etmiştir. Bu kabullenme o kadar ileri düzeydedir ki Develi halkı ona "Seyranî Delisi" lâkabını takmış, kendisi de bu lâkabı severek kullanmıştır. Âşık Mahrumî de Çatak'ı usta olarak kabul eder (Erol, 2016: 26). Âşık Çatak ise Dadaloğlu'ndan çok etkilenmiş ve onu da usta olarak kabul etmiştir. Bir şiirinde de Dadaloğlu'na çırak olmayı arzu ettiğini söylemektedir:

*Âşık Çatak "Dadal" çırağı olsam
Gönül sarayının durağı olsam
İster yakın ister ırağı olsam
Ben olayım komşu senin kelinde (19/7)*

Çatak ülkenin birçok ilinde gezip dolaşmış, âşık meclislerinde bulunmuş ama çırak olarak yanında kimseyi bulundurmamıştır. Kendisi de bir âşığa çıraklık yapmamıştır.

Erol, Âşık Ali Çatak'ın usta-çırak geleneği içinde yetişmediğini söyler (Erol, 2016: 26). Burada kasıt Çatak'ın uygulamalı olarak bir çıraklık veya ustalık yapmadığı ise bu görüşe katılmak mümkündür. Yani Ali Çatak usta bir âşığın yanında çırak olarak şehir şehir gezmemiş veya bir âşık adayını yanında çırak olarak gezdirmemiştir. Bu durumun nedeni ise yaşadığı yörenin geleneğinin de bu yönde olmasıdır. Örneğin Erzurum-Kars yöresi âşıklık geleneğiyle kıyaslandığında Develi yöresinde saz çalma geleneğinin de bahsi geçtiği biçimiyle bir usta çırak ilişkisinin de daha zayıf olduğu söylenebilir. Aslında sadece Develi yöresinde değil, Orta Anadolu âşıklık geleneğinde de durum aynıdır. Fakat bu durum bir âşığın usta-çırak geleneğinden uzak bir şekilde yetiştiği anlamına gelmemelidir. Âşıklığa yönelmenin başladığı süreçten itibaren âşık adayını usta çırak geleneğinin içinde kendini bulmaktadır. Şiir söylemeye başladığı zaman en çok beğendiği veya bildiği bir âşığı kendine örnek temsilci olarak seçebilir. Âşığın yöresindeki usta bir âşıktan etkilenmemesi mümkün değildir. Bu etkilenme veya etkilenmeler de usta çırak geleneği içinde ele

alınmalıdır. Âşık edebiyatının kültür aktarıcılığı görevi göz önüne alınırsa bu aktarımın en iyi yolunun usta çırak ilişkisi ile olduğu düşünülmektedir.

Ayrıca Âşık Ali Çatak'ın Kayseri ve Develi yöresinde çırakları vardır. Örneğin Develili Âşık Güzinî ustasının Çatak olduğu söylemektedir. Nitekim Güzinî'nin mahlasını da Çatak vermiştir.⁴⁵ Âşık Mahrumî de şiirlerinde Çatak'tan ustası olarak bahsetmektedir. Develili Âşık Kadir, Âşık Birfanî Çatak'ı usta olarak kabul eden âşıklardandır (Erol, 2016: 26). Âşık Hazanî de Çatak'ın çıraklarından. Hazanî'nin mahlasını Âşık Ali Çatak bir dörtlükle⁴⁶ vermiştir. (Yıldız, 2004: 57). Çatak'ın bir başka çırağı ise Âşık Sezinî kabul edilebilir. Sezinî'nin mahlasını da Âşık Çatak vermiştir (Durbilmez, 2020b: 99).

Ali Çatak'ı usta olarak kabul eden âşıklardan Âşık Emir Ali, Çatak hastanede tedavi görürken Ona Develili Âşık Ali Çatak başlıklı bir şiir yazmıştır.⁴⁷ Söz konusu şiir şöyledir:

“Oğuzlardan gelen kolsun
Derdin çıksın şifa dolsun
Haydi sana geçmiş olsun
Develili Ali Çatak

Gelen giden oluyor mu?
Nasıl yüzün gülüyor mu?
Yoksa gülün soluyor mu?
Develili Ali Çatak

---

⁴⁵ Âşık Güzinî, Seyranî Şenlikleri yapılırken şenlik alanına gitmiş ve orada Ali Çatak ile karşılaşmıştır. Çatak, Âşık Güzinî'ye şiirlerini çok beğendiğini ve sıradışı olduğunu söylemiştir. 15-20 gün sonra Güzinî'yi bulup ona mahlas vereceğini şu ifadelerle açıklamıştır: “Ustalar, elinden tutup yetiştirmek istediği gençlere mahlas verir. Ben de senin elinden tutuyorum, mahlasın Güzinî olsun.” Güzinî bu olaydan dolayı Ali Çatak'ı ustası olarak görmüştür (Somuncu, 2014: 59).

⁴⁶ Çatak'ın Hazanî'ye mahlasını verdiği dörtlük şöyledir: “Âşık Hazanî'yem arz ettim halim / Güldürmedi beni / kara kaderim / Ta ezelden beri şansın pek zalim / Sen var iken Rabbim kime giderim” (Yıldız, 2004: 57).

⁴⁷ Ali Çatak'ın etkilediği âşıklar ve şiirlerinden örnekler, “âşıklara etkileri” başlığı altında verilmiştir. Burada Çatak'ı usta kabul eden âşıklardan sadece biri şiiriyle birlikte örnek olarak verilmiştir.

Develi'den gelen var mı?
Gönlün geniş elin dar mı?
Dünün gününe uyar mı?
Develili Ali Çatak

Azrail canın yokluyor mu?
Bedenin canı saklıyor mu?
Dilde zikir çokluyor mu?
Develili Ali Çatak

İnsan ruh mu madde mi?
Can dostların redde mi?
Âşıklar seni ziyarette mi?
Develili Ali Çatak

Dokuz türlü dertte misin?
Dokuzuncu katta mısın?
Dokuz gündür yatta mısın?
Develili Ali Çatak

Emir Ali şifa diler
Mevla'mız nasip mi kılar?
Düşünür derine dalar
Develili Ali Çatak" (Özçakır, 2021a: 138).

2.2.5. Dolu İçme / Rüya Motifi

Âşık edebiyatında âşık adayları için önemli bir geçiş dönemi de denilebilecek rüya görme / bade içme motifi araştırmacılar tarafından da önemle üzerinde durulan konulardan olmuştur.

Çalgı çalan ve hikâye anlatan temsilcilerin önceden aynı zamanda sihirbaz şamanlık da yaptığı bilinmektedir. Âşıkların şaman ve sihirbazlık yönleri zaman içinde kaybolduğu için şamanlığa ait bazı özellikleri âşıkların sanat hayatında bir şekilde belirmiştir. Söz gelimi rüya motifi sırasında veya sonrasında tespit edilen bazı olaylar ve değişimler (mezarda uyuma, çalgı sesiyle uyanma, ağızdan köpük gelerek kendinden geçme gibi) Şamanizm kaynaklı ortam motiflerdir. Âşık edebiyatı geleneklerinden olan rüya motifinde Müslümanlık öncesinden izler böylece görülmektedir (Başgöz, 1986: 28-32).

Ozan baksı geleneğinin devamı olarak kabul edilen âşık tarzı edebiyat geleneğinin çıkış noktası din olarak düşünülmüştür (Çetin, 2020: 41). Bu düşüncenin temelinde geleneğe ve gelenek temsilcisine kutsiyet katma düşüncesi yer almaktadır. Rüya motifi de âşığa ve âşığın temsil ettiği geleneğe bir kutsiyet katmaktadır. Anadolu âşıklık geleneğinde badeli âşıklara vergili veya ilhamlı âşık denildiği de ifade edilmiştir (Erdener, 2019: 48).

Rüya kavramı âşık edebiyatındaki rüya motifi dışında da insanlar için önemli bir kavramdır. Rüya soyut ama insan hayatında çok etkili ve güçlü bir yere sahiptir. Fromm rüya hakkında genel tanımlardan ve inanışlardan bahsetmiştir. Rüya uykudayken bedenden uzaklaşan ruhun gerçek yaşamını yansıtmasıdır. Rüyalar Tanrı'nın veya kötü huylu cinlerin insana ilettiği duygulardan oluşur. Bunların yanısıra insanın en derin ve büyük güçlerinin yetenekleriyle bir araya gelerek yansıması da rüyanın tarifleri arasındadır. Sıralanan hususların ortak noktası ise rüyanın bir anlama ve bir özelliğe sahip olmasıdır. Anlaşılabildiği takdirde rüyanın bir mesaj içerdiği düşünülür. Rüyada iletilen mesaj soyutluk bağlamında düşünülse de aktarılmak istenen mesaj insanın somut gerçekleriyle örtüşür. Rüyanın anlamlı ve mesaj taşıyan bir kavram olduğu görüşü önceleri eleştirilmiş ve rüya yorumculuğu da bilim dışı olarak görülmüştür. Fakat Freud'un yaptığı çalışmaların da katkısıyla rüyaya karşı yeniden ilgi gösterilmiştir (Fromm, 2017: 43-44). Fromm ruhun her faaliyetinin rüyaya yansıdığını düşünür. Rüya vasıtasıyla ruhun tüm eylemleri anlamlı ve çok yönlü olarak yansır (2017: 44).

Günay bu konuda şunları söylemektedir: “Âşık edebiyatı geleneği içinde sade kişilikten sanatçı kişiliğe geçişte önemli role ve fonksiyona sahip rüya motifi, Orta Asya Türk kültüründe yer alan Şamanlığa giriş merasimlerinin İslamiyet ve Osmanlı kültürü altında sembolleşerek ‘*Kültür Örneği Rüya Motifi*’ne dönüşmesiyle ortaya çıkmıştır” (2011: 135).

Âşık edebiyatında değişimi temsil eden veya değişime sebep olan rüya motifi iki şekilde varlığını gösterir. Halk hikâyelerinde kalıplaşmış asıl tipe uygun olarak ve tüm hikâyelerde aynı özellikleri koruyarak ortaya çıkar. Yaşayan âşıkların hayat hikâyelerinde de şekil değiştirmeye neden olmakta ve bunun yanısıra âşık hikâyelerindeki gibi söz konusu âşığın hayatını bir sevgiliye bağlamamaktadır. Rüya motifi yaşayan âşıkların sanatçı kimliğine kavuşmasını sağlamakta veya buna yol açmaktadır (Günay, 2011: 128).

Halk hikâyelerinde kahramanı âşık olmaya yönelten rüya motifi kompleks bir motif olarak bilinir. Diğer kültürlerde tek tek ortaya çıkan bazı öğeler âşık edebiyatı geleneği içindeki rüya motifinde iç içe geçmiş bir görünüm sergiler. Hikâye kahramanı rüyada ulu bir kişiden bade içer, Tanrı’nın sevgilinin aşkını bu yolla kazanır. Aynı zamanda toplumda ayrıcalıklı bir yer edinmesini, saz şairi olmak için gerekli donanımları da bu yolla edinir. Rüya görüp uyanan âşık adayı büründüğü yeni kimliğiyle çevresinde itibar görmeye başlar. Âşık adayının kültür örneği rüya görmesine giden süreçte bir şartlanma söz konusudur. Çocukluk yıllarından itibaren bu kültüre aşinalık, ilgili icra ortamlarında yer almışlık bu şartlanmayı getirir (Günay, 2011: 129). Şartlanmanın gerçekleştiği dönem aslında âşıklığa yönelmenin olduğu dönemdir. Bu durumda âşıklığa yönelme ile rüya motifi arasında da bir ilişkiden söz etmek mümkündür.

Gelenek ve kültür aktarımını rüya motifinde de görmek mümkündür. Bu rüya ile âşık adayı toplumdaki yerini belirler ve mitolojik kahramanların da yardımıyla bireysel bir refaha kavuşur. Muhtemel felaketlerden veya kötülüklerden de korur. Çünkü güçlü bir yapısı olan rüya inancı rüyada görülecek şeyleri belirlediği gibi görülmeyecek olanları da kontrol edebilir (Günay, 2011: 129).

Âşıklık geleneğindeki rüya motifinde mitolojik sayılar⁴⁸ ve kutsal kişiler önemli anlamlara işaret etmektedir. Örneğin üç ve yedi sayıları Şamanizm’de önemli yere sahiptir (Günay, 2011: 45). Âşık Ali Çatak’ın rüyasında da Çatak üç kez “Ali” diye çağrılmaktadır. Çağırın kutsal kişiyi ise Çatak “ilahî bir ses” olarak nitelendirmektedir. Yine Günay’ın aktardığına göre bu rüyaların hepsinde manevi veya maddi büyük bir sıkıntının ardından görülmesi söz konusudur (2011: 43). Çatak da rüyasını Develi’de de hissedilen ve yerleşim yerlerine zarar veren Erzincan Depremi sırasında görmüştür.

Badeli bir âşık olan Ali Çatak’ın Rüya görme / bade içme motifi kendi ifadelerinden tespit edilmektedir. Çatak, nasıl badeli âşık olduğunu şöyle anlatmaktadır:

“13 Mart 1939’da⁴⁹ Erzincan’ı yerle bir eden zelzele gece saat ikide Develi’de de şiddetini hissettirmişti. İşte o anda kayıptan ilahî bir ses “Ali” diye üç kere çağırdı. Yatak kıyafetiyle dışarı çıktım, bahçeyi dolaştım kimseleri göremedim. Evime dönerek elbiselerimi giyerek doğru ortaokula koştum.⁵⁰ Develi Kaymakamı Yusuf Cemal Bey⁵¹, Ali evladım arkadaşlarını topla, Soysallı köyü harap olmuş, kurtarmaya gideceğiz, der. Hemen arkadaşlarımı topladım ve kurtarma ekibiyle Soysallı köyüne gittim. İlk bir kız çıkardım, Hatice isminde nişanlı bir kız. İşte bu olaydan duyduğum üzüntü ile 5 kıtadan oluşan ilk şiirimi yazdım. Öğle yemeğinde hocam Yusuf Cemal Bey’e okudum, dikkatle dinliyen Yusuf Cemal Bey Ali evladım

⁴⁸ Türkiye’de mitolojik sayılar ve sayı simgeciliği üzerine yapılan çalışmalardan bazıları şunlardır: Rayman, 1991; Yardımcı, 2000; Durbilmez, 2009; Güvenç, 2009; Çıblak-Coşkun, 2010; Yücel, 2011; Pehlivan, 2017; Durbilmez, 2017a: 201- 251; Durbilmez, 2017b: 49-92; Durbilmez, 2019a: 64-79; Durbilmez, 2019b: 39- 99.

⁴⁹ Çatak’ın kendi el yazısıyla hayatını anlattığı notlarda bu tarih yazmaktadır. Gürlek ise kitabında 18 Mart 1939 tarihini vermektedir (2009: 92). Bu bilgiyi Erol da aktarmaktadır (2016: 23). Erzincan’da 1939 ve 1992 yıllarında iki büyük deprem olmuştur. 1992 yılındaki deprem 13 Mart’tadır fakat 1939 yılındaki deprem 27 Aralık’tadır. Bu durumda âşığın kendi verdiği tarih de Gürlek’in verdiği tarih de gün ve ay olarak hatalıdır. Çatak’ın 1939’lu yıllarda şiir söylemeye başladığı hem kendi kitaplarında hem de hakkında yapılan tüm kaynaklarda geçtiğine göre Âşık Ali Çatak 1992’deki depremin gün ve ayını 1939’daki depremle karıştırmıştır. Yani Çatak’ın rüya görüp ilk şiirini söylediği tarih 27 Aralık 1939’dur.

⁵⁰ Günümüzde Pembe-Cesarettin İlk ve Ortaokulu olan ve halk arasında merkez okulu diye bilinen okuldur.

⁵¹ Yusuf Cemal Bey olarak adı geçen kaymakam Yusuf Cemal Gönenç 1933-1936 yılları arasında kaymakamlık yapmıştır. Çatak’ın bahsettiği tarihte kaymakamlık görevinde İhsan Ecemiş bulunmaktadır. Muhtemelen âşık burada da isimleri karıştırmıştır.

sen ilerde iyi bir şair olun diye noktalandı. İşte o günden günümüze kadar Çatak mahlası ile şiirler yazmaya devam ediyorum”⁵²

Çatak’ın bu ilk deyişi şu şiiirdir:

Haticem uzanmış yatmış
Mevlâm ne güzel yaratmış
Kum, çakıl yüzüne batmış
Bakan ağlar hâllerine

Deprem gelmiş onu bulmuş
Gözlerine toprak dolmuş
Soysallı tüm harap olmuş
Kıymış gonca güllerine

Düğün dernek hastasında
Otuz beş can meftasında
Hatice de arasında
Destan oldu dillerine

Konu komşu ağlaşıyor
Koyun kuzu meleşiyor
Ağıt yakıp söyleşiyor
Seher vakti ölülerine

Âşık Çatak yaşlar saçtı
Acılar haddini aştı
Görenler acıdı şaştı
Soysallı’nın illerine (Ek 1)

---

⁵² Bu bilgiler Âşık Ali Çatak’ın kendi el yazısıyla hayatını anlattığı bir belgeden edinilmiştir. Bu belgelerin görüntüleri ekler başlığındadır (Bk. Ek 1-Ek 10).

Çatak, badeli âşık olduğunu şiirlerinde de belirtmektedir: *Neler neler ettin cana / Baden içtim kana kana / Bir canım var kurban sana / Var mı acep ben gibisi?* (86/3) “Kanmak için” bade içtiğini başka bir şiirinde benzer ifadelerle ortaya koymaktadır: *Âşık Çatak yanmak için / Geldim seni anmak için / Baden içtim kanmak için / Söyletti dil der geçerim* (146/4). Yine başka bir şiirinde ise şu dizeler görülmektedir: *İçip aşkın badesini kanarım / Kerem gibi için için yanarım* (20/1). Bir şiirinde ise pir elinden bade içtiğini açıkça şöyle ifade etmektedir:

*Bir gece uykudan çağırdı pirim
Bana aşkı verdi Mevlâ-yı Kerim
Yandı ateşlere aniden serim
Bir kurban misali gezdim yolunda (2/2).*

Allah aşkını taşıdığını ifade eden bir şiirinde yine pir elinden bade içtiğini ifade etmektedir:

*Pîr-i aziz bade verdi
Gönül sevdasına erdi
Deli etti aşkın derdi
Var Mevlâ'nın aşkı bende (21/3).*

2.2.6. Hikâye Anlatma

Hikâye anlatma geleneği âşık edebiyatı gelenekleri içinde temel bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Hatta âşık edebiyatını meydana getiren iki ana koldan birisi âşık tarzı halk hikâyesi olarak düşünülmektedir. (Durbilmez, 2018: 192). Sözlü kültürün daha yaygın olduğu zamanlardan günümüze geldikçe bu durumda bazı değişikliklerin ortaya çıkması ise olağan karşılanabilir.

Gelenekli Türk anlatılarında halk hikâyeciliği güçlü bir yapı sergilemiştir. Nitekim Boratav hikâyecilik geleneği etrafında edebilemiş bir halk dilinden ve halk hikâyesi üslûbundan bahsetmektedir. Dede Korkut Kitabı'ndan itibaren yüz yıllar boyunca halk sanatçıları ortak bir halk hikâyesi üslubu tesis etmişlerdir (2018: 69). Türk halk

hikâyeciliğinde tesis edilen bu güçlü üslûp Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatı eserlerine de aşılannıştır. Batıdan alınan roman sanatı halk hikâyeciliği ile harman edilmiştir. Ahmet Mithat Efendi bu anlamda uygun bir örnektir (Boratav, 2018: 130). Türk halk hikâyeleri sözlü ve yazılı kaynaklardan beslenip kültür dünyası içinde sürekli yenilenen anlatılardır (Çetin, 2020: 66).

Âşıkların yetişmesinde halk hikâyeciliği geleneğinin büyük etkisi vardır. Âşıklar kültür taşıyıcısı bir sanatkâr olarak millete ait tüm kültür öğelerini eserlerinde işlerler. Sanatlarını icra ederken aynı zamanda nesilden nesle kültür aktarımı yaparlar. Halk hikâyeleri de kültüre ait önemli bir sahada yer almaktadır. Hikâyelerin içinde geleneğe, kültüre, yöre kültürüne dair pek çok unsur bulmak mümkündür. Âşıklar hikâyelerinde kişileri ve olayları tarihi bir bağlama büründürerek anlatabilirler (Boratav, 2018: 217). Burada amaç inandırıcılığı artırmak olarak düşünülebilir. Hikâyenin tarihi bilgileri içermesi de âşığı bir tarih aktarıcısı / sözlü tarih kaynağı durumuna getirmektedir. Belirtmekte yarar vardır ki bu hikâyelerde yer alan tarihi içerik, tarihi olayların ancak bir izi veya yansıması şeklindedir⁵³ (Boratav, 2018: 218).

Berna Moran ise Boratav'ın görüşlerinden uzaktır. Eski âşık hikâyeleri ile ilk romanlar arasındaki bağdan söz eden Moran, âşık hikâyelerinin meddah hikâyeleri gibi gerçekliğe özenen bir anlatı türü olmadığını söyler. Âşık hikâyeleri tarihsel doğruluk veya gerçeklik iddiasında değildir. Buna rağmen roman ile uzak görülmesinin nedeni ise âşık hikâyelerindeki idealist tavır, doğaüstü varlıkların bulunması olarak düşünülmektedir (Moran, 2021: 26).⁵⁴

Her âşık bu geleneğin her kuralına uygun bir icra sergilemeyebilir, hikâyeye tasnif edemeyebilir, fazla hikâyeye bilmeyebilir. Fakat mutlaka bu geleneğin içinde yetişmiş,

---

⁵³ Halk hikâyeleri arasında tarihi olaylarla en çok ilgisi olan Köroğlu Hikâyeleri'dir (Boratav, 2018: 218).

⁵⁴ Yapı bakımından ele alındığı zaman âşık hikâyeleri romans grubuna giren bir anlatı türüdür. İlk Türk romanlarındaki romansa has yapılarıyla da âşık hikâyeleri dikkat çeker. Âşık hikâyelerinin yapısında olay örgüsü romans kalıbı ile örtüşür. Hikâyeye dört ana bölümden oluşur: Genç kız ile erkeğin arasında aşkın doğuşu, sevgililerin ayrı düşürülmesi, sevgililerin birbirlerine kavuşabilmek için verilen mücadele, evlilik veya ölümle bitiş (Moran, 2021: 29).

hikâyeler dinlemiş, türkölü hikâyeleri belleğine kaydetmiş ve bunları şiirlerinde yer yer işlemiştir.

Sözlü kültür ortamında ise hikâye anlatma geleneğinin kendine has bir bağlamı bulunur. Hikâyeler düz bir anlatımla sunulmaz. Hikâyeye anlatılırken geleneğin yapısına ve dinleyicinin özelliklerine anlatılır. Hikâyeci adeta bir göster sanatçısına bürünür ki bu da tiyatral bir boyut katmaktadır. Bu süreçte söz, saz bir aradadır. Saz çalmayı bilmeyen âşık ise başka araçlar kullanabilir veya jest-mimiklerden yararlanabilir. Hikâyeye anlatıcısı icranın başından sonuna kadar geleneğin belirlediği kurallar silsilesine uyarak toplumsal bir uyumu da gerçekleştirmiş olmaktadır (Çetin, 2020: 67). Nitekim Başgöz de hikâyeye icrasının toplumda bir denge kurarak kültürel bütünlüğü ve devamlılığı sağladığını söyler. Hikâyeye icrası ideal bir toplumun küçük bir örneğidir. Hikâyeye icrasındaki denge önce gerilimleri ortaya koyar ve onları uzlaşmaya götürür (Başgöz, 2012: 102-103).

Yazılı kültürde kendini gösteren hikâyecilik geleneğinden bahsetmek gerekirse; yazılı kültürdeki halk hikâyeleri sözlü gelenektekilere göre oldukça kısalabilmektedir. Sözlü gelenekte hikâyeci asıl vaka ve türkülerle birlikte başka unsurları da ekleyerek hikâyeyi canlandırmak ister ve yedi geceye kadar anlatımını uzatabilir. Fakat hikâyeciye bunu yazdırmak amacıyla anlattığında kısaltarak anlatır (Boratav, 2018: 59-60). Günümüz âşık tarzı halk hikâyeciliğini değerlendirirken yazılı kültürün ve teknolojinin söz konusu etkilerini de hesaba katmak gerekmektedir.

Çatak, küçük yaşlardan beri uzun kış gecelerinde büyüklerinden Kerem ile Aslı Tahir ile Zühre (Alptekin, 2019: 235-241) gibi hikâyeleri dinlediğini söyler. Bu durum Âşık Ali Çatak'ın âşıklığa yönelmesinde halk hikâyeciliğinin çok önemli bir yer tuttuğunu gösterir. Yani Ali Çatak, âşık tarzı halk hikâyelerinin anlatıldığı ortamlarda da bulunmuş bir âşıktır. Ayrıca Âşık Hasretî, Murat Çobanoğlu, Şeref Taşlıova, Âşık Feymanî gibi hikâyeci âşiklerden da pek çok hikâyeye dinleme imkânı bulmuştur. Bununla birlikte Âşık Ali Çatak'ın doğup büyüdüğü ve sanatını icra ettiği Kayseri yöresi âşık edebiyatı geleneklerinde âşık tarzı hikâyeye tasnif edip anlatma geleneği

yaygın olmadığı için Âşık Çatak'ın şiir kolunda gösterdiği varlık halk hikâyesi alanında fazla görülmez. Bu yörede Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin, Karaca Oğlan ile Elif, Arzu ile Kamber, Leyla ile Mecnun (TEİS, 2020c) gibi halk hikâyeleri anlatılmakla birlikte daha çok hikâyeli türküler söylenir. Çatak, küçük yaşlardan beri uzun kış gecelerinde büyüklerinden dinlediği hikâyelerden bir kısmını da zaman içinde unuttuğunu da ifade etmiştir. Hikâye anlatmaya yönelmemesine ve bildiği hikâyelerin bir kısmını unutmasına gerekçe olarak yaşadığı yöredeki âşık çevrelerinde hikâyeye ilgi olmamasını gösterir. Halk hikâyesi olarak *Ağ Gelin*'i bildiğini söyleyen Çatak'ın hikâye⁵⁵ (1994: 9) anlatma geleneğinde zayıf olduğu anlaşılmaktadır.⁵⁶

2.2.7. Nazire Söyleme

Âşıklar aynı icra ortamında veya sosyal çevresinde bulunan başka âşıklara ya da kendinden önce yaşayan usta âşıklara nazire yazmışlardır. Nazire geleneğinin aslında divan edebiyatı temsilcileri arasında yaygın olduğu ifade edilmektedir (Artun, 2005: 77; Yardımcı, 2013: 200). Divan edebiyatının etkisiyle âşık edebiyatında da yaygın bir duruma gelmiş, nazire söyleme geleneği oluşmuştur (Yardımcı, 2013: 200).

“Benzek” de denilen nazirede önemli unsurlar ayak, ölçü, makam/ezgi ve konudur. Âşık, kendinden önce söylenen bir şiirin ayağını kullanarak aynı ölçü ve konuda şiir söylerse buna “tanzir” adı verilir (Durbilmez, 2018: 180).

Nazire söyleme geleneği âşık edebiyatının karakteristik bir özelliği olarak düşünülmelidir. Çünkü âşık edebiyatı bir iletişim edebiyatı olarak da görülebilir. Nesiller arası iletişimi sağladığı gibi bireyler arası iletişimi de sağlamaktadır. Bireylerin ürettiği âşık tarzı ürünler üretim aşamasından sonra toplumsal bir ürün haline geldiği için söz konusu iletişim de bireysel-toplumsal seviyededir.

⁵⁵ Hikâye anlatma geleneği hakkında geniş bilgi için şu çalışmalar söylenebilir: Artun 2005: 67-70, Durbilmez 2014: 143-144, 444-504; Durbilmez 2018: 192-193, Özarlan 2001: 127-134.

⁵⁶ Ağ Gelin Efsanesi Kayseri / Develi yöresinde anlatılan bir efsanedir. Efsane, Erciyes Dağı'nda bulunan kadına benzeyen bir kaya etrafında anlatılır. Ağ Gelin olarak bilinen bir kadın düşmanlardan kaçarken köşeye sıkışmış ve taş olmayı dilemiştir. Bunun sonucunda da taşa dönüşmüştür (Oral, 2016: 65-66).

Nazireler üzerinden belli söz kalıpları, şiir kalıpları veya makamlar da aktarılabilir. Usta âşıklara yapılan nazireler söz konusu usta âşığın kullandığı ayağı, kafiyeyi de geçmişten günümüze taşıyabilir. O şiirde kullanılan ayaklarda geçen bir atasözü, deyim veya birleşik fiiller belki günümüzde kullanımdan düşmüş dil öğeleridir. Nazire geleneği sayesinde kaybolan veya kaybolmak üzere olan dil öğeleri yeniden kullanıma sokulmuş olur. Bir yöre ile sınırlı kalan kullanımlar da nazireler üzerinden daha geniş bir yöreye seslenir ve ulusal bir nitelik kazanır.

Bu işlevleriyle ele aldığımızda bazı araştırmacıların söylediği gibi (Yardımcı, 2013) bu gelenek divan edebiyatı merkezli düşünülmemelidir. Araştırmacılar da nitekim âşık edebiyatında bu geleneğin olduğunu ama divan şairlerinin etkisiyle bunun gerçekleştiğini söylemektedirler. Düşüncemize göre bu da tartışılabilir bir konudur. Yukarıda bahsedilen işlevler açısından düşünüldüğü zaman nazire söyleme geleneğinin çok eskilere dayandığı dile getirilebilir. Bunun adlandırılması belki sonraki dönemlerde divan şairlerinin etkisiyle yapılmış olabilir fakat özü itibarıyla âşık edebiyatının eski ve kendine has gelenekleri içinde zikretmek yanlış olmayacaktır. Âşık edebiyatında ayak, kafiye, usta çırak ilişkisi, makam, saz gibi unsurlar nazire söyleme geleneğiyle yakından ilişkilidir. Bu nedenle hiç naziresi bulunmayan bir âşığın bile bu gelenekte yeri vardır. Çünkü bir âşık nazire söyleme geleneğiyle ilişkili olarak sıraladığımız diğer geleneklerin içinde yetmiştir. Nazire söyleme bile bir âşık mutlaka nazire dinlemiştir.

Develili Âşık Ali Çatak da bu bağlamda değerlendirilmelidir. Nazire geleneği içinden bir şiiri günümüze ulaşmamıştır. Fakat iletişimde bulunduğu âşıklar ve içinde bulunduğu icra ortamları düşünülürse nazire söyleme geleneğine uzak bir temsilci olmadığı söylenebilir. Nazire adıyla söylediği şiirleri veya Ali Çatak'a nazire olarak söylenen şiirler bulunsa da bunlar nazire geleneğine uygunluk göstermemektedir. Ali Çatak'ın nazire geleneği dairesinde şiirleri tespit edilene kadar eldeki belgelerden ve şiirlerden yola çıkılarak nazire geleneğinde daha sınırlı bir varlık gösterdiği söylenebilir.

2.2.8. Ustamalı Söyleme

Âşık edebiyatında “usta malı” adı verilen şiirler vardır. Ustamalı şiirler icra ortamlarında okunur ve bu durumun âşıklar tarafından bir gelenek kabul edilir (Kaya, 2010: 743). Söylenen usta malı şiir, âşığın yanında yetiştiği usta bir âşık olabileceği gibi manevi olarak usta kabul edilen bir âşığın şiiri de olabilir. Usta âşıkları hatırlamak ve şiirlerinden örnekler icra etmek de âşık tarzı kültür geleneğinin icaplarından biri olarak kabul edilmiştir (Durbilmez, 2018: 179).

Ustamalı şiir söylemek dinleyiciler açısından da önemlidir. Söz gelimi dinleyici kitle Karacaoğlan’ı seviyorsa onlara seslenen bir âşık Karacaoğlan’dan ustamalı şiirler söyleyerek dinleyicilerin hoş vakit geçirmesini sağlayabilir. Aynı zamanda kendi şiir zevkini de geliştirmiş olacaktır (Sakaoğlu, 2011: 16). Gelenek içinde ustamalı bir ürünün dinleyici kitlesine söylenmesi önemli bir unsurdur (Bars, 2020: 181).

Ustamalı şiirler söylemek / okumak âşık edebiyatının bir geleneğini aktardığı gibi içerdiği öğelerle ve söylenen şiirin işlediği unsurlarla bir kültür aktarımını da sağlamaktadır. Günümüz de yaşayan bir âşık kendinden üç yüz yıl önce yaşamış bir âşığın şiirini ustamalı olarak söylediğinde üç yüz yıl önceki toplumsal yapıyı ve kültürel unsurları günümüze taşıyan bir köprü görevinde bulunmaktadır. Çağdaş olan bir usta âşıktan eserler söyleyen biri ise o âşığın yaşadığı sosyal çevreyi kendi sosyal çevresiyle buluşturacaktır. Ustamalı şiir söyleme geleneği art zamanlı ve eş zamanlı bir kültür aktarımında kendini göstermektedir.

Ustamalı şiir okumanın yanısıra bir de ustamalı saz havaları eşliğinde söz söyleme geleneği de vardır. Ustamalı hikâye anlatma da geleneğe ait bir durumdur. Bunların sonucunda ise âşık kollarının oluştuğu ifade edilmektedir (Durbilmez, 2018: 179).

Âşık Ali Çatak’ın yanında yetiştiği bir ustası yoktur. Çatak da kendinden önce şiir söyleyen başka âşıkların / usta âşıkların şiirlerinden söylediği bilinmektedir. Her yıl düzenlenen Seyranî Şenlikleri başta olmak üzere icra ortamlarında usta malı şiirleri söylemiştir. Daha çok Seyranî’nin şiirlerini söylemiş olsa da Yunus Emre,

Dadaloğlu, Karacaoğlu, Sümmanî'den şiirler söylediği anlaşılmakta diğer âşıklara da bu isimlerin şiirlerini okuyup öğrenmelerini önermektedir (Çatak, 1994: 4). Çatak'ın şiir defterinde Kazak Abdal'a kaydedilen Adam Azgını⁵⁷ başlıklı şiir yer almaktadır. Bu durum da Çatak'ın Kazak Abdal'dan ustamalı şiirler okuduğunu düşündürmektedir (Ek 1-10; Tatar, 1996: 45-46).

2.2.9. Başka Âşıklardan Bahsetme

Âşık edebiyatı temsilcileri şiirlerinde usta âşıklardan, geçmişte yaşamış âşıklardan, aynı dönemde yaşadığı veya aynı icra ortamlarında bulunduğu âşıklardan söz edebilmektedirler. Âşıkname türünde eser vermiş olan âşıklar daha çok bu şiirlerinde çeşitli âşıkların isimlerini zikreder. Âşıkname dışındaki şiirlerde de başka âşıklardan söz edebilmektedirler. Müstakil olarak bir âşığa ithafen yazılan şiirler de bilinmektedir.

Âşık Ali Çatak'ın da âşıkname türünde bir eseri vardır. Bu şiirde; Seyranî Baba (17/1ç), Koyun Abdal (17/2b), Âşık Revaî (17/2ç), Zihnî Âşık Hasan (17/3ç), Koçak Dadaloğlu (17/4c,ç), Cingözoğlu Seyit Osman (17/5a), 7.Habip Karaaslan (17/5b), Bünyanlı Sıdkı (17/5c), Âşık Meydanî (17/5ç), Ankaralı Âşık Ömer/ Behçet Kemal Çağlar (17/6a), Siyasî Baba (17/6b), Halil İbrahim (17/6c), Âşık Derviş Yücel (17/7a), İbrahim Sever (17/7a), Zeki Çelebi (17/7b), Garip İsmail (17/7c), Hasretî (17/8a), Firkatî (17/8a), Zamanoğlu (17/8b), Fedâî (17/8c), Cefâî (17/8c), Ali Baş Sezinî (17/9a), Âşık Temizyürek (17/9b), Âşık Çapanoğlu Bekir Balaban (17/9c), Veli (17/10a), Âşık Yamak (17/10a), Âşık Mahrumî (17/10b), Zavallı (17/10c), Gurbetî (17/10c), Gözübenli (17/10c), Şifâî (17/10ç), Destanî (17/10ç), Âşık Nuri Baba (17/11a), Âşık Muhittin (17/11a), Fatma (17/11b), Ahmedî (17/11b), Derviş Osman (17/11c,ç), Âşık Çolakoğlu (17/12a), Dudu Karabıyık (17/12b), Emine (17/12b), Havva (17/12b), Âşık Zeliha (17/12c), Molla Seyit (17/13a), Kadir Yücel (17/13a), Emir Ali (17/13b), Derunî / Kemal Ahmet Şen (17/13c,ç), Ali Çakıroğlu (17/14c), Lütfi Derdiçok (17/14c), Gürbüz (17/15a), Tornacı Ömer (17/15b),

⁵⁷ Seyranî Delisi olarak bilinen Âşık Çatak'ın hem Seyranî'ye hem Kazak Abdal'a kaydedilen bu şiiri defterine alırken Kazak Abdal'ı tercih etmesi dikkat çekicidir. Bu şiir, Tatar'ın hazırladığı lisans bitirme tezinde de yer almaktadır (1996: 45-46).

Alaaddin Oben (17/15c), Âşık Derdiderya (17/16a), Sefaî (17/16b), Devaî (17/16b), Âşık Nizamoğlu (17/16c), Nuri Şahinoğlu (17/16ç), Âşık Yanık Umman (17/17a), Âşık Dirilmeyen (17/17b), Kul Mustafa (17/17c) ve Ozantürk (17/18a, 19c) olmak üzere 60 âşıktan bahsetmektedir.

Âşık Çatak bir şiirini de Köroğlu için yazmıştır. Bu şiirinde Köroğlu'ndan övgüyle bahsetmektedir. Örneğin, *Sayık köylü Yusuf ağanın oğlu / Bindi kıratına çıktı Köroğlu / Dikti heykelini şanınca bolu / Zulmetin tahtını yıktı Köroğlu* (193/1) dizelerinde ondan adaleti sağlayan birisi olarak bahseder. Seni Söylemiş Erciyes başlıklı şiirinde de bazı âşıklardan bahsetmektedir: *Derviş Osman söyler dilde* (176/1a), *Dadaloğlu çalmış telde* (176/1b), *Karacaoğlan'ın gönlünde* (176/1c), *Seyranî'ye sır vermişsin* (176/2a), *Sarp geçidin Dertli geçti* (176/3a), *Âşık Ömer görüp şaştı* (176/3b), *Emrah sana koşma koştu* (176/3c). Bu şiirde yedi âşık böylece yer almaktadır.

2.2.10. Tarih Bildirme

Divan edebiyatında daha çok kullanılan, Arap harflerine verilen sayısal değerlerin toplamıyla oluşturulan ve çeşitli olayların tarihini bildiren sistem ebced hesabı olarak bilinmektedir. Âşık edebiyatında da bu sistem kullanılmıştır. Yardımcı'ya göre tarih düşürme işlemi âşık edebiyatında Divan Edebiyatı'nın etkisiyle kullanılmaya başlanmıştır. Âşık edebiyatı temsilcilerinin çoğu tarih düşürmeyi ebced hesabı ile değil, doğrudan tarih vererek yapmışlardır (2013: 197). Ebced hesabı ile tarih bildiren âşıklar da yok değildir.⁵⁸ Tarih düşürme işlemi âşık edebiyatının önemli unsurlarındandır denilebilir. Âşıklar bazen sıradan olayların ya da bireysel yaşanmışlıkların tarihini bildirirler de genellikle toplumu ilgilendiren olay ve durumların tarihini bildirmektedirler. Çünkü “toplumun sözcüsü ve gözcüsü olan âşık, ferdî duygularından daha çok toplumun duygularını dile getirir” (Durbilmez, 2020a: 27). Toplum derinden sarsan felaketler, doğal afetler, terör saldırıları, salgın hastalıkları gibi olayları ve gelişmeleri bildiren âşıklar tarih bilimine de katkı

⁵⁸ Örneğin Yozgatlı Cemâlî, Yozgatlı Âşık Türkmenoğlu'nun vefat tarihini ebced hesabı ile söylemiştir. Söz konusu dörtlük şöyledir: Bozok yaylasının yiğitlerinden / Biri daha göçmüş eğninde kefen / Gözüm çıksa ancak gelir tarihi: / Bahri ağam olmuş bu sefer giden (Durbilmez, 2020b: 30) Dörtlüğün son dizesi ebced hesabı ile Âşık Türkmenoğlu'nun vefat ettiği 1998 yılını vermektedir.

sunabilmektedirler. Hatta insan merkezli araştırmalar yapan başka bilim dalları ile de ilişkilidir. “Âşık edebiyatının önemli bir kolunu oluşturan âşık tarzı Şiirler; tarih, coğrafya, sosyoloji, antropoloji, etnoloji, toplum psikolojisi ve halkbilimi gibi farklı bilim dallarına malzemeler verebilmektedir. Bu Şiirlerin çözümlenmesinde anılan bilim dallarının imkânlarından yararlanmak da mümkündür. Disiplinler arası yapılacak çalışmalar kapsamında “sözlü tarih” araştırmaları açısından da âşık tarzı Şiirlerin ayrı bir önem taşıdığı anlaşılmaktadır”(Durbilmez, 2013: 174).

Develili Âşık Ali Çatak da ebced hesabı ile tarih düşürme işlemi yapmamıştır. “Tarih Bildirme” geleneğine uygun örnekler vermiştir:

***On üç mart gecesı acı**
Tüm felce uğradı hayat
Ağlar ana, baba, bacı
Kayıp olan döllerine (24/1)*

Burada Erzincan depreminden duyulan acıyı dile getiren âşık on üç mart ifadesiyle de tarih düşürmüştür. Aşağıdaki dörtlükte ise Ahmet Kutsi Tecer’in ölüm yıldönümü olan on iki nisan tarihi verilmektedir:

*Foklordan sevinçli bir haber aldım
Koşarak kendimi kurumda buldum
Üstattan ilhamı alarak geldim
On iki nisanda anmaya geldik (86/1)*

Âşık Çatak Ankara’ya gidiş tarihini de şöyle bildirmektedir: *Ankara’ya geliş On Ekim, Beş’te (100/1a)* Tarihî bazı olayları ve bunların tarihlerini de âşığın Şiirlerinde bulmak mümkündür: **26 Ağustos günlerden Cuma / Alpaslan orduyla kıldı namazı (156/1a-b).**

Toplumsal konular dışında bireysel konularda da Şiirler söyleyen âşık, oğlunun nişan töreni üzerine de Şiir söylemiş / yazmış ve bu Şiirde 1980 yılını kısaltıp “seksen” demiştir. Bu durum da âşık Şiirinde görülebilmektedir. Söz konusu Őiirdeki tarih

bildirme şöyledir: *Yılı seksen ayı nisan / Gurur duyar bundan insan / Bir arada iki nişan / Verenlere selâm olsun* (142/3).

2.3. Âşıklara Etkileri

2.3.1. Emir Ali Özçakır / Âşık Emir Ali ve Şiiri

Kayseri ilinin Develi ilçesinde 1960 yılında doğmuştur. Adı Emir Ali, soyadı Özçakır'dır. Babası İzzet Bey, annesi Fatma Hanım'dır. İlkokulu Develi'de tamamlamıştır. Babasını küçük yaşta kaybetmiş, maddî zorluklarla küçük yaşta tanışmıştır. Çalışmak amacıyla 1973 yılında İstanbul'a gitmiştir. Çeşitli işlerde yedi sene çalışıp oradan askere gitmiştir. Askerlik sonrasında ise yine çalışmak için Avrupa'ya gitmiş, Almanya, Hollanda, Fransa ve Belçika'da bulunmuştur. 1989 yılında da memleketi Develi'ye dönmüş, burada bir süre esnafılık ile meşgul olmuştur. 1990-1999 tarihlerinde Develi Belediyesi Meclis Üyesi olarak görev yapmış aynı zamanda sanatsal faaliyetlerde bulunmuştur. Bu yıllarda program sunuculuğu, radyo programları yapmıştır. Develi Belediye Spor'un koordinatörlüğünü yapmıştır. Develi Belediyesi Haber Bülteni Dergisinin genel yayın yönetmeni olarak hizmette bulunmuştur. 1.Develi Bilgi Şöleni adlı etkinliğin düzenlenmesinde büyük rolü ve katkıları olmuştur. Seyranî adlı yerel bir gazetede uzun yıllar köşe yazarlığı yapmış birçok şiirini bu köşesinde yayınlamıştır. Ayrıca Seyranî Şenliklerine her sene katılmıştır. Özçakır ilk şiirini gurbete çıkınca 1973 yılında yazmıştır. Şiirlerinde millî konular, milliyetçilik, Türk Dünyası, aşk ve sevgi dikkat çekmektedir. Taşlama türünde de birçok şiir yazmıştır. Seyranî'yi ve Ali Çatak'ı usta kabul etmektedir. Emir Ali Özçakır evli ve dört çocuk babasıdır (Özçakır, 2021a).

Özçakır'ın araştırmacı-yazar kimliği de bilinmektedir. Şiir kitabı haricinde yayınlanan araştırma-inceleme kitapları da vardır. Develili Âşık Seyranî Hayatı, Sanatı, Menkıbeler (2008), Devali Diyarı Yukarı Develi (2012), Develi Belediye Başkanları (2015), Develili Kabadayılar ve Âlemin Adamları (2021b) adlı kitapları da araştırma-inceleme kitaplarıdır.

Âşık Emir Ali şiirlerini Sevene Kurbanım (2021) adlı kitabında yayınlamıştır. Bu kitabında yayına hazır yüzden fazla şiirinin de bulunduğunu ifade etmektedir.

Âşık Ali Çatak hastalanıp tedavi görmek için hastaneye yattığı sırada Âşık Emir Ali ona 8'li hece ölçüsüyle yedi dördlükten oluşan Develili Âşık Ali Çatak başlıklı şu şiiri yazmıştır:

“Oğuzlardan gelen kolsun
Derdin çıksın şifa dolsun
Haydi sana geçmiş olsun
Develili Ali Çatak

Gelen giden oluyor mu?
Nasıl yüzün gülüyor mu?
Yoksa gülün soluyor mu?
Develili Ali Çatak

Develi'den gelen var mı?
Gönlün geniş elin dar mı?
Dünün gününe uyar mı?
Develili Ali Çatak

Azrail canın yokluyor mu?
Bedenin canı saklıyor mu?
Dilde zikir çokluyor mu?
Develili Ali Çatak

İnsan ruh mu madde mi?
Can dostların redde mi?
Âşıklar seni ziyarette mi?
Develili Ali Çatak

Dokuz türlü dertte misin?
Dokuzuncu katta mısın?
Dokuz gündür yatta mısın?
Develili Ali Çatak

Emir Ali şifa diler
Mevla'mız nasip mi kılar?
Düşünür derine dalar
Develili Ali Çatak" (Özçakır, 2021a: 138)

2.3.2. Alaaddin Oben / Âşık Güzinî ve Şiiri

1945 yılında Develi'de doğdu. Babası "Teberikler" olarak bilinen sülaleden Ahmet Bey, annesi Kızık köyünde "Şimşirler" olarak bilinen sülaleden Hüsnüye Hanım'dır. Altı kardeşli ailenin ikinci çocuğudur. Ortaokul mezunudur. Tombak köyünden Rabia Hanım ile evlenmiş ve bu evlilikten beş çocuğu olmuştur. 1966 yılında İstanbul, İzmir, Ankara gibi büyük şehirlerde askerlik görevini tamamlamıştır. Askerlik dönüşünde yine bu şehirlere giderek bir süre çalışmıştır. Asıl mesleği tabelacılık olan Güzinî bu özelliğini geliştirerek ressamlık da yapmıştır. Ulusal sergilere katılmış, Develi Belediyesi'nin de desteğiyle resimleri hem sergilerde hem internet ortamında tanıtılmıştır. 1971'den itibaren de Develi Özel İdare Müdürlüğünde memur olarak göreve başlamıştır. Âşık Güzinî 15-16 yaşlarındayken bir rüya görmüş ve sonrasında ilk şiirini söylemiştir. Mahlasını Develili Âşık Ali Çatak vermiştir. Çatak'ı usta olarak kabul etmektedir. Sazsız bir âşıktır. Seyrani Şenliklerine ve başka illerde düzenlenen şenlik/festivallere katılmıştır (Somuncu, 2014: 57-61).⁵⁹ Âşık Güzinî 26 Şubat 2021'de Korona virüsüne yakalanması sonucunda vefat etmiştir.

Âşık Güzinî, ustası olarak gördüğü Âşık Ali Çatak için Usta Âşık Ali Çatak başlıklı şu şiiri yazmıştır:

---

⁵⁹ Ayrıca bu bilgiler için bk. Gürlek, 2009a: 77-83.

“Yolda önümüzü kesti
Seyrani delisi Çatak
Bize bir dostluk önerdi
Büyük usta Ali Çatak

Her geçen gün dostluk arttı
Bizlerde muhabbet kârı
Çok zaman bizlerde kaldı
Usta âşık Ali Çatak

Yaşlı fakat çalışkandı
Gönlü zengin babacandı
Seyranî'ye hep hayrandı
Büyük usta Ali Çatak

Sayesinde ortam bulduk
Çok zaman birlikte olduk
Pek çok şölende buluştuk
Usta âşık Ali Çatak

Bana Güzinî'sin dedi
En güzel mahlası verdi
Sevmişti ki lâyık gördü
Büyük usta Ali Çatak

Nice festivaller yaptık
Pek çok âşıkla yarıştık
Şiirlerle sevdalandık
Usta Âşık Ali Çatak

Her âşıkla tanıştırdı
Bizi işe alıştırdı

Âşıklığa yakıştırdı
Büyük usta Ali Çatak

Seyranî'nin delisiydi
Develi'nin gür sesiydi
Âşıkların efesiydi
Usta Âşık Ali Çatak

Doksan altıda ayrıldık
Ardı sıra çok ağladık
Dostluğuna doyamadık
Büyük usta Ali Çatak

Der Güzinî kader nedir?
Kaderle gönüller erir
Her kim olsa fire verir
Merhum Âşık Ali Çatak” (Oben, 2021: 23)

2.3.3. Ömer Develioğlu / Tornacı Ömer / Âşık Birfanî ve Şiiri

1932 yılında Develi’de doğdu. On iki çocuklu ailenin en küçük çocuğudur. Altı aylıkken annesini, ilkokul beşinci sınıfa giderken babasını kaybetmiştir. Develi ilçesinin en geniş sülalelerinden biri olarak bilinen Develioğulları’ndandır. Ömer Develioğlu 1959 yılında Mardin’li bir subayın kızı ile evlenmiş ve 26 yıl evli kaldıktan sonra boşanmıştır. Evliyken İstanbul’da çalışan ve Develi’ye bazı aralıklarla gelen âşık, boşandıktan sonra Develi’ye dönmüştür. İstanbul’da çalıştığı sürede büyük fabrikalarda tornacılık yapmıştır. Mesleği tornacılıktır. Küçük yaşlarda birçok sıkıntı ve acılar gören âşık ilk şiirini de ilkokul üçüncü sınıfa giderken yazmıştır. Halen Develi ilçesine bağlı Bakırdağı Mahallesiinde yaşamaktadır (Develioğlu, 2021: 15).

Develi'deki âşıkların birçoğu ile iletişim halinde olmuş, çeşitli âşıklara şiirlere yazmıştır. Bunlar arasında Âşık Ali Çatak için yazdığı Ali Çatak'a başlıklı şiir de bulunmaktadır:

“Ünlü âşık Ali Çatak
Sohbetlere sohbet katak
Olmuşsun bir karabatak
Dalıyorsun çıkıyorsun

Kahvelere verdin hızı
Al onluyu oyna kızı
Değiştirsek yolumuzu
Şu kahveden bıkmıyorsun

Zaman akıp gidiyor bak
Şiirlerin yaprak yaprak
Yutar bizi kara toprak
Hiç o yana bakmıyorsun

Kaç kitap var yazdığından
Resim olmaz çizdiğinden
Bulamadın kazdığından⁶⁰
Tepeleri yıkmıyorsun

Ömer der ki tanışalım
Ozanlıktan konuşalım

---

⁶⁰ Âşık Ali Çatak Develi'nin tarihi yapılarıyla ilgili çalışmalar, kazılar ve Seyranî'nin mezarının tespiti çalışmalarında da çeşitli kazılar yapmıştır. Bu bilgiler Çatak'ın Bütün Yönleriyle Seyranî (1992) adlı kitabında da bulunmaktadır. Âşık Birfanî de *bulamadın kazdığından* dizesiyle Çatak'ın söz konusu işlerine gönderme yapmaktadır. Aslında Çatak'ın bir karşılık beklemeden, gönüllü olarak hizmette bulunduğunu ima etmektedir. Kazı yaptığını ama bundan bir şey bulamadığını / bir kazancı olmadığını işaret ettiği söylenebilir. Âşık Birfanî ayrıca Âşık Güzini'ye söylediği / yazdığı bir şiirinde de Çatak'ın kazı yaptığından bahsetmektedir: “Dostlara yazmayı gönül arzular / Bir vesile ister şiir yazılar / “Çatak” gibi sen de yapsan kazılar / Derdim ki arkiolog oldun Güzünî” (Develioğlu, 1994: 141).

Sohbet edip hoş olalım

Ortalığa çıkmıyorsun...”(Develioğlu, 2021: 63).

2.3.4. Zeki Turan / Âşık Turanî ve Şiiri

1930’da Develi ilçesinin Bakırdağı kasabasında doğdu. Babasının adı Hüseyin annesinin adı Fatma’dır. İlkokulu Bakırdağı’da okudu. Küçük yaşta iş hayatına atıldı. Kısa sürede ağaç doğrama ustalığını öğrendi. Askerlik görevinden sonra ilçe merkezine yerleşti ve ağaç doğrama atölyesi kurdu.

Küçük yaştan beri çektiği çileleri, acı ve sıkıntıları şiirlerine yansıtmıştır. Şiirlerinde vatan-millet sevgisi, gurbet, doğa hayranlığı gibi konuları işler (Gürlek, 2009a: 445-446). Âşık Ali Çatak için yazdığı Ali Çatak başlıklı şiiri ise şöyledir:

“Hürmetim sonsuzdur Ali Çatak’a
Aşılmaz beldede yol Ali Çatak
Bir arı misali girer peteğe
Doldurur kovana bal Ali Çatak

Âşığa soramam Bağdat Musul’u
Âşıklar bilirler erkan usulü
Gönül bahçesinde çiçek misali
Onların içinde gül Ali Çatak

Seyyahın hevesi gezerek görmek
Dileği muradı menzile ermek
Âşık çağlayan su büyük bir ırmak
Onları toplayan göl Ali Çatak

İnşaat işiyle kendin eğlemiş
Seyranî Baba’ya gönül bağlamış
Manalı manalı şiir söylemiş

Sana uzatılmaz dil Ali Çatak

Bir atışma olsa dize getirir
Üç beş beyit ile işin bitirir
Dost, yararı için aklın yitirir
İnsanî tarafın bol Ali Çatak

Âşık Turanî'yim duramıyorum
Çatağın dengini göremiyorum
Görüşüp bir selam veremiyorum
Zeki sever seni bil Ali Çatak” (Gürlek, 2009a: 445-446).

2.3.5. Şeref Taşlıova / Âşık Şeref Taşlıova ve Şiiri

1938 yılında Çıldır'ın Gülyüzü köyünde doğmuştur. Babası Hacı Bey, annesi Nergis Hanım'dır. Yedi yaşında babasını kaybetmiştir. Öğretmeni Hasan Kartarı'nın teşvikiyle düğün ve toplantılarda türküler söylemeye başlamıştır. İlkokulu bitirdikten sonra âşıklıkla ilgili bilgileri Çıldırlı Âşık Şenlik'in oğlu Âşık Kasım'dan almıştır. Âşık Gülistan ve Müdamî'ye çıraklık etmiş, Müdamî ile yurdu gezmiştir. 1960 yılında askerliğini tamamlayan Taşlıova 1964 yılında Kars Radyosu'na halk şairi olarak girmiştir. Yurt dışında ve yurt içinde birçok festivale, programa katılmıştır. Şiirleri Türk Edebiyatı, Çağrı, Tarla, Gülpınar, Türk Folkloru gibi dergilerde yayınlanmıştır. Şiir yarışmalarında çok sayıda derece almış ve ödüller, madalyalar kazanmıştır (Karadeniz, 2006: 7-8). 2014 yılında Ankara'da rahatsızlanmış ve sonrasında vefat etmiştir. Çatak için “Delisiyim Ben (Seyranî Delisi Ali Çatak'a)” başlıklı şu şiiri söylemiş / yazmıştır:

“İçimdeki aşkım inceden akar
Kudret pınarının dolusuyum ben
Ruhumdaki güller muhabbet kokar
Viran bahçelerin çalısıyım ben

Anlamaza görünürüm boş gibi
Her ağaçta yuva yapmam kuş gibi
Hal bilmeze ucu sivri taş gibi
Kâmillere gönül yalısıyım ben

Gök gürleyip yere yıldırım çaksa
Şeref doğru söyler meydana çıksa
Seyranî delisi Âşık Çatak'sa
Bütün âşıkların delisiyim ben” (Taşlıova, 1983: 23)

2.3.6. Zeki Yıldırım / Âşık Mahrumî ve Şiiri

Adı Zeki, soyadı Yıldırım'dır. 1946 yılında Kayseri'nin Akkışla ilçesinin Gömürgen köyünde doğmuştur. Babası Sabit Bey, annesi Melek Hanım'dır. Altı aylıktan annesini kaybetmiştir. İlkokul mezunudur. Küçük yaşlarda çobanlık yapmaya başlamıştır. Gençlik yıllarında babasını da kaybetmiştir. Askerlik dönemine kadar çobanlıkla meşgul olmuş, fakirlik ve darlık çekmiştir. 1971'de bir fabrikada işe girmiş ve 1994 yılında emekli olmuştur. 1986 yılında Âşık Ali Çatak ile birlikte Kayseri Halk Ozanları Kültür Derneğinin kurucuları arasındadır. Mahlasını akrabası İmam Ömer Yıldırım vermiştir (Özsoy ve diğ. 1992: 223). Ustasının olmadığını söylese de Mahrumî şiirlerinde Ali Çatak'tan ustam, üstadım diyerek bahsetmektedir. Atışma üslûbu ve tavrı konusunda da Develili Âşık Ali Çatak'tan etkilendiğini ifade etmiştir (Aksoy, 2021: 44). Osman Yıldırım, Musa Koçak ve Fahrettin Duran'ı yetiştirdiği bilinmektedir. Atışma ve muamma alanında yeteneği vardır. Birçok madalya sahibidir. Şiirlerinde daha çok 11'li hece ölçüsünü kullanmıştır. Ağırlıklı olarak millî ve dinî duyguları ve aşk, yoksulluk, memleket sevgisi gibi konuları işlemiştir. 2015 yılında *Gül Ektim* adlı kitabında şiirlerini yayınlamıştır (TEİS, 2020a).

Mahrumî'nin Çatak için yazdığı çok sayıda şiiri vardır. Seyranî için bir yazdığı şiirinde “Erciyes Dağına şöhret veren kar / Yağmur güzel, dolu güzel Seyranî / Neslinden töreyen bir şairin var / Çatak güzel Ali güzel Seyranî” diyerek Çatak'tan

bahsetmiştir (Gülpınar, 1989: 25)⁶¹. Çatak için söylediği / yazdığı şiirlerinden biri şöyledir:

“Her bayramda, hem kederli hem yaslı
Gezme Çatak ellerinden öperim
Kimsem yok diyerek sakın kendini
Üzme Çatak ellerinden öperim

Çileyle geçirdin gençlik çağını
Kader sana taktı hile ağını
Ferhat gibi şu Erciyes Dağı’nı
Kazma Çatak ellerinden öperim

Hastalanma yap diyetin, yut hapın
Her dosta açıktır sofranla kapın
Seyranî yolna harcadın yapın
Kızma Çatak ellerinden öperim

Gençliğinde çokça durdun halaya
Nice şahit oldun birçok olaya
Dayan üstat yokluk ile çileye
Bezme Çatak ellerinden öperim

Biliyom küçükken çileli başın
Talih bırakmadı bir türlü peşin
Mahrumî çok yazma olur yanlışın
Çiz’me Çatak ellerinden öperim” (Gülpınar, 1994: 25)⁶²

---

⁶¹ Söz konusu şiir Gülpınar Dergisi’nin 159. sayısında yer almaktadır.

⁶² Söz konusu şiir Gülpınar Dergisi’nin 222. sayısında yer almaktadır.

Çatak'ın uzun bir süre Ankara'da yaşadığı ve başka illere de araştırmalar yapmak için sık gittiği bilinmektedir. Mahrumî şu şiirinde bu durumu dile getirmiş ve ona olan özlemini ifade etmiştir:

“Sana bir şiir yazıyorum
Sakın gülme Âşık Çatak
Gurbette fazla geziyon
Fazla kalma Âşık Çatak

Sensiz gelmez burda bahar
Biraz daha yaşa ne var
Sana ihtiyacım çok var
Sakın ölme Âşık Çatak

Sana yalvarıyorum usta
Koyma bizi kara yasta
Ezrail verirse pasta
Sakın alma Âşık Çatak

Mahrumî'ye atmayın ok
Sen sağ iken kederim yok
Hastanede Ezrail çok
Çok yüz verme Âşık Çatak” (Gülpınar, 1992: 27)⁶³

Ali Çatak'ın hasta olduğunu öğrenen Mahrumî, Çatak'a bir şiirle seslenmiştir. Bu şiirde ondan ustası olarak bahsetmek ve Çatak'ın kültür çalışmalarını övmektedir:

“Âşık Çatak
Düşünmedin hiç yârini
Geçmiş olsun Âşık Çatak
Âşık Seyranî torunu

---

⁶³ Söz konusu şiir Gülpınar Dergisi'nin 196. sayısında yer almaktadır.

Geçmiş olsun Âşık Çatak

Kültür için oldun posta
Nice destan yazdın dostu
En sonunda oldun hasta
Geçmiş olsun Âşık Çatak

Kültürde ağartmış başı
Olmazmış ilimin yaşı
Âşıkların temel taşı
Geçmiş olsun Âşık Çatak

Böyledir dünyanın hali
Ölüm var olsa da Vali
Benim üstadım Gök Ali
Geçmiş olsun Âşık Çatak

Bize açtın kültür yolu
Kalem tutar mahir eli
Mahrumî'nin öter teli
Geçmiş olsun Âşık Çatak” (Gülpınar, 1992: 23).⁶⁴

2.3.7. Mustafa Ferit Yıldız / Âşık Hazanî ve Şiiri

21.04.1960 tarihinde Kayseri'nin Amarat Kasabası'nda doğmuştur. İlkokulu doğduğu kasabada, ortaokul ve liseyi Kayseri merkezde tamamlamıştır. Uzun yıllar Kayseri Tae Kwon Do bölge hakemliği görevi yapmıştır. Aynı zamanda ticaretle uğraşmış, Kayseri merkezde çeşitli sektörlerde esnafılık yapmıştır. *İmaret Köyü / Amarat Kasabası* (2002) adlı bir araştırma kitabı vardır.

⁶⁴ Söz konusu şiir Gülpınar Dergisi'nin 199. sayısında yer almaktadır.

Şiire olan ilgisi küçük yaşlarda başlamıştır. Mahlasını da Âşık Ali Çatak vermiştir. 18.05.1995 tarihinde bir söyleşi sırasında Çatak, Mustafa Ferit Yıldız'a şu dörtlüğü söyleyerek mahlas vermiştir:

“Âşık Hazanî'yem arz ettim halim
Güldürmedi beni kara kaderim
Ta ezelden beri şansın pek zalim
Sen var iken Rabbim kime giderim” (Yıldız, 2004: 57)

Yıldız da bu dörtlüğe şöyle cevap vermiştir:

“Gönülden söylerim çalamam sazım
Kirpiğin telime mızrap ederim
Kıymet bilmeyene eylemem nazım

Ummana yar diye akar giderim
Yaşarım dünyada alamam hazzım
Çileyle yazılmış şu alın yazım
Üstad'dan yadigâr kutlu mahlasım
Mahşere baş tacı yapar giderim” (Yıldız, 2004: 57)

Âşık Hazanî Çatak'tan *halk ve hak âşığı* olarak bahsetmektedir. Ayrıca onun Seyranî'nin torunu olduğunu belirtmektedir (Yıldız, 2004: 57). Bu şekilde bahsetmesinin nedeni hem Çatak'a duyduğu hayranlık ve saygı hem de Çatak'ın Seyranî Delisi olarak bilinmesi ve kendini çevresine böyle tanıttığıdır.⁶⁵ Hazanî'nin yukarıda verilen dörtlükte de Çatak'a duyduğu saygı görülmektedir. Onu üstad olarak tanımlamakta mahlasını da verdiği için usta olarak görmektedir. Nitekim Durbilmez de onun önceleri serbest tarzda şiirleri yazdığını gelenekli şiirde karar kılmasında Âşık Ali Çatak'ın etkili olduğunu belirtmektedir. Ali Çatak'tan sonra Ali

⁶⁵ Çatak'ın kendisini herkese *Seyranî Delisi* olarak belirttiği gibi ayrıca Seyranî'nin torunu olarak tanıttığı da olmuştur. Kültür Bakanlığı'nda yer alan röportajda kendisini tanıttığı istenmiş, o da adını soyadını söyleyip Seyranî'nin torunu olduğunu dile getirmiştir (Çatak, 1994: 1) Kuvvetle muhtemeldir ki sosyal çevresine ve diğer âşıklara da Seyranî'nin torunu olduğunu söylemiştir. Bu durum onun Seyranî'ye olan sevgisi ve düşkünlüğünün bir göstergesi olarak anlaşılmalıdır. Gerçekte Seyranî ile bir soy bağıının olduğu bilinmemektedir.

Baş / Âşık Sezinî ile de usta-çırak ilişkisini sürdürdüğünü ifade etmektedir.⁶⁶ Hazanî şiirlerini *Sevda Dümenini Sana Bıraktım* (2004) ve *Unutur Mu Sanıyorsun* (2012) adlı kitaplarda yayınlamıştır.

2.3.8. Kemal Bülbül / Âşık Kemalî Bülbül ve Şiiri

Âşık Kemalî Bülbül'ün adı Kemal, soyadı Bülbül'dür. Zekiye Hanım ve Recep Bey'in oğludur. 10 Mart 1928 tarihinde Samsun'un Kavak ilçesinin Kozansıkı köyünde doğmuştur. 1939'da babasını, 1943'te deprem sonucu annesini ve birçok yakını kaybetmiştir. İlkokuldan sonra eğitimine devam edememiştir. Samsun merkezde bir gazetede çalışmaya başlamış böylece yayın dünyasına da adım atmıştır. Bülbül, sazsız âşıklardandır. Badeli bir âşık değildir. Genellikle 8'li ve 11'li hece ölçüsünü kullanmıştır. Kavaklıoğlu, Kemalî Bülbül, Bülbül, Kemalî mahlaslarını kullanmıştır. Milli konularda çok şiiri vardır ve destan türü ağırlıklı yazmıştır (Köktürk, 2011: 19-21). Bülbül, şiirlerini bir araya getirerek yayınlamıştır. Bu kitaplarından bazıları *Kırık Sesler* (1946), *Bülbül'den Nameler* (1958) Güzel İstanbul'dan *İlhamlar* (1950), *Kore Destanları* (1950)'dir. Hakkında ayrıntılı bir çalışmayı ise Köktürk (2011) yapmıştır. Kemal Bülbül 2012 yılında vefat etmiştir. Şiirlerinde Ali Çatak'tan çokça bahsetmektedir. Çatak ile dostluğu vardır. Birlikte programlara katılmışlar, karşılaşmada bulunmuşlardır. Ankara'nın Şairleri başlıklı şiirinin 12. bendinde; "Ali Çatak iş peşinde / Bahri Ulaş yurt dışında / Hepsi de on beş yaşında / Ankara'nın şairleri" (Köktürk, 2011: 142); Başkent Ozanlarına başlıklı şiirinin 13. Bendinde ise "Gürünlü Gülhanî çekiyor çile / Âşık Ali Çatak geçmiyor ele / Bahri Ulaş gitti uzun bir yola / Bizden vedalama aleykümselam" (Köktürk, 2011: 164) diyerek Çatak'ın yoğun bir kişi olduğunu ve ona pek ulaşamadığını dile getirmektedir. Çatak'ın ünlü bir âşık olduğunu da şöyle bildirmektedir: "Satoğlu Abdullah Fevzi Muini / Âşık Çatak'ın da her yerde ünü / Şairler çevirmiş derneğe yönü / Muhabbete mutfak Kayseri'deyim" (Köktürk, 2011: 202). Çatak için söylediği / yazdığı şu şiirini burada paylaşmak uygun olacaktır:

---

⁶⁶ Durbilmez bu bilgileri Hazanî'nin *Unutur Mu Sanıyorsun* adlı şiir kitabındaki önsöz yazısında vermektedir.

“SEYRANÎ DELİSİ ÂŞIK ALİ ÇATAK’A

Ser sere vermeyi birinde gördüm
Ne kadar bağlansam bu bana haktır
Emeği kayreti yerinde gördüm
Gerçek yolcusuna bağı konaktır

Ciltlerin içinde inci aramış
Şhiri bitirip köyü taramış
Seyranî aramış kapı koymamış
Gözü az görse de kulağı saktır

Durmadan geziyor bizim çelebi
Edirne, İstanbul, Maraş, Antep’i
Maddeye paraya yer vermez cebi
İzi sürülmeyen karabataktır

Sanki sevgilisi elinde çanta
Ona yabancıdır kahve lokanta
Gözlüğün altından süzüp bakanda
İlk işi samimi kucaklamaktır

Satırda şaşırılmaz ezbere yutmuş
Yolundan ayrılmaz doğru yol tutmuş
Bu yüzden ekmeği aşı unutulmuş
Ağzından dökülen kelam mutlaktır

Kemali Bülbülüm sır mı saklayım
Vakitli vakitsiz gül mü koklayım
Sırası gelmişken ben açıklayım
Seyranî Delisi Âşık Çatak’tır” (Gülpınar, 1987: 31)⁶⁷

⁶⁷ Söz konusu şiir Gülpınar Dergisi’nin 139. sayısında yer almaktadır.

2.3.9. Eyüp Todil / Âşık Eyyubî ve Şiiri

1955 yılında Adana'nın Feke ilçesinin Gürümze köyünde doğmuştur. Babasının adı Hasan, annesinin adı Ayşe'dir. Dokuz kardeşi vardır. 1978 yılında Saniye Hanım ile evlenmiştir. İlkokulu köyünde bitirip dışardan ortaokul tahsilini tamamlamıştır. Geçimini kısmen âşıklıkla sağlasa da asıl mesleği çiftçiliktir ve hayvancılık ile de uğraşmaktadır. Çok sayıda festivale, şölen ve toplantılara katılmış, ödüller almıştır (Çopuroğlu, 1998: 107-112). Todil, Karacaoğlan Derneği'nin başkanlığını da yürütmektedir. Develi için yazdığı bir şiirinde Ali Çatak'ın Seyrani Delisi olduğunu bildirerek şöyle bahsetmiştir: "Dünyaya ün salmış Saray Halısı / İstanbul'a benzer Elbiz Yalısı / Ali Çatak, Seyranî'nin delisi / Kendi insanını över Develi" (Çopuroğlu, 1998: 366).

2.3.10. Abdullah Karagöz / Âşık Karagöz ve Şiiri

Adı Abdullah, soyadı Karagöz'dür. 1943 yılında Kayseri'nin Yahyalı ilçesinin İlyaslı köyünde doğmuştur. İlkokulu mezunudur. Geçimini âşıklık yaparak sağlamaktadır. Sazlı âşıklardandır ve doğaçlama yeteneği vardır. Aşk, gurbet ve sıla sevgisi şiirlerinde öne çıkar. Coşkun bir söyleyiş tarzı vardır (TEİS, 2020b). Âşık Ali Çatak'ın ölümü üzerine şu şiiri söylemiş / yazmıştır:

"Develi'dir vatan ili
O dolaştı gurbet eli
Soldu Erciyes'in gülü
Yalan oldu Ali Çatak

Evini barkını sattı
Seyranî'ye temel attı
Bu dünyadan göçtü gitti
Yalan oldu Ali Çatak

Yetmiş dokuz idi yaşı
Dertten kurtulmadı başı

Mezarına dikti taşı
Yalan oldu Ali Çatak

Karagöz'üm söyler sözü
Kan ağladı iki gözü
Çok severdi çünkü bizi
Yalan oldu Ali Çatak"⁶⁸

2.3.11. İbrahim Budak / Âşık Haddadî ve Şiiri

Kayseri'nin Kocasinan ilçesinin Hırka Köyü'nde 1949 yılında doğmuştur. Kimliğinde ise doğum tarihi 01.07.1952'dir. İlkokul mezunudur. Köyde çiftçilik yaptıktan bir süre sonra Kayseri merkeze yerleşmiştir. Marangozluk ve demircilik yapmıştır. Askerlik dönüşünde kendi iş yerini açmıştır. Çeşitli sektörlerde işteğal ederek sonrasında emekli olmuştur. 12 yaşlarında bir rüya gördükten sonra şiirler söylemeye / yazmaya başlamıştır (Durbilmez, 1999: 142). Âşık Ali Çatak için *Büyük Üstat* başlıklı şu şiiri söylemiş / yazmıştır:

“Seyrani delisi kültürün gülü
Gönül dostu Ali Çatak üstadım
Kalbimde yaşıyan yiğit bülbülü
Gönül dostu Ali Çatak üstadım

Erciyes'in karı erirse biter
Ölünce şairin eseri yeter
Yazarlar tarihe gömülür tüter
Gönül dostu Ali Çatak üstadım

Âşıktın kültüre sevdan bildirdin
Bu uğurda yatlar katlar tüketin
Kültürler yaşasın kendini sildin

---

⁶⁸ Bu şiir Zeki Yıldırım Özel Arşivi'nden alınmıştır.

Gönül dostu Ali Çatak üstadım

Değerini bizler neden bilmedik
Ayrıldın dostlardan biz gülemedik
Gönüllerden sizi bizler silmedik
Gönül dostu Ali Çatak üstadım

Kanadımız kırık uçmak bilmiyok
Kültüre fitneler girdi gülmüyok
Bıraktın sırrı asla silmiyok
Gönül dostu Ali Çatak üstadım

İnşaat boyacı görbet gezerdin
Kendini yıpratın demir ezerdin
Hayatın çileli kültür izlerdin
Gönül dostu Ali Çatak üstadım

Bu yüzden bağrımız pekte yanıkdır
Yaptığın işlere gözler çanakdır
Haddâdi suçludur ağır sanıkdır
Gönül dostu Ali Çatak üstadım”⁶⁹

2.3.12. Enver Tuncalp ve Şiiri

Preveze’de 1914 yılında doğmuştur. Babası Preveze müftüsü İsmail Hakkı Efendi’dir. İlkokulu Mudanya’da bitirmiş, Bursa Askeri Lisesi’ne girmiştir. 1935’te Süvari Okulu’ndan mezun olmuştur. 1937-1938’de İOGT (Ahlaklı İnsan Yetiştirme Kuruluşu)’nin davetiyle dış ülkeleri dolaşıp konferanslar vermiş, Zırhlı Birlikler Okulu’nda öğretmenlik yapmıştır. 1960’ta albay rütbesiyle emekli olmuş, İlahiyat Fakültesi’ne devam etmiştir. Bu dönemde pek çok sivil toplum örgütünde görev almıştır. Ankara’da 1992 yılında vefat etmiştir. İlk şiirini 1931’de yazmıştır (TEİS,

⁶⁹ Bu şiir Zeki Yıldırım Özel Arşivi’nden alınmıştır.

2020d). Âşık tarzı şiirleri de bulunan Tuncalp, Çatak'ı tanımakta ve şiirlerinde şöyle bahsetmektedir: “Yıldız Güngör, Nurşah, Nazmiye, İlkan / Çelikoğlu, Çoruh, Yalçın ve Volkan, / Gülhanî ve Çatak dosttur her zaman, / Dolaşır illeri Türk şairleri” (Gülpınar, 1982: 20)⁷⁰. 16 bentten oluşan bir şairnamesinin son bendi ise şöyledir: “Önünde atamaz hiç kimse takla, / Yoğrulmuş şiirle, yakındır Hak’la. / Ünlü ve kuvvetli bir halk şairi; / İftihar ederiz Ali Çatak’la” (Gülpınar, 1985: 6)⁷¹.

2.3.13. Mustafa Önder / Âşık Gözübenli ve Şiiri

1940 yılında Kayseri'nin Tomarza ilçesinin Özlüce (Taf) Kasabasında doğmuştur. İlkokul mezunudur. Asıl mesleği şoförlüktür. Mahlası ailesinin de lâkabı olan Gözübenli'dir. Kayseri Halk Şairleri Kültür Derneği'nde sık sık Ali Çatak ile bir araya gelip beraber programlar yapmıştır. Şiirlerini ilk olarak 1972'de *Tanrı Dağından Yükselen Ses* adlı kitapta toplamıştır. *Türk'ün Gücü* ve *Atatürk Barajından Doğan Destan* adlı kitapları da vardır (Satoğlu, 2002: 346). Âşık Ali Çatak'tan bir şiirinde şöyle bahsetmektedir: “Çatak'tan aldık haberi / Onun da yaş, tuz, biberi / Âşıkların can siperi / Dualar şifa denklemiş” (Gülpınar, 1996: 26).⁷² *Seyranî Delisi* *Âşık Ali Çatak* başlıklı bir şiiri de bulunmaktadır. Bu şiirde Ali Çatak'ın Ankara'daki evini satıp Seyranî şenlikleri ve araştırmaları için kullanmasına da gönderme yapılmaktadır. Çatak'ın hiçbir karşılık beklemeden bu işlere gönül verdiği Âşık Gözübenli'nin bu şiirinden de anlaşılmaktadır:

“Erciyes Dağı'nda yanmış,
Aşk bağında çalısı var.
Seyranî suyunda yunmuş,
Seyranî'nin delisi var

Malını mülkünü satmış,
Seyranî'ye hibe etmiş,
O da benim gibi yitmiş,

⁷⁰ Söz konusu şiir Gülpınar Dergisi'nin 79. sayısında yer almaktadır.

⁷¹ Söz konusu şiir Gülpınar Dergisi'nin 110. sayısında yer almaktadır.

⁷² Söz konusu şiir Gülpınar Dergisi'nin 247. sayısında yer almaktadır.

Seyranî'nin velisi var.

Benim Dadal'ın torunu,
Dağlardan yüce sorunu,
Aşk meyvası aşk ürünü,
Seyranî'nin Ali'si var” (Gürlek, 2009b: 115).

2.3.14. Ahmet Sükût / Âşık Zavallı ve Şiiri

1927 yılında Kayseri'nin Felahiye ilçesinin Küçük Toraman köyünde doğmuştur. Fakirlikten dolayı okula gidememiştir. Halk arasında “Aliler Mektebi” olarak anılan asker ocağındaki bir kursu bitirmiştir. Şifahî bilgilere sahiptir. Âşık oluşu ise askerlik sonrasındadır. Asker dönüşü gördüğü bir rüya ile badeli âşıklar arasına katılmış, sekiz yıl meczup olarak dağlarda dolaşmıştır. Ömrünün on yılını ise Avrupa'da işçi olarak geçirmiştir (Özsoy ve diğ. 1992: 223). Âşık Ali Çatak'tan bir şiirinde şöyle bahsetmekte ve onun *Seyranî Delisi* olmasına telmihte bulunmaktadır: “Leyla leyla diyerek Hakk'a yar olmuş, / Ezilmiş sözülmüş yemek pay olmuş / Heykel Develi'de gendi sır olmuş / Ali Çatağa herhal girmiş Seyranî” (Gülpınar, 1989: 24).⁷³

2.3.15. Mehmet Kargı / Âşık Gülhanî ve Şiiri

Adı Mehmet, soyadı Kargı'dır. Sivas'ın Gürün ilçesinin Ayvalı köyünde 1940'ta doğmuştur. Annesi Ümmü Hanım, babası Velioğlu Halil Bey'dir. İlkokulu ve ortaokulu memleketinde bitirmiş ve dışardan okuyarak lise mezunu olmuştur. 1967'de polis memuru olmuş, 1969'da evlenmiştir. Üç kızı iki oğlu vardır. 1987'de emekli olmuş, 2014'te de vefat etmiştir. Ortaokul yıllarında şiirle ilgisi başlamıştır. Âşık Meslekî'nin kitaplarını okuması onu etkileyen bir unsur olmuştur. Sekiz aylıkken kaybettiği çocuğunun acısı da onun âşıklığa yönelmesine neden olmuştur. Gülhanî sazlı âşıktır. Şiirlerinde Âşık Gülhanî, Âşık Sefil Gülhanî, Gürünlü Âşık Gülhanî mahlaslarını kullanmıştır. Âşık Emsalî'yi manevi usta kabul etmiştir (TEİS, 2020g). Bu Meydan'da başlıklı şiirinin on üçüncü bendinde Ali Çatak'tan şöyle

⁷³ Söz konusu şiir Gülpınar Dergisi'nin 163. sayısında yer almaktadır.

bahsetmiştir: “Ali Çatak düşmüş gama / Pantol yırtık çeket yama / Pabucunu attım dama / Bu meydanda bu meydanda” (Gülpınar 1982: 15).⁷⁴

2.3.16. Ali Yılmaz ve Şiiri

1958 yılında Develi’de doğmuştur. Babası Hacı Şükrü Efendi, annesi Şerife Hanım’dır. İlkokul, ortaokul ve liseyi Develi’de tamamlamıştır. Balıkesir Necati Bey Eğitim Enstitüsü’nden mezun olmuştur. Develi Ortaokulu’nda müdürlük yapmıştır. Daha sonra hukuk eğitimini de tamamlayan Yılmaz günümüzde Niğde’de avukatlık yapmaktadır. Evli ve iki kız babasıdır. Develili Âşık Ali Çatak’ın yeğenidir. Âşık tarzı şiirler yazmaktadır. Şu şiiri de Çatak için yazmıştır:

“Âşık Ali Çatak’a

Pas kaplanmış bir kapta
Derdi derde katarsın
Paylaşamaz kimseyle
Hep içine atarsın

Ne bir dostun ne de yâr
Hatırlayıp da sorar
Yalnız iş düşen arar
Haksızlara çatarsın

Geç kaldıkça sabahın
Göklere çıkar ahın
Tükenmez bitmez vahın
Yataklarda yatarsın

Girdabında kaderin
Bir rüzgar eser serin
Dönülmeyen seferin

---

⁷⁴ Söz konusu şiir Gülpınar Dergisi’nin 76. sayısında yer almaktadır.

Yollarını tutarsın” (Gürlek, 2009a: 111-113).

2.3.17. Durşen Mert / Âşık Nurşah ve Şiiri

Durşen Mert 1950’de Eskişehir’in Mihalıççık ilçesi doğmuştur. Babasının adı Osman annesinin adı Zeynetiye’dir. Ailenin en büyük çocuğu olan Durşen Mert’in bir kız bir de erkek kardeşi vardır. On iki yaşındayken eşi Mehmet ile evlenmiştir. Bu evlilikten üç çocuğu dünyaya gelmiştir. İlkokula kadar okuyabilmiş daha sonraki eğitim hayatına ise evlenince devam ederek dışardan ortaokulu bitirmiştir. Hayatının kısa bir döneminde muhabirlik yapmış, basın sektöründe çalışmıştır ama ev hanımıdır. 2004 yılında hacca gitmiş ve hac dönüşünde saz çalmayı bırakmıştır. Kadının sesi haramdır, düşüncesinden dolayı sazı bırakan âşık Diyanet’ten aldığı fetvada kötüye kullanmadığı sürece saz çalabileceğini öğrenince sazı yeniden eline almıştır. Yaşı ilerledikten sonra ise kendini yorgun hissettiği için sazı bırakmış, şiir yazmaya devam etmiştir. Durşen Mert, dört-beş yaşlarında şiire ilgi duymaya başlamıştır. Katıldığı festivallerde çok sayıda âşığı dinleyerek etkilenmiş ve âşıklığa böylece yönelmiştir. Âşık Nurşah mahlasını ona Seyitgazili Âşık İsmet Sefilî ve kendisinden nota dersleri aldığı Erkan Ertuğ vermiştir. Âşık Nurşah badeli âşık olduğunu söylemektedir. Gördüğü rüya sonrasına doğmaca söz söyleme yeteneğini ve saz çalma yeteneğini kazanmıştır. Âşık Nurşah; Âşık Reyhanî, Âşık Ummanî, Âşık Murat Çobanoğlu gibi temsilcileri usta olarak kabul eder (Coşkun, 2022: 12-23). Âşık Nurşah Kültür ve Turizm Bakanlığında halk ozanı / âşık olarak kayıtlıdır. Ayrıca Türkiye Musiki Eseri Sahipleri Meslek Birliği üyesidir (Coşkun, 2022: 720). Âşık Nurşah halen memleketi Eskişehir’de yaşamaktadır (TEİS, 2020f). Âşık Nurşah şiirlerinde çok sayıda âşıktan bahsetmektedir. Türkiye’ın redifli âşıknamesinde bahsettiği Âşık Ali Çatak da bunlardan biridir. Söz konusu şiirde Çatak’tan Seyranî Divanesi olarak bahsetmektedir. Yani Âşık Nurşah da Ali Çatak’ı Seyranî Delisi lakabıyla tanımaktadır. Bahsedilen dizeler şöyledir:

“Kayseri Develi’nin Seyrani’si,
Ali Çatak, gibi, var divanesi,
Bayburtlu Zihni’si ve Ummani’si,

Gönül kaleminden sızdı Türkiye'm" (Coşkun, 2022: 24).

Âşık Ali Çatak için ayrıca bir şiiri daha vardır:

Develi'nin toprağında,
Misler kokan yaprağında,
Türk'üm diyen bayrağında,
Rahmetlimiz Ali Çatak.

Atıştırdık eller sazda,
Kış, sonbahar, bahar, yazda,
Seyranî'yle sevgimizde,
Rahmetlimiz Ali Çatak.

Festivaller bizde coştı,
Âşıklarıyla buluştu,
İlim dünyasıyla taşıtı,
Rahmetlimiz Ali Çatak.

Develi'de uçtu kuşlar,
İniledi dağlar taşlar,
Çatağım diyen bakışlar,
Rahmetlimiz Ali Çatak.

Kayseri'de bozlak çektik,
Dostluk, barış, sevgi ektik,
Az mı gün yüzüne çıktık,
Rahmetlimiz Ali Çatak.

Yunus Emre'miz beldesi,
Bülbülün altın kafesi,
Gel der Mevlana'nın sesi,
Rahmetlimiz Ali Çatak.

Bolu, Gerede dolaştık,
Köroğlu'na da ulaştık,
Resimlerimiz paylaştık,
Rahmetlimiz Ali atak.

Konya'da bayram bir başka,
Dergâhlarda düştük meşke,
Geri gelse günler keşke,
Rahmetlimiz Ali atak.

Duam, mekânı cennetir,
Ahire giden gurbettir,
Lezzeti abı şerbettir,
Rahmetlimiz Ali atak.

İşte böyle hikâyedir,
Ustamızdır divanedir,
Gönüllerde avaredir,
Rahmetlimiz Ali atak.

Babam gibi severidim,
Sazım ile överidim,
Nurşah hep imreniridim,
Rahmetlimiz Ali atak.⁷⁵

---

⁷⁵ Bu şiir Âşık Nurşah'tan (Durşen Mert) alınmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞİİR SANATINI OLUŞTURAN YAPI ÖZELLİKLERİ

3.1. Nazım Birimi

Birim, bir bütünü oluşturan unsurların her birine verilen addır. Bütünün üyeleri, parçacıkları şeklinde de tarif edilebilir. Nazım biriminde ise dize / mısranın temel unsur olduğu genel bir kabuldür. Tek başına tam bir anlam ifade eden veya başka parçaya bağlı olan ölçülü bir parça olarak da açıklanmaktadır⁷⁶ (Onay, 2012: 40). Kafiye örgüsü ve dize sayısı nazım birimini de belirlediği için önem arz etmektedir. Âşık edebiyatında dörtlük / dört dizeli bentler yaygın olarak kullanılmaktadır. Dörtlük, Türk nazım birimi olarak da ifade edilmektedir (Dizdaroğlu, 1969: 24). Dörtlüklerle oluşan âşık tarzı şiirler yanında iki, üç, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz, on ve daha fazla dizeli bentlerden oluşan şiirler de vardır. İkişer dizeli şiirlerin nazım birimine beyit (ikili), üçer dizelilere müselles (üçlü), beşer dizelilere muhammes (beşli), altışar dizelilere müseddes (altılı), yedişer dizelilere müsebba (yedili), sekizer dizelilere müsemmen (sekizli), dokuzar dizelilere mütessa (dokuzlu), onar dizelilere muaşşar (onlu) denir. (Durbilmez, 2018: 50). Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde nazım birimi olarak dörtlük yaygındır. İki şiiri (104 ve 106) ise beşliklerle örülmüştür. Bu şiirlerden biri (104) yedi haneden oluşmakta diğeri ise (106) dört haneden oluşmaktadır. İki dizeden oluşan 19 şiir örneği de tespit edilmiştir.

3.1.1. İki Dizeliler (Beyit)

Âşık edebiyatı nazım birimlerinden biri de beyittir. Develili Âşık Ali Çatak'ın şiir varlığı içinde nazım birimi beyit olan 19 şiir tespit edilmiştir. Bu şiirlerde bir öğüt verme çabası açıkça görülmektedir. Haram-helal, kader, kibir, bu dünyanın

---

⁷⁶ Onay, mısra için şunu da belirtmektedir: Aruz ve saz şairlerince adı mısra ise de halk şairleri satır diyorlar. En muvafık karşılığı dizidir (2012: 40). Kaya ise mısrayı şöyle tanımlamaktadır: Bir satırlık manzum söz, dize. Şiirin en küçük birimidir. Müstakil olarak söylenmiş tek mısraya tek başına “azade” denir. (2010: 532-533).

geçiciliği, ahiret, kulluk gibi konular başlıca göze çarpanlardır. Bu şiirlere âşığın verdiği başlıklar da şöyledir: Sevgi (B1), Kazanmak (B2), Zalim (B3), Aşk (B4), Kulluk (B5), Güvence (B6), Şükür (B7), Kader (B8), İlham (B9), İnsan (B10), Kibir (B11), Hörmət (B12), Helal (B13), Oku (B14), Kem (B15), Haz (B16), Yeter (B17), Hac (B18), Halas (B19). Söz konusu şiirlerin hepsi 11’li hece ölçüsü ile söylenmiş / yazılmıştır. Üslûp açısından değerlendirmek gerekirse öğüt verme amaçlı olduğu için emir ifadesi hakimdir. Çoğunluğunda emir kipi görülmektedir. Örnek vermek gerekirse *Gönül tezgâhında hizmeti doku / Yaradan aşkına Fatıha oku* (B14), *İstersen eğer sen Haktan mürüvvet / İnsanlara eyle daima hörmət* (B12) dizelerinde emir ifadesini ve verilen öğüdü görmek mümkündür.

Âşık bu şiirleri söylerken / yazarken net olarak bir mesaj vermek istemiş olmalıdır ki işlediği mesajı da başlık olarak belirlemiştir. Elimizdeki ürünlerden başka iki dizeden oluşan herhangi bir şiiri bilinmemektedir.

3.1.2. Dört Dizeliler (Dörtlük)

Âşık şiirinde nazım birimi olarak dörtlükler yaygın olarak kullanılmaktadır. Âşık Ali Çatak’ın 104 ve 106 numaralı şiiri ile 19 adet beyiti dışında kalan tüm şiirleri dörtlüklerden oluşmaktadır. Şiir varlığı içinde dörtlüklerden oluşan metinlerin oranı %99,23 olarak tespit edilmiştir. Bu durum âşığın geleneğe büyük ölçüde uyduğunu göstermektedir.

Dörtlüklerden oluşan şiirleri hece ölçüsü açısından değerlendirmek gerekirse sekizli hece ölçüsüyle söylenmiş / yazılmış 129 şiir görülmektedir. Bu da %49,99 oranına karşılık gelmektedir. On birli kalıp ile oluşturulan 121 şiir vardır ve bu da dörtlüklerden örülmüş metinler içinde %46,89 oranına karşılık gelmektedir. Dörtlüklerden oluşan şiirler arasında beş heceli 5 şiir (%1,93), yedi heceli 2 şiir (%0,77), on dört heceli 1 şiir (%0,38) de karşımıza çıkmaktadır.

Âşığın şiirlerinde kullandığı nazım şekillerine bakıldığı zaman en çok destan şeklinde şiir söylediği görülmektedir. 161 destan (%61,92), 49 koşma (%18,84), 48

semai (%18,46), 2 mani (%0,76) nazım şekliyle şiir söylemiş / yazmıştır. En fazla destan nazım şeklini kullanması sanatı yönünden bir başarı olarak anlaşılabilir. Fazla haneli şiirler söylemesi âşığın bir birikim sahibi olduğunu da gösterir. Destan nazım şekliyle oluşturduğu şiirlerinde de çeşitli konuları işlemiştir. Sadece belli konular etrafında destan oluşturmamıştır. Belli kişilere övgüleme türünde veya doğa, sevgi konulu güzelleme türünde şiirler oluşturmuştur. Söz gelimi *Bunu Veren Gül Bahçesi* başlıklı şiirde şu dizeler karşımıza çıkar: *Arı koşar gül dalına / Koku katar öz balına / Açar seherin yoluna / Ömür verir gül bahçesi* (85/2). Yaşadığı şehirdeki bazı yöneticilere veya devlet büyüklerine övgüleme türünde söylediği / yazdığı şiirler de vardır. Bunlardan biri de dönemin Kayseri Valisi Yüksel Çavuşoğlu için yazdığı şiirdir. Bu şiirden şu dizeler örnek olarak verilebilir: *Develi'den geldim ziyaretine / Çavuşoğlu derler asaletine / Valim ben muhtacım himayetine / Kolların üstüme ger diye geldim* (139.2./1). Bu şiirlerin hepsinde dörtlük nazım birimi görülmektedir. Âşık, yaygın olan bu geleneği özümsemiş bir temsilci olarak ifade edilebilir.

Âşık Ali Çatak şiirlerini en çok güzelleme, övgüleme ve yakınma türünde söylemiş / yazmıştır. Dörtlüklerden oluşan şiirleri içinde 59 adet (%22,86) güzelleme, 49 adet (%18,99) övgüleme, 42 adet (%16,27) ise yakınma türünde metin tespit edilmiştir. Âşığın en çok eser verdiği türlerden de anlaşılacağı gibi şiirlerinde güzellik, sevgi, doğa sevgisi; insanlara ve varlıklara övgü; olumsuzluklardan ve kötülüklerden şikayet gibi konular sıkça görülmektedir. Yaşadığı toplumun sesi olan âşıkların toplum içindeki rolleri düşünüldüğünde işlediği bu konular olağan bir durum olarak karşılanmalıdır.

3.1.3. Beş Dizeliler (Beşlik)

Beş dizeli bentlerden oluşan şiirler âşık edebiyatında yer almaktadır. Âşık Ali Çatak'ın şiir varlığı içinde 104 ve 106 numaralı şiirleri beşliklerden oluşmaktadır. 104 numaralı şiiri *Aç Kapını Biz Geldik* başlıklıdır ve yedi haneyle örölmüş bir destan şeklindedir. Ayasofya'nın cami olarak açılması isteğini dile getiren âşık bu konudaki özlemini, Ayasofya'nın tarihini ve özelliklerini de şiirinde işlemiştir. 106 numaralı *Saz Çalıp Biz Neşe Vermeye Geldik* başlıklı şiiri ise dört haneli bir

koşmadır. Şiirin bir Seyranî şenliğinde söylendiği anlaşılmaktadır. Zaten şu dizeler bunu doğrulamaktadır: *Seyranî divanı kuruldu bugün / Saz çalıp biz neşe vermeye geldik / Âşığı olana kurulu düğün / Bizler Seyranî'yi anmaya geldik / İçip badesini kanmaya geldik* (106/1).

3.2. Hane Sayısı

Nazım birimi temel alınarak onun yapısında oluşturulan bent sayısı şiirin hane sayısını oluşturur. Âşık şiirinde yaygın olarak dörtlük kullanılsa da ikili, üçlü, beşli, altılı veya daha fazla dizelerden oluşan hanelerin bulunduğunu belirtmekte yarar vardır. Nitekim Durbilmez hane sayısından bahsederken dörtlük terimi yanında bent terimine de yer verip hane sayısının önemli bir biçimsel unsur olduğunu şöyle izah etmektedir: “Âşık tarzı şiirlerde, verilen/açılan ayağa bağlı kalarak en az üç dörtlük / bent söylemek gerekir. Şiirlerin hane sayısı, özellikle nazım biçimlerini belirlemede önemli bir yer tutar. Söz gelimi koşma ve semaîler genellikle 3-5 bentten oluşurken, destanlar en az 6 bentten meydana gelir ve bent sayısının üst sınırı yoktur” (2020b: 110). Develili Âşık Ali Çatak’ın şiirlerinde hane sayıları çeşitlilik göstermektedir. Üç haneliden başlayarak otuz dört haneye kadar olan şiirleri vardır. Şiirler hane sayılarına göre şöyle başlıklandırılıp incelenebilir:

3.2.1. Üç Haneliler

Âşık edebiyatında üç haneli şiirler görülmektedir. Âşıklardan en az üç haneli şiir söylemesi beklenir. Âşık Ali Çatak’ın şiirleri arasında üç haneli 7 metin bulunmaktadır. Bunların dört tanesi (141, 206, 214, 245) semaî; iki tanesi koşma (155 ve 157) biri de (204) mani biçimindedir. Ben Bir Dava Adamıyım (141) başlıklı şiiri üç haneli ve yineleme ayaklı bir şiirdir. Bu şiirin üç haneli olmasının nedenleri üzerinde düşünmek gerekirse akla ilk gelen söz konusu şiirin sözlü kültür ortamında oluşturulmuş olma ihtimalidir. Çünkü doğmaca söyleme geleneğinde en az üç hane söylenmesi gerekmektedir. Şiirin içeriğine bakıldığı zaman da bu görüş desteklenmektedir. *Develi'ye Ali geldi / Develi'nin gülü geldi / Sanmayın ki deli geldi / Ben bir dava adamıyım* (141/1) dizelerinde âşık lakabına da telmihte bulunmaktadır. Halk arasında ve edebiyat-sanat dünyasında Seyranî Delisi olarak

bilinen Çatak bunu şiirinde ifade etmektedir. Sonrasında da *Erciyes'in yeli geldi / Cûş eyledi seli geldi / Seyranî'nin dili geldi / Ben bir dava adamıyım* (141/2) dizeleriyle Seyranî'den bahsetmektedir. Bu şiiri bir Seyranî şenliğinde söyleme ihtimali düşünülebilir. Şiirin üç hanede bitirilmiş olması da bu bağlamda değerlendirilebilir. Âşık Çatak saz çalmayan bir temsilci olduğu için sözlü ortamlarda doğmaca söylerken düşünme fırsatı daha azdır. Bu nedenle şiiri üç hanede bitirmiş olabilir. Milletime Yazık Olur (206), Gel De Yaşa Be Hey Kardeş (214), Seyrine Doyum Olmaz (245), İnan Ahu Gözlüm Ayrılmam Senden (157) başlıklı şiirleri de yineleme ayaklıdır. Yineleme ayaklı olmasına rağmen bu şiirler üç hanede bitirilmiştir. Oysaki yineleme ayaklı şiirler daha rahat olarak sayıca fazla hanelere çıkarılabilir. Bu şiirlerin az hanelerle bitirilmiş olması âşığın sazsız oluşuna bağlanabilir. Nitekim aynı sebep Yolunun Kölesi Ali'siyim Ben (155) başlıklı şiir için de gösterilebilir. Yenileme ayaklı bu şiir aynı zamanda geniş ayaklıdır. Geniş ayaklı bir şiir de daha fazla hane sayısına sahip olabilir. Bu şiir ise üç hanede bitirilmiştir. Söz konusu şiirler içinden birisi burada örnek olarak verilirse üç haneli şiirlerde işlenen konuların görülmesi açısından yararlı olabilir: *Milletime Yazık Olur* başlıklı üç haneli ve yineleme ayaklı şiirde de şu dizeleri söyler: *Asil millet bozulmasın / Kara yazı yazılmasın / Türk'e tuzak kazılmasın / Milletime yazık olur* (206/1). Görüldüğü gibi üç haneli şiirlerde çeşitli konular işlenmiştir.

3.2.2. Dört Haneliler

Dört haneli şiir örnekleri de âşık edebiyatında bulunmaktadır. Âşık Ali Çatak'ın şiirleri arasında dört haneli 26 metin bulunmaktadır. Bunlardan on altı tanesi koşma (20, 40, 61, 78, 82, 89, 91, 106, 126, 139.2., 139.3., 149, 190, 198, 215, 216.), on tanesi (13, 41, 54, 114.1., 146, 161, 222, 226.1., 229, 233) semaî biçimindedir. Dört haneli bu şiirlerden Teşekkürler Valimize (41), Canın Gibi Sev Ormanı (54), Saz Çalıp Biz Neşe Vermeye Geldik (106), Mustafa Kemal (114.1.) başlıklı dört şiir yineleme ayaklıdır. Yineleme ayaklı olmasına rağmen bu şiirler dört haneyle bitirilmiştir. Diğer dört haneli şiirler (13, 20, 40, 61, 78, 82, 89, 91, 126, 139.2., 139.3., 146, 149, 161, 190, 198, 215, 216, 222, 226.1., 229) ise yenileme ayaklıdır ve geniş ayak özelliği göstermektedir. Fakat bu şiirler de dört hanede bitirilmiştir. Bu

durum âşîğın sazsız söz söylemede zorlandığını gösterebilir. Ayrıca kendi tercihinin bu yönde olma ihtimali de gözardı edilmemelidir.

Koşma nazım şekliyle yazdığı / söylediği *Tükenip Bitmiyor Dostlar Ah Bende* başlıklı şiiri dört haneli yenileme ayaklı ve 11'li kalıpta bir şiirdir. Bu şiirde âşîk şöyle söyler: *İçip aşkın badesini kanarım / Kerem gibi için için yanarım / Şu dünyanın sonu geldi sanarım / Tükenip bitmiyor dostlar ah bende* (20/1). Âşîk yakınma türünde söylediği bu şiirde dört haneyi tercih etmiştir. Başka türlerde de bu hane sayısını ve benzer konuları görmek mümkündür: *Şu dünyanın zulmü derdi / Çekilmez sabır olmasa / İnsanlar çöpe giderdi / Mekânı kabir olmasa* (13/1). Bu şiirde de dört hane bulunmaktadır.

3.2.3. Beş Haneliler

Âşîk edebiyatında beş haneli şiirlere sıkça rastlamak mümkündür. Beş haneden fazla olan şiirler destan nazım şekliyle oluşturulan şiirlerdir. Âşîk Ali Çatak'ın şiirleri arasında beş haneli 64 metin bulunmaktadır. Bunların 30 tanesi koşma (22, 48, 65, 69, 72, 75, 84, 90, 94, 95, 113, 122, 128, 130, 135, 136, 150, 152, 160, 164, 182, 195, 199, 207, 209.2., 219, 225, 230, 245, 245.), 34 tanesi semaî (28, 29, 37, 38, 42, 49, 66, 68, 71, 79, 86, 97, 108, 109, 115, 119, 123, 133, 134, 137.1., 138, 140, 159, 167, 177, 203, 208, 211, 221, 226.2., 227.3., 224, 232, 245.)'dir. Beş haneli bu şiirlerden Gezer Mevla Mevla Diye (38), Var Mı Acep Ben Gibisi (86), Bekler Seni Vakıflar Bank (109), Namusumsun, Şerefimsin Bayrağım (130), Hoşgeldiniz Siz Efendim (140), Baksan Atatürk Görünür (208), Ne Güzelsin Cumhuriyet (226.2.), Derdin Derdim Anadolu (232), Ormanın Hizmeti Saymakla Bitmez (245) başlıklı dokuz şiir yineleme ayaklıdır. Diğer beş haneli şiirler ise yenileme ayaklı ve geniş ayaklıdır.

3.2.4. Altı Haneliler

Âşîk edebiyatında sık tespit edilen hane sayılarından biri de altıdır. Altı hane ve daha fazlasıyla oluşturulan şiirler destan nazım şekliyle anılmaktadır. Âşîk Ali Çatak'ın şiir varlığı arasında altı haneli 59 metin bulunmaktadır. Bunların 23 tanesi koşma-destan (2, 4, 10, 14.2., 16, 24, 25, 34, 57, 67, 76, 87, 93, 107, 118, 125, 139.1., 162,

169, 187, 209.1., 228, 245), 32 tanesi de semaî-destan (3.1., 3.2., 14.1., 23, 53, 56, 58, 77.1., 85, 99, 102, 103, 116, 145, 151, 154, 156, 170, 171, 175, 176, 183, 184, 192, 193, 196, 197, 227.1., 227.2., 235 245, 246.2.) biçimindedir. Bir tanesi ise (212) mani-destan biçimindedir.

Seni Gidi Yalan Dünya (14.1.), Sana Deriz Yalan Dünya (14.2.), Yârenler Evimiz Oldu Yashane (25), Bilesin Âşık Mahrumî (77.1.), Ağaç Dikek Yeşil Görek (99), Gel Şeytan'a Uyma Gönül (116), Zulümkâr Olma Efendim! (145), Ezmeyince Durur Muyum? (151), Kayseri'den Selam Olsun (175), Hu Diyerek Hakk'ı Söyler (193), Bir Allah'tır Bil Allah'tır (197), İnsan Dostu Seyranîmiz (245), Ne De Güzel Kayseri'miz (246.2.) başlıklı on üç şiir yineleme ayaklıdır. Diğer altı haneli şiirler ise yenileme ayaklı ve geniş ayak özelliği göstermektedirler.

3.2.5. Yedi Haneliler

Âşık edebiyatında yedi haneli şiirler de oluşturulmuştur. Âşık Ali Çatak'ın şiir varlığı içinde yedi haneli 42 metin bulunmaktadır. Bunların 18 tanesi koşma-destan (19, 33, 35, 36, 39, 51, 52, 81, 105, 121, 129, 142, 143, 147, 166, 188, 234, 245), 23 tanesi semaî-destan (6, 21, 27, 30, 46, 47, 59, 92, 96, 104, 117, 144, 153, 165, 174, 179, 180, 185, 194, 210, 226.3., 245, 246.1.) biçimindedir. Bir tanesi de (114.1.) mani-destan biçimindedir.

Şükrederim Allah'ıma (6), Var Mevlâ'nın Aşkını Bende (21), On İki Nisanda Anmaya Geldik (105), Mustafa Kemal (114.1.), Hakk'a Gidelim Gel Gönül (117), Dinle Ne Der Yeşilayın (165), Selam Saygı Size Canlar (179), Gelin Bir Olalım Canlar (180), Seni Söylemiş Erciyes (210), Takdire Şayandır Hele Bu Üçü (234), Ne De Güzel Amasya'mız (245), Ne De Güzel Kayseri'miz (246.1.) başlıklı on iki şiiri yineleme ayaklıdır. Diğer yedi haneli otuz şiiri ise yenileme ayaklıdır. Yenileme ayaklı şiirleri içinde darayak veya kapanıkayaklı şiiri yer almamaktadır. Bu şiirler genişayak özelliği göstermektedir.

3.2.6. Sekiz Haneliler

Sekiz haneli şiirler âşık edebiyatı ürünleri arasında görülmektedir. Âşık Ali Çatak'ın şiir varlığı içinde sekiz haneli 19 metin bulunmaktadır. Bunlardan 12 tanesi koşma-destan (18, 50, 73, 80, 83, 148, 189, 191, 205, 209.3., 217, 223), 6 tanesi semaî-destan (31, 100, 124, 131, 173, 231) biçimindedir. Bir tanesi de (98) mani-destan biçimindedir.

Hayır İş Künyene Yazılır Kardeş (217), İşte Ora Anadolu (231) başlıklı iki şiiri yineleme ayaklıdır. Diğer sekiz haneli on yedi şiiri ise yenileme ayaklıdır ve genişayak özelliği göstermektedir. Yineleme ayaklı şiirlerinden biri olan İşte Oran Anadolu başlıklı şiirinde âşık *Yufka yapıp yeyiyorsa / Hakk'a şükür diyiyorsa / İnsanları seviyorsa / İşte ora Anadolu* (231/2) gibi dizelerle Anadolu insanın adeta portesini çizmektedir. Aynı şiirden şu dizeler de örnek olarak verilebilir: *Misafire eder hörmət / Eli açık kese cömert / Yiğitleri varısa mert / İşte ora Anadolu* (231/3).

3.2.7. Dokuz Haneliler

Âşık Ali Çatak'ın şiir varlığı içinde dokuz haneli 13 metin bulunmaktadır. Bunların beş tanesi koşma-destan (70, 110, 163, 202, 218), sekiz tanesi semaî-destan (8, 11, 55, 62, 63, 132, 137.2., 213) biçimindedir.

Karşılıyarak Ramazanı (55), Gönlümde Buldum Mevlâ'yı (62), Kooperatifte Buluşalım (132), Gelin Birlik Olak Kardeş (213) başlıklı dört şiiri yineleme ayaklıdır. Diğer dokuz haneli dokuz adet şiiri ise yenileme ayaklıdır ve genişayak özelliği göstermektedir. Karşılıyarak Ramazanı başlıklı şiiri sekizli hece ölçüsüyle söylenmiş / yazılmış bir şiirdir fakat ayak dizeleri dokuz hecelidir. Hece kalıbında böyle bir aykırılık bulunan söz konusu şiirden örnek dizeler verilebilir: *Hakk'a giden yollar ile / Zikr eyleyen diller ile / Sıtkı bütün kullar ile / Karşılıyarak ramazanı* (55/1). Diğer bir şiirinde de Allah'a olan sevgisini işlemektedir: *Ben aşkını duya duya / Düştüm yollarına yaya / Ömür bitti saya saya / Gönlümde buldum Mevlâ'yı* (62/1). Birlik ve beraberlik duygusunu sıkça şiirlerinde işleyen âşığın şu dizeleri de dokuz haneli ve Gelin Birlik Olak Kardeş başlıklı şiirinde yer almaktadır: *Dilimiz bir*

dinimiz bir / Acı tatlı günümüz bir / Tarihe bak ünümüz bir / Gelin birlik olarak kardaş
(213/2).

3.2.8. On Haneliler

Âşık Ali Çatak'ın şiir varlığı içinde on haneli dokuz metin bulunmaktadır. Bunların altı tanesi koşma-destan (5, 12, 15, 120, 158, 201), üç tanesi semaî-destan (26, 32, 64) biçimindedir.

3.2.9. On Bir Haneliler

On bir haneli iki şiiri vardır ve koşma-destan biçimindedir: 9, 60.

Mevla'yı Seversen Gel Cana Kıyma başlıklı şiirde âşığın hayvan sevgisi açıkça görülmektedir. On bir haneli, yineleme ayaklı ve 11'li kalıpla söylenmiş / yazılmış şiirde kaçak avlanmaya karşı çıkan âşık hayvanların öldürülmesine üzülmektedir. *Her tüfeği alan çıkmışlar ava / Analar vurulmuş boş bekler yuva / Turnalar yok olmuş sessizdir ova / Mevla'yı seversen gel cana kıyma* (9/1) dizeleri buna örnek olarak verilebilir.

Bir yemek destanı olarak karşımıza çıkan *Emri Hak'tan Taam Seçilmiş Manti* başlıklı şiiri de on bir haneli, yineleme ayaklı ve 11'li kalıpla söylenmiştir. Bu şiirden örnek dizeler vermek gerekirse; *Dinlen dostlar bir mantının methini / Emri Hak'tan taam seçilmiş mantı / Gez ara bul süt danası etini / Nice davetlerde içilmiş mantı* (60/1).

3.2.10. On İki Haneliler

Âşık Ali Çatak'ın on iki haneli üç şiiri vardır. Bunların ikisi koşma-destan (101, 181), biri de semaî-destan (127) biçimindedir. Uzadıkça Ömür Zor İhtiyarlık başlıklı şiiri de yakınma türünde bir şiirdir. Yineleme ayaklı ve 11'li kalıpla söylenmiş bu şiirde âşık ihtiyarlıktan şikayet etmektedir: *Saçları ağırır elleri titrer / Uzadıkça ömür zor ihtiyarlık / Dişleri dökülür hep birer birer / Görünmeye başlar hor ihtiyarlık* (101/1).

Bir Araya Gelin Sayın Liderler başlıklı şiiri de taşlama türündedir. 12 haneli bu şiir yenileme ayaklı ve 11'li kalıpla söylenmiştir. Halkın dertlerini şiirine taşıyan âşık bu şiiri az haneyle bitirmemiş on iki haneye kadar çıkarmıştır. Taşlama türüne duyduğu ilgi buradan da anlaşılabilir. Söz konusu şiirden örnek dizeler verilebilir: *Dertlere soktunuz, dertsiz başları / Tuzsuz yedirdiniz, bize aşları / Odunsuz, kömürsüz kara kışları / Getirdiniz bize sayın liderler* (181/9).

3.2.11. On Üç Haneliler

On üç haneli iki metin bulunmaktadır. Bunlar da koşma-destan biçimindedir: 74, 111.

Âşık Ali Çatak şiirlerinde memleketi Develi ilçesine çokça yer vermektedir. Bağın, Dağın, Ovan Yeşil Develi başlıklı şiir de bunlardan biridir. Yenileme ayaklı ve 11'li kalıpla söylenmiş / yazılmış şiirde Develi'nin doğal güzelliklerini övmektedir: *Uzaktan bir yakın görünüşün var / Tabiata örnek sürünüşün var / Zümrüttenmiş gibi bürünüşün var / Bağın, dağın, ovan yeşil Develi* (74/1).

Sağlıktan Yatağa İner Yolculuk başlıklı şiir yenileme ayaklı bir ağıtlamadır. 11'li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur. *Emir büyük yerden verilmiş karar / Vasiyeti yazar, varisi arar / Doktor, ilaç, iğne, Şifasın arar / Hakk'a helâllığa gider yolculuk* (111/2) dizelerinde olduğu gibi ölümü hatırlatan ve ölümle ilgili olan kavramlardan bahsetmektedir.

3.2.12. On Dört Haneliler

On dört haneli tek şiir vardır ve semaî-destan biçimindedir: 88.

Söz konusu şiir *Açabilsem Seher Vakti* başlıklıdır. 8'li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur ve yenileme ayaklıdır. Ayak dizelerinin kafiye yapısında bazı bozukluklar vardır. Başlama dörtlüğünde *Hak gönülün kapısını / Açsa görsem hepisini / Tabiatın örtüsünü / Açabilsem, seher vakti* (88/1) dizelerini söylemektedir.

3.2.13. On Beş Haneliler

On beş haneli iki şiir vardır. Bunlardan biri ve semaî-destan (186) biri de koşma-destan (1) biçimindedir.

Dediklerin Çıktı Seyranî Baba başlıklı şiir 11’li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur. Yineleme ayaklı bir şiirdir. Develili Âşık Seyranî için söylenmiş bir övgülemedir.

Kayserilimin Eli Var başlıklı şiir de yineleme ayaklıdır. 8’li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur. Âşığın şiirlerinde sıkça rastlanılan memleket sevgisi ve övgüsü bu şiirde de görülmektedir.

3.2.14. On Altı Haneliler

On altı haneli iki şiir vardır. Bunlar semaî-destan biçimindedir: 44, 168.

Hakkınızı Helal Edin başlıklı şiiri vedalaşma türündedir. 8’li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur. Yineleme ayaklı bir şiirdir. Âşık bu şiiri Bursa’da bir deftere yazmıştır. Hayatın olumsuzluklarından ve zamaneden de şikayet etmektedir. Şu dizeler örnek olarak verilebilir: *Acıya dayanmaz özüm / Zamaneye geçmez sözüm / İki bacım iki gözüm / Hakkınızı helal edin* (168/1).

3.2.15. On Yedi Haneliler

On yedi haneli üç şiir bulunmaktadır. Bunlar ise semaî-destan biçimindedir: 245, 245, 245.

Bu şiirlerden *Kul Mübarek Cuma Günü* başlıklı şiir âşığın el yazısıyla yazdığı bir defterden edinilmiştir. 8’li hece ölçüsüyle oluşturulmuş bir şiirdir. Yineleme ayaklıdır. *Cuma günü evde kalma / Dünya zihnetine dalma / Sevabı çok mahrum kalma / Kul mübarek Cuma günü* (245/1) dizelerinden anlaşılacağı gibi bir öğütlemeler. *Ne De Güzel Develimiz* başlıklı şiiri de yineleme ayaklı bir övgülemedir. 8’li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur. Âşık memleketi Develi’yi övmektedir.

3.2.16. On Sekiz Haneliler

Daha az görülmekle birlikte on sekiz haneli şiirler de âşık edebiyatında yer alır. Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirleri arasında on sekiz haneli iki şiir bulunmaktadır ve bunlar koşma-destan biçimindedir. Bu şiirler biri Yavaştan Başladı Birden Yolculuk (112) başlıklı şiiridir. Yenileme ayaklı olan şiir 11'li hece ölçüsüyle meydana getirilmiştir. Hayır İş Künyene Yazılır Kardeş (217) başlıklı şiiri de yineleme ayaklıdır ve 11'li hece ölçüsüyle meydana getirilmiştir.

3.2.17. On Dokuz Haneliler

On dokuz haneli tek şiir bulunmaktadır ve koşma-destan biçimindedir. Bu şiir Çok Ünlü Âşıklar Var Kayseri'de (17) başlıklıdır ve yenileme ayaklıdır. Çatak'ın âşıkname türünde söylediği / yazdığı bir şiirdir.

3.2.18. Otuz Üç Haneliler

Otuz üç haneli tek şiir bulunmaktadır ve semaî-destan biçimindedir. Bu şiir Şefaath Kıl Resulullah (45) başlıklıdır ve yineleme ayaklıdır. 8'li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur.

3.2.19. Otuz Dört Haneliler

Otuz dört haneli tek şiir bulunmaktadır ve koşma-destan biçimindedir. Bu şiir Erciyes Yaylası Anadolu'mun (172) başlıklı şiiridir. Yineleme ayaklıdır ve 11'li hece ölçüsüyle meydana getirilmiştir.

Erciyes Yaylası Anadolu'mun başlıklı şiirde âşık doğup büyüdüğü ilçe olan Develi'den başlayarak bir doğa tasviri ve güzellemesi yapar. Develi'den sonra Kayseri, Yozgat, Bolu, Ankara, Manisa, İzmir gibi illerin adını anarak gezip gördüğü yerlerden bahseder. Ülkenin her bölgesini ve her bölgenin belli başlı illerini şiirde işler. Bu şiir 11'li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur ve yenileme ayaklıdır. En uzun şiiri bu şiiridir. Şiirin ayak dizelerindeki kafiyede bozukluk vardır. Uzun şiirde ayak kullanımında âşığın başarısız olduğu söylenmelidir. Nitekim âşığın çok

haneli şiiri fazla değildir. Anlaşıyor ki âşık da uzun şiir oluşturmayı çok tercih etmemiştir.

Tablo 3.1. Şiirlerin Hane Sayısı

HANE SAYILARINA GÖRE ÂŞIK ALİ ÇATAK'IN ŞİİR VARLIĞI			
Hane Sayısı	Şiir Numaraları	Şiir Sayısı	Oranı
3 Haneliler	141, 155, 157, 204, 206, 214, 237	7	%2,69
4 Haneliler	13, 20, 40, 41, 54, 61, 78, 82, 89, 91, 106, 114.1., 126, 139.2., 139.3., 146, 149, 161, 190, 198, 215, 216, 222, 226.1., 229, 233	26	%10
5 Haneliler	22, 28, 29, 37, 38, 42, 48, 49, 65, 66, 68, 69, 71, 72, 75, 79, 84, 86, 90, 94, 95, 97, 108, 109, 113, 115, 119, 122, 123, 128, 130, 133, 134, 135, 136, 137.1., 138, 140, 150, 152, 159, 160, 164, 167, 177, 182,195, 199, 203, 207, 208, 209.2., 211, 219, 221, 224, 225, 226.2., 227.3., 230, 232, 240, 241.	64	%24,61
6 Haneliler	2, 3.1., 3.2., 4, 10, 14.1., 14.2., 16, 23, 24, 25, 34, 43, 53, 56, 57, 58, 67, 76, 77.1., 85, 87, 93, 99, 102, 103, 107, 116, 118, 125, 139.1., 145, 151, 154, 156, 162, 169, 170, 171, 175, 176, 183, 184, 187, 192, 193, 196, 197, 209.1., 212, 227.1., 227.2., 228, 235, 238, 245, 246.2.	59	%22
7 Haneliler	6, 7, 19, 21, 27, 30, 33, 35, 36, 39, 46, 47, 51, 52, 59, 81, 92, 96, 104, 105, 114.1., 117, 121, 129, 142, 143, 144, 147, 153, 165, 166, 174, 179, 180, 185, 188, 194, 210, 226.3., 234, 242, 243, 246.1.	43	%16,53
8 Haneliler	18, 31, 50, 73, 80, 83, 98, 100, 124, 131, 148, 173, 189, 191, 205, 209.3., 217, 223, 231	19	%7,30
9 Haneliler	8, 11, 55, 62, 63, 70, 110, 132, 137.2., 163, 202, 213, 218	13	%5
10 Haneliler	5, 12, 15, 26, 32, 64, 120, 158, 201,	9	%3,46
11 Haneliler	9, 60	2	%0,76
12 Haneliler	101, 127, 181	3	%1,15
13 Haneliler	74, 111	2	%0,76
14 Haneliler	88	1	%0,38

15 Haneliler	1, 186	2	%0,76
16 Haneliler	44, 168	2	%0,76
17 Haneliler	236, 239, 244	3	%1,15
18 Haneliler	112, 217	2	%0,76
19 Haneliler	17	1	%0,38
33 Haneliler	45	1	%0,38
34 Haneliler	172	1	%0,38
Toplam:		261	%100

Âşık Ali Çatak'ın şiir varlığı içinde hane sayıları oldukça çeşitlidir. En çok beş haneli şiir (64 adet) tespit edilmiştir. Daha sonra altı haneli 58 şiir, yedi haneli 43 şiir, dört haneli 26 şiir, sekiz haneli 19 şiir, dokuz haneli 13 şiir, on haneli 9 şiir, üç haneli 7 şiir, on iki haneli ve on yedi haneli üçer şiir bulunmaktadır. On bir haneli, on üç haneli, on beş haneli, on altı haneli, on sekiz haneli ikişer şiiri vardır. Çok sayıda destanı bulunan âşığın uzun şiirleri dikkat çekicidir. On dört haneli, on dokuz haneli, otuz üç haneli, otuz dört haneli de birer şiirinin bulunması buna örnektir. Fazla haneli şiir söyleme / yazma, âşıkların söz söylemede güçlü olduklarının belirtilerinden biri olarak söylenebilir. Âşık Ali Çatak'ı bu yönden değerlendirdiğimiz zaman güçlü bir sanat yönünden bahsetmek mümkündür. Bu şiirlerdeki diğer üslup ve yapı özellikleri bütün olarak ele alındıktan sonra âşığın sanatı hakkında tekrar değerlendirme yapılacaktır. Belirtmekte yarar vardır ki destan söyleme açısından yetenek gösteren âşığın bir bilgi birikimine ve kültürel zenginliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır.

3.3. Ölçü

Âşık edebiyatında önemli yapı unsurlarından biri olan vezin, çeşitli kalıplardan ve duraklardan meydana gelen şiire güzellik ve ezgi katan önemli bir yapı unsuru olarak tanımlanabilir. “Dizelerdeki hece sayısının eşitliğine dayanan ölçü sistemine hece vezni / ölçüsü, dizelerdeki hecelerin seslerinin açık / kapalı oluşlarına dayanan ölçü sistemine ise aruz vezni / ölçüsü denir (Durbilmez, 2020b: 113). Âşık edebiyatı ürünlerinde çok yaygın olarak kullanılan vezin hece ölçüsüdür. Hece ölçüsü gelenekte parmak hesabı olarak da bilinmektedir.

Yardımcı, halk şiirinin esas ölçüsünün hece olduğunu ifade eder (2008: 140). Nitekim âşık edebiyatında hece ölçüsünün çok yaygın olduğu bilinmektedir. Ezgili söz söyleyebilen âşıkların bu özellikleri hece ölçüsüyle yakından ilgilidir. Ölçülü söylenmiş bir şiire ezgi katmak daha kolay olacaktır ki bu da âşığı icra ortamında rahatlatacaktır. Ölçülü şiir dinleyen kitle de hece ölçüsü sayesinde aradığı ritmi bulabilecektir. Hece ölçüsünü değerlendirirken icra ortamı göz önüne alındığında bahsedilen işlevleri daha belirgin olarak anlaşılmaktadır.

Hece ölçüsünü kullanırken âşıkların bazı yöntemlere başvurduğu bilinir. Bunlar âşık edebiyatı şiirlerinde ses birliğini ve hece birliğini sağlamak için yapılır. Söz konusu yöntemler ses türemesi, ses yutumu gibi ses olaylarıdır (Durbilmez, 2020a: 197). Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde de söz konusu ses olayları göze çarpmaktadır. Aşağıda verilen örneklerde ses ve hece düşmeleri yapılarak hece ölçüsündeki fazlalık giderilmiş, uyum sağlanmıştır.

Şu dizede şahadet sözcüğündeki orta hece düşürülerek 12 hece olan dize 11 heceye düşürülmüş hece ölçüsünde birlik sağlanmıştır: *Birliğine şadet ederim Allah* (2/4b). Şu dizede de aynı ölçü *dakika* sözcüğündeki orta hece düşürülerek sağlanmıştır: *Beş on dakika dinlenmeye verilir* (60/4b). **Kendin** aşkın nârine yak (237/3b) dizesinde +i eki düşürülerek sekizli ölçü sağlanmış; *Ümmetin afın diledi* (45/19a) dizesinde affını sözcüğünden +i eki düşürülerek aynı ölçü sağlanmıştır. Ayrıca burada +f ünsüzü de düşürülmüştür. Aynı durum şu dizede de binini sözcüğündeki +i eki düşürülmesiyle yapılmıştır: *Bir esere binin katar* (244/8c). *Ahretin yapmış* (98/4b) dizesinde de ahiretin sözcüğünde orta hecedeki +i eki düşürülerek beşli hece ölçüsü sağlanmıştır.

Bazı örneklerde ise hece ölçüsündeki eksikliğin giderilmesi için ses veya hece türemeleri yapılmıştır. *Yiğirmi dokuz harf olursa ezber* (18/2a) dizesinde yirmi sözcüğüne bir hece eklenmiş; **Hayıra** iletir her işi Allah (61/2b) dizesinde *hayra* sözcüğüne bir hece eklenmiş ve on birli ölçü böylece sağlanmıştır. Aynı durum şu dizelerde de geçerlidir: *Gurbetin kahırı tak dedi cana* (219/1c), *Ete hasiretlik, peynir çile mi?* (73/2c), *Coğrafiya, tarih, öğrendim senden* (93/2a). Şu dizede de sekizli

ölçünün sağlanması için *varsa* sözcüğüne bir ses eklenerek hece artırımı yapılmıştır:
Ne varsa hep vermeli (109/5b)

Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde beşli, yedili, sekizli, on birli ve on dördü hece kalıpları tespit edilmiştir. Bu kalıplar ayrı başlıklar halinde sıralanmıştır:

3.3.1. Beş Heceliler

Âşık edebiyatı ürünlerinde yaygın kullanılmayan bir kalıptır. Âşık Ali Çatak'ın beş şiiri bu kalıpla oluşturulmuştur. Genellikle 3+2 durak yapısında olan bu kalıp farklı durak yapılarıyla da karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu üç şiirin başlama dörtlükleri örnek olarak verilebilir:

<i>Gözlerden / yaşlar</i>	3+2=5
<i>Akmaya / başlar</i>	3+2=5
<i>Seherde / kuşlar</i>	3+2=5
<i>Der / Allah Allah</i> (43/1)	1+4=5
<i>Seyranî / ermiş</i>	3+2=5
<i>Yanık bir / derviş</i>	3+2=5
<i>Zalimi / yermiş</i>	3+2=5
<i>Irsız / diyerek</i> (98/1)	2+3=5
<i>Gönlü / ipekti</i>	2+3=5
<i>Gözü / çok pekti</i>	2+3=5
<i>Dünyada / tekti</i>	3+2=5
<i>Mustafa / Kemal</i> (114.1./1)	3+2=5

Beşli heceyle oluşturulan şiirlerin numaraları ise; 43, 98, 114.1., 114.2., 212'dir.

3.3.2. Yedi Heceliler

Âşık Ali Çatak'ın *Everek* ve *Kokar Elvan Çiçekler* başlıklı şiirleri yedili hece ölçüsü ile oluşturulmuştur. Bunların durak yapısı ise 2+5, 3+4, 4+3 olarak farklılık göstermektedir. Söz konusu şiirlerin bazı dörtlükleri örnek olarak verilebilir:

<i>Etrafın / karlı dağlar</i>	3+4=7
<i>Özlerin / bahçe bağlar</i>	3+4=7
<i>Senden / ayrı düşeli</i>	2+5=7
<i>İçerim / bak kan ağlar (96/2)</i>	3+4=7
<i>Bahar / geldi kırlara</i>	2+5=7
<i>Kokar / elvan çiçekler</i>	2+5=7
<i>Erdi / bütün sırlara</i>	2+5=7
<i>Arı / ve kelebekler (191/1)</i>	2+5=7
<i>Kancasını / uzatır</i>	4+3=7
<i>Şifalıyı / gözetir</i>	4+3=7
<i>Mimar / gibi bezetir</i>	2+5=7
<i>Balla / dolar petekler (191/2)</i>	2+5=7

Bu şiirlerin numarası ise; 96, 191'dir.

3.3.3. Sekiz Heceliler

Yaygın olarak kullanılan kalıplardan biridir. Âşık Ali Çatak'ın şiir varlığındaki 124 şiir sekizli ölçü ile oluşturulmuştur. Bu şiirlerin durak yapısı ise 4+4, 5+3, 3+5 olarak farklılık göstermektedir. Bunlara örnek vermek gerekirse:

<i>Var etti / yoktan canımı</i>	3+5=8
<i>Ruha verdi / imanımı</i>	4+4=8
<i>Okuttu hem / Kur'anımı</i>	4+4=8
<i>Şükrederim / Allah'ıma (6/1)</i>	4+4=8

<i>Şeytanî nefse / uyarısın</i>	5+3=8
<i>Seni gidi / yalan dünya</i>	4+4=8
<i>Tatlı canlara / kıyarsın</i>	5+3=8
<i>Seni gidi / yalan dünya (14.1./1)</i>	4+4=8

Bir şiirinde ise ayak dizeleri dokuz heceden oluşmakta ve şiirin ölçüsüne aykırılık göstermektedir. Söz konusu şiirin bir dördlüğü örnek olarak verilebilir:

<i>Hakk'a giden / yollar ile</i>	4+4=8
<i>Zikr eyleyen / diller ile</i>	4+4=8
<i>Sıtkı bütün / kullar ile</i>	4+4=8
<i>Karşılayarak / ramazanı (55/1)</i>	5+4=9

Bir şiirin ise sekizli ölçü kullanılmasına rağmen yedi heceli bir dizeye ölçüye aykırılık oluşturulmuştur:

<i>Yediysen ekmek aşım</i>	3+4=7
<i>Kavum, kardaş, din kardaşım</i>	4+4=8
<i>Bu dünyada bitti işim</i>	4+4=8
<i>Hakkınızı helal edin (168 /5)</i>	4+4=8

Sekizli ölçüyle oluşan şiirlerin numaraları şöyle sıralanabilir: 3.1., 3.2., 6, 8, 11, 13, 14.1., 14.2., 16, 21, 23, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 37, 38, 41, 42, 44, 45, 46, 47, 49, 53, 54, 55, 56, 58, 59, 62, 63, 64, 66, 68, 71, 77.1., 77.2., 79, 85, 86, 88, 92, 97, 99, 100, 102, 103, 104, 108, 109, 115, 116, 117, 119, 123, 124, 127, 131, 132, 133, 134, 137.1., 137.2., 138, 140, 141, 144, 145, 146, 151, 153, 154, 156, 159, 161, 165, 167, 168, 170, 171, 173, 174, 175, 176, 177, 179, 180, 183, 184, 185, 186, 192, 194, 196, 197, 200, 203, 206, 213, 193, 232, 233, 235, 236, 241, 208, 210, 211, 213, 214, 221, 222, 224, 226.1., 226.2., 226.3., 227.1. 227.2. 227.3., 229, 231, 235, 239, 241, 244, 245, 246.1., 246.2.

3.3.4. 11’li Hece Ölçüsü

11’li hece ölçüsü de Âşık Ali Çatak’ın şiir varlığı içinde geniş bir yer tutmaktadır. 115 adet şiiri 11’li ölçüyle söylenmiş / yazılmıştır. Durak yapıları genellikle 6+5 olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ölçünün kullanıldığı şiirlerin numaraları şöyle sıralanabilir:

1, 2, 4, 5, 7, 9, 10, 12, 15, 17, 18, 19, 20, 22, 24, 25, 33, 34, 35, 36, 39, 40, 48, 50, 51, 52, 57, 60, 61, 65, 67, 69, 70, 72, 73, 74, 75, 76, 78, 80, 81, 82, 83, 84, 87, 89, 90, 91, 93, 94, 95, 101, 105, 106, 107, 110, 111, 112, 113, 118, 120, 121, 122, 125, 126, 128, 129, 130, 135, 136, 139.1., 139.2., 139.3., 142, 143, 147, 148, 149, 150, 152, 155, 157, 158, 160, 162, 163, 164, 166, 169, 172, 178, 181, 182, 187, 188, 189, 190, 195, 198, 199, 201, 202, 204, 205, 207, 209.1., 209.2., 209.3., 215, 216, 217, 218, 219, 220, 223, 225, 228, 230, 234, 238, 240, 247.

3.3.5. 14’lü Hece Ölçüsü

Âşık Ali Çatak’ın şiir varlığı içinde bir adet de on dördü kalıpta yazılmış bir şiir bulunmaktadır. Bu şiirin numarası 243’tür.

Tablo 3.2. Şiirlerde Hece Ölçüsünün Durumu

HECE SAYILARINA GÖRE ÂŞIK ALİ ÇATAK’IN ŞİİR VARLIĞI			
Hece Sayısı	Şiir Numaraları	Şiir Sayısı	Oranı
5 Heceliler	43, 98, 114.1., 114.2., 212	5	%1,92
7 Heceliler	96, 191	2	%0,78
8 Heceliler	3.1., 3.2., 6, 8, 11, 13, 14.1., 14.2., 16, 21, 23, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 37, 38, 41, 42, 44, 45, 46, 47, 49, 53, 54, 55, 56, 58, 59, 62, 63, 64, 66, 68, 71, 77.1., 77.2., 79, 85, 86, 88, 92, 97, 99, 100, 102, 103, 104, 108, 109, 115, 116, 117, 119, 123, 124, 127, 131, 132, 133, 134, 137.1., 137.2., 138, 140, 141, 144, 145, 146, 151, 153, 154, 156, 159, 161, 165, 167, 168, 170, 171, 173, 174, 175, 176, 177, 179, 180, 183, 184, 185, 186, 192, 193, 194, 196, 197, 200, 203, 206, 208, 210, 211, 213, 214, 232, 233, 236, 237, 242, 221, 222, 224, 226.1., 226.2., 226.3., 227.1. 227.2. 227.3., 229, 231, 235, 239, 241,	131	%50,00

	244, 245, 246.1., 246.2.		
11 Heceliler	1, 2, 4, 5, 7, 9, 10, 12, 15, 17, 18, 19, 20, 22, 24, 25, 33, 34, 35, 36, 39, 40, 48, 50, 51, 52, 57, 60, 61, 65, 67, 69, 70, 72, 73, 74, 75, 76, 78, 80, 81, 82, 83, 84, 87, 89, 90, 91, 93, 94, 95, 101, 105, 106, 107, 110, 111, 112, 113, 118, 120, 121, 122, 125, 126, 128, 129, 130, 135, 136, 139.1., 139.2., 139.3., 142, 143, 147, 148, 149, 150, 152, 155, 157, 158, 160, 162, 163, 164, 166, 169, 172, 178, 181, 182, 187, 188, 189, 190, 195, 198, 199, 201, 202, 204, 205, 207, 209.1., 209.2., 209.3., 215, 216, 217, 218, 219, 220, 223, 225, 228, 230, 234, 238, 240, 247.	122	%46,92
14 Heceliler	243	1	%0,38
Toplam		261	%100

Âşık Ali Çatak en çok sekizli hece ölçüsüyle şiir (130 adet) söylemiş / yazmıştır. İkinci olarak ise on birli hece ölçüsüyle 122 adet şiiri vardır. Daha az kullanılan hece kalıplarından olan beşli ölçüyle ise âşığın 5 adet şiiri görülmektedir. Yedi heceli iki şiiri, on dört heceli bir şiiri bulunan âşığın aruz ölçüsüyle söylenmiş / yazılmış bir şiiri tespit edilememiştir. Bu açıdan düşünüldüğünde âşığın divan edebiyatından veya divan edebiyatı temsilcilerinden pek etkilenmediği söylenebilir. Âşıklık geleneğine uygunluk gösteren biçimde hece ölçüsüyle şiir söylemek âşığın tercihidir.

3.4. Ayak ve Kafiye Yapısı

3.4.1. Ayak Yapısı

Âşık şiirinde en önemli yapı unsurlarından birisi ayaktır. Ayak, bentleri birbirine bağlayarak şiirde yapı birliğini sağlamaktadır. Ayak kullanımı hem âşık için hem de dinleyici kitle için önem arz etmektedir. Ahenk yaratılmasında önemli bir görev üstlenmektedir. Böylece dinleyici kitleye seslenen şiir bir sistem dahilinde icra edilir. Dinleyici de ayak kullanımı sayesinde şiirde işlenen konuya daha rahat odaklanabilir. Bentler arasındaki ilginin kurulmasında ayak dizeleri önemli bir rol oynar. Ayak sayesinde şiir dinleyicinin hafızasında yer edinebilir ve geleneğin aktarılması kültürel öğelerin taşınması da gerçekleşmiş olur.

Yazılı kültür ortamında şiirlerini oluşturan sanatçılar şiirlerini topluma sunmadan önce uzun uzun düşünme imkanına sahiptir. Sözlü kültür ortamında hazırlıksız bir şekilde şiir söylemek zorunda kalabilen âşıklar ise aynı imkana sahip değildir. Doğmaca söyleyecek ve/ veya atışma yapacak âşıkların verilen ayak ile şiir oluşturma zorunlulukları vardır. Bu sebeple doğmaca söylemede ve atışmada ayak oldukça önemlidir. Verilen ayakla doğaçlama şiir söylemeyi başarabiliyorsa o kişi âşık olarak vasıflandırılabilir (Günay, 1990: 32).

Günay, Parry Lord'un sözlü teorisinden bahsederek söz konusu teoriye göre ezberle doğaçlamanın yan yana gelemeyeceğini söyler. Âşık, şiirleri ezberleyip olduğu gibi tekrar ederse doğmaca geleneği oratadan kalkmış olacaktır. Sözlü teoride yan yana gelemeyeceği belirtilen ezber ve doğmaca âşıklık geleneğinde paralel ilerler. Ustamalı şiirler ezberleyen âşıklar kendi eserlerini okumadan önce bu şiirleri okur. Âşıklar kendi şiirlerini veya ustamalı şiirleri ezberlerken birebir değil, şiirin ayağını, konusunu ve nazım türünü ezberlerler. İcra ortamının bağlamına göre şiiri yeniden oluşturabilirler. Böylece şiirin sahibi beli olmasına rağmen çeşitlenmeler meydana çıkabilir (Günay, 1990: 33). Anlaşıldığı üzere âşık edebiyatında ayak kullanımının bir işlevi de çeşitlenmeler oluşturmaktır.

Âşık edebiyatında yapılarına ve özelliklerine göre ayaklar çeşitli başlıklara ayrılır. Bu konuda araştırmalar yapan bilim adamları da farklı tasnifler ve adlandırmalar ortaya koymuştur. Özarıslan düz veya geniş ayak, kapalı veya dar ayak, cinaslı ayak, ikili ayak, üçlü ayak, dördü ayak, devrimli ayak, tekrarlı ayak (mukim ayak), ters ayak, döner ayak başlıkları altında açıklamalar yapmıştır (2001: 146-159).

Durbilmez ise ayak kavramıyla ilgili tanımlardan, karşılaşılan sorunlardan bahsettiği çalışmasında ayakları dört temel başlıkta toplamıştır. Yapıları bakımından ayaklar (yineleme ayak, yenileme ayak), kolaylık-zorluklarına göre ayaklar (düzayak, genişayak, darayak, kapanıkayak), kafiye sayıları ve kafiye çeşitleri başlıklarıyla incelemiştir (2018b: 155-165).

Yapıları bakımından ayaklar iki grupta toplanmaktadır. Bunlar yenileme ayak ve yineleme ayaktır. Yineleme ayak genellikle başlama bendinin ikinci dizesi ile tüm bentlerin dördüncü (veya dize sayısına göre; beşinci, altıncı gibi) dizesinin aynen yinelenmesi sonucu oluşur. Yenileme ayak ta ise başlama bendinin ikinci dizesi ve tüm bentlerin dördüncü dizesi yenilenerek oluşturulur (Durbilmez, 2018b: 157).

Kolaylık-zorluklarına göre ayaklar dört grupta toplanır. Bunlar düzayak, genişayak, daryak ve kapanıkayaktır. Düzayak, her bentte aynen yinelenen ve yineleme ayak olarak adlandırılan ayaktır. Ayaklar oluşturulurken kafiyeli sözcükler kolay bulunuyorsa o ayağa genişayak⁷⁷ denilmektedir. Genişayaklarda kullanılan kafiye sesleri genellikle ç, k, l, r, s, ş, t, z sesleridir. Yenileme ayaklar oluşturulurken kafiyeli sözcük zor bulunuyorsa buna da dar ayak denilmektedir. Çok kafiyeli dizelerden oluşan ayaklar da dar ayak olarak ele alınmaktadır. Her dizesinde iki kafiyesi olan ayaklar ikili ayak, üç kafiyesi olan üçlü ayak, dört kafiyesi olan dörtlü ayak, beş kafiyesi olan beşli ayak olarak bilinmektedir. Cinaslı ayaklar, dudakdeğmez tarzında açılan ayaklar da dar ayak bünyesinde değerlendirilir. Birbiriyle kafiyeli sözcüklerin sınırlı sayıda olduğu ayak dizeleri de olabilir. Buna ise kapanıkayak adı verilmektedir. (Durbilmez, 2018b: 157-165).

Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde kapanıkayak ve daryak örneği tespit edilememiştir. Yenileme ayaklı ve yineleme ayaklı şiirleri ise çok sayıda bulunmaktadır. Ayrıca düzayak özelliği gösteren şiirleri de vardır. Âşığın darayağı ve kapanıkayağı kullanmaması ayak kullanımında çok başarılı olmadığını göstermektedir. Âşığın saz çalamaması bu durumdan etkilenmiş olmasında etkili olabilir. Yenileme ayaklı şiirlerinde de ayak dizelerinin kafiye açısından eksikleri bulunduğunu ifade etmek mümkündür. Söz konusu şiirler yenileme ayak başlığı altında ayrıntılı olarak incelenecektir.

---

⁷⁷ Özarlan düz veya genişayak başlığında ele alarak düzayağı ve geniş ayağı aynı kabul etmektedir (2001: 146).

3.4.1.1. Yineleme Ayak

Her drtlgn / bendin sonundaki dize hiçbir değişikliğe uğramadan yineleniyorsa buna yineleme ayak adı verilmektedir. Âşık Ali Çatak'ın şiir varlığı içindeki 62 şiir yineleme ayaklıdır. Bunlardan dört tanesi 5 heceli; kırk yedi tanesi 8 heceli; on bir tanesi ise 11 hecelidir.

Tablo 3.3. Yineleme Ayaklı Şiirlerin Hece Yapısı

ÂŞIK ALİ ÇATAK'IN ŞİİR VARLIĞINDAKİ YİNELEME AYAKLARIN HECE YAPISI			
Hece Sayısı	Yineleme Ayaklı Şiirlerin Numarası	Şiir Sayısı	Oranı
5 Heceliler	43, 114.1., 114.2., 212	4	%1,53
8 Heceliler	6, 14.1., 14.2., 21, 38, 41, 45, 54, 55, 62, 64, 77.1., 86, 99, 109, 116, 117, 127, 132, 140, 141, 145, 151, 165, 168, 175, 179, 180, 186, 193, 197, 206, 208, 210, 213, 214, 226.2., 231, 232, 236, 239, 242, 245, 244, 246.1., 246.2.	47	%18,07
11 Heceliler	1, 5, 9, 25, 105, 106, 130, 157, 217, 234, 240.	11	%4,23

Yineleme ayaklı şiirlerin içinde en çok sekizli hece ölçüsüyle söylenmiş / yazılmış şiir tespit edilmiştir. İkinci olarak on birli hece ölçüsüyle on bir adet şiiri görülmektedir. Yineleme ayaklı şiirlerden dört tanesi ise beş haneden oluşmaktadır.

3.4.1.2. Yenileme Ayak

Her bentte aynen tekrarlanmayan, kafiye ve/veya redif yapılarıyla yenilenerek söylenen / yazılan ayak dizelerine yenileme ayak verilmektedir. Yenileme ayak dizeleri birbirinin aynen tekrarı değildir. Aralarındaki kafiye ve redif yapılarıyla bentler arasında bir bağ oluştururlar. Bentleri birbirine bazen sadece kafiye oluşturan sesler bazen de kafiye ve redifler bağlarlar.

Ayak dizelerini birbirine bağlayan kafiyelerinde bazen bozukluk olabilmektedir. Bazen kafiye olmadan doğrudan redif ile de birbirine bağlanan ayak dizelerine

rastlamak mümkündür. Bu durumlarda âşîğın kafiye yaratma konusunda başarısız olduğu düşünölebilir. Fakat şiirin söylendiğı sözlü ortam dikkate alınırda dinleyici kitlesi ahengi yakalayabilmektedir. Ayak dizelerindeki kafiyeinin bozuk olduğu durumlarda âşîğın sanatı başka âşıklara göre daha zayıf olsa da gelenek açısından eksik bir durum olarak görölmemelidir. Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirleri arasında bu yapıda çok şiir bulunmaktadır. Bu durum âşîğın ayak kullanımını ve ayak işletimi konusunda çok başarılı olmadığını göstermektedir. Bu şiirlerde ahenk unsuru genellikle rediflerle oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Söz edilen yapıdaki yenileme ayaklı şiirlerin numaraları şöyle sıralanabilir: 7, 8, 12, 15, 22, 23, 35, 36, 46, 50, 51, 52, 56, 57, 58, 59, 63, 65, 73, 74, 85, 88, 93, 94, 100, 103, 108, 110, 111, 112, 118, 120, 121, 122, 124, 125, 128, 131, 153, 158, 162, 166, 172, 176, 177, 181, 192, 201, 205, 225, 226.3., 243.

Yenileme ayaklı şiirlerin her biri ayak dizelerinin tek tek gösterilmesi suretiyle aşağıda tablolar halinde incelenecek; ayak, kafiye ve redif yapılarıyla ilgili hususiyetler bu tabloların altında açıklanacak ve yorumlanacaktır.

Tablo 3.4. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
2	Ecel kambur oldu gezdi dalımda	1ç
	Bir kurban misali gezdim yolunda	2ç
	Bin bir ismi vardır elif yanında	3ç
	Lezzeti var şeker, şerbet, balında	4ç
	Gözüm yoktur boş dünyanın malında	5ç
	Kimse baki değil baki kalımda.	6ç

11'li ölçü ile yazılmış bu şiirin ayak dizeleri *-l* sesi etrafında oluşmuştur. Üçüncü ayak dizesinde yanında sözcüğü ile ayaktan çıkılmıştır. Kafiyeili sözcükler; *dal, yol, bal, mal, kal*'dir. *-l* sesi etrafında kafiyelenen ayak dizeleri olduğu için bu şiir aynı zamanda genişayak özelliğı göstermektedir. Ayak dizelerindeki kafiye + ek redif (*-l + inda / imda / umda*) yapısı şiire ahenk katan öğelerdendir.

Tablo 3.5. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
3.1.	Aşka gelir dil baharda	1ç
	Çağlar akar sel baharda	2ç
	Koku saçar gül baharda	3ç
	Coşa gelir tel baharda	4ç
	Reha kokar il baharda	5ç
	Söndürecek yel baharda	6ç

8’li ölçü ile oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği taşımaktadır. Ayak dizeleri –l sesi etrafında kafiyelenmiştir. Kafiye + kelime redif (l + baharda) yapısıyla ahenk unsuru ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3.6. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
3.2.	Aşka gelir tel baharda	1ç
	Düğün, bayram gül baharda	2ç
	Gönül coşar dil baharda	3ç
	Neşe, sevinç bil baharda	4ç
	Çağlar akar sel baharda	5ç
	Söndürecek yel baharda	6ç

8’li ölçü ile oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği taşımaktadır. Ayak dizeleri –l sesi etrafında kafiyelenmiştir. Kafiye + kelime redif (-l + baharda) yapısı şiire ahenk katan öğelerdendir.

Tablo 3.7. 6 bent, 6 ayak dizesi

	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
4	Gönül volkanıydı Osman Atıla	1ç
	Baba şefgatlıydın Osman Atıla	2ç
	Sırta kadem bastı Osman Atıla	3ç
	İlhama rehberdin Osman Atıla	4ç
	Unutulmaz isim Osman Atıla	5ç
	Kültürün diliydi Osman Atıla	6ç

11’li ölçü ile oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarıyla birbirine bağlanmıştır. Ayak dizelerinde bir kafiye yapısı bulunmamaktadır.

Tablo 3.8. 7 bent, 7 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
7	Eti, tuzu cemi tümü pastırma	1ç
	Dilde destan olur gezer pastırma	2ç
	Eşe dosta ikram olur pastırma	3ç
	Kış günleri hekim olur pastırma	4ç
	Çemenlerin iştah açar pastırma	5ç
	Lezzetine doyum olmaz pastırma	6ç
	Ecel teri döker nice pastırma	7ç

11’li ölçü ile oluşan bu şiirin ayak dizeleri *pastırma* redifinin tekrarıyla meydana gelmiştir. Rediften önce yer alan kelimelerde kafiye birliği bulunmamaktadır. *İkram*, *hekim*, *doyum* kelimeleri arasında *m* sesi üzerinden bir kafiye oluşmuştur.

Tablo 3.9. 9 bent, 9 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Numarası
8	Peygamberin kızı Fatma	1ç
	Savaşlarda kara Fatma	2ç
	Denmiş buna erkek Fatma	3ç
	Bahçivandır bizim Fatma	4ç
	Ev kızdır bizim Fatma	5ç
	Hurilere komşu Fatma	6ç
	Yalvarırım hanım Fatma	7ç
	Evrakı bul kızım Fatma	8ç
	Ömür versin Mevlâ’m Fatma	9ç

8’li ölçü ile oluşan bu şiirin ayak dizeleri *Fatma* redifinin tekrarıyla meydana gelmiştir. Bu rediften önce yer alan kelimelerde kafiye birliği bulunmamaktadır. *Bizim* (4ç, 5ç), *kızım* (8ç) kelimelerinde *z* sesi üzerinden yarım kafiye oluşmuştur.

Tablo 3.10. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
10	Moral verdi biraz gül dedi bana	1ç
	Tembih etti dostun bil dedi bana	2ç
	İçinden öfkeyi sil dedi bana	3ç
	Dolaştım uzunca yol dedi bana	4ç
	Ölme biraz daha kal dedi bana	5ç
	Ölürken imanla öl dedi bana	6ç

11’li ölçü ile oluşan bu şiirin ayak yapısı yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri –l sesi etrafında kafiyelenmiştir. Kafiye + kelime, ek, kelime redif (-l + de + di + bana) yapısı şiire ahenk unsuru katmaktadır.

Tablo 3.11. 9 bent, 9 ayak dizesi

Şiir Numarası	AYAK DİZELERİ	Ayak Sıra Nu:
11	Sorma Ankara Ankara	1ç
	Geldim Ankara Ankara	2ç
	Gezdim Ankara Ankara	3ç
	Geldim Ankara Ankara	4ç
	Kaldım Ankara Ankara	5ç
	Göçtüm Ankara Ankara	6ç
	Öldüm Ankara Ankara	7ç
	Yandım Ankara Ankara	8ç
	Azdım Ankara Ankara	9ç

8’li ölçü ile oluşan bu şiirin yenileme ayak özelliği gösteren dizeleri ekle oluşan kulak kafiyesi ve redif birliğinden meydana gelmiştir. İlk ayak dizesinde –m şahıs eki yer almadığı için ayak dizeleri arasındaki birlik tam sağlanamamıştır. Sonraki ayak dizelerinde ise kafiye + kelime redif (-m + Ankara Ankara) yapısı ile şiire ahenk katılmıştır.

Tablo 3.12. 10 bent, 10 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
12	Kavgaya gelmedim kâre ben Kıra	1ç
	İşçimin hesabını alırım Kıra	2ç
	Doğruyu bulurum yanılın Kıra	3ç
	Doğru hesapları bozdurdun Kıra	4ç
	Keyfini dinlemez eloğlu Kıra	5ç
	Kemirin içimi hesapsız Kıra	6ç
	Adalet çağırır bir gün de Kıra	7ç
	Boşa kış geçirtin beyhude Kıra	8ç
	Haksızlık yolunu tutmuşsun Kıra	9ç
	Doğrusu kazlığa gelemem Kıra	10ç

11’li ölçü ile oluşan bu şiirin ayak dizeleri redif olarak tekrarlanan *Kıra* sözcüğü ile birbirine bağlanmıştır. Bu sözcükten önce yer alan eklerde veya kelimelerde kafiye birliği bulunmamaktadır.

Tablo 3.13. 4 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
13	Çekilmez sabır olmasa	1b
	Mekânı kabir olmasa	1ç
	Yeter ki kapın çalmasa	2ç
	Zalim nef şere salmasa	3ç
	Zaman ahire kalmasa	4ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri *l* sesi etrafında kafiyeleşmiş kafiye + ek redif (l + masa) yapıyla ahenk unusuru ortaya çıkmıştır.

Tablo 3.14. 10 bent, 10 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
15	Yakasız gömleği tak doya doya	1ç
	Kanımı toprağa kat doya doya	2ç
	Kara toprak mesken, yat doya doya	3ç
	Yıkanır pak ruhun pak doya doya	4ç
	Ya saçan dostlara bak doya doya	5ç

	Yükselen figana bak doya doya	6ç
	Çektim hasretini çok doya doya	7ç
	Feleğin sillesin tat doya doya	8ç
	Ahret ışıkların yak doya doya	9ç
	Artırır kardeşim çok doya doya	10ç

11’li ölçü ile oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği taşımaktadır. Ayak dizeleri $-k$ sesi etrafında kafiyeleşmekle birlikte 2, 3 ve 8. ayak dizelerinde bu ses yerini $-t$ sesine bırakmış, ayaktan çıkmıştır. Fakat şiirin geneline bakıldığında k sesinin çoğunlukla kafiye sesi olduğu anlaşılmakta bu yüzden de ayak kafiye sesi olarak kabul edilmektedir. Kafiye + kelime redif ($-k / -t + doya doya$) birliği şiire ahenk katmaktadır.

Tablo 3.15. 8 bent, 8 ayak dizesi

Şiir Numarası	AYAK DİZELERİ	Ayak Sıra Nu:
16	Gitme sakın sen tapuya	1ç
	Yol düşerse gir tapuya	2ç
	Neyin varsa ver tapuya	3ç
	Şartı beleş kor tapuya	4ç
	Görür gözler var tapuya	5ç
	Pişman olur gir tapuya	6ç
	Laf anlatmak zor tapuya	7ç
	Kazan kazan ver tapuya.	8ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri $-r$ sesi etrafında kafiyeleşmiştir. İlk ayak dizesinde ise r sesi yerine $-n$ sesi yer almaktadır. Bu durumda ayak dizeleri arasındaki ses birliği tam sağlanamamış olsa da şiirin bütününde $-r$ sesinin baskınlığı açıktır. Ayrıca $n-r$ sesi birbirinin yerine kullanılarak kulak kafiyesi oluşturabilir. Bu tarz durumlarda ses birliği olmasa da benzerliğin olduğu düşünülmektedir. Kafiye + kelime redif ($-r / -n + tapuya$) yapısı şiire ahenk katmaktadır.

Tablo 3.16. 18 bent, 19 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
17	Çok ünlü âşıklar var Kayseri’de	1b
	Seyranî Babamız pîr Kayseri’de	1ç
	Âşık Revanî’yi sor Kayseri’de	2ç
	Zihnî Âşık Hasan er Kayseri’de	3ç
	Koçak Dadaloğlu gür Kayseri’de	4ç
	Âşık Meydanî’yi gör Kayseri’de	5ç
	İçten içe yakar kor Kayseri’de	6ç
	Âşıkların hâli zor Kayseri’de	7ç
	Âşıklara kanat ger Kayseri’de	8ç
	Âşıkların gönlü şar Kayseri’de	9ç
	Şifaî, Destanî var Kayseri’de	10ç
	Sözleri pırlanta, dür Kayseri’de	11ç
	Erciyes Dağında kar Kayseri’de	12ç
	Döküyor alnından ter Kayseri’de	13ç
	Âşıklarda ah u zar Kayseri’de	14ç
	Görülür âşıklar hor Kayseri’de	15ç
	Nuri Şahinoğlu nur Kayseri’de	16ç
	Bunlara bir düzen ver Kayseri’de	17ç
	Âşıklara rehber, ser Kayseri’de	18ç
Daha çok âşık var sır Kayseri’de	19ç	

11’li ölçü ile oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *-r* sesi etrafında kafiyelenmektedir. Kafiye + kelime redif (*-r + Kayseri’de*) yapısı şiire ahenk katmıştır.

Tablo 3.17. 8 bent, 8 ayak dizesi

Şiir Numarası	AYAK DİZELERİ	Ayak Sıra Nu:
18	Bir dâhi olursun bütün ilimde	1ç
	Oku, bir kâmil ol beşer dilinde	2ç
	Bülbül gibi öten gönül gülünde	3ç
	Azmedersen bu da senin elinde	4ç
	Âlimliği görürsün bakan hâlinde	5ç
	Canbaz gibi oyna fenin telinde	6ç
	Sevaba girersin bu gün yerinde	7ç
	Çağlayan olursun bilgi selinde	8ç

11’li ölçü ile oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri –l sesi etrafında kafiyelenmektedir. Yedinci ayak dizesinde bu ses yerini –r sesine bırakmıştır. Kafiye + ek redif (-l + inde /ünde) yapısı şiire ahenk katmaktadır.

Tablo 3.18. 6 Bent, 7 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
19	Mertliğin türküsün çalmış telinde	1b
	Bir âşık töremiz var Avşar ilinde	1ç
	Öyküsü söylenir halkın dilinde	2ç
	Mertlik dile gelmiş sazın telinde	3ç
	Kükreyip çağlamış aşkın selinde	4ç
	Yankı dile gelmiş seher yelinde	5ç
	Sanki bülbül öter aşkın gülünde	6ç
	Ben olayım komşu senin kelinde	7ç

11’li ölçü ile oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri –l sesi ile kafiyelenmiştir. Kafiye + ek redif (-l + inde/ünde) yapısı şiire ahenk katmaktadır.

Tablo 3.19. 4 bent, 4 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
20	Tükenip bitmiyor dostlar ah bende	1ç
	Deva bulmaz oldu dertler vah bende	2ç
	Bütün sefaletler kurdu tah bende	3ç
	Pare pare oldu sine şah bende	4ç

11’li ölçü ile oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri +ah sesleri ile kafiyelenmektedir. Kafiye + kelime redif (-ah + bende) yapısı şiire ahenk katmaktadır. Üçüncü dizede âşık *taht* sözcüğünün son sesi olan *t* sesini düşürerek kafiyeye uyum sağlamış aynı zamanda konuşma dili özelliğini şiirine yansıtmıştır.

Tablo 3.20. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Nu:	Sıra
22	Öldürdü dertlerin mihnetin Kale	1ç	
	Soydurdun soğana döndürdün Kale	2ç	
	Kerbelâ çölünü andırdın Kale	3ç	
	Azdırın dertlerim öldürdün Kale	4ç	
	Başımı dertlere soktun sen Kale	5ç	

11’li ölçü ile oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olan *Kale* sözcüğünden önce ses benzerliği olmadığı için kafiye yer almamaktadır.

Tablo 3.21. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Nu:	Sıra
23	Ben dertliyim, sen hor görme	1ç	
	Kemiriyor, sen hor görme	2ç	
	Sefil hayat, sen hor görme	3ç	
	Akıl ermez, sen hor görme	4ç	
	Düzen böyle, sen hor görme	5ç	
	Ahir zaman, sen hor görme	6ç	

8’li hece ölçüsü ile oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olan *sen hor görme* ifadesinden önce ses benzerliği olmadığı için kafiye yer almamaktadır. Ahenk, rediflerle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.22. 5 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Nu:	Sıra
24	İlimin beşiği bil kütüphane	1b	
	Ne ararsan verir gel kütüphane	1ç	
	Her lisan konuşan dil kütüphane	2ç	
	Muhabbet bağında gül kütüphane	3ç	
	Emek, bilgi, yazı, el kütüphane	4ç	
	Dilinden bilene bal kütüphane	5ç	
	Çağlayan bir kaynak sel kütüphane	6ç	

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri –l sesi ile kafiyelenmiştir. Kafiye + kelime redif (-l + kütüphane) yapısı ile şiire ahenk katılmıştır.

Tablo 3.23. 10 bent, 10 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
26	Bakan ağlar hallerine	1ç
	Kurban olam dillerine	2ç
	Toz kondurmaz kıllarına	3ç
	Sırp gavuru döllerine	4ç
	Döndü Tuna sellerine	5ç
	Fırsat geçti ellerine	6ç
	Ölen yiğit güllerine	7ç
	Yer döndü kan göllerine	8ç
	Binen ölüm sallarına	9ç
	Vurdum sazın tellerine	10ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri –l sesi etrafında oluşmuştur. Kafiye + ek redif (-l + larına / lerine) yapısı ile ahenk unsuru oluşturulmuştur.

Tablo 3.24. 7 bent, 7 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
27	Düşmüş yalın yollarına	1ç
	Ermiş denmiş hallerine	2ç
	Kurban olam dillerine	3ç
	Benzer bahar sellerine	4ç
	Dönmüş seher yellerine	5ç
	Konmuş cennet güllerine	6ç
	Geldim pirin illerine	7ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri –l sesi etrafında oluşmuştur. Kafiye + ek redif (-l + lerine) yapısı ile ahenk unsuru oluşturulmuştur.

Tablo 3.25. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
	Âşıkların hallerine	1ç
	Destan olmuş dillerine	2ç

28	Bülbül konmaz güllerine	3ç
	Hayranım ben illerine	4ç
	Karış aşkın sellerine	5ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri –l sesi etrafında oluşmuştur. Kafiye + ek redif (-l + lerine) yapısı ile ahenk unsuru oluşturulmuştur.

Tablo 3.26. 5 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
29	Sakın basman bellerine	1b
	Seyranî’nin illerine	1ç
	Gem vurulmuş dillerine	2ç
	Bakan gülmüş hallerine	3ç
	Dönmüş bahar sellerine	4ç
	Bülbül olmuş güllerine	5ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri –l sesi etrafında oluşmuştur. Kafiye + ek redif (-l + lerine) yapısı ile ahenk unsuru oluşturulmuştur.

Tablo 3.27. 7 bent, 7 ayak dizesi

Şiir Numarası	AYAK DİZELERİ	Ayak Sıra Numarası
30	Veli dendi hâllerine	1ç
	Tespîh etti dillerine	2ç
	Vurdu sazın tellerine	3ç
	Düştü Halep çöllerine	4ç
	Sindi gönül güllerine	5ç
	Dünya kalır kimlerine	6ç
	Tozdu bahtın yellerine	7ç

8’li ölçü ile oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri –l sesi etrafında kafiyelenmiştir. Altıncı ayak dizesinde ise bu ses yerini –m sesine bırakarak ayaktan çıkılmasına neden olmuştur fakat

hemen sonrasında gelen ler ekindeki –l sesinin bu boşluğu doldurduğu düşünülebilir. Kafiye + ek redif (-l + lerine) yapısı şiire ahenk katmaktadır.

Tablo 3.28. 8 bent, 8 ayak dizesi

Şiir Numarası	AYAK DİZELERİ	Ayak Sıra Numarası
31	Az rastlanır türlerine	1ç
	O da koşmuş birlerine	2ç
	Kurban olam dillerine	3ç
	Şükreylemiş hâllerine	4ç
	Benzer bahar sellerine	5ç
	Bülbül olmuş güllerine	6ç
	Vurmuş sazın tellerine	7ç
	Su dökülmez ellerine	8ç

8’li ölçüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. İlk iki ayak dizesi –r sesi ile diğer ayak dizeleri –l sesi kafiyelenmiştir. –r / l sesi kulak kafiyesi yapmada aynı ses kabul edildiği için burada kulak kafiyesi vardır. Kafiye + ek redif (-l + lerine) yapısı ile ahenk unsuru oluşmuştur.

Tablo 3.29. 10 bent, 10 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
32	Can Erzincan ellerine	1b
	Binasına mallarına	1ç
	Bakan ağlar hâllerine	2ç
	Kıymış Mevlâ’ m kullarına	3ç
	Destan olmuş dillerine	4ç
	Dert vermesin ellerine	5ç
	Taşlar çökmüş bellerine	6ç
	Alçı sarmış kollarına	7ç
	Dönmüş bahar sellerine	8ç
	Bülbül konmaz güllerine	9ç
	Dünya kalır kimlerine	10ç

8’li ölçüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve geniş ayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri –l sesiyle kafiyelenmektedir. Son ayak dizesinde ise–m sesi kullanılarak ayaktan çıkılmıştır. Fakat şiirin bütününde –l sesinin baskın olduğu görülmektedir. Kafiye + ek redif (-l /-m + lerine/larına) yapısı ile ahenk unsuru oluşmuştur.

Tablo 3.30. 7 bent, 7 ayak dizesi

Şiir Numarası	AYAK DİZELERİ	Ayak Sıra Numarası
33	Seherde bülbülün bak ötüşüne	1ç
	Doyası seyredin aşk tütüşüne	2ç
	Gözetle atların cirit atışını	3ç
	Hayranım karınca ön itişine	4ç
	Meftunum kuzunun gön emişine	5ç
	Akıl fikir ermez bal çekişine	6ç
	Can olan dayanmaz kahredişine	7ç

11’li ölçüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. İlk dört ayak dizesinde *öt-*, *tüt-*, *at-*, *it-* fiillerinde –t sesi üzerinde ses birliği bulunmakta fakat sonraki ayak dizelerinde bu birlik sürmemektedir. Fakat her ayak dizesinde yer alan –ış/iş/üş ekleri ile kulak kafiyesi meydana gelmiştir. Bu durumda ayak dizelerinin kafiye sesini ış/iş/üş sesi kabul etmek isabetli görünmektedir. Yani kafiye *ötüş*, *tütüş*, *atış*, *itiş*, *emiş*, *çekiş*, *kahrediş* kelime gövdelerinde bulunmaktadır. Kafiye + ek redif (-ış/iş/üş + ine) yapısı ile ahenk unsuru oluşmuştur.

Tablo 3.31. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
34	Havasız balığın tüm yüz üşüne	1ç
	Koç, koyun, kuzuyu bir güd üşüne	2ç
	Art arda toprağı bak itişine	3ç
	Seyir et tenbelle cenk edişine	4ç
	Dolanı dolanı tül örüşüne	5ç
	Bak Mevlâ âlemin seyr edişine	6ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizelerinde -iş/üş sesleri ile kulak kafiyesi oluşturulmuştur. Kafiye + ek redif (iş/üş + ine/üne) yapısı ile ahenk unsuru oluşmuştur.

Tablo 3.32. 7 bent, 7 ayak dizesi

Şiir Numarası	AYAK DİZELERİ	Ayak Sıra Numarası
35	Doğruluk yolunda bulun bir çare	1ç
	Hakikat sonuca bulun bir çare	2ç
	Gömleği atmaya bulun bir çare	3ç
	Satır durdurun bulun bir çare	4ç
	Pisliği silmeye bulun bir çare	5ç
	Boşanma yoluna, bulun bir çare	6ç
	Ahlakı düzeltin bulun bir çare	7ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla oluşmuştur. Redif olarak tekrarlanan *bulun bir çare* ifadesinden önce de kafiye yapısı yer almamaktadır. Ahenk unsuru redifle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.33. 7 bent, 7 ayak dizesi

Şiir Numarası	AYAK DİZELERİ	Ayak Sıra Numarası
36	Edep, irfan, nizam, bu mu kefere?	1ç
	Almaz mısın dinden ibret kefere?	2ç
	Ormandan mı geldin behey kefere?	3ç
	Görenler sizlere güler kefere	4ç
	Bu nedir ettiğin senin kefere	5ç
	Bak da etrafına utan kefere	6ç
	Utanmadan bir de güler kefere	7ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan *kefere* sözcüğünden önce kafiye yapısı yer almamaktadır. Ahenk unsuru redifle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.34. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Nu:	Sıra
37	Erem dedim Erciyes'e	1ç	
	Cilvem dedim Erciyes'e	2ç	
	İrem dedim Erciyes'e	3ç	
	Sürem dedim Erciyes'e	4ç	
	Verem dedim Erciyes'e	5ç	

8'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri r-l sesleri etrafında kafiyelenmiştir. *Erem, sürem, verem* sözcüklerinde fiil kökünde r sesi, cilve sözcüğünde isim kökünde l sesi irem sözcüğünde ise isim kökünde r sesi bulunmaktadır. Bu durumda kelimelerdeki r ve l sesinin benzerliği göze çarpmaktadır. İrem sözcüğü dışındaki sözcüklerde -em sesi de aynı görevde redif olarak yer almaktadır fakat irem sözcüğündeki -em sesi ek olmadığı için redif kabul edilemez. Bu şiirin ayak yapısında -em sesi de kafiye unsuru olarak kabul edilebilir.

Tablo 3.35. 7 bent, 7 ayak dizesi

Şiir Numarası	AYAK DİZELERİ	Ayak Numarası	Sıra
39	Moral verdi bize gülesin diye	1ç	
	Tenbih etti dostun bilesin diye	2ç	
	Emr olur künyemiz silesin diye	3ç	
	Âşığı yerdiler çilesin diye	4ç	
	Zeki hizmet için yelesin diye	5ç	
	Hemşire çağırdı belesin diye	6ç	
	Ferman gelir bir gün ölesin diye	7ç	

11'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri -l sesi etrafında kafiyelenmiştir. *Gül-, bil-, sil-, yel-, öl-* fiillerinde -l sesi ortaktır. Bele- fiilinde de -l sesi olduğu için kafiye birlikteliğine katılmaktadır. *Çile* sözcüğü ise isim kökü olarak yer almakta ve bu yüzden diğer dizelerdeki *-esin* eklerinden ayrılmaktadır. Şiirin bütününe

bakıldığında *l* sesi üzerine gelen *-esin diye* redifinin ahenk unsuru olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 3.36. 4 bent, 4 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
40	Yazıyom durumu bilesin diye	1ç
	Halim arzyledim gülesin diye	2ç
	Bir çare âşğa ölesin diye	3ç
	Çağrıldı künyemiz gelesin diye	4ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *l* sesi etrafında kafiyelenmiş kafiye + ek ve kelime redif yapısıyla ahenk unsuru ortaya çıkmıştır.

Tablo 3.37. 4 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
42	Sizden bize bizden size	1b
	Müjde olsun hepinize	1ç
	İş düşüyor burda size	2ç
	Duymazları getir dize	3ç
	Kulak verin delinize	4ç
	Durma karış sende bize	5ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *-iz* sesi ile kafiyelenmiştir. Kafiye + ek redif (*-iz + e*) yapısıyla ahenk unsuru oluşturmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.38. 16 bent, 16 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
44	Dileğim kabul inşallah	1ç
	Doğruya yardımcı Allah	2ç
	İşine etmez eyvallah	3ç
	Tarım etti intibah	4ç
	Sabır olmuş onda silah	5ç
	Nazar değmesin maşallah	6ç
	Çoklarına verir sabah	7ç

	Nasip etti Kerimullah	8ç
	Tez kavuştur bizi İlah	9ç
	Kurdun folklor üstüne tah	10ç
	Sevgi kurdu Alimallah	11ç
	Gül yüzünüz görünür mah	12ç
	Mevla'm kula çektirme ah	13ç
	Böyle yazmış güzel ervah	14ç
	İşlemiş sayısız günah	15ç
	Yazarken dedi Bismillah	16ç

8'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *ah* sesleriyle kafiyelenmiştir.

Tablo 3.39. 7 bent, 7 ayak dizesi

Şiir Numarası	AYAK DİZELERİ	Ayak Sıra Numarası
46	Yanan nâre bakma falcı	1ç
	Cinci, hayal görür falcı	2ç
	Üç buçuğa döner falcı	3ç
	Ondan sonra yolar falcı	4ç
	Hazineler bulur falcı	5ç
	Çarpar seni, sakın falcı	6ç
	Bulur ahmak yolar falcı	7ç

8'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan *falcı* sözcüğünden önce kafiye yapısı bulunmamaktadır. Ahenk, redifle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.40. 7 bent, 7 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
47	Dayanacak hal kalmadı	1ç
	Tutunacak dal kalmadı	2ç
	Bürünecek şal kalmadı	3ç
	Tad alacak dil kalmadı	4ç
	Başka çıkar yol kalmadı	5ç
	Para, mafiş pul kalmadı	6ç
	Hakk'a sadık kul kalmadı	7ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizelerindeki kafiye sesi –l sesidir. Kafiye + kelime redif (-l + kalmadı) yapısı ahenk unsuru olarak kullanılmıştır.

Tablo 3.41. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
48	Yandı aşk uğruna bilen olmadı	1ç
	Çağlar göz pınarı silen olmadı	2ç
	Bu gibi Hakk’ına yelen olmadı	3ç
	Çağırdı dergâha gelen olmadı	4ç
	Aradı devayı veren olmadı	5ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizelerinin kafiye sesi l-r sesleridir. İlk dört ayak dizesinde l sesi, son ayak dizesinde r sesi kullanılmıştır. Böylece kulak kafiyesi söz konusudur. Kafiye + ek ve kelime redif (l/r + en olmadı) yapısı ahenk unsuru olarak kullanılmıştır.

Tablo 3.42. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
49	İlham aldı duygulandı	1ç
	Kılıç, kalkan kargılandı	2ç
	Deyip meydanı dolandı	3ç
	Namın adıma ulandı	4ç
	Yine gönül bak bulandı	5ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizelerindeki kafiye sesi olarak ise –lan sesi öne çıkmaktadır. Duygu ve kargı sözcüklerinin kökünde l sesi olmasa da diğer dizelerdeki sözcükler dikkate alındığında ortak bir l sesinden ve lan sesleriyle oluşan kafiyeden söz etmek mümkündür. Kafiye + ek redif (lan+dı) yapısı ahenk unsuru olarak kullanılmıştır.

Tablo 3.43. 8 bent, 8 ayak dizesi

Şiir Numarası	AYAK DİZELERİ	Ayak Sıra Numarası
	Ömürden kopuşun takvim yaprağı	1ç
	Cebimde, duvarda takvim yaprağı	2ç

50	Masada karşımda takvim yaprağı	3ç
	Sökülür her günde, takvim yaprağı	4ç
	Çıkarsın karşıma takvim yaprağı	5ç
	Ölünce soydurun takvim yaprağı	6ç
	Bitirir ömrümü takvim yaprağı	7ç
	Yazar ölümünü takvim yaprağı	8ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan takvim yaprağı ifadesinden önce herhangi bir kafiye yapısı yer almamaktadır. Ahenk unsuru redifle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.44. 7 bent, 7 ayak dizesi

Şiir Numarası	AYAK DİZELERİ	Ayak Sıra Numarası
51	Kan ile yoğrulmuş vatan toprağı	1ç
	Savaşa çağırsa vatan toprağı	2ç
	Duysun diye verdi vatan toprağı	3ç
	Örtülsün üstüme vatan toprağı	4ç
	Kanım helâl sana vatan toprağı	5ç
	Ruhum, kanım, şanımlı vatan toprağı	6ç
	Mukaddes validem vatan toprağı	7ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan vatan toprağı ifadesinden önce kafiye yapısı yer almamaktadır. Ahenk unsuru, redifle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.45. 7 bent, 7 ayak dizesi

Şiir Numarası	AYAK DİZELERİ	Ayak Sıra Numarası
52	O da benim gibi yârden belâlı	1ç
	Cüzdanı olmayan işten belâlı	2ç
	Bu sefer gönülüm de hepten belâlı	3ç
	Hatıralarım hayal meyal günleri	4ç
	Çilekeş günlerim çoktan belâlı	5ç
	Velhasılı gönül baştan belâlı	6ç
	Doğruyu söyleyen dilim belâlı	7ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan *belalı* sözcüğünden önce kafiye yapısı bulunmamaktadır. Dördüncü ayak dizesinde ise bu redif de yer almamış, bu dizede ayaktan çıkmıştır.

Tablo 3.46. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
53	Gezen âşık yorulmaz mı	1ç
	Akan yaşlar durulmaz mı	2ç
	Akıl başa derilmez mi	3ç
	Bu dert benden ırılmaz mı	4ç
	Derde deva verilmez mi	5ç
	Yâri bulan sarılmaz mı	6ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *l* sesi etrafında kafiyelenmiştir. Kafiye + ek redif yapısıyla (1 + maz mı) ahenk unsuru ortaya çıkmıştır.

Tablo 3.47. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Numarası	AYAK DİZELERİ	Ayak Sıra Numarası
56	Donangıda Beypazarı	1ç
	Hâlim duman Beypazarı	2ç
	Gayet dindar Beypazarı	3ç
	Dağ arası Beypazarı	4ç
	Beylerbeyi Beypazarı	5ç
	Dolar gider Beypazarı	6ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan *Beypazarı* sözcüğünden önce bir kafiye yapısı yer almamaktadır. Ahenk unsuru redifle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.48. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Numarası	AYAK DİZELERİ	Ayak Sıra Numarası
	Kara gün dostumuz Başak Bankası	1ç
	Köy derdini anlar Başak Bankası	2ç

57	Ata yadigârı Başak Bankası	3ç
	Verir tohum, gübre Başak Bankası	4ç
	Cins damızlık verir Başak Bankası	5ç
	Yetişir darında Başak Bankası	6ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan *Başak Bankası* ifadesinden önce bir kafiye yapısı yer almamaktadır. Ahenk, redifle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.49. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Numarası	AYAK DİZELERİ	Ayak Sıra Numarası
58	Temel taşım Halk Bankası	1ç
	Tahvil verir Halk Bankası	2ç
	Moderindir Halk Bankası	3ç
	Sermayedar Halk Bankası	4ç
	Tasarrufa Halk Bankası	5ç
	El uzatır Halk Bankası	6ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan *Halk Bankası* ifadesinden önce bir kafiye yapısı bulunmamaktadır. Ahenk, redifle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.50. 7 bent, 7 ayak dizesi

Şiir Numarası	AYAK DİZELERİ	Ayak Sıra Numarası
59	Bekler bizi İş Bankası	1ç
	Emniyetli İş Bankası	2ç
	El uzatır İş Bankası	3ç
	Peşin öder İş Bankası	4ç
	Eğitimci İş Bankası	5ç
	Korur onu İş Bankası	6ç
	Hazinemiz İş Bankası	7ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan *İş Bankası* ifadesinden önce bir kafiye yapısı bulunmamaktadır. Ahenk, redifle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.51. 10 bent, 11 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
60	Emri Hak'tan taam seçilmiş mantı	1b
	Nice davetlerde içilmiş mantı	1ç
	Zarif elle yufka açılmış mantı	2ç
	Kıyma döşsemeye geçilmiş mantı	3ç
	Kaynar suya yavaş saçılmış mantı	4ç
	Yoğurt, salça kıymet biçilmiş mantı	5ç
	Hüsnü afiyetle içilmiş mantı	6ç
	Yemeklerde başta seçilmiş mantı	7ç
	Yemeklere başkan seçilmiş mantı	8ç
	Sanmayın görünce kaçılmış mantı	9ç
	Kıymetin çok ağır ölçülmüş mantı	10ç
Diyardan diyara uçulmuş mantı	11ç	

11'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve geniş ayak özellikleri göstermektedir. Ayak dizeleri ç sesi ile kafiyelenmiştir. Kafiye + ek ve kelime redif (-ç + İlmİş + mantı) yapısıyla ahenk unsuru oluşturulmuştur. Ayak dizelerindeki kafiyeli sözcüklerin hepsi fiillerden oluşmaktadır. *Seç-* / *seçil-* fiili birinci, altıncı ve yedinci ayak dizelerinde olmak üzere üç kez kullanılmıştır.

Tablo 3.52. 4 bent, 4 ayak dizesi

Şiir Numarası	AYAK DİZELERİ	Ayak Sıra Numarası
61	Dilinden düşürme yüce Mevlâ'yı	1ç
	Ezber et daima hece Mevlâ'yı	2ç
	Hayaline getir gece Mevlâ'yı	3ç
	Size arz edeyim nice Mevlâ'yı	4ç

11'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve geniş ayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri -ce sesleriyle kafiyelenmiştir. Kafiye + kelime redif (ce + Mevlâ'yı) yapısı ile ahenk unsuru oluşturulmuştur.

Tablo 3.53. 9 bent, 9 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
63	Gül gülistan gör Bursa'yı	1ç
	Eder temsil, gör Bursa'yı	2ç
	Dört mevsimde gör Bursa'yı	3ç
	Cennet süsü, gör Bursa'yı	4ç
	Bahar yazda, gör Bursa'yı	5ç
	Turist yeri, gör Bursa'yı	6ç
	Osmanlıya sor Bursa'yı	7ç
	Evliyadan sor Bursa'yı	8ç
	Yeşil atlas, gör Bursa'yı	9ç

8'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan *gör Bursa'yı* ifadesinden önceki kelimelerde kafiye yapısı yoktur. Yedinci ve sekizinci ayak dizesinde bu ifade *sor Bursa'yı* olarak yer değişip gör- fiili ile ses benzerliği içerse de şiirin bütününde bir kafiye birliğinden söz edilememektedir. Ahenk, rediflerle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.54. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Numarası	AYAK DİZELERİ	Ayak Sıra Numarası
65	Kırk yatak değişir emre otelci	1ç
	Amma da kibara çattı otelci	2ç
	Babayın oğlu mu yoksa otelci	3ç
	Tantana, kampana dinler otelci	4ç
	Hayırsız müşteri beller otelci	5ç

11'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan otelci sözcüğünden önce ise herhangi bir kafiye yapısı bulunmamaktadır. Ahenk, redifle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.55. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Numarası	AYAK DİZELERİ	Ayak Sıra Numarası
	Yaktı beni kül eyledi	1ç

66	Yaktı nâre kul eyledi	2ç
	Bu aşk beni del eyledi	3ç
	Berat verdiği gül eyledi	4ç
	İman Kur'ân gel eyledi	5ç

8'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği taşımaktadır. Ayak dizeleri / sesi ile kafiyelenmiştir. Kafiye + kelime redif (l + eyledi) yapısı ile ahenk unsuru oluşturulmuştur.

Tablo 3.56. 5 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Numarası	AYAK DİZELERİ	Ayak Sıra Numarası
67	Koşuştı düşmanlar girmek istedi	1b
	Kefereye dersin vermek istedi	1ç
	Hürriyet aşkına kırmak istedi	2ç
	Şehitler şadete ermek istedi	3ç
	Böylece Türklüğü yermek istedi	4ç
	Gelenleri geri sürmek istedi	5ç
	Haçlıyı putluyu sermek istedi	6ç

11'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri r sesi ile kafiyelenmiş, kafiye + ek ve kelime redif (r + mek + istedi) yapısıyla ahenk unsuru oluşmuştur.

Tablo 3.57. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Numarası	AYAK DİZELERİ	Ayak Sıra Numarası
68	Yapan hep Emlak Kredi	1ç
	Soran hep Emlak Kredi	2ç
	Gelen hep Emlak Kredi	3ç
	Bekleyen Emlak Kredi	4ç
	Ev verir Emlak Kredi	5ç

8'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Fiil köklerinde ses birliği olmasa da an ekiyle kulak kafiyesi oluşmuştur. Son dizede ise verir sözcüğü ile ayaktan çıkılmıştır. Her dizenin sonunda Emlak Kredi ifadesiyle de redif oluşmuştur.

Tablo 3.58. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Numarası	AYAK DİZELERİ	Ayak Sıra Numarası
69	Savaşların kurdu, yamanı geldi	1ç
	Soysuzlara ölüm zamanı geldi	2ç
	Leşini sermenin, harmanı geldi	3ç
	Yüce milletimin fermanı geldi	4ç
	Kefereye ölüm kırmanı geldi	5ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *man* sesleriyle kafiyelenmiştir. Kafiye + ek ve kelime redif (man + ı + geldi) yapısıyla ahenk unsuru oluşturulmuştur.

Tablo 3.59. 8 bent, 9 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
70	Dereleri köpük köpük sel şimdi	1b
	Bahçeleri savrum çiçek gül şimdi	1ç
	Yeşil, sarı, alı, moru bol şimdi	2ç
	Çimen, çiğdem, kekik kokar ful şimdi	3ç
	Erciyes’e duman, duvak tül şimdi	4ç
	Sultan sazı dalga dalga göl şimdi	5ç
	Omuz taşır kazma, kürek, bel şimdi	6ç
	İştah çeker yemlik, ekmek, bal şimdi	7ç
	Ekim, dikim, mevsim zaman hâl şimdi	8ç
Pilav, ayran, yeşil soğan bol şimdi	9ç	

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri l sesiyle kafiyelenmiştir. Kafiye + kelime redif (l + şimdi) yapısıyla ahenk unsuru oluşmuştur.

Tablo 3.60. 4 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Numarası	AYAK DİZELERİ	Ayak Sıra Nu:
71	Fikri nedir bilinmez ki	1b
	Gözyaşları silinmez ki	1ç
	Gizli sırlar görünmez ki	2ç
	Ona deva verilmez ki	3ç
	Takdir Hakk’tan, bilinmez ki	4ç
	Bin bir renktir seçilmez ki	5ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği taşımaktadır. Ayak dizelerindeki sırasıyla *bil-*, *sil-*, *gör-*, *ver-*, *bil-*, *seç-* fiilleri arasında ses benzerliği vardır. Son ayak dizesinde ç sesiyle ayaktan çıkılmıştır. Diğer ayak dizelerinde ise r-l sesleri kulak kafiyesi oluşturmuştur.

Tablo 3.61. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Nu:	AYAK DİZELERİ	Ayak Sıra Nu:
72	Evvel Allah derdi Muhammed Ali	1ç
	Dilde destan girdi Muhammed Ali	2ç
	Boksa esas pirdi Muhammed Ali	3ç
	Nicesini serdi Muhammed Ali	4ç
	Son zirveye erdi Muhammed Ali	5ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği taşımaktadır. Ayak dizeleri r sesiyle kafiyeleşmiştir. Kafiye + ek ve kelime redif (r + di + Muhammed Ali) yapısıyla ahenk unsuru oluşmaktadır.

Tablo 3.62. 8 bent, 8 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
73	Züğürtlük çaldırır bize zam teli	1ç
	Yağsızlık çaldırır bana zam teli	2ç
	Fakirlik çaldırır bana zam teli	3ç
	Her gün başka hava çalar zam teli	4ç
	Yalanı dolanı çalar zam teli	5ç
	Cömert eller nerde, görmem zam teli	6ç
	Fukara çökellik bulmaz, zam teli	7ç
	Dükkânlara sokmaz bizi zam teli	8ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan zam teli ifadesinden önce kafiye yapısı da bulunmamaktadır. Ahenk unsuru redif ile sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.63. 13 bent, 13 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
74	Bağın, dağın, ovan yeşil Develi	1ç
	Çimene karışmış gülün Develi	2ç
	Dertlere devadır suyun Develi	3ç

	Bülbül deresinde gülün Develi	4ç
	Eser Erciyes'ten yelin Develi	5ç
	Açılır baharda gülün Develi	6ç
	Tabiat güzeli ilin Develi	7ç
	Vatanıma aksın kanım Develi	8ç
	Âlimler yatağı ilin Develi	9ç
	Panayır pazardır bilin Develi	10ç
	Bunun için derler "Yeşil Develi"	11ç
	Bir deniz misali gölün Develi	12ç
	Bir tarih misali yaşın Develi	13ç

11'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan Develi sözcüğünden önce ise kafiye yapısı yer almamaktadır. Ahenk, redifle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.64. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Numarası
75	Aramızdan göçtü gitti Öztelli	1ç
	Kültüre çok hizmet etti Öztelli	2ç
	Harcadı ömürden bitti Öztelli	3ç
	Sonunda kemale yetti Öztelli	4ç
	Sevdiği toprağa yattı Öztelli	5ç

11'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri t sesiyle kafiyelenmiştir. Kafiye + ek ve kelime redif (t + ti + Öztelli) yapısıyla ahenk unsuru sağlanmıştır.

Tablo 3.65. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Numarası
76	Çileli gönlümü sorabilin mi	1ç
	Dertliyim derdimden bilebilin mi	2ç
	Soldurdun rengimi görebilin mi	3ç
	Tez zamanda bana gelebilin mi	4ç
	Sen yerimde olsan güle bilin mi	5ç
	Ecel can istiyor verebilin mi	6ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Birinci ve üçüncü ayak dizeleri r sesiyle; ikinci, dördüncü ve beşinci dizeleri l sesiyle kafiyelenmiştir. Aynı kabul edilen benzer sesler birbiriyle kafiyelendiği için kulak kafiyesi söz konusudur. Kafiye + ek redif (r/l + ebin mi) yapısıyla ahenk oluşturulmuştur.

Tablo 3.66. 4 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Numarası
77.2.	Bilesin Âşık Mahrumî	1b
	Bilesin Âşık Mahrumî	1ç
	Çilesin Âşık Mahrumî	2ç
	Gülesin Âşık Mahrumî	3ç
	Keselin Âşık Mahrumî	4ç
	Gelesin Âşık Mahrumî	5ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. *Bil-*, *gül-*, *gel-* fiilleriyle çile adındaki l sesleri üzerinden kafiye oluşturulmuş, dördüncü ayak dizesinde ise s sesiyle ayaktan çıkılmıştır. Kafiye + ek ve kelime redif (esin + Âşık Mahrumî) yapısıyla ahenk oluşturulmuştur.

Tablo 3.67. 3 bent, 4 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Numarası
78	Teşekkür ederim âşık Mahrumî	1b
	Olmuşsun ufukta ışık Mahrumî	1ç
	Olmuşum Mevlâ’ya maşuk Mahrumî	2ç
	Çünkü bulamadım kaşık Mahrumî	3ç
	Oldu derler bana keşik Mahrumî	4ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri şık/şik/şuk sesleriyle kafiyelenmiştir. Kafiye + kelime redif (şık/şik/şuk + Mahrumî) yapısıyla ahenk oluşmaktadır.

Tablo 3.68. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Numarası
79	Böyle güzel sevilm ^{il} mez mi	1ç
	Âşık hâli bilin ^{il} mez mi	2ç
	Neşe verir gülün ^{il} mez mi	3ç

	Gonca gülü derilmez mi	4ç
	Bize ruhsat verilmez mi	5ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri il/ül sesleriyle kafiyelenmiş, kafiye + ek redif (il/ül + mez mi) yapısıyla ahenk unsuru oluşturulmuştur.

Tablo 3.69. 8 bent, 9 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
80	Daima haklıyı tutan Seyranî	1b
	İlim deryasına batan Seyranî	1ç
	Hicivle haksıza çatan Seyranî	2ç
	Tozu dumanlara katan Seyranî	3ç
	Ah demiş ille de vatan Seyranî	4ç
	Zulmete gülleyi atan Seyranî	5ç
	Tasavvuf ilmini yutan Seyranî	6ç
	Bağrımızda gâni yatan Seyranî	7ç
	Bana dertlerini satan Seyranî	8ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *t* sesi etrafında kafiyelenmiş, kafiye + ek ve kelime redif (t + an + Seyranî) yapısıyla ahenk unsuru oluşturulmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.70. 7 bent, 8 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
81	Haksıza zalime kızan Seyranî	1b
	Ağır taşlamalar yazan Seyranî	1ç
	Şu devri âlemi gezen Seyranî	2ç
	Kemlerin zemmini sezen Seyranî	3ç
	Cemiyete örnek düzen Seyranî	4ç
	Kâmiller gönlünde yüzen Seyranî	5ç
	Dünyanın kahrından bezen Seyranî	6ç
	Deli edip beni üzen Seyranî	7ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *z* sesiyle kafiyelenmiş ve kafiye + ek ve kelime redif (z + an/en + Seyranî) yapısıyla ahenk unsuru oluşmuştur.

Tablo 3.71. 4 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
82	Demiş miskin yatma uyan Seyranî	1b
	Gelmeden gelişi diyen Seyranî	1ç
	Kötünün semtinden tüyen Seyranî	2ç
	Çile hırkasını giyen Seyranî	3ç
	Kırklar sofrasından yeyen Seyranî	4ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Uyan fiil kökü, *tüy-*, *giy-* fiil köklerindeki *y* sesi ile diyen, yeyen sözcüklerindeki *y* yardımcı sesi ayak dizeleri arasındaki ses birliğini oluşturmaktadır. Bu durumda ayak dizelerinin kafiye sesini *y* olarak kabul etmek doğru olacaktır. Kafiye + ek ve kelime redif (*y + an/en + Seyranî*) yapısıyla ahenk unsuru oluşturulmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.72. 8 bent, 9 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
83	Pir elinden bade içen Seyranî	1b
	Düşünüp kendinden geçen Seyranî	1ç
	Hikmetten ilimi seçen Seyranî	2ç
	İnsanlığa değer biçen Seyranî	3ç
	Kötülüğe savaş açan Seyranî	4ç
	Kötüler semtinden kaçan Seyranî	5ç
	Sultan Mecid Han’a çatan Seyranî	6ç
	Söylenir dillerde haçan Seyranî	7ç
Faniden bekaya göçen Seyranî	8ç	

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *ç* sesi etrafında kafiyelenmiş fakat 6. bentte *çatan* sözcüğü ile ayaktan çıkmıştır. Diğer ayak dizelerine bakıldığında kafiye + ek ve kelime redif (*ç + an/en + Seyranî*) yapısıyla ahenk unsuru sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.73. 4 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Numarası	AYAK DİZELERİ	Ayak Sıra Numarası
84	Devasız dertleri çektikten keri	1b
	Ben takdire boyun büktükten keri	1ç
	Sineme dertleri çektikten keri	2ç
	İçime acılar çöktükten keri	3ç
	Yağlı iğne içe döktükten keri	4ç
	Canı tenden ölüm söktükten keri	5ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri k sesiyle kafiyelenmiş, kafiye + ek ve kelime redif (k + tikten/tükten keri) yapısıyla ahenk oluşturulmuştur.

Tablo 3.74. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Numarası	AYAK DİZELERİ	Ayak Sıra Numarası
85	Bunu veren gül bahçesi	1ç
	Ömür verir gül bahçesi	2ç
	Aşka gelir gül bahçesi	3ç
	Düğün bayram gül bahçesi	4ç
	Derde deva gül bahçesi	5ç
	Bülbülündür gül bahçesi	6ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan *gül bahçesi* ifadesinden önce kafiye yapısı bulunmamaktadır. Ahenk unsuru redifle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.75. 5 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
87	Konuşman benziyor bala Seyranî	1b
	Mevlâ diye düşmüş yola Seyranî	1ç
	Hiç boyun eğer mi kula Seyranî	2ç
	Demiş gözyaşınla sula Seyranî	3ç
	Bu âlemi satmış pula Seyranî	4ç
	Bu yanışın Hüda bile Seyranî	5ç
	İsmin bize baki kala Seyranî	6ç

11’li hece ölçüsü ile oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği taşımaktadır. Ayak dizeleri / sesiyle kafiyelenmiş, kafiye + ek ve kelime redif (l + a/e + Seyranî) yapısıyla ahenk oluşturulmuştur.

Tablo 3.76. 14 bent, 14 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
88	Açabilsem seher vakti	1ç
	Çiçek açar seher vakti	2ç
	Yeller eser seher vakti	3ç
	Kuşlar öter seher vakti	4ç
	Bülbül öter seher vakti	5ç
	Derde deva seher vakti	6ç
	Diner gider seher vakti	7ç
	Sardı gülüm seher vakti	8ç
	Yeşil yeşil seher vakti	9ç
	Dua, niyaz seher vakti	10ç
	Beni kurtar, seher vakti	11ç
	Yıkar beni seher vakti	12ç
	“Hu, Hu” desem seher vakti	13ç
	Koyver gitsin seher vakti	14ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan seher vakti ifadesinden önce ise kafiye yapısı oluşturacak ses birliği veyredifa benzerliği bulunmamaktadır. Ahenk, redifle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.77. 3 bent, 4 ayak dizesi

Şiir Numarası	AYAK DİZELERİ	Ayak Sıra Numarası
89	Gönül dostlarım hep selâmı kesti	1b
	Soldu goncalarım sam yeli esti	1ç
	Ben ölüme çoktan çektim bil resti	2ç
	Kündeye düşürüldü dedirdi pesti	3ç
	Acı kahir bozdu bizde piresti	4ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği taşımaktadır. *Kes-*, *es-* fiilleriyle *pes* ismindeki *s* sesi ve *rest* ismindeki *s* sesi arasında kafiye birliği oluşturulmuştur. Bu durumda *rest* sözcüğündeki *ti* sesi diğer dizelerdeki *ti* sesiyle aynı görevde değildir. Fakat ayak dizelerinin bütününe bakılarak kafiye + ek redif (*es + ti*) yapısının esas alındığı söylenebilir.

Tablo 3.78. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Numarası
90	Bizleri eleme saldı da gitti	1ç
	İlâhi bir ölüm aldı da gitti	2ç
	Güzel kokuları kaldı da gitti	3ç
	Ecel kapısını çaldı da gitti	4ç
	İhsan Hınçer dehre daldı da gitti	5ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *l* sesiyle kafiyelenmiş, kafiye + ek ve kelime redif (*l + dı + da gitti*) yapısıyla ahenk sağlanmıştır.

Tablo 3.79. 4 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Numarası
91	Hakk tecelli etti geldi de gitti	1b
	Tekbir, salat, Muin ebede gitti	1ç
	Lânet dedi nefse, töbe de gitti	2ç
	Çağırıldı Mevlâ’sı nöbede gitti	3ç
	Genci, ihtiyarı, bebe de gitti	4ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği taşımaktadır. Üç ayak dizesinde (1b, 2ç, 4ç) *de* bağlacı ile *ebed* ve *nöbet* sözcüklerindeki *d* sesine yönelme eki getirilerek oluşan *de* sesleri arasında ayak kafiyesi oluşturulmuştur. Kulak kafiyesi kabul edilebilecek olan bu yapı üzerine kelime redif yapısı da eklenerek ahenk oluşturulmuştur (*de + gitti*).

Tablo 3.80. 7 bent, 7 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
92	Gönül gülü soldu gitti	1ç
	Gam, kedere saldı gitti	2ç
	Kader taş a çaldı gitti	3ç

	Yine gönül daldı gitti	4ç
	Çiçek arı baldı gitti	5ç
	Yaş gözüme doldu gitti	6ç
	Dalga vurdu, aldı gitti	7ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği taşımaktadır. Ayak dizeleri / sesiyle kafiyelenmiş, kafiye + ek ve kelime redif (l + dı/du gitti) yapısıyla ahenk oluşturulmuştur.

Tablo 3.81. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
93	Ne hoş olur çocuk iken okumak	1ç
	Ne hoş olur ilim, irfan okumak	2ç
	Ne hoş olur a’dan, ze’ye okumak	3ç
	Ne hoş olur kelâm kelâm okumak	4ç
	Ne hoş olur şiir şiir okumak	5ç
	Ne hoş olur bende, sende okumak	6ç

11’li ölçü oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan okumak sözcüğünden önce herhangi bir kafiye yapısı bulunmamaktadır. Bu nedenle ahenk redifle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.82. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Nu:	AYAK DİZELERİ	Ayak Sıra Numarası
94	Devasız ilaçtan biktırdın felek	1ç
	Garipten intikam aldın mı felek	2ç
	İmanla şahadet eyledim felek	3ç
	Kapattın ağzımı, susturdun felek	4ç
	Günler geçer ömür geçer ey felek	5ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan *felek* sözcüğünden önce ise herhangi bir kafiye yapısı bulunmamaktadır. Ahenk smzde redifle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.83. 5 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
95	Asrın icabına uymamız gerek	1b
	Tez zamanda eğitime yönelek	1ç
	İster çaba gayret eğitim emek	2ç
	Aynası insanın eğitim demek	3ç
	Yediden yetmişe eğitim gerek	4ç
	Bilene sihirli eğitim deynek	5ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği taşımaktadır. Ayak dizeleri *ek* sesleri üzerinden kulak kafiyesi yapısındadır.

Tablo 3.84. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
97	Bakan bize gülse gerek	1ç
	Kamu bunu bilse gerek	2ç
	Pis nefesine yelse gerek	3ç
	Adet töre ölse gerek	4ç
	Hak kulluktan silse gerek	5ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *l* sesi etrafında kafiyelenmiş, kafiye + ek ve kelime redif yapısıyla (l + se + gerek) ahenk unsuru oluşturulmuştur.

Tablo 3.85. 8 bent, 8 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
98	İrsiz diyerek	1ç
	Arsız diyerek	2ç
	Hırsız diyerek	3ç
	Nursuz diyerek	4ç
	Pürsüz diyerek	5ç
	Kârsiz diyerek	6ç
	Narsız diyerek	7ç
	Yarsiz diyerek	8ç

5’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri r sesiyle kafiyelenmiş, kafiye + ek ve kelime redif (r + sız/siz/suz/süz + diyerek) yapısıyla ahenk oluşturulmuştur.

Tablo 3.86. 8 bent, 8 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
100	Baldır bacak modacılık	1ç
	Kepazelik modacılık	2ç
	Köçekçilik modacılık	3ç
	Kumar oynar modacılık	4ç
	Müsrif oldu modacılık	5ç
	Çıkarıcılık modacılık	6ç
	Açık, çıplak modacılık	7ç
	Miskin kılık modacılık	8ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan *modacılık* sözcüğünden önce ise kafiye birliği bulunmamakta, ahenk redifle sağlanmaya çalışılmaktadır. Bacak (1ç), kepezelik (2ç), köçekçilik (3ç), çıkarıcılık (6ç), çıplak (7ç), kılık (8ç) sözcüklerinin son sesi olan k ile yarım kafiye oluşsa da tüm ayak dizelerini kapsayan bir kafiye birliğinden söz edilememektedir.

Tablo 3.87. 12 bent, 13 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
101	Uzadıkça ömür zor ihtiyarlık	1b
	Görünmeye başlar hor ihtiyarlık	1ç
	Evlâdın eline kor ihtiyarlık	2ç
	Olamaz kimseye yâr ihtiyarlık	3ç
	Yağdırır başına kar ihtiyarlık	4ç
	Eşikten, mezara zâr ihtiyarlık	5ç
	Her kulun başına var ihtiyarlık	6ç
	Geniş dünya sana dar ihtiyarlık	7ç
	Şerleri hayıra yor ihtiyarlık	8ç
	Gösterir Niğde’yi Bor ihtiyarlık	9ç
	Dert tebelleş olur çor ihtiyarlık	10ç
	Ateşli azablı nâr ihtiyarlık	11ç
	Pir fânî olana şor ihtiyarlık	12ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *r* sesiyle kafiyelenmiş, kafiye + kelime redif (*r* + ihtiyarlık) yapısıyla ahenk oluşturulmuştur.

Tablo 3.88. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
102	Belim büktü ihtiyarlık	1ç
	Sere çöktü ihtiyarlık	2ç
	Dişim döktü ihtiyarlık	3ç
	Başa çıktı ihtiyarlık	4ç
	Canım sıktı ihtiyarlık	5ç
	Beni yıktı ihtiyarlık	6ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği taşımaktadır. Ayak dizeleri *k* sesiyle kafiyelenmiş, kafiye + ek ve kelime redif (*k* + *tı/tü* + ihtiyarlık) yapısıyla ahenk oluşturulmuştur.

Tablo 3.89. 6 bent, 7 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
103	Bir vefanı göremedik	1b
	Devri devran süremedik	1ç
	Sana gönül veremedik	2ç
	Biz cilveni bilemedik	3ç
	Hayat boyu gülemedik	4ç
	Senden sitem dilemedik	5ç
	Bu sırına eremedik	6ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği taşımaktadır. Ayak dizelerinde *l-r* sesleriyle kulak kafiyesi oluşturulmuş, kafiye + ek redif (*l/r* + emedik) yapısıyla da ahenk sağlanmıştır.

Tablo 3.90. 7 bent, 7 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
104	Aç kapını biz geldik / Mübarek cami bildik	1ç/d
	Aç kapını biz geldik / Gamı, kederi sildik	2ç/d
	Aç kapını biz geldik / İmza için tüm yeldik	3ç/d
	Aç kapını biz geldik / Kemin ayağın çeldik	4ç/d

	Aç kapımı biz geldik / Sanki coşan bir seldik	5ç/d
	Aç kapımı biz geldik / Duruşunla güzeldik	6ç/d
	Aç kapımı biz geldik / Bizans'ın bağrın deldik	7ç/d

7'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiir çift dizeli ayak yapısı sergilemektedir. İlk dizeler aynen yinelenmekle birlikte ikinci dizeler yenileme ayak özelliği göstermektedir. Yenileme ayak dizeleri / sesi etrafında kafiyeleşmekte ve kafiye + ek redif yapısıyla (l + dik) ahenk unsuru oluşturmaktadır.

Tablo 3.91. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
107	Asya'dan Tuna'ya, Yemen'e girdik	1ç
	Gazilik, Şehitlik sırrına erdik	2ç
	Cepheden cepheye bozgunlar verdik	3ç
	Bizans'ın tahtını yerlere serdik	4ç
	Nice keferenin ismini sildik	5ç
	Cihanı Mevla'dan mukaddes bildik	6ç

11'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizelerinde l-r seslerinden oluşan kulak kafiyesi bulunmaktadır. Kafiye + ek redif (r/l + dik) yapısıyla ahenk unsuru oluşturulmuştur.

Tablo 3.92. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
108	Çalışkandır Öğretmen Bank	1ç
	Dev hizmetli Öğretmen Bank	2ç
	İmar, metod Öğretmen Bank	3ç
	Çalışkandır Öğretmen Bank	4ç
	Sizi bekler Öğretmen Bank	5ç

8'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Bu rediflerden önce ise kafiye yapısı bulunmamaktadır. Ahenk, redifle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.93. 9 bent, 9 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
110	Tarihî bir öğüt verdi Korutürk	1ç
	Millî bir uyarı verdi Korutürk	2ç
	Milletine deva arar Korutürk	3ç
	Vatandaşı için yanar Korutürk	4ç
	İhtiraslar bitsin dedi Korutürk	5ç
	Milletine çare arar Korutürk	6ç
	El ele verelim dedi Korutürk	7ç
	Düşünün milleti dedi Korutürk	8ç
	Hayırla öğütler verdi Korutürk	9ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan Korutürk sözcüğünden önce bir kafiye birliği bulunmamaktadır. Ahenk, redifle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.94. 13 bent, 13 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
111	Sağlıktan yatağa iner yolculuk	1ç
	Hakk’a helâllığa gider yolculuk	2ç
	Eşikten mezara başlar yolculuk	3ç
	Yıkanmaya çağırır seni yolculuk	4ç
	Tahtadan kefeneye girer yolculuk	5ç
	Omuzdan omuza başlar yolculuk	6ç
	Dört tekbir namazla başlar yolculuk	7ç
	Meçhule ayrılır burada yolculuk	8ç
	Örterler toprağı biter yolculuk	9ç
	Telkinin verilir biter yolculuk	10ç
	Kabirden mahşere sürer yolculuk	11ç
	Sıratdan cennete sürer yolculuk	12ç
	Umarım cennette biter yolculuk	13ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan *yolculuk* sözcüğünden önce bir kafiye birliği yer almamaktadır. Ahenk, redifle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.95. 18 bent, 18 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
112	Yavaştan başladı birden yolculuk	1ç
	Kendini sargıda buldu yolculuk	2ç
	Aydınlık dünyaya iner yolculuk	3ç
	Ziyeret evine döner yolculuk	4ç
	Dünya hayaline döner yolculuk	5ç
	Kucaktan kucağa başlar yolculuk	6ç
	Yürüyüşe döner gider yolculuk	7ç
	Evden okullara başlar yolculuk	8ç
	Tatmaya hayatı başlar yolculuk	9ç
	On altı da lise de başlar yolculuk	10ç
	Kalpten kalbe başlar geçer yolculuk	11ç
	Hayat yollarına girer yolculuk	12ç
	Sıladan askere başlar yolculuk	13ç
	Askerden sılaya döner yolculuk	14ç
	Sadet kapısına döner yolculuk	15ç
	Muhabbet bağına girer yolculuk	16ç
	Çocuktan çocuğa başlar yolculuk	17ç
	Gençlikten bastona biner yolculuk	18ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan *yolculuk* sözcüğünden önce bir kafiye birliği yer almamaktadır. Ahenk, redifle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.96. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
113	Muhabbet bağının gülüdür İkbal	1ç
	Müslüman âlemim yelidir ikbal	2ç
	Hakkın fırtınası selidir İkbal	3ç
	Hakkın aşkı ile delidir İkbal	4ç
	Hidayete ermiş velidir İkbal	5ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği taşımaktadır. Ayak dizeleri *l* sesiyle kafiyelenmiş, kafiye + ek ve kelime redif (l + idir/üdür + İkbal) yapısıyla ahenk sağlanmıştır.

Tablo 3.97. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
115	Kırma gönül yapıcı ol	1ç
	Huda’ya sen tapıcı ol	2ç
	Erenlerin papucu ol	3ç
	Düştüm nâre yakıcı ol	4ç
	Sen taktire bakıcı ol	5ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *c* sesi etrafında kafiyelenmiştir. *Yapıcı, tapıcı, yakıcı* ve *bakıcı* sözcüklerine bakıldığında aslında kafiye sesinin *p* olduğu son iki dizede kafiye bozulduğu düşünülmektedir ama *papuc* sözcüğünü de dikkate alarak kelime gövdeleri üzerinden bir kulak kafiyesi ortaya konulduğu söylenebilir.

Tablo 3.98. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
118	Gamla derde soktun başımı gönül	1ç
	Güleyim dedimse ağlattın gönül	2ç
	Güleyim dedimse ağlattın gönül	3ç
	Varlıktan yokluğa bıraktın gönül	4ç
	Başıma ne dertler açtın sen gönül	5ç
	Hiç de kıymetimi bilmedin gönül	6ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan gönül sözcüğünden önce bir kafiye birliği yer almamakta, ahenk redifle sağlanmaya çalışılmaktadır.

Tablo 3.99. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
119	Yüzümüzü güldür Mevlâ’m	1ç
	Lütfun ile doldur Mevla’m	2ç
	Astıysan kaldır Mevla’m	3ç
	Beratını bildir Mevla’m	4ç

	Günahımı aldır Mevla'm	5ç
--	------------------------	----

8'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri l sesiyle kafiyelenmiş kafiye + ek ve kelime redif (l + dır/dir/dur/dür + Mevla'm) yapısıyla ahenk oluşturulmuştur.

Tablo 3.100. 7 bent, 7 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
121	Ziyarete geldim, kabul et Ata'm	1ç
	Okurum başında "Fatiha" Ata'm!	2ç
	Geldim Develi'den görmeye Ata'm	3ç
	Yatarsın bağrında milletin Ata'm	4ç
	Okuma öğrendim sayende Ata'm	5ç
	Yolunda yürümek azmimiz Ata'm	6ç
	Şimdi selâm durur naşına Ata'm	7ç

11'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan *Ata'm* sözcüğünden önce ise bir kafiye yapısı bulunmamaktadır.

Tablo 3.101. 5 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
122	Ben çekiyorum başkasına dilemem	1b
	Ne hâldeyim, bir kul sorsa bilemem	1ç
	Tufan mıdır, afet midir bilemem	2ç
	Zamanı gelince çalsam bilemem	3ç
	Gönül umanında n'olur bilemem	4ç
	Çıkarsa hep mazin n'eylen bilemem	5ç

11'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Redif olarak tekrarlanan *bilemem* sözcüğünden önce ise bir kafiye yapısı yer almamaktadır. İlk ayak dizesinde redif yapısına da aykırı olarak *dilemem* sözcüğü kullanılmıştır.

Tablo 3.102. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
123	Savur dedi yâr gülemem	1ç
	Bu ayrılık ar gülemem	2ç
	Bahtım kara, zar gülemem	3ç
	Yaktı elem, nar gülemem	4ç
	Başa vurdu kor gülemem	5ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *r* sesiyle kafiyelenmiş, kafiye + kelime redif (*r* + gülemem) yapısıyla ahenk oluşturulmaktadır.

Tablo 3.103. 8 bent, 8 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
124	Başka bir aşk yaşar bilmem	1ç
	Evim barkım taşır bilmem	2ç
	Aslı nesli nedir bilmem	3ç
	Vekil tutmuş niye bilmem	4ç
	Çeker gider, niye bilmem	5ç
	Naylon olmak ister bilmem	6ç
	Niye cefa eder bilmem	7ç
	Deli gördüm niye bilmem	8ç

8’li heceyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir.

Tablo 3.104. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
125	Gülmez gönlüm ağlar, nedendir bilmem	1ç
	Akar gözyaşlarım nedendir bilmem	2ç
	Gülü açar, kokmaz nedendir bilmem	3ç
	Karadır talihim, nedendir bilmem	4ç
	Bana çile çıkar nedendir bilmem	5ç
	Dertlere gark oldum nedendir bilmem	6ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan *nedendir bilmem* ifadesinden önce bir kafiye yapısı bulunmamaktadır. Ahenk, rediflerle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.105. 4 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
126	Mevlâ’m dezgâhında dokur mu bilmem	1b
	Dostlar bir Fatiha okur mu bilmem	1ç
	Ölüm gurbet ilde kalır mı bilmem	2ç
	Canı veren Rabbim alır mı bilmem	3ç
	Takdir-i tecelli bulur mu bilmem	4ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Doku-, oku- fiillerinde *oku* sesleri üzerinden birlik; *kal-*, *al-*, *bul-* fiillerinde *l* sesi üzerinden birlik görünse de tüm ayak dizelerindeki kafiye birliği ur/ır eklerinden kulak kafiyesi yoluyla sağlanmıştır. Kafiye + ek ve kelime redif (ır/ur + mu/mı + bilmem) yapısıyla ahenk unsuru oluşturulmuştur.

Tablo 3.106. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
128	İt olsa eşkâlin ürerken görsem	1ç
	Yatarken hâlini figanın görsem	2ç
	Yılan gibi yerde sürünür görsem	3ç
	Cehennemde yanar iken bir görsem	4ç
	Arasat’ta hâlin dönerken görsem	5ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan *görsem* sözcüğünden önce bir kafiye birliği bulunmamakta, ahenk redifle sağlanmaya çalışılmaktadır.

Tablo 3.107. 7 bent, 8 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
	Şehitlik vafına eren Muradım	1b
	Vatan için canın veren Muradım	1ç

129	İrem bahçesine giren Muradım	2ç
	Şanına yapıldı tören Muradım	3ç
	İçimizde alçak firen muradım	4ç
	Şehitlik goncasın deren Muradım	5ç
	Gözyaşları saçtı gören Muradım	6ç
	Acı acı çalar siren Muradım	7ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *r* sesi etrafında kafiyelenmiş, kafiye + ek ve kelime redif yapısıyla (r + en + Muradım) ahenk unsuru ortaya konulmuştur.

Tablo 3.108. 8 bent, 8 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
131	Şerbet şerbet Şeker Bankım	1ç
	Yardımcındır Şeker Bankım	2ç
	Örnek oldu Şeker Bankım	3ç
	Bunu veren Şeker Bankım	4ç
	Bunu veren Şeker Bankım	5ç
	Bunu veren Şeker Bankım	6ç
	Bunu veren Şeker Bankım	7ç
	Teknik, ilim Şeker Bankım	8ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri düzensizlik göstermektedir. İlk üç ayak dizesi (1ç, 2ç, 3ç) *Şeker Bankım* rediflerinden oluşurken sonraki dört ayak dizesi (4ç, 5ç, 6ç, 7ç) *Bunu veren Şeker Bankım* ifadesiyle yineleme ayağa dönmüştür. Fakat son ayak dizesinde bu ayaktan yine çıkılarak redif tekrarlanmıştır.

Tablo 3.109. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
133	Suçlu çıkarsam ağlarım	1ç
	Borçlu çıkarsam ağlarım	2ç
	Suçlu çıkarsam ağlarım	3ç
	Hiçli çıkarsam ağlarım	4ç
	Mişli çıkarsam ağlarım	5ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri ç/ş sesleriyle kafiyelenmiş, kafiye + ek ve kelime redif (ç/ş + li/lu + çıkarsam ağlarım) yapısıyla ahenk sağlanmıştır.

Tablo 3.110. 5 bent, 6 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
134	Dertliye deva yaparım	1b
	Alana cevher satarım	1ç
	Haksıza elbet çatarım	2ç
	Gelirsem ağzın yırtarım	3ç
	Hakkın emrini tutarım	4ç
	Zannetme bunu yutarım	5ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *t* sesi etrafında kafiyelenmiştir ama ilk ayak dizesi *p* sesiyle ayağa uygunluk göstermemektedir. Kafiye + ek redif (*t* + arım) yapısıyla ahenk unsuru ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3.111. 5 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
135	Doğuştan gülmedin karalı bahtım	1b
	Doğuştan gülmedim karalı bahtım	1ç
	Taktiri ezelden yaralı bahtım	2ç
	Gam, keder tümüyle sıralı bahtım	3ç
	Bir düzen tutmadı sara’lı bahtım	4ç
	Sinem bölük, bölük pareli bahtım	5ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri ra/re sesleriyle kafiyelenmiş, kafiye + ek ve kelime redif (ra/re + lı/li + bahtım) yapısıyla da ahenk sağlanmıştır.

Tablo 3.112. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
136	Sıcak sıcak seni içerim çayım	1ç
	Bayılır kendimden geçerim çayım	2ç
	Sana nasıl kıymet biçerim çayım	3ç
	Uzakta olsan da seçerim çayım	4ç
	Yetiş imdadıma, göçerim çayım	5ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri ç sesiyle kafiyelenmiş, kafiye + ek ve kelime redif (ç + erim + çayım) yapısıyla ahenk unsuru oluşmuştur.

Tablo 3.113. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
137.1.	Koğma beni kul olayım	1ç
	Geçmez ahçe pul olayım	2ç
	Sana giden yol olayım	3ç
	Yak, savur ki kül olayım	4ç
	Ek toprağa gül olayım	5ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve geniş ayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri l sesiyle kafiyelenmiş, kafiye + kelime redif (l + olayım) yapısıyla ahenk sağlanmıştır.

Tablo 3.114. 9 bent, 9 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
137.2.	Sev de Mecnun’un olayım	1ç
	Emir buyur tez yeleyim	2ç
	İste sen, canım vereyim	3ç
	Sitem etme de, güleyim	4ç
	Kovma beni kul olayım	5ç
	Vurdur kurbanım olayım	6ç
	Sev de dermanım bulayım	7ç
	Yak savur külün olayım	8ç
	Yakma beni af dileyim	9ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Şunu da belirtmek gerekir ki dört ayak dizesinde (1ç, 5ç, 6ç, 8ç) *olayım* sözcüğü tekrarlanmıştır. Fakat diğer ayak dizelerinde herhangi bir tekrara düşmeden ses birliği sağlanmıştır. Kafiye + ek redif (l/r + ayım/eyim/yim) yapısıyla ahenk sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.115. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
138	Derem dedim deremedim	1ç
	Yelem dedim yelememedim	2ç
	Gülem dedim gülemedim	3ç
	Gelem dedim gelemedim	4ç
	Ölem dedim ölemedim	5ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *l* sesi etrafında kafiyelenmiştir. Mısra başı ve sonu olarak çift kafiyeli bir ayak yapısıdır. İlk ayak dizesinde *l* sesi diğer ayak dizelerinde *l* sesi olduğu için kulak kafiyesinin varlığından söz etmek mümkündür.

Tablo 3.116. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
139.1.	Kolların üstüme <i>ger</i> diye geldim	1ç
	Azdı yaralarım <i>sar</i> diye geldim	2ç
	Sizi mert kahraman <i>er</i> diye geldim	3ç
	Bana ihsanından <i>ver</i> diye geldim	4ç
	Âşığın halini <i>gör</i> diye geldim	5ç
	Makamın sıfatın <i>zer</i> diye geldim	6ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *r* sesi etrafında kafiyelenmiştir. Kafiye + kelime redif yapısıyla (r + diye geldim) ahenk unsuru ortaya çıkmıştır.

Tablo 3.117. 4 bent, 4 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
	Kolların üstüme <i>ger</i> diye geldim	1ç
	Bu derdime <i>deva ver</i> diye geldim	2ç

139.2.	Bu işin aslına er diye geldim	3ç
	Çilekeş âşığı gör diye geldim	4ç

11’li hece çlölüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *r* sesi etrafında kafiyelenmiştir. Kafiye + kelime redif yapısıyla (r + diye geldim) ahenk unsuru ortaya çıkmıştır.

Tablo 3.118. 4 bent, 4 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
139.3.	Kolların üstüme ger diye geldim	1ç
	Lütfen ihsanından ver diye geldim	2ç
	Âşık’ın halini gör diye geldim	3ç
	Hocazadem ilin zer diye geldim	4ç

11’li hece çlölüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *r* sesi etrafında kafiyelenmiştir. Kafiye + kelime redif yapısıyla (r + diye geldim) ahenk unsuru ortaya çıkmıştır.

Tablo 3.119. 7 bent, 7 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
142	Cepheden cepheye koşar Mehmed’im	1ç
	Çiğner kefereyi geçer Mehmed’im	2ç
	Zalimler önünden kaçır Mehmed’im	3ç
	Milletin kalbinde yaşar Mehmed’im	4ç
	Siperden sipere aşır Mehmed’im	5ç
	Ali, Osman, Ömer tümü Mehmed’im	6ç
	Düşmanın tümünü biçer Mehmed’im	7ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *ç-ş* sesleriyle kafiyelenmiştir. Kafiye + ek ve kelime redif (*ç/ş* + ar/er + Mehmed’im) yapısıyla ahenk sağlanmaya çalışılmıştır. Altıncı ayak dizesinde ise ayaktan çıkılmıştır.

Tablo 3.120. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
143	Namus şeref için yaşar Mehmed’im	1ç
	Sarıldı silaha koşar Mehmed’im	2ç
	Saldırır düşmana coşar Mehmed’im	3ç

	Gazi olur şehit düşer Mehmed'im	4ç
	Zalimin karnını deşer Mehmed'im	5ç
	Hakk'ın kutsi kulu beşer Mehmed'im	6ç
	Engel nedir bilmez aşar Mehmed'im	7ç

11'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri ş sesiyle kafiyelenmiş, kafiye + ek ve kelime redif (ş + ar/er + Mehmed'im) yapısıyla ahenk sağlanmıştır.

Tablo 3.121. 7 bent, 8 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
144	Çırpındımsa uçamadım	1b
	Engel oldu geçemedim	1ç
	Hayri, şer'i seçemedim	2ç
	Ben sevmeden geçemedim	3ç
	Hak nerdeyse devşireyim	4ç
	Girmez, hile, hurda, bühtan	5ç
	Azat eyle silkineyim	6ç
	Yakma Rabbim beni nare	7ç

8'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri düzensizlik göstermektedir. İlk dört ayak dizesi (1b, 1ç, 2ç, 3ç) ç sesiyle kafiyelenmiş fakat beşinci ayak dizesinden (4ç) itibaren ayaktan çıkmıştır. Bu dizeden sonra bir redif de bulunmamaktadır. Ayak dizeleri bakımından zayıf bir şiir denilebilir.

Tablo 3.122. 4 bent, 4 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
146	Fırat'ı sel der geçerim	1ç
	Dört mevsim yel der geçerim	2ç
	Derdimi bil der geçerim	3ç
	Söyletti dil der geçerim	4ç

8'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği taşımaktadır. Ayak dizeleri l sesiyle kafiyelenmiş, kafiye + kelime redif (l + der geçerim) yapısıyla ahenk sağlanmıştır.

Tablo 3.123. 7 bent, 7 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
147	Mevlâ-yı Rahman'dan rahmet dilerim	1ç
	Kardeş yaşlı iken nasıl gülerim	2ç
	Nefisin peşine boşa yelerim	3ç
	Emir büyük yerden taktir söylerim	4ç
	Geydim karaları, alı n'eyleyim	5ç
	Kader eleğinden çile elerim	6ç
	Sabır sükûn ile gamı silerim	7ç

11'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizelerindeki *dile-*, *gül-*, *yel-*, *söyle-*, *neyle-*, *ele-*, *sil-* fiil köklerindeki l sesi ortaktır. *Gül-*, *yel-* ve *sil-* fiil köklerine gelen e sesi de diğer dizelere uyum sağlayarak *le* sesiyle ses benzerliği oluşturulmuştur. Kafiye + ek redif (le+ rim/yim) yapısıyla ahenk oluşturulmuştur.

Tablo 3.124. 12 bent, 13 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
148	Onun da taşını seçmek isterim	1b
	Sofrayı terk edip kaçmak isterim	1ç
	Onun da suyundan içmek isterim	2ç
	Onun da kökünden biçmek isterim	3ç
	Onun da kökünden biçmek isterim	4ç
	Bu anda kendimden geçmek isterim	5ç
	Bununla hududu geçmek isterim	6ç
	Burada konuyu açmak isterim	7ç
	Çıkmadığı zaman şaşmak isterim	8ç
	Götürüp çöplüğe saçmak isterim	9ç
	Görünce sevinçten taşmak isterim	10ç
	Tezkere alıp da uçmak isterim	11ç
	İçimde sitemi deşmek isterim	12ç

11'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. 8ç, 10ç, 12ç numaralı ayak dizelerinde ş sesi diğer ayak dizelerinde ç sesi ile kafiyelenme söz konusudur. Şiirin bütününe bakıldığında ayak

dizeleri ç / ş sesi ile kafiyelenmiş, kafiye + ek ve kelime redif (ç / ş + mak/mek + isterim) yapısıyla ahenk sağlanmıştır.

Tablo 3.125. 4 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
149	Geleceği kötü görür gibiyim	1b
	Sitemli hayata yürür gibiyim	1ç
	Ölümü karşımda görür gibiyim	2ç
	Ölümü karşımda görür gibiyim	3ç
	Bu canı Mevlâ'ya verir gibiyim	4ç

11'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. *Gör-*, *yörü-*, *ver-* fiillerindeki r sesi (rü/ri) ile ayak dizeleri kafiyelenmiş, kafiye + ek ve kelime redif (r + gibiyim) yapısıyla ahenk unsuru sağlanmıştır.

Tablo 3.126. 5 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
150	Tuna nehrin aştı soyumuz bizim	1b
	Adil yaşamaktı huyumuz bizim	1ç
	Elli milyon oldu sayımız bizim	2ç
	Fatih, Selim Handır dayımız bizim	3ç
	İslâm Türk'tür şeref payımız bizim	4ç
	Türk oğlu Türk'tür soyumuz bizim	5ç

11'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Kelime köklerine bakıldığında *soy*, *huy*, *sayı*, *dayı*, *pay* kelimelerinde kafiyeyi oluşturan temel sesin y olduğu görülmektedir. Kafiye + ek ve kelime redif (y + ımız/umuz + bizim) yapısıyla ahenk oluşturulmuştur.

Tablo 3.127. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
152	Bir gün olmaz benim evlât güldüğüm	1ç
	Gelen gider, giden gelmez, öldüğüm	2ç
	Mektubunu tezce gönder sevdiğim	3ç
	Çok olur gözyaşı serden sildiğim	4ç
	Ne mektup, ne selâm, yoktur verdiğim	5ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Üçüncü ayak dizesinde *l* sesi yerini *v* sesine bırakmış ve ayaktan çıkmıştır. Son ayak dizesinde ise *l* sesi yerine *r* sesi kullanılmıştır. Şiirin tüm ayak dizelerine bakıldığında kafiye + ek redif (l-r + diğim/düğüm) yapısıyla ahenk oluşturulduğu söylenebilir.

Tablo 3.128. 7 bent, 7 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
153	Çünkü dostlar ben öksüzüm	1ç
	Gider elden ben öksüzüm	2ç
	Çile yüklü ben öksüzüm	3ç
	Bağrı yanık ben öksüzüm	4ç
	İnler teller ben öksüzüm	5ç
	Çile bitmez ben öksüzüm	6ç
	Gönül küskün ben öksüzüm	7ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan *ben öksüzüm* ifadesinden önce ise bir kafiye yapısı bulunmamaktadır. Ahenk, rediflerle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.129. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
154	Reyha kokan gül Aslıhan	1ç
	Sevgi bağı bil Aslıhan	2ç
	Coşkun akan sel Aslıhan	3ç
	Bülbül gibi dil Aslıhan	4ç
	Hazin esen yel Aslıhan	5ç
	Koş dedene gel Aslıhan	6ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri kafiye + kelime redif (l + Aslıhan) yapısındadır.

Tablo 3.130. 3 bent, 4 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
155	Yolunun kölesi Ali’siyim ben	1b
	Çileli hayatın kelisiyim ben	1ç
	Kadir bilenlerin hâlisiyim ben	2ç

	Bütün sevenlerin varisiyim ben	3ç
--	--------------------------------	----

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve geniş ayak özelliği göstermektedir. Ayak dizelerinde belirgin olarak görülen ses benzerliği / sesi üzerindedir fakat kulak kafiyesinden söz etmek daha doğru olacaktır. Ali ve keli sözcüklerindeki *li* sesi ile halis sözcüğündeki *li* sesi arasından bir ses benzerliği kurulmuştur. Son ayak dizesinde ise varis sözcüğüyle ayaktan çıkmıştır. Burada da *l-r* sesleri ile bir kulak kafiyesi oluşturulduğu söylenebilir.

Tablo 3.131. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
156	Haber verir Develi’den	1ç
	Geçen bilir Develi’den	2ç
	Reha gelir Develi’den	3ç
	Başlar devir Develi’den	4ç
	Film çevir Develi’den	5ç
	Gelir kahir Develi’den	6ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. *Ver-*, *bil-*, *gel-* fiillerine gelen geniş zaman *ir* ekiyle *devir*, *çevir*, *kahir* sözcüklerindeki *ir* sesi üzerinden kafiye yapısı oluşturulmuştur. Sonrasında ise kelime redif yer almaktadır (*ir* + Develi’den).

Tablo 3.132. 10 bent, 10 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
158	Başladı akınlar dörtnala birden	1ç
	Saldırdı düşmana Oğuzlar birden	2ç
	Yer yerinden oynar bakınca birden	3ç
	Çok acı çığlıklar duyuldu birden	4ç
	Duyuldu cihana baktım ki birden	5ç
	Temizledi yurttta pislği birden	6ç
	Serdi leşlerini yerlere birden	7ç
	Allah Allah sesi duyuldu birden	8ç
	Galibiyet marşı çalındı birden	9ç
	Şehidime cennet göründü birden	10ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin aayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan *birden* sözcüğünden önce ise kafiye birliği bulunmamaktadır. Ahenk, rediflerle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.133. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
159	Dargın mısın bana gülmen	1ç
	Bu zulmetin nedir bilmem	2ç
	İkiyüzlü senin cilven	3ç
	Zaman azdı baktım ilmen	4ç
	Boşa çaban hiçe yelmen	5ç

8’li ölçüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizelerinde kafiye oluşturulan temel sesin *l* sesi olduğu görülmektedir. Bu sestem sonra gelen *men/mem* ekleriyle de kulak kafiyesi oluşturduğu söylenebilir. Çünkü bunlar aynı görevde ekler olmadığı için redif olarak kabul edilemez. *Gül-*, *bil-*, *yel-*fillerinde *l* sesi, *cilve* isminde *l* sesi, *ilm(İlim)* isminde *l* sesi kafiye sesi; *gül-men*, *yel-men*, kelimelerindeki *men* eki 2. Teklik şahıs eki; *bil-mem* kelimesinde *mem* ise 1. Teklik şahıs ekidir. *Cilve-n* kelimesinde *n* sesi 2. Teklik iyelik eki; *ilme-n* sözcüğündeki *n* ise vasıta ekidir. Görüldüğü gibi kafiyeler kelime köklerindeki *l* sesinden ve farklı görevlerdeki eklerden oluşmuştur.

Tablo 3.134. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
160	İlimde, irfanda başta öğretmen	1ç
	Hitaben yazılı tahta öğretmen	2ç
	Bir taleben altmış yaşta öğretmen	3ç
	Eserin mübarek işte öğretmen	4ç
	Çalışın boranda, kışta öğretmen	5ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri kafiye + ek ve kelime redif (*ş + te/ta + öğretmen*) yapısında meydana gelmiştir.

Tablo 3.135. 4 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
161	Benim derdim baştan aşkın	1b
	Niye böyle oldun şaşkın	1ç
	Çektim çilesini aşkın	2ç
	Ecel gelir olun kaçkın	3ç
	İman filiz sürdü ışıkn	4ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *kın* sesleriyle kafiyelenmiştir.

Tablo 3.136. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
162	Sefası kızınan gelir yaylanın	1ç
	Çimene karışmış gülü yaylanın	2ç
	Derde deva verir suyu yaylanın	3ç
	Yağı, yoğurdundan çıkar yaylanın	4ç
	Sefasını sürer gider yaylanın	5ç
	Sütü kaymak tutar ili yaylanın	6ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan *yaylanın* sözcüğünden önce ise bir kafiye birliği bulunmamaktadır. Ahenk, rediflerle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.137. 9 bent, 9 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
163	Vatanın varlığı bilin ormanın	1ç
	Yurdun hazinesi, gelir, ormanın	2ç
	Canın gibi kuru canım ormanı	3ç
	Derde deva verir, dalı ormanın	4ç
	Kokar yasemini, gülü ormanın	5ç
	Alet, edavatın, malı ormanın	6ç
	Nereye bakarsam eli ormanın	7ç
	Yok ki arzu etsin dili ormanın	8ç
	Sakın incinmesin kılı ormanın	9ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Üçüncü ayak dizesinde (3ç) *n* sesi kullanılsa da diğer ayak dizelerinde *l* sesi kafiye olarak kullanılmıştır. İlk üç ayak dizesindeki (1ç, 2ç, 3ç) *in*, *ir*, *ım* ekleri diğer dizelerdeki redif birliğine uygun düşmemektedir. Fakat genel olarak bakıldığında kafiye + ek ve kelime redifinden (1 + *in/ir/ım*, *ı/i/ü* + ormanın) bahsedilebilir.

Tablo 3.138. 5 bent, 6 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
164	Karışır çimene gülü dağların	1b
	Yol verir göçlere beli dağların	1ç
	Serin serin eser yeli dağların	2ç
	Çağlamaya başlar seli dağların	3ç
	Aşkî sevda okur dili dağların	4ç
	Anlıyana malum halî dağların	5ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *l* sesi etrafında kullanılmıştır. Kafiye + ek ve kelime redif (1 + *i* + dağların) yapısıyla ahenk unsuru ortaya çıkmıştır.

Tablo 3.139. 7 bent, 7 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
166	Boynu bükük, rengi soluk garibin	1ç
	Yolları yokuşa düşer garibin	2ç
	Başından aşkıdır derdindir garibin	3ç
	Gonca iken gülü solar garibin	4ç
	Hakk’a doğru, özü sözü garibin	5ç
	Bağrı yanık bahtı kara garibin	6ç
	Gözyaşları çağlar, akar, garibin	7ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan *garibin* sözcüğünden önce bir kafiye birliği bulunmamaktadır. Ahenk, rediflerle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.140. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Numarası	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
167	Nefsim seni ezmek için	1ç
	Hakikatı sezmek için	2ç
	Hurilerle gezmek için	3ç
	Gelmedin sen azmak için	4ç
	Töbe eyle kızmak için	5ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri z sesietrafında kafiyelenmiş kafiye + ek ve kelime redif (z + mek / mak + için) yapısıyla ahenk unsuru oluşturulmuştur.

Tablo 3.141. 6 bent, 7 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
169	Aşk ile tutuşmuş özü Veysel’in	1b
	Seyir etmiş kalpten gözü Veysel’in	1ç
	Kulaklarda küpe sözü Veysel’in	2ç
	Çığır açtı bize izi Veysel’in	3ç
	Sözü şeker, kaymak dizi Veysel’in	4ç
	Sönmemiş ebedi közü Veysel’in	5ç
	Müzedede asılı sazı Veysel’in	6ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri z sesi etrafında kafiyelenmiş, kafiye + ek ve kelime redif yapısıyla (z + ü / i / ı + Veysel’in) ahenk unsur oluşturulmuştur.

Tablo 3.142. 6 bent, 7 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
170	Adaletin mizanısın	1b
	Kayınatın güdenisin	1ç
	Kur’an mimar nedenisin	2ç
	Bülbül gibi söyledensin	3ç
	Aşkını bahş edensin	4ç
	Bunların sen bedenisin	5ç
	Sen gönlümde kadimisin	6ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri an/en sesleriyle kafiyelenmiş, kafiye + ek redif (an/en + ısın/ısın) yapısıyla ahenk sağlanmıştır. Son ayak dizesinde ise *m* sesi ayaktan çıkılmasına neden olmuştur.

Tablo 3.143. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
171	Mevla senin kudüretin	1ç
	Emrine şükür minnetim	2ç
	Ne büyüktür azametin	3ç
	Hakk’a olmazsa hörmetin	4ç
	Şüpesiz büyük himmetin	5ç
	Nizami adil devletin	6ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *et* sesleriyle kafiyelenmiş kafiye + ek redif (et + in/im) yapısıyla ahenk unsuru oluşmuştur.

Tablo 3.144. 34 bent, 34 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
172	Erciyes yaylası Anadolu’mun	1ç
	Kekikler kokar Anadolu’mun	2ç
	Öyküleri vardır Anadolu’mun	3ç
	Tarifi mümkün mü Anadolu’mun	4ç
	Doyum olmaz görsem Anadolu’mun	5ç
	Cennet bahçeleri Anadolu’mun	6ç
	Sultanları yatar Anadolu’mun	7ç
	Ambarları dolar Anadolu’mun	8ç
	Tüter bacaları Anadolu’mun	9ç
	Şirin boğazları Anadolu’mun	10ç
	İstanbul kalbidir Anadolu’mun	11ç
	Selimiye kalbi Anadolu’mun	12ç
	Türbegâhı burada Anadolu’mun	13ç
	Şehitleri burada Anadolu’mun	14ç
	Has ekmeği çıkar Anadolu’mun	15ç
	Efeleri burada Anadolu’mun	16ç
	Dağı lale, sümbül Anadolu’mun	17ç

	Âlimler yatağı Anadolu'mun	18ç
	Nimetleri boldur Anadolu'mun	19ç
	Torosları vardır Anadolu'mun	20ç
	Kahraman evladı Anadolu'mun	21ç
	Van gölü denizi Anadolu'mun	22ç
	Ağrı'dan gör seyrin Anadolu'mun	23ç
	Yaşantısı güzel Anadolu'mun	24ç
	Dadaşları oynar Anadolu'mun	25ç
	Çıldır'da destanı Anadolu'mun	26ç
	Gezen bilir hâlin Anadolu'mun	27ç
	Fındık, limon çayı Anadolu'mun	28ç
	Sürüleri otlar Anadolu'mun	29ç
	Coşar ırmakları Anadolu'mun	30ç
	Zengin hazinesi Anadolu'mun	31ç
	Sahilleri dalga Anadolu'mun	32ç
	Safranbolu, Bolu Anadolu'mun	33ç
	Ne hoş yazılması Anadolu'mun	34ç

11'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan *Anadolu'mun* sözcüğünden önce bir kafiye birliği yer almamaktadır. Ahenk, redifle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.145. 8 bent, 8 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
173	Gelenlere selâm olsun	1ç
	Gülenlere selâm olsun	2ç
	Verenlere selâm olsun	3ç
	Derenlere selâm olsun	4ç
	Sürenlere selâm olsun	5ç
	Bilenlere selâm olsun	6ç
	Diyenlere selâm olsun	7ç
	Duyanlara selâm olsun	8ç

8'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. *Gel-*, *gül-*, *ver-*, *der-*, *sür-* *bil-* fiillerinde l / r sesleri üzerinden kulak

kafiyesi oluşmuştur. Son iki ayak dizesinde ise de-, duy- fiilleriyle ayaktan çıkılmış, diğer ayak dizelerindeki an / en fiilimsi eklerine benzetilerek burada da aynı ekler kullanılmış ve birlik sağlanmaya çalışılmıştır. Kafiye + ek ve kelime redif (r / l + an/en + lara/lere + selam olsun) yapısı ile ahenk oluşturulmuştur.

Tablo 3.146. 7 bent, 7 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
174	Künyeliye selâm olsun	1ç
	Dev Ali'ye selâm olsun	2ç
	Pir Veli'ye selâm olsun	3ç
	Ahaliye selâm olsun	4ç
	Tekkeli'ye selâm olsun	5ç
	Kırk Ulvi'ye selâm olsun	6ç
	Develi'ye selâm olsun	7ç

8'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri i sesiyle kafiyelenmiş, kafiye + ek ve kelime redif (i + ye + selam olsun) yapısıyla ahenk sağlanmıştır.

Tablo 3.147. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
176	Yüz bin kere lânet olsun	1ç
	Ervahına lânet olsun	2ç
	Haşre kadar lânet olsun	3ç
	Yapanlara lânet olsun	4ç
	Koyanlara lânet olsun	5ç
	Soyanlara lânet olsun	6ç

8'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan lanet olsun ifadesinden önce bir kafiye birliği bulunmamaktadır. Yapan (4ç), koyan (5ç), soyan (6ç) sözcüklerinde *an* ekiyle kulak kafiyesi oluşmuş, koyan ve soyan sözcükleri ayrıca kendi arasında y sesi üzerinden benzerlik sağlamıştır. Yine bu sözcüklerdeki *lara* eki de redif olarak kullanılmıştır. Ahenk daha çok rediflerle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.148. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
177	Hakk'ın emri dökülen kar	1ç
	Anı, masal söyletir kar	2ç
	Beyaz kefen canlıya kar	3ç
	İz gösterir bizlere kar	4ç
	Bitmez bitki, yağmasa kar	5ç

8'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan kar sözcüğünden önce herhangi bir kafiye yapısı bulunmamaktadır. Ahenk, rediflerle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.149. 12 bent, 12 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
178	Bizim ile doğru uçun turnalar	1ç
	Kılavuzun haber versin turnalar	2ç
	Büğleğin başına inin turnalar	3ç
	Haber verin, anam alsın turnalar	4ç
	Tanrı selâmımı verin turnalar	5ç
	Tel verin yüzünü sürsün turnalar	6ç
	Ağlayan gözünü, silsin turnalar	7ç
	Anama teselli verin, turnalar	8ç
	Orayı erkenden geçin, turnalar	9ç
	Gün doğmadan evvel tutun turnalar	10ç
	Eğlenmeyin, tezce dönün turnalar	11ç
	Çatak'ın halini görün turnalar	12ç

11'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizelerinde n ekiyle kulak kafiyesi oluşturulmuştur. Kafiye + kelime redif ($n +$ turnalar) yapısıyla ahenk sağlamak amaçlanmıştır.

Tablo 3.150. 12 bent, 12 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
	Bir araya gelin sayın liderler	1ç
	Bitsin artık çile sayın liderler	2ç
	Arayan çareler sayın liderler	3ç
	Ezilmesin millet sayın liderler	4ç

181	Seçmenin derdini çözün liderler	5ç
	Aya gidenleri görün liderler	6ç
	El ele verelim sayın liderler	7ç
	Züğürdün hâlinden bilin liderler	8ç
	Getirdiniz bize sayın liderler	9ç
	Zulmet defterini dürün liderler	10ç
	Kuranlara saygı duyun liderler	11ç
	Boşa oynamayın sayın liderler	12ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan sayın liderler ifadesinden önce bir kafiye yapısı bulunmamaktadır. Ahenk, rediflerle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.151. 5 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
182	Gizlenip içime gezdiğin yeter	1b
	Yok mu insaf sende ezdiğin yeter	1ç
	Fırsatlar arayıp sezdiğin yeter	2ç
	Ömür boyu beni üzdüğün yeter	3ç
	Hedef alıp kahra dizdiğin yeter	4ç
	Kambur olup serde gezdiğin yeter	5ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri z sesiyle kafiyelenmiş, kafiye + ek ve kelime redif (z + diğün/düğün + yeter) yapısıyla ahenk sağlanmıştır.

Tablo 3.152. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
183	Niye yapar, hesabı var	1ç
	Canın kemce kasabı var	2ç
	Ömrün ölüm azabı var	3ç
	Sırrın bilse esbabı var	4ç
	Bu hayatın hasadı var	5ç
	Çatak göçer, turabı var	6ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri **ab** sesleriyle kafiyelenmiş fakat beşinci ayak dizesinde

d sesiyle ayaktan çıkılmıştır. Bütün olarak bakıldığında kafiye + ek ve kelime redif (ab + ı + var) yapısı görülmektedir.

Tablo 3.153. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
184	Mor, kırmızı, sarısı var	1ç
	Beyaz, pembe yarışı var	2ç
	En azından yarısı var	3ç
	Sarmaşığın sarısı var	4ç
	Düğün bayram barışı var	5ç
	Çiçeklerin halısı var	6ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizelerinde ı ekiyle kulak kafiyesi oluşturulmuş, kafiye + kelime redif (ı + var) yapısıyla ahenk sağlamak amaçlanmıştır.

Tablo 3.154. 7 bent, 8 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
185	Âşık olup bakışı var	1b
	Kültürüne nakışı var	1ç
	Zulmü nare yakışı var	2ç
	Şimşek gibi akışı var	3ç
	Kemin hain bakışı var	4ç
	Merdin süngü çıkışı var	5ç
	Zalimleri atışı var	6ç
	Sel olmuş gür akışı var	7ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri ış sesleriyle kafiyelenmiş, kafiye + ek ve kelime redif (ış + ı + var) yapısıyla ahenk sağlanmıştır.

Tablo 3.155. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
187	Cihan bilir Türklük gibi şanı var	1ç
	Mayasında damla damla kanım var	2ç
	Yıldırım Beyazıt gibi Hanı’m var	3ç
	Vatan için kurban olan canım var	4ç
	Adilik hükmünde adil tanım var	5ç

	Tarihte yazılı bitmez anım var	6ç
--	--------------------------------	----

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *an* sesleriyle kafiyelenmiş, kafiye + ek ve kelime redif (an + ım + var) yapısıyla ahenk sağlanmıştır.

Tablo 3.156. 7 bent, 7 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
188	Tarihte gelecek nice zaman var	1ç
	Bizi firenleyen sabır iman var	2ç
	Hızmette, çabada şüphe güman var	3ç
	Görmüyorsa gözün kara duman var	4ç
	Bakın hiç uğruna nice yanan var	5ç
	Sana yüzkarası olan hümmen var	6ç
	Âlem duysun benden açık ferman var	7ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *an* sesleriyle kafiyelenmiş, kafiye + kelime redif (an + var) yapısıyla ahenk sağlanmıştır.

Tablo 3.157. 8 bent, 8 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
189	Bizansı sermeye fermanımız var	1ç
	Edirne’ye kadar kervanımız var	2ç
	Fatih Sultan gibi hanımız var	3ç
	Yıldırım hızıyla ceyranımız var	4ç
	Düşmana yiğitçe devranımız var	5ç
	Nice meydanlarda harmanımız var	6ç
	Buyursunlar hodri meydanınız var	7ç
	Yurt için akmaya al kanımız var	8ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan şiirlerin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *an* sesleriyle kafiyelenmiş, kafiye + ek ve kelime redif (an + ımız + var) yapısıyla ahenk sağlanmıştır.

Tablo 3.158. 4 bent, 4 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
190	Her nere vardımsa para dediler	1ç
	Belki deva bulun ara dediler	2ç
	Daha çok düşersin zara dediler	3ç
	Doğuştan kaderin kara dediler	4ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *ra* sesleriyle kafiyelenerek kafiye + kelime redif (ra + dediler) yapısıyla ahenk oluşturulmuştur.

Tablo 3.159. 8 bent, 9 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
191	Kokar elvan çiçekler	1b
	Arı ve kelebekler	1ç
	Balla dolar petekler	2ç
	Kış erzakı itekler	3ç
	Sayılmaz çok örnekler	4ç
	Dön yavrular yem bekler	5ç
	Bak takırdar leylekler	6ç
	Kavun olur kelekler	7ç
	Üstün örter kürekler	8ç

7’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermekte, *ek* sesleriyle kafiyelenmektedir. *Bekle-* ve *itekle-* fiilleri diğer kafiyeli sözcüklerden farklılık gösterdiği için bu şiirin kafiye yapısını kulak kafiyesi olarak kabul etmek gerekir. Çünkü söz konusu iki fiil, redif birliğini de bozmaktadır. Diğer sözcüklerde *ler* eki aynı görevde redif olarak kullanılırken bu iki fiilde *le* eki kelime kökündedir. Ayak dizelerinin bütününe bakılarak kafiye + ek redif (ek + ler) yapısının varlığından söz edilebilir.

Tablo 3.160. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
192	Harap olmuş bizim iller	1ç
	Talan olmuş bizim iller	2ç
	Sorum olmuş bizim iller	3ç

	Sökün etmiş bizim iller	4ç
	Sürüklenmiş bizim iller	5ç
	Kahreyledi bizim iller	6ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan ifadeler ise ilk üç ayak dizesinde (1ç, 2ç, 3ç) *olmuş bizim eller* iken son üç ayak dizesinde (4ç, 5ç, 6ç) *bizim eller* olarak değişmiştir. Netice itibarıyla ahenk, rediflerle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.161. 7 bent, 8 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
194	Akışında Türkü söyler	1b
	Sekişinde Türkü söyler	1ç
	Yakışında Türkü söyler	2ç
	Yakışında Türkü Söyler	3ç
	Saçışında Türkü söyler	4ç
	Bakışında Türkü söyler	5ç
	Koşuşunda Türkü söyler	6ç
	Coşuşunda Türkü söyler	7ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermekte, (1-i-u) ş sesiyle kafiyelenmektedir. Kafiye + ek ve kelime redif (iş/iş/uş + ında/inde+ türkü söyler) yapısıyla ahenk sağlanmıştır.

Tablo 3.162. 5 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
195	Toprağı ayakla didişi vardır	1b
	Kükreyip ormanda gidişi vardır	1ç
	Cümle mahlûkatı güdüşü vardır	2ç
	Sıkleti nizama verişi vardır	3ç
	Çağlayıp deryaya gidişi vardır	4ç
	İsm-i sıfatında çok işi vardır	5ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri iş sesleriyle kafiyelenmiş, kafiye + ek ve kelime redif (iş + i + vardır) yapısıyla ahenk sağlanmıştır.

Tablo 3.163. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
196	Gelen gider bak kim kalır	1ç
	Canlar göçer zer, sim kalır	2ç
	Su çekilir iz, nem kalır	3ç
	Her yaptığın iş, fen kalır	4ç
	Yer haşere ne cem kalır	5ç
	Teneşirde bir ten kalır	6ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *m* sesiyle kafiyelenmekle birlikte dördüncü ve altıncı (4ç, 6ç) ayak dizelerinde *n* sesiyle ayaktan çıkmıştır. Fakat ayak dizelerinin bütününe bakıldığında kafiye + kelime redif (*m/n* + kalır) yapısıyla ahenk sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir.

Tablo 3.164. 4 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
198	Taktir-i ilahi emir böyledir	1b
	Âşığı kederler, gamlar söylerdir	1ç
	Yüce Hakk’ın emri kula böyledir	2ç
	Usûl, nizam nâsa emir böyledir	3ç
	Emri tecelliden bize cilvedir	4ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği taşımaktadır. İkinci ayak dizesindeki (1ç) *söylet-* fiil kökünün son sesi *t* olsa da diğer kafiyeli sözcüklere bakıldığında kafiyeyi oluşturan temel sesin *e* olduğu anlaşılmaktadır. Kafiye + ek redif (*e* + dir) yapısıyla ahenk oluşturulmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.165. 5 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
199	Allah’ın Resulü Mahmut güzeldir	1b
	Demircinin piri Davud güzeldir	1ç
	Kulda olan iman umut güzeldir	2ç
	İpeği işliyen o kurt güzeldir	3ç
	Sabır, şükür, tevhit sükut güzeldir	4ç

	Şehit kanı akan Uhud güzeldir	5ç
--	-------------------------------	----

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *d-t* sesleriyle kafiyelenmiş, kafiye + kelime redif (d/t + güzeldir) yapısıyla ahenk sağlanmıştır.

Tablo 3.166. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
200	Bu yerlere giden bilir	1ç
	Rabb’a secde eden bilir	2ç
	Devesini yeden bilir	3ç
	İblis taş yer beden bilir	4ç
	Kainatı güden bilir	5ç
	Derdi veren neden bilir	6ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *d* sesi etrafında kafiyelenmiş ve kafiye + ek ve kelime redif (d + en + bilir) yapısıyla ahenk unsuru ortaya çıkmıştır.

Tablo 3.167. 10 bent, 10 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
201	Beleşme’de nazlı güzel eğlenir	1ç
	Yedihazır’da nazlı güzel eğlenir	2ç
	Haçatur özünde güzel eğlenir	3ç
	Kanlı gölde nazlı güzel eğlenir	4ç
	Oluklu yurdunda güzel eğlenir	5ç
	Kanlıöz’de nazlı güzel eğlenir	6ç
	Düşmüşün düzünde güzel eğlenir	7ç
	Alıçlı belinde güzel eğlenir	8ç
	At meydanında çok güzel eğlenir	9ç
	Yaylalarda gülle, güzel eğlenir	10ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan güzel eğlenir ifadesinden önce bir kafiye birliği bulunmamaktadır. Rediflerle ahenk sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.168. 9 bent, 10 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
202	Dünyanın ahiri gelse gerektir	1b
	Fitne ficir şere yelse gerektir	1ç
	Cimriler müsrüfü yerse gerektir	2ç
	İyi kötüyü bilse gerektir	3ç
	Allah'a hesabın verse gerektir	4ç
	Şeytan bu işlere gülse gerektir	5ç
	Kötülük ruhlara sinse gerektir	6ç
	Muhammet Mehti, tez gelse gerektir	7ç
	Az söyledim çoğu bilse gerektir	8ç
	Âşık Çatak kahran ölse gerektir	9ç

11'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizelerinin çoğunluğu *l* sesiyle kafiyelenmiş olup iki ayak dizesinde (2ç, 4ç) *r* sesi, bir ayak dizesinde (6ç) *n* sesi bulunmaktadır. Bütün olarak bakıldığında ise kafiye + ek ve kelime redif (*l/r/n* + se + gerektir) yapısıyla ahenk oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir.

Tablo 3.169. 5 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
203	Hü diyerek yol yapıyor	1b
	Hepsin yere çal yapıyor	1ç
	Gözyaşını sal yapıyor	2ç
	Mecnun gibi hâl yapıyor	3ç
	Bak da ibret al yapıyor	4ç
	Tutun diye dal yapıyor	5ç

8'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *l* sesiyle kafiyelenmiş, kafiye + kelime redif (*l* + yapıyor) yapısıyla ahenk oluşturulmuştur.

Tablo 3.170. 8 bent, 8 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
205	Hayata kavuştu şükr olsun Burdur	1ç
	Fabrikan hayırlı olsun şen Burdur	2ç
	Coşar derelerden sellerin Burdur	3ç
	Misk-ü amber kokar güllerin Burdur	4ç
	Ağlayan gönlümü güldürdün Burdur	5ç
	Gölün deniz gibi dalgalı Burdur	6ç
	Sanatkâr, esnafın çalışkan Burdur	7ç
	Sanat okulların eserin Burdur	8ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan *Burdur* sözcüğünden önce bir kafiye birliği bulunmadığı için ahenk, rediflerle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.171. 5 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
207	Doğruluğa giden yollar Türk’ündür	1b
	Öz Türkçe konuşan diller Türk’ündür	1ç
	Goncaları açan güller Türk’ündür	2ç
	Yiğitler yatağı iller Türk’ündür	3ç
	Petekte toplanan ballar güzeldir	4ç
	Coşa gelip akan seller Türk’ündür	5ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri / sesiyle kafiyelenmiş, kafiye + ek ve kelime redif (1 + lar/ler + Türk’ündür) yapısıyla ahenk unsuru oluşturulmuştur.

Tablo 3.172. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
209.1.	Dertli deva bulur sende Erciyes	1ç
	Güzelsin dedikçe hem de Erciyes	2ç
	Dağ çayın kokusu demde Erciyes	3ç
	Ter, bene, karışmış tende Erciyes	4ç
	Ayrılığa sebep kimde Erciyes	5ç
	Derindir hatıran bende Erciyes	6ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri kafiyede birlik sağlayamamış m-n sesleriyle kafiyelenmiştir. Kafiye + ek ve kelime redif (m/n + da/de + Erciyes) yapısıyla ahenk unsuru sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.173. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
209.2.	Yıllarca yaşamışsın nare Erciyes	1ç
	Pek çok dayanmışsın zare Erciyes	2ç
	Buldun mu dertliye çare Erciyes	3ç
	Bürünün kışları kara Erciyes	4ç
	Selamımı söyle yâre Erciyes	5ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizelerinde *nar*, *zar*, *kar*, *yar* sözcük köklerinde *r* sesi vardır, *çare* sözcüğündeki *r* sesi de bunlara uydurulmuştur. Bu nedenle kafiyeyi oluşturan temel ses *r* sesi kabul edilmelidir. Kafiye + ek ve kelime redif (r + a/e + Erciyes) yapısıyla ahenk sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.174. 8 bent, 8 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
209.3.	Dertlere devadır suyun Erciyes	1ç
	Çimene karışmış gülün Erciyes	2ç
	Gümbür gümbür gümler suyun Erciyes	3ç
	Dünya kuruluşun bilin Erciyes	4ç
	Seherde açılır gülün Erciyes	5ç
	Meleşir koyunun kuzun Erciyes	6ç
	Dünyaya hatıra kalan Erciyes	7ç
	Daha uzun yıllar yaşa Erciyes	8ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri eklerle kafiyelenmiş, *n* ekiyle kulak kafiyesi oluşturulmuştur. Fakat son ayak dizesinde bu kafiye de bozulmuş ve ayaktan çıkmıştır. Kafiye + kelime redif (n + Erciyes) yapısıyla ahenk oluşturulmak istenmiştir.

Tablo 3.175. 5 bent, 6 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
211	Demiş bizim koca Yunus	1b
	Demiş bizim koca Yunus	1ç
	Kokulamış koca Yunus	2ç
	Muhtac değil taca Yunus	3ç
	Bağrın benzer tunca Yunus	4ç
	Dersim verdi hoca Yunus	5ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *ca* sesleri etrafında kafiyelenmiştir. Kafiye + kelime redif yapısıyla (*ca* + Yunus) ahenk unsuru ortaya çıkmıştır. *Tac* ve *tunç* sözcüklerine gelen *a* yönelme eki ile birlikte *koca* ve *hoca* sözcüklerindeki *ca* sesleri arasında benzerlik kurulduğu için kulak kafiyesi olarak kabul etmek gerekmektedir.

Tablo 3.176. 4 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
215	Bilgiyi hazine edin gel kardeş	1b
	Oku ömür boyu bilimle uğraş	1ç
	Yeter ki sen onla samimi bağdaş	2ç
	Fırsatın buldukça hemen yaklaş	3ç
	Ummanda kaptan ol dalgaları aş	4ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermekte, *aş* sesleriyle kafiyelenmektedir.

Tablo 3.177. 4 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
216	İnceden inceye okudum kardeş	1b
	Döktüm gözlerimden doyasıya yaş	1ç
	Onların yoluna koymuştum ben baş	2ç
	Boşuna vermişim kültüre savaş	3ç
	Bozuldu düzenim oldum hurda haş	4ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliğindedir ve *aş/eş* sesleriyle kafiyelenmiştir.

Tablo 3.178. 9 bent, 10 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
218	İçinde Derviş'im, gel, diye yazmış	1b
	Geçmez akçe babam pul diye yazmış	1ç
	Gözüm yaşı, peder sel, diye yazmış	2ç
	Fakirhanemizde kal diye yazmış	3ç
	Af çıkınca peder gel diye yazmış	4ç
	Ağlama gözyaşın sil diye yazmış	5ç
	Mektubuma yüzün sür diye yazmış	6ç
	Bitsin bu sitemler bil diye yazmış	7ç
	Geliyorum, yavrum gül diye yazmış	8ç
	Aman vermez dağlar yol diye yazmış	9ç

11'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *l* sesiyle kafiyelenmiş, bir dizede (6ç- sürmüş) ise bu ses *r* sesi olarak yer almıştır. Kafiye + kelime redif (l/r + diye yazmış) yapısıyla ahenk sağlanmıştır.

Tablo 3.179. 5 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
219	Merak etme baba gül diye yazmış	1b
	Arz ettim durumu bil diye yazmış	1ç
	İnsanı bağlıyan dil diye yazmış	2ç
	Bu hasretlik yeter sil diye yazmış	3ç
	Geçmiyor gurbette yıl diye yazmış	4ç
	Geçmiyor gurbette yıl diye yazmış	5ç

11'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *l* sesiyle kafiyelenmiş, kafiye + kelime redif (l + diye yazmış) yapısıyla ahenk sağlanmıştır.

Tablo 3.180. 5 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
220	Açmış gözlerini birini görmüş	1b
	Destur veren ulu pirini görmüş	1ç
	Okumuş Ledün'de yerini görmüş	2ç

	Aşkî nare yanan serini görmüş	3ç
	İlmi hikmetinde derini görmüş	4ç
	Boncuk boncuk akan terini görmüş	5ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *r* sesiyle kafiyelenmiş, kafiye + ek ve kelime redif (*r* + *ini* + görmüş) yapısıyla ahenk sağlanmıştır.

Tablo 3.181. 5 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
221	Yüce Rahman biri görmüş	1b
	Bade sunan piri görmüş	1ç
	O kitapta yeri görmüş	2ç
	Nare yanan seri görmüş	3ç
	Hakk’a giden eri görmüş	4ç
	Amber kokan teri görmüş	5ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *r* sesiyle kafiyelenmiş, kafiye + ek ve kelime redif (*r* + *i* + görmüş) yapısıyla ahenk sağlanmıştır.

Tablo 3.182. 4 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
222	Hâlden bilmen zalim gurbet	1b
	Hâlden bilmen zalim gurbet	1ç
	Zehir oldu hâlim gurbet	2ç
	Çok ettirdin talim gurbet	3ç
	Yaşatmadın salim gurbet	4ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. *Zalim*, *talim*, *salim* sözcüklerindeki *alim* seslerine *halim* sözcüğünün kökündeki *al* sesiyle ek olan *im* sesi uydurulmuş ve böylece kulak kafiyesi oluşturulmuştur. Kafiye + kelime redif (*alim* + *gurbet*) yapısıyla ahenk oluşturulmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.183. 8 bent, 9 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
223	Erzincan'da koptu ani kıyamet	1b
	Hayıra değildi olan alâmet	1ç
	Eyle kullarına Rabbim merhamet	2ç
	Ulaştır dertliye Mevla'm hidâyet	3ç
	Yüce Yaradan'dan ola inâyet	4ç
	Teravîh kılınırken koptu kıyâmet	5ç
	Kalanlara Rahman ve selâmet	6ç
	Erzincan'a çöktü acı melânet	7ç
	Kalanlara sabır ölene rahmet	8ç

11'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *et* sesleri etrafında kafiyelenmiştir.

Tablo 3.184. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
224	Çünkü Tanrı'dan emanet	1ç
	Şefkat bekler hem merhamet	2ç
	Gösterir türlü marifet	3ç
	Arar tenhada selamet	4ç
	Kalemi verdi nihayet	5ç

8'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *et* sesleriyle kafiyelenmiştir.

Tablo 3.185. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
225	Tabuttan çağırsam Hür Hür Hürriyet	1ç
	Dilimde türkümsün Hür Hür Hürriyet	2ç
	Baki kal dünyada Hür Hür Hürriyet	3ç
	Karışalım biz de Hür Hür Hürriyet	4ç
	Çağırıp gezerim Hür Hür Hürriyet	5ç

11'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan *hür hür hürriyet* ifadesinden önce de bir kafiye yapısı yoktur. Ahenk, rediflerle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.186. 4 bent, 4 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
226.1.	İsmin başta Cumhuriyet	1ç
	Altmış yaşta Cumhuriyet	2ç
	Çalar marşta Cumhuriyet	3ç
	Dağda taşta Cumhuriyet	4ç

Bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermekte, ş sesiyle kafiyelenmektedir. Kafiye + ek redif + kelime redif (ş + ta + Cumhuriyet) yapısıyla ahenk oluşmaktadır.

Tablo 3.187. 7 bent, 7 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
226.3.	Senin için Cumhuriyet	1ç
	Tek yaşa sen Cumhuriyet	2ç
	Feda kanım Cumhuriyet	3ç
	Yaşayacak Cumhuriyet	4ç
	Senin için Cumhuriyet	5ç
	Teslim oldu Cumhuriyet	6ç
	Yadigârdır Cumhuriyet	7ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan *cumhuriyet* sözcüğünden önce bir kafiye yapısı yoktur. Ahenk, rediflerle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.188. 6 bent, 7 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
227.1.	Yazar Bayram Durbilmez dost	1b
	Gezer Bayram Durbilmez dost	1ç
	Pazar Bayram Durbilmez dost	2ç
	Özer Bayram Durbilmez dost	3ç
	Süzer Bayram Durbilmez dost	4ç
	Sezer Bayram Durbilmez dost	5ç
	Nazar Bayram Durbilmez dost	6ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *yaz-*, *gez-*, *öze-* *süz-*, *sez-* fiillerindeki z sesiyle ve *Pazar*, *nazar* sözcüklerindeki z sesiyle kafiyelenmiştir. *Özer*, *nazar* ve *Pazar*

sözcüğündeki *ar/er* sesleri kelime köküne ait olmasına rağmen diğer fiillerdeki *ar/er* geniş zaman ekiyle kafiye oluşturulacak şekilde kullanılmıştır. Bu durumda kafiye oluşturulan temel sesin *z* olduğunu kabul etmek gerekir. Kafiye + ek ve kelime redif (*z + ar/er + Bayram Durbilmez dost*) yapısıyla ahenk oluşturulmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.189. 6 bent, 7 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
227.2.	Yazar bizim Bayram Hoca	1b
	Gezer bizim Bayram Hoca	1ç
	Pazar bizim Bayram Hoca	2ç
	Özer bizim Bayram Hoca	3ç
	Süzer bizim Bayram Hoca	4ç
	Sezer bizim Bayram Hoca	5ç
	Nazar bizim Bayram Hoca	6ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *yaz-*, *gez-*, *öze-* *süz-*, *sez-* fiillerindeki *z* sesiyle ve *Pazar*, *nazar* isimlerindeki *z* sesiyle kafiyelenmiştir. *Özer*, *nazar* ve *Pazar* sözcüğündeki *ar/er* sesleri kelime köküne ait olmasına rağmen diğer fiillerdeki *ar/er* geniş zaman ekiyle kafiye oluşturulacak şekilde kullanılmıştır. Bu durumda kafiye oluşturulan temel sesin *z* olduğunu kabul etmek gerekir. Kafiye + ek ve kelime redif (*z + ar/er + Bayram Durbilmez dost*) yapısıyla ahenk oluşturulmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.190. 5 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
227.3.	Yazar bizim Gülpınar’da	1b
	Nazar bizim Gülpınar’da	1ç
	Pazar bizim Gülpınar’da	2ç
	Özer bizim Gülpınar’da	3ç
	Gezer bizim Gülpınar’da	4ç
	Sezer bizim Gülpınar’da	5ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *yaz-*, *öze-*, *gez-*, *sez-* fiilleri ve *nazar*, *pazar*

sözcüklerindeki z sesi etrafında kafiyelenmiştir. Kafiye + kelime redif (z + bizim Gülpınar'da) yapısıyla ahenk unsuru oluşturulmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.191. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
228	Derdi cefaları özünde buldu	1ç
	Teselliyi sade sözünde buldu	2ç
	Rabbin takdirini gözünde buldu	3ç
	Rabbin taktirini gözünde buldu	4ç
	Aradı aşkı pir izinde buldu	5ç
	Sükûtu hep sabrın hazında buldu	6ç

11'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği taşımaktadır. Ayak dizeleri z sesiyle kafiyelenmiş, kafiye + ek ve kelime redif (z + ında/ında/inde + buldu) yapısıyla ahenk sağlanmıştır.

Tablo 3.192. 4 bent, 4 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
229	Ecel seni de bulurdu	1ç
	Onu yaratan alırdı	2ç
	Okuyan ibret alırdı	3ç
	Kim bilir neler olurdu	4ç

8'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizelerinde kafiye / sesi üzerinden meydana gelmiş, kafiye + ek redif (l + ırdı/urdu) yapısıyla ahenk sağlanmıştır.

Tablo 3.193. 5 bent, 6 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
230	Bindi kıratına çıktı Köroğlu	1b
	Zulmetin tahtını yıktı Köroğlu	1ç
	Namerde saplanan oktu Köroğlu	2ç
	Bolu'nun beyini sıktı Köroğlu	3ç
	Kurdu kalplerine taktı Köroğlu	4ç
	Senin öz bağrından çıktı Köroğlu	5ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizelerinde kafiye *k* sesiyle meydana gelmiş, kafiye + ek ve kelime redif (k + tı / tu + Köroğlu) yapısıyla ahenk sağlanmıştır.

Tablo 3.194. 4 bent, 5 ayak dizesi

Şiir Nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
233	Öter Allah deyu deyu	1b
	Akar Allah deyu deyu	1ç
	Çıkar Allah deyu deyu	2ç
	Kokar Allah deyu deyu	3ç
	Kokar Allah deyu deyu	4ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri k sesiyle kafiyelenmiştir. Fakat ilk ayak dizesinde *öt-* fiili bu kafiye yapısına aykırılık göstermektedir. Ayak dizelerinin bütününe bakıldığında kafiye + ek ve kelime redif (k + ar/er + Allah deyu deyu) yapısıyla ahenk oluşturulmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 3.195. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
235	Közümüzde Kıbrıs Türkü	1ç
	Gözümüzde Kıbrıs Türkü	2ç
	Özümüzde Kıbrıs Türkü	3ç
	Sözümüzde Kıbrıs Türkü	4ç
	Yazımızda Kıbrıs Türkü	5ç
	Sazımızda Kıbrıs Türkü	6ç

8’li hece ölçüsüyle meydana gelen bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve darayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri z sesiyle kafiyelenmiştir. Bu kafiye sesinden sonra ise +ümüzde / ımızda ek redifleri kullanılmıştır. Kıbrıs Türkü ifadesi de redif olarak yinelenmiştir. Kafiye + ek redif + kelime redif (z + ümüzde / ımızda + Kıbrıs Türkü) yapısıyla ahenk unsuru oluşturulmuştur.

Tablo 3.196. 6 bent, 6 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
	Cahilliği yurttan kürü Durbilmez	1ç
	Sordun bize bir bir soru Durbilmez	2ç

238	Hak bildiğin yolda yürü Durbilmez	3ç
	Sen bu geleneği koru Durbilmez	4ç
	Olmaz işin eğri büğrü Durbilmez	5ç
	Düşmanı titreten börü Durbilmez	6ç

11’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve darayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *u/ü* sesiyle kafiyelenmiş fakat ses birliği açısından değerlendirildiğinde *r* sesiyle birlikte *ru/rü* olarak kabul etmek gerekmektedir. Kafiye + kelime redif (*ru/rü* + Durbilmez) yapısıyla ahenk sağlanmıştır.

Tablo 3.197. 5 bent, 5 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
241	Sökün etti dertler bitmez	1ç
	Benden çile kovsam gitmez	2ç
	Mevlam sana akıl yetmez	3ç
	Mızrap vurur teller ötmez	4ç
	İçin yanar tütün tütmez	5ç

8’li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. Ayak dizeleri *t* sesiyle kafiyelenmiş, kafiye + ek redif (*t* + mez) yapısıyla ahenk sağlanmıştır.

Tablo 3.198. 7 bent, 7 ayak dizesi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
243	Baş kaldırma kızıla, kahraman tugayımız	1ç
	Allah daim sizinle, kahraman tugayımız	2ç
	Sulh yoluna can verdin kahraman tugayımız	3ç
	Karşında çelik siper kahraman tugayımız	4ç
	Cihana ilham verdin kahraman tugayımız	5ç
	Zaferin kutlu olsun kahraman tugayımız	6ç
	Barışa yol açacak kahraman tugayımız	7ç

14’lü hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri rediflerin tekrarlanmasıyla meydana gelmiştir. Redif olarak tekrarlanan *kahraman tugayımız* ifadesinden önce bir kafiye yapısı yoktur. Ahenk, rediflerle sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.199. 5 bent, 5 ayak dizisi

Şiir nu:	Ayak Dizeleri	Ayak Sıra Nu:
247	Hasmimize göre, şer yiğitleriz	1ç
	Yurda ser bağışlar, er yiğitleriz	2ç
	Yurda kan bağışlar, hür yiğitleriz	3ç
	Yurda can bağışlar, mert yiğitleriz	4ç
	Yurda kan bağışlar sert yiğitleriz	5ç

11'li hece ölçüsüyle oluşan bu şiirin ayak dizeleri yenileme ayak ve genişayak özelliği göstermektedir. *Şer*, *er*, *hür* kelimelerinde son ses olan *r* sesi ile *mert*, *sert* kelimelerindeki *r* sesi kafiye oluşturarak temel ses olarak görülmektedir. Fakat *mert* ve *sert* kelimelerindeki son ses *t* bu yapıyı bozmaktadır. Buna rağmen kafiye + kelime redif (r + yiğitleriz) yapısından söz edilebilir.

Kafiye Seslerine Göre Yenileme Ayaklar

Tablo 3.200. Yenileme Ayaklarda Kullanılan Kafiye Sesleri

ÂŞIK ALİ ÇATAK'IN ŞİİRLERİNDEKİ YENİLEME AYAKLARDA KULLANILAN SESLERİN DURUMU			
Sesler	Şiir Numaraları	Şiir Sayısı	Oranı
a	135, 190	2	
b	183	1	
c	61, 115, 211	3	
ç	60, 136, 144, 148.	4	
d / t	75, 80, 91, 134, 171, 199, 200, 223, 224, 241.	10	
e	198	1	
h	20, 44	2	
ı	184	1	
i	174	1	
k	15, 78, 84, 95, 102, 191, 230, 233.	8	
l / l-r	2, 3.1., 3.2., 10, 13, 18, 19, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 39, 47, 48, 53, 66, 70, 71, 76, 77.1., 79, 87, 90, 92, 97, 103, 104, 113, 119, 126, 137.1., 137.2., 138, 146, 147, 152, 154, 155, 159, 163, 164, 174, 202, 203, 207, 218, 219, 229.	52	
m	196, 209.1., 222.	3	
n	49, 68, 69, 161, 170, 173, 178, 187, 188, 189, 209.3.	11	

r	16, 17, 37, 67, 72, 98, 101, 107, 123, 129, 135, 139.1., 139.2., 139.3., 149, 156, 190, 209.2., 220, 221, 240.	21	
s	89	1	
ş / ç-ş	33, 34, 83, 133, 142, 143, 160, 185, 194, 195, 215, 216, 226.1.	13	
u-ü	237	1	
y	82, 150	2	
z	42, 81, 167, 169, 182, 227.1., 227.2., 227.3., 228.	9	

Yenileme ayaklarda kullanılan sesler ve bu seslerin bulunduğu ayak dizeleri ve şiir numaraları şöyle gösterilebilir:

Tablo 3.201. Yenileme Ayaklarda a sesi

Toplam	“a” Sesiyle Oluşturulan Yenileme Ayak	Şiir Nu:
2	Doğuştan gülmedin karalı bahtım	135
	Her nere vardım para dediler	190

Tablo 3.202. Yenileme Ayaklarda b sesi

Toplam	“b” Sesiyle Oluşturulan Yenileme Ayak	Şiir Numarası
1	Niye yapar, hesabı var	183

Bu şiirin diğer ayak dizeleri incelendiğinde beş ayak dizesinde b sesi bir ayak dizesinde d sesi görülmektedir. Bu hayatın hasadı var dizesiyle şiir ayaktan çıksa da b sesinin baskınlığı dikkate alınarak bu ses esas alınmıştır.

Tablo 3.203. Yenileme Ayaklarda c sesi

Toplam	“c” (+cA) sesiyle Oluşturulan Yenileme Ayak	Şiir Numarası
3	Dilinden düşürme yüce Mevlâ’yı	61
	Kırma gönül yapıcı ol	115
	Demiş bizim koca Yunus	211

Tablo 3.204. Yenileme Ayaklarda ç sesi

Toplam	“ç” Sesiyle Oluşturulan Yenileme Ayaklar	Şiir Numaraları
4	Nice davetlerde içilmiş mantı	60
	Sıcak sıcak seni içirim çayım	136
	Engel oldu geçemedim	144
	Sofrayı terk edip kaçmak isterim	148

Tablo 3.205. Yenileme Ayaklarda d-t Sesi

Toplam	“d” / “t” Sesiyle Oluşturulan Yenileme Ayaklar	Şiir Numaraları
10	Aramızdan göçtü gitti Öztelli	75
	Daima haklıyı tutan Seyranî	80
	Tekbir, salat, Muin ebede gitti	91
	Alana cevher satarım	134
	Mevla senin kudüretin	171
	Demircinin piri Davud güzeldir	199
	Bu yerlere giden bilir	200
	Erzincan’da koptu ani kıyamet	223
	Çünkü Tanrı’dan emanet	224
	Sökün etti dertler bitmez	241

Tablo 3.206. Yenileme Ayaklarda e Sesi

Toplam	“e” Sesiyle Oluşturulan Yenileme Ayaklar	Şiir Nu:
1	Taktir-i ilahi emir böyledir	198

Bu şiirin diğer ayak dizeleri incelendiğinde sırasıyla böyle+dir / söyled-ir / böyle+dir / böyle+dir / cilve+dir sözcükleri görülmektedir. Böyle sözcüğü üç kez yinelense de diğer sözcükler aynen tekrarlanmadığı için yenileme ayak olarak kabul edilmiştir. Ayrıca ikinci ayak dizesindeki söylet- fiili söyledir şeklinde ifade edilerek böyledir sözcüğüne bnezilmiştir. Her ne kadar söylet- fiili ayaktan çıkılmasına neden olsa da

şiiirin bütününe bakıldığında e sesini ayak kafiye sesi olarak kabul etmek gerekmektedir.

Tablo 3.207. Yenileme Ayaklarda h Sesi

Toplam	“h” Sesiyle Oluşturulan	Şiir Numarası
2	Tükenip bitmiyor dostlar ah bende	20
	Dileğim kabul inşallah	44

Tablo 3.208. Yenileme Ayaklarda ı Sesi

Toplam	“ı” Sesiyle Oluşturulan Yenileme Ayaklar	Şiir Nu:
1	Mor, kırmızı, sarısı var	184

Tablo 3.209. Yenileme Ayaklarda k Sesi

Toplam	“k” Sesiyle Oluşturulan Yenileme Ayaklar	Şiir Numarası
8	Yakasız gömleği tak doya doya	15
	Olmuşsun ufukta ışık Mahrumî	78
	Ben takdire boyun büktükten kerî	84
	Tez zamanda eğitime yönelek	95
	Belim büktü ihtiyarlık	102
	Arı ve kelebekler	191
	Zulmetin tahtını yıktı Köroğlu	230
	Akar Allah deyu deyu	233

Tablo 3.210. Yenileme Ayaklarda l / l-r Sesi

Toplam	“l” / “l-r” Sesiyle Oluşturulan Yenileme Ayaklar	Şiir Numarası
53	Ecel kambur oldu gezdi dalımda	2
	Aşka gelir dil baharda	3.1.
	Aşka gelir tel baharda	3.2.
	Moral verdi biraz gül dedi bana	10
	Çekilmez sabır olmasa	13
	Bir dâhi olursun bütün ilimde	18
	Bir âşık töremiz var Avşar ilinde	19
	Ne ararsan verir gel kütüphane	24
	Bakan ağlar hallerine	26

Düşmüş yalın yollarına	27
Âşıkların hallerine	28
Sakın basman bellerine	29
Veli dendi hâllerine	30
Az rastlanır türlerine	31
Can Erzincan ellerine	32
Moral verdi bize gülesin diye	39
Dayanacak hal kalmadı	47
Yandı aşk uğruna bilen olmadı	48
Gezen âşık yorulmaz mı	53
Yaktı beni kül eyledi	66
Bahçeleri savrum çiçek gül şimdi	70
Gözyaşları silinmez ki	71
Dertliyim derdimden bilebilin mi?	76
Bilesin Âşık Mahrumî	77.2.
Âşık hâli bilinmez mi?	79
Mevlâ diye düşmüş yola Seyranî	87
Bizleri eleme saldı da gitti	90
Gönül gülü soldu gitti	92
Bakan bize gülse gerek	97
Devri devran süremedik	103
Mübarek cami bildik	104
Muhabbet bağının gülüdür İkbâl	113
Yüzümüzü güldür Mevlâ'm!	119
Ölüm gurbet ilde kalır mı bilmem!	126
Koğma beni kul olayım!	137.1.
Sev de Mecnun'un olayım!	137.2.
Derem dedim deremedim	138
Fırat'ı sel der geçerim	146
Mevlâ-yı Rahman'dan rahmet dilerim	147
Bir gün olmaz benim evlât güldüğüm	152
Reyha kokan gül Aslıhan	154
Yolunun kölesi Ali'siyim ben	155
Dargın mısın bana gülmen?	159
Vatanının varlığı bilin ormanı	163
Karışır çimene gülü dağların	164

	Gelenlere selâm olsun	173
	Künyeliye selâm olsun	174
	Fitne fîcir şere yelse gerektir	202
	Hû diyerek yol yapıyor	203
	Öz Türkçe konuşan diller Türk'ündür	207
	“Geçmez akçe” babam pul diye yazmış	218
	Arz ettim durumu bil diye yazmış	219
	Ecel seni de bulurdu	229

Tablo 3.211. Yenileme Ayalarda m Sesi

Toplam	“m” Sesi Etrafında Oluşan Yenileme Ayaklar	Şiir Numarası
3	Gelen gider bak kim kalır	196
	Dertli deva bulur sende Erciyes	209.1.
	Hâlden bilmen zalim gurbet	222

Tablo 3.212. Yenileme Ayaklarda n Sesi

Toplam	“n” (-an / -en) Sesi Etrafında Oluşan Yenileme Ayaklar	Şiir Numarası
10	İlham aldı duygulandı	49
	Yapan hep Emlak Kredi	68
	Savaşların kurdu, yamanı geldi	69
	Niye böyle oldun şaşkın	161
	Kayınatın güdenisin	170
	Bizim ile doğru uçun turnalar	178
	Cihan bilir Türklük gibi şanın var	187
	Tarihte gelecek nice zaman var	188
	Bizansı sermeye fermanımız var	189
	Dertlere devadır suyun Erciyes	209.3.

Tablo 3.213. Yenileme Ayaklarda r Sesi

Toplam	“r” Sesi Etrafında Oluşan Yenileme Ayaklar	Şiir Numarası
	Yol düşerse gir tapuya	16
	Seyranî Babamız pîr Kayseri’de	17
	Erem dedim Erciyes’e	37
	Kefereye dersin vermek istedi	67
	Evvel Allah derdi Muhammed Ali	72

21	Irsız diyerek	98
	Görünmeye başlar hor ihtiyarlık	101
	Asya'dan Tuna'ya, Yemen'e girdik	107
	Savur dedi yâr gülemem	123
	Şehitlik vasfına eren Muradım	129
	Doğuştan gülmedim karalı bahtım	135
	Kolların üstüme ger diye geldim	139.1.
	Kolların üstüme ger diye geldim	139.2.
	Kolların üstüme ger diye geldim	139.3.
	Sitemli hayatta yörür gibiyim	149
	Haber verir Develi'den	156
	Her nere vardım para dediler	190
	Yıllarca yaşamışsın nare Erciyes	209.2.
	Destur veren ulu piri görmüş	220
	Bade sunan piri görmüş	221
Hasmimize göre, şer yiğitleriz	247	

Tablo 3.214. Yenileme Ayaklarda s Sesi

Toplam	“s” Sesi Etrafında Oluşan Yenileme Ayaklar	Şiir Numarası
1	Soldu goncalarım sam yeli esti	89

Tablo 3.215. Yenileme Ayaklarda ş / ç-ş Sesi

Toplam	“ş” / “ç-ş” Sesi Etrafında Oluşan Yenileme Ayaklar	Şiir Numarası
13	Seherde bülbülün bak ötüşüne	33
	Havasız balğın tüm yüzüşüne	34
	Pîr elinden bade içen Seyranî	83
	Suçlu çıkarsam ağlarım	133
	Cepheden cepheye koşar Mehmed'im	142
	Namus şeref için yaşar Mehmed'im	143
	İlimde, irfanda başta öğretmen	160
	Kültürüne nakışı var	185
	Sekişinde Türkü söyler	194
	Kükreyip ormanda gidişi vardır	195
	Oku ömür boyu bilimle uğraş	215
	Döktüm gözlerimden doyaya yaş	216
	İsmin başta Cumhuriyet	226.1.

Tablo 3.216. Yenileme Ayaklarda u-ü Sesi

Toplam	“u-ü”(ru-rü) Sesleriyle Oluşturulan Yenileme Ayaklar	Şiir Nu:
1	Cahilliği yurttan kürü Durbilmez	238

Tablo 3.217. Yenileme Ayaklarda y Sesi

Toplam	“y” Sesi Etrafında Oluşan Yenileme Ayaklar	Şiir Numarası
2	Demiş miskin yatma uyan Seyranî	82
	Adil yaşamaktı huyumuz bizim	150

Tablo 3.218. Yenileme Ayaklarda z Sesi

Toplam	“z” Sesi Etrafında Oluşan Yenileme Ayaklar	Şiir Nu:
9	Müjde olsun hepinize	42
	Haksıza zalime kızan Seyranî	81
	Nefsim seni ezmek için	167
	Aşk ile tutuşmuş özü Veysel’in	169
	Yok mu insaf sende ezdiğin yeter	182
	Gezer Bayram Durbilmez dost	227.1.
	Gezer bizim Bayram Hoca	227.2.
	Yazar bizim Gülpınar’da	227.3.
	Derdi cefalar özünde buldu	228

3.4.1.3. Kolaylık-Zorluklarına Göre Ayaklar

Ayaklar, kolaylık ve zorluklarına göre düzayak, geniş ayak, dar ayak ve kapanık ayak olarak dörde ayrılmaktadır. Âşık Ali Çatak’ın şiirlerinde düzayak ve genişayak yapısı görülmektedir.

Tablo 3.219. Yineleme Ayaklı Şiirlerde Hece Ölçüsünün Durumu

ÂŞIK ALİ ÇATAK’IN ŞİİR VARLIĞINDAKİ YİNELEME AYAKLARIN HECE YAPISI			
Hece Sayısı	Yineleme Ayaklı Şiirlerin Numarası	Şiir Sayısı	Oranı
5 Heceliler	43, 114.1., 114.2., 212.	4	%6,45
8 Heceliler	6, 14.1., 14.2., 21, 38, 41, 45, 54, 55, 62, 64, 77.1., 86, 99, 109, 116, 117, 127, 132, 140, 141, 145, 151, 165, 168, 175, 179, 180, 186, 193, 197, 206, 208, 210, 213,	47	%75,80

	214, 226.2., 231, 232, 236, 237, 239, 242, 245, 246.2., 244, 246.1.		
11 Heceliler	1, 5, 9, 25, 105, 106, 130, 157, 217, 234, 240.	11	%17,74
Toplam		62	%100

3.4.1.3.1. Düzayak

Her bendin sonunda aynen tekrarlanan yineleme ayaklar düzayak olarak da bilinmektedir. 260 şiirden 62 tanesi düzayaklı şiirdir. Bu şiirlere ait bilgiler şöyle gösterilebilir:

Tablo 3.220. Şiirlerde Düzayak Kullanımı ve Bunların Hece Ölçüleri

ÂŞIK ALİ ÇATAK'IN ŞİİRLERİNDE DÜZAYAK KULLANIMI				
Hece Sayısı	Yineleme Ayak Dizeleri	Şiir Nu:	Şiir Sayısı	Oran
5 Heceliler	Der Allah Allah	43	4	%6,45
	Mustafa Kemal	114.1.		
	Mustafa Kemal	114.2.		
	Bak bizim Yunus	212		
8 Heceliler	Şükrederim Allah'ıma	6	47	%75,80
	Seni gidi yalan dünya	14.1.		
	Sana deriz yalan dünya	14.2.		
	Var Mevla'nın aşkı bende	21		
	Gezer Mevla Mevla diye	38		
	Teşekkürler valimize	41		
	Şefa'at kıl Resulullah	45		
	Canın gibi sev ormanı	54		
	Karşılıyarak ramazanı	55		
	Gönlümde buldum Mevlâ'yı	62		
	Gelmez bir can Yunus gibi	64		
	Bilesin Âşık Mahrumî	77.1.		
	Var mı acep ben gibisi?	86		
	Ağaç dikek yeşil görek	99		
	Bekler seni Vakıflar Bank	109		
Gel şeytana uyma gönül	116			

	Hakk'a gidelim gel gönül	117		
	Ağaç diksem yeşil görsem	127		
	Kooperatifte buluşalım	132		
	Hoşgeldiniz siz efendim	140		
	Ben bir dava adamıyım	141		
	Zulümkar olma efendim	145		
	Ezmeyince durur muyum	151		
	Dinle ne der Yeşilayın	165		
	Hakkınızı helal edin	168		
	Kayseri'den selam olsun	175		
	Selam saygı size canlar	179		
	Gelin bir olalım canlar	180		
	Kayserilimin eli var	186		
	Hu diyerek Hakk'ı söyler	193		
	Bir Allah'tır bil Allah'tır	197		
	Millette yazık olur	206		
	Baksan Atatürk görünür	208		
	Seni söylemiş Erciyes	210		
	Gelin birlik olak kardaş	213		
	Gel de yaşa be hey kardaş	214		
	Ne güzelsin cumhuriyet	226.2.		
	İşte ora Anadolu	231		
	Derdin derdim Anadolu	232		
	Kul mübarek Cuma günü	236		
	Seyrine doyum olmaz	237		
	Toprak bize neyi vermez	239		
	Ne de güzel Amasya'mız	242		
	Ne de güzel Develimiz	244		
	İnsan dostu Seyranî'miz	245		
	Ne de güzel Kayseri'miz	246.1.		
	Ne de güzel Kayseri'miz	246.2.		
11 Heceliler	Dediklerin çıktı Seyranî Baba	1	11	17,74
	Batan Erzincan'a koşun yardıma	5		
	Mevla'yı seversen gel cana kıyma	9		
	Yârenler evimiz oldu yashane	25		

	On iki nisanda anmaya geldik	105		
	Bizler Seyranî'yi anmaya geldik İçip badesini kanmaya geldik (2 dizeli yineleme ayak)	106		
	Namusumsun, şerefimsin bayrağım	130		
	İnan âhu gözlüm ayrılmam senden	157		
	Hayır iş künyene yazılır kardeş	217		
	Takdire şayandır hele bu üçü	234		
	Ormanın hizmeti saymakla bitmez	240		
Toplam			62	%100

3.4.2. Kafiye Yapısı

Kafiye sözcüğü uyak olarak da bilinen önemli ahenk unsurlarındandır. Kafiye ayak⁷⁸ terimi yerine kullanan araştırmacılar da vardır. Edebiyat terimi olarak birçok araştırmacı tarafından tanımlanmıştır. Âşık şiirinin önemli yapı unsurlarından olan kafiye *dizeleri birbirine bağlayıp bentlerin oluşmasını sağlayan ses benzerliğidir* (Durbilmez, 2020a: 148). Sakaoğlu, kafiye'nin tarifinde ilk hususun mısra sonlarındaki ses benzerliği olduğunu belirtmektedir (1991: 301). Durbilmez ise kafiye'nin mısraların her yerinde olabileceğini ve bu nedenle kafiye'yi tanımlarken mısralar arası ses benzerliği olarak ifade etmenin daha doğru görüldüğünü ifade etmektedir (2020a: 148). Kafiye hem şiire ahenk katmakta hem de şiirin yapısını oluşturan önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü dizelerde yer alan kafiye'ler bir örgü oluşturmakta ve bu kafiye örgüsü de haneyi meydana getirmektedir. Kafiye âşığın sanatını icra etmesinde önemli bir yere sahiptir. Kafiye'ler sayesinde de âşık söylediği veya söyleyeceği bir şiiri hafızasında daha iyi saklar. Hatta bazı kafiye örgüleri âşığın zihninde oturmuştur ki bu örgüleri doğmaca şiir söylerken kullanabilir. Âşık ile dinleyici arasındaki iletişimin sağlanmasında yine kafiye'nin üstlendiği bir işlev vardır. Âşığın söylediği şiirin dinleyici tarafından beğenilmesi geleneğin icrası ve devamı açısından önemlidir.

⁷⁸ Kafiye ile ayak terimini birbiri yerine kullanan araştırmacılar da vardır. Bunlar: İlaydın 1964: 65, Dilçin 1983: 73, Bezirci 1993: 35, Tekin 1995: 317. Ayak terimi hakkında ayrıntılı bilgi ve görüşler ise ayak başlığı altında verilmiştir.

3.4.2.1. Yarım Kafiye

Tek ses birliği / benzerliği ile oluşan kafiyelere yarım kafiye adı verilir. Âşık edebiyatında yarım kafiye yaygın olarak kullanılmaktadır. Durbilmez, bunda ürünlerin genellikle doğmaca olarak meydana getirilmesinin etkili olduğunu bildirmektedir (2020a: 149). Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde de yarım kafiye yaygın olarak kullanılmaktadır. Bunlar arasından bazılarını örnek olarak vermek gerekirse; şu dörtlükte *aç-*, *uç-*, *saç-* fiilleri arasında *ç* sesi ile yarım kafiye oluşmaktadır. Bu fiillerden sonra gelen *-ar* geniş zaman eki ile de redif meydana gelmiştir. *-ç + ar* sesleri böylece yarım kafiye + redif oluşturarak şiire ahenk katmaktadır:

Rengarenk çiçekler açar
Cıvıldaşır kuşlar uçar
Tabiat yeşillik saçar
Seyirine doyum olmaz (237/1)

şu dörtlükte *cefa*, *vefa* ve *asa* sözcükleri arasında *a* sesi ile yarım kafiye oluşmaktadır. Bu sestem sonra gelen *+ya* yönelme ekiyle de redif meydana gelmektedir. *+a + ya* sesleri böylece tam kafiye + redif oluşturarak şiire ahenk katmaktadır:

Yıllarca dayandım bütün cefaya
Hasret kaldım sevgi denen vefaya
En sonu bildirdin beni asaya
Ömür boyu beni üzdüğün yeter (182/3)

3.4.2.2. Tam Kafiye

İki ses birliği veya benzerliği ile oluşan kafiyeye tam kafiye adı verilir. Tam kafiye de âşık edebiyatında yaygın olarak kullanılmaktadır. Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde de tam kafiye kullanımı sık görülmektedir. Bunlar arasından bazılarını örnek olarak vermek gerekirse; şu dörtlükte *gece*, *yüce*, *hece* sözcükleri arasında *+ce* sesleri ile tam kafiye oluşmaktadır. Bu seslerden sonra gelen *+si + n +* de ekleriyle de

redif meydana gelmektedir. +ce + si + n + de sesleri böylece tam kafiye + redif birliğini oluşturarak şiire ahenk katmaktadır:

Gezer aşkın yücesinde
Gündüzünde, gecesinde
Mana vardır hecesinde
İnsan dostu Seyranî'miz (245/4)

Şu dörtlükte *dağ*, *bağ*, *çağ* sözcüklerindeki +ağ sesleri tam kafiye oluşturmaktadır. Bu seslerden sonra gelen +ı sesi ise redif meydana getirmektedir. +ağ + ı sesleri böylece tam kafiye + redif birliğini oluşturarak şiire ahenk katmaktadır:

Şimali Erciyes Dağı
Gül gülüstan üzüim bağı
Çok eskidir tarih çağı
Ne de güzel Develimiz (244/4)

3.4.2.3. Zengin Kafiye

Üç ve daha fazla ses birliği / benzerliği ile oluşan kafiye zengin kafiye adı verilir. Zengin kafiye kullanımına da örnek vermek gerekirse; şu dörtlükte *rahmet*, *zahmet*, *Ahmet* sözcükleri arasında +ahmet sesleri zengin kafiye oluşturmaktadır:

Âlemlere olan rahmet
Hak yolunda çekti zahmet
Muhammed Mustafa Ahmet
Şefa'at kıl Resulullah (45/22)

Şu dörtlükte *himmet*, *hürmet*, *ümmet* sözcükleri arasında +met sesleri zengin kafiye oluşturmaktadır. Bu seslerden sonra gelen +ine ekleriyle de redif meydana gelmekte ve böylece +met+ine sesleri zengin kafiye + redif birliğini oluşturarak şiire ahenk katmaktadır:

Ermişlerin himmetine
Şehidlerin hürmetine
Ehl-i İslam ümmetine
Şefa'at kıl Resulullah (45/23)

3.4.2.4. Kulak Kafiyesi

Eklerle veya ses değişimlerinden yararlanarak oluşturulan kafiye kulak kafiyesi adı verilir. Âşıklar genellikle irticalen söz söyledikleri için böyle bir kafiye yapma yoluna gitmektedirler (Durbilmez, 2020b: 163). Kulak kafiyesinde tam bir ses birliği olmasa da ses benzerliği vardır. Bu tarz kafiye bir hata veya eksiklik olarak kabul edilmez. Çünkü icra ortamında bulunan dinleyici âşıktan bu tarz kafiye bir dörtlük duyduğunda yine bir ahenk unsurunu “duymakta”dır. Bu ürünler yazıya geçirildiğinde de sözlü kültür ortamı göz önüne alınarak aynı anlayışla değerlendirilmelidir.

3.4.2.4.1. Eklerle Oluşturulan Kafiye

Kelime kökünde ses benzerliği veya birliğinin olmadığı durumlarda ekler aracılığıyla da kafiye oluşturulabilmektedir. Söz gelimi şu dörtlükte *anne*, *gülme*, *nebi* sözcükleri arasında bir ses birliği yoktur. Fakat *+si* eki bu üç sözcüğün de sonuna eklenerek kafiye oluşturulmuştur:

Ol Süveybe süt annesi
Dürler saçardı gülmesi,
Yaradanın son nebisi
Şefa'at kıl Resulullah (45/2)

Şu dörtlükte de *adım*, *kadim*, *feryad* sözcükleri arasında ses birliği yoktur. *Adım* ve *kadim* sözcükleri kendi arasında kafiye olsaydı da *feryad* sözcüğü dışarda kalmaktadır. Bu nedenle âşık eklerle kafiye yoluna başvurmuştur:

Güvenceye attık adım
Yanınızda oldum kadim
Sizin için tüm feryadım
Kulak verin delinize (42/4)

3.4.2.4.2. Ses Dönüşmeleriyle / Değişmeleriyle Oluşturulan Kafiye

a-e sesinin aynı sayıldığı kafiye

Tarihlerde meşhur eri, paşası
Bir kez Allah dese coşar neşesi
Mübarek vatanın her bir köşesi
Yiğitler yatağı iller Türk'ündür (207/3)

ı-i, u-ü sesinin aynı sayıldığı kafiye

Masum insanlara yapılmaz zulüm
Kudurmuş köpeğin ahiri ölüm
Sanma ki yanına kalacak zalim
Tarihte gelecek nice zaman var (188/1)

Sanatın sende beşiği
İlim irfanın ışığı
Tele vurdukça âşığı
Ne de güzel Kayseri'miz (246.1./1)

ğ-y sesinin aynı sayıldığı kafiye

Çekmişsin bağrına sıra dağları
Enginin bahçeler, üzüm bağları
Konar yaylalara, Türkmen beyleri
Meleşir koyunun kuzun Erciyes (209.3./6)

r-l sesinin aynı sayıldığı kafiye

Bülbül öter gülüm diye

Âşık söyler yârim diye
Sazım inler telim diye
Aşka gelir tel baharda (3.2./1)
Âşık Çatak arar durur
Her iyiliği özde bulur
Bu sözlerim gerçek olur
İnsan dostu Seyrânî'miz (245/6)

3.4.3. Redif Yapısı

3.4.3.1. Ek Redif

Şu dördlükte *göç-*, *iç-*, *seç-* fiillerine *-er* geniş zaman eki redif olarak getirilmiştir:

Türkmeni yaylaya göçer
Buz gibi suların içer
Kuzuyu anadan seçer
Ne de güzel Develimiz (244/3)

Şu dördlükte *çık-*, *bık-*, *sık-* fiillerine *-miş* öğrenilen geçmiş zaman eki redif olarak getirilmiştir:

Hürriyeti seçmiş dağlara çıkmış
Sarayın zulmünden usanmış bıkmış
Laf okunu kemın gözüne sıkılmış
Öyküsü söylenir halkın dilinde (19/2)

Not: Bu şiirin ayak dizelerinde *l* sesiyle kafiyelenmiş sözcüklerden sonra *+in+de* ekleri getirilerek ek redif yapısı oluşturulmuştur (16).

3.4.3.2. Kelime Redif

Şu dördlükte birbirleriyle kafiyeli *kar*, *lalezar*, *yar* sözcüklerinden sonra gelen gibi sözcüğü redif olarak kullanılmıştır:

Saç sakal ağarmış sanki kar + gibi
Gönül bahçesinde lalezar + gibi

Olurdu dertliye seven yâr + gibi

Yüce Hakk'ın emri kula böyledir (198/2)

Not: Bu şiirin üç ayak dizesinde (1b, 2ç, 3ç) *böyledir* sözcüğü ile redif varken, bir ayak dizesi (1ç) *söyledir* (söylet-), diğer ayak dizesi (4ç) ise *cilvedir* sözcüklerinden oluşmaktadır. Bu durumda kafiye ve rediften söz edilememektedir.

Şu dörtlükte birbirleriyle kafiyeli olmayan *demiş, adıyla, varsa* sözcüklerinden sonra *oku* sözcükleri getirilerek redif oluşturulmuştur. Fakat bu tarz redifler redif olarak adlandırılmaktadır.⁷⁹

Alâk suresinde Hakk demiş oku

Yaradan Mevlâ'nın adıyla oku

A'dan Z'ye kadar ne varsa oku

Bir dâhi olursun bütün ilimde (18/1)

Not: Bu şiirin ayak dizelerinde *l* sesi ile kafiyelenme söz konusudur fakat bir ayak dizesinde (1ç) *m* sesi diğer ayak dizesinde (7ç) *n* sesi ile ayaktan çıkılmaktadır. Diğer ayak dizelerinde ise *l + in + de* sesleriyle kafiye + ek redif birliği bulunmaktadır.

Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde redif olarak bilinen bu tarz redif örneğine sık rastlanmaktadır. Bu durumun âşığın şiir sanatına veya kafiye yaratma yeteneğine gölge düşürdüğünü söylemek doğru olmayabilir. Çünkü sözlü kültür ortamında bu şiirlerin söylendiği dikkate alınırsa âşık bu tarz ile de dinleyicinin kulağına hoş gelen bir ahenk ortaya koymaktadır. Fakat bu ürünler yazıya geçirildiğinde kusurlu olarak algılanabilir.

3.4.3.3.Ek ve Kelime Redif

Şu dörtlükte birbirleriyle kafiyelenmiş *din, gün, ün* sözcüklerinden sonra *+imiz/+ümüz* 1. Çokluk iyelik ekiyle bir sözcüğü redif olarak kullanılmış ve kafiye + ek redif + kelime redif yapısı ortaya çıkmıştır.

Dilimiz bir din+imiz +bir

⁷⁹ Sözde redif hakkında bilgi için bk. Kaya 2010: 668-669.

Tarihe bak ün+ümüz+ bir

Acı tatlı gün+ümüz+ bir

Gelin bir olalım canlar (180/2)

Not: Bu şiirin ayak dizeleri her dördlüğün sonunda yinelendiği(yineleme ayak) için bu ayak dizelerinde kafiye ve redif yapısı bulunmamaktadır.

Şu dördlükte birbirleriyle kafiyelenmiş *hal, el, dil* sözcüklerinden sonra 3. Teklik iyelik eki *i* ve *var* sözcükleri redif olarak kullanılmış, kafiye + ek redif + kelime redif yapısı oluşmuştur.

Bu âşığın başka başka hal+i + var

Kılıç vuran sazı çalan el+i + var

Coşa gelen bülbül gibi dil+i + var

Sanki bülbül öter aşkın gülünde (19/6)

Not: Bu şiirin ayak dizelerinde *l* sesiyle kafiyelenen sözcüklerden sonra +inde/+ünde sesleri redif olarak getirilmiş kafiye + ek redif yapısı oluşmuştur. Fakat son ayak dizesinde (7ç) yer alan *kelinde* sözcüğünün kökü sınır anlamına gelen *keli* olduğu için buradaki *i* sesi redife dahil edilememektedir.

3.4.3.4. Ek, Kelime ve Ek Redif

Şu dördlükte birbirleriyle kafiyeli *ağla-, bağla-, çağla-* fiillerine geniş zaman *-r* eki, *gez-* fiiline yine geniş zaman *-er* ve 1. Teklik iyelik eki getirilerek ek+kelime+ek redif yapısı oluşturulmuştur:

Dertliyim ağla+r gez+er+im

Karalar bağla+r gez+er+im

Gözyaşım çağla+r gez+er+im

Bu aşk beni del eyledi (66/3)

Not: Bu şiirin ayak dizelerinde *l* sesiyle kafiyelenen sözcüklerden sonra *eyledi* sözcüğü redif olarak kullanılmış ve kafiye+kelime redif yapısı da ayak dizeleri arasında ortaya çıkmıştır (66).

Şu dörtlükte de birbirleriyle kafiyelenen *gel-*, *del-*, *sil-* fiillerinden sonra görülen geçmiş zaman eki *-di*, sonrasında *geç* szcg ve bunun üzerine de yine görülen geçmiş zaman eki *-ti* gelerek ek+kelime+ek redif yapısı oluşturulmuştur:

Yiğirmi yıl gel+di geç+ti

Ok hedefi del+di geç+ti

Neşe gamı sil+di geç+ti

Gelin bir olalım canlar (180/5)

Not: Bu Şirin ayak dizeleri her drtlgn sonunda yinelendiği için (yineleme ayak) bu dizeler arasında kafiye ve redif yapısı bulunmamaktadır.

3.5. Nazım Şekilleri

Nazım Őeklinden söz edilirken tür ile kıyaslamalar, tür-Şekil farklarının belirlenmesi ve tasnifler söz konusu olmaktadır. nemli görüşlerin olduğu bu konunun üzerinde durmak yararlı olacaktır. Edebiyat araştırmacıları çeşitli Şekil tanımları yapmaktadır. *Türk Halk Şiirinde Şekil ve Türler* adıyla önemli bir çalışma yapan ve tür-Şekil meselesini tasnife tabi tutarak ilk kez ele alan Onay, Şekli dış yapının, türü de konunun belirlediğini söylemekte ve bu tasnifte ezginin de önemli olduğunu eklemektedir (2012: 25). İlaydın, nazım Şekillerinin az olduğunu ve çoğu türün küçük farklarla aynı nazım Şekli için de kullanıldığını söylemektedir (1964: 77). Şekli, “Şirin nazım birimi, ölçü ve kafiye örgüsü gibi dış özelliklerine dayalı olarak belirlenmiş yapı” olarak tanımlayan obanoğlu, âşık Şiirinde ise koşma ve mani olarak iki Şeklin olduğunu ifade etmektedir. (2000: 13). obanoğlu aynı çalışmasında Şekli formülleştirerek görüşünü Şöyle ortaya koymuştur:

“**Bir âşık Şiirinde türün formülasyonu:** (Şekil + ezgi + biçim(hacim) + geleneksel icra bağlamı=tr) Şeklindedir.

Bir âşık şiirinde şeklin formülasyonu: (nazım birimi + ölçü + kafiye veya uyak şeması = şekil) şeklindedir.

Bir âşık şiirinde ezginin formülasyonu: (konu + anlatım tutumu (eda) + şekil = ezgi) şeklindedir.

Bir âşık şiirinde biçimin(hacimin) formülasyonu: (dörtlük sayısı (uzunluk/kısalık) + konu = biçim(hacim)) şeklindedir.”⁸⁰(2000: 14)

Boratav ise biçimi şekil sözcüğü yerine kullanarak şunları söyler: “Genel olarak edebiyatta olduğu gibi, halk edebiyatında da türleri ürünlerin içerikleri, yaratılış şartları, üslûpları, yaratıldıkları ve yayıldıkları çevrelerdeki görevleri belirler; yerine göre bir edebiyat ürününün biçimi de türü belirlerici etkenler arasına girer. Edebiyat ürünlerinin dış görünüşleriyle, kuruluşları, teknikleri ile ilişkili öğelerin şu ya da bu oranda, az ya da çok sayıda bir araya gelmeleri ise onların biçimlerini belirler. Halk edebiyatında nazımlı biçimler söz konusu olunca, dış görünüşle ilişkili öğeler, ölçü, uyak ve ezgi”nin söz konusu olduğunu savunmaktadır (2017: 158). Şekil ile türü birbirinden ayıran unsurun ezgi olduğunu savunan araştırmacılardan biri de Arslan’dır (2001: 43). Boyraz da şekil ile türü birbirinden ayırırken konu ve makamı önemli bir ayırt edici ölçüt olarak öne çıkarmaktadır. Mısraların kümelenişi, mısra veya hece sayısı, kafiye düzeni ve hacim yönlerinden farklılık gösterenlerin şekil olduğunu; şekli ne olursa olsun konu ve makam açısından benzerlerinden farklı olanlara tür denmesi gerektiğini dile getirmektedir (1996: 182). Yardımcı, biçim olarak birbirinden ayrılması zor olan bazı türlerin (destan, koşma, semai gibi) birbirlerinde ezgileriyle ayrıldığını söylemektedir. Bu ayrımın ise ezgi ve makam bilmeyenlerce kâğıt üzerinden yapılamayacağını söyleyerek “türler nazım şekillerinden ziyade konuları, konuları işleyiş tarzları ve besteleriyle ayırt edilirler. Bu nedenle âşık edebiyatında asıl olan biçim değil türdür”, görüşünü savunmaktadır (2013: 259). Yardımcı bu görüşünde ezgi ve makama dikkat çekmektedir. Buradan

---

⁸⁰ Burada Çobanoğlu, biçim terimi ile hacmi kast etmektedir. Biçim sözcüğü Arapça kökenli şekil sözcüğünün eş anlamlısıdır. Biçim sözcüğü burada bilinen yaygın anlamıyla değil, araştırmacının konu bağlamında ortaya koyduğu bir terim olarak düşünülmelidir.

yola çıkılarak ezgiyi oluşturan ölçünün ve makamın icra edildiği icra ortamının da önemli bir ölçüt olduğu sonucuna varılabilir.

Oğuz'un tür ve şekil ile ilgili çalışmalarında da önemli görüşler sunulmaktadır. Oğuz şeklin dışardan görülebilir özelliklerini içine aldığı, bu özelliklerin de kafiye örgüsü, nazım birimi, vezin ve şiirin hacmi olabileceğini ifade eder (1993: 13-14). Sonrasında şekil ve tür konusunda yaptığı çıkarımları beş maddede özetleyerek; hece sayısına göre şekil belirlemenin doğru bir yaklaşım olmadığını, şeklin kafiye örgüsü ve hacimde aranması gerektiğini, konu ile ezgi arasında güçlü bir bağ olduğunu, türlerin ise konularına ve ezgilerine bakılarak adlandırılması gerektiğini ortaya koymaktadır (1993: 16).

Şekil terimi için bu görüşler ortaya konulurken türle şekil arasında bir kıyas yapan şeklin olmadığını, sadece türün var olduğunu söyleyen araştırmacılar da bulunmaktadır. İlaydın, halk şiirinde nazım biçimlerinin olmadığını sadece türlerin olduğunu söylemektedir (1961: 77-78). Dizdaroğlu'nun şu ifadeleri ise dikkat çekicidir: "Saz şairleri için önemli olan, bir örneğe uygun deyişler söylemek değil, irticalin gerektirdiği hava içinde duygularını hiçbir kurala bağlı olmaksızın, dile getirmektir"(1969: 44-45). Fakat belirtmekte yarar vardır ki âşıklar sadece irticalen şiir söylememekte, özellikle günümüz âşıkları yazılı kültür çerçevesinde de şiir yazmaktadırlar. İrticalen şiir söyleyen âşığın dahi bir kural dahilinde şiir söylediği bilindiğine göre yazılı kültürde şiir yazan âşık bütünüyle kurallardan bağımsız hareket edemez. Nitekim Dizdaroğlu'nun bu görüşü bazı araştırmacılar tarafından eleştirilmektedir. Söz gelimi Oğuz, halk şiirinin bir gelenek şiirini olduğunu, geleneklerin de belli kurallar bütünü olduğunu söyler. Bazı genellemelerde birtakım istisnaların ortaya çıkmasının, halk şairlerinin keyfiliklerinden ya da sahanın başıboşluğundan değil, tespit ve tariflerin yetersizliğinden kaynaklandığını ortaya koymaktadır (2019: 20). Aslında Dilçin de bir kuralsızlıktan bahsetmektedir. Ona göre de hangi konuların hangi nazım biçimiyle yazılacağına bir kuralı yoktur fakat kimi konular belli nazım biçimiyle yazıla yazıla bir gelenek oluşmuş, halk şairleri de genellikle buna uymuşlardır. Uymayan istisnaların varlığı da bilinmektedir (1983: 98). Dilçin'in bahsettiği kuralsızlık Dizdaroğlu'nun görüşündeki gibi bir "başıboşluk,

keyfilik” mahiyetinde değildir. En azından bir gelenekten bahseden bu ifadenin Oğuz’un yukarıda zikredilen görüşü ile ortak yönleri olduğu söylenebilir.

Nazım şekillerinin oluşumu hakkında Durbilmez şöyle söylemektedir: “Nazım birimi, ölçüsü ve kalıbı, uyak / kafiye örgüsü, ayak yapısı, hane (bent) sayısı gibi şiirin dış yapısını oluşturan unsurlar, gelenek içinde çeşitli nazım şekillerinin meydana gelmesini sağlamıştır”⁸¹ (2020b: 169). Durbilmez ezgi / makamın hem biçimle hem türle ilgili olduğunu da belirtmektedir. Âşıklar saz havalarını icraya başlayınca, söyleyecekleri şiirin kaç heceden oluşacağı da anlaşılır. Örneğin sekizli hece ölçüsüyle söylenmiş bir şiir ile on birli hece ölçüsüyle söylenmiş bir şiirin ezgi yapıları birbirinden farklıdır. Bundan dolayı ezgi sadece türü belirlemez, aynı zamanda şiirin yapısıyla ilgili olan ölçüyü de belirler (2018: 49).

Biz de çalışmamızda şiirin dış yapı özelliklerinden hareketle oluşan nazım şekilleri tasnifini (Durbilmez 2018) esas almaktayız. Âşık Ali Çatak’ın şiirleri bu bağlamda değerlendirilecek ve ilgili başlıklarda incelenecektir:

3.5.1. Koşma

Âşık edebiyatında kullanılan en yaygın nazım şekillerinden biri koşmadır. Koşma sözcüğü, “Türkçe koş- fiil köküne, fiilden isim yapma eki –ma getirilerek” oluşturulmuştur⁸² (Durbilmez, 2018: 56). Nazım şekli olarak şöyle tanımlanmaktadır: “Hece ölçüsünün 11’li kalıplarıyla oluşturulan, genellikle 3-5 bentten oluşan şiirlere koşma adı verilir” (Durbilmez, 2020b: 171). Genellikle şiirin ilk dörtlüğü abab, abxb, aaab diğer dörtlükleri de cccb, dddb, eeeb... şeklinde kafiyelenmektedir. Şiirin ayağı daha çok ilk dörtlüğün ikinci dizesinde başlatılmaktadır. Develili Âşık Ali Çatak’ın Seyranî için söylediği / yazdığı şiirlerinden bir koşma örneği vermek gerekirse şu bentlere yer vermek mümkündür:

⁸¹ Araştırmacının nazım biçimleri üzerinde geniş bilgi verdiği çalışmalar da bulunmaktadır: Durbilmez 2018, 2019c.

⁸² Durbilmez, “koşma”dan önce “koşuk”ların olduğunu, koş- fiilinden türeyen “koşuk” ve “koşma” terimlerinden başka İslamiyet öncesi gelenekli Türk şiirinde “kojan” teriminin de kullanıldığını belirtmektedir. “Koş-“ fiili “ekle-“, “tak-“ fiilleriyle eş anlamlıdır. “Tak-“ fiilinden türeyen “takşut”, “takmak” terimlerinin de İslamiyet öncesi Türk şiirinde kullanılmış olmasının tesadüfi olmadığı belirtilmektedir (2020b: 170).

Seyranî dolaştı ömrünce gurbet
Bir can için etmez feleğe minnet
Muhammed'e oldu sadece ümmet

Yandı aşk uğruna bilen olmadı (48/1).

Yenileme ayaklı bir koşmanın ilk bendi olan bu örnekte ayak, dördüncü dizede başlatılmıştır.

Koşma⁸³, yapı özelliklerine göre düz koşma, ayaklı koşma ve yedekli koşma olarak başlıklara ayrılmaktadır. Düz koşma da kendi içinde tecnis koşma, dudakdeğmez koşma, müracaa koşma, musammat koşma, zincirleme koşma, musammat zincirleme koşma, zincirbent koşma, musammat zincirbent koşma gibi başlıklara ayrılmaktadır.⁸⁴ Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde koşma nazım şekliyle yazılanlar düz koşma şeklindedir. Diğer koşma şekillerinin örneği tespit edilememiştir.

Düz Koşma

Düz koşmalar abab, cccb, dddb... / xaxa, bbba, ccca... biçiminde bir kafiye örgüsüne sahiptir. Düz koşmalar ayak yapıları bakımından da yenileme ayaklı koşma ve yineleme ayaklı koşma olarak ikiye ayrılmaktadır. Yineleme ayaklı koşmalara koşma-şarkı da denilir (Durbilmez, 2020b: 173). Düz koşmalar 11'li hece ölçüsünün 6+5 veya 4+4+3 durak yapısıyla meydana gelmektedir. Düz koşma şekliyle 6+5 durak yapısıyla yazılmış bir şiirin in başlama dörtlüğü örnek verilebilir:

<i>Aşkın kirmeninde / eğerilse ipim</i>	6+5=11
<i>Mevlâ'm dezgâhında / dokur mu bilmem!</i>	6+5=11
<i>Toprağa girince / görünen tipim</i>	6+5=11
<i>Dostlar bir Fatiha / okur mu bilmem! (126/1)</i>	6+5=11

⁸³ Koşma nazım şekli ve tasnifleri ile ilgili geniş bilgi için bk. Dizdaroğlu, 1969: 68-69; Kaya, 2010: 444-446; Köprülü, 2004: 126; Oğuz, 1993: 14; Oğuz ve diğ. 2018: 260-265, Onay, 2012: 113-125; Ozanoğlu, 1940: 26-27; Sakaoğlu, 2014: 105-130; Yardımcı, 2013: 262-297.

⁸⁴ Koşma çeşitleri hakkında geniş bilgi için bk. Durbilmez, 2018: 56-71.

Tablo 3.221. Düz Koşmaların Ayak Yapısı

AYAK YAPILARINA GÖRE DÜZ KOŞMALAR			
Ayak Yapıları	Şiir Numaraları	Sayısı	Oranı
Yineleme Ayaklı Düz Koşmalar	130, 157, 240	3	%6,25
Yenileme Ayaklı Düz Koşmalar	20, 22, 40, 48, 61, 65, 69, 72, 75, 78, 82, 84, 89, 90, 91, 94, 95, 106, 113, 122, 126, 128, 135, 136, 139.2., 139.3., 149, 150, 152, 155, 160, 164, 182, 190, 195, 198, 199, 207, 209.2., 215, 216, 219, 225, 230, 238.	46	%93,75
Toplam		49	%100

Âşık Ali Çatak'ın koşma nazım biçimiyle söylediği / yazdığı şiirleri arasında yineleme ayaklı üç şiiri vardır. Kırk altı şiiri ise yenileme ayaklıdır. Yenileme ayaklı şiir söylemek daha başarılı olarak kabul edilirse âşığın koşma söyleme / yazmada başarılı olduğu sonucuna varılabilir.

Tablo 3.222. Koşmaların Hane Sayısı

HANE SAYILARINA GÖRE KOŞMALAR				
Hane Sayısı	Şiir Numaraları	Sayısı	Oranı	
			Koşma	Genel
3 Haneliler	155, 157	2	%4,16	%0,76
4 Haneliler	20, 40, 61, 78, 82, 89, 91, 106, 126, 139.2., 139.3., 149, 150, 190, 198, 215, 216.	17	%35,41	%6,53
5 Haneliler	22, 48, 65, 69, 72, 75, 84, 90, 94, 95, 113, 122, 128, 130, 135, 136, 152, 160, 164, 182, 195, 199, 207, 209.2., 219, 225, 230, 240, 247.	30	%60,41	%11,15
Toplam		49	%100	%18,46

Âşık Ali Çatak'ın şiirleri arasında üç haneli iki koşması vardır. Bunlar *Yolunun Kölesi Ali'siyim Ben* (155) başlıklı ve yenileme ayaklı şiiri ile *İnan Âhu Gözlüm Ayrılmam Senden* (157) başlıklı ve yineleme ayaklı şiirleridir. Bu şiirlerden biri (155) Âşık Şeref Taşlıova'ya ithafen söylenmiştir. Âşık Şeref Taşlıova Türk Folklor

Dergisi'nin 49. Sayısında “Develi’de Yapılan 3. Seyranî Şenliklerinde Gördüklerim” başlıklı bir yazı yazmış ve bu yazının sonunda Seyranî Delisi Ali Çatak’a diye başlayan bir şiir yazmıştır.⁸⁵ Âşık Ali Çatak da Taşlıova’nın şiirine cevaben bu şiiri söylemiş / yazmıştır. Dört haneli on yedi koşması, beş haneli otuz koşması tespit edilmiştir.

3.5.2. Mani

Genellikle dört dizeden oluşan ve aaxa biçiminde kafiyelenen mani, Türk edebiyatında yaygın olarak kullanılan bir nazım şeklidir. Türk edebiyatının bütün şubelerinde mani örneğine rastlandığını söyleyen Durbilmez buna dayanarak maninin Türk şiirinin ortak bir nazım biçimi olarak da kabul edilebileceğini ifade etmektedir (2018: 51). Maniler yapıları bakımından düz mani, kesik mani, artık mani gibi başlıklara ayrılmaktadır.⁸⁶

Maninin kökeninin Arapça’dan (Köprülü, 2009: 294), Farsça’dan (Gölpınarlı, 1968: 12; Boratav 1955: 286) geldiğini söyleyen araştırmacılar vardır. Mani genellikle tuyuğ ile kıyaslanarak da izah edilmeye çalışılmıştır. 11’li hece ölçüsüyle yazılmış maniler tuyuğa benzemektedir. Kaya, maninin tuyuğdan daha eski olduğunu iddia etmektedir (1998: 316). Belirtmekte yarar vardır ki ilk mani örneğine Dîvânu Lugâti’t Türk’te rastlanmaktadır. Eski Türk şiirinden günümüze kadar mani nazım şekli edebiyatımızda yer almaktadır. Âşık edebiyatında ise âşıkların mani şekliyle şiir söyledikleri / yazdıkları bilinmektedir. Develili Âşık Ali Çatak’ın şiir varlığı içinde iki adet mani nazım şekliyle söylenmiş / yazılmış şiir tespit edilmiştir. Bunlar: *Everek* (96) ve *Gör* (204) başlıklı şiirlerdir. Maniler genellikle 7’li hece ölçüsüyle yazılsa da başka kalıplarla yazıldığı da bilinmektedir. Âşık Ali Çatak’ın şu şiiri 11’li hece ölçüsüyle üç haneden meydana gelmiştir:

Aşk ehline bak da nuru yüzde gör

Fani âlem nedir sırrı özde gör

⁸⁵ Bakınız “Âşıklara Etkileri” başlığında “Âşık Şeref Taşlıova ve Şiiri”.

⁸⁶ Mani hakkında geniş bilgi için bk. Durbilmez, 2018: 51-56; Oğuz ve diğ.: 2018: 243-274, Onay, 2012: 96-113; Kaya, 2004: 25-143; Kaya, 2010: 476-493; Yardımcı, 2013: 17-45.

*Gez dolaş Erciyes'i hikmet nedir
Kekik, reyhan, sümbül türü bizde gör*

*Aşkı öten şeydayı bülbülde gör
Koku nedir miski kokan gülde gör
Yolun düşer ise gel Develi'ye
Seyranî coşunca sözü dilde gör*

*Oku hikmet kitabını sez de gör
Âşık Çatak vatanını gez de gör
Üç kıtaya şöyle nazar eyle de
Atayın gezdiği yeri izde gör (204)*

3.5.3. Semai

8'li hece ölçüsüyle oluşturulan ve genellikle 3-5 bentten örülen şiirlere semaî denilmektedir.⁸⁷ Semaîler genellikle abab, cccb, dddb... veya xaxa, bbba, ccca... şeklinde bir kafiye örgüsüyle meydana getirilmektedir. Tabiat, güzellik, sevgi ve aşk gibi konular ağırlıklı olarak semaîlerde göze çarpmaktadır. Koşmadan hece sayısı ve üslûp bakımından ayrılmaktadır. Semaîde üslûp, *koşmaya göre daha hafif ve uçarıdır* (Yardımcı, 2013: 296). Semaîler yapı bakımından düz semaî, ayaklı semaî, dudakdeğmez semaî, musammat semaî, müracaa semaî, tecnis semaî gibi başlıklara ayrılmaktadır.⁸⁸

Düz semaîler ise ayak yapısına göre kendi arasında ikiye ayrılmaktadır. Bunlar: Yineleme ayaklı semaî ve yenileme ayaklı semaîdir. Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirleri arasında semaî nazım şekliyle yazılan şiirler bulunmaktadır. Bunların hepsi düz semaî şeklindedir ve ayak yapılarına göre şöyle gösterilebilir:

⁸⁷ Aruz vezninin etkisiyle 16'lı hece ölçüsü ile yazılan / söylenen semaî çeşidi de yazılı edebiyat kaynaklı nazım biçimleri arasında yer almaktadır (Durbilmez 2018: 71).

⁸⁸ Semaî hakkında geniş bilgi için bk. Durbilmez, 2018: 71-80; Durbilmez, 2019c: 118-120; Durbilmez, 2020b: 177-181; Kaya, 2010: 652; Oğuz ve diğ. 2018: 268-270; Onay, 2012: 196-202; Yardımcı, 2013: 296-298.

Tablo 3.223. Semaîlerin Ayak Yapısı

AYAK YAPILARINA GÖRE SEMAİLER				
Ayak Yapısı		Şiir Numaraları	Sayısı	Oranı
Yineleme	Ayaklı	29, 38, 41, 54, 86, 109, 114.1., 140, 141, 232, 206, 214, 226.2., 236, 226.1.	15	%31,25
Yenileme	Ayaklı	13, 28, 37, 42, 49, 66, 68, 71, 79, 97, 108, 115, 119, 123, 133, 134, 137.1., 138, 146, 159, 161, 167, 177, 203, 211, 221, 222, 224, 227.3., 208, 229, 233, 241.	33	%68,75
Toplam			48	%100

Âşık Ali Çatak'ın semaîleri arasında on beş adet yineleme ayaklı, otuz üç adet de yenileme ayaklı şiir tespit edilmiştir. Semaîleri arasında da yenileme ayaklı şiirlerin sayıca daha fazla olduğu dikkat çekicidir. Âşığın az haneli biçimlerdeki şiirleri daha çok yenileme ayaklıdır. Fakat hane sayısının arttığı –örneğin destan- biçimlerde yenileme ayaklı şiirler sayı bakımından yerini yineleme ayaklı şiirlere bırakmaktadır. Bu da âşığın uzun şiirlerde yenileme ayak kullanmaktan geri durduğunu göstermektedir.

Hane sayılarına göre ise şöyle sınıflanmaktadır:

Tablo 3.224. Semaîlerin Hane Sayısı

HANE SAYILARINA GÖRE SEMAİLER				
Hane Sayısı	Şiir Numaraları	Sayısı	Oranı	
			Semaî	Genel
3 Haneliler	206, 141, 214, 237	4	%8,33	%1,53
4 Haneliler	13, 41, 54, 114.1., 146, 161, 222, 229, 233, 226.1.	10	%20,83	%3,84
5 Haneliler	28, 29, 37, 38, 42, 49, 66, 68, 71, 79, 86, 97, 108, 109, 115, 119, 123, 133, 134, 137.1., 138, 140, 159, 167, 177, 203, 208, 211, 221, 224, 226.2., 227.3., 232, 241.	34	%70,83	%13,07
Toplam		48	%100	%18,46

3.5.4. Destan

Nazım şekli olarak destan, “uyak örgüsü bakımından genellikle koşma ve semaîye benzeyen fakat bent / dörtlük sayısı bakımından daha uzun âşık tarzı şiir”dir (Durbilmez, 2020b: 181). Nazım birimi dörtlüktür. Destan denildiği zaman daha çok kahramanlık konularının anlaşıldığı söylenebilir ama âşık edebiyatında destan şeklindeki ürünler her zaman kahramanlık konusunu işlemeyebilir. Nitekim Durbilmez hemen her konuda söylenmiş / yazılmış destanlara rastlamanın mümkün olduğunu söylemektedir (2020b: 181).

Farsça kökenli destan sözcüğü Türk edebiyatı içinde çok önemli bir yere sahiptir. Erken devir Türk edebiyatından günümüze, sözlü edebiyattan yazılı edebiyata dek o kadar önemli ürünler ortaya çıkmıştır ki bunlar arasında tam bir destan özelliği göstermese dahi destan olarak anılanlar (mesela Dede Korkut Destanı) olmuştur. Bu durum, destanın önemini gösteren önemli bir örnektir. Günümüz edebiyat ürünlerinde ve özellikle âşık edebiyatında da destan teriminin bu derece önemli olduğu söylenebilir. Türk Dünyası Destancılık Geleneği içinde Âşık Edebiyatı Destancılık geleneğinden söz edilmesi mümkündür. Destan terimi, âşıklık geleneğinde kendine özgü bir kimlikle karşımıza çıkmaktadır. Bu terimin araştırmacılar tarafından müstakil bir tür olarak kabul edildiği (Dizdaroğlu, 1969; Boratav, 1968; Çobanoğlu, 2000) ⁸⁹gibi şekil olarak kabul edenler (Onay, 2012; Sevük, 1942; Dilçin, 1983) ya da hem tür hem şekil başlığı altında inceleyenler (Oğuz, 1993; 2019) de olmuştur. Destan nazım şekliyle yazılan şiirlerde konu sınırlaması olmadığı için işlenen konulara göre tür adları ortaya çıkmıştır. Bunlara türler başlığında değinilmiştir.

Destanlar bent sayılarına göre sınıflandırılabilirdiği gibi genel yapıları bakımından da şöyle tasnif edilmektedir: 1.Mani-Destan, 2.Koşuk-Destan, 3.Semaî-Destan, 4.Koşma-Destan, 5.Kalenderî-Destan, 6.Divanî-Destan, 7.Semaî-Destan (16 heceli /

---

⁸⁹ Çobanoğlu, burada zikredilen çalışmasında aslında destanı tür olarak kabul etmektedir. Çalışmasının adında da zaten “destan türü” ifadesi bulunmaktadır. Bununla birlikte çalışmasının içeriğinde şekil bakımından da destanı ele almaktadır (2000: 14-17). Çalışmasının bütününde destanı tür olarak kabul edip tür kavramı etrafında tasnifler yaptığı için burada “tür kabul eden araştırmacılar” arasında zikredilmiştir.

4 mefâilün kalıplı), 8.Mesnevî-Destan (Durbilmez, 2020b:183-184).⁹⁰ Develili Âşık Ali Çatak'ın şiir varlığı arasında bunlardan üçünün kapsamına giren örnekler tespit edilmiştir: 1.Mani-Destan, 2.Semaî Destan, 3.Koşma-Destan.

Tablo 3.225. Destanlarda Hece Ölçüsünün Durumu

HECE SAYILARINA GÖRE DESTANLAR				
Hece Sayısı	Şiir Numarası	Sayısı	Oranı	
			Destan	Genel
5 Heceliler	43, 98, 114.2., 212.	4	%2,48	%1,53
7 Heceliler	104	1	%0,62	%0,38
8 Heceliler	3.1., 3.2., 6, 8, 11, 14.1., 14.2., 16, 21, 23, 26, 27, 30, 31, 32, 44, 45, 46, 47, 53, 55, 56, 58, 59, 62, 63, 64, 77.1., 85, 88, 92, 96, 99, 100, 102, 103, 116, 117, 124, 127, 131, 132, 137.2., 144, 145, 151, 153, 154, 156, 165, 168, 170, 171, 173, 174, 175, 176, 179, 180, 183, 184, 185, 186, 192, 193, 194, 196, 197, 200, 210, 213, 226.3., 227.1., 227.2, 231, 236, 239, 242, 244, 245, 246.1., 246.2.	82	%50,93	%31,53
11 Heceliler	1, 2, 4, 5, 7, 9, 10, 12, 15, 17, 18, 19, 24, 25, 33, 34, 35, 36, 39, 50, 51, 52, 57, 60, 67, 70, 73, 74, 76, 80, 81, 83, 87, 93, 101, 105, 107, 110, 111, 112, 118, 120, 121, 125, 129, 139.1., 142, 143, 147, 162, 166, 169, 181, 191, 195, 196, 199, 206, 214, 187, 188, 189, 201, 202, 205, 209.1., 209.3., 217, 218, 223, 228, 234, 238.	73	%45,34	%28,07
14 Heceliler	243	1	%0,62	%0,38
Toplam		161	%100	%61,92

Âşık Ali Çatak'ın destanları içinde beş heceli dört şiiri vardır. Bunlar Der Allah Allah (43) başlıklı ve yineleme ayaklı, İrsız Diyerek (98) başlıklı ve yineleme ayaklı, Mustafa Kemal (114.2.) başlıklı ve yineleme ayaklı, Bak Bizim Yunus (212) başlıklı

⁹⁰ Bunlar hakkında geniş bilgi için bk. Durbilmez, 2018: 80-102; Durbilmez, 2020b: 181-187.

ve yineleme ayaklı şiirlerdir. Yedi heceli ise bir destanı bulunmaktadır. Bu da Aç Kapını Biz Geldik (104) başlıklı ve yenileme ayaklı şiirdir. Bu şiirde âşık Ayasofya Camisi'ni işlemektedir. Âşığın yaşadığı dönem Ayasofya'nın cami olarak kullanılmadığı yıllara denk geldiği için cami olarak ibadete açılması gerektiğini söylemekte ve buna hasret kalındığını belirtmektedir. Şiirde Ayasofya övgüyle tasvir edilmektedir. Bir bendi burada örnek olarak verilebilir:

Ayasofya'm dök tozun

Göster haşmetli yüzün

Milletim verdi izin

Aç kapını biz geldik

Gamı, kederi sildik (104/2)

Âşık Ali Çatak'ın sekiz heceli seksen iki, on bir heceli yetmiş üç destanı tespit edilmiştir. En çok sekizli hece ölçüsünü tercih ettiği görülmektedir. On dört heceli de bir destanı bulunmaktadır. Bu da Baş Kaldırma Kızıla Kahraman Tugayımız (243) başlıklı yiğitleme türünde söylediği bir şiiridir.

Tablo 3.226. Destanların Hane Sayıları

HANE SAYILARINA GÖRE DESTANLAR				
Hane Sayısı	Şiir Numaraları	Sayısı	Oranı	
			Destan	Genel
6 Haneliler	2, 3.1., 3.2., 4, 10, 14.1., 14.2., 23, 24, 25, 34, 43, 53, 56, 57, 58, 67, 76, 77.1., 85, 87, 93, 99, 102, 103, 107, 116, 118, 125, 139.1., 145, 151, 154, 156, 162, 169, 170, 171, 175, 176, 183, 184, 187, 192, 193, 196, 197, 200, 209.1., 212, 227.1. 227.2. 228, 238, 245., 246.2.,	56	%34,78	%21,53
7 Haneliler	6, 7, 19, 21, 27, 30, 33, 35, 36, 39, 46, 47, 51, 52, 59, 81, 92, 96, 104, 105, 114.2., 117, 121, 129, 142, 143, 144, 147, 153, 165, 166, 174, 179, 180,185, 188, 194, 210, 226.3., 234, 242, 243, 246.1.	43	%26,70	%16,53
8 Haneliler	16, 18, 31, 50, 73, 80, 83, 98, 100, 124, 131, 148,	19	%11,80	%7,30

	173, 189, 191, 205, 209.3., 223, 231.			
9 Haneliler	8, 11, 55, 62, 63, 70, 110, 132, 137.2, 163, 202, 213, 218.	13	%8,07	%5
10 Haneliler	5, 12, 15, 26, 32, 64, 120, 158, 201.	9	%5,60	%3,46
11 Haneliler	9, 60	2	%1,24	%0,76
12 Haneliler	101, 127, 178, 181.	4	%2,48	%1,53
13 Haneliler	74, 111	2	%1,24	%0,76
14 Haneliler	88	1	%0,62	%0,38
15 Haneliler	1, 186	2	%1,24	%0,76
16 Haneliler	44, 168	2	%1,24	%0,76
17 Haneliler	236, 239, 244	3	%1,86	%1,15
18 Haneliler	112, 217	2	%1,24	%0,76
19 Haneliler	17	1	%0,62	%0,38
33 Haneliler	45	1	%0,62	%0,38
34 Haneliler	172	1	%0,62	%0,38
Toplam		161	%100	%61,92

Âşık Ali Çatak'ın destanları içinde altı haneli elli altı şiir tespit edilmiştir. Yedi haneli kırk üç, sekiz haneli on dokuz, dokuz haneli on üç, on haneli dokuz, on bir haneli iki, on iki haneli dört, on üç haneli iki, on dört haneli bir, on beş haneli ve on altı haneli iki, on yedi haneli üç, on sekiz haneli iki, on dokuz, otuz üç ve otuz dört haneli ise birer destanı bulunmaktadır.

Tablo 3.227. Yapı Bakımından Destan Çeşitleri

YAPILARINA GÖRE DESTAN ÇEŞİTLERİ				
Destan Çeşitleri	Şiir Numaraları	Sayısı	Oranı	
			Destan	Genel
Mani-Destan	96, 114.2., 212	3	%1,86	%1,15
Koşma-Destan	1, 2, 4, 5, 7, 9, 10, 12, 14.2., 15, 17, 18, 19, 24, 25, 33, 34, 35, 36, 39, 50, 51, 52, 57, 60, 67, 70, 73, 74, 76, 80, 81, 83, 87, 93, 101, 105, 107, 110, 111, 112, 118, 120, 121, 125, 129, 139.1., 142, 143, 147, 148, 158, 162, 163, 166, 169, 172, 178, 181, 187, 188, 189, 191, 201, 202, 205, 209.1., 209.3., 217, 218, 223, 228, 234, 238.	74	%45,96	%28,46

Semaî-Destan	3.1., 3.2., 6, 8, 11, 14.1., 14.2., 16, 21, 23, 26, 27, 30, 31, 32, 43, 44, 45, 46, 47, 53, 55, 56, 58, 59, 62, 63, 64, 77.1. 85, 88, 92, 96, 99, 100, 102, 103, 104, 116, 117, 124, 127, 131, 132, 137.2., 144, 145, 151, 153, 154, 156, 165, 168, 170, 171, 173, 174, 175, 176, 179, 180, 183, 184, 185, 186, 192, 193, 194, 196, 197, 200, 210, 213, 226.3., 227.1., 227.2., 231, 236, 239, 242, 244, 245, 246.1., 246.2.	84	%52,17	%32,30
Toplam		161	%100	%61,91

Âşık Ali Çatak'ın destanlarını yapıları bakımından kendi içinde bir kez daha değerlendirdiğimizde mani-destan, koşma-destan ve semaî-destan yapılarından şiirler görmekteyiz. Mani-destan yapısında üç şiir, koşma-destan yapısından yetmiş dört şiir, semaî-destan yapısında seksen dört şiir tespit edilmiştir:

3.5.4.1. Mani-Destan

Mani nazım şeklinin kafiye örgüsü ile oluşmuş bentlerden örülen destanlara mani-destan denilmektedir. Âşık Ali Çatak'ın şiirleri içinde bu nazım şekliyle üç şiir (96, 114.2., 212) tespit edilmiştir. Bunlardan: *Everek* (96) başlıklı şiiri örnek olarak verilebilir:

Ey Everek Everek

Güzellerin civelek

Ayrılığa sebep ne

Aldım seni severek

Etrafın karlı dağlar

Özlerin bahçe bağlar

Senden ayrı düşeli

İçerim bak kan ağlar

Caddeler çarşı Pazar

İnsanın okuryazar

*Senin güzelliğine
Görenler eyler nazar*

*Soğuk suların akar
Gül reyhanın mis kokar
Ben gurbette kaldıkça
Canan yoluma bakar*

*Sümbül karışmış güle
Naz ederler bülbüle
Sıladan çıktım yola
Yar demez güle güle*

*Su doldurdum destime
Destan yazdım üstüne
Bizi ayırt etmeye
Şu feleğin kastı ne*

*Âşık Çatak sitemde
Aşk ateşi var tende
Kan ağladı gözlerim
Yaş kalmadı hiç bende! (96)*

3.5.4.2. Koşma-Destan

11’li hece ölçüsüyle abab, cccb, çççb... /xaxa, ccca, ddda... biçiminde kafiye örgüsüyle oluşan destanlara ise koşma-destan adı verilmektedir. Âşık Ali Çatak’ın şiirleri arasında 74 şiir koşma-destan özelliği taşımaktadır: 2, 4, 7, 10, 12, 14.2., 15, 17, 18, 19, 24, 25, 33, 34, 35, 36, 39, 50, 51, 52, 57, 60, 67, 70, 73, 74, 76, 87, 93, 101, 105, 107, 110, 111, 112, 118, 120, 121, 125, 142, 143, 147, 148, 158, 162, 163, 166, 172, 178, 181, 187, 188, 189, 191, 201, 202, 205, 209.1., 209.3., 217, 218, 228, 238.

3.5.4.3. Semai-Destan

8'li hece ölçüsüyle abab, cccb, çççb... /xaxa, ccca, ddda... biçiminde kafiye örgüsüyle oluşan destanlar da semaî-destan olarak adlandırılmaktadır. Âşık Ali Çatak'ın şiirleri arasında 84 şiir semaî-destan özelliği taşımaktadır: 3.2., 6, 8, 11, 14.1., 14.2., 16, 23, 30, 31, 32, 45, 46, 47, 55, 56, 58, 59, 62, 63, 77.1. 85, 88, 92, 96, 99, 100, 102, 103, 116, 124, 127, 131, 132, 137.2., 144, 145, 151, 153, 154, 156, 165, 168, 170, 173, 174, 176, 180, 183, 184, 185, 186, 192, 193, 194, 196, 197, 210, 213, 226.3., 227.1., 227.2., 231, 236, 239, 244, 245, 246.1.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ŞİİR SANATINDAKİ ESTETİK DÜŞÜNCE UNSURLARI: DİL VE ÜSLÛP ÖZELLİKLERİ

4.1. Dil Özellikleri

4.1.1. Şiire Yansıyan Konuşma Dili

Yaşadığı toplumun temsilcisi olarak bilinen âşıklar şiir söylerken o toplumun konuşma dilini, yerel söyleyişlerini yansıtmaktadırlar. Çünkü onlar “içinde buldukları durumu, duyuş düşünüş biçimlerini, seslendikleri kitlenin diliyle aktararak onlarla bütünleşirler. Kullandıkları geleneğe özgü kelime kadrosu, yerel anlatımla beslenerek anlatıma ayrı bir çeşni ve renk katmaktadır” (Artun, 2005: 153). Develili Âşık Ali Çatak’ın şiirlerinde de Develi ilçesinin konuşma diline ve yerel söyleyişlerine ait örnekler fazlaca görülmektedir. Böylece âşık yerel söz ve söyleyişleri geleneğin içinde kullanarak hem kendine özgü bir üslup yaratmakta hem de yörenin yapısına ait izleri şiirlerine yansıtmaktadır. Mahalli söyleyiş ve sözcükler ayrı bir bölümde genişçe sunulacağı için burada belirgin bazı örnekler verilecektir:

Yolunda yoruldu yoştı (30/1c)

Burada *yoruldu yoştı* söz öbeği yakın anlamlı iki sözcüğün yan yana gelmesiyle ikileme olarak kullanılmıştır. Yoştı sözcüğü ise yoğşumak fiili ile ilgilidir. Yoğşumak, yıpranmak anlamına gelmektedir (GTS). Yoruldu sözcüğünden sonra yıprandı anlamında yoğşudu > yoştı sözcüğü kullanılmıştır. Çatak da aynı / yakın anlama gelen iki sözcükle anlamı kuvvetlendiren bir ifadeye yer vermiş ve yöre ağzını böylece yansıtmıştır.

Omuzlar üstünde bir elden ele (111/9a)

Gömmeye giderler hep yele yele (111/9b)

Derleme sözlüğünde (DS) verilen maddeye göre yelmek, yörede çabuk yürümek anlamındadır. Âşık burada cenaze töreni sırasında mezara giderken insanların nasıl hızlı yürüdüğünü ifade etmek için bu ikilemeyi kullanmıştır. Benzer bir anlam yeldirmek sözcüğü üzerinden de sağlanmıştır. Yeldirmek de koşturmak anlamına gelmektedir (DS).

: *Sağa sola yeldirirsin* (14.2./2a)

Horuzlar öterken şafak sökerken (143/3a)

Türkiye Türkçesi ölçünlü dilinde horoz olarak yer alan sözcük yöre ağzında ikinci hecedeki geniş sesin daralmış biçimiyle u sesiyle kullanılmaktadır. Âşığın şiirinde bu yerel unsur göze çarpmaktadır.

Çok dertlere eden düçar (14.1./3b)

Burada iyelik kökenli ñ eki görülmektedir. Âşığın şiirlerinde bunun çokça örneği vardır.

Âşık Çatak benim adım

Arşa yükseldi feryadım

Doğduğuma etsin ladim

Seni gidi yalan dünya (14.1./6)

Yörede pişman olmak, acınacak durumdaki pişmanlık anlamlarında kullanılan ladim sözcüğü âşığın şiirinde geçmektedir. Bu sözcüğün gelişimi ise nadim > ladim şeklindedir.

Edeb ehramın çallandı (45/25b)

Derleme sözlüğünde (DS) *örtünmek*, *sarınmak* anlamlarındaki çallanmak sözcüğü edep ihramının giyilmesi şeklinde mecazi anlamda kullanılmaktadır. Çallanmak sözcüğünün çullanmak sözcüğünden ileri geldiği düşünülebilir.

Bindi sırta, etti yañır (186/9b)

Derleme sözlüğünde (DS) *yük ve binek hayvanının sırtında*, *eğer ve semerin açtığı yara* anlamında Kayseri ve yöresinde kullanılan yanır sözcüğü de âşığın bu şiirinde yer almaktadır.

Derleme sözlüğünde (DS) *bağ-bahçe veya tarla sınırı* anlamına gelen keli sözcüğü de şu dizelerde geçmektedir: *Ben olayım komşu senin kelinde* (19/7ç)

4.1.2. Ekler

Çokluk 1. Kişi İstek Kipi

Yörede çokluk 1. Kişi istek kipi –a / -a; 1. Çokluk şahıs eki -k kullanılmaktadır:

*Helallaş**ak** doya doya* (168/12b)

*Hangi bir hikmetin sırrını say**ak*** (34/3c)

*Kısacası ed**ek** methi* (58/1b)

*Âşık Çatak fazla, gid**ek** öteye* (93/6a)

*Tez zamanda eğitime yöne**lek*** (95/1ç)

*Ağaç dikek yeşil göreb**ek*** (99/1ç)

Çokluk 2. Çokluk Şahıs Emir Eki

*Mudilikten etme**ñ** rücu* (68/4c)

Fiil Çekimlerinde Kişi Ekleri

2. Teklik Kişi Eki

Ağırlıklı nazal n ile kullanılan iyelik kökenli 2. Teklik şahıs eki -(a)n, -(e)n de âşığın şiirlerinde yansımaktadır:

Âşık Çatak bu da geldi başına

*Veren Hakk'tır karşı**aman** işine*

*Kitapta, defterde büti**n** karşına*

*Çıkarsa hep mazin n'e**ylene** bilemem!* (122/5)

*Dertliyim derdimden bilebil**in** mi?* (76/2ç)

4.1.3. Ses Olayları

4.1.3.1. Ses Düşmesi

*Doktor, ilaç, iğne, Şifas**ın** arar* (111/2c) Bu dizede on iki heceden on bir heceye düşürmek için yapılan ses düşmesi mevcuttur. Eksiz yükleme halinden dolayı ses düşmesinin olmadığı da söylenebilir. Bununla birlikte ölçünlü Türkiye Türkçesi kullanımında bu sözcük *şifasını* biçiminde kendini gösterdiği için ses düşmesinin varlığını kabul etmek gerekmektedir. Şifasını sözcüğündeki *ı* sesi düşürülerek hece birliği sağlanmaktadır. Aynı amaçla şu örnek de görülmektedir: *Hayıra yorulmaz vallah bu gidiş* (110/8b) *Âşık Çatak taruz coşku başladı* (143/6a) Taarruz

sözcüğündeki a ve r sesleri düşürülerek kullanılmış ve bu ses düşmesi aynı zamanda hece kaybına yol açmış, hece düşmesi / orta hece yutumu olayı ortaya çıkmıştır.

Diğer ses düşme örnekleri şöyle gösterilebilir:

a> **Ø**: katarakt > katrak

Katrakla kapattı iki gözümü (182/2b)

f> **Ø**: affına > afına (ünsüz tekleşmesi)

Yalvar Allah'ın afına (236/13b)

h> **Ø** : şahadet > şadet (hece yutumu)

Birliğine şadet ederim Allah (2/4b)

Dakika > dakika (orta hece ünlüsünün düşmesi)

Beş on dakika dinlenmeye verilir (60/4b)

n> **Ø** Muhannet > muhannet (ünsüz tekleşmesi)

Niye olursuz muhanet (167/3a)

Enflasyon > eflasyon

Eflasyon bizi boğan (214/1c)

r> **Ø**: şerrine > şerine (ünsüz tekleşmesi)

Aklım ermez hayırına, şerine (89/1a)

t> **Ø** : taht > tah (son seste h düşmesi)

Bütün sefaletler kurdu tah bende (20/3ç)

u> **Ø** :Koyuver > koyver

Koyver gitsin seher vakti (88/15ç)

v> **Ø** :Evvelim > evelim (ünsüz tekleşmesi)

Aslım topraktır evelim (196/5a)

4.1.3.2. Ses Türemesi

Kalmasın dostlar da ahtım hayında (118/3b) dizesinde y sesi türemesinin örneği vardır. *Hain* sözcüğündeki ünlü çatışmasının giderilmesi için iç seste y türetilmiştir Ayrıca Arapça kökenli hain sözcüğü bu kullanımla büyük ünlü uyumuna sokularak Türkçeleştirilmiştir. Şu örnekte de bir ağız özelliği görülmektedir: *Bizi dinlerkene coştukça coştun* (238/2c) Burada türeyen e sesi, ağızlarda sıkça rastlanan seslenme ünlemidir. Bununla birlikte âşğın bu e sesini hece ölçüsünde uyumu sağlamak için kullandığı da düşünülebilir. Diğer ses türemesi örnekleri şöyle sıralanabilir:

e:

Plevne > Pelevne (Ön seste çift ünsüz bulunmasından dolayı aralarında e ünlü türemesi oluşmuştur.)

Pelevne marşını çaldırdı neslim (69/2c)

h:

Muteber > muhteber (Arapça ayın ünsüzünün düşürülmesi nedeniyle *h* türemiştir.)

Yigirmi bir sessiz sekiz muhteber (18/2a)

İhtikat > itikat (Arapça ayın ünsüzünün düşürülmesi nedeniyle *h* türemiştir.)

Kalem yük iman yük ihtikat (146/1a)

akik > hakik

Yakut, inci, hakik, mercan (239/10a)

ı:

Kayında > kayıtında (Vurgusuz orta hece ünlülerinin korunması olarak da açıklanabilir.)

Okul kayıtında, nikâh bağında (50/5a)

Hayra > hayıra

Hayıra iletir her işi Allah (61/2b)

Varsa > varısa

Ne varısa hep vermeli (109/5b)

Kahrı > kahır

Gurbetin kahır tak dedi cana (219/1c)

i:

Hepsine > hepisine

Hepisine tadın katmış (6/3b)

Hasretlik > hasiretlik

Ete hasiretlik, peynir çile mi? (73/2c)

Coğrafya > coğrafiya

Coğrafiya, tarih, öğrendim senden (93/2a)

Kabre > kabire

Ölmeden kabire sen olun giren (101/8b)

Emrin > emirin

Emirin yeterdi, sağ olsaydın tek (121/6b)

Hemi > hem

Hemi Urfa, hemi Konya (46/3b)

Moderndir > moderindir

Moderindir Halk Bankası (58/3ç)

Zehri > zehiri

içirdi zehiri gurbette bayram (120/7ç)

seyrine > seyirine

Seyirine doyum olmaz (237/1ç)

Enflasyon > eflasiyon

Eflasiyon bizi boğan (214/1c)

Hem > hemi

Alim insan altın hemi de yakıt (217/2c)

ş:

döşeme > döşşeme (ünsüz ikizleşmesi)

Kıyma döşşemeye geçilmiş mantı (60/3ç)

u:

grup > gurup

Tahlil, filim gurup gurup (47/2a)

ü:

Ömürü / ömrü

Ömürü götürür çileyi çekmek (15/8a)

Mühürü > mührü

Türklüğün mühürü zulme vuruldu (107/2c)

Zulüme > zulme

Oğuzlar zulüme attı dayağı (158/10a)

v:

dua > duva

Diller Hakk'a eder duva (88/9b)

y:

hile > hiyle

Yetmez mi yaptığın hesaba hiyle (12/1b)

Kail olur > kayıl olur (ünlü kalınlaşması ve iç seste y türemesi)

Kayıll olur tufanına yeline (101/6b)

4.1.3.3. Ses Değişmeleri

ı > u:

kapısı > kapusu (Sözcüğün Eski Anadolu Türkçesi dönemindeki biçiminin âşığıın ağzında korunduğu da söylenebilir.)

Çanakkale yurdun giriş kapusu (67/1a)

e > a:

meyve > meyva

Meyvaları ballandıkça (127/3b)

Azrail > ezrail

Ezrail gelip de takmadan kanca (217/4c)

i > e:

diyelim > deyelim (kapalı e ve i nöbetleşmesi)

Her yemek bitimi deyelim şükür (61/3a)

Giydirdi > geydirdi

şeytanlara dahi külah geydirdi (110/5c)

emekle > imekle-

İmekler yaramaz sürünür gezer (112/6b)

inmezsın > Enmezsın

Yerin yüce şanın yüce enmezsın (130/3a)

bilmeyen > Bilmiyen (İç seste y ünsüzünün etkisiyle ünlü daralması)

Bilmiyen anlamaz benim hâlimden (135/3a)

İndirenler > Endirenler

Kabre beni endirenler (168/4b)

i > ı

helalliğe > Helalliğa

Hakka helâlliğa gider yolculuk (111/2ç)

hakikati > Hakikatı (a ve t seslerinin ince sesler olarak telaffuz edilmemesinden dolayı ek kalın ünlü ile gelmiştir.)

Hakkı hakikatı iyi bilirsın (111/13b)

firkati > Firkatı

Anan, baban, kardeş, kavim fırkatı (120/8c)

hayli > Haylı

Haylı zaman uzak kaldım sılaya (126/2a)

süratli > Süratlı

Yarış aşkı çok süratli (131/5b)

İ > u:

kavim > kavum (v ünsüzünün etkisiyle yuvarlaklaşma)

Kavum, kardaş, din kardaşım (168/4b)

İ > ü:

gülistan > gülüstan

Gül gülüstan baharla (191/7a)

Müsrifi > müsrüfü (m ünsüzünün etkisiyle yuvarlaklaşma)

Cimriler müsrüfü yerse gerektir (202/2ç)

k > g:

rızkın > rızgın (seda benzeşmesi)

Haram, günah demez yer kulun rızgın (202/4c)

Şefkatliydin > şefgathıydın (ünsüz aykırılışması)

Baba şefgathıydın Osman Atila (4/2ç)

Kaliçya'sına > Galiçya'sına

Trablus, Kafkasya Kaliçya'sına (107/3a)

K > ğ:

mahluku > mahlûğu

Bütüin mahlûğu yaşatan (197/2a)

K > h:

akçe > ahçe

Geçmez ahçe pul olayım! (137.1./2ç)

M > n:

tembel > tenbel

Boşa harcar tenbel olan yazını (34/4b)

Sümbül > sünbül

Kekik, reyhan, sünbül türü bizde gör (204/1ç)

T > d

tezgâh > dezgâh

Mevlâ'm dezgâhında dokur mu bilmem! (126/1b)

Mert > merd

Merd idi, kâ mildi gerçek sözünde (91/3b)

Nöbete > nöbede

Çağırıldı Mevlâsı nöbede gitti (91/3c)

Koştum > koşdum (ünsüz aykırılışması)

Hayır işe candan koşdum (102/4a)

Fırsatı > firsadı

Fırsadı buldukça azıyor hınzır (188/4b)

İtikat > itikad

İtikad et, buna inan (46/6b)

Münezzehtir > Münezzehdir

Münezzehdir yoktur yeri (66/1c)

Metot > metod

imar, metod Öğretmen Bank (108/3ç)

sıratdan > Sıratdan

Sıratdan cennete sürer yolculuk (111/12ç)

Söyletensin > Söyledensin

Bülbül gibi söyledensin (170/ç)

Yaratana > Yaradana

Yaradanın son nebisi (45/2c)

O > u:

horoz / horuz

Horuzlar öterken şafak sökerken (143/3a)

U > o:

serum / serom

Serom, iğne vurur peşine tablet (84/2a)

Usandı > osandı

Doktor da osandı bana bakmaya (84/4a)

Yoğruldu > yuğruldu

Kan ile yağruldu bu Anadolu (150/4b)

U > ü:

mucize > Mücize

Türk'e mucizesi yaradan Hakk'ın (189/2b)

ü > e

bürüyünce > bürüyüncü

Dalı meyva bürüyüncü (63/1b)

4.1.3.4. Yansıma Sözcükler

*Gördü gözler doğan **inga** bebeği (112/2a)*

*Kopasica burnun **hınkır** mendille (36/2a)*

4.1.3.5. Tekrarlamalar

Tekrarlama örnekleri daha çok ayak dizelerinin tekrarlandığı her dörtlüğün son dizesinde görülmektedir. Diğer dizelerde de tekrarlama örnekleri mevcuttur. Şu şekilde sıralanabilir:

Sorma **Ankara Ankara** (11/1ç)

Geldim **Ankara Ankara** (11/2ç)

Gezdim **Ankara Ankara** (11/3ç)

Geldim **Ankara Ankara** (11/4ç)

Kaldım **Ankara Ankara** (11/5ç)

Göçtüm **Ankara Ankara** (11/6ç)

Öldüm **Ankara Ankara** (11/7ç)

Yandım **Ankara Ankara** (11/8ç)

Azdım **Ankara Ankara** (11/9ç)

Yakasız gömleği tak **doya doya** (15/1ç)

Kanını toprağa kat **doya doya** (15/2ç)

Kara toprak mesken, yat **doya doya** (15/3ç)

Yıkanır pak ruhun pak **doya doya** (15/4ç)

Yaş saçan dostlara bak **doya doya** (15/5ç)

Yükselen figana bak **doya doya** (15/6ç)

Çektim hasretini çok **doya doya** (15/7ç)
Feleğin sillesin tat **doya doya** (15/8ç)
Ahret ışıkların yak **doya doya** (15/9ç)
Artırır kardeşim çok **doya doya** (15/10ç)
Bazan göklerde sin, **bazan** zeminde (15/4a)
Yigirmi dokuz harf olursa ezber (18/2a)
Yigirmi bir sessiz sekiz muhteber (18/2b)
Öğren aritmetik kolaylar için (18/5b)
Öğren fen ilimi söyleyim peşin (18/5c)
Okumak şevk verir lisan diline (18/3c)
Okumak deyince birazcık düşün (18/5a)
Kimisi darda da istiyor Hızır (35/1a)
Kiminin derdi çok, ediyor vızır (35/1c)
Kimisi alkollü, **kimi** boyalı (35/2a)
Kimisi taksili, **kimi** yayalı (35/2b)
Kimisi sadedir, **kimi** foyalı (35/2c)
Kimi alın teri döker, bol emek (35/3a)
Reklâmlarda kadın moda **kimisi** (35/5a)
Sizden **bize bizden size** (42/1b)
Hemi Urfa, **hemi** Konya (46/3b)
Kimi yaşar, **kimi** ölür (71/3c)
Bülbülü gül nare yakar (85/5c)
Bülbül öter seher vakti (88/5ç)
Gâh göğe çıkarsın, **gâh** gezen yerde (160/1a)
Gâh deva olursun çaresiz derde (160/1b)
Kim balta vurursa beli bükülsün (163/a)
Kim ateş atarsa eli dökülsün (163/b)
Kim dalın keserse kolun sökülsün (163/c)
Hakkı olan gelsin alsın (168/13a)
Hakkım varsa helal olsun (168/13b)
Hakkınızı helal edin (168/13ç)
Neler gördü **neler** bu bahtı kara (172/3b)

Kimisin uçurmuş, **kimin** sürünmüş (195/2a)

Kimisin sırtına kemik bürünmüş (195/2b)

Allah'ın Resulü Mahmut **güzeldir** (199/1b)

Demircinin piri Davud **güzeldir** (199/1ç)

Millette yazık olur (206/1ç, 2ç, 3ç)

Seyirine doyum olmaz (237/1ç, 2ç, 3ç)

Lütfundan verirse hayır **ettirir** (217/6a)

Kahrından verirse sıkım **ettirir** (217/6b)

4.1.3.6. İkilemeler

Aynı sözcüklerle oluşturulanlar:

burcu burcu (3/5a)

hazin hazin (9/7c)

köşe köşe (11/4c)

doya doya (15/5b)

yana yana (11/8c)

yata yata (12/8c)

pare pare (20/4ç)

hışır hışır (25/4a)

dolanı dolanı (34/5)

nakış nakış (38/3b)

gurup gurup (47/2a)

tek tek (50/6a)

yeşil yeşil (52/6a)

sıra sıra (59/1a)

duya duya (62/1a)

saya saya (62/1c)

dalga dalga (70/5ç)

gonca gonca (74/2c)

adım adım (75/1a)

bir bir (78/1c)

konca konca (85/3c)
neler neler (86/3a)
kana kana (86/3b)
mine mine (88/2a)
al al (88/6b)
acı acı (88/7a)
satır satır (92/4a)
dolü dolü (92/5b)
şiiir şiiir (93/4ç)
gürül gürül (104/3b)
yele yele (111/9b)
şehir şehir, köy köy (118/6b)
tümen tümen (125/4a)
mırıl mırıl (128/1a)
zırıl zırıl (128/1b)
efil efil (128/4a)
sıcak sıcak (136/1ç)
hece hece (136/3a)
cazır cazır (137.1/4c)
vızır vızır (144/3c)
karış karış (172/2c)
selek selek (177/1c)
salkım salkım (177/5c)
Boncuk boncuk (220/5ç)
nöbet nöbet (226.3./4b)
koşa koşa (236/7a)
köy köy (238/2a)
Çiçek çiçek (239/7a)
Zaman zaman (243/3b)
Kardeş kardeş (206/2a)
tıkır tıkır (244/5c)
ezel ezel (244/14a)

dizi dizi (246.1./4a)

nakış nakış (246.1./5c)

Zıt Anlamlı sözcüklerle oluşturulanlar:

Acı tatlı (23/1a)

geldi geçti (102/2a)

yaşlıya gence (227.3./5a)

Er geç (196/4a)

iyi kötü (202/3ç)

Eş / yakın anlamli sözcüklerle oluşturulanlar:

Tıngır mıngır (16/3b)

Edep haya (36/4b)

Haşır neşir (63/4b)

Göçtü gitti (75/1ç)

Cahil cühela (113/3c)

Çepe çevre (143/4a)

Gamı gümanı (147/5b)

Közü narı (165/7c)

Kötülüğe şere yelme (167/ 2a)

Gül gülüstan(191/7a)

Azim çaba (191/3c)

Yılan çıyan (196/2c)

Haram günah (202/4c)

Düğün bayram (207/5b)

Fitne ficir (216/3c)

Elem acı (226.1/2b)

Yazı yaban (237/2b)

Emek çaba (240/4b)

4.1.4. Argo ve Kaba Söz Kullanımı

Argo genellikle ölçünlü dil dışında, dar grupların kullandığı ve herkes tarafından anlaşılmayan bir dil olarak tanımlanabilir. Bazı argo sözcükler daha geniş grupların

anlayacağı kadar da yaygınlaşabilmektedir. Argoyu, *halk zekâsının mahsülü olan çok hoş benzetmelerin, soyutlamaların ve pek çok edebî sanatın zenginleştirdiği bir kültürel çeşni* (Özkan, 2016: 39)⁹¹ olarak nitelemek de yerinde olacaktır. Edebiyat ürünlerinde argonun yer alması, edebiyatın malzemesinin dil / söz olmasından kaynaklanmaktadır.⁹² Argo, *kişiler arası ilişkilerde “buzları kırıcı” (ice breaker), samimiyet artırıcı veya yapıcı (intimacy maker) gibi işlevlerle “sözel bir sanat” (verbal art) biçiminde düşünülebilir* (Bauman, 1977’den akt. Çobanoğlu, 2016: 67). Argonun, âşık edebiyatında yer alması da bu çerçevede düşünülüp ele alınabilir.⁹³ Bu geleneğin şiiirlerinde yer alan argo sözcüklere işlevsel bir yaklaşımla bakmak ve bu bağlamda halkbilimsel bir çerçevede değerlendirmek gerekmektedir. Bu yaklaşımda ise folklorun dört işlevi (Bascom, 2010) ve Başgöz’ün (1996) eklediği beşinci işlev de göz önünde tutulmalıdır. Kimi âşıkta argo sözcükler ve ifadeler daha yoğun veya sert biçimde olurken kimi âşıkta daha az olabilir. Argoya ait kullanımların mizah yaratma amacıyla da tercih edildiği sıkça görülmektedir. Develili Âşık Ali Çatak’ın şiiir varlığında argo kullanımı da çeşitli işlevlerle ve mizah yaratma amacıyla yer almaktadır. Tespit edilen örnekler üzerinden konu daha iyi anlaşılabilir:

Mesleği şoförlük, çalıımı züppe / Terbiye yoksunu, gurbette sürtme / Zamane iblisi, maskara, fitne / Babayın oğlu mu yoksa otelci? (65/3) Bu örnekte bireyi eleştiren âşık birey üzerinden toplumu da eleştirmektedir. *Protesto işlevini* toplumsal eleştirisinde bulmak mümkündür. Eleştirdiği bireyin davranış bozukluklarını sıralayıp zamaneye de sözünü esirgememektedir.

Şu örnekte aynı işlev görünmektedir. Âşık, açık olarak devrini eleştirmektedir: *Devir kaldı bak piçlere (23/4c)*.

⁹¹ Özkan bu çalışmasında argoyu alt başlıklara ayırarak bir tasnif de yapmaktadır. Burada mesleklere ya da dar gruplara ait gizli dilleri de argo içerisinde değerlendirmektedir. Çobanoğlu da argo teriminin külhanbeyi konuşmasına denk gelecek şekilde daraltıldığını, halk dili kapsamında incelenmediği için de asker argosu, talebe argosu gibi yanlış tasniflerin yapıldığını ifade etmektedir (2016: 63-68) Gizli diller ve argo için şu çalışmaları da zikretmek gerekmektedir: Ersoylu 2010, Özkan 1991, Devellioğlu 1990, Aktunç 1998, Caferoğlu1952, Gülensoy 1988.

⁹² Edebiyat-argo ilişkisi için bk. Kefeli 2016: 199-213.

⁹³ Argo ve mizahın halk edebiyatında ve âşık tarzı ürünlerdeki yerinin araştırıldığı şu çalışmalar da zikredilmelidir: Alay 2019, Sevindik 2017, Şahin 2014,

Ormana olan sevgisini dile getiren âşık, ormana zarar verenler için şöyle seslenir: *Kim kıyarsa ona derim ben teres / Canın gibi koru canım ormanı* (163/3c-ç)
Toplumsal bir öğütte bulunan âşığın bu dizelerinde folklorun eğitim işlevi göze çarpmaktadır. Bu eğitim ve öğüt içeren ifadelerde argo kullanılmış böylece sözün gücü artırılmak istenmiştir. Ormanın korunması öğütlenirken korumayana da uyarıda bulunulmuştur. Şu dördlükte de argoya ait kullanım olduğu söylenebilir:

Giyer otuz iki paça

Cavga, rumba, moda çaça

Bakmaz üçe, beşe, kaça

Müsrif oldu modacılık (100/5)

Rumba, *Küba'dan Amerika ve Avrupa'ya yayılan bir dans* (GTS) olarak tanımlanmakta ise de çaça sözcüğü argoda *genel ev işleten kadın* (GTS) anlamı da bulunmaktadır. Âşık bu şiirinde modayı ve modacılığı sert sözlerle eleştirdiği için bu argo anlamını da göz önüne almak gerekmektedir. Aynı zeminde aynı şiirde yer alan şu örnek de burada verilebilir:

Geriden bak, kadın tipi

Donkişot mu, yoksa hippisi?

Maddiyata olur fütü

Çıkarıcılık modacılık.(100/6)

Parasının bittiğini de şu argo ifadeyle dile getirir:

Doğuştan beri dertliyim

Ne bağkurlu emekliyim

Hakk'a doğru yürekliyim

Para, mafiş pul kalmadı (47/6).

Metin bağlamıyla birlikte düşünüldüğünde burada da argo; yakınma, şikayet ve protesto amacıyla kullanılmıştır. Âşık dertlerinden ve emekli olmayışından sonrasında ise parasının bittiğinden şikayet etmektedir. Mafiş sözcüğü argoda bitmek, tükenmek anlamlarındadır (GTS).

Para akar bak terese

Gel de yaşa be hey kardaş (214/2c-ç)

Paranın yanlış insanlara gittiğini söylerken argoya başvuran âşık, kendisinin ve parasız insanın bu şartlarda nasıl yaşayabileceğini sorgulamaktadır.

Argoya başvurularak kullanılan bir birleşik fiil de şöyledir: *Tefeciler atar kazık (214/3c)*. Tefecilere yapılan eleştiri de argo kullanımla gün yüzüne çıkmaktadır.

Bir zamanlar bolluğun olduğunu argo sözcükle anlatan âşık içinde bulunduğu zamanın zorluğunu ve ekonomik darlığı böylece dile getirmektedir. Argo burada da *protesto işlevini* yüklenmektedir.

Acı pastırmanın, fiyatını sorma

Tulumu, kaşarı hayıra yorma

Bir zaman develer sıçarken hurma

Fukara çökelik bulmaz, zam teli (73/7)

4.2. Edebiyat Sanatları

Daha çok manzum ürünlerde olmakla birlikte bütün olarak Türk edebiyatı ürünlerinde edebiyat sanatları geçmişten günümüze kadar kullanılagelmiştir. *Âşıklar, dünyayı duygu ve düşüncelerin arkasında gördükleri için edebiyat sanatları âşık edebiyatında da önemli bir yer tutmaktadır. Zira çoğu duygu ve düşünceler hayaller, semboller ve mecazlarla anlatılmaktadır (Artun 2005: 153). Mecazın, hayalin, sembolün olduğu bir bağlamda da edebiyat sanatı dikkatlere çarpmaktadır. Edebiyat sanatları çeşitli işlevlerle okuyucu / dinleyici karşısına çıkmaktadır. Âşık edebiyatı çerçevesinde düşünmek gerekirse bu sanatlar; söze güzellik katar, dikkat çeker, ikna ediciliği artırır, sözün ifade gücünü artırır, nükte oluşturur, okuyucu ile sanatçı arasında ilgi kurar. Bu işlevleri sanatın bulunduğu ürünün türüne, konusuna ve bağlamına göre çeşitlendirmek mümkündür. Mecazlar ve anlamlarla ilgili sanatlar olarak iki ana başlık etrafında bu sanatları incelemek mümkündür.*

4.2.1. Mecazlar

4.2.1.1. İstiare

İstiare, bir varlığın gerçek anlamı dışında başka bir varlığın adıyla anma sanatıdır. Bu sanatta benzeyen ve benzetilen öğeleri bulunmaktadır. İstiare sanatının çeşitleri olmakla birlikte en yaygın görülen açık istiare ve kapalı istiare sanatıdır.⁹⁴

4.2.1.1.1. Açık İstiare

Kendisine benzetilen ögenin söylendiği durumlarda açık istiare sanatı oluşmaktadır. Benzeyen öge söylenmeyerek benzetilen ögenin ifade gücü artırılmak istenir. Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde açık istiare sanatı görülmektedir. Örneğin ölüm temasını işlediği bir şiirinde bu sanat yer almaktadır: *Uzun düşüncede verir bir karar / Düğünde bayram da sevgili arar / Hesapta ayrılır kar ile zarar / Sadet kapısına döner yolculuk* (112/15) Burada yolculuktan kasıt ölümdür ve ahiret hayatının başlangıcı saadet kapısı olarak nitelendirilmiştir. Benzetilen unsur saadet kapısıdır, benzeyen ahiret / ölüm unsuru söylenmemiştir. Böylece açık istiare sanatı ortaya çıkmaktadır. *Üstünde nur, beyaz gömlek / Sensin gelinlere örnek / Elde mi seni sevmemek / Cilvem dedim Erciyes'e* (37/2) Bu dördükte Erciyes Dağı'nın üstünde yer alan kar benzeyen unsurdur ve söylenmemiştir. Benzetilen unsur olan nur ve beyaz gömlek ise söylenerek açık istiare sanatı yapılmıştır. *Köye okul, tarlaya renk / İkramiye hayata denk / Gübre, tohum durmadan ek / Şerbet şerbet Şeker Bankım* (131/1) Bu dördükte de Şekarbank'a övgüler yer almaktadır. Şekerbankın sayesinde tarlada mahsül ekildiği işaret edilmekte fakat mahsül/ekin/bitki benzeyen unsur durumundadır ve söylenmemiştir. Mahsül, renge benzetilmiş ve benzetilen öge söylenerek açık istiare sanatı yapılmıştır. *Sağ olana bunlar gelir de geçer / Herkes ektiğinin mahsulün biçer / Er, geç kullar ecel Şerbetin içer / Emr olur künyemiz silesin diye* (39/3) Bu dördükte öncelikle insan davranışı ekin ekme ve mahsül biçmeye benzetilmektedir. İnsan nasıl davranırsa karşılığında da o davranışı bulur anlayışı açık istiare sanatı sayesinde ve bir atasözünden yararlanarak ifade edilmektedir. Benzeyen unsur olan insan davranışı söylenmemekte ve benzetilen ekin-mahsül söylenerek bu sanat oluşturulmaktadır. *Eğlenmeye kalkar yetmedik*

⁹⁴ İstiarenin çeşitleri ve bu sanat hakkında geniş bilgi için bk. Külekçi, 2005: 51-64.

koruk (101/11b). Bu dizede ise benzeyen öge olan insan/genç birey söylenmemekte ama benzetilen *koruk*⁹⁵ söylenmektedir.

4.2.1.1.2. Kapalı İstiare

Kendisine benzeyen ögenin söylendiği durumda kapalı istiare oluşmaktadır. Açık istiarenin tam tersidir. Benzetilen öge söylenmeyerek benzeyen ögenin ifade gücü artırılmak istenir. Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinden kapalı istiare örneği vermek gerekirse: *Kükreirse milletim vay hâline vay* (188/2c) Benzeyen öge millettir ve söylenmektedir, benzetilen öge ise aslandır ama aslan söylenmemekte, milletin kükreyeceği dile getirilmektedir. *Dağlara açılmış kolu kanadı / Özgürlük uğruna etmiş feryadı / Dadaloğlu diye söylenmiş adı / Kükreyip çağlamış aşkın selinde* (19/4) Burada da yine kükremek eylemi kullanılmakta fakat benzetilen aslan söylenmeyip Dadaloğlu benzeyen unsur olarak zikredilmektedir. *Yuları verirse oğlun geline* (101/9c) Burada benzeyen öge insandır ve söylenmektedir. Fakat benzetilen unsur at veya eşek denilebilir ve söylenmeyerek kapalı istiare sanatı yapılmaktadır. *Kara toprak yutar canlar / Unutulur adlar, sanlar / Ağırınca yuttun kanlar / Sana deriz yalan dünya* (14.2./3a) dörtlüğünde ise Azrail, insanı yutan bir varlığa benzetilmekte ama Azrail'in kendisi söylenmemektedir. Bu yapılırken de ölüm, kara toprak ifadesi ile karşılanarak mecaz-ı Mürsel de yapılmaktadır.

4.2.1.2. Teşbih

Aralarında ilgi veya benzerlik bulunan iki varlıktan – genellikle - güçsüz olanın güçlü olana benzetilmesiyle ortaya çıkan sanata teşbih denilmektedir. Teşbihte amaç söze güzellik katmak, sözün gücünü artırmaktır. Dikkat çekilmek istenen bir yerde güçsüz olan varlık güçlü olana benzetilerek onun gücünden yararlanılmakta ve böylece söze de güç katılmaktadır. Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde teşbih sanatına sık rastlanılmaktadır. *Sen bakisin, biz yalancı / Biz konuğuz, sen de hancı / Budur gönülün inancı / Sana deriz yalan dünya* (14.2./5a). Bu dörtlükte insanlar konuğa dünya ise hancıya benzetilmektedir. Şu dizede ise kütüphane insan diline benzetilmektedir: *Her lisan konuşan dil kütüphane* (24/2ç) *İki gözü olmuş çeşme /*

⁹⁵ Koruk; olgunlaşmamış, acımsı tadı olan üzüm meyvesidir.

Seyranî deyip de geçme / Bilmeden sen baha biçme / Benzer bahar sellerine (31/5) Bu dörtlükte de zengin bir teşbih sanatı göze çarpmaktadır. Seyranî'nin gözü çeşmeye benzetilmekte ve son dizede de bahar sellerine benzetilerek teşbihe güç katılmaktadır. *Çamlı belde var durağım / Hak çatal vermiş yüreğim / Çelik bükülmez bileğim / Deyip meydanı dolandı* (49/3) Bu dörtlükte de çelik gibi bükülmez bilek benzetmesi yapılmakta ama benzetme edatına yer verilmemektedir. *İhtiyarlık benzer öcü devine* (101/9c) Bu dizede ihtiyarlık öcü devine benzetilmektedir. *Arap at gibi koşardım / Sel gibi çağlar coşardım* (102/1a-b) Burada insan hem arap atına hem sele benzetilmektedir. *Temiz hava ile erken sabahta / Sen varsın yanımda piknikte, parkta / Allı gelin gibi gelin tabakta / Sıcak sıcak seni içerim çayım* (136/1) Bu dörtlükte çay, allı geline benzetilmektedir. *Yüce dağlar gibi yaşa sağ salım / Baki kal dünyada Hür Hür Hürriyet...* (225/3c-ç) Bu dizelerde hürriyet kavramı yüce dağlara benzetilmektedir. *Türkünü söylerim cennet yurdumda* (225/5c) bu dizede de benzetme edatı olmaksızın yurt, cennete benzetilmektedir. Bu şekilde yapılan teşbihe teşbih-i belîğ de denilmektedir. *Topal ettin karga gibi sektirdin* (182/17c) Bu dizede de insan kargaya benzetilmektedir. *Saç sakal ağarmış sanki kar gibi / Gönül bahçesinde lalezar gibi / Olurdu dertliye seven yâr gibi / Yüce Hakk'ın emri kula böyledir* (198/2) Bu dörtlükte de saç ve sakal kara benzetilmektedir. İnsan da lalezara ve seven başka bir insana benzetilmektedir.

4.2.1.3. Mecaz-ı Mürsel

Sözcükler gerçek anlamı dışında kullanıldığı zaman mecaz kavramı karşımıza çıkmaktadır. Edebiyat ürünlerinde ise “mecazlar alışılmış ve yaygın olanların dışında sanatlı biçimde kullanılırsa mecaz-ı Mürsel sanatı” ortaya çıkmaktadır. “Aralarında azlık-çokluk, parça-bütün, özellik-genellik, öncelik-sonralık, sebep-sonuç, durum-yer vb. gibi ilgiler bulunan varlıklardan birini söyleyerek diğerini kasetme / anlatma sanatı” şeklinde tanımlanmaktadır (Durbilmez, 2020b: 206). Bir sözcüğün *mecaz-ı mürsel sayılabilmesi için benzetme maksadıyla kullanılmaması gerekmektedir* (Küleççi, 2005: 21-22). *Yakasız gömleği tak doya doya* (15/1ç) dizesinde bu sanat belirgin olarak görülmektedir. Yakasız gömlek ile kefen kastedilmekte ve ölüm işaret edilmektedir. *Felek bizim evde davulun çaldı* (25/6c). Davul çalma eylemi burada gerçek anlamıyla değil, felekle ilişkilendirilerek kullanılmaktadır. Bu durumda

mecaz-ı Mürsel sanatından bahsedilebilir. *Vatan borcu oldu boynumu büken / Çektim hasretini çok doya doya* (15/7c-ç) Burada ise vatan borcu ifadesi ile askerlik kastedilmektedir. Böylece mecaz-ı mürsel örneği görülmektedir. *Defteri kapanmaz hayır edenin* (217/3a) dizesinde ise *amel defteri* tabiri söylenmemekte ve *defter* sözcüğü ile işaret edilerek mecaz-ı Mürsel sanatı yapılmaktadır. *Âşık Çatak yazmaz oldu kalemi / Yücesinden seyir ettim âlemi / Vakitsiz yolculuk yine çilemi / Artırır kardeşim çok doya doya* (15/10) dizelerinde de *vakitsiz yolculuk* ifadesi ile ölüm kastedilmekte ama söylenmemektedir. Böylece mecaz-ı Mürsel sanatı oluşmaktadır.

4.2.1.4. Teşhis

Kişileştirme olarak da bilinmektedir. “İnsana özgü özelliklerden birini veya birkaçını insan olmayan varlıklara yükleme sanatıdır” (Durbilmez, 2020b: 206). İntak sanatı ile birlikte de anılmaktadır. Konuşma özelliği olmayan varlıklar konuşturulduğunda intak sanatı ortaya çıkmaktadır. Teşhis sanatının olduğu yerde teşbih sanatını da bulmak mümkündür. Develili Âşık Ali Çatak’ın şiirlerinde de teşhis sanatının örnekleri bulunmaktadır: *Bülbül öter gülüm diye / Âşık söyler yârim diye / Sazım inler telim diye / Aşka gelir tel baharda* (3.2./1) Bu dörtlükte bülbüle insan özelliği olarak konuşma yüklenmiş aynı zamanda sazın da inlediği söylenerek teşhis sanatı yapılmıştır. *Ağustos böceği çalar sazını / Boşa harcar tenbel olan yazını / Karınca dinlemez onun nazını / Seyir et tenbelle cenk edişine* (34/4) Bu dörtlükte de ağustos böceği ve karınca üzerinden bir teşhis sanatı oluşturulmuştur. *Seherde kuşlar / Der Allah Allah* (43/1c-ç) Bu dizelerde de kuşlara konuşabilme özelliği yüklenerek teşhis sanatı oluşturulmuştur. *Böcek ipek dokur gezer / Hu diyerek Hakk’ı söyler* (193/2c-ç) Bu dizelerde böceğe insan özellikleri olan gezmek ve konuşmak yüklenerek teşhis sanatı oluşturulmaktadır. *Seyranî’ye sır vermişsin / Kerem söyler ser vermişsin / Çağlar coşar yer vermişsin / Seni söylemiş Erciyes* (210/2) Burada âşık Erciyes dağına seslenmektedir. Erciyes Dağı’nın sır verdiğini, yer verdiğini, ser verdiğini söyleyerek teşhis sanatını ortaya koymaktadır. *Selam vermez hiç pırasa / Gece uçar hep yarasa / Para akar bak terese / Gel de yaşa be hey kardaş* (214/2) Bu dörtlükte pırasaya insan özelliği yüklenmekte; paraya ise sıvı maddenin özelliği

yüklenmektedir. Hem insana ait özellik bir sebzeyle yüklenmiş hem de cansız bir varlığın özelliği başka bir cansız varlığa yüklenmiştir.

4.2.2. Anlamla İlgili Sanatlar

4.2.2.1. Asonans-Aliterasyon

Aliterasyon, ünsüz seslerin tekrarlanması ile; asonans ise ünlü seslerin tekrarlanması ile oluşan edebi sanattır. “Ünlü ve ünsüz sesler bir arada bulunduğu için bu iki sanat da birbirinden pek ayrılmaz” (Durbilmez, 2020a: 164). Bir dizelerde ya da bentte bazı ünsüzlerin diğer ünsüzlere kıyasla daha sık kullanılması sonucu oluşan aliterasyon sanatına Develili Âşık Ali Çatak’ın şiirlerinde rastlanmaktadır. Şu dördlükte s-ş seslerinin diğer seslere göre daha fazla yer aldığı görülmektedir. Böylece aliterasyon sanatı ortaya çıkmaktadır.

*Gülü kekiğine eylemiş yarış
Sarmaşık sadıra sarmış bir sarış
Dargınlar yaylada eylemiş barış
Yağı, yoğurdundan çıkar yaylanın (162/4)*

Şu dördlükte ise k sesi daha fazla olmakla birlikte l ve s ünsüzleri de diğer ünsüzlere göre daha fazla göze çarpmaktadır:

*Keklikler, kumrular öter ses verir
Lale, sümbül, kekik sana süs verir
Kevenin dikenli, amma püs verir
Dağ çayın kokusu demde Erciyes (209.1./3)*

4.2.2.2. Hüsn-i Talil

“Edebiyat sanatçısı, gerçekleşen bir olaya, duruma daha güzel bir sebep gösterirse bu sanata hüsn-i talil adı verilmektedir” (Durbilmez, 2020b: 210). Develili Âşık Ali Çatak’ın şiirlerinde bu sanatın örneğine rastlamak mümkündür.

Sözgelimi şu dizede âşık, ağaçların sallanırken Hak dediklerini öne sürerek hem sallanma eylemini *Hak* demelerine bağlamakta hem teşhis sanatı da yaparak ağacı konuşturmakta ve kendince daha güzel bir sebebe bağlamaktadır:

Ağaçlar Hak der, sallanır (88/6a)

Şu dörtlükte ise bülbülün ötmesini güle bağlamakta, gülün ve rüzgarın da Hu diyerek Hakk'ı zikrettiğini ifade etmektedir:

Kul bahçende biten gülün

Güle feryadı bülbülün

Bad-i sabah esen yelin

Hu diyerek Hakk'ı söyler (193/1)

4.2.2.3. İktibas

Sözlükte ödünç alma, ödünç alınan şey, alıntı gibi anlamları olan iktibas, edebiyatta da söze ifade gücü katmak amacıyla hadis veya ayetlerden alıntı yaparak oluşturulan bir sanattır. Bir ifadenin iktibas olarak kabul edilmesi “için alınan ayet ya da hadise dair herhangi bir işaret ve açıklamanın olmaması” gerekmektedir (Külekçi, 2005: 177). Alınan ayet veya hadisin tam veya eksik alınması durumuna göre de iktibas iki çeşittir: Bir ayet veya hadis tam olarak aynı şekilde alıntılanmış ise tam iktibas, bazı değişiklik veya eksiltme ile alıntılanmış ise nakıs iktibas adı verilmektedir. Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde tam iktibas örneği tespit edilememiştir. Nakıs iktibas örneği ise az da olsa görülmektedir: *Alâk suresinde Hakk demiş oku* (18/1a) Bu dizede Kuran'da geçen oku (İkra) emri iktibas sanatıyla ortaya çıkmaktadır. *Yaradan Mevlâ'nın adıyla oku* (18/1b) Burada ise Alak suresinin söz konusu ayetinin meali doğrudan verilmektedir. *İkra suresinde oku der Yezdan* (199/2c) Burada yine âşık Kuran'da geçen ifadeyi de zikrederek iktibas örneği oluşturmaktadır. İhlas suresinin birinci ayetinde geçen *De ki: O, Allah'tır, bir tektir.* İfadesi de âşığın bir şiirinde *Bir Allah'tır Bil Allah'tır* şeklindeki yineleme ayakta karşımıza çıkmaktadır. Âşık bu şiirde bu dizeyi yedi kez kullanmaktadır. Ayeti bire bir aktarmasa da büyük ölçüde benzerlik gösterecek şekilde yer vermekte bunu da yedi kez yinelemektedir. Yedi kez olması da simgesel açıdan da değerlidir. *Bir Allah'tır bil Allah'tır* (197/1ç). *Deferi*

kapanmaz hayır edenin (217/3a) Burada ise “İnsanoğlu öldüğü zaman, bütün amellerinin sevabı da sona erer. Şu üç şey bundan müstesnadır: Sadaka-i câriye, istifade edilen ilim, kendisine dua eden hayırlı evlat.” (<https://bezmialem.edu.tr>) hadisinden iktibas edilen bir kullanım söz konusudur. Zira ilimle uğraşan, okuyan ve okuyanlara vesile olan kişilerin amel defteri öldükten sonra da kapanmaz inancı burada görülmektedir. Bu dizeden hemen önce âşık *Oğlunu kızını boş koyma okut / İlmi bilimi kalbine dokut / Alim insan altın hemi de yakıt / Hayır iş künyene yazılır kardeş* (217/2) dörtlüğünde tam da bu konuyla ilgili öğütlerde bulunup bu hayırlı işleri yapanın defteri kapanmaz, anlamını ortaya çıkarmaktadır. Yine bu inanışa göre öldükten sonra iyiliği devam eden eylemlerden olan gölgesinden faydalanan ağaç dikmek de aynı şiirde şöyle geçmektedir: *Ağaç dik yeşersin dibinde otur* (217/5a) Bu dizede de nakıs iktibas sanatı görülmektedir. *Cami-okul, sağlık işiyle uğraş* (217/10a), *Çeşmeleri yaptır ebedi aksın / Köprüleri yaptır geçenler baksın / Sen bir fanisin sonunda yoksun / Hayır iş künyene yazılır kardeş* (217/12), dizeleri de bu hadisle ilgili olarak ortaya çıkan iktibas sanatına örneklerdir. *Hayır iş şifası candan beden* (217/3b) dizesinde ise “Hastalarınızı sadakayla tedavi edin. Sadaka, her hastalığı ve belayı defeder.” Hadisine gönderme yapılarak iktibas sanatı oluşturulmaktadır. “Elbise giydiğiniz ve abdest aldığınız zaman sağ tarafınızdan başlayınız.” (<https://hadiskitapları.com>) hadisinden iktibas ise şu dizede görmek mümkündür: *Yataktan kalkınca besmele diyin / Önce de gömleğin sağ kolun giyin* (61/1a-b).

4.2.2.4. İrad-ı Mesel

İrsal-i mesel olarak da bilinen bu sanat, söze güç katmak amacıyla atasözlerinden yararlanma yoluyla meydana gelmektedir. Aslında söylenen fikre atasözü üzerinden kanıt ortaya koyma çabası vardır. Amaç ahenk katmaktan çok ifade gücünü artırmak, ikna edici üslup sağlamaktır. Develili Âşık Ali Çatak’ın şiirlerinde de bu sanatın örneklerine rastlanmaktadır. “Ne ekersen onu biçersin.” atasözü şöyle yer bulmaktadır:

Sağ olana bunlar gelir de geçer

Herkes ektiğinin mahsulün biçer

Er, geç kullar ecel Şerbetin içer

Emr olur künyemiz silesin diye (39/3)

Aynı atasözünü ş  şekilde daha farklı olarak da kullanmaktadır:

Tövbe eyle kırma hatır

Daim Hakk'a tekbir getir

Ne ekersen onu götür

Gelen gider bak kim kalır (196/1)

Atasözüne olduğa gibi yer verdiği de görülmektedir:

“Yaş kesen baş keser” demiş atalar

Kuğusu, kumrusu, keklik, öteler

Meyvaları al, mor olup yeteler

Derde deva verir, dalı ormanın (163/4)

4.2.2.5. İstifham

Soru anlamına gelen istifham sözcüğü edebiyatta “cevabı bilinen bir konuda soru sorarak dinleyicinin / okuyucunun ilgisini çekmek” amacıyla yapılan sanatın adıdır (Durbilmez, 2020b: 207). Bu sanatta belirleyici unsur sorulan soruya cevap beklenmemesidir. Nitekim cevap beklenen sorular sanat oluşturmaz ve “bu sorulara istifham-ı  d ” denilmektedir (Külekçi, 2005: 109). Develili  şık Ali  atak’ın Şiirlerinde söze kuvvet katmak amacıyla istifham sanatının kullanıldığı görülmektedir:

Kurtar Rabb'im kurtar beni bu dertten

Kötülük m  gelir mert oğlu mertten

İyi gün dostları çekildi hepten

Zeki hizmet için yelesin diye (39/5)

Mü soru ekinin kullanılmasıyla cevabı beklenmeyen bir soru sorulmakta ve istifham sanatı yapılmaktadır.

Yıllarca seni aradım

Kul oldum neye yaradım

İman Kur'an ver muradım

Gönlümde buldum Mevlâ'yı (62/6)

Bu dörtlükte de âşık kul olduğunu sorgulamakta ve istifham sanatı ortaya koymaktadır.

Süzer elâ gözüün süzer

Şirin yüzü gönlüm üzer

Sanki hûri olmuş gezer

Böyle güzel sevilmez mi? (79/1)

Burada da cevabı beklenmeyen bir soru bulunmakta ve istifham sanatı görülmektedir.

Şu dizede de istifham sanatı bulunmaktadır: *Çileli gönlümü sorabilin mi? (76/1ç)*.

Âşık şu dörtlüğünde ise sözlerinde yalan olmadığını istifham sanatı yoluyla dile getirmektedir. Burada sorduğu soruya bir cevap beklememektedir:

Uykusunda uyur canlı

Kürkün giyer delikanlı

Sözlerimde yalan var mı?

Beyaz kefen canlıya kat (177/3)

Feleğin bize mi kastı (92/1c)

4.2.2.6. Leffü neşir

Leff ü neşr, “bir beytin ilk mısrasında bahsedilen şeylerle ilgili olan sözleri ikinci mısradaki kullanma” sanatı olarak tanımlanmaktadır (Küleççi, 2005: 206). Birbiriyle ilgili sözcüklerin dizelerdeki söyleniş düzenine ve sırasına göre ikiye ayrılmaktadır.

4.1.Leff ü Neşr-i Müretteb: Birinci dizede söylenenlere karşılık olarak ikinci dizede verilen sözcüklerin sıralaması ve düzeni aynıysa buna leff ü neşr-i müretteb veya düzenli leff ü neşr denilir.

4.2.Leff ü Neşr-i Müşevveş: Birinci dizede söylenenlere karşılık olarak diğer dizelerde verilen sözcükler bir düzene göre sıralanmamışsa buna leff ü neşr-i müşevveş veya düzensiz leff ü neşr denilir.

Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde bu sanatın örnekleri tespit edilmektedir. Düzensiz leff ü neşr olan bu örnekler şöyledir:

Bahçe, bostan, özü bağlık

Yeşil funda orman dağlık

Sana lâyık dostum beylik

Beylerbeyi Beypazarı (56/5)

Gönül bahçesinin açan gülüydü

O Anadolu'nun söyler diliydi

Muhabbet bağının şen bülbülüydü

On iki nisanda anmaya geldik (105/4)

4.2.2.7. Muamma

Muamma sözcüğü gizli, örtülü, anlaşılması güç anlamlarına gelmektedir. Allah'ın adlarından birinin veya insana ait özelliklerden birinin / birkaçının gizlenerek söylenmesine muamma denilmektedir. Kökeni mitolojik devirlere dayanan bilmece geleneğinin âşıkclarca geleneğe sokulmuş biçimidir (Durbilmez, 2020a: 178). Develili Âşık Ali Çatak'ın şu şiiri de muamma örneği olarak kabul edilebilir. Şiirin başlığı Seyrani olsa da âşık, şiirin içinde Seyranî adını hiç anmadan onu anlatmaktadır. Sözlü icra ortamında bu şiirin söylendiği düşünülürse başlık olmadan okunduğunda muamma olarak nitelendirilebilir:

Hak yoluna kadim basmış

*Hü diyerek yol yapıyor
Dünyadan umudun kesmiş
Hepsin yere çal yapıyor*

*Söyleyişi gayet sade
Sağlam yapı tam irade
Düşmüş yoluna piyade
Gözyaşını sal yapıyor*

*Dünya malı ona hâri
Aşkta sevgilisi Bâri
Yakar onu aşkın varı
Mecnun gibi hâl yapıyor*

*Ömür boyu çekmiş çile
Mevlâ'yı benzetmiş güle
Ezber etmiş Hakk'ı dile
Bak da ibret al yapıyor*

*Âşık Çatak hayat boşa
Güzel kelâm gider hoşâ
Ara sonu koşa koşa
Tutun diye dal yapıyor (203)*

4.2.2.8. Mübalağa

Sözlük anlamı abartı, abartma olan bu sözcük edebiyatta “insan şuurunu etkileyen ve heyecanlandıran bir olayın, edebiyat sanatçısı tarafından olduğundan büyük ya da küçük gösterilmesi” sanatıdır (Durbilmez, 2020a: 179). Bu sanat üç kısma ayrılmaktadır: “1.Tebliğ (Akla ve göreneğe göre mümkün olabilen) 2.İğrak (Akla göre mümkün olabilen) 3. Gulüv (Akla ve göreneğe göre mümkün olmayan)” (Küleççi, 2005: 131-136). Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde mübalağa sanatının

örneklerine sıkça rastlamak mümkündür. Bunlardan bazıları şöyledir: *Kar üstüne kanlar akmış / Feryatları arşa çıkmış / Duyan âşık ağıt yakmış / Destan olmuş dillerine* (32/4) Bu dörtlükte birinci, üçüncü ve dördüncü dizelerdeki mübalağa tebliğ; ikinci dizedeki ise gulüvdür. Her iki mübalağa çeşidinde de amaç söze ifade gücü katmaktır ve âşığın başarılı olduğu söylenebilir. Şu dörtlükte ise bilek, çeliğe benzetilerek teşbih sanatı da yapılarak bir mübalağa yoluna gidilmiştir. Bileğin hiç bükülmemesi mümkün değilken mübalağa yapılarak bükülmeyeceği iddia edilmiştir: *Çamlı belde var durağım / Hak çatal vermiş yüreğim / Çelik bükülmez bileğim / Deyip meydanı dolandı* (49/3) Erciyes Dağı'nın konu edildiği şu şiirde ise dağ öyle övülmüştür ki dağın başının gökyüzüne kadar ulaştığı ve tarihin dağa tabi olduğu dile getirilmiştir: *Hep âşıklar ilham almış / Uzun başın göğü bulmuş / Tarih sana tabi olmuş / Seni söylemiş Erciyes* (210/4). Aynı şekilde şu dizede de boyunun semaya uzadığını dile getiren âşık mübalağa sanatına başvurmuştur: *Semavata uzar gider boyumuz* (199/1c) *Ecel ter döker nice pastırma* (7/7ç) bu dizede âşık, pastırmanın acılığına işaret ederken acıdan dolayı insanın ecel teri döktüğünü söylemekte ve mübalağa yapmaktadır.

4.2.2.9. Nida

Nida sözlükte *çağırma, bağıрма, seslenme* olarak anlamlandırılmaktadır. “Edebiyat sanatçısının, kendisini etkileyen varlık ve durumları kişileştirerek onlara seslenmesine nida sanatı” denmektedir. Ayrıca nida ve teşhis sanatı bir arada olabileceği gibi nidaların tekrarlanması yoluyla tekrar sanatı da oluşabilir (Durbilmez, 2020b: 209). Bu sanatın ah, vah, ey, vay gibi çeşitli ünlem ifadeleri ile yapıldığı bilinmektedir. Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde bu yolla yapılan nida sanatının örnekleri tespit edilmiştir:

Deva bulmaz oldu dertler vah bende (20/2ç)

Ah ederek çektim feryat (23/1c)

Ormandan mı geldin behey kefere? (36/3ç)

Ya Allah diyerek hasmına girdi (72/2b)

Ah ile vah ile geçer günleri (166/3a)

Gel de yaşa behey kardaş (214/1ç)

Şu dize de nida sanatı içinde düşünülebilir:

Allah Allah aşkı, Türk'ün sesinde (51/2b)

4.2.2.10. Rücu

Bir sözü söyledikten sonra vazgeçmek ya da vazgeçmiş gibi görünmek şeklinde ortaya çıkan sanata rücu denmektedir. Amaç anlatılan söze hem güzellik katmak hem de güç katmaktır. Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde örneği yaygın olarak görülmesine de şu dördlük burada verilebilir. *Yalancıyız biz insanlar / Çünkü biz değil lisanlar / Toprak olur bütün canlar / Sana deriz yalan dünya* (14.2./1). Burada insanların yalancı olduğu söylenmekte daha sonra ikinci dizede insanların değil lisanların yalancı olduğu ifade edilmektedir. İlk söylenen söze bir dayanak bulma düşüncesi içerse de rücu sanatına örnek teşkil edecek bir vazgeçme söz konusudur.

4.2.2.11. Tariz

Sözlükte “kapalı bir biçimde, dolaylı olarak söz söyleme, taşlama” (GTS) olarak anlamlandırılan tariz edebiyatta ise “muhatapı cevap imkanından mahrum bırakacak şekilde hakiki ve mecazi manaları dışında başka bir anlamda zerafetle kullanılmasıdır” (Küleççi, 2005: 70). Kocakaplan ise üzüntü, öfke ve intikam gibi duyguların tesiriyle başvuru bir sanat olduğunu ifade etmektedir (1992: 128). Âşık edebiyatında daha çok sosyal eleştiri içeren şiirlerde bu sanatın örneğini görmek mümkündür. Bunun dışında da yaygın olarak başvuru bir edebi sanattır. Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde de tariz örnekleri bulunmaktadır.

Şu dördlükte tariz sanatı görülmekte özellikle dördüncü dizedeki *kibara çattı* ifadesinde bu sanat daha da belirginleşmektedir:

Ne de kibarsınız, çöplük kuzgunu

Nerede büyüdün insan azgını

Neyi beğenmezsin nesil bozgunu

Amma da kibara çattı otelci (65/2)

Şu dördlükte de cahillere karşı bir serzeniş tariz sanatı oluşturmaktadır:

Coşkun seller gibi akıp çağlamış

Milletin derdiyle yanıp ağlamış

Cahil cühelaya neler söylemiş

Hakkın fırtınası selidir İkbâl (113/3)

Seyranî'yi konu edindiği bir şiirindeki bu dörtlükte riyakârlardan, hırsızlardan bahseden âşık tariz sanatını ortaya koymaktadır.

Kudretin sezmiş

Riyayı ezmiş

Çalana kızmış

Hırsız diyerek (98/3)

4.2.2.12. Tekrir

Söze ahenk katmak ve ifade gücünü artırmak, dikkat çekmek amacıyla bazı sözcükler ya da söz öbeklerinin yinelenerek oluşturulduğu sanata tekrire adı verilmektedir. Âşık edebiyatında sık görülen bir sanattır. Âşık şiirinde önemli yapı unsurlarından olan ayakların varlığı da bu sanata yer açmaktadır. Her dörtlükte yinelenerek ya da yenilenerek tekrarlanan ayaklar da tekrire sanatı içinde kabul edilebilir. Bununla birlikte dizelerin içinde sözcüklerin tekrarı ile de oluşabilmektedir. Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde tekrire sanatının örneklerine rastlamak mümkündür:

Göçtüm **Ankara Ankara** (11/6ç)

Yakasız gömleği tak **doya doya** (15/1ç)

Kimisi alkollü, **kimi** boyalı (35/2a)

Mevlâ ismin etmiş ezber

*Gezer **Mevlâ Mevlâ** diye*

Hikmet-i Bari'yi sezer

*Gezer **Mevlâ Mevlâ** diye (38/1)*

Hemi Urfa, hemi Konya (46/3b)

*Güller açar **gonca gonca** (88/4a)*

Hazin hazin sular akar (88/5a)

Yeşil yeşil seher vakti (88/9ç)

Ey **Everek Everek** (96/1a)

Seher vakti öten kuşlar
Öter Allah deyu deyu
Gözlerden dökülen yaşlar
Akar Allah deyu deyu (233/1)

4.2.2.13. Telmih

Söze ifade gücü katmak amacıyla tarihte yaşandığı bilinen herhangi bir olaya, kişiye ya da söze yer vermek veya bunlara dair imada bulunmak sonucunda oluşan sanata telmih adı verilmektedir. “Edebiyat sanatçısının işaret ettiği olayın meşhur olması” önemlidir (Durbilmez, 2020b: 207). Develili Âşık Ali Çatak’ın şiirlerinde telmih sanatının örneği çokça görülmektedir. Bunlardan bazıları şöyle sıralanabilir: *Ne güzeldir Türk töresi / Okunur Yasin suresi / Bunlar Huda’nın meyvesi / Derenlere selâm olsun (173/4)* Halk arasında bilinen ve uygulanan geleneklerden bahseden âşık burada da önemli günlerde ve geçiş törenlerinde Yasin okuma geleneğine telmihte bulunmaktadır. *Veysel develeri güttü (236/12a)* Bu dizede ise Veysel Karani’ye telmihte bulunmaktadır. Veysel Karani’nin deve çobanı olduğu rivayetine âşık burada yer vermektedir. Şu dördlükte ise Hz. Musa’nın Tur Dağı kıssasına telmih bulunmaktadır.

Tur Dağı’nda çoban Musa

Çekmedi asla ha tasa

Hak elinde verdi asa

Kul mübarek Cuma günü (236/11)

Tarihte yaşanan meşhur olaylara da yer veren âşık Hz. Hüseyin’i ve Yezit’i dile getirerek Kerbela Olayına telmihte bulunmaktadır.

Mübarektir Ehl-i beyt

Müminin düşmanı Yezit

Hüseyin’i eden şehit

Bir Allah’tır bil Allah’tır (197/5)

Hz. Muhammed’in Mekke’den Medine’ye hicreti ve Sevr mağarasına gitmesi şu dördlükte yer almakta ve bunlar vasıtasıyla telmih sanatı oluşmaktadır:

O Mekke’den hicret etti

Doğru Sevr dağına gitti

Cebrail imdada yetti

Şefaaf kıl Resulullah (45/11)

Hz. Muhammed'in Uhud Savaşı sırasında dişinin kırılmasına da şöyle telmih yapılmaktadır: *Uhud'da kırıldı dişi (45/30b)*.

Şu dörtlükte ise edebiyatımızda yer alan gül-bülbül mazmununa / efsanesine bir telmih bulunmaktadır:

Bu âşığın başka başka hali var

Kılıç vuran sazı çalan eli var

Coşa gelen bülbül gibi dili var

Sanki bülbül öter aşkın gülünde (19/6)

Ayet ayet indi Huda'dan Kur'an (199/2a) Bu dizede Kuran'ın ayetler halinde vahiylerle inmesine telmih yapılmaktadır. Kuran'ın Hz. Osman tarafından okunması da şu dizede yer almaktadır: *Güzel seda ile okudu Osman (199/2b)* Şu dörtlükte ise Hz. Yunus'un Yunus balığı tarafından yutulması kıssasına, Hz. İbrahim'in kurban kıssasına ve gökten koç inmesi mucizesine gönderme yapılarak telmih sanatı oluşturulmaktadır.

Yunus'u Yunus'a yutturdu Celil

İbrahim'i kurban adağı Halil

Koş endirdi Mevla açıktır delil

Sabır, şükür, tevhit sükut güzeldir (199/4)

4.2.2.14. Tecahül-i arif

Sözlük anlamı bilmezlikten gelme olan bu terim edebiyatta "insanın bildiği bir gerçeği bir nükteye bağlı olarak bilmiyormuş gibi gösterme" sanatı olarak bilinmektedir (Külekçi, 2005:101). Bu sanat kullanılarak söylenen söze dikkat çekilmek istenir, nükte oluşturmak amaçlanır. Çoğu zaman soru sorma yoluyla bu sanat ortaya çıkmaktadır. Bu yönüyle istifhama benzese de ondan nükte bakımından ayrılmaktadır. İstifham sanatına nükte oluşturma çabası bulunmaz. Tecahül-i arif sanatı da genellikle nükte amacıyla yapıldığı bilirse de farklı amaçlarla kullanıldığı tespit edilmiştir. Örneğin tecahül-i arif yapıp şikayet etme, yakınma, dikkat çekme

gibi amaçların güdüldüğü de görülmektedir. Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde çok sayıda tecahül-i arif sanatı örneği görülmektedir.

Âşık Çatak yoksa kesen mi delik (73/8a) Bu dizede âşık parasının olmadığını nükte katarak ifade etmekte ve bunu da tecahül-i arif sanatıyla ortaya koymaktadır.

Vatan aşkına tutulan

Var mı ki bundan kurtulan?

Bir canım var olsun kurban

Derdin derdim Anadolu (232/3)

Bu dörtlükte de vatan aşkına tutulan birinin bundan kurtulabilmesinin mümkün olup olmayacağı sorgulanarak tecahül-i arif sanatı yapılmaktadır.

Âşık Çatak uzun lafın kısası

Böyle midir Atatürk'ün yasası?

Öldürür vatanın kara tasası

Hayırla öğütler verdi Korutürk (110/9) Bu dörtlükteki soru cümlesinde de söz konusu sanat görülmektedir.

Şu dörtlükte de âşık gözyaşının neden aktığını bilmiyormuş gibi davranmaktadır. Halbuki gurbette olduğu için ağladığı anlaşılmaktadır.

Gönül tırmanıyor çile dağına

Yeni girmiş idim asker çağına

Çadır kurdum Palandöken dağına

Akar gözyaşlarım nedendir bilmem (125/2)

Ömrümü tükettim uzun yollarda

Ahu feryat çektim gurbet illerde

Çatak Mecnun gibi gezer dillerde

Dertlere gark oldum nedendir bilmem! (125/6)

Bu dörtlükte âşık dertlerini, sıkıntılarını sıraladıktan sonra neden bu dertlere gark olduğunu sormaktadır. Burada bir yakınma, şikayette bulunma amacıyla tecahül-i arif sanatı yapılmaktadır.

Canı veren Rabbim alır mı bilmem! (126/3ç) bu dizede de âşığın kesin olarak bildiği bir durumu bilmemezlikten gelmesi görülmektedir.

4.2.2.15. Tenasüp

Sözlükte “birbirine uyma, yakışma, aralarında uygunluk bulunma, oran, orantı” (GTS) gibi anlamlara da gelen tenasüp sözcüğü edebiyatta ise anlam bakımından birbiriyle ilgili söz ve ifadelerin birlikte kullanılması sanatıdır. Birlikte kullanılan “kelimeler arasında zıtlık değil, uyumluluk aranır” (Durbilmez, 2020b: 208). Develili Âşık Ali Çatak’ın şiirlerinde de tenasüp sanatının örneklerine rastlanmaktadır. Şu dördlükte geçen kaya, doğan, şahin; otlak koyun, kuzu, çoban, kaval, güdüş gibi sözcükler kendi aralarında anlamca ilgili sözcüklerdir. Bunlar bir arada kullanılarak tenasüp sanatı yapılmaktadır:

Sarp kayada doğan şahin eğlenir

Otlaklarda koyun kuzu tavlanır

Çoban kavalında öykü söylenir

Koç, koyun, kuzuyu bir güdüşüne (34/2)

Şu dördlükte ise menekşe, lale, sümbül, gül, bülbül gibi sözcükler anlamca birbirleriyle ilgilidir ve bir arada kullanılarak tenasüp sanatını oluşturmaktadırlar:

Mor menekşe, lale, sümbül

Türk milleti gönlünde gül

Vatan aşkı etmiş bülbül

Zulmü nare yakışı var (185/2)

Şu dördlükte de yıldız, ay, güneş; kuş, hava, yuva; Hu, Hak, dua sözcükleri kendi aralarında anlamca ilgili veya benzerlerdir. Bu durumda tenasüp sanatı görünmektedir:

Yıldız, ay, güneş havada

Seherinen kuş yuvada

Kalkan eller hep duada

Hu diyerek Hakk’ı söyler (193/4)

Şu dördlükte keklik, kumru; lale, sümbül, kekik; keven, diken ve püs de kendi aralarında anlamca ilgilidir. Böylece tenasüp sanatı ortaya çıkmaktadır:

Keklikler, kumrular öter ses verir

Lale, sümbül, kekik sana süs verir

Kevenin dikenli, amma püs verir

Dağ çayın kokusu demde Erciyes (209.1./3)

Çiçek, koku, gül, bülbül, toprak gibi sözcüklerin bir arada kullanıldığı şu dörtlükte de tenasüp sanatı görülmektedir:

Bağrında sular akıtır

Elvan çiçekler kokudur

Gülde bülbülü okudur

Toprak bize neyi vermez? (239/1)

4.2.2.16. Tezat

Karşıt anlamlı sözcüklerin bir dizede ya da bentte birlikte kullanılması sonucu oluşan edebi sanata tezat denilmektedir. Bu sanatın amacı söze ifade gücü katmaktır. Nitekim “bir fikri zıttı ile anlatmak daha tesirli” olmaktadır (Küleççi, 2005:76). Develili Âşık Ali Çatak’ın şiirlerinde tezat sanatına örnek olabilecek kullanımlar bulunmaktadır:

İyi, kötü değil nazar (16/3a)

Acı tatlı geçer hayat (23/1a)

Yalan değil, bakar **gerçek** (88/2b)

Bu yolda yolcudur **zengin** ve **fakir** (111/10b)

Hesapta ayrılır **kar** ile **zarar** (112/15c)

Hesapta ayrılır **kâr** ile **zarar** (112/15ç)

Güleyim dedimse **ağlattın** gönül (118/2c)

Gamlı gönlüm **ağlar**, **gülmez** (124/1a)

Ekşi, **tatlı** çeşidi var (127/6ç)

Helale haram kattırır (183/2b)

Gündüz huzur **gece** uykular kaçtı (190/2a)

Zengini fakiri unuttu şükrü (202/3a)

İyi **kötüyü** bilse gerektir (202/3ç)

Bugün **küçük** yarın **büyük** (224/3a).

Hayır için çalış **şere** bulaşma (217/9a)

Gecede gündüzde koruyan yurdu (217/18b)

4.3. Atasözleri ve Deyimler

4.3.1. Atasözleri

Genellikle bir tecrübe sonucunda ortaya çıkan ve nesilden nesle aktarılan atasözleri kültürün taşınmasında önemli bir işlev yüklenmektedir.⁹⁶ Dili malzeme edinen edebiyatın ürünlerinde atasözleri de kendine yer bulmaktadır. Âşık edebiyatında da sözün gücünü artırmak için atasözlerine başvurulabilmektedir. Hatta âşıkların halkı aydınlatmak, milli gayretle iyiyi anlatmak için atalar sözü destanı, nasihat destanı gibi manzumlar yazdığı da söylenmektedir (Dilçin, 2000: XXXV)⁹⁷. Ayrıca atasözleri bir konuşmalık tür olarak başka ürünler içinde kullanılıp kültürün sürekliliğini sağlamaktadır. Bu aktarım ve yeniden kullanım sırasında birtakım değişiklikler de olabilmektedir. Nitekim Aktulum, folklorik bir ürünün değişmeden ve değiştirilmeden aktarılmasının klişeleşme, basmakalıplaşma ve müzeleşmeye yol açacağını ifade etmektedir. Çünkü kültürel unsurlar durağan değil, devingendir (2013: 9). Atasözü gibi kalıp ifadeler hem sözlü kültür ortamında icra bağlamına ya da söz yaratıcısının tercihi / bilgisine göre çeşitlilik gösterebilmekte hem de yazılı ürünlerde bu çeşitlilik olabilmektedir. Bu durum ise Aktulum tarafından şöyle tasnif edilmektedir: Sözlü ürünlerdeki üretim sürecinde söylemlerarasılık; sözlü ürünler metinleştirildikleri anda ise metinlerarasılık devreye girmektedir (2013: 21).

Âşık Âli Çatak'ın şiirlerinde sadece iki atasözü tespit edilebilmiştir:

Yaş kesen baş keser (163/4a)

Ne ekersen onu götür (196/1c).

4.3.2. Deyimler

Deyim, hem ölçünlü dilde hem de konuşma dilinde ve ağızlarda zengin bir varlık göstermektedir. Deyimler genellikle sözü pekiştirmek, anlatılmak istenen şeyi daha anlaşılır hâle getirmek için kullanılmaktadır. Üslûp ve söz estetiği kaygısıyla da

---

⁹⁶ Atasözlerinin ortak hafızayı yansıtmaları açısından önemini de ortaya koyan şu çalışmaya bakılabilir: Durbilmez, 2017b: 147-175. Ayrıca bk. Çobanoğlu, 2020, Tezcan Aksu vd. 2023.

⁹⁷ Dehri Dilçin bu araştırmasında divan edebiyatında ve halk edebiyatında atasözlerinin yerini incelemektedir. Saz şairlerinin genellikle hece ölçüsü ile yazdıkları için atasözlerini "hiç ezip bozmadan kullanabildiklerini" ifade etmektedir. Levnî'nin Atalar Sözü Destanı ile başlayarak çeşitli âşıkların destanlarından örnekler sunan araştırmacı halk edebiyatında atasözü kullanımını dikkatlere sunmaktadır.

kullanıldığı bilinmektedir. Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde de deyimler yoğun olarak kullanılmaktadır. Bunlar şöyle sıralanabilir:

Burcu burcu kokmak:

Toprak burcu burcu kokar (3/5a)

Aklını almak:

Yüzüne baktıkça aklımı alır (7/4c)

Ter dökmek:

Ecel ter döker nice pastırma (7/7ç)

Kapı çalmak:

Evrak için nice kapılar çaldı (10/4c)

Murada ermek:

Murada ermeyen körpe yaşından (15/2c)

Hapı yutmak:

Düşen yutar belki hapı (16/1c)

Kafa yormak:

Âşıklara kafa yorarsın hocam (17/1c)

Çile çekmek:

Âşıklar çileyle çeker ah u zar (17/2a)

Yüreği dağlamak:

Âşıkların derdi yüreği dağlar (17/3a)

Kanat germek:

Âşıklara kanat ger Kayseri'de (17/8ç)

Yollara düşmek:

Sefâî, Devaî yollara düşmüş (17/16b)

Elekten süzmek:

Bizim âşıkları elekten süzdüm (17/19b)

Gözüne sıkmak:

Laf okunu kemın gözüne sıkmış (19/2c)

Kan akıtmak:

Yaş yerine kan akıttım didemden (20/3b)

Eline su dökmek:

Su dökülmez ellerine (31/8ç)

Mekik dokumak:

Hastane yolunda mekik dokudu (39/2a)

Kulak vermek:

Kulak verin delinize (42/4ç)

Coşa gelmek:

Âşıklarım coşa gelsin (42/2a)

Dür saçmak:

Dürler saçardı gülmesi (45/2b)

Zahmet çekmek:

Hak yolunda çekti zahmet (45/22b)

Kendinden geçmek:

Hû dedi kendinden geçti (45/27a)

Kaz yolmak:

Kaz buldu mu hemen yolar (46/ 4b)

Feleğin sille vurması:

Bir de felek sille vurup (47/2c)

Kana dokunmak:

Dokunuyor çok kanıma (77.1/4b)

İçine ateş düşmek:

İçime bir ateş düştü (92/7b)

Yuları eline vermek:

Yuları verirse oğlun geline (101/9c)

Ah çekmek:

Âşık Çatak sen de ah çekip tütme (101/12ç-)

Beli bükülmek:

Belim büktü ihtiyarlık (102/1ç)

Gönül kaptırmak:

Gönlünü kaptırmış aşkın yoluna (113/4a)

Alet etmek:

Alet etti o yılanı (116/5b)

Yoldan çıkmak:

Yoldan çıkarır insanı (116/5c)

Çile çekmek:

Çektim çilesini aşkın (161/2ç)

Elini kana bulamak:

Elini boyar alkana (165/5b)

Çamur atmak:

Çamur atar sana bana (176/2c)

Dünyadan göçmek:

Ah Tevetlioğlu dünyadan göçmüş (198/1b)

Ecelin şerbetini içmek:

Ecelin sunduğu şerbeti içmiş (198/1c)

Tuzak kazmak:

Türk'e tuzak kazılmasın (206/1c)

Kanca takmak:

Ezrail gelip de takmadan kanca (217/4c)

Kulak asmak:

Olur olmaz söze kulağın asma (217/7b)

Taş üstüne taş koymak:

Gücün yeterse koy taş üstüne taş (217/10b)

Dert çekmek:

Âşık Çatak çeker gam, keder, derdi (217/18a)

Aşkın narine yak-/yan-:

aşkın nârine yak (237/3b)

Bire bin katmak:

Bir esere binin katar (244/8c)

4.4. Dualar ve Beddualar (Alkışlar ve Kargışlar)

Alkış (dua) ve kargış (beddua) insanın duygu durumlarına göre ortaya çıkan iyi ve kötü dileklerden oluşan kalıp sözlerdir. Kalıplaşma konusunda atasözü ve deyimdeki kadar bir çerçevesi olmasa da kalıplaşmış dualar, iyi dilek ifadeleri mevcuttur. “Genel toplumsal durumlara göre değil, duygulara bağlı olarak özel dilekleri yansıtmada daha çok kullanıldığı için fazla yaygınlık da göstermeyebilirler (Artun,

2005: 152). Bununla birlikte “sözün büyüğü esasına dayanmaları bakımından büyüsel eylemler olarak değerlendirilen ve bir tür ritüel” oldukları da söylenen alkış ve kargışlar önemli kültür kodlarını barındırabilmektedirler. “Bu ürünlerin farklı toplumlar arasındaki en eski görünüş biçimleri”nin genellikle “korunma ve güvenlik ihtiyaçlarıyla ilişkili” olduğu da bilinmektedir (Keskin, 2019: 113-114).⁹⁸ Alkış ve kargışların kullanımı bu bağlamda bireysel / günlük / basit dilekleri içerse dahi işlevsel açıdan ele alındığında farklı bir kullanım alanına ve ifade gücüne sahip olduğu anlaşılmaktadır.⁹⁹ Alkış ve kargışın tür mü yoksa bir dil ögesi mi olduğu da tartışmalı bir konudur. Boratav alkış ve kargışları tür olarak niteleyip bunların kökenine ve işlevine dikkat çekerek şöyle söylemektedir: “Konuşmasını atasözleriyle süslemesini bilen adam gibi, gerektiğinde güzel “alkış”(hayır-dua) ya da koygun “kargış” (beddua, ilenç) söylemesini bilen kişi de topluluk içinde ayrı bir önem taşır (...) Bu sözlerin bir başka ortak nitelikleri de kökenleri çok eski çağlara çıkan söz kalıpları oluşlarıdır. Onları söyleyenler çoğu kez içindeki kimi kelimelerin anlamlarını bilmeden kullanırlar; bir çeşit fosil sözleri saklayan kalıplar olmaları da onların dilbilgisi incelemelerinde değerini artırır” (1988: 118-119).¹⁰⁰ Develili Âşık Ali Çatak’ın şiirlerinde de dua ve beddua örnekleri tespit edilmektedir.

4.4.1. Dua (Alkış)

Güzel temennilerin, iyi dileklerin bulunduğu söz veya söz öbeklerine dua / alkış adı verilmektedir. “İyi dilekleri ihtiva eden kalıplaşmış söz” olarak da tanımlanan dualar

---

⁹⁸ Alkış ve kargışlarla ilgili çok sayıda çalışma yapılmıştır. Burada şu çalışmalar zikredilebilir: Harmancı, 2012; Durbilmez, 2017b; Keskin, 2019; Uysal, 2019; Kurt, 2020; Akın, 2021; Uğurcan, 2021; Bozok, 2022.

⁹⁹ Alkış ve kargışların işlevleri hakkında Malinowski’nin şu tespitlerine yer vermekte yarar vardır: “Her olguyu kendi belirgin formunu dikkate alarak incelemek en iyi yol olduğundan, biz de burada sözcüklerin devingenliklerinin en çok belirginleştiği alanları soruşturalım. Birazcık dikkatle, kelimelerin gücünden yararlanmada iki doruk noktasının olduğu görülecektir: Bunlardan biri büyüsel formüller, kutsal ifadeler, kötü ruhları ve cinleri kovmada kullanılan metinler, beddualar, dualar ve en çok da duaları kapsayan, birtakım kutsi kullanımları içermektedir. Doğüstü güçlerin harekete geçirilmesi esasına dayanan tüm bu kutsi sözler, genellikle dolaylı yoldan da olsa yapılandırıcı bir etkiye sahiptir ve kutsal formülün yasa yerine geçtiği durumlarda sosyal yaptırım gücünü içlerinde barındırır. Konuşmadaki devingenliğin ikinci doruk noktasının ise, doğrudan sözcüklerin kendi pragmatik etkisinde görüldüğü aşıkardır. Muharebe sırasında verilen emir, gemi süvarisi tarafından verilen komut, yardım dilemek için bağırma, içinde bulunulan olayların seyrini değiştirmek için başvuru diğer fiziki eylemlerdir” (1935: 52-53’den akt. Keskin, 2019: 114-115).

¹⁰⁰ Boratav aynı çalışmasının devamında da alkış ve kargışları iki grupta incelemekte ve ilk gruba girenleri dil ögesi, ikinci gruba girenleri küçük sanat yapıtı / beylik söz kalıpları olarak nitelemektedir (1988: 125-129).

önemli işlevlere sahip olan bir konuşmalık türdür (Kaya, 2010: 258). Elçin'e göre; "umumiyetle anonim olan, bedenî, ruhî, iktisadî, içtimaî ve dinî ihtiyaçların meydana getirdiği bu dualar, atalar sözü gibi "hüküm" bildiren müspet dilek mahsulleridir" (1986: 662). Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde de dua örnekleri tespit edilmiştir. Dua örneklerinin yer aldığı şu şiir örnek olarak burada verilirse yararlı olacaktır:

*İsminden ederiz haya
Düştüğ yolumuza yaya
Eriştik şükür üç aya
Yüzümüzü güldür Mevlâ'm!*

*Nare yakma sinemizi
İslam oku künyemizi
İman, Kuran hanemizi
Lütfun ile doldur Mevla'm!*

*Cimle gönderdiğin kafta
Müjde verin bize afta
Boynumuza kara yafta
Astıysan kaldır Mevla'm!*

*Hayır yazdır yazımızı
Nura doyur özümüzü
Kara etme yüzümüzü
Beratını bildir Mevla'm!*

*Âşık Çatak aciz kulun
Sıratda şaşırma yolun
Biçareyim hâlim malûm
Günahımı aldır Mevla'm! (119)*

Şu dörtlükte Allah'a dua eden âşık af dilemektedir:

*Âşık Çatak çalar kapın
Son nefeste koyma hapın*

Acizim dilerim affın

Şükrederim Allah'ıma (6/7)

Âşık öleceği günü düşünerek imandan ayrılmış olarak ölmekten de endişe ettiğini ifade etmektedir. Bu endişesini gidermek amacıyla da Allah'a dua etmektedir:

Göç ederken bir gün handan

Rabbim ayırma imandan!

Hesap sorduğun divandan

Suçlu çıkarsam ağlarım (133/1)

Şu dörtlükte Allah'a kavuşmak için sabırsızlanan ve Allah'ın huzurundan kovulmamak için yakarıшта bulunan bir birey görünmektedir. Dördüncü dizede de dua ifadesi yer almaktadır:

Sabrım kalmadı taşırdın

Yüce dağlardan aşırdın

Beni kapına düşürdüin

Koğma beni kul olayım! (137.1./1)

Yakma Rabbim beni nare (144/7ç)

Mevlâ-yı Rahman'dan rahmet dilerim (147/1ç)

Mevlâ-yı rahmandan rahmet dilerim (188/7b)

Şu dörtlükte de toprak incitmesin diye edilen bir dua söz konusudur. Burada mecazi bir kullanıma yer verilerek ölen kişiye rahmet dileğinde bulunmaktadır.

Gitti vatanperver nasıl güleyim

Gönül dostlarına sabır dileyim

İncitmesin toprak dua eyleyim

Usûl, nizam nâsa emir böyledir (198/3)

Bir iyi dilek ifadesi de burada dua örneği olarak yer almaktadır:

Âşıklarım coşa gelsin

Hakikatı herkes bilsin

Çilekeşin yüzü gülsün

İş düşüyor burda size (42/2)

Gülpınar'ı özleyen âşık bulunduğu ortamdan kurtulmak için dua etmektedir:

Uzak kaldım Gülpınar'dan

Kurtulmadım dört duvardan

Kurtar Rabb'im beni dardan

Dayanacak hal kalmadı (47/1)

Şu dörtlükte doğrudan bir dua, yalvarış, yakarış ifadesi bulunmamakla birlikte üçüncü dizedeki ifadeyle Allah'tan yardım istenmekte ve böylece dua edilmektedir:

Nem varışa ettim feda

Tek düşürme dostan cüda

Halim malum sana Hüda

Bürünecek şal kalmadı (47/3)

Burada da aynı şekilde üçüncü dizede âşık, işinin sadece Mevla'ya kaldığını söyleyerek yine ondan medet ummakta böylece dua etmiş olmaktadır.

Yetmiş dayandı yaşım

Şiir benim dert kardaşım

Bir Mevla'ya kaldı işim

Başka çıkar yol kalmadı (47/5)

4.4.2. Beddua (Kargış)

Kargış olarak da bilinen beddua, çaresiz olan, acı çeken, kötülüğe maruz kalan bir insanın rahatlamak, teskin olmak gayesiyle söylediği, kötü düşünce ve dilekleri kapsayan, söze orijinallik veren, ifadeyi güçlendiren kalıplaşmış söz olarak tanımlanabilmektedir (Kaya, 2010: 150).¹⁰¹ Bedduayı psikolojik açıdan değerlendiren ve tanımlayan Elçin'in görüşlerine yer vermekte yarar vardır: “Kargış, insanın kendisine, ailesine, cemiyetine ve din gibi müesseselerine zararı dokunacak şahıslara, düşünce ve fikirlere karşı davranışlarının şiddetli bir tepkisidir. Hayatta adaletsizliğe uğramış, küfran-ı nimetle karşılaşmış insanın vicdanında uyanan isyan ve hiddeti susturma çarelerini araması gayet tabiidir” (1986: 662-663). Buradan yola çıkarak âşık edebiyatı ürünlerinde bedduanın daha çok taşlama türündeki şiirlerde ve genel olarak eleştiri içeren şiirlerde bulunduğu söylenebilir. Beddua, içinde yer aldığı şiirin üslubunu da sert bir havaya sokmaktadır. Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde beddua örnekleri görülmektedir.

---

¹⁰¹ Kaya bu çalışmasında bedduaları tasnif etmektedir. Geniş bilgi için bk. (2010: 150-153).

Şu dörtlüğün her dizesinde bir beddua bulunmaktadır. Âşık, beddua ettiği kişinin hem fiziken hem psikolojik olarak yıpranıp zarar görmesini istemektedir:

Çıban çıksın yanı beli delinsin

El gülsün oynasın, o da yerinsin

Yapışsın yatağa, yere serilsin

Yatarken hâlini figanın görsem (128/2)

Aynı şiirin diğer bir dörtlüğünde de hem bu dünya hem ahiret üzerinden beddua edilmektedir:

Bana edenler de gözsüz otursun

Derdine devayı Çatak getirsin

Allah alsın kara yere götürsün

Arasat'ta hâlin dönerken görsem (128/5)

Orman ve ağaç sevgisini ifade etmek için beddua kullanmayı tercih eden âşık, ağaca zarar vermek isteyenleri de bu yolla sert bir şekilde uyarmaktadır. Beddua burada uyarı işlevi yüklenmektedir.

Kim balta vurursa beli bükülsün

Kim ateş atarsa eli dökülsün

Kim dalın keserse kolun sökülsün

Yok ki arzu etsin dili ormanın (163/8).

Kargışlama türüne de dahil edilebilen sert eleştiriler içeren toplumdaki bozukluğu dile getiren ş şiirde beddua örnekleri mevcuttur. Beddua bu şiirde de eleştiri işlevi yüklenmekte ve bozukluklar *protesto* edilmektedir:

YÜZ BİN KERE LÂNET OLSUN

Kötülüğe yelenlere

Btnlğu bölenlere

Hakikati yerenlere

Yüz bin kere lânet olsun

Tak dediren tatlı cana

Olmayanlar Haktan yana

Çamur atar sana bana

Ervahına lânet olsun.

*Rüşvet helal diyenlere
Yetim hakkı yiyenlere
Vurguncuyu övenlere
Haşre kadar lânet olsun*

*Aranjman de de gevele
Veda edildi ervele
Bütün işler oldu hile
Yapanlara lânet olsun*

*Çek gönlüm sen tasayı
Sırçanlar yedi yasayı,
Göremem saçı kısayı
Koyanlara lânet olsun*

*Âşık Çatak söyler peşin
Milletime hizmet işin
Açık, çıplak, yazın, kışın
Soyanlara lânet olsun (176)*

4.5. Simgeler

Simge, edebiyat ürünlerinde ifadeye güç katan ve birtakım dini, mitolojik kodlar barındıran bir unsurdur. Türk edebiyatı ürünlerinin hemen her sahasında birtakım simgelere rastlamak mümkündür. Âşık edebiyatında en çok görülen simge ise sayı ve renklerden oluşmaktadır. Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde yer alan simge değerindeki kullanımlar bu bağlamda ele alınacaktır.

4.5.1. Sayı Simgeçiliği

Günlük yaşamda gerçek anlamı ve işlevi ile matematiksel bir değer olarak kullanılan sayılar yine günlük yaşamda ve sözlü ürünler başta olmak üzere tüm edebiyat ürünlerinde birtakım anlamlar ve işlevler yüklenebilmektedir. Bu farklı anlamları

İslamiyet öncesi Türk inanışlarına ve İslamiyet sonrası gelişen inanışlara dayandırmak mümkündür. Sayılarla ilgili bazı inanışların kökenleri mitolojik dönemlere kadar uzanmakta, bir kısmı da tarih boyunca kültür alışverişinde bulunulan değişik kültür ve inançlarla zenginleşmektedir (Durbilmez, 2005: 3). Günlük yaşamda kullanılan konuşma dilinde de çeşitli tercihler sonucu birtakım işlevler yüklenerek kullanılan sayılar¹⁰² âşık edebiyatı ürünlerinde de görülmektedir.¹⁰³

4.5.1.1. Bir Sayısı

Bazı sayılar İslami inancın etkisiyle birtakım anlamlar yüklenebilmekte ve kutsiyet bildiren bir ifadeye bürünebilmektedir. Bir sayısı da bu bağlamda düşünülmelidir. Allah'ın bir olması bir sayısına önemli bir simgesel değer katmaktadır. Âşık şiirinde de bu durumu işaret ederek kullanılan bir sayısı yaygın görülmektedir.¹⁰⁴ Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde bir sayısının kullanımı görülmektedir. Tespit edilen örneklerde Allah'ın birliği ifade edilirken bu sayının simgesel değeri dikkat çekmektedir:

***Bir** olan Hak sende, kimseye sorma (33/7/b)*

Şu dörtlükte de Allah'ın bir olduğunu Kuran'a dayandıran âşık şöyle ifade etmektedir:

Görünür hikmetin ayan

Acizim hangisin sayan

***Birliğini** söyler Kur'an*

Gönlümde buldum Mevlâ'yı (62/3)

Yineleme ayak olarak *Bir Allah'tır bil Allah'tır* ifadesini âşık yedi kez kullanmaktadır. İhlas suresinin birinci ayetinde geçen *De ki: O, Allah'tır, bir tektir* ifadesi burada mealen yer almaktadır. Yineleme ayak olarak yedi kez

¹⁰² Türkiye'de mitolojik sayılar ve sayı simgeciliği üzerine yapılan çalışmalardan bazıları şunlardır: Gülensoy, 1976; Rayman, 1991; Yardımcı, 2000; Durbilmez, 2007a; Durbilmez, 2009; Güvenç, 2009; Çıblak-Coşkun, 2010; Yücel, 2011; Pehlivan, 2017; Durbilmez, 2017a 201- 251; Durbilmez, 2017b: 49-92; Hirik, 2017; Durbilmez, 2019a: 64-79; Durbilmez, 2019b: 39- 99; Aydın, 2019; Somuncu, 2020.

¹⁰³ Âşık edebiyatında sayıların kullanımı ve sayı simgeciliği hakkında geniş bilgi için bk.: Yardımcı, 2000: 637-639; Durbilmez, 2005: 1-22; Durbilmez, 2009: 71-86.

¹⁰⁴ Âşık edebiyatında bir sayısının kullanımı hakkında bk. Yardımcı, 2000: 637.

tekrarlanmasında da simgesel değer aranmalıdır. Nitekim bu inanış çerçevesinde bazı surelerin ve duaların yedi kez okunmasının Allah katında daha makbul olduğu düşünülmektedir. Âşığın işaret ettiği İhlas suresi de bunlardan biridir. Âşık, Allah'ın birliğini yedi kez söyleyerek bir anlamda “zikirde bulunmak”tır. Söz konusu şiirde bir sayısının geçtiği ayak dizeleri şunlardır:

Bir Allah'tır bil Allah'tır (151/1/b)

Bir Allah'tır bil Allah'tır (151/1/ç)

Bir Allah'tır bil Allah'tır (151/2/ç)

Bir Allah'tır bil Allah'tır (151/3/ç)

Bir Allah'tır bil Allah'tır (151/4/ç)

Bir Allah'tır bil Allah'tır (151/5/ç)

Bir Allah'tır bil Allah'tır (151/6/ç)

Şu dörtlükte önce Allah'ın ayrılık ve nifağı sevmediği, men ettiği işaret edilmekte, “bir” olanın ise gerçek bir insan tarafından bilindiği ve buna inandığı söylenmektedir. Burada geçen “bir”, Allah'ın “bir”liği ile düşünülmelidir.

Senlik benlik şeytan işi

Mevlâ sevmez bu gidişi

Biri tanır gerçek kişi

Gelin birlik olarak kardaş (213/1)

Şu dörtlükte ise Seyranî'nin eşsiz birisi olduğu bir ile ifade edilmektedir. Seyranî'nin bir olduğu söylenip buna delil niteliğinde birkaç özelliği de hemen alt dizelerde sıralanmaktadır:

*Seyranî **birdir***

Sözünde erdir

Âşığa pirdir

Kârsiz diyerek (98/6)

Şu dizede de yine Allah'ın birliğini ifade etmek için bir sayısı kullanılmaktadır:

*Rabb'i **bir** bilmiş* (98/8c)

Türk'ün; dil, din, tarih ve kader birliği şu iki dörtlükte bir sayısı üzerinden anlatılmaktadır:

Edirne'den Kars'a kadar

Birdir Türk olanda kader

Fırsat bulur fitne azar
*Gelin **bir** olalım canlar*

*Dilimiz **bir** dinimiz **bir***
*Tarihe bak ünümüz **bir***
*Acı tatlı günümüz **bir***

*Gelin **bir** olalım canlar (180/1-2)*

Aynı şiirin ayak dizesi ise burada da yedi kez şöyle tekrarlanmakta ve bu dizelerde de bir sayısı yer almaktadır:

*Gelin **bir** olalım canlar (180/1ç)*

*Gelin **bir** olalım canlar (180/2ç)*

*Gelin **bir** olalım canlar (180/3ç)*

*Gelin **bir** olalım canlar (180/4ç)*

*Gelin **bir** olalım canlar (180/5ç)*

*Gelin **bir** olalım canlar (180/6ç)*

*Gelin **bir** olalım canlar (180/7ç)*

4.5.1.2. Üç Sayısı

Üç sayısı çeşitli anlamlar yüklenen ve temsil eden “kapsayıcı sentez” (Schimmel, 2000: 69) olarak da tanımlanan bir sayıdır.¹⁰⁵ Mitolojik kökü itibariyle de farklı anlamlar içermektedir. Belirsiz çokluğun bir ifadesi olarak da bilinen üç, basit yuvarlak bir sayıya da dönüştürülebilir (Schimmel, 2000: 80). Durbilmez de özellikle üçlü kümelerin *gizemli sayılardan çok yuvarlak sayılar* olarak işlev yüklendiğini söylemektedir (2005: 4). Üç sayısı insan zihninde derin kökleri olan gizemli bir sayıdır ve edebiyat ürünlerinde çok yaygın olarak yer almaktadır (Durbilmez, 2010b: 247). Develili Âşık Ali Çatak’ın şiirlerinde de üç sayısının simgesel değeriyle kullanıldığı görülmektedir. Bunun dışında gerçek anlamıyla kullanıldığı örnekler de bulunmaktadır.

*Ani bir duruşta vurdun **üç** sille (12/1a)*

Üç buçuğa döner falcı (46/3ç)

¹⁰⁵ Üç sayısı ile ilgili yapılan çalışmalardan bazıları: Çıblak Coşkun, 2010: 73-92; Durbilmez, 2010b: 246-248; Ulukan, 2012: 181-184; Hirik, 2017: 229.

Üçünü, beşini bir kaşık taşır (60/8c)
Kırlar çayır, üç gül, yonca (88/4b)
Üç kıtada hüküm sürdük bir zaman (107/1/a)
Üç beş yaş arası sünnet çağında (112/8/a).
Üç harf ile başlar hecem (168/15b)
Üç kıtanın tahlil olsa toprağı (187/2c)
At üstünde üç kıtayı dolaşan (189/4c)
Üç kıtaya şöyle nazar eyle de (204/3c)
Üç telli saz ile gurbeti gezdi (228/3a)

4.5.1.3. Dört Sayısı

Mitolojik kökenlere sahip olduğu bilinen dört sayısı;¹⁰⁶ “yeryüzünün bir dikdörtgen / dörtgen biçiminde olduğu, dört gök öküzün üzerinde durduğu gibi inanışlarda ve dört ana yön, dört mevsim, dört zaman, dört renk, dört yıldız gibi hususlarda” mitolojik yönünü göstermektedir (Durbilmez, 2019b: 61). Dört sayısının İslam inancında ve halk inanışlarında bazı temel unsurları (dört unsur, dört kitap, dört mezhep gibi) nitelediği söylenmektedir (Yardımcı, 2000: 639). Schimmel de ilk insanların ay, güneş ve gölgeden yola çıkarak dört ana yönü ve dört rüzgarı bulduklarını ifade etmektedir. Ayrıca “maddi düzenin sayısı” olduğunu da belirtmektedir (2000: 98). Develili Âşık Ali Çatak’ın şiirlerinde de dört sayısının sembolik kullanımı görülmektedir. Daha çok yön kavramı ile birlikte kullanıldığı da göze çarpmaktadır.

Kurtulmadım dört duvardan (47/1b)
Dört mevsimde gör Bursa’yı (63/3ç)
Batıllar dört yandan çevirdi cihet (67/4c)
Dört tekbir namazla başlar yolculuk (111/7ç)
Atılır dört koldan, düşman yönüne (142/2c)
Dört mevsim yel der geçerim (146/2ç)
Başladı akınlar dörtnala birden (158/1ç)
Dört duvar içinde sırrın bilen yok (166/1a)
Dört buçuk soysuza diyemezsen dur (188/4/a).

¹⁰⁶ Dört sayısının mitolojik yönü hakkında geniş bilgi için bk. Yardımcı, 2000: 639-640; Durbilmez, 2009: 71-86; Durbilmez, 2008: 345-346; 2010a: 248-249, Hirik, 2017: 230.

Asya'dan dört yana kol atan ırtık (247/1a)

4.5.1.4. Beş Sayısı

Beş sayısı da kökeni itibariyle mitolojik anlamlar taşıyan sayılardandır.¹⁰⁷ Örneğin “eski Türk devlet yönetiminde “merkez”, “doğu”, “batı”, “güney” ve “kuzey” olmak üzere beş bölge vardır. Bu bölgelerin “sarı / altın sarısı” (merkez), “gök / yaşıl”(doğu), “ak”(batı), “al / kızıl”(güney), ve “kara”(kuzey) olmak üzere beş rengi bulunmaktadır” (Durbilmez, 2007a: 113-114). Beş sayısının simgesel olarak kullanımı Türk halk inanışlarında, gelenekli Türk anlatılarında, atasözü ve ölçülü sözlerde, bilmecelerde, türkü ve ağıtlarda, derviş tarzı ve âşık tarzı şiirlerde görülmektedir (Durbilmez, 2019b: 84-99). Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde de beş sayısının kullanımı bu bağlamda görülmektedir.

Şu dizelerde üç sayısı ile birlikte bir genellemeyi ifade etmek amacıyla kullanılmaktadır:

Bakmaz üçe, beşe, kaça (100/5/c)

Aynı durum şu dizelerde de geçerlidir. Ortalama bir sayı verme amacıyla üç ile birlikte kullanılmaktadır:

Üç beş yaş arası sünnet çağında (112/8/a).

Saraycığa üç, beş çadır yürüdü (201/2c)

Üçünü, beşini bir kaşık taşır (60/8c)

Şu dizelerde ise kullanım amacı aynı fakat birlikte kullanıldığı sayı farklıdır. Burada beş sayısı üç ile birlikte değil, kendisinin iki katı olan on sayısı ile kullanılmaktadır:

Beş on fakir gelir sofraya başına (120/5a)

Bulamadım beşi onu (222/2a)

Beş on dakika dinlenmeye verilir (60/4b)

Mitolojik sayılarının bazen yer adı olarak da kullanıldığı bilinmektedir (Durbilmez, 2020b: 217). Çatak'ın şiirlerinde de buna bir örnek bulunmaktadır. Develi ilçesindeki Beşparmak Dağı'ndan şöyle bahsetmektedir:

Adarca, Beşparmak hep bir çalıda (201/3c)

¹⁰⁷ Yardımcı, 2000: 640-641; Durbilmez, 2010b: 250-251; Hirik, 2017: 230-231; Pehlivan, 2017: 19-39.

4.5.1.5. Yedi Sayısı

Sembolik değerler içeren mitolojik sayılardan biri de yedidir.¹⁰⁸ Schimmel tarafından “bilgeliğin sütunları” (2000: 140) ve “genellikle olumlu güçlerle iç içe” (2000: 144) olarak da tanımlanmaktadır. Şamanizm’de de yedi sayısının işlevi ve simge değeri büyüktür. İslam inancı çerçevesinde de yedi sayısı “olumluluk çağıran” bir işlevdedir. Bazı surelerin ve duaların yedi kez okunmasının daha makbul olduğu inancı buna örnek olarak düşünülebilir.¹⁰⁹ Yedi sayısı Develili Âşık Ali Çatak’ın şiirlerinde şöyle yer almaktadır:

Şu dizede yaş ifade etmektedir:

Yediye varınca okul çağında (112/8/c)

Şu dizede geniş bir kitleyi işaret etmek için yedi sayısının simgesel değerinden yararlanılmaktadır:

O yedi düvelle mertçe savaşı (150/5/c).

Şu dörtlükte de yedi iklim ifadesiyle yedi farklı coğrafya-diğer bir deyişle- Kayserililerin çok geniş bir coğrafyaya yayıldığı yedi sayısının simgesel değeri üzerinden anlatılmaktadır:

Kapısında pencerede

Ocaktaki tencerede

Yedi iklim, bir kürede

Kayserilimin eli var (186/2)

Yer adlarında mitolojik kavramların ve sayıların kullanılması (Durbilmez 2020b: 217) örneğine şu dizede de rastlanmaktadır:

Yedihazır’da nazlı güzel eğlenir (201/2ç)

Şu dizede de yediden yetmişe kalıp ifadesinde yer alan yedi sayısı ile çokluk ve genellik işaret edilmektedir:

Çalışır yediden yetmişe kırklar (205/7b)

Kırklar yediler inancı da şu dörtlükte kullanılarak yedinin simgesel değerinde yararlanılmaktadır: *Yirmi altısına yaşın ermedi / Arzu etmiş ecel, seni de yedi / Mezarına koştı kırklarla, yedi / Ya saçan dostlara bak doya doya (15/5)*. Aynı

¹⁰⁸ Yedi sayısının mitolojik kökeni hakkında geniş bilgi için bk. Yardımcı 2000: 641-643, Durbilmez 2010b: 251-252, Ulukan 2012: 184-187, Hirik 2017: 232-233.

¹⁰⁹ İslam’da yedi sayısına önemli işlevler yüklendiğini söyleyen araştırmacılar da vardır (Kocatürk 1982).

kullanım şu dürtlükte de görülmektedir: *Bilmeyen ahmaklar deli dediler / Kemale ermişler veli dediler / Ona sırdaş oldu kırklar, yediler / Çağırdı dergâha gelen olmadı* (48/4)

4.5.1.6. Dokuz Sayısı

Mitolojik sayılar içinde önemli kullanım alanına sahip olan sayılardan biri de dokuzdur.¹¹⁰ Üç sayısı ile de ilişkilendirilen dokuz mitolojik için büyütülmüş hali denilebilir (Schimmel, 2000: 177). İki basamaklı sayılardan önceki son sayıdır ve bundan dolayı olsa gerek nihai sınır olarak görülmektedir (Schimmel, 2000: 188). Dokuz kat gök inancı da Türk kültüründe önemlidir ki buna dokuz ata da denilir (Durbilmez, 2019b: 214). Bununla birlikte dokuz, yuvarlak bir sayı olarak da kullanılmakta genellikle ifade eden durumlarda başvurulmaktadır (Durbilmez, 2019b: 215). Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde ise dokuz sayısı daha çok gerçek anlamıyla kullanılmaktadır:

Dokuz ekler ver birine (58/2b)

Yüzde dokuz senede kâr (59/3/a)

Dokuz ay hapistin ne yedin içtin (112/1c)

Dokuz ay deyince yürüyüş başlar (112/7/a).

Dokuza erişir süsün benzetir (112/9b).

4.5.1.7. Kırk Sayısı

Mitolojik sayılar arasında önemli bir diğer sayı da kırktır.¹¹¹ Kırk sayısı iki basamaklı sayılar içinde en büyüleyici sayı olarak bilinir (Schimmel, 2000: 265). Kırk, günlük yaşamda birçok deyimde, kalıp sözde ve atasözlerinde de yer almaktadır. Kırk dereden su getirmek, kırk dalda bezi olmak, kırk yıl düşünmek, kırk bir kere maşallah, kırk yılda bir, kırkıdan sonra azmak, deyimleri; bir fincan kahvenin kırk yıl katrı vardır gibi atasözleri burada örnek olarak zikredilebilir. İslam inancında da kırk sayısının önemi bilinmektedir. Bazı sure ve duaların kırk kez okunması

¹¹⁰ Dokuz sayısının mitolojik kökeni hakkında geniş bilgi için bk. Yardımcı, 2000: 643-644; Durbilmez, 2010b: 252-253; Durbilmez, 2011; Durbilmez, 2007: 185-186; Ulukan, 2012: 187-188; Hirik, 2017: 234-235.

¹¹¹ Kırk sayısının mitolojik kökeni hakkında geniş bilgi için bk. Gürsoy Naskali, 1996: 56-59; Yardımcı, 2000: 646-645; Durbilmez, 2010b: 254-255; Güvenç, 2009: 85-97; Hirik, 2017: 236-238.

gerektiğine inanılır. Bu bağlamda Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde de kırk sayısının kullanımına ait örnekler tespit edilmektedir:

Şu dizede kırk parçaya bölünmek kastedilerek kırkın simgesel değerinden yararlanılmaktadır.

***Kırka** bölün, istersen yit (23/3b)*

Türk kültüründe kırklar inancı da önemli bir unsurdur. Şu dizelerde bu inancın izi kırk sayısının kullanımında görülmektedir:

***Kırklar** elinde yetişmiş (38/2/c)*

*Ona sırdaş oldu **kırklar**, yediler (48/4c)*

Şu dizede ise kırk sayısı bereket ifade eden bir kullanıma sokulmaktadır. Tek bir tohum ekilip kırk ürün biçmek anlamı ortaya çıkmaktadır:

*Bir tohum ektirir **kırka** yetirir (57/4c)*

Şu dizede ise genel bir ifade olarak ve çokluğu işaret ederek bir kullanıma yer verilmektedir:

***Kırk** yatak değişir emre otelci (65/1ç)*

Türk kültüründe çocuğun kırkının çıkması önemli bir gelenek ve inanıştır. Bazı yörelerde ise bebeğin ilk yirmi günü *yirmi kırk* olarak adlandırılmaktadır. Develi yöresi buna örnektir ki âşık burada yirmi kırk ifadesini kullanmaktadır:

*Yirmi **Kırk** dolunca ad konur sana (112/3a)*

Kırk çıkması / kırkın dolması geleneği şu dizelerde de göze çarpmaktadır:

***Kırkın** gelir mevlit, Kur'an okunur (112/4/a)*

***Kırktan** sonra beşik bulur sallanır (112/5/a)*

Sembolik anlam yüklenen diğer bir kullanımda kırk ulvi ifadesiyle şu dizede görülmektedir:

***Kırk** Ulvi'ye selâm olsun (174/6/ç)*

Kırklar yediler inancının yansımasıyla kırk sayısının simgesel değerinin yer aldığı bir dörtlük de şöyledir:

Yirmi altısına yaşın ermedi

Arzu etmiş ecel, seni de yedi

Mezarına koştı kırklarla, yedi

Ya saçan dostlara bak doya doya (15/5).

4.5.2. Renk Simgeçiliği

Mitolojik kökene dayanan ve bazı simge değerler taşıyan kavramlardan birisi de renktir. Renkler tüm kültürlerde birtakım anlamlar içermekte ve işlevler yüklenmektedir.¹¹² Renklerin simgeleri zaman içinde değişiklik gösterebilir fakat kutsallık ifade eden renkler aynı kalır (Bayat, 2017: 70).¹¹³ Toplumun kimliğine ve kişiliğine dair izleri renklerde bulmak mümkündür (Durbilmez, 2017b: 63-64). Toplumun oluşturan bireylerin renk tercihleri de o bireyin kendi kişiliğini yansıtmaktadır. Bu nedenle renklerin yüklendiği anlamlar incelendiğinde hem psikolojik hem sosyolojik tespit ve tahlillerde bulunabilme imkanı vardır. Edebiyat ürünlerinde simgesel değerleriyle kullanılan renkler, edebiyat ile psikoloji ve sosyoloji gibi dalları bir noktada buluşturmakta ve disiplinlerarası bir bakış gerekliliğini göstermektedir.

Renklerin yüklendiği anlamlar bireysel açıdan düşünülürse edebiyat eserini ortaya getiren sanatçının psikolojisini ve hangi renge ne anlam yüklediğini anlama açısından önem arz etmektedir. Bununla birlikte toplumsal bir değere sahip olan, ortak hafızada bazı çağrışımlar yapan renklerin kullanımı ise söz konusu milletin ortak hafızasının yapısını ortaya çıkaracaktır. Türk devlet geleneğinde dört ana yönün renklerle temsili (doğu=gök/mavi, batı=ak, güney=al/kızıl, kuzey=kara, merkez=sarı) buna uygun bir örnek olarak düşünülebilir (Durbilmez, 2020b: 219). Âşık edebiyatı temsilcileri de hem bireysel tercihlerini hem de sembol değerler içeren ortak hafızaya ait kullanımları şiirlerine yansıtarak renklerden yararlanmaktadırlar. Renk kullanımı deyimlerde, atasözlerinde ve kalıp ifadelerde daha çok yer aldığı için âşık edebiyatında da bu söz ve söz grupları içinde bulunabilmektedir. Benzetmenin olduğu yerlerde de renklere rastlamak mümkündür. Mecaz-ı Mürsel, teşbih gibi bazı edebiyat sanatlarında renklere yer vermek yaygındır. Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde renklerin kullanımı yaygın olarak görülmektedir. En çok kara olmakla birlikte ak, al, sarı, mor, pembe, mavi ve yeşil renklerinin kullanımı tespit edilmiştir.

¹¹² Türk kültüründe mitolojik renkler hakkında geniş bilgi için bk. Bayat, 2017: 70-72; 104-105; Durbilmez, 2017b: 61-81; Genç, 2009; Toker, 2009; Küçük, 2010; Yıldırım, 2022.

¹¹³ Bayat aynı çalışmasında buna örnek de vermektedir. Sözelimi gök / mavi rengi Türklerde kutsal Çin'de olumsuzluk ifade eden bir renktir (2017: 70).

4.5.2.1. Ak-Beyaz

Ak rengi simgesel değeri yüksek olan mitolojik renklerden biridir.¹¹⁴ Türk mitolojisinde bilinen önemli bir yaratılış destanında Tanrı Ülgen dünyayı yaratacağı sırada Ak Ana ortaya çıkar ve Ülgen'e yol gösterir. Ak Ana; akli ve bilgeliği temsil eder (Ögel, 1993: 571). Mitolojik devirlerden günümüze gelen süreçte de ak rengi genellikle olumluluk ifade etmiştir. Bu rengin daha çok arılık, temizlik ve saflığı temsil ettiği; âşık edebiyatında da olumluluk çağrıştıran kutlu renklerden biri olarak kabul edildiği bilinmektedir (Durbilmez, 2020b: 220). Günlük yaşamda kullanılan birçok deyim ve kalıp sözde ak renginin yaygınlığı bilinmektedir. Bu rengin yer aldığı kullanımlarda çoğu kez bir simgesel değere, mitolojik kökene gönderme yapılmaz veya yapıldığının farkında olunmayabilir. Fakat bu kullanımların genelinde simgesel değer yer almaktadır. *Alnım ak, başım dik* diyen birisi kendisini savunmak veya kusursuzluğunu ifade etmek isterken bu isteğine delil sunarcasına söz konusu deyim kullanma tercihi bulunabilir. Bunun temelinde ak renginin mitolojik değeri; kutsiyet, arılık, temizlik gibi unsurları barındırması yatmaktadır. Aynı durum atasözleri için de geçerlidir. Ak akça kara gün içindir atasözünde ak renginin simgesel değeri zıttı ile daha da ön plana çıkarılmakta ve zor günlerde yardıma koşan paranın / maddiyatın “ak” olduğu işaret edilmektedir. Ak renginin olumluluk ifade eden başka pek çok örneğini sıralamak mümkündür. Âşık edebiyatı ürünlerinde de aynı durum söz konusudur. Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde ak / beyaz renginin simgesel değerinden yararlanılarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Söz gelimi şu dizelerde gökyüzünün ak olduğu söylenerek bir kutsiyet ve arılık ifadesi yüklenmek istenmiştir: *Ak gökten akseder bakın sulara* (34/1/c) Erciyes Dağı'na hitaben ise *Üstünde nur, beyaz gömlek* (37/2a) diyen âşık, dağın üstündeki karı beyaz gömleğe benzetirken bu beyazlığın da dağa bir kutsiyet verdiğini ima etmektedir. Beyaz ile nur aynı düzlemde kullanılmaktadır. Aynı durum şu dizelerde de görülmektedir: *Ak saçıyla nurlar doğar yüzünden* (91/3/a), *Boyar yüzün nura beyaz* (236/16c). Ak rengi çoğu kez zıttı ile birlikte kullanılarak verilmek istenen mesaj daha dikkat çekici duruma getirilir. *Âşık Çatak yazar akı karayı* (181/6/a) dizesinde âşık ak rengini

¹¹⁴ Türk kültüründe ak / beyaz renginin simgesel değeri hakkında geniş bilgi için bk. Durbilmez, 2017b: 66-68; Rayman, 2002: 11-12; Karadoğan, 2004: 91-92; Genç, 2009; Toker, 2009: 93-112; Küçük, 2010: 185-210; Yıldırım, 2022.

olumlu bir anlamı karşılamak üzere kullanmış ve iyiyi de kötüyü de yazdığını / söylediğini böylece ifade etmiştir. Diğer renklerle aynı çizgide buluşturulduğu örnekler de görülmektedir: *Mor, beyaz, kırmızı, kimisi sarı* (33/4/b), *Beyazı var sarısı var* (85/3/b). Yaşlılıktan söz ettiği bir şiirinde ise saçların ağarmasını yaşlılık işareti olarak şöyle zikretmektedir: *Saçları ağırır elleri titrer* (101/1/a). Şu dörtlükte ise âşık yağın karı tasvir ederken hem karın rengini dile getirerek gerçek anlamıyla hem de Allah tarafından yeryüzüne gönderilen bir rahmet olması kast edilerek simgesel değeriyle kullanmaktadır. Ayrıca zıttı olan kara ile de yan yana getirilmiştir:

Yere iner akkelebek

Karalarda beyaz benek

Uçuşurlar selek selek

Hakk'ın emri dökülen kar (177/1)

Aynı şiirin şu dizesinde de bir kış tasviri beyaz renginden yararlanılarak yapılmaktadır: *Kuru dala beyaz süsler* (177/2a). Bitkilerin kış uykusunda olduğunu ise beyaz kefen benzetmesi ile dile getirmektedir: *Beyaz kefen canlıya kar* (177/3/ç). Mevla'nın kullar için rengarenk çiçekler yarattığı ve beyazın da bunlar arasında olduğu şu dörtlükte geçmektedir:

Baktım sümbül boyun bükmüş

Nevruz, nergiz kervan çekmiş

Kullar için Mevlâ ekmiş

Beyaz, pembe yarışı var (184/2)

4.5.2.2. Al-Kırmızı

Mitolojik köken bakımından önemli simgesel değer yüklenen diğer bir renk al / kırmızıdır.¹¹⁵ Simgesel değeri yanında Türk kültürü için daha da önemli bir yanı

---

¹¹⁵ Türk kültüründe al / kırmızı renginin simgesel değeri hakkında geniş bilgi için bk. Rayman, 2002: 13-14; Karadoğan, 2004: 95-96; Bayat, 2017: 70-72; 104-105; Durbilmez, 2017b: 61-81; Genç, 2009; Toker, 2009; Küçük, 2010; Yıldırım, 2022.

bayrak rengi olmasından kaynaklanmaktadır. Simgesel olarak pek çok anlam içermektedir. Heyecan, cesaret, mücadele, yenilenme, kağanlık, mutluluk gibi anlamlar yüküdür (Durbilmez, 2017b: 68). Al rengi hem olumsuz hem olumlu anlamlar yüklenebilmektedir. Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde de al rengi genellikle olumluluk içermektedir.

Bursa'nın övülerek anlatıldığı bir şiirin şu dördlüğünde al renginin kullanımı görülmektedir. Bursa'nın yeşilliğinden, verimli ağaçlarından bahsedilmekte al renginin simgesel değerinden yararlanılarak canlılık, bahar, bereket kavramları öne çıkarılmaktadır.

Yeşil, sarı, al, turuncu

İçim güler hep görüncü

Dalı meyva bürüyüncü

Gül gülistan gör Bursa'yı (63/1)

Şu dördlükteki bahar tasvirinde de yeşil, sarı ve morla birlikte al renginin simgesel değeri dikkat çekmektedir:

Bütün canlı akın etti otağa

Zümrüt çayır örtü oldu toprağa

Sular doldu bağı yanık çatlağa

Yeşil, sarı, alı, moru bol şimdi (70/2)

Goncaların filizlenmesi de al rengiyle aynı düzlemde anlatılmaktadır: *Goncalar al al allanır (88/6/b)*. Al kanın nazarlık yerine geçtiği de ifade edilmektedir. Kurban kestikten sonra özellikle çocukların alınına kan sürülmesi geleneğine işaret eden âşık, bu geleneği övmekte, Müslüman töresini eşsiz bulmaktadır. Fakat gurbette bundan yoksun kaldığını da belli etmektedir. Burada al renginin nazardan koruyan bir işlevde olduğu dikkat çekicidir: *Kınalı kurbanı kestiği anda / Nazarlık yerine geçer al kan da / Müslüman töresi başka cihanda / Eti yedirmiyor gurbette bayram (120/3)*.

Bayraktan bahsedilen şu dördlükte al renginin kullanımı görülmektedir: *Ay'ı sende, yıldız sende, al sende / Hürriyeti söyler baksam hâl sende / Tarihime zafer açan yol sende / Namusumsun, şerefimsin bayrağım (130/2)*.

Kağanlık sembollerinden olan al kaftan giymenin gelene al duvak takma geleneğiyle ilgisi olabileceği söylenmektedir (Durbilmez, 2017b: 69). Şu dizede de allı gelin, kendisine benzetilen bir unsur olarak görülmekte ve al giyme geleneğinin izi anlaşılmaktadır. *Allı gelin gibi gelin tabakta* (136/1/c). Kırmızı ve alın yan yana kullanıldığı şu örnekte de bir hareket, canlılık, bahara ait öğeler birlikte yer almaktadır: *Bülbül öter gül dalında / Sarı, kırmızı alında / Çoban çalar kavalında / Yakışında Türkü Söyler* (194/3), Toprağın hem altının hem üstünün zengin olduğu ve bu zenginliğin, renkliliğin savaşlara bile sebep olduğu söylenen şu dördlükte al renginin gücünden yararlanılmaktadır: *Altı üstü bütün zengin / Alı moru yeşil rengin / Sebebidir olan cengin / Toprak bize neyi vermez?* (239/6). Kahramanlık ve yurt sevgisi dile getirilirken de al kan ifadesine yer verilmektedir: *Yurt bizim, bizimdir; aksa da al kan* (186/3b). Şu dizede çiçeklerin farklı renklerinden biri olarak kırmızı da geçmektedir: *Mor, beyaz, kırmızı, kimisi sarı* (247/4b)

Kırmızı başaklar girer ambara (57/1a) dizesinde de kırmızı rengi olgunlaşma, büyüme anlamlarını içermektedir. Yine bir olumluluk ifadesi ve canlanma / hareket unsuru ile birlikte ortaya çıkmakta ve al renginin simgesel değerinden yararlanılmaktadır: *Yeşil, sarı, al, turuncu / İçim güler hep görüncü / Dalı meyva bürüyüncü / Gül gülistan gör Bursa'yı* (63/1). Baharın ve bolluğun anlatıldığı şu dizede de al rengi aynı bağlamda yer almaktadır: *Yeşil, sarı, alı, moru bol şimdi* (70/2ç). Çiçeklerin tasvirinde kullanılarak renkli bir anlatım yaratıldığı örnekler âşkın şiirlerinde yaygın olarak görülmektedir: *Mor, kırmızı, sarısı var* (184/1ç), *Sarı, kırmızı alında* (148/3a).

Kırmızı, Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde simgesel değerinden çok yararlanan ve genellikle bahar, gül, çiçek, doğa gibi temaların etrafında kullanılan olumluluk çağrıştıran bir renk olarak tespit edilmiştir.

4.5.2.3. Kara-Siyah

Kara rengi Türk kültüründe çok geniş bir kullanım alanına sahip olan mitolojik renklendir. Genellikle olumsuzluk ifade etmektedir.¹¹⁶ “Kara iye”nin kötü ruhu temsil ettiği (Durbilmez, 2020b: 221) de bilinmektedir. Günümüzde de olumsuzluk ifade etmesinde bu rengin mitolojik devirlerdeki yüklendiği anlam etkili olabilir. Üzüntü, keder, yas, kötü haber kara ile iç içe düşünülmektedir. Sözelimi yakını vefat eden insanlar bir süre siyah giyinmektedirler. Cenaze törenlerine siyah çelenk gönderme geleneği de bu bağlamda düşünülmelidir. Deyim ve atasözlerinde de bu olumsuzluk ifadesini görmek mümkündür. Kaderi kötü olan birine *kara yazılı* denmesi, *kara yazgı* ifadesi, *kara kalp*, *yüz karası* gibi kalıp ifadelerin konuya uygun örnekler olduğu bilinmelidir. Bununla birlikte kara; toprağı, gücü, büyüklüğü de ifade etmektedir (Durbilmez, 2020b: 221). Develili Âşık Ali Çatak’ın şiirlerinde ise kara rengi genellikle olumsuzluk ifadesi olarak kullanılmaktadır.

Kara toprak mesken, yat doya doya (15/3/ç) dizesinde ölüm teması göze çarpmaktadır. Kara burada olumsuzluk ifade etmektedir. Cahilliğin kötü bir durum olduğu da şu dizede anlatılmaktadır: *Cahilliği dersen bir kara çalı* (18/7/b) Kaderinin kötü olduğu düşünülen insanlara da kara yazgılı dendiği bilinmektedir. Şu dizede âşık bahtının kara yazı ile dolduğunu söylemektedir: *Bahtın kara yazgısıyla karalı* (20/4/b), Kaderden şikayet başka bir dizede şöyledir: *Yoğumuş talihim, kara kaderim* (25/2/a). Tasvir sırasında renklerin gerçek anlamı kullanılabilir: *Kara tren hışır hışır hışılar* (25/4/a). Kara gün kalıp ifadesinde kara rengi bir sıfat olarak kullanılıp olumsuzluk çağrıştırmaktadır: *Kara günde dostumuz Başak Bankası* (57/1/ç). Şu dizelerde de aynı anlam görülmektedir: *Ortak olur kara günde derdine* (57/3/b), *İktisat yap kara güne* (109/3/c), *Kara günler geçip gitti* (226.1/2/a).

Kaderin / talihin kötü olduğunu, kaderin yüzüne gülmediğini, çektiği bazı sıkıntıları âşık şu dizelerde karanın simgesel değerinden yararlanarak anlatmaktadır:

---

¹¹⁶ Türk kültüründe kara renginin simgesel değeri hakkında geniş bilgi için bk. Durbilmez, 2017b: 75-79; Rayman, 2002: 14; Karadoğan, 2004: 92-94; Toker, 2009: 93-112; Küçük, 2010: 185-210; Yıldırım, 2022.

Kara yazmış levh-i kalem kaderim (84/3/b)

Âşık Çatak bahtın doğuştan kara (84/5/a)

Kara bahtım çilelere boyandı (89/1/c)

Talih kara boyun büktük (103/2/c)

Bahtım kara, zar gülemem (123/3/ç)

Karadır talihim, nedendir bilmem! (125/4/ç)

Kader kara, gönül dertli, gülemem (152/4c)

Ne söylesem bahtım kara (153/4/a)

Karalı bahtının çilesi bitmez (166/6/a)

Neler gördü neler bu bahtı kara (172/3/b)

Doğuştan kaderin kara dediler (190/4/ç)

Kara yazı yazılmasın (206/1b)

Kara kader güldürmedi yüzümü (182/2a).

Derdin ve endişenin boyutunu gözler önüne sermek için de kara renginden şöyle yararlanır: *Öldürür vatanın kara tasası (110/9/c)*. Şu dizede kara kış kalıp ifadesine yer verilerek kış şartlarının ağırlığına ve zorluklarına işaret edilmektedir: *Odun yok, kömür yok, geldi kara kış (110/8/c)*.

Şu dördlükte Allah'a dua eden âşık kara yafta ifadesiyle günahlarından bahsetmektedir. Eğer Allah katında günahkâr olarak yaftalandıysa bundan af dilediğini söylemektedir.

Cimle gönderdiğin kafta

Müjde verin bize afta

Boynumuza kara yafta

Astıysan kaldır Mevla'm! (119/3)

Yüzünü kara çıkarmak deyimi şu şekilde değişikliğe uğrayarak kullanılmaktadır:

Kara etme yüzümüzü (119/4/c).

Kargışa yer verdiği şiirinin şu dördlüğünde kargış ettiği kişiyi Allah'ın kara yere götürmesi istenmektedir. Bundan kasıt kişinin ölmesini istemektir. Zira yeryüzü kara olarak tasvir edilir ve ölüm de genellikle kara toprak ifadesi ile karşılanır. *Allah o kişiyi benden önce kara yere götürsün ki arasattan dönerken onu görsem* ifadesi çıkarılabilir. Burada da karanın olumsuz simge değeri öne çıkmaktadır:

Bana edenler de gözsüz otursun

Derdine devayı Çatak getirsin

Allah alsın kara yere götürsün

Arasat'ta hâlin dönerken görsem (128/5)

Ölümden bahsedilen şu dörtlükte de Azrail bir kara kuzu olarak nitelendirilmektedir. İnsanları yiyen bir kara kuzu olarak düşünülen Azrail'in çok canlar aldığı, buna doyamadığı söylenmektedir. Kara giymenin de bir yas belirtisi olduğu burada dikkat çekmektedir.

İnsanları yiyen bir kara kuzu

Bir türlü doymuyor onun da gözü

Geride bırakır dulu, öksüzü

Geydim karaları, alı n'eyleyim? (147/5/a)

Âşık, önceden beri dertli olmasını Allah'ın onu dertli yaratmasına bağlamaktadır. Doğuştan dertli ve yüzü gülmeyen âşık aslında Allah aşkıyla da dertlendiğini ifade etmektedir. Karalı bahtım ifadesinde de karanın simgesel değeri önemlidir:

Yaradan çileli yaratmış beni

Doğuştan gülmedin karalı bahtım

Aşkı ile yakıp kavurdu beni

Doğuştan gülmedim karalı bahtım (135/1)

Kara rengi, zıttı olan ak ile birlikte kullanılabilen ve böylece yüklendiği anlam daha belirgin olabilmektedir: *Âşık Çatak yazar akı karayı (181/6/a)*. Yeryüzünün bir kara toprak olarak doğada örtü, yeşilliğin / ormanın da bir yorgan olduğu işaret edilmektedir: *Kara toprak yeşil yorgan (184/6/b)*. Ermeni teröründen ve Ermeni terör örgütü Asala'dan bahseden âşık bu vahşi tutum ve eylemlerin Ermeniler için bir ayıp, yüz karası olduğunu ifade etmektedir: *Ermeni milleti bu size kara (188/6/a)*

Şu dörtlükte ise *kara* olan toprağın Allah'ın zikriyle yeşile büründüğü söylenmektedir:

Kara toprak yeşillenir

Kuru çalılar güllenir

Bahar canlılar dillenir

Hu diyerek Hakk'ı söyler (193/3)

Erciyes Dağı'nı ve yaylasını anlattığı şiirinde bir çadır çeşidi olan kara çadır şu dizelerde yer almaktadır: *Yaylayı kuşatır, kara çadırlar (209.3/5/a)*. Âşık Veysel'den

bahsettiği şiirinde de Veysel'in daha küçük yaşta gözlerinin görmemesini şöyle anlatmaktadır: *Filiz iken kara gördü dünyayı* (228/2/a). Yas tutmak ile yan yana düşünülen kara rengi *beni koyma kara yasta* (92/3c) dizesinde yer alırken; kara toprağın çok canlar aldığı söylenerek ölüm teması şöyle işlenmektedir: *Kara toprak kanlar içer* (14.1. / 3c).

4.5.2.4. Mavi-Gök

Mavi rengi mitolojik olarak düşünüldüğünde gök / boz / gri / yeşil renkleri de göz önüne alınmalıdır.¹¹⁷ Gök renginin önemi ve taşıdığı anlam Türk kültüründe büyüktür.¹¹⁸ Türklerin Gök Tanrı inancının bunda etkisi büyüktür, denilebilir. Gökyüzü, insanoğlunun başlangıcını ifade ettiği gibi ölümden sonra da dönüş yeri olarak tahayyül edilir; bu anlamda bir sonsuzluğu da temsil eder (Karadoğan, 2004: 94). Bu bağlamda gök renginin simge anlamları; türeyiş, sonsuzluk, yücelik, süreklilik, güven, huzur gibi kavramlarla açıklanabilir (Durbilmez, 2011: 77-93). Yönler içinde de doğu, gök rengi ile temsil edilmektedir (Durbilmez, 2017b: 73). Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde de mavi renginin kullanımı şu örneklerde tespit edilmektedir:

Şu dördlükte âşık kendi göz rengini söylemektedir: *Yolcun geldi gözü yaşlı / Mavi gözlü, hilâl kaşlı / Kalbi dertli, bağı taşı / Sorma Ankara Ankara* (11/1)

M. Kemal Atatürk'ü anlattığı şiirinin bir dördlüğünde de Atatürk'ün göz rengini vurgulayarak mavi renginin simgesel değerinden yararlandığı söylenebilir:

Mavi bakışı

Şimşek akışı

Sulhun nakışı

Mustafa Kemal (114.1. / 3)

Bir diğer şiirinde de aynı durum söz konusudur ve Atatürk'ten övgüyle bahsetmektedir:

Vatanına mavi gözle

Âşık olup bakışı var

¹¹⁷ Yeşil renginin kullanımına dair örnekler daha çok tespit edildiği için o ayrı başlık altında incelenmiş, burada mavi / gök rengi üzerinde durulmuştur.

¹¹⁸ Türk kültüründe mavi / gök renginin simgesel değeri hakkında geniş bilgi için bk. Rayman, 2002: 15; Karadoğan, 2004: 94-95; Durbilmez, 2017b: 71-73; Genç, 2009; Yıldırım, 2022.

Öz Türkçesi güzel sözle

Kültürüne nakışı var (185/1)

Gök rengiyle birlikte düşünülen diğer bir renk adı ise bozdur. Boz da genellikle baharı, dirilişi ve canlanmayı temsil etmektedir. Türk kültüründe baharı müjdeleyen kutsal şahsiyet de Boz Atlı Hızır olarak bilinmektedir (Bayat, 2017: 104). Boz rengi, sadece bir yerde tespit edilmiştir. Şu dizede dağların tasvirinde boz renginin kullanımı görülmektedir: *Boz dağları yapan güllük (54/2b)*

4.5.2.5. Mor

Mor renk, mitolojik kökeni ve temsil ettiği simgesel değerler bakımından diğer ana renkler gibi geniş ve kullanımı yaygın değildir. Fakat edebiyat ürünlerinde yer alan ve yer yer kendine özgü ahenk unsuru oluşturan bir renk olduğu söylenebilir.¹¹⁹ Türküler başta olmak üzere halk şiirinde ve sözlü anlatılarda mor rengin kullanımı bulunmaktadır. Yaratıcılık, özgürlük, duygusal bozukluk gibi tema ve kavramları ifade ettiği söylenmektedir (Rayman, 2002: 15). Temsil ettiği değerler bakımından düşünülürse diğer renklere göre daha “hafif” bir renk olarak nitelendirilebilir. Develili Âşık Ali Çatak’ın şiirlerinde de mor renginin kullanıldığı örnekler tespit edilmektedir. Bu örneklerin tamamına yakınında mor rengi diğer renklerle birlikte kullanılmış, çiçek adlarında ve bahar tasvirlerinde yer almıştır:

Çiğdem, çiçek, mor menekşe (3.2. / 2a)

Mor, beyaz, kırmızı, kimisi sarı (33/4b)

Mor koyun meleşir, kuzu ağılda (33/5c)

Yeşil, sarı, alı, moru bol şimdi (70/2ç)

Kuzusuna bak mor koyun cilvesi (70/4c)

Mor menekşe, sarı çiğdem kokuşun (125/3b)

Mor koyun kuzuya meler (156/1a)

Meyvaları al, mor olup yeteler (163/4c)

Mor, kırmızı, sarısı var (184/1ç)

Mor menekşe, lale, sümbül (185/2a)

Alı moru yeşil rengin (239/6b)

---

¹¹⁹ Türk kültüründe mor renginin simgesel değeri için bk. Rayman, 2002: 15.

4.5.2.6. Sarı

Mitolojik köken bakımından simgesel değere sahip renklerden biridir. Eski Türklerden günümüze kadar mitolojik bir renk olarak kullanımı bilinmektedir.¹²⁰ Şamanizm'e kadar dayandırılarak kutsal kabul edilir, Ülgen'in altın kapılı sarayı ve altın renkli tahtından dolayı da dünyanın merkezinin temsili olarak görülür (Rayman, 2002: 12).¹²¹ Türk kültüründe altın sarısı (daha koyu, kıızıla yakın) ve açık sarı olarak iki sarı renk bilinmektedir ki bunlardan olumlu anlam içeren sarının da kıızıla çalan sarı olduğu söylenmektedir (Durbilmez, 2017b: 73). Bu sarı rengin güneş sarısı olarak da bilindiği için güneşten dolayı mitolojik değeri daha da artmaktadır. Sarı, güçlülüğü, zenginliği, sonsuzluğu, mutluluğu ifade etmektedir. Olumsuz olarak ise açık sarı kötülük, felaket, hastalık ve zayıflığı temsil eder (Durbilmez, 2017b: 73-75).

Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde sarının olumsuzluk ifadesi içeren bir kullanımı tespit edilmemiştir. Olumluluk çağrıştıran ve ifade eden sarı daha çok diğer renklerle yan yana kullanılmış ve doğaya ait temaların etrafında yer almıştır:

Yeşil, sarı, al, turuncu (63/1a)

Yeşil, sarı, alı, moru bol şimdi (70/2ç)

Mor, beyaz, kırmızı, kimisi sarı (33/4b)

Beyazı var sarısı var (85/3b)

Konca konca sarısı var (85/3c)

Mor menekşe, sarı çiğdem kokuşun (125/3b)

Avlanır balıkçı, sarı yayından (172/8b)

Sarı başakları Temmuz ayından (172/8c)

Sarı çiğdem seyran kurmuş (125/1a)

Mor, kırmızı, sarısı var (184/1ç)

Sarmaşığın sarısı var (184/4ç)

Gülle reyhan sarıların (184/5a)

Sarı başaklı tarla (191/7b)

Sarı, kırmızı alında (194/3a)

¹²⁰ Türk kültüründe sarı renginin simgesel değeri hakkında geniş bilgi için bk. Rayman, 2002: 12; Karadoğan, 2004: 97-98; Bayat, 2017: 70-72; 104-105; Durbilmez, 2017b: 61-81; Genç, 2009; Toker, 2009; Küçük, 2010; Yıldırım, 2022.

¹²¹ Bayat da Çin mitolojisinde sarının dünyanın merkezini temsil ettiğini söylemektedir (2017: 70).

Alı moru yeşil rengin (239/6b).

4.5.2.7. Yeşil

Mitolojik köken bakımından simgesel değere sahip önemli bir renktir. Eski Türkçe'den günümüze dek günlük yaşamda ve edebiyat eserlerinde varlığı ve simgesel değeriyle kullanımı bilinmektedir.¹²² Eski Türkçe'de yeşil olarak geçen bu renk İslam sonrasında da bazı işlevler yüklenmiştir (Karadoğan, 2004: 96-97). Türbelerde yeşil rengin daha çok yer alması, camilerde ve minarelerin ışıklandırmalarından bu rengin tercih edilmesi, bazı teşbihlerin ve seccadelerin yeşil ağırlıklı üretilmesi buna örnek gösterilebilir. Yeşil rengi gök ile yan yana düşünülmelidir. Anadolu'da ağacın yeşermesi veya filizlenmesi göğer- / güver-filiyle karşılanmaktadır. Nitekim derleme sözlüğünde *yeşermek*, *mavileşmek* anlamı verilmektedir (GTS) Bu durumda gök / mavi renginin sembolik değerini yeşil için de düşünmek gerekmektedir. Bu renk başlangıcı, diriliği, canlılığı, türemeyi, yüceliği, yenilenmeyi, koruyuculuğu, güven ve emniyeti temsil etmektedir (Durbilmez, 2017b: 71). Âşık edebiyatında yaygın olarak kullanılan ve gerek gerçek anlamıyla gerek simgesel değeriyle kendine yer bulan bir renktir. Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde genel olarak bahar ve bahara ait temaların etrafında yeşil rengi geçmektedir. Orman, ağaç ve fidan da yeşil rengiyle ifade edilmektedir.

Kuruyan ağaçlar yeşil dal olur (33/2a), Yeşil çimenlerde kuzular otlar (33/3a), Seyir ettim yeşil yeşil çamları (52/6a) dizelerinde yeşil, doğayı anlatmaktadır. Bu renkle bütün olarak orman varlığının kastedildiği yerler de bulunmaktadır: *Yeşillensin bütün belde (54/1a), Toprak işle yeşil doku (54/4a), Yeşil funda orman dağlık (56/5b).*

Çimen, fidan, bahara özgü yeşillik ve ormanın yeşil rengi ile anlatıldığı diğer dizeler de şunlardır:

Yeşil, sarı, al, turuncu (63/1a)

İçi dışı yeşil parklar (63/4c)

---

¹²² Türk kültüründe yeşil renginin simgesel değeri hakkında geniş bilgi için bk. Rayman, 2002: 12-13; Karadoğan, 2004: 96-97; Bayat, 2017: 70-72; 104-105; Durbilmez, 2017b: 61-81; Genç, 2009; Toker, 2009; Küçük, 2010; Yıldırım, 2022.

Yeşil, sarı, alı, moru bol şimdi (70/2ç)
Yeşil bahçeleri, bağı meyveli (172/1c)
Yalova, Mudanya, Yeşil Bursa'yı (172/6a)
Kimi yer yeşillik, kimi yer bozkır (172/30c)
Karadeniz boyu yeşil bahçeler (172/31a)
Yeşil olan güle yaprak (183/4a)
Kara toprak yeşil yorgan (184/6b)
Kara toprak yeşillenir (193/3a)
Toprağı yeşil kuşadan (197/2b)
Tabiat yeşillik saçar (237/1c)
Âşık Çatak yeşile bak (237/3a)

Develi ilçesinin halk arasında Yeşil Everek olarak da adlandırıldığı bilinmektedir. Everek, Develi ilçesinin eski adıdır ve eskiden orman varlığı daha çok bir ilçe olduğu için bu adla anılmıştır. Âşık Ali Çatak da buna yer vermekte ve Yeşil Develi ifadesini kullanmaktadır:

Bağın, dağın, ovan yeşil Develi (74/1ç)
Bunun için derler "Yeşil Develi" (74/11ç)

İslami açıdan yeşilin simgesel değeri de şu dörtlükte kendini göstermektedir. Temiz hava ile dörtlük başlasa da bu renkle seher vaktinde edilen duanın kutsiyetine ve daha makbul olacağına işaret edilmektedir:

Mis kokulu, temiz hava
Diller Hakk'a eder duva
Sardım aşkı doya doya
Yeşil yeşil seher vakti (88/9)

Ağaç dikek yeşil görek (99/1ç, 2ç, 3ç, 4ç, 5ç, 6ç) ifadesi yineleme ayak dizesi olarak altı kez tekrarlanarak dikkat çekmektedir.

Ağaç diksem yeşil görsem (127/1ç, 2ç, 3ç..., 12ç) dizesi de bir şiirde 12 kez tekrarlanan bir yineleme ayak dizesidir. Ağaca ve yeşile âşığın çok önem verdiği ve bunu pekiştirdiği şiir örneklerinden biridir.

Şu dörtlükte ise yeşil yaprak gölgesine sığılacak bir konumdadır. Âşık yeşil yapraktan ve topraktan helallik istemektedir: *Üstünde gezdiğim toprak / Gölge eden yeşil yaprak / Göç ediyor Âşık Çatak /Hakkınızı helal edin (168/16).*

Yeşermek fiilinde de yeşilin simgesel değeri dikkat çekmektedir. Türeyiş, başlangıç gibi anlamları simge eden yeşil, yeşermek fiilinde tam da bu manada kendini bulmaktadır. Ormanın çoğalması, dalların büyüyüp her yanı bürümesi, fidanların filizlenmesi şu dizede yeşermek sözcüğü ile işaret edilmektedir: *Yeşersin ormanın, dalın bürüsün* (201/1b)

Şu dörtlükte de yeşilin türeyişi ve canlanmayı / dirilişi temsili dikkat çekmektedir: *Bahar yazı yeşil cennet / Cümle cana verir nimet / Cömerttir saçar ganimet / Toprak bize neyi vermez?* (239/3). Aynı şiirin başka dizesinde toprağın zenginliği de renklerle anlatılmaktadır: *Alı moru yeşil rengin* (239/6b).

Mecaz-ı Mürsel sanatından yararlanılarak ağaçlar ve orman yeşil örtü ifadesi ile karşılanmıştır: *Yeşil örtü bahar yazı* (244/2c). Yeşilin göz alan bir renk olduğu bilinir. Hatta daha çok mavi rengin bu yönü daha yaygın olarak bilinse de gök rengi etrafında bu inanç vardır. Nazar boncuğu kullanma geleneğinin altında da bu inanış yatmaktadır. Şu dizede de yeşilin bu yönü göze çarpılmaktadır. Yeşil ovanın göz alıcı olduğu söylenmektedir: *Göz alıcı yeşil ova* (244/9b).

BEŞİNCİ BÖLÜM

ŞİİR SANATINI OLUŞTURAN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ VE ŞİİRLERİNDE İŞLENEN KONULAR

5.1. Nazım Türleri

Daha çok “iç özelliklerin” bir diğer deyişle şiirde baskın olan konunun belirlediği tür kavramı hakkında çeşitli görüşler bulunmaktadır.¹²³ Türleri birbirinden ayıran iki ana unsurun konu ve ezgi olduğu düşünülür (Oğuz, 2019: 17). Tür, belirli şekle, kendine özgü ezgiye ve icra ortamına sahip olan, benzerleriyle ortak konuları işleyip kendinden sonra da üretilebilme özelliği taşıyan gelenekleşmiş şiirler olarak da tanımlanmaktadır (Balkaya, 2018: 35). Tüm edebiyat ürünlerinde olduğu gibi halk edebiyatı ürünlerinde de türü söz konusu ürünlerin içerikleri, yaratılış şartları, üslupları ve seslendikleri kitlelerdeki rolleri belirler. Hatta bir edebiyat ürününün biçimi de türü belirleyen etkenlerden birisi olarak düşünülmektedir (Boratav, 2017: 158). Nazım biçimiyle nazım türünün birbiriyle ilişkisi olsa da ikisinin hangi yönlerden ayrılması gerektiği veya hangi ürünlere tür / şekil denebileceği konusunda çok sayıda çalışma ortaya konmuştur. Boyraz, şekli ne olursa olsun konu ve makam yönünden benzerlerinden ayrılanlara tür denmesi gerektiğini ifade eder (1996: 182). Ezgi, şekil ile türü birbirinden ayıran bir unsurdur (Arslan, 2001: 43). Yardımcı da biçim olarak birbirinden ayırt edilmesi zor olan bazı türlerin ezgileriyle birbirinden ayrıldığını ifade eder. Bu ayrımın ezgi ve makam bilmeyen kişiler tarafından kağıt üzerinden yapılamayacağını da ortaya koyarak “türler nazım şekillerinden ziyade konuları, konuları işleyiş tarzları ve besteleriyle ayırt edilirler. Bu nedenle âşık edebiyatında asıl olan biçim değil türdür”, görüşünü savunmaktadır (2013: 259). İlaydın ise “asıl olan biçim değil, türdür” görüşünden çok daha ötesini düşünmekte

---

¹²³ “Nazım Şekilleri” başlığı altında şekil-tür meselesine dair görüşlere yer verilmiş, şekil-tür kıyaslaması yapılmıştır. Bu nedenle burada ayrıntıya girilmemiş, türle ilgili genel bir açıklama yolu tercih edilmiştir.

nazım biçimlerinin olmadığını sadece türlerin olduğunu ifade etmektedir (1964: 77-78).

Şiirin dış yapısıyla da bütünlük oluşturan ezgi / makam, nazım biçimiyle ilişkili olduğu gibi nazım türüyle de ilişkilidir. Hem nazım biçimiyle hem de türüyle ilişkili olan diğer bir öge ise ayaktır (Durbilmez, 2018: 120). Türün belirlenmesinde önemli iki öge söylemek gerekirse bunların konu ve ezgi olduğu ifade edilebilir. Oğuz da nazım türlerini tasnif ederken ezgi ağırlıklı türler ve konu ağırlıklı türler adıyla iki temel başlık altında sıralama yapar. Ezgi ağırlıklı türler; türkü, varsağı, semaî, koşmadır. Konu ağırlıklı türler ise; koçaklama, taşlama, güzelleme, destan, ilahi, devriye, nutuk ve şathiyyedir.¹²⁴ Ezgi ve konu ağırlığı aynı yoğunlukta olan türleri ise ninni, ağıt ve mani olarak açıklamaktadır (Oğuz, 2019: 21-22).

Nazım türünü daha çok konunun belirlediği göz önüne alınırsa türlere bir sınır koymanın zorluğu da ortaya çıkacaktır. Zira âşıklar çok çeşitli konularda şiirler söylemektedir. Bununla birlikte sınırları daha belli bir tür tasnifi yapmak için şiirde en baskın olan konunun merkeze alınarak inceleme yapılması da araştırmacıların izlediği bir yoldur. Birçok nazım türü tasnifi bulunmaktadır. Bu çalışmada Durbilmez'in yaptığı tasnif esas alınarak başlıklandırmalar yapılmıştır. Durbilmez nazım türleri tasnifinde yaygın nazım türleri olarak güzelleme, taşlama, yiğitleme / koçaklama, ağıtlama, öğütlemeye sıralanmaktadır. Hikmetleme, yakarış / dualama, ilenış / kargışlama, methiye, muamma, hoşlama / karşılama, uğurlama / vedalaşma, sitemleme / yakınma, yalanlama, âşıkname / şairname, yaşname, baharname / nevrüziye ise diğer nazım türleri olarak verilmektedir (Durbilmez, 2018: 120-160).¹²⁵ Nazım türlerinin belirlenmesinde konu önemli bir unsur olduğu için incelenen ürünler arasında farklı konular tespit edildikçe başka türlerin de ortaya çıkması mümkündür.

---

¹²⁴ Oğuz bu türleri sıraladıktan sonra son kısımda yer alan tekke edebiyatına dair türlerin sayısının bu kadar olmadığını ekler. Divan edebiyatında giren türler, tarikatların kendilerine özgü ezgileri veya tercihlerine göre adlandırılan şiir türleri de mevcuttur. Söz konusu bu türler de konu ağırlıklıdır. Âşık edebiyatı ürünleri arasında "name" adıyla bağlanan yaşname gibi türlerin de buraya eklenebileceğini ifade etmektedir (Oğuz, 2019: 22).

¹²⁵ Durbilmez'in tür tasnifi hakkında geniş bilgi için bk. (2018: 120-160; 2020b: 229-235).

Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde türler şu başlıklar altında incelenmektedir:

Tablo 5.1. Şiirlerin Nazım Türleri

Develili Âşık Ali Çatak'ın Şiir Varlığında Nazım Türleri			
Nazım Türleri	Şiir Numaraları	Sayısı	Oranı
Ağıtlama	4, 15, 25, 32, 75, 90, 91, 105, 111, 113, 121, 129, 147, 152, 198, 223	16	%6,15
Âşıkname	17	1	%0,38
Güzelleme	3.1., 3.2., 27, 28, 29, 30, 31, 33, 37, 48, 52, 53, 54, 63, 70, 71, 79, 80, 81, 82, 83, 85, 87, 88, 93, 96, 99, 106, 127, 136, 141, 146, 148, 156, 157, 160, 162, 163, 164, 172, 173, 174, 177, 179, 184, 186, 191, 194, 199, 201, 224, 226.1., 226.2., 231, 232, 237, 238, 239, 240, 245.	60	%23,07
Hikmetleme	2, 13, 21, 86, 117, 122, 171, 183, 200, 204, 229.	11	%4,23
Hoşlama	140, 173	2	%0,76
Kargışlama	128, 176.	2	%0,76
Öğütleme	5, 9, 16, 18, 42, 61, 95, 110, 115, 116, 132, 145, 165, 167, 180, 181, 196, 206, 213, 215, 217, 228, 236	23	%8,84
Övgüleme	7, 8, 10, 19, 24, 39, 41, 44, 56, 57, 58, 59, 60, 64, 68, 74, 98, 108, 109, 104, 114.1., 114.2., 130, 131, 132, 139.1., 139.2., 139.3., 154, 155, 169, 175, 203, 205, 208, 209.1., 209.2., 209.3., 210, 211, 212, 227.1., 227.2., 227.3., 230, 234, 242, 244, 246.1., 246.2..	50	%19,23
Taşlama	1, 12, 26, 35, 36, 46, 65, 73, 97, 100, 124, 134, 149, 188, 202.	15	%5,76
Vedalaşma	168	1	%0,38
Yakarış	66, 119, 133, 137.1., 137.2.	5	%1,92
Yakınma	11, 14.1., 14.2., 20, 22, 23, 40, 47, 50, 76, 77.1., 77.2., 78, 84, 89, 92, 94, 101, 102, 103, 118, 120, 123, 125, 126, 135, 138, 144, 153, 159, 161, 166, 182, 190, 192, 214, 216, 218, 219, 222, 239, 241.	42	%16,15
Yaşname	112	1	%0,38
Yiğitleme	49, 51, 67, 69, 72, 107, 142, 143, 150, 158, 151,	20	%7,30

	185, 187, 188, 189, 207, 225, 235, 243, 247.		
Toplam		249	%95,38

Türlerin belirlenmesinde şiirlerin konusunun önemli bir husus olduğu anlaşılmaktadır. Tablodaki türlerin dağılımına bakarak âşığın en çok hangi konularda şiir söylediği / yazdığı da anlaşılabilir. En çok güzelleme türünde şiiri bulunmaktadır. Güzelleme türünde altmış şiirinin bulunması onun en çok güzel, güzellik, insan veya doğa sevgisi, sevgili, aşk gibi konulara yer verdiğini gösterir. İkinci sırada ise övgüleme türü karşımıza çıkmaktadır. Âşığın elli şiiri övgüleme türündedir. Bu türün işlediği konuların da güzelleme türüyle benzer olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim övgünün olduğu yerde güzel, güzellik, sevgi ve daha birçok olumlu duygunun yer alması beklenir. Âşık Ali Çatak'ın kişilere, kurumlara ithafen yazdığı övgüleme şiirleri sayıca çoktur. Üçüncü sırada ise yakınma türünde şiirler gelmektedir. Kırk iki adet yakınma türünde şiir tespit edilmiştir. Yakınma türünde bu sayıda eser vermesi de onun olumsuzluk, toplumdaki aksaklık, hasret, kırgınlık gibi konuları işlediğini göstermektedir. Yirmi üç adet şiiri ise öğütleme türündedir. Âşıkların toplumdaki rolü düşünüldüğünde topluma ve kişilere öğüt veren bir yönleri olduğu bilinmektedir. Âşık Çatak da buna uygunluk göstermektedir. Âşık Ali Çatak millî duyguları yoğun yaşayan ve şiirlerinde belirgin bir şekilde işleyen bir temsilcidir. Yiğitleme türünde on dokuz şiirinin olması da bunun bir göstergesidir. Kişilerin ölümü üzerinde duyduğu şiirler de oluşturmuş ve on altı adet ağıtlama türünde eser vermiştir. Toplumsal bozuklukları veya kişilerde gördüğü bozukları eleştiren şiirlerin sayısı da az değildir. Taşlama türünde on beş adet şiir tespit edilmiştir. Âşığın diğer türdeki eserlerini de ifade etmek gerekirse hikmetleme (11 adet), hoşlama (2 adet), kargışlama (2 adet), vedalaşma (1 adet), yakarış (5 adet), yaşname (1 adet) türünde eserleri mevcuttur.

Tespit edilebilen nazım türleri şu başlıklar altında açıklanabilir:

5.1.1. Ağıtlama

Türk kültüründe köklü bir geçmişi bulunan ağıt yakma geleneği âşık edebiyatı içinde de önemli bir yere sahiptir. Âşık edebiyatında, sevilen kişi veya varlıkların ölümü /

kayıbı üzerine âşıklarca söylenen / yazılan şiirlere ağıtlama adı verilmektedir (Durbilmez, 2018: 127). Ağıt türünde verilen eserler bir kişinin ölümüne karşı duyulan acıyı ifade etmesi açısından bireysel duyguların öne çıktığı şiirlerdir. Bununla birlikte toplum tarafından sevilen ve saygı gören, toplumda karşılığı olan kişiler söz konusu olduğu zaman ağıtlar toplumsal duyguları ve düşünceleri de içermektedir. Ağıtlama türündeki şiirlerde işlenen konu gereği üzüntü, acı, isyankâr bir tavır, dünyanın geçiciliği gibi konuların ve duyguların işlendiği görülür. Ölen kişinin özelliklerinden de övgüyle bahsedilerek artık o kişiden yoksun olunduğu dile getirilir. Âşık Ali Çatak'ın ağıtlama türündeki şiirlerinden konuya örnek verilebilir:

Her gelen âşıklar uğrardı size

Tatlı tebessümle gülerdin yüze

Kâmili nasihat eylerdin bize

Baba şefgathıydın Osman Atila (4/2)

dizelerinde Osman Atila'nın ölümünden sonra ona duyulan özlemi ifade eden âşık olumlu özellikler sıralamaktadır. Âşık Ali Çatak annesinin vefatı üzerine de bir ağıtlama söylemiştir. Bu şiirde;

Yoğumuş talihim, kara kaderim

Kahır ile asker oldum, giderim

Ne anam var artık ne de pederim

Yârenler evimiz oldu yashane (25/2)

dizeleriyle askerlik sırasında annesini kaybettiğini söyler. Evlerinin bir yas evine döndüğünü de ayak dizelerinde yineler. Şiirin bitiriş bendinde ise;

Âşık Çatak der ki sözüm ün aldı

Bu ölümlü dünya kimlere kaldı

Felek bizim evde davulun çaldı

Yârenler evimiz oldu yashane (25/6)

dizeleriyle dünyanın geçiciliğinden söz ederek felekten şikayet eder. Doğal afetler ve toplumsal felaketler de âşıklara ağıtlama söyleten önemli olaylardır. Hatta Âşık Ali Çatak'ın âşıklığa başlamasında bile depremin rolü vardır.¹²⁶ Rüya görmesine neden

---

¹²⁶ Geniş bilgi için "Rüya Motifi" başlığına bakılabilir.

olan Erzincan depremi üzerine âşık ağıtlama türünde eser ortaya koymuştur. Bu şiirde;

Kar üstüne kanlar akmış

Feryatları göğe çıkmış

Duyan âşık ağıt yakmış

Destan olmuş dillerine (32/4)

dizeleriyle ne kadar etkilenip nasıl bir şiir söylediğini de belirtmektedir.

Develili Âşık Ali Çatak'ın şiir varlığı içinde ağıtlama türünde tespit edilen 16 şiirin numaraları ise şunlardır: 4, 15, 25, 32, 75, 90, 91, 105, 111, 113, 121, 129, 147, 152, 198, 223.

5.1.2. Âşıkname

Âşık edebiyatı temsilcilerinin başka âşıklardan bahsedip bu âşıklar hakkında bilgiler de verdiği şiirler âşıkname olarak adlandırılmaktadır. Âşıknameler şairname, şairler destanı, âşıklar destanı gibi isimlerle de anılabilir. Edebiyat tarihinde âşıkname olarak bilinen ilk eserlerden biri Âşık Ömer'in âşıknamesidir. 17. yüzyıldan günümüze kadar âşıknameler her devirde görülmekte günümüzde de bu türde eserler ortaya konulmaktadır.

Âşıklar âşıkname adı verilen şiirlerde yazılı veya sözlü kaynaklardan öğrendiklerine, bildikleri ve tanıdıkları âşıklara ve onların birtakım özelliklerine yer verirler. Bir âşığın adı, soyadı veya soyu, içinde yaşadığı toplumun özellikleri, fiziksel görünümü, mesleği hakkında bilgiler bu şiirlerde bulunabilir. Âşıklık sanatındaki yerine dair bilgileri de içerebilir. Örneğin mahlası, sazla ilgisi, doğmaca yeteneğinin olup olmaması, varsa eğer ustası veya çırağı, bade içip içmediği gibi hususlarda bilgi edinmek mümkündür (Durbilmez, 2023a: 106) Durbilmez âşıknamelerin âşık edebiyatı araştırmaları açısından önemli olduğunu vurgular (2023: 105). Âşıkların başka âşıklar üstündeki etkisi, başka âşıkların da söz konusu âşığı nasıl değerlendirdiği bu ürünlerden çıkarılabilir. Kaynaklarda bulunmayan yeni bilgilerin de tespit edilebilme ihtimali vardır. Bununla birlikte âşıklar her ne kadar toplumsal ürünler oluştursa da önce bireyselliğin var olduğu göz önüne alınmalı

âşıknamelerden edinilen bilgiler buna göre değerlendirilmelidir. Âşıknameler ayrıca halk hikâyeciliği araştırmaları için de taranmalıdır (Durbilmez, 2023a: 107). Âşıknameler âşıkların hayatından bilgi kesitleri sunduğu için birer tarihi belge niteliği taşımaktadır ve bu bağlamda sözlü tarih ürünü olarak kabul edilmesi gerekir.

Develili Âşık Ali Çatak'ın bir adet âşıknamesi *Bayram Durbilmez Özel Arşivinden* gün yüzüne çıkarılmıştır.¹²⁷ *Çok Ünlü Âşıklar Var Kayseri'de* (17) başlıklı bu şiirde Âşık Seyranî, Dadaloğlu, Revanî, Şifaî, Âşık Hasan gibi çağdaşı ya da kendinden önce yaşamış olan 60 âşıktan bahsetmektedir. Bu âşıklar şöyle sıralanabilir: Seyranî Baba (17/1ç), Koyun Abdal (17/2b), Âşık Revaî (17/2ç), Zihnî Âşık Hasan (17/3ç), Koçak Dadaloğlu (17/4c,ç), Cingözoğlu Seyit Osman (17/5a), 7.Habip Karaaslan (17/5b), Bünyanlı Sıdkı (17/5c), Âşık Meydanî (17/5ç), Ankaralı Âşık Ömer/ Behçet Kemal Çağlar (17/6a), Siyasî Baba (17/6b), Halil İbrahim (17/6c), Âşık Derviş Yücel (17/7a), İbrahim Sever (17/7a), Zeki Çelebi (17/7b), Garip İsmail (17/7c), Hasretî (17/8a), Firkatî (17/8a), Zamanoğlu (17/8b), Fedaî (17/8c), Cefaî (17/8c), Ali Baş Sezinî (17/9a), Âşık Temizyürek (17/9b), Âşık Çapanoğlu Bekir Balaban (17/9c), Veli (17/10a), Âşık Yamak (17/10a), Âşık Mahrumî (17/10b), Zavallı (17/10c), Gurbetî (17/10c), Gözübenli (17/10c), Şifaî (17/10ç), Destanî (17/10ç), Âşık Nuri Baba (17/11a), Âşık Muhittin (17/11a), Fatma (17/11b), Ahmedî (17/11b), Derviş Osman (17/11c,ç), Âşık Çolakoğlu (17/12a), Dudu Karabıyık (17/12b), Emine (17/12b), Havva (17/12b), Âşık Zeliha (17/12c), Molla Seyit (17/13a), Kadir Yücel (17/13a), Emir Ali (17/13b), Derunî / Kemal Ahmet Şen (17/13c,ç), Ali Çakıroğlu (17/14c), Lütfi Derdiçok (17/14c), Gürbüz (17/15a), Tornacı Ömer (17/15b), Alaaddin Oben (17/15c), Âşık Derdiderya (17/16a), Sefaî (17/16b), Devaî (17/16b), Âşık Nizamoğlu (17/16c), Nuri Şahinoğlu (17/16ç), Âşık Yanık Umman (17/17a), Âşık Dirilmeyen (17/17b), Kul Mustafa (17/17c) ve Ozantürk (17/18a, 19c).

5.1.3. Güzelleme

Güzelin, güzelliğin ve sevilen varlıkların anlatıldığı âşık tarzı şiirlere güzelleme adı verilmektedir. Güzellemeler sadece sevgili güzellemesi olarak algılanabilmektedir.

¹²⁷ Âşıknamelerin âşık edebiyatı içindeki önemi üzerinde duran Durbilmez, Âşık Ali Çatak'ın âşıknamesini de incelemiştir (2023: 105-129).

Oysaki bayrak güzellemesi, memleket güzellemesi, tabiat güzellemesi gibi çeşitli konularda da lirik şiirlerin söylendiği / yazıldığı ifade edilmektedir (Durbilmez, 2020b: 231). Herhangi bir dağ, yerleşim yeri veya bölgenin de güzellemesi yapılabilir. Develili Âşık Ali Çatak'ın *Erem Dedim Erciyes'e* (37), *Donangıda Beypazarı* (56), *Gül Gülistan Gör Bursa'yı* (63) gibi şiirleri buna örnektir. Bu şiirlerden örnek dizeler verilebilir:

Üstünde nur, beyaz gömlek

Sensin gelinlere örnek

Elde mi seni sevmemek

Cilvem dedim Erciyes'e (37/1)

dizelerinde Erciyes Dağı'nı övmektedir. Şehirleri öven güzellemeler de söyleyen âşık;

Yüz altmış üç minaresi

Şafak vakti, ezan sesi

Yıldırım'ın dev türbesi

Eder temsil, gör Bursa'yı (63/2)

gibi dizeler ortaya koymuştur.

Süzer ela gözün süzer

Edaları gönül üzer

Âşık olan gurbet gezer

Gezen âşık yorulmaz mı (53/1)

dizelerinde de güzeli, sevgiliyi övmektedir.

Koyun, kuzu otlaklarda

Sular akar yataklarda

Reha kokar topraklarda

Yeller eser seher vakti (88/3) gibi doğayı ve doğada yaşayan hayvanları işleyen güzellemeleri de mevcuttur.

Çatak'ın güzelleme türünde 60 adet şiiri tespit edilmektedir. Bu şiirlerin numaraları şöyledir: 3.1., 3.2., 27, 28, 29, 30, 31, 33, 37, 48, 52, 53, 54, 63, 70, 71, 79, 80, 81, 82, 83, 85, 87, 88, 93, 96, 99, 106, 127, 136, 141, 146, 148, 156, 157, 160, 162, 163, 164, 172, 173, 174, 177, 179, 184, 186, 191, 194, 199, 201, 224, 226.1., 226.2., 231, 232, 237, 238, 239, 240, 245.

5.1.4. Hikmetleme

Âşıkların; dinî-tasavvufî esasları, insani ve ahlaki değerleri, birlik-beraberlik duygularını, yaratılışın sırlarını hikemî bir üslûpta dile getirdiği şiirlere hikmetleme adı verilmektedir. Bu şiirler insanı; sevgiye, hoşgörüyü, barışa yönlendirme çabası taşırlar (Durbilmez, 2020b: 231). Âşık Çatak'ın hikmetleme türündeki bir şiirinde;

Doğunca ölünce biz çırılçıplak

Dile lisan verdi etti intibak

Kul sıfatı ile oldum iltihak

Ecel kambur oldu gezdi dalımda (2/1)

dizeleri hikemî bir üslup içermektedir. Doğunca da ölünce de bir lisan öğretilmesi, kul sıfatıyla iltihak olunması hikemli dizelerin göstergesidir.

Âşık Çatak geldin göçen

İyi kötü kemi seçen /

Ecel şerbetini içen

Zaman ahire kalmasa (13/4)

dizelerinde de hikemli üsluptan bahsetmek mümkündür. İyi ve kötüden, ecelden bahsedilerek kapalı bir anlamla söz konusu üslup oluşturulmuştur. Allah aşkını işleyerek bu aşkı taşıdığından bahsettiği şiiri de hikmetleme örneğidir. Bu şiirde şöyle söyler:

Ben nefsimi eziyorum

Hak kudretin seziyorum

Mecnun gibi geziyorum

Var Mevlâ'nın aşkı bende (21/1).

Şu dizelerde de tasavvufî, hikemî bir üsluptan ve içerikten söz edilebilir:

Sitem ettin süründürdün

Cemâlini göründürdün

Geri çektin yerindirdin

Var mı acep ben gibisi (86/1).

Develili Âşık Ali Çatak'ın hikmetleme türünde on bir şiiri tespit edilmektedir: 2, 13, 21, 86, 117, 122, 171, 183, 200, 204, 229.

5.1.5. Hoşlama

Âşık fasıllarında konukları selamlamak, onlara güzel dileklerde bulunmak için söylenen şiirlere hoşlama adı verilmektedir (Durbilmez, 2020b: 232). Âşık fasılları dışında da bu özellikleri taşıyan veya bu tarz bir üslûp içeren şiirler de bu türe dahil edilebilir. Seyranî Şenlikleri'nin başlatıcısı olarak bilinen Âşık Ali Çatak'ın *Hoşgeldiniz Siz Efendim* (140) başlıklı şiiri hoşlama türündedir. Bu şiiri bir Seyranî şenliğinde söylediği anlaşılmaktadır. Örnek dizeler vermek yararlı olacaktır:

Bugün Seyranî'nin günü

Hoşgeldiniz siz efendim

Dünyaya duyulsun ünü

Hoşgeldiniz siz efendim (140/1)

Hörmet ederiz üstada

Anısı şayandır yâda

Sevenleri bir arada

Hoşgeldiniz siz efendim (140/2)

Gelenlere *Selam Olsun* (173) başlıklı şiiri ise bir âşık faslında veya şenlikte söylenmemiştir. Bu şiiri âşık oğlu Derviş ile Sabiha'nın nişanlanması üzerine söylemiş / yazmıştır. Bir nişan töreninde doğaçlama olarak misafirlere söylediği düşünülürse bu da bir hoşlama olarak kabul edilebilir. Bu iki şiiri dışında hoşlama türünde şiiri tespit edilememiştir.

5.1.6. Kargışlama

Beddua olarak da bilinen kargış kötü dilekler içeren söz ve sözlerdir. Âşık edebiyatında da kargışlama adıyla bir tür vardır. Beddua etme amacıyla söylenen / yazılan âşık tarzı şiirlere kargışlama denilmektedir. İleniş adıyla da bilinir (Durbilmez, 2018: 144). Bu tür şiirlerde olumsuzluk, kötüleme, kin ve nefret öne çıkabilir. Âşıklar sinirlendiği bir kişi veya olay üzerine kargışlama söyleyebilir. Bu eserlerde de toplumsal mesajlar bulunabilir. Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde de iki kargışlama örneği tespit edilmektedir. Bunların başlığı ve şiir numaraları şöyledir: 128, 176.

Bana edenler de gözsüz otursun

Derdine devayı Çatak getirsin

Allah alsın kara yere götürsün

Arasat'ta hâlin dönerken görsem (128/5) dizelerinde âşık sert bir üslupla beddua etmektedir. Genel olarak kötülere ve kötülüğe de beddua eden âşık şu dizeleri ortaya koyar:

Kötülüğe yelenlere

Bütünlüğü bölenlere

Hakikati yerenlere

Yüz bin kere lânet olsun (176/1).

5.1.7. Öğütleme

Âşıklar topluma yol gösterici kişilerdir. Şiirlerinde toplumsal konuları işlerler ve topluma mesaj verirler. Bu nedenle öğüt içeren çok sayıda şiire rastlamak mümkündür. Âşıkların öğüt verme amacıyla yazdıkları / söyledikleri şiirlere öğütleme adı verilmektedir (Durbilmez, 2020b: 233). Develili Âşık Ali Çatak'ın da birçok şiirinde öğüt ifadesi yer almaktadır. Öğütleme türünde 23 adet şiiri vardır. Söz konusu şiirlerin numaraları şunlardır: 5, 9, 16, 18, 42, 61, 95, 110, 115, 116, 132, 145, 165, 167, 180, 181, 196, 206, 213, 215, 217, 228, 236. Bu şiirlerden bazılarından örnek dizeler verilebilir. Dilinden Düşürme Yüce Mevla'yı başlıklı şiirinde dini öğütler vermektedir. Örneğin;

Yataktan kalkınca besmele diyin

Önce de gömleğin sağ kolun giyin

Hakk'a şükür eyle günde üç öğün

Dilinden düşürme yüce Mevlâ'yı (61/1)

Dizelerinde güne Besmele çekerek başlamak gibi dini içerikli öğütler vermektedir. Cuma gününün ibadetle geçirilmesini, camiye gidilmesini de şöyle öğütlemektedir:

Cuma günü evde kalma

Dünya zihnetine dalma

Sevabı çok mahrum kalma

Kul mübarek Cuma günü (236/1)

Hayatın her alanına dair öğüdü onun şiirlerinde bulmak mümkündür. Eğitim konusunu sıkça işleyen âşık Asrın İcabına Uymamız Gerek başlıklı şiirinde eğitim etrafında öğütler vermekte ve uyarılarda bulunmaktadır. Ona göre fazilet sahibi olmak isteyen birisi eğitime muhtaçtır:

Faziletli insan olayım dersen

Asrın icabına uymamız gerek

Hakk'ı hakikati bileyim dersen

Tez zamanda eğitime yönelek (95/1)

Âşık Ali Çatak şiirlerinde sevgiyi ve insan sevgisini öne çıkaran bir temsilcidir.

İnsana değer veren ve kalp kırmayı öteleyen bir tavır ortaya koyar:

Ben nefsime vurdum gemi

Uyma dedim sen şeytana

Aldatıcı dünya demi

Kırma gönül yapıcı ol (115/1)

Dizelerinde de bu durumu görmek mümkündür. Âşık gönül yapıcı olunması gerektiğini öğütlemektedir.

5.1.8. Övgüleme

Âşıkların din ve devlet büyüklerini, başka kişileri ve kurum / kuruluşları vs. övme amacıyla yazdıkları / söyledikleri şiirlere övgüleme adı verilmektedir (Durbilmez, 2020b: 233). Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirleri arasında 50 adet övgüleme örneği bulunmaktadır. Bu şiirlerin numaraları şöyledir: 7, 8, 10, 19, 24, 39, 41, 44, 56, 57, 58, 59, 60, 64, 68, 74, 98, 108, 109, 104, 114.1., 114.2., 130, 131, 132, 139.1., 139.2., 139.3., 154, 155, 169, 175, 203, 205, 208, 209.1., 209.2., 209.3., 210, 211, 212, 227.1., 227.2., 227.3., 230, 234, 242, 244, 246.1., 246.2.

Bu şiirler içinde kişilere ve kurumlara ithafen söylenen ve onların övüldüğü şiirler bulunmaktadır. Kültür ürünleri için söylediği övgülemeler da vardır. Söz gelimi mutfak kültüründe önemli bir yeri olan Kayseri Pastırması için övgüleme türünde şiir söylemiş / yazmıştır. Bu şiirde pastırmaya konulan baharatları överek söze başlar:

Şu beş baharattır bizce muhteber

Çemen, tarçın, kimyon, sarımsak, biber

Lokmanın ruhundan getirir haber

Eti, tuzu cemi tümü pastırma (7/1)

Övgüleme şiirlerinde âşık benzetmelere, kişileştirmelere ve mübalağaya da yer verir.

Çünkü övgünün amacına ulaşması söze güç katmak istemektir:

Allı gelin gibi vitrinin süsü

Olur da etleri ah bir de besi

Mübareğin pek hoş olur pidesi

Lezzetine doyum olmaz pastırma (7/6)

Âşığın önem verdiği konulardan olan eğitim de övgüleme türündeki şiirler arasında kendini göstermektedir. Kütüphaneyi övdüğü şiirinde söz şöyle başlar:

Gönül pazarında bitmez hazine

İlimin beşiği bil kütüphane

Çağırır bizleri bakar yüzüne

Ne ararsan verir gel kütüphane (24/1)

Aynı şiirin devamında ise kütüphanenin her dili konuştuğunu ifade ederek kitapların tüm insanlık için yararlılığını işaret etmektedir. Kitap ve kütüphane nesillere aktarım yapan ve evrenselliğe açılan kapıdır:

Eserleri saklar gelecek nesle

Sadece sen ona sevgiyi besle

Yaklaşırsan azim, en iyi hisle

Her lisan konuşan dil kütüphane (24/2)

5.1.9. Taşlama

Âşıklar içinde buldukları toplumun aksayan yönlerini şiirlerinde işlerler. Gördükleri aksaklığı eleştirerek düzeltmeye çalışırlar. Yanlıştan veya bozukluktan bahsedilmeden tavsiyelerde buldukları şiirler öğütleme türüne girerken bir yanlış veya bozukluk söz konusu edilerek bunların eleştirildiği şiirler taşlama türüne girmektedir. Taşlamalarda üslup farkı da görülür. Kimi âşık mizahi bir yol tercih eder kimisi de mizaha yer vermeden sert bir üslup ortaya koyar. Genel bir tanıma yer vermek gerekirse; kişilerin, toplumsal grupların, kurum ve kuruluşların

beğenilmeyen veya eksik görülen yönlerinin mizah yaratarak eleştirildiği âşık tarzı şiirlere taşlama adı verilmektedir (Durbilmez, 2020b: 233). Taşlama, hiciv veya yergi olarak da bilinmektedir. Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirleri arasında 15 adet taşlama örneği tespit edilmiştir. Bunların şiir numarası şöyledir: 1, 12, 26, 35, 36, 46, 65, 73, 97, 100, 124, 134, 149, 188, 202. Bu şiirlerden bazıları üzerinden değerlendirme yapmak için örnek dizeler vermek mümkündür. Devirde acayip işlerin çoğaldığını (1/1) söyleyerek toplumdaki bazı kişileri eleştiren Çatak şöyle söyler:

Aklı, fikri para ile makamda

İki eli cebim ile yakamda

Seçimden seçime gezer arkamda

Dediklerin çıktı Seyranî Baba (1/2)

Bu dizelerde ekonomik zorluklar da işaret edilerek bazı siyasetçiler taşlanmaktadır. Toplumdaki bozulmadan bahsetmeye aynı şiirde şöyle devam etmektedir:

Vurgun için daim ivecen olduk

Zengin kimse onu sevecen olduk

Fakiri düşkünü yerecen olduk

Dediklerin çıktı Seyranî Baba (1/8)

Bu dizelerde ise kişiler arasındaki iletişim şeklinin bile maddiyata göre ayarlandığını eleştirmektedir.

Yineleme ayak dizelerinde Seyranî'ye seslenerek ona adeta şikayette bulunan Âşık Çatak şu dizelerde de hayırsız evlatlardan, insanların gün geçtikçe yoldan çıkmasından ve bu durumların bazı kişileri canından bezdirmesinden bahsetmektedir:

İnsanoğlu gündən güne azıyor

Evlat babasına mezar kazıyor

Dünyaya gelenler candan beziyor

Dediklerin çıktı Seyranî Baba (1/12).

Âşık şu dizelerde ise falcıları eleştirmektedir. Fal bakarak dinden çıkacaklarını söyleyerek aslında bir uyarıda bulunmaktadır:

Bakar boşa tümü yalan

Bak fincana, falan filan

Ne din kalır, ne de iman

Yanan nâre bakma falcı (46/1)

Şu dizelerde ise insanların bazı tercihlerinden ve davranışlarından dolayı Müslümanlığın tam olarak özümsemediğini ve bu durumun törelerde de yeri olmadığını işaret ederek eleştiride bulunmaktadır:

Ar namus kalmadı yüzde

Mini etek moda bizde

Müslümanlık bizde sözde

Adet töre ölse gerek (97/4).

5.1.10. Vedalaşma

Âşık fasıllarında âşıkların dinleyicilere veya konuk âşıklara vedalaşma ifadesi içeren söyledikleri şiirlere vedalaşma adı verilir. Bu tür şiirler âşık fasılları dışında da müstakil olarak söylenebilir (Durbilmez, 2018: 150-151). Âşık Ali Çatak'ın *Hakkınızı Helal Edin* başlıklı şiiri de bir âşık faslında söylenmeyen ama vedalaşma ifadeleri içeren bir şiirdir. Bu nedenle söz konusu şiir, vedalaşma türü örneği olarak kabul edilebilir. Bu dünyadan ayrılışı işleyen ve anlatan bu şiirden örnek dizeler verilebilir:

Âşık gidiyor Hakk'ına

Nefsimi Allah sakına

Komşular gelin yakına

Hakkınızı helal edin (168/3)

Âşık, çocuklarına seslenerek onlarla da vedalaşmaktadır:

Derviş, Şükrü oğlum gelin

Ben yolcuyun siz de bilin

Nufustan künyemi silin

Hakkınızı helal edin (168/8)

5.1.11. Yakarış

Sevilen kimse veya varlıklara alkış / dua amacıyla yazılan / söylenen âşık tarzı şiirlere yakarış adı verilmektedir. Dualama, alkışlama da denilmektedir (Durbilmez, 2020b: 234). Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde beş adet yakarış türünde şiir vardır. Bunların dağılımı ve numaraları şöyledir: 66, 119, 133, 137.1., 137.2.

Bu şiirlerden birinde Allah'a tövbe etmesinden bahsetmektedir:

Gözlerimden yaşlar akar

Bir çare hâlîme bakar

Af edici yalvar yakar

Berat verdiği gül eyledi (66/4)

Şu dizelerde ise Allah'a dua eden âşık cehennemde yanmamayı, Allah'ın lütfundan nasiplenmeyi temenni etmektedir:

Nare yakma sinemizi

İslam oku künyemizi

İman, Kuran hanemizi

Lütfun ile doldur Mevla'm (119/2)

5.1.12. Yakınma

Sitemleme, şikayetleme adlarıyla da bilinmektedir. Sıkıntı, ayrılık, hasret, kırgınlık gibi olumsuzluklar ve toplumdaki aksaklıklardan dolayı söylenen / yazılan âşık tarzı şiirlere yakınma denilmektedir (Durbilmez 2018: 151). Taşlamadan farkı mizahî üslûptan yoksun olması ve şikayetin daha baskın olmasıdır. Yakınmada gerçekten bir şeyden veya şeylerden şikayet etme durumu bulunmaktadır. Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde 42 adet yakınma türü örneği vardır. Bunların dağılımı ve numaraları şöyledir: 11, 14.1., 14.2., 20, 22, 23, 40, 47, 50, 76, 77.1., 77.2., 78, 84, 89, 92, 94, 101, 102, 103, 118, 120, 123, 125, 126, 135, 138, 144, 153, 159, 161, 166, 182, 190, 192, 214, 216, 218, 219, 222, 239, 241.

Bu şiirlerden bazı dizeler verilerek değerlendirmeler yapılması mümkündür. Âşığın Ankara'ya çalışmak için gittiğinde söylediği / yazdığı ilk şiir olan Sorma Ankara Ankara başlıklı şiirde şu dizeler yer alır:

Yolcun geldi gözü yaşlı

Mavi gözlü, hilâl kaşlı

Kalbi dertli, bağı taşı

Sorma Ankara Ankara (11/1)

Bu dizelerde âşık hayatın zorluklarından şikayet etmeye başlamıştır. Şiirin devamında şikayetlerini ayrıntılandırmaktadır:

Aş kaynamaz ocağında

Gurbet elin kucağında

Yırtık pantol bacağında

Geldim Ankara Ankara (11/2)

Çok çile çektiğini, kaderden yana çok dertli olduğunu da şu dizelerde şikayet ederek söyler:

Olanca çileler üstüme geldi

Kader ayağımı düz yolda çeldi

Felek alay etti hâlîme güldü

Deva bulmaz oldu dertler vah bende (20/2).

Şu dizelerde ise kimsesizliğinden yakınmaktadır:

Derdi pay edecek başta obam yok

Elini öpecek anam babam yok

Kadrimi bilecek lâyük adam yok

Güleyim dedimse ağlattın gönül (118/2)

5.1.13. Yaşname

İnsanın ana rahmine düşüşünden ölümüne kadarki aşamaların yaşlara göre fiziksel ve ruhsal durumlarının işlendiği âşık tarzı şiirlere yaşname adı verilmektedir (Durbilmez, 2018: 156). Develili Âşık Ali Çatak'ın *Yavaştan Başladı Birden Yolculuk* (112) başlıklı şiiri yaşname türündedir.

Hayal iken birden boşluğa düştün

Karanlık hücreden dünyaya göçtün

Dokuz ay hapistin ne yedin içtin?

Yavaştan başladı birden yolculuk (112/1)

Dizeleriyle anne karnından itibaren insan ömrünü anlatmaya başlar. Şu dizelerde ise yirmi üç yaşına gelerek üniversitenin bitirilip askere gidilecek çağdan bahseder:

Yirmi üç yaşında biter fakülte

Vatan borcu başlar gider gurbete

Sıla burcu burcu gözüne tüte

Sıladan askere başlar yolculuk (112/13)

Yaşlılık çağından bahsederek şiiri şöyle bitirmektedir:

Toruna, toylağa, damada erer

Hayatın zevkini, çilesini sürer

Ömrün defterini kapatır, dürer

Gençlikten bastona biner yolculuk (112/18)

5.1.14. Yiğitleme

Yiğidi ve yiğitliğe ait konuları işleyen âşık tarzı şiirlere yiğitleme adı verilmektedir. İnsanların çeşitli yönleriyle övüldüğü övgülemekten farkı; daha çok aileyi, toplumu, milleti/devleti korurken yapılan kahramanlıkların övülmesidir (Durbilmez, 2020b: 235). Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirleri arasında 20 adet yiğitleme türünde şiir vardır. Bunların dağılımı ve şiir numaraları şöyledir: 49, 51, 67, 69, 72, 107, 142, 143, 150, 158, 151, 185, 187, 188, 189, 207, 225, 235, 243, 247.

Türk milletinin şanlı oluşunu tüm dünyanın bildiğini söyleyerek yiğit bir edayla şu dizeleri söyler:

Cihan bilir yüce Türk'ün şanını

Gerekirse feda eder canını

Namusuna yemin eder andını

Ruhum, kanım, şanım vatan toprağı (51/6)

Çanakkale Zaferi'ni işlediği şiirinde şu dizelerle zaferi anlatır:

Böylece ülkemiz şerden arındı

Mübarek toprakta mertler barındı

Tarihte Türklüğe zafer göründü

Gelenleri geri sürmek istedi (67/5).

5.2. Derviş Tarzı Edebiyatı Nazım Türleri

Derviş Tarzı Türk Edebiyatı ürünlerinin de kendine özgü türleri bulunmaktadır. Âşık tarzı şiirlerdeki türlerden farkı işledikleri konunun içeriğiyle ortaya çıkmaktadır.

Tablo 5.2. Derviş Tarzı Nazım Türleri

Derviş Tarzı Türk Edebiyatı Nazım Türleri			
Nazım Türleri	Şiir Numaraları	Sayısı	Oranı
İlahi	6, 38, 43, 55, 62, 170, 193, 220, 221, 233.	10	%3,84
Şefaatname	45	1	%0,38
Tevhid	197	1	%0,38
Toplam		12	%4,62

Âşık Ali Çatak'ın şiirleri derviş tarzı Türk edebiyatı nazım türleri içinde değerlendirildiğinde ilahi türünde on adet şiiri tespit edilmektedir. Bir tane şefaatname bir tane de tevhid türünde şiiri vardır.

5.2.1. İlahi

Allah sevgisini ve Allah'la ilgili çeşitli konuları işleyen şiirler ilahi adıyla bilinirler. Genellikle 8 ve 11'li heceyle oluşturulurlar. Başka kalıplarla ve aruzla da söylendiği / yazıldığı bilinmektedir. Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde 10 adet ilahi türünde şiir görülmektedir. Bunların sıra numarası şöyledir: 6, 38, 43, 55, 62, 170, 193, 220, 221, 233.

5.2.2. Şefaatname

Hız. Muhammet'ten şefaat dilemenin yer aldığı, bu amaçla söylenmiş / yazılmış şiirlere şefaatname adı verilmektedir. Develili Âşık Ali Çatak'ın şu şiiri şefaatname örneğidir: *Şefaat Kıl Resulullah* (45)

5.2.3. Tevhid

Allah'ın birliğini anlatmak amacıyla söylenen / yazılan şiirlere tevhid adı verilmektedir. Develili Âşık Ali Çatak'ın tevhid türünde bir şiiri vardır: *Bir Allah'tır Bil Allah'tır* (197)

5.3. İşlenen Konular

5.3.1. Din ve Tasavvuf

Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde din ve tasavvufa ait konular önemli ölçüde yer bulmaktadır. Şiir varlığı içinde 36 şiiri müstakil olarak din ve tasavvuf konularını işlemektedir. Başka şiirlerinde de yer yer dini unsurları görmek mümkündür. Şiirlerden kesitler verilerek bazı dizeler şöyle yorumlanabilir: *Var etti yoktan canımı / Ruha verdi imanımı / Okuttu hem Kur'anımı / Şükrederim Allah'ıma* (6/1) Âşık burada Allah'ın yoktan var eden bir yaratıcı olduğunu söylerken Müslümanların Kuran okuyabilmesi için bile Allah'a şükretmesi gerektiğini işaret etmektedir. Yoktan var eden, ruha iman veren, Kuran'ı okutan ilahi güce şükretmek de bir görev olarak kabul edilmektedir. Bazen de Allah'a dua eder ve ondan lütuf ister: *Nare yakma sinemizi / İslam oku künyemizi / İman, Kuran hanemizi / Lütfun ile doldur Mevla'm!* (119/2).

Âşık Çatak'ta ilahi aşk bazen çok koyu şekilde görülmektedir. Gökteki ışıkların Hakk'a âşık olduğunu (43/3a-b) seven ve sevilen herkesin *Allah Allah* diyerek zikirde bulunduğunu (43/3c-ç) dile getirmektedir. Allah'a zikredenlerin sadece insanlar olmadığının ifadesi de şiirlerinde göze çarpmaktadır. Seher vakti öten kuşlar ve gözlerden dökülen yaşlar da *Allah* diyerek (233/1) zikretmektedir. Beşeri aşkın da insanı ilahi aşka götürdüğünü iddia eden âşık Ferhat'ın dağı delme nedeninin Hakk (233/2a) olduğunu söyler. Aşk insana zarar vermez (233/2b), Mecnun Leyla'yı ararken Allah der (233/2b-c-ç).

Allah'ın birliği inancını insanlara âdeta ilan eder ve onları ikaz edercesine şöyle söyler: *Cansıza canları veren / Bir Allah'tır bil Allah'tır / Mahşerde divana deren / Bir Allah'tır bil Allah'tır* (197/1).

Cuma gününün mübarek bir gün olduğu inancına Çatak da sahiptir. Cuma günlerinde gökten melekler iner (236/4a), Şer işler hayıra döner (236/4b), Peygamber de o gün ümmetini duyar ve dinler (236/4c).

Âşık Çatak, peygamber sevgisi ile dolu dizeler söylemektedir. Peygamber sevgisini ifade ederken gülde, esen yelde bile onun kokusunu bulduğunu şöyle dile getirmektedir: *Terinin kokusu gülde / Deva verir esen yelde / Kur'an elde, Mevla dilde / Şefa'at kıl Resulullah (45/16)* Esen yel ve bahçelerde yetişen gül Çatak için sadece peygamber sevgisinin sembolü olmamıştır. Allah sevgisi ve Allah zikri için de bunlar önemlidir: *Kul bahçende biten gülün / Güle feryadı bülbülün / Bad-i sabah esen yelin / Hu diyerek Hakk'ı söyler (193/1)* İslam inancında Hz. Muhammed'in övülen ve Allah katında yüksek mertebeli bir peygamber olduğu inancı bilinmektedir. Çatak da buna işaret etmektedir: *Muhammed Nebi'yi yarattı nurdan (199/3a) İslamlık âlemi fişkirdi burdan (199/3b) / Haberdar etti Hak olanca sırdan (199/3c).*

Allah'ın sevgisini kazanmanın yolu da tarif edilmektedir: *Bir insan yenersen kendi nefsinin / Sonunda kazanır Hak sevgisini (B1).* Allah sevgisinin büyüklüğü de şöyle geçmektedir: *İçine düşerse Hakk'ın ateşi / Eridir mermeri aşkın gözyaşı (B4).* Allah-kul arasındaki ilişki de şöyle anlatılmaktadır: *Bir kapıyı kapar bin kapı açar / Kul, kulluk ederse Hak koymaz naçar (B5).* İnsanın işlediği fiillerden sorumlu olduğu ve şükreden kişinin de Allah'a kavuşacağı belirtilmektedir: *İşlenilen fiil yazar ervaha / Şükreden kavuşur yüce Allah'a (B7).* İnsanlığa hizmet etmek öğütlenmekte ve Kuran'dan ayetler okuyarak dua edilmesi gerektiği dile getirilmektedir: *Gönül tezgâhında hizmeti doku / Yaradan aşkına Fatıha oku (B14).* Allah'a dua eden kişi her zaman mutluluğun kaynağına ulaşmaktadır: *Her zaman edersen mevlaya niyaz / Duyarsın gönülünde ömrünce haz (B16).* İnsan bazen öyle dertler çeker ki çok kötü bir duruma gelebilir. Bu durumda bile sabretmek, yeter dememek gerekir: *Derdi giryan ile olursun beter / Derdi çekti Eyyûp demedi yeter (B17).* Âşık İslam'ın şartlarından da bahsetmektedir: *Cihangirler koymuş başlarına tac / Mümine farz olmuş mübarektir hac (B18).* Bütün günahlardan kurtulmanın yolunu da âşık göstermektedir: *Şükürde, zikirde okursan İhlas / Bütün günahlardan olursun halas (B19).*

5.3.2. İnsan

Âşık edebiyatı insana ait her konu ile ilgilenmektedir. Dolayısıyla insan, âşık şiirinin başlıca konularından biridir. Âşık şiiri insanın yarattığı bir kültür ürünüdür ve bu yönüyle bireyseldir. Seslendiği kitle ise toplumdur ve bu noktada ise toplumsallık kazanmaktadır. Her iki durumda da insan ortak unsurdur. İnsanı konu edinen âşık şiiri insanın fiziksel, psikolojik, maddi-manevi özelliklerine değinebilmektedir. Başka âşıklardan, ünlülerden, devlet ve din büyüklerinden bahseden şiirlerin de konusu-doğal olarak- insandır. Örnekler üzerinden Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde insanın görünümünü ve konumunu tespit etmek mümkündür. Şu dördlükte Çatak, Âşık Mahrumî'nin kendisini hastaneye yatırdığını, ona yardımcı olduğunu ve moral verdiğini söylemektedir. İnsanın yardımsever yönü burada öne çıkarılmaktadır: *Mahrumî hastaneye yatırdı / Yiyecek içecek çektirdi getirdi / Kucakladı öptü geldi oturdu / Moral verdi biraz gül dedi bana* (10/1). Âşık Seyranî'den bahsettiği şiirinde Seyranî'nin haksızlıkla mücadelesini, gösteriş sahiplerini hicvetmesini dile getirmektedir: *Haksızlara açmış ahlâk savaşı / Riyakâra vurmuş en büyük taşı / Bu yüzden girmiş dertlere başı / Hiç boyun eğer mi kula Seyranî?*(87/2). Başka bir şiirinde yine Seyranî'den bahsetmektedir. Burada da onun olumlu vasıflarını överek daha sonra Seyranî'yi anmak istediğini söylemektedir. İnsan sevgisi ve hasreti bu dördlükte göze çarpmaktadır: *Kılıçtan keskindir bilene sözü / Mevlâ için yakmış Seyranî özü / İçimize düştü ateşi közü / Bizler Seyranî'yi anmaya geldik / İçip badesini kanmaya geldik* (106/2). İnsana ait her alanda varlığını gösteren / dilini söyleten âşığın ekonomik darlıktan, zorluklardan bahsetmesi de normal karşılanmaktadır. Şu dördlükte de âşık insanın bu yönlerini dile getirip eski Cumhurbaşkanı Korutürk'e de yer vermektedir: *Bilmez fakirliği et kaynatanlar / Sahibi yok sanıp at oynatanlar / Pahalı tencere, dert kaynatanlar / Milletine deva arar Korutürk* (110/3). Yaşadığı toplumun değerlerine de kayıtsız kalınmadığı bilinmektedir. Ali Çatak da sadece ilçesinin değil Kayseri'nin ve tüm ülkenin bilip tanıdığı, yetiştirdiği insanlara şiirlerinde yer vermektedir. Seyranî'den, İncili Çavuş'tan, Mimar Sinan'dan şöyle bahsetmektedir: *Seyranî, İncili Çavuş / Mimar Sinan etmiş yarış / Eserleri nakış nakış / Ne de güzel Kayseri'miz* (246.1. / 5). Aynı şiirin sonraki dördlüğünde Kayseri'nin yetiştirdiği Seyyid Burhanettin'i anmaktadır:

Seyyid Burhanettin ulu / O Allah'ın veli kulu / Gittiği yol Hakk'ın yolu / Ne de güzel Kayseri'miz (246.1. / 6). Seyranî ile ilgili yazdığı başka bir şiirinden bir dörtlük de şöyledir: *Seyranî ermiş / Yanık bir derviş / Zalimi yermiş / Irsız diyerek* (98/1). İnsanlara öğüt verdiği şu şiirde de insanî yapısından izler bulmak ve insanlığa bakış açısını sezmek mümkündür: *Gece gündüz çalışalım / Fen ilimle yarışalım / Küskün isek barışalım / Gelin bir olalım canlar* (180/3). Köroğlu da Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde insanî yönleriyle birlikte görülmektedir. Başkaldıran karakteri burada öne çıkarılmaktadır: *Zulme çakan kılıcından / Zalime olan huncından / Hakk'ın verdiği gücünden / İlham aldı duygulandı* (49/1). İnsanlar arasındaki nifağın Allah tarafından hoş karşılanmadığı uyarısında bulunup öğüt vermektedir. İnsani ilişkilere bakış açısını yansıtan bir örnek şöyledir: *Senlik benlik şeytan işi / Mevlâ sevmez bu gidişi / Biri tanır gerçek kişi / Gelin birlik olarak kardaş* (213/1). Âşık Çatak, insanların belli özelliklerine dikkat çekmekte ve bazı insani özelliklere değinmektedir. Ona göre insan mübarek bir varlıktır. Bu özelliği ise yaratandan ötürüdür: *Hak için çalışsa ömrünce her an / Sevgiye masardır mübarek insan.* (B10). Bir kişi, insanlara hürmet eder, saygılı davranırsa mutluluğa kavuşur: *İstersen eğer sen Haktan mürüvvet / İnsanlara eyle daima hürmet.* (B12). Kibir, insan için hem bu dünyada hem ahirette olumsuzlukların sebebi olarak zikredilmektedir: *Bindiğin şeytanın kibirdir atı / Geçemen gurur bil ki Sırat'ı.* (B11). Kötülük ise insanın olduğu hiçbir yerde sevilmemektedir: *Hüneri eylemek, daima sitem / Sevilmez beşerde, nere gitse kem.* (B15).

5.3.3. Gurbet

Gurbet teması âşık edebiyatında çokça konu edinilmektedir. Hatta öyle ki âşıklığa yönelmede dahi bir etken olarak bilinmektedir. Âşıkları şiire yöneltten bu tema etrafında bireysellik ağır basmaktadır. Çünkü gurbet bireysel duygularla ilgilidir. Bununla birlikte gurbetin işlendiği şiirlerde âşığın sosyokültürel çevresinden izler bulmak mümkündür. Sevdiği gurbette olan ya da kendisi memleketinden uzak bir gurbette olan âşık söz konusu mekânı da şiirine dahil edecektir. Gurbetin konu edildiği şiirlerde genellikle hüznün, ayrılık, hasret ve zorluklar belirgin olmaktadır. Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde de gurbet önemli yer tutmaktadır. Şu dörtlükte

gurbetten bir yakınma ve sitem görülmektedir: *Olanca derdi çektirdin / Hâlden bilmen zalim gurbet / Feleğe boyun büktürdün / Hâlden bilmen zalim gurbet* (222/1). Aynı şiirin sonraki dörtlüğünde ise gurbette çekilen ekonomik darlıktan söz edilmektedir. *Bulamadım beşi onu / Züğürtlüğe oldun konu / Çileye dayandı sonu / Zehir oldu hâlim gurbet* (222/2). Âşığın ilk gurbete çıktığı zaman yazdığı / söylediği bir şiiri vardır. Bu şiirin bir dörtlüğünde ise gurbetteki zor şartlar dile getirilmektedir: *Aş kaynamaz ocağında / Gurbet elin kucağında / Yırtık pantol bacağımda / Geldim Ankara Ankara* (11/2). Özel günlerde ve zamanlarda gurbetin daha da zor olduğu ise şu dörtlükte ifade edilmektedir: *Çile ile derdi atamam baştan / Yüklendim dertleri ben küçük yaştan / Islanır elbisem yıkanır yaştan / Ağlattı garibi gurbette bayram* (120/1). Gurbette duyulan âşık ağlamış ama bunun nedenini bilmediğini iddia etmiştir. Gurbette olduğu için gözünün dolduğu ifadesi ise açık olarak görülmektedir: *Gönül turmanıyor çile dağına
Yeni girmiş idim asker çağına
Çadır kurdum Palandöken dağına
Akar gözyaşlarım nedendir bilmem* (125/2)

5.3.4. Mekân-Yer-Coğrafya

Âşık şiirinde yer alan konulardan biri de mekândır. Mekân herhangi bir şehrin sokağı, bir ev olabileceği gibi dağ, ova ya da tarihte bilinen herhangi bir mekân da olabilmektedir. Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde yaşadığı çevreden çok sayıda mekân yer almaktadır. Genellikle baharın konu edildiği şiirlerde tasvir yapmak için kullanılmaktadır. Bir dağın ya da şehrin de yer aldığı örnekler mevcuttur. Şu dörtlükte Bursa'ya yer verilmekte ve şehrin sembolleri sıralanarak insanlar Bursa'ya davet edilmektedir: *Uludağ'da parlar karı / Şeftalisi biter narı / Ayvaları kokar, sarı / Bahar yazda, gör Bursa'yı* (63/5).

Tuna ve Yemen ise şu dizelerde yer almaktadır:

Asya'dan Tuna'ya, Yemen'e girdik (107/1ç)

Erciyes Dağı'nın ise âşıklara ilham verdiğiinden, heybeti ve büyüklüğünden bahsedilirken mübalağa sanatı yapılarak mekâna ait bir unsur ahenk unsuru oluşturmada kullanılmıştır:

Hep âşıklar ilham almış

Uzun başın göğü bulmuş

Tarih sana tabi olmuş

Seni söylemiş Erciyes (210/4)

Şu dörtlükte de Erciyes Dağı'ndan bahsedilirken dağın görünüşü mecazi yollarla ve edebi sanatlarla yapılmaktadır. Dağın eskiliğine / yaşına da dikkat çekilmektedir:

Bir dede misali ağarmış başın

Sordum tarihlere bilmiyor yaşın

Baktıkça gözlere görünür haşın

Pek çok dayanmışsın zare Erciyes (209.2./2)

Şehirleri anlattığı şiirlerden bir örnek vermek gerekirse;

Yükselir şimalde söğüt dalları

Türlü meyva dolu, cennet bağları

Göremedim ilinde düşüp ağları

Ağlayan gönlümü güldürdün Burdur (205/5)

dörtlüğünde Burdur ili anlatılmaktadır.

Karasivri, Soysallı köyü, Beleşme yaylası gibi yerler âşığın şu dörtlüğünde geçmektedir:

Karasivri buzun, karın erisin

Yeşersin ormanın, dalın bürüsün

Soysallılar göçün çekip, yürüsün

Beleşme 'de nazlı güzel eğlenir (201/1)

Develi ilçesi de âşık tarafından çok beğenilmiş ve bunlar ifade edilmiştir:

Uzaktan bir yakın görünüşün var

Tabiata örnek sürünüşün var

Zümrüttenmiş gibi bürünüşün var

Bağın, dağın, ovan yeşil Develi (74/1)

Tarihte önemli olayların geçtiği topraklar da âşığın şiirinde görülmektedir. Yemen, Galiçya, Kafkaslar gibi bölge ve topraklar Türk milletine Allah tarafından verilmiştir:

Yemen çöllerine, Kaliçye 'sine

Rumeli, Kafkas 'a, Kan kalesine

*Mevlâ aşkın dahi Türk'ün sesine
Duysun diye verdi vatan toprağı (51/3)*

5.3.5. Sıkıntı ve Zorluk

Sıkıntı, zorluk, hastalık kaynaklı sorunlar, dertler, ekonomik darlık âşık edebiyatında işlenen konulardandır. Bunlar toplumun yaşadığı olay veya durumlardır, âşık da toplumun temsilcisi olduğuna göre bu konulara yer vermektedir. Çünkü âşığın seslendiği kitle bazı öğrencilere göre olmayabilir. Develili Âşık Çatak'ın şiirlerinde de sıkıntı ve zorluğa ait kullanımlar tespit edilmektedir. Ona göre hayatta acı da tatlı da vardır ama ah çekecek kadar dertlidir:

Acı tatlı geçer hayat

Uzar işler olur bayat

Ah ederek çektim feryat

Ben dertliyim, sen hor görme (23/1)

Diğer dördlükte ise zulüm altında olduğunu sıkıntı yaşadığını söyleyip Allah'a yalvarmaktadır:

Ezer bizi zulüm tacı

Rabbim masum kula acı

İçimizi elem sancı

Kemiriyor, sen hor görme (23/2)

Zamlardan şikayetçidir, yoksulluk ve ekonomik sıkıntıyı anlatır:

Yoksulluk milleti kırar geçirir

Muhannet insana zehir içirir

Namert köprüsünden dahi geçilir

Züğürtlük çaldırır bize zam teli (73/1)

İnsanın yaşı ilerledikçe yaşadığı olumsuz değişimler ve bazı zorluklar ortaya çıkmaktadır. Kulağının duymaması, zihninin bulanması, saçının beyazlaması buna örnek olarak dördlükte yer bulmaktadır:

Kulakları duymaz sözü işitmez

Velhasıl çilesi tükenip bitmez

Hayıra şerlere akılı yetmez

5.3.6. Eğitim

Âşık edebiyatı ürünleri kültür aktarımında önemli rolü ve işleve sahiptir. Kültüre ait unsurların insanlara iletilmesi ve nesillere de aktarılması yoluyla dinamik bir eğitim sürecinin gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Bu bağlamda âşık edebiyatı ürünleri eğitim sürecinde işlevi olan bir konumdadır. Bununla birlikte eğitimin önemi, eğitim ve öğretime ait unsurlar, bilimin, kitabın, okumanın önemi de bu ürünlerde yer alabilmektedir. Bunlar üzerinden öğütlerde bulunan âşıklar eğitim sürecinin daha da içine girmektedirler. Söz konusu değerlerin yer aldığı şiirler hem âşığın seslendiği kitleye eğitimi sevdirebilir hem de yeni şeyler öğretebilir. Aynı zamanda bu ürünlerin örgün eğitim sürecinde de yeri geldiğinde “değerler eğitimi” çerçevesinde kullanılabilceğini söylemek isabetli görünmektedir.

Develili Âşık Ali Çatak’ın şiirlerinde eğitim kavramı ve bu kavram etrafında pek çok unsur yer almaktadır. Nitekim âşığın eğitime çok önem verdiği bilinmektedir.¹²⁸ Öğüt verdiği birçok şiirde eğitime ait kavramları görmek mümkündür. Âşık öncelikle okumanın önemi üzerinde durmaktadır. Her şeyden önce okumayı emreden Allah olduğu belirtilmektedir. Okuyan insanın da kendine sınır koymasını istemez, bir ayırım yapmadan her şeyin okunmasını ister. Şu dizeler bu bağlamda uygun bir örnektir. *Alâk suresinde Hak demiş oku / Yaradan Mevlâ’nın adıyla oku / A’dan Z’ye kadar ne varsa oku / Bir dâhi olursun bütün ilimde (18/1)*. Aynı şiirin başka dörtlüğünde, *Sökersin heceyi kuran kelime / Bırak şu saflığı yönel bilime / Okumak şevk verir lisan diline / Bülbül gibi öten gönül gülünde (18/3)* dizeleriyle bilime yönelmeyi telkin âşık okumanın insan diline şevk kattığını ve gönlünün zenginleşeceğini söylemektedir. Söylediği öğüte uyulup uyulmamasının da insanların elinde olduğunu söyleyerek başkalarının zaten ilim yolunda olduğunu hatırlatmakta ve böylece teşvikte bulunmaktadır: *Tembelliği bırak artık bir yanına / Cahilliğe*

---

¹²⁸ “Develili Âşık Ali Çatak Ve Sosyo-Kültürel Çevresi” başlıklı birinci bölümde âşığın hayatı hakkında bilgiler verilirken bu konuya da değinilmiştir. Âşığın eğitime verdiği önem çocuklarını okutma isteğinden ve kitap düşkünü birisi olmasından anlaşılmaktadır. Çevresinde de bu yönüyle bilinen Ali Çatak’ın ömrünü okumaya ve araştırmaya adanmış bir eğitim gönüllüsü olduğu söylenebilir. Geniş bilgi için söz konusu başlığa bakılabilir.

paydos dedi zamane / İlim ışık tutar bütün cihana / Azmedersen bu da senin elinde (18/4). Kitap ve kütüphane eğitimin vazgeçilmezlerindedir. Bilginin sınırsız bir âlem olduğu düşünülürse kütüphane de bu âlemin giriş kapısıdır. Kütüphaneler insana bilgi vermeye hazır bir durumdadır: Gönül pazarında bitmez hazine / İlimin beşiği bil kütüphane / Çağırır bizleri bakar yüzüne / Ne ararsan verir gel kütüphane (24/1). Bilgileri kendinde toplayan kütüphaneyi korumak da kutsaldır. Bilgiyi bulmanın zor olduğunda dahi kütüphanede arananın bulunması mümkündür: Bütün bilgileri toplayan kaynak / Kutsal vazifedir onu korumak / Mümkündür müşkülde arayıp bulmak / Emek, bilgi, yazı, el kütüphane (24/4) İnsan arıya kitaplar çiçeğe benzetilmektedir. Kütüphanede her bilginin bulunması da şu dörtlükte benzetmelerle dile dökülmektedir: Araştıran arı, kitaplar çiçek / Bize hakikati öğretir gerçek / Her sırrı zamana saklayan petek / Dilinden bilene bal kütüphane (24/5).

Okuyan insan ilimle iç içedir ve okuduklarından yola çıkarak bir eser ortaya koyabilir. Âşık tüm ortaya konan eserleri okuma isteğine sahiptir. Hatta hepsini içine alıp tek tek okumayı hayal ederek bu isteğini mübalağa sanatına dönüştürmektedir: *Okuyanlar girer ilmin içine / Eserler getirir türlü biçime / Hepisini koysam bütün içime / Ne hoş olur şiir şiir okumak (93/5). Faziletli insan olmanın yolu da eğitimden geçmektedir. Âşık, eğitimi asrın bir icabı olarak nitelemekte ve Hakk'ı da hakikati de bilmenin yolu olarak eğitimi göstermektedir: Faziletli insan olayım dersen / Asrın icabına uymamız gerek / Hakk'ı hakikati bileyim dersen / Tez zamanda eğitime yönelek (95/1).*

Eğitim, insan hayatında değişiklikler meydana getirmektedir. İnsanın zekası, sağlığı ve ürettiği sanat eğitim sayesinde değişim ve gelişim göstermektedir. Bilim dünyasına yönelen birinin de âlim olabileceği de şu dörtlükte yer almaktadır: *Hayata yön verir sağlık değişir / Zekâ, ilim, sanat onda gelişir / Yönelen bilime âlim yetişir / Yediden yetmişe eğitim gerek (95/4).*

Eğitim için öğretmen en önemli etkidir. Öğretmenlik kutsal bir meslek olarak görülmektedir. Bu kutsiyetin ifade edilmesi ise öğretmene olağanüstü özellikler yükleyerek mecazi bir yolla dile getirilmektedir. Yurda büyük hizmeti olan

öğretmenin Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde de önemi büyüktür: *Gâh göğe çıkarsın, gâh gezen yerde, / Gâh deva olursun çaresiz derde / Hizmetlerin büyük mübarek yurda / İlimde, irfanda başta öğretmen...*(160/1).

İnsanın en faydalı dostu da kitap olarak anlatılmaktadır. Bilgi, insanın hazinesi olmalıdır: *En faydalı dosttur oku kitabı / Bilgiyi hazine edin gel kardaş / Bizlere öğretim ilmi hitabı / Oku ömür boyu bilimle uğraş* (215/1).

5.3.7. Ölüm

İnsan hayatında önemli dönüm noktaları vardır. Doğumla başlayan insan hayatı ölümle son bulmaktadır. İnsana ait her konunun yer aldığı âşık şiirinde de ölüm teması sıkça görülmektedir. Ölümün işlendiği şiirlerde karamsarlık, umutsuzluk, hüznün, acı gibi olumsuzluk ifade eden kavramlar yoğun olarak bulunabilir. Ölüm üzerinden öğütler de verildiği bilinmektedir. Dini öğütler ve gereklilikler ölüm teması etrafında anlatılabilmektedir. Ölen birinin ardından yazılan ağıtlama türündeki şiirlerde ana konu ölüm olmaktadır.

Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde de ölüm teması bulunmaktadır. Annesinin ölümü âşığı çok etkilemiştir. Bu ölümün evlerini yasla doldurduğunu söyleyen âşık artık öksüz ve yetim kaldığını dile getirmektedir: *Yoğumuş talihim, kara kaderim / Kahır ile asker oldum, giderim / Ne anam var artık ne de pederim / Yârenler evimiz oldu yashane* (25/2). Âşık, hastayken tedavi gördüğü hastanede hastalık sürecinden Âşık Mahrumî'ye bahsetmektedir. Bu sırada Seyranî'yi de anarak ölümü hatırlamakta ve hatırlamaktadır: *Hasta düştüm nice yuttum ben hapı / Deva için gezdim çaldım çok kapı / Seyranî mezarı bana son kapı / Olmuşum Mevlâ'ya maşuk Mahrumî* (78/2).

Ölüm, âşık için her zaman acı, mecburi kabulleniş anlamına gelmemektedir. Bazen de ölüme meydan okumaktadır. Feleğin hançerini yediğini söyleyen âşık bunun sonucunda ölüme rest çekmektedir: *Aklım ermez hayırına, şerine / Beni koydu dertli*

Mecnun yerine / Felek hançerini vurdu serime / Ben ölüme çoktan çektim bil resti (89/2).

Ölümün herkes için geçerli olduğu hakikatine dikkat çeken âşık, Muin Feyzioğlu için yazdığı ağıtlama türündeki şiirinde ise dünyanın geçiciliğinden bahsedip genç, ihtiyar ve bebek fark etmeksizin herkesin ahirete göçtüğünü ifade etmektedir: *Elem, keder beni mateme beler / Âşık Çatak gani rahmetler diler / Bu dünyaya gelen boşuna yeler / Genci, ihtiyarı, bebe de gitti* (91/4).

Diğer bir ağıtlamada ise yakasız gömlek mecazını kullanarak kefeni ve ölümü işaret eden âşık, üzüntüsünü şöyle dillendirmektedir: *Adalet timsali, insan örneği / Ana, baba verdi bunca emeği / Geçirdi sırtına ecel gömleği / Yakasız gömleği tak doya doya* (15/1). Aynı şiirin şu dizelerinde genç yaşta gelen ölüme sitem vardır: *Yirmi altısına yaşın ermedi / Arzu etmiş ecel, seni de yedi* (15/5ab).

Ölümün zamanı hakkında söylenen dizeler de mevcuttur. Ömrün geçtiği ve ecelin insanın arkasında her an olduğu dile getirilmektedir. Ayrıca burada ömrün bitişini ve zamanını takvim yaprağının belirlediği söylenerek mecazi bir anlatımla da söze ahenk katılmaktadır: *Gün geçtikçe gelir ecel peşimden / Anadan, babada, öz kardeşimden / Sinsi hırsız gibi çalan yaşımdan / Bitirir ömrümü takvim yaprağı* (50/7). Aynı şiirin devamında âşık, takvim yaprağını çevirip yolduğu / kopardığı zaman akıbetini göreceğine inanmaktadır. Nihayetinde ise musalla taşından da söz etmektedir: *Baharda açılmış gül gibi solan / Musalla taşında verilir molan / Çatak akıbeti çevirin yolan / Yazar ölümünü takvim yaprağı* (50/8).

Ölümün ifade ettiği anlam da kişiden kişiye değişebilmektedir. Her ferdi aynı zamanda asker olduğuna inanılan ve böyle bilinen Türk milleti için ölüm kaçılacak bir kavram değildir. Hatta İslam inancındaki şehitlik mertebesinin de etkisiyle savaşta ölmek arzulanan bir durumdur. Nitekim bu durumun İslam öncesi Türk kültüründe de geçerli olduğu bilinmektedir. Âşık Ali Çatak da bu kültürü ve inancı şiirlerine yansıtmaktadır. Yiğitçe bir ölüm Türk için şeref ve şan kaynağıdır. Ama düşmanlar / soysuzlar için ise sadece yok olmayı ifade eder: *Türk'e şan, şereftir*

yiğitçe ölüm / Perde arkasında çevirme filim / Pelevne marşını çaldırdı neslim / Soysuzlara ölüm zamanı geldi (69/2).

Hastalık sırasında genel sağlık durumunun gidişatından bahsedip sonunda ölümün geleceğini söyleyen âşık umutsuz bir tutumla şöyle demektedir: *Serom, iğne vurur peşine tablet / Ölüme dayanır sonum akıbet / Selâmi, sabahı kesti bütün fert / Sineme dertleri çektikten keri (84/2).*

Ölümün zamansızlığından şikayet de edilmektedir. Atatürk'ten bahseden âşık onun erken vefat ettiğini söyleyip üzüntüsünü dillendirmektedir: *Ne aksi zamanda çattı bu ölüm / Duyunca büküldü genç iken belim / Vatana sokmuşsun sayısız ilim / Okuma öğrendim sayende Ata'm! (121/5).*

5.3.8. Doğa-Tabiat

İnsan için doğanın ve tabiatın önemi tartışılmaz derecede önemlidir. Sürdürülebilir bir yaşam ve üretim-tüketim döngüsünün kesintisiz devamı için doğaya muhtaç olduğu bilinen bir gerçektir. Her birey bu bilinci taşıyabilir fakat âşıklar toplumun sesi ve duyarlı temsilcisi oldukları için şiirlerinde de bu bilinçle hareket etmişler ve bu bilinci yansıtmışlardır. Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde de doğa geniş yer bulmaktadır. Doğa kaygısı taşıyan bir kitleye de böylece seslenen âşık kendindeki doğa kaygısını ve sevgisini ortaya koymaktadır.¹²⁹

Tabiatın, canlıların baharda uyanışından şöyle bahsedilmektedir: *Hep canlılar uyanırlar / Dağlar, taşlar boyanırlar / Gül gülşeni hep tanırırlar / Gönül coşar dil baharda (3.2. / 3).* Bahar gelince yağışların olduğunu / olması gerektiğini ifade etmektedir. Sonrasında ise tüm tabiatın içindeki canlılarla birlikte bundan memnun

¹²⁹ Burada ekoeleştirel bir yaklaşımla yapılan çalışmalardan bazılarını zikretmek yararlı olacaktır. Avrupa'da daha eskiye dayanan ekoeleştirel yaklaşım Türkiye'de de çalışılmaktadır. Son yıllarda âşık şiirinin ekoeleştirel yaklaşımıyla çözümlendiği çalışmalar artmıştır. Bunda küresel ısınmanın, zarar gören doğanın ve bundan etkilenen mevsimlerin, yağışların / kuraklığın etkili olduğu düşünülebilir. Ekoeleştirel ve âşık şiirine ekoeleştirel yaklaşım hakkında yapılan çalışmalardan bazıları şöyledir: Elçin, 1993; Özdağ, 2014; Garrard, 2016; Kabak, 2018; Başaran, 2019; Sezer-Yiğitoğlu, 2019; Ortakçı, 2019. Âşık Ali Çatak'ın hem şiirlerinde hem de yaşamında doğa sevgisi, ağaç ve orman sevdası görülmektedir. Bu konuyla ilgili tarafımızdan bir makale de yayınlanmıştır. Söz konusu makale için bakınız: Somuncu, 2023b: 187-207.

olduğunu söyler: *Nisan gelir yağmur başlar / Yeşil örtü hep ağaçlar / Sevişir hep kurtlar, kuşlar / Neşe, sevinç bil baharda* (3.2. / 4). Söz konusu şiirin devamında toprağın kokusu, ormanlar, akan suların bolluğu tasvir edilmektedir: *Toprak burcu burcu kokar / Ormanlardan sular akar / Hasret hasret yola bakar / Çağlar akar sel baharda* (3.2. / 5).

Doğanın daha da yeşillenmesi insan için bir şifa kaynağıdır: *Yeşillensin bütün belde / Şifa gelir esen yelde / Bülbül coşa gelir gülde / Canın gibi sev ormanı* (54/1). İnsanların boz renkli dağları ağaçlandırabildiği de söylenmektedir: *İnsanlar olunca birlik / Boz dağları yapan güllük / Tez yapalım seferberlik / Canın gibi sev ormanı* (54/2). Ormanın kamu yararına olduğu şu dörtlükte yer almaktadır: *Dikek ardıç, sedir çamı / Alır gider keder gamı / Faydalanır bütün kamu / Canın gibi sev ormanı* (54/3). Ağaç dikene dua okunması gerektiği öğütlenmektedir: *Toprak işle yeşil doku / Miski amber verir koku / Dikene Fatiha oku / Canın gibi sev ormanı* (54/4).

Doğaya koruyucu bir tutumla yaklaşan âşık, avcılar ve çobanları da orman yangınları çıkmaması hususunda uyarmaktadır: Yangına sebep olanların alçak olduğunu söylemekten de geri durmamaktadır: *Selâm sana çoban, avcı kardeşim / Bin varlığı yakar sakın ateşin / Alçağın alçağı yakarsa her kim / Vatanının varlığı bilin ormanın* (163/1). Ağacın / ahşabın insanın temel ihtiyaçlarında kullanıldığı bu nedenle de ormanın korunması gerektiği anlatılır: *Çatıyın örtüsü, iskele, kalas / Villayın kapısı, balkon, teras / Kim kıyarsa ona derim ben teres / Canın gibi koru canım ormanı* (163/3). Ormanın korunması gerektiğine atasözüyle de kanıt getiren âşık ormanda yaşayan canlıları da hesaba katmaktadır: “*Yaş kesen baş keser*” demiş atalar / *Kuğusu, kumrusu, keklik, ötelere / Meyvaları al, mor olup yeteler / Derde deva verir, dalı ormanın* (163/4). Ormanın insan psikolojisi için de önemli olduğu kastedilmektedir. İçinde sayısız canlının bulunması da yeniden vurgulanmaktadır: *Bakarsın dağlara yükselir çamlar / Ne keder bırakır ne gamlar / İçinde yaşayan sayısız canlar / Kokar yasemini, gülü ormanın* (163/5). Âşık, ormana olan sevgisini ve düşkünlüğünü anlattıktan sonra ormana zarar verenlere de sert şekilde beddua etmektedir: *Kim balta vurursa beli bükülsün / Kim ateş atarsa eli dökülsün / Kim dalın keserse kolun sökülsün / Yok ki arzu etsin dili ormanın* (163/8). Ormanın

hizmetlerini de şöyle sıralamaktadır: *Kuşlar yuva yapar dalına konar / Gölgesinde yatan rahmetle anar / Kışın odun olur sobada yanar / Ormanın hizmeti saymakla bitmez* (240/1).

Tabiata can veren toprak da âşığın şiirlerinde kendine yer bulmaktadır: *Bahar yazı yeşil cennet / Cümle cana verir nimet / Cömerttir saçar ganimet / Toprak bize neyi vermez?* (239/3).

Bir doğa tasvirinde âşık şöyle söylemektedir: *Sarp kayada doğan şahin eğlenir / Otlaklarda koyun kuzu tavlanır / Çoban kavalında öykü söylenir / Koç, koyun, kuzuyu bir güdüşüne* (34/2).

Ağacın gölgesinde yatanın o ağacı diken kişiyi anacağı, hayırla yad edeceği kastedilmektedir. Ayrıca ormanın felaketlerden koruduğu da düşünülmektedir: *Ceviz, kayın, meşe, çınar / Gölgesinde yatan anar / Orman olur önler zarar / Ağaç dikek yeşil görek* (99/1).

Doğanın korunmasının tüm canlılara yararlı olduğunu söyleyen âşık bunun dini açıdan da makbul olduğunu ifade ederek ağaç dikmeyi öğütlemektedir: *Dik ağacı derde deva / Sevap yazar sana Huda / Canlı alır türlü gıda / Ağaç dikek yeşil görek* (99/4).

Doğa âşığı ve meraklısı olan Âşık Ali Çatak, doğayı seyretmeye doyamamaktadır: *Rengarenk çiçekler açar / Cıvıldaşır kuşlar uçar / Tabiat yeşillik saçar / Seyirine doyum olmaz* (237/1).

5.3.9. Ekonomi

Ekonomi ve ekonomiye ait kavramlar âşık şiirinde yer alabilmektedir. Nitekim toplumu derinden etkileyen her olayı konu edinen âşık şiiri, ekonomik olumsuzlukları da bu bağlamda konu edinmesi normal karşılanmaktadır. Ekonomik sebeplerle insanlar darda kalabilir, bu sebepler başka olumsuzlukları doğurabilir.

Bununla birlikte ekonominin olumlu seyrettiği zamanlarda bolluktan da bahsedilebilir. Fakat âşık şiirinde daha çok ekonominin olumsuzluklarından dert yakınılmaktadır. Bu da âşığın seslendiği kitlede karşılık bulma, toplumun beklentilerine cevap verebilme isteğiyle ilgilidir. Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde ekonomiye ait unsurlar bulunmaktadır.

Çalışmak için gittiği Kale'de âşık bazı zorluklar yaşamıştır. Birikim yapamadığı gibi var olan parasını da kaybettiği anlaşılmaktadır. *Bozuk kantarların beni tartmıyor / Çalıştım imkânsız, para artmıyor / Attım attım, taşım yerin tutmuyor / Soydurdun soğana döndürdün Kale (22/2)*. Âşık, insanların birikim yapması konusunda da bazı yollar gösterir. Bankaya para yatırarak faiz yoluyla paranın artacağını dile getirmekte ve söz konusu bankayı övmektedir. Bankaya para yatırıp tahvil alan kişinin gelecekle ilgili kaygısının kalmayacağını da iddia etmektedir: *Modern hesap türüne / Dokuz ekler ver birine / Tasa çekme sen yarına / Tahvil verir Halk Bankası (58/2)*. Başka bir şiirinde ise faiz oranını da dile getirerek eli dar olana bankanın yetişeceğini söyler: *Yüzde dokuz senede kâr / Bundan iyi daha ne var / İmkânımız olursa dar / El uzatır İş Bankası (59/3)*.

Zamlardan şikayetçi olan âşık fiyatların günden güne bile değiştiğini ve bundan nasıl etkilendiğini şöyle şiirleştirir: *Bugünün fiyatı yarını tutmaz / Kurudu tencerem, ocağım tütmez / Sefil yaşantıya ömür de yetmez / Fakirlik çaldırır bana zam teli (73/3)*. Günlük yaşamdaki bazı bilgileri de şiirlerinde bulmak, âşığın yaşadığı yıllardaki sosyal yaşam hakkında tespitlerde bulunmaya yardımcı olmaktadır. O devirde hangi ürünün piyasada nasıl yer aldığı bilgisi, Çatak'ın şiirlerinde yer alır: *On bir lira acı soğan / Pişman anasından doğan / Eflasiyon bizi boğan / Gel de yaşa be hey kardaş (214/1)*. Enflasyon hakkında da bilgi veren âşık aynı şiirin şu dördünlüğünde yine ürünleri almanın zorluğundan bahsedip paranın ise kimde bol olduğunu argoya da başvurarak söylemektedir. Sosyal eleştiri de böylece ekonomi üzerinden yapılmaktadır: *Selam vermez hiç pırasa / Gece uçar hep yarasa / Para akar bak terese / Gel de yaşa be hey kardaş (214/2)*. Toplumsal düzenin bozukluğu da eleştirilmekte, tefecilerin insanlara zarar verdiği söylenerek bu ortamda

yaşamının zorluğu yinelenmektedir. *Âşık Çatak düzen bozuk / Acırım millete yazık / Tefeciler atar kazık / Gel de yaşa be hey kardaş* (214/3).

5.3.10. Toplumsal Bozukluk ve Sosyal Eleştiri

Toplumsal eleştiri âşık şiirinde sıkça yer almaktadır. Başlı başına eleştirinin yapıldığı şiirlerin varlığı bilinmektedir ki bunlar taşlama türü altında incelenmektedirler. Bunun dışında bazı şiirlerde yer yer eleştiri içeren dizeler de bulunabilir. Âşık edebiyatı ürünleri incelenirken de eleştirel bakış açısıyla yaklaşıp âşığın eleştirdiği hususlar irdelendiğinde sosyokültürel çevreye dair tespitlerde bulunmak kolaylaşacak ve iletilmek istenen mesajlar bütünüyle ortaya çıkarılacaktır.¹³⁰

Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde belirgin olarak sosyal eleştiri ve toplumsal bozukluğa dair anlatımlar görülmektedir. Taklitçiliği eleştiren âşık töreye uygun davranmayanları da işaret etmektedir: *Her ne görse hemen kapar / İyi kötü demez yapar / Âdet, töre demez sapar / Baldır bacak modacılık* (100/1). Alkol alanlar da sert biçimde eleştirilmekte ve kepezellikle itham edilmektedirler: *Bira, rakı, viski içer / Yeme yerin iyi seçer / Kafa sarhoş, birden geçer / Kepazelik modacılık* (100/2). Erkek ve kadının giyiminin birbirine yaklaştığı / benzediği kastedilerek bu durum şu dörtlükte eleştirilmektedir: *Erkek misin, yoksa karı? / Düşüş atar çifte zarı / Kazancına olur yarı / Kumar oynar modacılık* (100/4). Âşık, eleştirdiği zaman kendisinin sosyal baskıya uğradığını da belirtmektedir: *Maddiyata yaman tapar / Ülfetine çanta kapar / Ayıp desem tufan kopar / Açık, çıplak modacılık* (100/7). Aynı şiirin devamında da *Müsrif oldu modacılık* (100/5ç), *Çıkarıcılık modacılık* (100/6ç), *Açık, çıplak modacılık* (100/7ç) dizeleriyle müsriflik, çıkarıcılık ve giyim tarzı eleştirilmektedir. Yaşadığı devirde önemli makamlarda yanlış insanların olması da kast edilerek sert bir dil kullanılmıştır: *Devir kaldı bak piçlere* (23/4c). Liyakatin değil, kayırmanın hüküm sürdüğü de eleştirilmektedir. Bundan da en çok mağdur edilenin fakirler olduğunu dile getirmektedir: *Hatır, torpil işin ucu / Yetmez oldu fakir gücü / Verir sözü eder rücu / Düzen böyle, sen hor görme* (23/5).

¹³⁰ Âşık edebiyatında eleştiri konusunda yapılan çalışmalardan bazıları: Cerrahoğlu, 2012; Saraç, 2014; Arı, 2015; Özdemir, 2018; Köksal, 2018.

Âşık Ali Çatak, zamaneden çok şikayetçidir, devirden yakınmaktadır, bozuk gördüğü pek çok şeyi sert bir dille eleştirmektedir. Ona göre devir azmış, dünyanın sonu gelmiş, liyakatsizler yönetici olmuştur: *Biraz da söz edek azgın zamandan / Dünyanın ahiri gelse gerektir / Tilkiler aslana oldu kumandan / Fitne ficir şere yelse gerektir* (202/1). İnsanlar azdığı için ekmekler çöpe atılmakta, yemekler beğenilmemektedir: *Çöplere atılır canım ekmekler / Bayat diye yenmez oldu yemekler / Kötiye hükmeder kulda dilekler / Cimriler müsrüfü yerse gerektir* (202/2). İnsanlarda şükürsüzlük ve gösteriş merakı yaygınlaşmıştır: *Zengini fakiri unuttu şükürü / Riyaya dönüştü müminin zikri / Güzel Mevlâ'm vermiş akılı fikri / İyiyi kötüyü bilse gerektir* (202/3). Hayırsız evlattan da bahseden âşık, kulların haram malı yediğini de anlatmaktadır: *Analar babalar evlattan bezgin / Şehvetin soykası ediyor dizgin / Haram, günah demez yer kulun rızgın / Allah'a hesabın verse gerektir* (202/4). Devlet televizyonu olan TRT, âşık tarafından eleştirilmekte ve kanalın yayınlarının içeriği sorgulanmaktadır: *TeReTe yayında dışa dönüştü / Gösterilen film soygun öpüştü / Bizim adet, töre çıkmaza düştü / Az söyledim çoğu bilse gerektir* (202/8). Müzik aletlerinin ve hatta sazın dahi Batılılaştığı, gelenekten uzaklaştığı anlatılan şu dörtlükte giyim-kuşam üzerinden de sert eleştiriler vardır: *Batıya yöneldi çalınan sazlar / Plajlarda çıplak geziyor kızlar / Edepten hayâdan arındı yüzler / Âşık Çatak kahran ölse gerektir* (202/9).

Evlilik kurumuna sahip çıkılması gerektiği de anlatılmaktadır. Boşanmanın kolay olmaması, zor olması gerektiği işaret edilmektedir: *Beğenmez kocayı hemence boşar / Modanın, sevdanın peşinde koşar / Sosyetik hayatın zevkini yaşar / Boşanma yoluna, bulun bir çare* (35/6).

Osmanlı'nın son devrinden bahsedilen bir şiirinde Osmanlı yönetimini de eleştirmektedir. Düşmanların dört yandan saldırdığını ama bu sırada devletin sessizliğini, sarayın suskunluğunu dile getirmektedir: *Temelinde yatan kan, kemik diyet / Saraylı susmuştu yok idi devlet / Batıllar dört yandan çevirdi cihet / Böylece Türklüğü yermek istedi* (67/4).

Devrindeki bazı insanların paraya olan bakış açıları da eleştirilmektedir: *Şimdiki zümrenin akli hep para* (84/5c).

5.3.11. Kader İnancı

İslam inancının içinde önemli bir unsur olan kader, âşık edebiyatında yaygın olarak işlenen bir konudur. Kader, talih, yazgı, felek sözcükleri ile de birlikte ya da birbirlerinin yerine kullanılabilir. Kader

Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde de kader inancının izleri bulunmaktadır. Kader insanı hayatta türlü dertlere sürükleyebilmektedir: *Geldi geçti ömür boşa / Çaldı kader taştan taşa / Dünya için koşu koşu / Sere çöktü ihtiyarlık* (102/2). Ölümü insana getiren de kaderdir: *İsmi bilmeyen var mı ki: Tecer? / Ölüme terk etti sonunda kader / Bizlere bıraktın elemle keder / On iki nisanda anmaya geldik* (105/6). Kader, çileli bir hayat sunmakta talih de gurbete göndermektedir: *Kaderim bağladı çile bağına / Girmeden hayatın körpe çağına / Talih attı beni el ocağına / Çatak'a yaptırdı gurbette bayram* (120/10). Kaderden dertli olanları ancak aynı derdi yaşayanlar bilirler. Âşığın bahtı da gam ve keder ile doludur: *Bilmiyen anlamaz benim hâlimden / Yıllar yılı çektim kader elinden / Dertler dile geldi aşkın telinden / Gam, keder tümüyle sıralı bahtım* (135/3). Kader, takdir-i ilahide yazılı olanı insana yaşatmaktadır. Gerçek olan Allah'ın takdiridir, kader bir vesiledir: *Aşkın tarlasına ekilen bider / Taktirin yazdığın çektirir kader* (B8).

5.3.12. Millî Birlik Duygusu

Millî birlik ve beraberlik, âşık edebiyatında işlenen önemli konulardandır. Âşıklar hem kendi duygularını hem de toplumun birliğe bakış açıları hakkında kesitler sunmuş olurlar.

Develili Âşık Ali Çatak birlik duygusuna çok önem vermektedir. Dil, din ve tarih birliğinin bulunduğunu bildirerek birliğin sürmesi çağrısında bulunmaktadır: *Dilimiz bir dinimiz bir / Acı tatlı günümüz bir / Tarihe bak ünümüz bir / Gelin birlik olak kardaş* (180/2).

Çanakkale, vatanın giriş kapısı olarak görülerek ne derece önemli olduğu vurgulanmakta ve bu kapıdan girmek isteyen düşman karşısında milletin birlik olduğu anlatılmaktadır: *Çanakkale yurdun giriş kapusu / Koşuştu düşmanlar girmek istedi / Milletime ait tescil tapusu / Kefereye dersin vermek istedi* (67/1). Milletin birlik halinde cepheye koşması şöyle tasvir edilmektedir: *Millet bütünleşti cepheye koştu / Bak arz dalgalandı gururlar coştı / Süvari kasırğa sanarsın uçtu / Hürriyet aşkına kırmak istedi* (67/2). İnsanlar sel gibi cepheye akmış, kadın-erkek-asker el ele destanlar yazmıştır: *Kadın erkek asker verdi el ele / İnsanın akışı benzerdi sele / Destanlar yazdırdı hem Çanakkale / Şehitler şadete ermek istedi* (67/3). Milli birlik sayesinde Türkler zafere ulaşmışlardır: *Böylece ülkemiz şerden arındı / Mübarek toprakta mertler barındı / Tarihte Türklüğe zafer göründü / Gelenleri geri sürmek istedi* (67/5).

Birlik olunmazsa millete yazık olacağı söylenmektedir. Milli birlik sayesinde ise düşmanlar kovulur, insanlar mutlu olur: *Âşık Çatak birlik olsun / Gönüllere neşe dolsun / Türkü yerenler kovulsun / Milletime yazık olur* (206/3). Ülkenin tüm insanları kader birliği içindedir. Bir olunmazsa fitne çıkacağı ifade edilmektedir: *Edirne'den Kars'a kadar / Birdir Türk olanda kader / Fırsat bulur fitne azar / Gelin bir olalım canlar* (180/1).

5.3.13. Kahramanlık ve Vatan Sevgisi

Milli duygular âşık edebiyatında yaygın olarak yer almaktadır. Kahramanlık ve vatan sevgisi de bu bağlamda yaygın olarak görülmektedir. Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde bu kavramlara ait örnekler mevcuttur.

Vatan toprağı ana ile bir tutularak kutsallığı daha da artırılmaktadır. Vatan, insanın yaşama sevincidir ve âşık bu vatana şiirleriyle hizmet etmek istemektedir: *Ruhum neşe duyar, açan gülünle / Saçım dalgalanır esen yelinle / Çatak hizmetlerin olsun dilinle / Mukaddes validem vatan toprağı* (51/7).

Bayrak sevgisinin işlendiği şu şiir burada örnek verilebilir:

Renk almışsın şehitlerin kanından

*Allah şahit çok severim canımdan
Elde sensin ayırt etmem yanımdan
Namusumsun, şerefimsin bayrağım*

*Ay'ı sende, yıldız sende, al sende
Hürriyeti söyler baksam hâl sende
Tarihime zafer açan yol sende
Namusumsun, şerefimsin bayrağım*

*Yerin yüce şanın yüce enmezsin
Meşalemsin ilelebet sönmezsin
Gururlusun selâmsıza dönmezsin
Namusumsun, şerefimsin bayrağım*

*Efil efil sallan nazlım yelde sen
Zaferde sen, mehterde sen, elde sen
Gelinciksin baksam rengin gülde sen
Namusumsun, şerefimsin bayrağım*

*Âşık Çatak olsun uğruna köle
İstedığın yere dikem sen dile
Başımız da tarih boyu efilde
Namusumsun, şerefimsin bayrağım (130)*

Türk askeri de bir kahraman olarak tasvir edilmekte başarısı ile anlatılmaktadır: *Çelik kale gibi göğüs gerince / Düşmanlar ezip yere serince / Kükreyişi Arslan, aşka gelince / Cepheden cepheye koşar Mehmed'im (142/1).*

Atatürk'ün ve ordusunun kahramanlığı da şöyle anlatılmaktadır:

*Afyon'da verdi Ata'm hücumu
Gösterdi dünyaya Türk'ün gücünü
Denize döktürdü Yunan piçini
Kahraman evladı Anadolu'mun (172/21).*

5.3.14. Mutfak Kültürü

Kültür taşıyıcısı olan âşıklar şiirlerinde mutfak kültürüne ait konuları da işlemektedir.¹³¹ Develili Âşık Ali Çatak'ın Kayseri Mantısı, Kayseri Pastırması ile ilgili birer müstakil şiiri vardır. Aynı zamanda çeşitli yemeklerden bahsettiği *Onun Da Taşını Seçmek İsterim* adlı şiiri de mutfakla ilgilidir. Mutfak kültürünü şiirine yansıtan âşık bu kültürün unsurlarını nesillere aktarmaktadır.

Âşık bu kültüre ait unsurları mizah katarak da kullanmaktadır. Fasulye yemeğini sevdiği anlaşılrsa da taşını seçme isteği ile bir mizah ögesi dikkat çekicidir. Bulgur pilavı hakkındaki tercihini de yine mizahi bir üslupla dile getirmektedir: *Yemekler içinde hastır fasulye / Onun da taşını seçmek isterim / Bulgur pilavı çıktığı zaman / Sofrayı terk edip kaçmak isterim* (148/1). Pastırmayı da Kayseri'ye özgü bir kültür ögesi olduğu şöyle anlatılmaktadır: *Pastırmada, şekerinde / Arabayın tekerinde / Sermayenin dönerinde / Kayserilimin eli var* (186/7). Develi'ye de özgü olan bazı yemeklerden bahsettiği dizeleri de vardır: Mantının lezzeti sumak (244/15c). Develi'de yetişen meşhur bir üzüm çeşidinden ise diğer meyvelerle birlikte bahsetmektedir: *Karaburcu dilde destan / Kavun, karpuz ekin bostan / Ayrılamaz gönül dostan / Ne de güzel Develimiz* (244/16).

Kayseri Mantısı üzerine bir destan söyleyen / yazan âşık bu şiirinde mantının yapılış sürecinden, lezzetinden bahsetmektedir. *Dinlen dostlar bir mantının methini* (60/1a) diyerek mantıyı övmeye başlamakta onun seçilmiş, özel bir yemek olduğunu Emri *Hak'tan taam seçilmiş mantı* (60/1b) dizesiyle söylemektedir. Mantının etinin dana etinden olması gerektiğini (60/1c) ve mantının bir özel gün / davet yemeği (60/1ç) olduğunu dile getirmektedir. Yapılış sürecini de en başından anlatmaktadır. Mantının hamuru geniş bir kapta yoğurulur (60/2b). Bezi haline getirilen hamur oklavaya sarılacak kadar inceltir (60/2c), sonrasında ise beklemeden tahtaya serilir (60/3a). Hamurlar kare kare kesilerek (60/3b), kıymalar içine yerleştirilir (60/3ç).

---

¹³¹ Mutfak kültürünün âşık edebiyatındaki yansımaları konusunda şu çalışmalar zikredilebilir: Çınar 1990, 1991; Halıcı 1990; Kaya 2008. Ayrıca doktora tezimizin hazırlandığı süreçte tarafımızdan "Kültür Taşıyıcısı Olarak Âşıkların Dilinde Mutfak Kültürü (Develili Âşık Ali Çatak Örneği)" adlı bir makale de yayınlanmıştır (Somuncu, 2023a).

Âşık, bir Kayserili için beş baharatın muteber olduğunu, bunların da Lokman Hekim'den şifa getirdiğini söyleyerek sanatlı bir dille pastırmayı övmektedir: *Şu beş baharattır bizce muhteber / Çemen, tarçın, kimyon, sarımsak, biber / Lokmanın ruhundan getirir haber / Eti, tuzu cemi tümü pastırma* (7/1). Pastırmanın yüzeyine bu beş baharatın macun haline getirilip sürüldüğü zaman ise kıymetinin arttığı söylenir. Pastırma dillere destan duruma gelmiştir: *Bunlar macun olur kıvama girer / Usta bunu etin yüzüne sürer / Satışa arz olur kıymete erer / Dilde destan olur gezer pastırma* (7/2). Kadim bir lezzettir, ikram için uygundur ve insanın iştahını açıcıdır: *Tarihin bilen yok uzun aşama / Baharatı iştah verir yaşama / Kahvaltıda ağa, beye paşama / Eşe dosta ikram olur pastırma* (7/3). Uzun süre kurutulduğu ve kışın şifalı olduğu söylenir: *Kimyonun ilminden terbiye alır / Uzun müddet cerde¹³² asılı kalır / Yüzüne baktıkça aklımı alır / Kış günleri hekim olur pastırma* (7/4). Pastırmanın etin hangi kısmından yapıldığı, nasıl yemeklerde kullanıldığı da şöyle anlatılır: *Kuş gömünden¹³³ olur bunun alası / Yumurtayla olur güzel tavası / Bağdaş kurup seni yesem doyası / Çemenlerin iştah açar pastırma* (7/5). Âşık, pastırmayı överek şiirini bitirir ve acı olduğunu da burada ifade ederken mübalağa yoluna başvurur: *Âşık Çatak methin ederse bir de / Devadır mübarek her türlü derde / Doya doya yesem bulduğum yerde / Ecel ter döker nice pastırma* (7/7).

5.3.15. Türk Milliyetçiliği

Millî duygular ve Türk milliyetçiliği edebiyat ürünlerinde yer alan önemli unsurlardandır. Âşık edebiyatında tarihi konular, savaşlar, mücadeleler işlenirken milliyetçilik duygusu da bunlarla yer almaktadır. Âşık edebiyatında milliyetçilik kavramı araştırmacıların da dikkatini çeken bir konudur.¹³⁴ Zira âşık şiirinin işlevleri, âşığın sosyokültürel çevresi, sözlü tarih gibi hususlarda bilgi edinmek de işlenen milliyetçilik kavramı sayesinde olabilmektedir. Âşığın olay ve durumlara bakış açısı da bu şiirlerden tespit edilebilmektedir.

¹³² Cerek de denilen ahşap yuvarlak sırk, çatılarda da kullanılan bir parça. Pastırma kurutmak için de kullanılmaktadır.

¹³³ Dananın sırt bölümünden alınan et.

¹³⁴ Türk milliyetçisi âşıklar ve milliyetçiliğin âşık edebiyatına yansımaları üzerinde yapılan önemli çalışmalardan bazıları: Durbilmez, 2013; 2020b; Albayrak, 2022.

Türk milletinin savaşta başarılarından söz edilmektedir. Türk, ünlüdür; onun önünde hiçbir engel hiçbir düşman varlık gösteremez: *Savaş, sana düğün bayram günüdür / Tarihe yazılan Türk'ün ünüdür / Takar süngüsünü hemen yürütür / Zalimler önünden kaçar Mehmed'im* (142/3). Tarihten örnekler vererek de ırkıyla övünen âşık Kanunî'yi zikretmektedir: *Kanunî'dir çağa mühürün basan / Âşık Çatak der ki böyledir yaşam / O yedi düvelle mertce savaşan / Türk oğlu Türk'tür soyumuz bizim* (150/5).

Türk'ün şanı dünyaca bilinmektedir. Bir Türk için bazı kutsal değerler de sıralanmaktadır: *Cihan bilir yüce Türk'ün şanını / Gerekirse feda eder canını / Namusuna yemin eder andını / Ruhum, kanım, şanım vatan toprağı* (51/6).

Türk milletinin sabrının taşması durumunda olacaklar ise şöyle anlatılmaktadır: *Türk'ün sabrını taşırma / Bizi huduttan aşırma / Gelirsek sakın şaşırma / Ezmeyince durur muyum* (151/5).

Türk için ölümün ne ifade ettiği de açıklanmaktadır: *Türk'e şan, şereftir yiğitçe ölüm / Perde arkasında çevirme filim / Pelevne marşını çaldırdı neslim / Soysuzlara ölüm zamanı geldi* (69/2). Türk milletinin kudreti büyüktür, cihanı titreten Türklerin sesi şaheser camilerden yankılanmaktadır: *Şaheser camiler minaresinden / Titremiş cihan da Türk'ün sesinden / Seyri bir ömürdür Kızkulesi'nden / İstanbul kalbidir Anadolu'mun* (172/11).

Doğruluk yolunda olan milletin Türk milleti olduğu ifade edilmektedir: *İnsanı yaratmış yemyezel ezel / Doğruluğa giden yollar Türk'ündür / Âlimi konuşur kelâmı güzel / Öz Türkçe konuşan diller Türk'ündür* (207/1). Türk'ün tarihi şerefli, coğrafyası güzelliklerle doludur: *Tarihte şerefli çağları vardır / Lale, sümbül kokan dağları vardır / Bir irem misali bağları vardır / Goncaları açan güller Türk'ündür* (207/2). Türk milletinin birçok asker yetiştirdiği ve bunların yiğitlikle anıldığı şöyle geçmektedir: *Tarihlerde meşhur eri, paşası / Bir kez Allah dese coşar neşesi / Mübarek vatanın her bir köşesi / Yiğitler yatağı iller Türk'ündür* (207/3). Atatürk'ün “Muhtaç olduğun kudret damarlarındaki asil kanda mevcuttur!” sözüne telmih de

bulunmaktadır. Âşık, Türk olduğu için ününe ün kattığını şeref taşıdığını, asil bir kana sahip olduğunu söylemektedir: *Âşık Çatak şeref taşır ününde / Halay çeker düğün bayram gününde / Asalet var temiz asil kanında / Coşa gelip akan seller Türk'ündür* (207/5).

5.3.16. Tarihi Olaylar ve Tarih Şuuru

Tarihi olayların âşık edebiyatı ürünlerinde yer aldığı hatta geniş bir kullanım alanına sahip olduğu bilinmektedir. Kültür aktarımını gerçekleştiren nesillere bazı değerleri taşıyan âşıklar aynı zamanda tarihi bilgilerin aktarımını da sağlamaktadırlar. Sözlü tarih-folklor¹³⁵ ilişkisinin önemi burada dikkat çekmektedir. Bu çerçevede önemli çalışmalar da yapılmıştır. Bu bağlamda âşık şiiri kimi durumlarda bir tarihi belge niteliği taşımaktadır. Sözlü kültür ortamında üretilen şiirlerin taşıdığı bilgi kesin bilgi olmamakla birlikte resmi / yazılı belgenin olmadığı yerde başvurulacak ilk kaynaklardandır.

Develili Âşık Ali Çatak'ın şiirlerinde de Türk tarihinde yer alan önemli olaylar ve mekânlar yer almakta, bunlar etrafında da tarihi konular işlenmektedir.

Vatan kavramından bahsedilirken tarihte yapılan savaşlar hatırlatılmakta ve şehitler anılmaktadır: *Üstünde ziyade altını tanı / Kaybolmuş isimi, tarihte şanı / Sarmış sinesine şehidi, hanı / Kan ile yoğrulmuş vatan toprağı* (51/1). Türk için önemli olan bazı tarihi olaylar ve savaşlar vardır. Bunlar şu dörtlükte anılmaktadır. Eğer vatan toprağı savunulmaya ihtiyaç duyarsa Türk milleti son nefesine kadar mücadele edecektir: *Çanakkale, Balkan, Pilevne'sinde / Allah Allah aşkı, Türk'ün sesinde / Sarılır silaha son nefesinde / Savaşa çağırrsa vatan toprağı* (51/2). Osmanlı'nın hüküm sürdüğü coğrafyalar da unutulmamaktadır: *Yemen çöllere, Kaliçye'sine / Rumeli, Kafkas'a, Kan kalesine / Mevlâ aşkın dahi Türk'ün sesine / Duysun diye verdi vatan toprağı* (51/3). Kurtuluş Savaşı'nın unutulmadığı, tarihi anlaşmalar ve kişiler üzerinden dile getirilmektedir: *Kurtuluş savaşı imtihan günü / Unuttu mu düşman bilmem ki dünü? / Şahit Dumlupınar, Lozan, İnönü / Örtülsün üstüme vatan*

¹³⁵ Sözlü tarih ve folklor ile ilgili yapılan çalışmalardan bazılarını zikretmek gerekirse: Durbilmez 2013, Durmaz 2016, Türkmen 2005, Arslan 2016.

toprağı (51/4). Gazilik ve şehitlik mertebeleri ise tarihte verilen mücadeleler ile dillendirilmektedir: *Yaramız rütbedir, ölüm nişane / Namert saldırmayan kahpe düşmana / Helâl eyle hakkın sen toprak ana / Kanım helâl sana vatan toprağı* (51/5). Mohaç ve Çaldıran savaşları ile Fatih Sultan Mehmet ve Kanunî de tarihten kanıt olarak getirilerek Türk milletinin mücadelecî yönü anlatılmaktadır: *Düşmanlara aslan gibi saldıran / Türk'ü söyler sorsan Mohaç, Çaldıran / Kaleler feth edip Mehter Çaldıran / Fatih, Selim Handır dayımız bizim* (150/3). Sultan Alparslan 'ın başarısı ve hizmetleri de unutulmamaktadır: *Kahpe Bizans Oğuzlar'a yem oldu / Kılınc çekti, kalkan vurdu, dön oldu / "Alparslan"ım şaha kalktı ün oldu / Duyuldu cihana baktım ki birden* (158/5).

5.3.17. Kurum ve Kuruluşlar

Âşık Ali Çatak şiirlerinde bazı kurum ve kuruluşlara da yer vermektedir. Bu kurum ve kuruluşlar topluma yarar sağlayan sosyal açıdan önemli konumu olan kurumlardır.

Yeşilay'ın hizmetlerinden şöyle bahsedilmektedir: *Yurdun için açar savaş / Örnek ol da sen de yaraş / Kötü işi yapma kardaş / Dinle ne der Yeşilayın!* (165/3). Halkın yararını isteyen ve bu yönde öğütler veren âşık bankaları da bu bağlamda şiirine sokmaktadır.¹³⁶ Köylünün derdini anlayan kimseye muhtaç etmeyen bankalardan söz edilmektedir: *İlk uğrağın olur hemence kasa / Muhtaç etmez seni çektirmez tasa / Vadeleri uzun, değildir kısa / Köy derdini anlar Başak Bankası* (57/2). Söz konusu banka insanları tefeciden de korumaktadır: *Hizmetleri büyük cennet yurduna / Ortak olur kara günde derdine / Tefeciye kovar, takmaz ardına / Ata yadigârı Başak Bankası* (57/3).

Başka bir bankadan bahsederken de yine övgü yapılmaktadır: *Modern hesap türüne / Dokuz ekler ver birine / Tasa çekme sen yarına / Tahvil verir Halk Bankası* (58/2). Benzer öneri ve öğütler başka bir bankadan bahsedilen şiirlerde de devam etmektedir: *Durma, hemen hesap açtır / Para, faiz sorma kaçtır / Tasarrufa kıymet biçtir / Emniyetli İş Bankası* (59/2).

¹³⁶ Bankalar ve ekonomiyle ilgili şiirlerden örnekler Ekonomi başlığı altında daha geniş olarak verildiği için burada daha kısa tutulmuştur.

Âşık bankayı kendine dost edinmişçesine bir üslûpla yatırım yapma hevesinden bahsederek insanları teşvik etmek istemektedir: *Âşık Çatak yatırım yap / Koşuver de sırayı kap / Banka gibi kazan ahbab / Ev verir Emlak Kredi* (68/6).

Öğretmen Bank'ın da toplum yararından bahsedilmektedir: *Okullara teknik araç / Faiz hesap sormayın kaç / Uğra burada bir hesap aç / Dev hizmetli Öğretmen Bank* (108/2).

Benzer ifadelerin ve önerilerin yer aldığı başka bankalardan bahseden şiirlerinden şu dörtlükler de burada gösterilebilir: *Hesap açtır yüze, bine / Sermaye senindir yine / İktisat yap kara güne / Bekler seni Vakıflar Bank* (109/3), *Köylümüze bol kredi / Hizmet onunla üredi / Kalkınmaya o hız verdi / Bunu veren Şeker Bankım* (131/8).

5.3.18. Sosyal Sarsıntı ve Felaketler

Âşık edebiyatı ürünlerinde toplumu derinden etkileyen olaylara ve durumlara yer verilmesi sık görülmektedir. Âşıklar toplumun temsilcisi oldukları için toplumu etkileyen olaylardan bahsetmek zorundadırlar. Birey olarak kendileri de toplumsal olaydan etkilenmekte ve kendi duygularını da dile getirmektedirler. Bu doğrultuda söylenen / yazılan şiirlerden toplumun psikolojisi, algısına dair çıkarımlar yapılabilir. Ayrıca işlevsel açıdan da bu tarz şiirler önemli rol yüklenirler. Söz gelimi Erzincan Depremi'nden bahseden âşığın şu dizelerini dinleyen bir deprezede kendi acılarını şiirde göreceğ, başkalarıyla acısını paylaştığını hissederek biraz olsun rahatlayacaktır:

*Bu acılar dostlar gelmesin başa,
Tesadüfler rastlar her zaman kışa.
Erzincan muhtaçtı ekmeğe aşa,
Yüce Yaradan'dan ola inâyet* (223/4).

5.3.19. Mizahi Konular

Mizah, insan hayatında önemli bir unsurdur. İnsan psikolojisi için ayrı bir öneme sahip olan mizah, hem günlük yaşamda hem edebiyat ürünlerinde bazı işlevler de yüklenmektedir. Mizah yaratmada amaç bazen sadece güldürme olabildiği gibi bazen de eleştiride bulunmak amacıyla kullanılabilir.

Âşık edebiyatındaki epik karakter taşımayan destanlar da mizahi yaratmalardan kabul edilmektedir (Sevindik, 2017: 288). Bununla birlikte âşık tarzı destanlarda mizahi unsurlar daha çok bulunsa da güzelleme, koçaklama, taşlama, varsağı, semaî ve hatta ağıtta dahi mizahi unsurlar bulunabilmektedir (Güvenç, 2015: 39). Develili Âşık Ali Çatak'ın genellikle destan şeklinde yazdığı şiirlerde mizahi öğelere rastlanmaktadır.

Şu dördlükte bir yağ markası olan *vita* ve *sana* sözcükleri üzerinden mizah oluşturulmaktadır. Bu söz konusu yağlara insan özelliği yüklenerek hayat pahalılığı nükte yoluyla dile getirilmektedir:

Vita selâm vermez, "Sana" baş tutar

Günden güne dertler çoğalır, artar

Sahip gönder Rabbim, bizleri kurtar!

Yalanı dolanı çalar zam teli (73/5)

Mizah kavramı etrafında âşığın 11'li hece ölçüsüyle sekiz bentten oluşan destan şeklindeki şu şiiri örnek olarak incelenebilir:

Yemekler içinde hastır fasulya

Onun da taşını seçmek isterim

Bulgur pilavı da çıktığı zaman

Sofrayı terk edip kaçmak isterim (148/1)

Bu dördlükte kuru fasulye ve bulgur pilavı üzerinden bir mizah ortaya çıkarılmıştır. Öncelikle yerel söyleyişin de *fasulya* ifadesiyle yansıdığını belirtmek gerekmektedir. Fasulye yemeğini sevdiğini söyleyen âşık fasulyeden taş çıkmasından rahatsız bir durumdadır. Bulgur pilavını tercih etmeyişi ise sofrayı terk edip kaçacak seviyeye geldiğini söyleyerek ifade etmektedir.

Soğan çıkarmayın Allah aşkına

Karnabahar yiyen döner şaşkına

Benim kahrım şu ıspanak düşküne

Onu da kökünden biçmek isterim (148/3)

Karnabahar yemeğini farklı bulduğu anlaşılmaktadır ki âşık bu yemeği yiyenin şaşırıldığını söylemektedir. Şaşılacak bir yemek olarak sunmuş olması mizahi çerçevede düşünülebilir. Soğanı tercih etmeyişi ise yakınma biçiminde ifade edilmektedir. Ispanağın kökten biçilme isteğinde de mizahi bir abartma mevcuttur.

Nerde kaldı bürücenin iyisi,

Eşek fasulyası onun dayısı

Çağırttırın şu patates deysusu

Onun da suyundan içmek isterim (148/2)

Börülce ile fasulyenin akraba olduğunu iddia eden âşık bu akrabalık derecesini de dayı-yeğen olarak belirleyerek mizah yaratmıştır. Patatese seslenişi ise argo bir ifade ile olmuştur. Burada argo-mizah ilişkisi belirmiştir.

Sevilmeyen varsa o da papara

Görünce içerim hep olur yara

Kesede kalmadı, metelik para

Bu anda kendimden geçmek isterim (148/5)

Bir tür mantı, hamur işi yemek olarak bilinen papara âşığın hiç sevmediği bir yemektir. Öyle ki papara gören âşık içerisinin yara olduğunu söyleyerek mübalağa yapmakta bu yolla mizah ortaya koymaktadır. Cebinde paranın bittiği zaman ise kendinden geçmek istediği görülmektedir.

Her gün çıkarsalar pirinç pilavı

Sakının hoşafsız olmasın yanı

Kıymalı makarna eratin canı

Bununla hududu geçmek isterim (148/6)

Pilavı sevdiği anlaşılan bu dörtlükle ise âşık, pilav yemek için hoşafın da olması gerektiğini söylemektedir. Kıymalı makarnanın ise asker için önemli olduğu ifade edilmektedir.

Şeker küsmüş bize kileri gezer

Bulama eratin canını ezer

*Daha bu kalemim çok dertler yazar
Burada konuyu açmak isterim (148/7)*

Bazı sabahları zeytin tanesi
Yokladım çorbanın yokmuş tanesi
Bundan iyi biraz kaşar hanesi
Çıkmadığı zaman şaşmak isterim (148/8)

Bu iki dörtlükte ise aslında yokluktan ve ekonomik darlıktan kaynaklanan ifadeler bulmak mümkündür. Zeytini sadece bazı sabahları yiyebilmesi, çorbanın taneden yoksun olması bunun örnekleridir. Âşık daha fazla yokluğun da olduğunu *daha bu kalemim çok dertler yazar* dizesiyle işaret etmektedir. Mizahla anlatılan bir gerçeklik örneği olarak bu ifadeler göze çarpmaktadır.

*Allah milletime zeval vermesin
Düşmanlarım muradına ermesin
Çatak'ın sözüne kimse gülmesin
İçimde sitemi deşmek isterim (148/12)*

Âşık bitiriş dörtlüğünde iyi dileklerde bulunmaktadır. Düşmana kargış, millete alkışta bulunmaktadır. Buraya kadar yaratmış olduğu mizahın farkındalığı da *Çatak'ın sözüne kimse gülmesin* dizesinden anlaşılmaktadır. Fakat burada âşık mizahı ne amaçla yaptığını da son söz olarak söylemekte; sitem etmek istediğini dile getirmektedir.

ALTINCI BÖLÜM
İNCELENEN METİNLER: ŞİİRLER
ŞİİRLER

1. DEDİKLERİN ÇIKTI SEYRANÎ BABA¹³⁷

Devirde acayip haller çoğaldı
Dediklerin çıktı Seyranî Baba
Geçimler zoraldı, kese daraldı
Dediklerin çıktı Seyranî Baba

Aklı, fikri para ile makamda
İki eli cebim ile yakamda
Seçimden seçime gezer arkamda
Dediklerin çıktı Seyranî Baba

Yalan dolan işi gücü eğrilik
Kimya oldu bulunmuyor doğruluk
Vatana saktular bir de ayrılık
Dediklerin çıktı Seyranî Baba

Zaman çarkı rüşvet hile dokuyor
Herkes bildiğini yazıp okuyor
Fırsat bulan yılan gibi sokuyor
Dediklerin çıktı Seyranî Baba

Duy üstadım millet hepten şaşırđı
Vurguncular yedi göbek şişirdi

---

¹³⁷ Bu şiir Kültür Bakanlığı arşivinde *Seyranî Baba* 'ya *Arzuhal* başlıklıldır (N.E.96.0008: 60-61).

Zam soykası yakamızı deşirdi
Dediklerin çıktı Seyranî Baba

Ar haya kalmadı çok yüzler nursuz
Kim başa geçerse çıkıyor hırsız
Şimardı insanlar bozuldu arsız
Dediklerin çıktı Seyranî Baba

Evlat atasının sözün tutmuyor
Yüzde doksan helal lokma yutmuyor
Şeytan koltukluyor şer uyutmuyor
Dediklerin çıktı Seyranî Baba

Vurgun için daim ivecen olduk
Zengin kimse onu sevecen olduk
Fakiri düşkünü yerecen olduk
Dediklerin çıktı Seyranî Baba

Batının töresi girdi içeri
Kastimize vurdu gizli hançeri
Kalmadı dünyada doğrunun yeri
Dediklerin çıktı Seyranî Baba

Balo, dans, arajman koktey ürettik
Teretede çıplak filim seyrettik
Türklük töresini hepten terk ettik
Dediklerin çıktı Seyranî Baba

Nesile öğrettik öpüş, talanı
Dil dolağı ettik çirkin yalanı
Tatbik oldu putperesin planı
Dediklerin çıktı Seyranî Baba

İnsanoğlu günden güne azıyor
Evlat babasına mezar kazıyor
Dünyaya gelenler candan beziyor
Dediklerin çıktı Seyranî Baba

Bayat diye ekmek çöpe atılır
Köylüsü kentlisi buna katılır
Böylece yokluğa temel atılır
Dediklerin çıktı Seyranî Baba

Âlim ile zalim hep aynı safta
Haksızlar doğruya astılar yafta
Yaşayan can çeker insanlar mefta
Dediklerin çıktı Seyranî Baba

Âşık Çatak der ki kıyamet yakın
Edebin, hayanı benliğin takın
Uzak dur şirretten kendini sakın
Dediklerin çıktı Seyranî Baba

2. ECEL KAMBUR OLDU GEZDİ DALIMDA¹³⁸

Doğunca ölünce biz çırılçıplak
Dile lisan verdi etti intibak
Kul sıfatı ile oldum iltihak
Ecel kambur oldu gezdi dalımda

Bir gece uykudan çağırıldı pirim
Bana aşkı verdi Mevlâ-yı Kerim
Yandı ateşlere aniden serim
Bir kurban misali gezdim yolunda

¹³⁸ Bu şiir âşığın kitabında *Hak Yolcusu* başlıklıdır (Çatak, 1985: 21). Aynı başlıkla Erol'un çalışmasında da yer almaktadır (2016: 134-135).

Adadım uğruna verdiği canı
Münezzehdir onun yoktur mekânı
Vasfını acizim yücedir şanı
Bin bir ismi vardır elif yanında

Bana nâmet verdi dedim Bismillah
Birliğine şadet ederim Allah
Görünce âlemi dedim Maşallah
Lezzeti var şeker, şerbet, balında

Hüsnü rızan için gösterdim gayret
Şu fani insana ederim hayret
Müdmünün durağı sonunda ahret
Gözüm yoktur boş dünyanın malında

Âşık Çatak sen de yatan sallara
Eşin, dostun omuzlarlar dallara
Götürürler dönülmeyen yollara
Kimse baki değil baki kalımda.

3.1. AŞKA GELİR DİL BAHARDA¹³⁹

Nisan ayı yağmur başlar
Bahar ayı geldiğinde
Çiçek açar tüm ağaçlar
Aşka gelir dil baharda

Lodos eser karlar erir
Çimen çiçek yolu bürür
Türkmen yaylasına yürür
Çağlar akar sel baharda

---

¹³⁹ Gülşinar Dergisi'nde *Baharda* başlığıyla yer alan şiirdir (1989, S.163, s.25).

Bülbül öter gül aşkına
Dönderir aşkı şaşkına
Hayran gülün kokuşuna
Koku saçar gül baharda

Gelir bülbül turna kazı
Neşe saçar bahar hazı
Âşıkların çalar sazı
Coşa gelir tel baharda

Kavuşur canlı bayrama
Güzeller çıkar seyrana
Bakanşar kalır hayrana
Reha kokar il baharda

Âşık Çatak yine coştı
İçime bir ateş düştü
Ömür boşa geldi geçti
Söndürecek yel baharda

3.2. AŞKA GELİR TEL BAHARDA¹⁴⁰

Bülbül öter gülüm diye
Âşık söyler yârim diye
Sazım inler telim diye
Aşka gelir tel baharda

Çiğdem, çiçek, mor menekşe
İp atlaşır, Zuhâl, Ayşe
Çocuklara gelir neşe
Düğün, bayram gül baharda

---

¹⁴⁰ Bu şiir âşığın kitaplarında *Bahar* başlıklıdır (Çatak, 1974: 9; 1985: 28). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 135).

Hep canlılar uyanırlar
Dağlar, taşlar boyanırlar
Gül gülşeni hep tanırlar
Gönül coşar dil baharda

Nisan gelir yağmur başlar
Yeşil örtü hep ağaçlar
Sevişir hep kurtlar, kuşlar
Neşe, sevinç bil baharda

Toprak burcu burcu kokar
Ormanlardan sular akar
Hasret hasret yola bakar
Çağlar akar sel baharda

Âşık Çatak yine coştı
Ana, yavrum diye koştı
İçime bir ateş düştü
Söndürecek yel baharda

4. GÖNÜL VOLKANIYDI OSMAN ATİLA¹⁴¹

Lâyıktın hürmete, saygıyı değer
Bir dertli görünce başını eğer
Sadece insana verirdi değer
Gönül volkanıydı Osman Atıla

Her gelen âşıklar uğrardı size
Tatlı tebessümle gülerdin yüze
Kâmili nasihat eylerdin bize
Baba şefgathıydın Osman Atıla

¹⁴¹ Bu şiir, âşığın kitabında *Osman Atıla* başlıklıdır (Çatak, 1985: 75). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 136).

Bir mr boyunca koştun yarıştın
Aşkı sevda ile her an barıştın
Hikmet kapısından ie varmıştın
Sırra kadem bastı Osman Atila

Anadolu sende gelmişti dile
Ağarttı saçını ömrünce ile
Kendini adadın sen bile bile
İlhama rehberdin Osman Atila

İki karakterle oluşan ismin
Sonsuz hatıranla kalbimde resmin
Kalemde söylenir fanidir cismin
Unutulmaz isim Osman Atila

Âşık atak yine kendinden geçti
Ecelin şerbetin aniden içti
İnsanlığa nice kıymetler biti
Kültürün diliydi Osman Atila

5. BATAN ERZİNCAN'A KOşUN YARDIMA¹⁴²

Mevlâ sağlık verir elin tutarsa,
Batan Erzincan'a koşun yardıma.
Vatandaş gücünüz neye yeterse,
Batan Erzincan'a koşun yardıma.

Defteri kapanmaz hayır edenin,
Sakavet şifası canda bedenin.
şpesiz torunu bizler Âdem'in,
Batan Erzincan'a koşun yardıma.

---

¹⁴² Destanlarla Erzincan adlı kitapta *ağrı* başlıklı şiirdir (zsoy ve diğ. 1992: 157-158).

Ufak bir yardımın sarar çok yara,
Getirdi bayramı bizlere kara.
Güzel Erzincan'ım düşmüştür dara,
Batan Erzincan'a koşun yardıma.

Behey insanoğlu sahipken güce,
Helal kazancını hayıra harca.
Ezrail gelipte takmadan kanca,
Batan Erzincan'a koşun yardıma.

Bunalmış Erzincan imdâda ulaş,
Kampanyaya katıl verene dolaş.
Milletçe yardıma açalım savaş
Batan Erzincan'a koşun yardıma.

Hayır çeşmeleri ebedi aksın,
Örnek ol beşere her gören baksın.
Er geç bir fanisin sonunda yoksun,
Batan Erzincan'a koşun yardıma.

Açıkları geydir açları doyur,
Rızgın fazlasını hayıra ayır.
Nefsinden ziyade düşeni kayır,
Batan Erzincan'a koşun yardıma.

Hayır haseneti bırakma elden,
Allah kelimini düşürme dilden.
Yardım bekleniyor bize bu ilden
Batan Erzincan'a koşun yardıma.

Kızılay daima hayır kapısı,
Kamuya hizmettir bunun hepsi.

Çekilip köşeye durma sen sinsi,
Batan Erzincan'a koşun yardıma.

Âşık Çatak diler ölene rahmet,
Muhammed Mustafa etsin şefaât,
Millet kara günde çekerken zahmet,
Batan Erzincan'a koşun yardıma.

6. ŞÜKREDERİM ALLAH'IMA¹⁴³

Var etti yoktan canımı
Ruha verdi imanımı
Okuttu hem Kur'anımı
Şükrederim Allah'ıma

Çalış diye eller vermiş
Akıl ermez hâller vermiş
Oku diye diller vermiş
Şükrederim Allah'ıma

Türlü nimetler yaratmış
Hepisine tadın katmış
Sevgiyi vermiş aratmış
Şükrederim Allah'ıma

Dünya için tezdürürsün
Sıhhat verir gezdirürsün
Hikmetlerin sezdirürsün
Şükrederim Allah'ıma

Muhammed'e etmiş ümmet

---

¹⁴³ Bu şiir âşığın kitabında *Allah'ıma* başlıklıdır (Çatak, 1985: 52).). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 136-137).

Selâm, salât ona sünnet
Sadık kula müjde cennet
Şükrederim Allah'ıma

Bin bir ismi olan Baki
Hak demini sundu saki
Ölene kadar ben ta ki
Şükrederim Allah'ıma

Âşık Çatak çalar kapın
Son nefeste koyma hapın
Acizim dilerim affın
Şükrederim Allah'ıma

7. ETİ TUZU CEMİ TÜMÜ PASTIRMA¹⁴⁴

Şu beş baharattır bizce muhteber
Çemen, tarçın, kimyon, sarımsak, biber
Lokmanın ruhundan getirir haber
Eti, tuzu cemi tümü pastırma

Bunlar macun olur kıvama girer
Usta bunu etin yüzüne sürer
Satışa arz olur kıymete erer
Dilde destan olur gezer pastırma

Tarihin bilen yok uzun aşama
Baharatı iştah verir yaşama
Kahvaltıda ağa, beye paşama
Eşe dostu ikram olur pastırma

---

¹⁴⁴ Bu şiir *Pastırma* başlıklıdır (Gürlek, 2004: 83-84).

Kimyonun ilminden terbiye alır
Uzun müddet cerde asılı kalır
Yüzüne baktıkça aklımı alır
Kış günleri hekim olur pastırma

Kuş gömünden olur bunun alası
Yumurtayla olur güzel tavası
Bağdaş kurup seni yesem doyası
Çemenlerin iştah açar pastırma

Allı gelin gibi vitrinin süsü
Olur da etleri ah bir de besi
Mübareğin pek hoş olur pidesi
Lezzetine doyum olmaz pastırma

Âşık Çatak methin ederse bir de
Devadır mübarek her türlü derde
Doya doya yesem bulduğum yerde
Ecel ter döker nice pastırma

8. PEYGAMBERİN KIZI FATMA¹⁴⁵

Hanımların en âlâsı
Yeter garip kul duası
Duacıyım ben kıyası
Peygamberin kızı Fatma

Tatlı dilli, neşesi var,
İnkâr eden nankör, zinhar
Tarihimde köşesi var
Savaşlarda kara Fatma

---

¹⁴⁵ Bu şiir, âşığın kitabında *Fatma* başlıklıdır (Çatak, 1974: 13-14).). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 137-139).

Evde hanım, harpte asker
Cephelere olur sefer
Bunu bilir bütün beşer
Denmiş buna erkek Fatma

İsimlerin en güzeli
Yeni değil bu ezeli
Ağaç döker güz gazeli
Bahçivandır bizim Fatma

Dairede memurlaşır
Evde işi gör, zorlaşır
Çarşı, pazar erzak taşır
Ev kızdır bizim Fatma

Sen annemin adındansın
Şeker şerbet tadındansın
Cennet ehli kadındansın
Hurilere komşu Fatma

İyiliğin hududu yok
Beşeriyet sanma ki tok
Murat versin sizlere Hak
Yalvarırım hanım Fatma

Geldim size rica ettim
Arz eyledim içim döktüm
Kapınıza boyun büktüm
Evrakı bul kızım Fatma

Naçiz Çatak doğru yazar
Değmesin kem, kötü nazar

Gönüllere kurdun pazar
Ömür versin Mevlâ'm Fatma

9. MEVLA'YI SEVERSEN GEL CANA KIYMA¹⁴⁶

Her tüfeği alan çıkmışlar ava
Analar vurulmuş boş bekler yuva
Turnalar yok olmuş sessizdir ova
Mevla'yı seversen gel cana kıyma

Kınalı kekliğin sesi kesilmiş
Cahil avcılar tüm kökünü silmiş
Ceylanları gitmiş geyikler ölmüş
Mevla'yı seversen gel cana kıyma

Kuğular yüzmüyor bak yay gölünde
Cennetten nişan var sülün telinde
Bir yuva kurmuşlar gelip ilinde
Mevla'yı seversen gel cana kıyma

Mukaddes vazifen koruyak sazı
Yüzsünler doyası ördeği kazı
İnsanlara neşe verir avazı
Mevla'yı seversen gel cana kıyma

Ot ekin zehrinden yiyenler ölür
Bunların dilinden yaradan bilir
Afrika, Sudan'dan çekilir gelir
Mevla'yı seversen gel cana kıyma

Kuluçka mevsimi yavru çıkımı

---

¹⁴⁶ Gülşinar Dergisi'nde *Gel Cana Kıyma* başlığıyla yer almıştır (1986, S.120, s.33).

Yardım edek çoğaldalım ırkını
Yakmayın kamışı küllü yıkımı
Mevla'yı seversen gel cana kıyma

Çeşidi sayısız hep ayrı türde
Cenneti temsilci olmuş bu yerde
Hazin hazin öter dinle seherde
Mevla'yı seversen gel cana kıyma

Hakkın varlıkları amanet bize
Ötüşü renkleri gülüyor yüze
Turist akın etti bak ülkemize
Mevla'yı seversen gel cana kıyma

Develi ilçesi Sultan Sazında
Yay gölü barınak bahar yazında
Kuş cennetidir biolok gözünde
Mevla'yı seversen gel cana kıyma

Devlet korumaya eyledi azim
Allah'ın lütfudur süsüdür yazın
Demiyelim bizler nemize lazım
Mevla'yı seversen gel cana kıyma

Tabiyat sevgisi yaşar özümde
Kuş âlemi hayal olur gözümde
Âşık Çatak hata yoktur sözümde
Mevla'yı seversen gel cana kıyma

10. MORAL VERDİ BİRAZ GÜL DEDİ BANA¹⁴⁷

Mahrumî hastaneye yatırdı
Yiyecek içecek çektirdi getirdi
Kucakladı öptü geldi oturdu
Moral verdi biraz gül dedi bana

Hastane yolunda mekik dokudu
Ondan başka vefalı dost yokudu
Sağlığında yüze gülen çokudu
Tembih etti dostun bil dedi bana

Mübarek ramazan hayli yoruldu
Öz kardeşi gibi sevdi sarıldı
Kendini bilmezler kızdı darıldı
İçinden öfkeyi sil dedi bana

Çiçekler yaptırdı gönlümü aldı
Yüzüme baktıkça hayale daldı
Evrak için nice kapılar çaldı
Dolaştım uzunca yol dedi bana

Mahrumî'ye çok teşekkür ederim
Güldürmedi hep ağlattı kaderim
Eninde sonunda Hakk'a giderim
Ölme biraz daha kal dedi bana

Sağ olana bunlar gelirden geçer
Herkes ektiğini mutlaka biçer
Ali Çatak ecel şerbetin içer
Ölürken imanla öl dedi bana

¹⁴⁷ Âşık Ali Çatak bu şiiri 24.02.1996'da hastanede yatarken söylemiş / yazmıştır. Bu şiir Bayram Durbilmez Özel Arşivinden alınmıştır.

11. SORMA ANKARA ANKARA¹⁴⁸

Yolcun geldi gözü yaşlı
Mavi gözlü, hilâl kaşlı
Kalbi dertli, bağı taşı
Sorma Ankara Ankara

Aş kaynamaz ocağında
Gurbet elin kucağında
Yırtık pantol bacağında
Geldim Ankara Ankara

İsmin büyük, oldun merkez
Af edersin geldim bir kez,
İş bulunmaz gez babam, gez!
Gezdim Ankara Ankara

Gireyim ben dedim işe
Aklım ermez bu gidişe
Dolaşırım köşe köşe
Geldim Ankara Ankara

Meslek buldum yağlı boya
Renkler sürdüm doya doya
Kazandığım yetmez aya
Kaldım Ankara Ankara

Bakınırım şaşkın şaşkın
Dertler, çile baştan aşkın
Terk-i sıla oldum, düşkün
Göçtüm Ankara Ankara

---

¹⁴⁸ Bu şiir âşîğın kitabında *Ankara* başlıklıdır (Çatak, 1974: 5-6). Ayrıca bu şiir âşîğın ilk kez gurbete çıktığını bildirmektedir.). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 140-141).

Ana, baba hayalinden
Uzak düştüm emelimden
Bozuk hayat, temelinden
Öldüm Ankara Ankara

Suyun içtim, kana kana
Sitemlerim yetti cana
Anam arar yana yana
Yandım Ankara Ankara

Bağ belledim, kuyu kazdım
Başa gelen derdi yazdım
Uslu Çatak iken azdım
Azdım Ankara Ankara

12. KAVGAYA GELMEDİM KÂRE BEN KIRA¹⁴⁹

Ani bir duruşta vurdun üç sille
Yetmez mi yaptığın hesaba hiyle
Güzel marifetle düşersin dile
Kavgaya gelmedim kâre ben Kıra

Dört gün sallamak mı yaptığın nispet
Yalancı pehlivan yakışmaz kispet
Kalkmadı demek ki sılaya kısmet
İşçimin hesabını alırım Kıra

Remzi Beyin emri vermedi aman
İnadına sabit, bozgunda yaman
Bir hesapta doksan oynadı tamam
Doğruyu bulurum yanılın Kıra

¹⁴⁹ Bu şiir âşığın kitabında *Hesaplaşma* başlıklıdır (Çatak, 1974: 10-11).). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 141-142).

Reha Bey bekledim gelmedi lâkin
Sabrettim bu işe vardım çok sakın
Rauf Bey kılındı ölçüye hâkim
Doğru hesapları bozdurdun Kıra

İşçiler peşimden izimden gider
Burada da yardım etmedi kader
Tutturmuş bir yolu keyfine gider
Keyfini dinlemez eloğlu Kıra

Bilirim her şeyi yardım yok lâkin
Tanrımı kılmışım bu işe hâkim
Mülayim tavırla, görünür sakın
Kemirin içimi hesapsız Kıra

Kazığı çakmışsın düze, bayıra
Yetimler hakkını Mevlâ'm kayıra
Haklıyı, haksızı kanun ayıra
Adalet çağırır bir gün de Kıra

Hesap istemekle olur mu hata
Dilerim sanınız yerlere bata
Delindi yanlarım boş yata yata
Boşa kış geçirtin beyhude Kıra

Gelince hesaba müdür hak versin
O da bir kanaat notunu dersin
Haksızın hatasın yüzüne vursun
Haksızlık yolunu tutmuşsun Kıra

Âşık Çatak asil millete yazık
Hesaba gelince atarsın kazık

Arıdan bal, benden umarsan kazlık
Doğrusu kazlığa gelemem Kıra

13. ÇEKİLMEZ SABIR OLMASA¹⁵⁰

Şu dünyanın zulmü derdi
Çekilmez sabır olmasa
İnsanlar çöpe giderdi
Mekânı kabir olmasa

Cümle sırrı toprak gizler
Melek Hak'tan emir gözler
Kâr etmez ona hiç sözler
Yeter ki kapın çalmasa

Boş dünyada çekme hüznün
Toprak doyurur aç gözün
Rabb'a dönük ise yüzün
Zalim nef şere salmasa

Âşık Çatak geldin göçen
İyi kötü kemi seçen
Ecel şerbetini içen
Zaman ahire kalmasa

14.1. SENİ GİDİ YALAN DÜNYA¹⁵¹

Şeytanî nefse uyarsın
Seni gidi yalan dünya
Tatlı canlara kıyarsın
Seni gidi yalan dünya

---

¹⁵⁰ Gülşınar Dergisi'nde *Emri İlahi* başlığıyla yer almıştır (1985, S.113, s.31).

¹⁵¹Bu şiir *Yalan Dünya* başlıklıdır (Tatar 1996: 36).

Oyum oyum oyalarsın
Gözümüzü boyalarsın
Dert koymayıp mayalarsın
Seni gidi yalan dünya

Aylar, yıllar gelip geçer
Çok dertlere eden düşer
Kara toprak kanlar içer
Seni gidi yalan dünya

Kimini şaha çıkarın
Kimini yere ıharın
Acep bunda ne çıkarın
Seni gidi yalan dünya

Bir gün olur kavrulursun
Harman gibi savrulursun
Kavak gibi devrilirsin
Seni gidi yalan dünya

Âşık Çatak benim adım
Arşa yükseldi feryadım
Doğduğuma etsin ladim
Seni gidi yalan dünya

14.2. SANA DERİZ YALAN DÜNYA¹⁵²

Yalancıyız biz insanlar
Çünkü biz değil lisanlar
Toprak olur bütün canlar
Sana deriz yalan dünya

---

¹⁵² Bu şiir âşîğın kitabında *Yalan Dünya* başlıklıdır (Çatak, 1974: 12).). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 142-143).

Sağa sola yeldirirsin
Neşe verir güldürürsün
Tasa verir öldürürsün
Sana deriz yalan dünya

Kara toprak yutar canlar
Unutulur adlar, sanlar
Ağırınca yuttun kanlar
Sana deriz yalan dünya

Kimini şaha çıkartın
Kimini yere ıhartın
Bundan bilmem ne çıkartın
Sana deriz yalan dünya

Sen bakisin, biz yalancı
Biz konuğuz, sen de hancı
Budur gönülün inancı
Sana deriz yalan dünya

Âşık Çatak kusur bizde
Rezaletler tüter gözde
Sureta insanız biz de
Sana deriz, yalan dünya

15. YAKASIZ GÖMLEğİ TAK DOYA DOYA¹⁵³

Adalet timsali, insan örneği
Ana, baba verdi bunca emeği
Geçirdi sırtına ecel gömleği
Yakasız gömleği tak doya doya

---

¹⁵³ Bu şiir âşığın kitabında *Doya Doya* başlıklıdır (Çatak, 1974: 7-8).). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 143-145).

Kara bıyığından, hilâl kaşından
Çok şeyler beklerdik zeki başından
Murada ermeyen körpe yaşından
Kanını toprağa kat doya doya

Vasiyetnameni yazmışsın önce
Er, geç gelir nöbet yaşlıya, gence
Çözülmez muamma inceden ince
Kara toprak mesken, yat doya doya

Bazan göklerde sin, bazan zeminde
Bir hava çalınır ölüm yelinde
Gözlerden çağlayan sine selinde
Yıkanır pak ruhun pak doya doya

Yirmi altısına yaşın ermedi
Arzu etmiş ecel, seni de yedi
Mezarına koştı kırklarla, yedi
Ya saçan dostlara bak doya doya

Bir gazel misali dökülmüş yaprak
Açmış kollarını sarmaya toprak
Susmuş bülbüllerin ötmüyor şakrak
Yükselen figana bak doya doya

Ölüm haberini aldım askerken
Batmaya başladı içime diken
Vatan borcu oldu boynumu büken
Çektim hasretini çok doya doya

Ömürü götürür çileyi çekmek
Bana da pay düşmüş gözyaşı dökmek

Ocaklar söndürdü aniden felek
Feleğin sillesin tat doya doya

Zühtü, Develi'ye sen bir örnektin
Taştan çok sağlamdın, demirden perktin
Kötülüğü boğan, ayan gerçektin
Ahret ışıkların yak doya doya

Âşık Çatak yazmaz oldu kalemi
Yücesinden seyir ettim âlemi
Vakitsiz yolculuk yine çilemi
Artırır kardeşim çok doya doya

16. GİTME SAKIN SEN TAPUYA¹⁵⁴

Ne zorumuş almak tapu
Dolaştırdı kapı kapı
Düşen yutar belki hapı
Gitme sakın sen tapuya

Damga pulu, lüzumsuz harç
Rüşvet, beleş, alır haraç
Lira yüzlük, sorulmaz kaç?
Yol düşerse gir tapuya

İyi, kötü değil nazar
Tıngır mıngır eder Pazar
Öldürmeye arar mezar
Neyin varsa ver tapuya

Ticarete döner gelir

---

¹⁵⁴ Bu şiir âşığın kitabında *Tapu* başlıklıdır (Çatak, 1974: 15-16).). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 145-146).

Yalan değil herkes bilir
Veren verir, alan alır
Şartı beleş kor tapuya

Alıştırmış el âlemi
Boşa sürtmez gör kalemi
Haksız işler hep çile mi?
Görür gözler var tapuya

Allah'tan hiç etmez hayâ
Kötü işler çalar maya
El giderken yıldız, aya
Pişman olur gir tapuya

17. ÇOK ÜNLÜ ÂŞIKLAR VAR KAYSERİ'DE¹⁵⁵

-Bayram Durbilmez Hoca'ya...

Bana âşıkları sorarsın hocam
Çok ünlü âşıklar var Kayseri'de
Âşıklara kafa yorarsın hocam
Seyranî Babamız pîr Kayseri'de

Âşıklar çileyle çeker ah u zar
Koyun Abdal'ın da şiirleri var
Eserleri kalmış bize yadigâr
Âşık Revanî'yi sor Kayseri'de

Âşıkların derdi yüreği dağlar
Gesi Bağlarında bir gelin ağlar
Erkilet güzeli bozuyor bağlar
Zihnî Âşık Hasan er Kayseri'de

---

¹⁵⁵ Bayram Durbilmez özel arşivinden alınan *Kayserili Âşıklar* başlıklı şiirdir.

Bilinmez âşîğın nedir hâlleri
Hep çıkmaza doğru gider yolları
Âşıklar yatağı Avşar elleri
Koçak Dadaloğlu gür Kayseri'de

Cingözoğlu derler Seyit Osman var
Habip Karaaslan gezdi çok diyar
Bünyanlı Sıdkı'nın başında efkâr
Âşık Meydanî'yi gör Kayseri'de

Ankaralı Âşık Ömer Çağlar'dı
Siyasî Baba yurt diye ağlardı
Halil İbrahim de yürek dağlardı
İçten içe yakar kor Kayseri'de

Âşık Derviş Yücel, İbrahim Sever
Zeki Çelebi'de pek çoktur hüner
Garip İsmail de hep garip gezer
Âşıkların hâli zor Kayseri'de

Hasretî, Firkatî Doğu'dan geldi
Zamanoğlu'nun da yüzleri güldü
Fedaî, Cefaî yolunu buldu
Âşıklara kanat ger Kayseri'de

Ali Baş Sezinî gezdi bir zaman
Âşık Temizyürek söylemez yalan
Âşık Çapanoğlu Bekir Balaban
Âşıkların gönlü şar Kayseri'de

Veli, Âşık Yamak çok senli benli
Âşık Mahrumî var dostu özenli

Zavallı, Gurbetî, hem Gözübenli
Şifaî, Destanî var Kayseri’de

Âşık Nuri Baba, Âşık Muhittin
Fatma emek verdi Ahmedî için
Derviş Osman’a da Seyranî esin
Sözleri pırlanta, dür Kayseri’de

Âşık Çolakoğlu kaynayan derya
Dudu Karabıyık, Emine, Havva
Seyranî’nin kızı Âşık Zeliha
Erciyes Dağında kar Kayseri’de

Molla Seyit, Kadir Yücel bir desen
Emir Ali’yi de çok severim ben
Derunî mahlaslı Kemal Ahmet Şen
Döküyor alınından ter Kayseri’de

Garip âşıkların sanma karnı tok
Sevda yüreklere saplanan bir ok
Ali Çakıroğlu, Lütfi Derdiçok
Âşıklarda ah u zar Kayseri’de

Gürbüz babasının gider yolunda
Tornacı Ömer’in eli belinde
Alaaddin Oben kendi hâlinde
Görülür âşıklar hor Kayseri’de

Âşık Derdiderya coştukça coşmuş
Sefaî, Devaî yollara düşmüş
Âşık Nizamoğlu kendini aşmış
Nuri Şahinoğlu nur Kayseri’de

Âşık Yanık Umman yandıkça yanmış
Âşık Dirilmeyen maziyi anmış
Bizim Kul Mustafa meye aldanmış
Bunlara bir düzen ver Kayseri’de

Ozantürk yazılır adın mermere
Sanma emeklerin gider boş yere
Sen yazarsın bizi pek çok esere
Âşıklara rehber, ser Kayseri’de

Âşık Ali Çatak dünyayı gezdim
Bizim âşıkları elekten süzdüm
Ozantürk yaz dedi, bunları yazdım
Daha çok âşık var sır Kayseri’de

18. BİR DAHİ OLURSUN BÜTÜN İLİMDE ¹⁵⁶

Alâk suresinde Hak demiş oku
Yaradan Mevlâ’nın adıyla oku
A’dan Z’ye kadar ne varsa oku
Bir dâhi olursun bütün ilimde

Yigirmi dokuz harf olursa ezber
Yigirmi bir sessiz sekiz muhteber
Bunun nihayeti derine gider
Oku, bir kâmil ol beşer dilinde

Sökersin heceyi kuran kelime
Bırak şu saflığı yönel bilime
Okumak şevk verir lisan diline
Bülbül gibi öten gönül gülünde

¹⁵⁶ Bu şiir âşığın kitabında *Oku* başlıklıdır (Çatak, 1985: 32-33).). Erol’un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 146-147).

Tembelliği bırak artık bir yanına
Cahilliğe paydos dedi zamane
İlim ıfık tutar bütün cihana
Azmedersen bu da senin elinde

Okumak deyince birazcık düşün
Öğren aritmetik kolaylar için
Öğren fen ilimi söyleyim peşin
Âlimliği görürsün bakan hâlinde

Devlet baba diyor gel cahil oku
Okuma yok eder olanca yoku
Gel beynine işle kalbine doku
Canbaz gibi oyna fenin telinde

Kimya, fizik, cebir bilimin dalı
Cahilliği dersin bir kara çalı
Okut evlâdını alma vebali
Sevaba girersin bu gün yerinde

Âşık Çatak ne hoş okuyup yazma
Kamuya örnek ol cahile kızma
Kare, üçgen, kare çiz, sonra prizma
Çağlayan olursun bilgi selinde

19. MERTLİĞİN TÜRKÜSÜN ÇALMIŞ TELİNDE¹⁵⁷

Dadaloğlu koçaklama üstadı
Mertliğin türküsün çalmış telinde
Bugün anılıyor üçüncü yadı
Bir âşık töremiz var Avşar ilinde

---

¹⁵⁷Bu şiir *Dadaloğlu* başlıklıdır (Tatar, 1996: 35).

Hürriyeti seçmiş dağlara çıkmış
Sarayın zulmünden usanmış bıkmış
Laf okunu kemini gözüne sıkmış
Öyküsü söylenir halkın dilinde

Aslını sorarsan Oğuzlar soyu
Ona mesken olmuş dağlarda koyu
Binmiş demirkıra göstermiş boyu
Mertlik dile gelmiş sazın telinde

Dağlara açılmış kolu kanadı
Özgürlük uğruna etmiş feryadı
Dadaloğlu diye söylenmiş adı
Kükreyip çağlamış aşkın selinde

Tırmanmış Toros'a ömür öz vermiş
Böylece dağların sırrına ermiş
Atılıp meydana kurt gibi girmiş
Yankı dile gelmiş seher yelinde

Bu âşğın başka başka hali var
Kılıç vuran sazı çalan eli var
Coşa gelen bülbül gibi dili var
Sanki bülbül öter aşkın gülünde

Âşık Çatak "Dadal" çırağı olsam
Gönül sarayının durağı olsam
İster yakın ister ırağı olsam
Ben olayım komşu senin kelinde

20. TÜKENİP BİTMİYOR DOSTLAR AH BENDE¹⁵⁸

İçip aşkın badesini kanarım
Kerem gibi için için yanarım
Şu dünyanın sonu geldi sanarım
Tükenip bitmiyor dostlar ah bende

Olanca çileler üstüme geldi
Kader ayağımı düz yolda çeldi
Felek alay etti hâlime güldü
Deva bulmaz oldu dertler vah bende

Gönül gülmez oldu ahı sitemden
Yaş yerine kan akıttım didemden
Kaçındım dalma zem eden kemden
Bütün sefaletler kurdu tah bende

Âşık Çatak ta doğuştan yaralı
Bahtın kara yazgısıyla karalı
Deva bulmaz dertler bende sıralı
Pare pare oldu sine şah bende

21. VAR MEVLÂ'NİN AŞKI BENDE¹⁵⁹

Ben nefsimi eziyorum
Hak kudretin seziyorum
Mecnun gibi geziyorum
Var Mevlâ'nın aşkı bende

İlim hikmetin aradım
Kitap koymadım taradım

¹⁵⁸Bu şiir *Bende* başlıklıdır. Emir Ali Özçakır'da bulunan âşığa ait bir defterden alınmıştır. Özçakır bu defteri tarafımızla paylaşmıştır. Şiirin altında âşık tarafından *28 Nisan, İstanbul* şeklinde not düşülmüştür.). Erol'un çalışmasında da *Bende* başlığıyla yer almaktadır (2016: 147-148).

¹⁵⁹ Gülpınar Dergisi'nde *Bende* başlığıyla yer almaktadır (1990, S.173, s.25).

Rabb'a erişmek muradım
Var Mevlâ'nın aşkı bende

Pîr-i aziz bade verdi
Gönül sevdasına erdi
Deli etti aşkın derdi
Var Mevlâ'nın aşkı bende

Gece gündüz hep ağlattı
Gönül deryasını çağlattı
Çaresiz dertlere attı
Var Mevlâ'nın aşkı bende

Ömür boyu Hu'yu andım
Ateşine içten yandım
Dolusunu içip kandım
Var Mevlâ'nın aşkı bende

Ramazan'a niyetliyim
Rızan için diyetliyim
Lutfu ile kuvvetliyim
Var Mevlâ'nın aşkı bende

Âşık Çatak budur halim
Aşka gelir söyler dilim
Kula bügelektir ölüm
Var Mevlâ'nın aşkı bende

22. ÖLDÜRDÜ DERTLERİN MİHNETİN KALE¹⁶⁰

Sabahleyin ota gider inekler
Akşam olur cefa eder sinekler
Sıtmalılar gurbet elde imekler
Öldürdü dertlerin mihnetin Kale

Bozuk kantarların beni tartmıyor
Çalıştım imkânsız, para artmıyor
Attım attım, taşım yerin tutmuyor
Soydurdun soğana döndürdün Kale

Sıtma ateşinden yanıyor sinem
Afrika çölleri, sanki bir yemen
Kötülere iyi, aslında demem
Kerbelâ çölünü andırdın Kale

Akşam olur sızı düşer içime
Zalim felek acep benim suçum ne?
Bir nafaka için çıktım geçime
Azdırın dertlerim öldürdün Kale

Âşık Çatak der ki övmem boşuna
İllerin, çöllerin gitmez hoşuma
Püsküllü bir belâ aldım başıma
Başımı dertlere soktun sen Kale

23. BEN DERTLİYİM SEN HOR GÖRME¹⁶¹

Acı tatlı geçer hayat
Uzar işler olur bayat

¹⁶⁰ Bu şiir, âşığın kitabında *Kale* başlıklıdır (Çatak, 1974: 18). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 148).

¹⁶¹ Bu şiir âşığın kitabında *Hor Görme* başlıklıdır (Çatak, 1974: 23). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 149).

Ah ederek çektim feryat
Ben dertliyim, sen hor görme

Ezer bizi zulüm tacı
Rabbim masum kula acı
İçimizi elem sancı
Kemiriyor, sen hor görme

Tesellimiz sade ümit
Kırka bölün, istersen yit
Benzi sarı, bak koç yiğit
Sefil hayat, sen hor görme

Akıl ermez bu işlere
Ekmek sert gelir dişlere
Devir kaldı bak pi.lere
Akıl ermez, sen hor görme

Hatır, torpil işin ucu
Yetmez oldu fakir gücü
Verir sözü eder rücu
Düzen böyle, sen hor görme

Âşık Çatak aman vermez
Gözlerime uyku girmez
Devir sanma böyle sürmez
Ahir zaman, sen hor görme

24. NE ARARSAN VERİR GEL KÜTÜPHANE¹⁶²

Gönül pazarında bitmez hazine
İlimin beşiği bil kütüphane
Çağırır bizleri bakar yüzüne
Ne ararsan verir gel kütüphane

Eserleri saklar gelecek nesle
Sadece sen ona sevgiyi besle
Yaklaşırsan azim, en iyi hisle
Her lisan konuşan dil kütüphane

Akıl mantığının adil mizanı
Öğretir âlemi, doğru nizamı
Alam dersin eğer Hakk'tan rızanı
Muhabbet bağında gül kütüphane

Bütün bilgileri toplayan kaynak
Kutsal vazifedir onu korumak
Mümkündür müşkülde arayıp bulmak
Emek, bilgi, yazı, el kütüphane

Araştıran arı, kitaplar çiçek
Bize hakikati öğretir gerçek
Her sırrı zamana saklayan petek
Dilinden bilene bal kütüphane

Âşık Çatak bakar, iç çeker ağlar
Okuyanı zevkle kendine bağlar
Geçse uzun yıllar, asırlar, çağlar

---

¹⁶² Bu şiir âşığın kitabında *Kütüphane* başlıklıdır (Çatak, 1985: 36). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 150). Ayrıca şiir, kütüphane haftası programı kapsamında 4 Nisan 1982'de Millî Kütüphane'de okunmuştur.

Çağlayan bir kaynak sel kütüphane

25. YÂRENLER EVİMİZ OLDU YASHANE¹⁶³

Bahçelerde biter kavakla pelit
Kapıya asıldı karalı kilit
Mevlâ'm sende kaldı biricik ümit
Yârenler evimiz oldu yashane

Yoğumuş talihim, kara kaderim
Kahr ile asker oldum, giderim
Ne anam var artık ne de pederim
Yârenler evimiz oldu yashane

Gideceğim yollar gelinmez, uzun
Erimesi karın, duruyor buzun
Vakit zuhur etti, erişti izin
Yârenler evimiz oldu yashane

Kara tren hışır hışır hışılar
Başsağlığı diler konu komşular
Oğlun, kızın ağlar saçını yolar
Yârenler evimiz oldu yashane

Erzurum iline gittim askere
Günümüz uzun, daha irak tezkere
Ecel sillesini vurdu bir kere
Yârenler evimiz oldu yashane

Âşık Çatak der ki sözüm ün aldı
Bu ölümlü dünya kimlere kaldı

¹⁶³ Bu şiir âşığın kitabında *Annemin Ölümü* başlıklıdır (Çatak, 1974: 17). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 151).

Felek bizim evde davulun çaldı
Yârenler evimiz oldu yashane

26. BAKAN AĞLAR HALLERİNE¹⁶⁴

Sırp itine fit verdiler
Bu vahşeti dünya duydu
Bosna'yı yere serdiler
Bakan ağlar hallerine

Bosna Hersek kan ağlıyor
Nato aldatıp eğliyor
Basın gerçeği söylüyor
Kurban olam dillerine

Dünkü kölemiz şahlandı
Tam tecizat silahlandı
İnsan hakları saklandı
Toz kondurmaz kıllarına

Kadın, kıza el atıldı
Kafirin dini batıldı
Batı yardıma katıldı
Sırp gavuru döllerine

Sırp melunu şaha kalktı
Cami, türbe demez yaktı
Bosna Hersek kanı aktı
Döndü Tuna sellerine

Avrupa'ya arka dayar

---

¹⁶⁴ Gülşınar Dergisi'nde *Bosna Hersek Destanı* başlığıyla yer almaktadır (1996, S.239, s.26).

Şeytani nefesine uyar
Acımadan cana kıyar
Fırsat geçti ellerine

Bu acılar cana yetti
Fidan gibi gençler gitti
Ana baba feryat etti
Ölen yiğit güllerine

Birleşmiş Milletler bakar
Zalim köyü, kenti yakar
Masum insan kanı akar
Yer döndü kan göllerine

Haçlı bizden öc mü alır
Azan belasını bulur
Acep dünya kime kalır
Binen ölüm sallarına

Âşık Çatak sazın ötmez
Bu çileler niye bitmez
Gavur işi aklım yetmez
Vurdum sazın tellerine

27. DÜŞMÜŞ YALIN YOLLARINA¹⁶⁵

Aşk ateşi yakmış özü
Kuran hadis kelim söz
Yaradana dikmiş gözü
Düşmüş yalın yollarına

---

¹⁶⁵ Gülşinar Dergisi'nde *Yunus* başlığıyla yer almaktadır (1995, S.229, s.28).

Oturmuş derviş postuna
Zikrelemiş hep dostuna
Hırkayı geymiş üstüne
Ermiş denmiş hallerine

Hakk'a olmuş daim zikri
Kesmez ona olan şükri
İlim, irfan söyler fikri
Kurban olam dillerine

Rab yoluna serin vermiş
Bilinmeyen sıra ermiş
Ağlar gezer Yunus derviş
Benzer bahar sellerine

Muhabbetin gonca gülü
Bal akıdır ağzı dili
Aşk etmiş onu deli
Dönmüş seher yellerine

Pir elinden bade içmiş
İçince kendinden geçmiş
Faniden bekaya göçmüş
Konmuş cennet güllerine

Meşkin içip kanmak ister
Ateşine yanmak ister
Âşık Çatak anmak ister
Geldim pirin illerine

28. ÂŞIKLARIN HALLERİNE¹⁶⁶

Ferhat'tır dağları delen
Şirin'in aşkından ölen
Cadı karı olmuş gülen
Âşıkların hallerine

Dünyada onlar da varmış
Hak demiş dağları yarmış
Aşk ateşi için sarmış
Destan olmuş dillerine

Ferhat, Şirin bir arada
Ermemiş gönül murada
Başlamış acı feryada
Bülbül konmaz güllerine

Ferhat dağı Kırklar Dağı
Burdan başlar tarih çağı
Fatih, Selim'in otağı
Hayranım ben illerine

Âşık Çatak dertli yaşar
Kültür için durmaz koşar
Yeşil ırmak gibi çoşar
Karış aşkın sellerine

29. SAKIN BASMAN BELLERİNE¹⁶⁷

Develi'de uluyatır
Sakın basman bellerine
Benden ona selam götür

¹⁶⁶ Gülpınar Dergisi'nde *Sellerine* başlığıyla yer almaktadır (1989, S.153, s.31).

¹⁶⁷ Bu şiir Kültür Bakanlığı Arşivinde *Seyranî* başlıklıdır (N.E.96.0008: 62).

Seyranî'nin illerine

Kendin bilmez zemmi etmiş
Gönlünde duyup işitmiş
Hor bakan kem göçüp gitmiş
Gem vurulmuş dillerine

Bade içmiş kana kana
Hakk'ı arar yana yana
Sitem etmiş tadlı cana
Bakan gülmüş hallerine

Mevla'ya olmuş aşına
Koğun etmişler boşuna
Çağı gitmemiş hoşuna
Dönmüş bahar sellerine

Âşık Çatak dedi ermiş
Hu dedikçe coşan derviş
Aşkın bahçesine girmiş
Bülbül olmuş güllerine

30. VELİ DENDİ HÂLLERİNE¹⁶⁸

Aşk-ı sevda ile coştı
Ömür boyu Hakk'a koştı
Yolunda yoruldu yoştı
Veli dendi hâllerine

Aşk atını sürdü şaha
Çağırdın ben geldim aha

---

¹⁶⁸ Bu şiir âşîğin kitabında *Seyranî* başlıklıdır (Çatak, 1985: 81). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 151-152).

Âşık idi o Allah'a
Tespîh etti dillerine

Dolaştı hep yazı, kış
Çeşme oldu gözün yaşı
Zalimlere vurdu taşı
Vurdu sazın tellerine

Anladı dünya boşuna
Devri gitmedi hoşuna
Derdi ile tek başına
Düştü Halep çöllerine

Zalime hiç vermez aman¹⁶⁹
Hicivleri gayet yaman
Tanır oldu devir zaman
Sindi gönül güllerine

Pir elinden dolu içti
Doğruluğu rehber seçti
Para, şöhret ona hiçti
Dünya kalır kimlerine

Âşık Çatak divanesi
Bu ne bak geldi sesi
Yıktı ecelin güllesi
Tozdu bahtın yellerine

---

¹⁶⁹ 5a: Zalime hiç vermez aman: Zalimlere vermez aman (N.E.96.0008).

31. AZ RASTLANIR TÜRLERİNE¹⁷⁰

Hakikati bilip gören
Huda'nın sırrına eren
Gelecekten haber veren
Az rastlanır türlerine

Lütfu ile bahre dalmış
Aşktan nasibini almış
Piri gelmiş onu bulmuş
O da koşmuş birlerine¹⁷¹

Gönül onu yaralamış
Çok kitaplar karalamış
Ayet, hadis sıralamış
Kurban olam dillerine

Sığınmış daim Huda'ya
Sabretmiş gelen belâyâ
Gam için gelmiş dünyaya
Şükreylemiş hâllerine

İki gözü olmuş çeşme
Seyranî deyip de geçme
Bilmeden sen baha biçme
Benzer bahar sellerine

Balkan, Yemen ilin gezmiş
Mevlâ'nın sırrını sezmiş
İlmi hikmetini yazmış

¹⁷⁰ Bu şiir âşîğın kitabında *Seyranî* başlıklıdır (Çatak, 1985: 84-85). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 152-153).

¹⁷¹ 2ç: birlerine: Server'ine (N.E.96.0008)

Bülbül olmuş güllerine

Kayseri'dir onun ili
Develi'nin gonca gülü
Muhabbetin şen bülbülü
Vurmuş sazın tellerine

Çatak Seyranî delisi
O Allah'ın bir velisi
Üstad âşıklar hâlisi
Su dökülmez ellerine

32. CAN ERZİNCAN ELLERİNE¹⁷²

Yirmi yedi Aralıkta
Can Erzincan ellerine
Felekten bir sille geldi
Binasına mallarına

Geldi buldu kara kader
Ana, baba feryad eder
Koşun diyor yaşlı peder
Bakan ağlar hâllerine

Erzincan'ım kan ağlıyor
Çeşmin yaşları çağlıyor
Acı içimi dağlıyor
Kıymış Mevlâ'm kullarına

Kar üstüne kanlar akmış
Feryatları göğe çıkmış

---

¹⁷² Destanlarla Erzincan adlı kitapta *Erzincan'a Ağıt* başlıklıdır (Özsoy ve diğ. 1992: 45-46).

Duyan âşık ağıt yakmış
Destan olmuş dillerine

Kimi ölmüş kimi yara
Dayanılmaz oldu zâra
Ecnebiden gelmez çare
Dert vermesin ellerine

Yerler yerinden oynamış
Topraktan ateş kaynamış
Elbiseyi de soymamış
Taşlar çökmüş bellerine

Kar üstünde akmış kanlar
Telef olmuş nice canlar
Derdi çeken dertli anlar
Alçı sarmış kollarına

Kalmamış taş üstünde taş
Yiğidin arıyor gardaş
Gözden akar bak kanlı yaş
Dönmüş bahar sellerine

Hep ağaçlar dalın dökmüş
Çoğunu yerinden sökmüş
Erzincan yerlere çökmüş
Bülbül konmaz güllerine

Âşık Çatak oldu şaşkın
Olmuşlar evlerden kaçkın
Bu destanı yazdı aşkın
Dünya kalır kimlerine

33. SEHERDE BÜLBÜLÜN BAK ÖTÜŞÜNE¹⁷³

Bahar gelir bütün canlı uyanır
Toprak ana türlü renge boyanır
Aman Allah buna can mı dayanır?
Seherde bülbülün bak ötüşüne

Kuruyan ağaçlar yeşil dal olur
Canlılarda aşkı sevda hâl olur
Sevişmeler kalpten kalbe yol olur
Doyası seyredin aşk tütüşüne

Yeşil çimenlerde kuzular otlar
Bütün beşereyi üstünde toplar
Sulu ovalarda küheylan atlar
Gözetle atların cirit atışını

Çiçeklere koşar kelebek, arı
Mor, beyaz, kırmızı, kimisi sarı
Olanca yaz toplar bir kışlık kârı
Hayranım karınca ön itişine

Bahçeler sebzeli, tarla tahılda
İbibikler yuva yapmış çağılda
Mor koyun meleşir, kuzu ağılda
Meftunum kuzunun gön emişine

Göç başlar yaylaya gülşenli yolda
Yuva yapar kuşlar fundaya dalda
Çiçeklere koçar arılar balda
Akıl fikir ermez bal çekişine

¹⁷³ Bu şiir âşîğın kitabında *Sırdır* başlıklıdır (Çatak, 1985: 19). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 155-156).

Âşık Çatak kendin boşuna yorma
Bir olan Hak sende, kimseye sorma
Çözülmez muamma canlı bir arma
Can olan dayanmaz kahredişine

34. HAVASIZ BALIĞIN TÜM YÜZÜŞÜNE¹⁷⁴

Elvan çiçek köme kurmuş yollara
Akıl ermez Mevlâ'daki sırlara
Ak gökten akseder bakın sulara
Havasız balığın tüm yüzüşüne

Sarp kayada doğan şahin eğlenir
Otlaklarda koyun kuzu tavlanır
Çoban kavalında öykü söylenir
Koç, koyun, kuzuyu bir güdüşüne

Kekikli yamaçlar ovalar sulak
Kör köstü tonelci, yer altı yolak
Hangi bir hikmetin sırrını sayak
Art arda toprağı bak itişine

Ağustos böceği çalar sazını
Boşa harcar tenbel olan yazını
Karınca dinlemez onun nazını
Seyir et tenbelle cenk edişine

Geleni seyreder kamu âlemi
Kalkar ayaküstü verir selâmı
Örümceğin ağı bakın hile mi?
Dolanı dolanı tül örüşüne

¹⁷⁴ Bu şiir âşığın kitabında *Hakk'ın Kudretini Gör Canlı'da* başlıklıdır (Çatak, 1985: 18). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 156-157).

Bin bir sıfatını oku toprakta
Kuşa ötüş vermiş mana yaprakta
Âşık Çatak gibi gafil ahmakta
Bak Mevlâ âlemin seyr edişine

35. DOĞRULUK YOLUNDA BULUN BİR ÇARE¹⁷⁵

Kimisi darda da istiyor Hızır
Bunları gören var elbette nâzır
Kiminin derdi çok, ediyor vızır
Doğruluk yolunda bulun bir çare

Kimisi alkollü, kimi boyalı
Kimisi taksili, kimi yayalı
Kimisi sadedir, kimi foyalı
Hakikat sonuca bulun bir çare

Kimi alın teri döker, bol emek
İnsan müsavi hak sahibi demek
Giydik nice yıllar ateşten gömlek
Gömleği atmaya bulun bir çare

Ne büyük bilinir, ne de var hatır
Vururlar bir tekme, sanırsın katır
Zalimlerin zulmü millette satır
Satırı durdurun bulun bir çare

Reklamlarda kadın moda kimisi
İş görür mü bilmem erkeğin hisisi?
Zürriyetsiz mahlûk pislerin pisi
Pisliği silmeye bulun bir çare

¹⁷⁵ Bu şiir âşığın kitabında *Çare* başlıklıdır (Çatak, 1974: 19-20). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 157-158).

Beğenmez kocayı hemence boşar
Modanın, sevdanın peşinde koşar
Sosyetik hayatın zevkini yaşar
Boşanma yoluna, bulun bir çare

Âşık Çatak der ki içilir içkin
Kimseyi beğenmez olursun şişkin
Randevu vermekte doğrusu pişkin
Ahlakı düzeltin bulun bir çâre

36. EDEP, İRFAN, NİZAM, BU MU KEFERE?¹⁷⁶

Yola, bele hayâ etmez sümkürür
İmansız döner de bir de tükürür
Söylesen ayıptır, der ki düzen hür
Edep, irfan, nizam, bu mu keferе?

Kopasıca burnun hıncır mendille
Karınca toprağı kirletmez bile
Bunca hizmetleri etme nafîle
Almaz mısın dinden ibret keferе?

Elini kapamaz birden tınsırır
Saçtığı mikroplar hemen ısırır
Ahlakta adaba hemen gem vurur
Ormandan mı geldin behey keferе?

Yaptığını yapmaz hayvanlar dahi
İnsanlık uğrunda alma günahı
Çok temiz turalım biz payitahtı
Görenler sizlere güler keferе

¹⁷⁶ Bu şiir âşığın kitabında *Kefere* başlıklıdır (Çatak, 1974: 21-22). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 158-159).

Utanmadan yapan bir de esneme
Otobüs içinde yüksek sesleme
Evden çıktığında çekmen “besmele”
Bu nedir ettiğin senin kefere?

Eline ne geçse atma yerlere
Yer vermez Allah’ım imandan kire
İkaz ettim sizi yazdım bir kere
Bak da etrafına utan kefere

Âşık Çatak etti her şeyi beyan
Olmalı insanda din ile iman
Neye hükmederse işletir vicdan
Utanmadan bir de güler kefere

37. EREM DEDİM ERCİYES’E¹⁷⁷

Sanki büyüleyip çeker
İçe gurur koymaz döker
Hasretliği boyun büker
Erem dedim Erciyes’e

Üstünde nur, beyaz gömlek
Sensin gelinlere örnek
Elde mi seni sevmemek
Cilvem dedim Erciyes’e

Azametini böyle niçin?
Bencileyin yanmış için
Mevlâ’m vermiş güzel biçim
İrem dedim Erciyes’e

---

¹⁷⁷ Bu şiir âşığın kitabında *Erciyes* başlıklıdır (Çatak, 1985: 22). Erol’un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 159).

Bahar yazı bütün ayla
Güney yüzü bizim ayla
Yola çıktım doru tayla
Sürem dedim Erciyes'e

Âşık Çatak yine coştı
İçine bir ateş düştü
Yandı gönül serden geçti
Verem dedim Erciyes'e

38. GEZER MEVLA MEVLA DİYE¹⁷⁸

Mevlâ ismin etmiş ezber
Gezer Mevlâ Mevlâ diye
Hikmet-i Bari'yi sezer
Gezer Mevla Mevla diye

Gül olup rehalar saçmış
Hu dedikçe serden geçmiş
Kırklar elinde yetişmiş
Gezer Mevla Mevla diye

İnsanlara tek bir bakış
Sevgi işler nakış nakış
Bahar seli gibi akış
Gezer Mevla Mevla diye

Dünya kovan o bir arı
Zikretmiş gezmiş didarı
Hu dedikçe artmış zârı
Gezer Mevla Mevla diye

---

¹⁷⁸ Gülpınar Dergisi'nde *Diye* başlığıyla yer almaktadır (1996, S.240, s.25).

Âşık Çatak Yunus ulu
O Allah'ın sadık kulu
Birlikte aramış yolu
Gezer Mevla Mevla diye

39. MORAL VERDİ BİZE GÜLESİN DİYE¹⁷⁹

Dost Mahrumî hastaneye yatırdı
Yiyecek, içecek çektir getirdi
Kucakladı öptü, geldi oturdu
Moral verdi bize gülesin diye

Hastane yolunda mekik dokudu
Ondan başka vefalı dost yokudu
Sağlığında yüze gülen çokudu
Tenbih etti dostun bilesin diye

Sağ olana bunlar gelir de geçer
Herkes ektiğinin mahsulün biçer
Er, geç kullar ecel Şerbetin içer
Emr olur künyemiz silesin diye

Mübarek ramazan hayli yoruldu
Mahrumî öz kardeş gibi sarıldı
Kendini bilmezler kızdı darıldı
Âşığı yerdiler çilesin diye

Kurtar Rabb'im kurtar beni bu dertten
Kötülük mü gelir mert oğlu mertten
İyi gün dostları çekildi hepten
Zeki hizmet için yelesin diye

---

¹⁷⁹ Gülşinar Dergisi'nde *Diye* başlığıyla yer almaktadır (1996, S.246, s.26).

Çiçekler yaptırdı gönlümü aldı
Yüzüme baktıkça hayale daldı
Evrak için nice kapılar çaldı
Hemşire çağırdı belesin diye

Çatak Mahrumî'ye teşekkür eder
Çok şükür iyiye dönüştü kader
Bu dünyaya gelen şüphesiz gider
Ferman gelir bir gün ölesin diye

40. YAZIYOM DURUMU BİLESİN DİYE¹⁸⁰

Aldım mektubunu candan okudum
İlham tezgâhında çile dokudum
O tarihte Kayseri'de yokudum
Yazıyom durumu bilesin diye

Aranıza dönme zamanı geçti
Depreşti yaralar içimi deşti
Seyranî Delisi komaya düştü
Halim arzyledim gülesin diye

Hastaneye serdim şimdilik postu
Düşünce öğrendim yârani dostu
Yüzüme gülenler selamı kesti
Bir çare âşığa ölesin diye

Çatak Kayacan'a içini döktü
Amansız dertler belimi büktü
Bastona bindirdi dişimi söktü
Çağrıldı künyemiz gelesin diye

¹⁸⁰ Abdullah Satoğlu Özel Arşivi'nden alınan *Diye* başlıklı şiiirdir. Bu şiirin baş kısmında “İsa Kayacan'a ithaf olunur saygılarımla” ifadesi yer almaktadır.

41. TEŞEKKÜRLER VALİMİZE¹⁸¹

Vali, rektör müze geldi
Âşıkların yüzü güldü
Garibin halinden bildi
Teşekkürler valimize

Düşküne çareler bulur
Her yaraya merhem olur
Saz vurdukça neşe alır
Teşekkürler valimize

Çavuşoğlu onun adı
Sevenlere baldır tadı
Söylenir dillerde yadı
Teşekkürler valimize

Âşık Çatak size hayran
Gelişiniz neşe seyran
Sohbet ile geçti devran
Teşekkürler valimize

42. SİZDEN BİZE BİZDEN SİZE¹⁸²

Ne bir mektup ne bir haber
Sizden bize bizden size
Bu haber kayet muhteber
Müjde olsun hepinize

Âşıklarım coşa gelsin
Hakikatı herkes bilsin
Çilekeşin yüzü gülsün

¹⁸¹ Gülşınar Dergisi'nde *Teşekkürler Valimize* başlığıyla yer alan şiidir (1988, S.149, s.27).

¹⁸² Bu şiir *Âşıklara Çağrı* başlıklıdır (Tatar, 1996: 47).

İş düşüyor burda size

Sarıl hemen sen kaleme

Sesin duyulsun âleme

İhmal gelip sendeleme

Duymazları getir dize

Güvenceye attık adım

Yanınızda oldum kadim¹⁸³

Sizin için tüm feryadım¹⁸⁴

Kulak verin delinize

Âşık Çatak çığır açar

Çalışanlar kalmaz naçar

Fırsat ele geçti¹⁸⁵ kaçar

Durma¹⁸⁶ karış sende bize

43. DER ALLAH ALLAH¹⁸⁷

Gözlerden yaşlar

Akmaya başlar

Seherde kuşlar

Der Allah Allah

Açılın güller

Öten bülbüller

Zikredin diller

Der Allah Allah

---

¹⁸³ 4b: Yanınızda oldum kadim: Söylensin dillerde yadım (ASÖA)

¹⁸⁴ 4c: Sizin için tüm feryadım: Yanınızda oldum kadim (ASÖA)

¹⁸⁵ 5c: geçti: geçmez (ASÖA)

¹⁸⁶ 5ç: Durma: âşık (ASÖA)

¹⁸⁷ Bu şiir âşığın kitabında *İlahi* başlıklıdır (Çatak, 1985: 11). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 161-162).

Gökte ışıklar
Hakk'a âşıklar
Seven maşuklar
Der Allah Allah

Sevdanın yeli
Meczip ve deli
Kaldırır eli
Der Allah Allah

Gökte melekler
Suda semekler
Çocuk imekler
Der Allah Allah

Çatak'ın özü
Yaş saçar gözü
Secdede gözü
Der Allah Allah

44. DİLEĞİM KABUL İNŞALLAH¹⁸⁸

Enver Hocam asker şair
Sözleri gayet panzehir
Ömrü arta evel ahir
Dileğim kabul inşallah

Aşkta pirdir bil sakiler
Yorulur koşar bakiler
Ağlayanlar bir gün güler
Doğruya yardımcı Allah

---

¹⁸⁸ Gülpinar Dergisi'nde *Bismillah* başlığıyla yer almaktadır (1982, S.80, s.18).

Hoş sohbettir tatlı sözler
Güler yüzlü Fethi Gözler
Akbaba mutvak temizler
İşine etmez eyvallah

Hazar beyim durmaz koşar
Engel bilmez hemen aşar
Görenler haline şaşar
Tarıma etti intibah

Ekrem zade güler yüzlü
Espiride kesin sözlü
Acımakta yufka özlü
Sabır olmuş onda silah

İsa kardeş durma yeldir
Âşığı söyleten dildir
Basın bahçesinde güldür
Nazar değmesin maşallah

Ahmet Tufan dolmuş taşar
Hayır işe candan koşar
Zamanın haline şaşar
Çoklarına verir sabah

İrfan Ünver dışa taşıtı
Korkarım bütceyi aştı
Azarbeycan'ı dolaştı
Nasip etti Kerimullah

Ceylan bize sitem etmiş
Aradım uzağa gitmiş

Yârân gözlerinle tütmiş
Tez kavuştur bizi İlah

Sami Ateş sarı çiçek
Şık giyinir bu bir gerçek
Mezar gezer Evgin tek tek
Kurdun folklor üstüne tah

Bahri Ulaş Selanik'te
Yurdabak bekler tütekte
Ayhan İnal aşka yekte
Sevgi kurdu Alimallah

Mehmet Uytun alicenap
Buldu dertler verdi azap
Demirtepe eyle sevap
Gül yüzünüz görünür mah

Çankaya çok eder şaka
Gözlüğünden baka baka
Çakırtaş'ım benzer çarka
Mevla'm kula çektirme ah

Güzide Hanım Gülpınar
Okuyanlar sizi anlar
Aşk badesin içen yanar
Böyle yazmış güzel ervah

Gürünlü Gülhanî azmış
Şeytanınan kuyu kazmış
Çoğuna taşlama yazmış
İşlemiş sayısız günah

Nail Tan folklor volkanı
Satoğlu incitmez canı
Çatak Seyranî ozanı
Yazarken dedi Bismillah

45. ŞEFAAT KIL RESULÛLLAH¹⁸⁹

Amina Hatun annesi
Muhammed onun meyvesi
Öksüz bıraktı ölmesi
Şefaath kıl Resulûllah

Ol Süveybe süt annesi
Dürler saçardı gülmesi,
Yaradanın son nebisi
Şefaath kıl Resulûllah

Sübyan iken yetim kaldı
Ecel anayı da aldı
Cibril ona sahip oldu
Şefaath kıl Resulûllah

Doğuştan vardı sünneti
Şükür İslam'dı ümmeti
Kamu âlem mürüvveti
Şefaath kıl Resulûllah

Hamza dedi süt kardeşim
İzinden yürümek işim
İki cihanda güneşim
Şefaath kıl Resulûllah

---

¹⁸⁹ Bu şiir *Destan-ı Na'at-ı Resul* başlıklıdır (Tatar, 1996: 14-18).

Şeytana attıkça taşı
Dökerdi gözünden yaşı
Cümle Nebilerin başı
Şefaaf kıl Resulûllah

Misafiri çok severdi
Hizmet için pek iverdi
Baha biçilmez değerdi
Şefaaf kıl Resulûllah

Güler yüzlü tatlı dilli
Hayır sever cömert eli
Cennet bahçesinin gülü
Şefaaf kıl Resulûllah

Darda kalana koşardı
Sade bir hayat yaşardı
Kuran feyziyle (çoşardı)¹⁹⁰
Şefaaf kıl Resulûllah

Sıkıldıkça derdi şükür
Daim Hakka eder zikir
Güzel ahlâk ince fikir
Şefaaf kıl Resulûllah

O Mekke'den hicret etti
Doğru Sevr dağına gitti
Cebrail imdada yetti
Şefaaf kıl Resulûllah

---

¹⁹⁰ 34/9c: çoşardı (-Tatar, 1996)

Kervanla etti ticaret
Melekler etti ziyaret
Peygamber oldu nihayet
Şefaaf kıl Resulullah

Anladı ki dünya yalan
Baki değil gelip kalan
Yaradana Resul olan
Şefaaf kıl Resulullah

Köleleri azat etti
Mübarek mü'min ümmeti
Rabb'in tükenmez serveti
Şefaaf kıl Resulullah

Vâhî geldi oldu nebi
Cibril getirdi talebi
Erişti Hakkın sebebi
Şefaaf kıl Resulullah

Terinin kokusu gülde
Deva verir esen yelde
Kur'an elde, Mevla dilde
Şefaaf kıl Resulullah

Hakk Kur'an-ı inzal etti
Aldı Cibril ona gitti
Mübarek tümün hıfzetti
Şefaaf kıl Resulullah

Ümmetin afın diledi
Ağladı gezdi gülmedi

Rabb ile ismi bileydi
Şefaaf kıl Resulûllah

Acır Muhammed düşküne
Günahkâr olan şaşkına
Şehit torunun aşkına
Şefaaf kıl Resulûllah

Arafat dağına çıktı
Rıza-yı Bari'ye baktı
Hakk ateşi serin yaktı
Şefaaf kıl Resulûllah

Kabedir gönül cilası
Tavaf etmektir sefası
Hakkın güzel Mustafa'sı
Şefaaf kıl Resulûllah

Âlemlere olan rahmet
Hak yolunda çekti zahmet
Muhammed Mustafa Ahmet
Şefaaf kıl Resulûllah

Ermişlerin himmetine
Şehidlerin hürmetine
Ehl-i İslam ümmetine
Şefaaf kıl Resulûllah

Vacip olanı işledi
Varıp şeytanı taşladı
Mübarek gözün yaşladı
Şefaaf kıl Resulûllah

Kur'an feyziyle nurlandı
Edeb ehramın çallandı
Ümmetim dedi zorlandı
Şefaat kıl Resulûllah

Nur gölgesi düşmez yere
Misk-i amber kattı tere
Rahmet olsun yüz bin kere
Şefaat kıl Resulûllah

Hû dedi kendinden geçti
İlham pınarından içti
Hidayet yolunu seçti
Şefaat kıl Resulûllah

Ficar savaşına girdi
Baktı melekleri gördü
Allah'ın lütfuna erdi
Şefaat kıl Resulûllah

Okudu Veda Hutbesi
Âleme duyuldu sesi
Kâinatın efendisi
Şefaat kıl Resulûllah

Şükür, zikir bütün işi,
Uhud'da kırıldı dişi
Sabırdı ekmeği aşı
Şefaat kıl Resulûllah

Ölmedi mekân değişti

Taktire boyun eğmişti
Hüda onu çok sevmiştii
Şefaat kıl Resulûllah

Selam salat tam üstüne
Kavuştii gönül dostuna
Oturdu Nebî postuna
Şefaat kıl Resulûllah

Âşık Çatak olam kurban
Ölüm kula olmuş ferman
Cümle derde sensin derman
Şefaat kıl Resulûllah

46. YANAN NÂRE BAKMA FALCI¹⁹¹

Bakar boşa tümü yalan
Bak fincana, falan filan
Ne din kalır, ne de iman
Yanan nâre bakma falcı

Tek kayıptan Allah bilir
Yalanına para verir
Cehenneme seni sürür
Cinci, hayal görür falcı

Bir fincana girer dünya
Hemi Urfa, hemii Konya
Ben söylerim bu da hülyaa
Üç buçuğa döner falcı

---

¹⁹¹ Bu şiir âşığın kitabında *Falcı* başlıklıdır (Çatak, 1974: 38-39). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 162-163).

Mektup, devlet, kismet konar
Kaz buldu mu hemen yolar
Yalanı yalana ular
Ondan sonra yolar falcı

Yalan lafa essah ekler
Bir kahveden neler bekler
Kabul olsa kör dilekler
Hazineler bulur falcı

Fala batıl dedi Kur'an
İtikad et, buna inan
Hokkabazdır devir, zaman
Çarpar seni, sakın falcı

Âşık Çatak gör yalanı
Para tuzak hep plânı
Soyar falanı filanı
Bulur ahmak yolar falcı

47. DAYANACAK HAL KALMADI¹⁹²

Uzak kaldım Gülpınar'dan
Kurtulmadım dört duvardan¹⁹³
Kurtar Rabb'im beni dardan¹⁹⁴
Dayanacak hal kalmadı

Tahlil, filim gurup gurup
Tablet, iğne, serom, şurup
Bir de felek sille vurup

---

¹⁹² Bu şiir *Kalmadı* başlıklıdır (Tatar, 1996: 38).

¹⁹³ 1b: Kurtulmadım dört duvardan: Kurtar Rabbim beni dardan (GD).

¹⁹⁴ 1c: Kurtar Rabb'im beni dardan: Kurtulmadım dört duvardan (GD).

Tutunacak dal kalmadı

Nem varısa ettim feda

Tek düşürme dostan cüda¹⁹⁵

Halim malum sana Hüda

Bürünecek şal kalmadı

Dert tebelleş gitmez baştan

Fayda yoktur göze kaştan¹⁹⁶

Kuru ekmek, yavan aştan

Tad alacak dil kalmadı

Yetmiş dayandı yaşım

Şiir benim dert kardaşım

Bir Mevla'ya kaldı işim

Başka çıkar yol kalmadı

Doğuştan beri dertliyim

Ne bağkurlu emekliyim

Hakk'a doğru yürekliyim

Para, mafiş pul kalmadı

Âşık Çatak taktir böyle

Niye sitem eden öyle

Son nefeste şâdet eyle

Hakk'a sadık kul kalmadı¹⁹⁷

---

¹⁹⁵ 3b: dostan: beni (GD).

¹⁹⁶ 4b: yoktur: yokmuş (GD)

¹⁹⁷ 7ç: Hakk'a sadık kul kalmadı: Göç edecek sal kalmadı (GD)

48. YANDI AŞK UĞRUNA BİLEN OLMADI¹⁹⁸

Seyranî dolaştı ömrünce gurbet
Bir can için etmez feleğe minnet
Muhammed'e oldu sadece ümmet
Yandı aşk uğruna¹⁹⁹ bilen olmadı

Paraya, şöhrete ardını döndü
Ömür boyu sade Mevlâ'ya yandı
Tespîh etti daim dilinde andı
Çağlar göz pınarı silen olmadı

O tatlı canına çok zahmet verdi
Mana âleminde himmete erdi²⁰⁰
Yüklendi bahtına çileyi derdi
Bu gibi Hakk'ına yelen olmadı

Bilmeyen ahmaklar deli dediler
Kemale ermişler veli dediler
Ona sırdaş oldu kırklar, yediler²⁰¹
Çağırıldı dergâha gelen olmadı

Âşık Çatak Seyranî'nin yakını
Sökün etti bende aşkın akını
Mecnun'a dönderdi aldı aklını
Aradı devayı veren olmadı

¹⁹⁸ Bu şiir âşığın kitabında *Seyranî'ye* başlıklıdır (Çatak, 1985: 83). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 163-164).

¹⁹⁹ 1ç: Yandı aşk uğruna: Yandı aşkı nare (GD).

²⁰⁰ 3b: Mana âleminde himmete erdi: Hakkın yanında var himmete erdi (GD).

²⁰¹ 4c: Ona sırdaş oldu kırklar, yediler: Muhabbet bağının gülü dediler (N.E.96. 0008).

49. İLHAM ALDI DUYGULANDI²⁰²

Zulme çakan kılıcından
Zalime olan hıncından
Hakk'ın verdiği gücünden
İlham aldı duygulandı

Koç Koroğlu dedi merdim
Bolu beyi benim derdim
Hürriyete gönül verdim
Kılıç, kalkan kargılandı

Çamlı belde var durağım
Hak çatal vermiş yüreğim
Çelik bükülmez bileğim
Deyip meydanı dolandı

Sarp dağlarda atı koştı
Görenlerin akıl şaştı
Ünüm Osmanlıyı aştı
Namın adıma ulandı

Âşık Çatak sana aşına
Az gelir söylenen koşma
Ben dertliyim derdim açma
Yine gönül bak bulandı

50. ÖMÜRDEN KOPUŞUN TAKVİM YAPRAĞI²⁰³

Doğuşum seninle başladı hemen
Ne de çabuk geçti elli bir senem

²⁰² Bu şiir âşığın kitabında *Koroğlu* başlıklıdır (Çatak, 1985: 44). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 164-165).

²⁰³ Bu şiir âşığın kitabında *Takvim Yaprağı* başlıklıdır (Çatak, 1974: 35-36). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 165-166).

Bakarım geriye yeter de demem
Ömürden kopuşun takvim yaprağı

Seninle bağladım hayat bağı
Birlikte geçirdik ömür çağını
Ördük sitem ile kader ağını
Cebimde, duvarda takvim yaprağı

Hayat yollarında gönül imekler
Bazı zamanlar çiftler, bazı da tekler
Nafile çektiğim bunca emekler
Masada karşımda takvim yaprağı

O fani dünyada her gün karşıma
Ölünce yazılar mezar taşıma
Alacaklı gibi ortak yaşama
Sökülür her günde, takvim yaprağı

Okul kayıtında, nikâh bağında
Askere gidişte, terhis çağında
Üç yüz altmış beşin hafta, ayında
Çıkarsın karşıma takvim yaprağı

Ömür yaprağından koparsın tek tek
Bazı güldürürsün, bazı da kötek
Çıkartın çuhayı, giydirin ipek
Ölünce soydurun takvim yaprağı

Gün geçtikçe gelir ecel peşimden
Anadan, babada, öz kardeşimden
Sinsi hırsız gibi çalan yaşımdan
Bitirir ömrümü takvim yaprağı

Baharda açılmış gül gibi solan
Musalla taşında verilir molan
Çatak akıbeti çevirin yolun
Yazar ölümünü takvim yaprağı

51. KAN İLE YOĞRULMUŞ VATAN TOPRAĞI²⁰⁴

Üstünde ziyade altını tanı
Kaybolmuş isimi, tarihte şanı
Sarmış sinesine şehidi, hanı
Kan ile yoğrulmuş vatan toprağı

Çanakkale, Balkan, Pilevne'sinde
Allah Allah aşkı, Türk'ün sesinde
Sarılar silaha son nefesinde
Savaşa çağırsa vatan toprağı

Yemen çöllerine, Kaliçye'sine
Rumeli, Kafkas'a, Kan kalesine
Mevlâ aşkın dahi Türk'ün sesine
Duysun diye verdi vatan toprağı

Kurtuluş savaşı imtihan günü
Unuttu mu düşman bilmem ki dünü?
Şahit Dumlupınar, Lozan, İnönü
Örtülsün üstüme vatan toprağı

Yaramız rütbedir, ölüm nişane
Namert saldırmayan kahpe düşmana
Helâl eyle hakkın sen toprak ana
Kanım helâl sana vatan toprağı

²⁰⁴ Bu şiir âşîğın kitabında *Vatan Toprağı* başlıklıdır (Çatak, 1974: 27-28). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 166-167).

Cihan bilir yüce Türk'ün şanını
Gerekirse feda eder canını
Namusuna yemin eder andını
Ruhum, kanım, şanımlı vatan toprağı

Ruhum neşe duyar, açan gülünle
Saçım dalgaları esen yelinle
Çatak hizmetlerin olsun dilinle
Mukaddes validem vatan toprağı

52. O DA BENİM GİBİ YÂRDEN BELÂLI²⁰⁵

Hacet tepesinin gülleri açmış
Güzel kokusunu etrafa saçmış
Düşünmüş yârini, kendinden geçmiş
O da benim gibi yârden belâlı

Kuşları ötüyor, veriyor hicran
Muzırlara versin Allah'ım vicdan
Elinde defteri, cebinde cüzdan
Cüzdanı olmayan işten belâlı

Hüda'dan istedim, ser bulamadım.
Hacet tepesinden yer bulamadım
Kendime münasip yâr bulamadım
Bu sefer gönlüm de hepten belâlı

Havuzun başını gezdim dolaştım
Bülbül gibi gülden güle bulaştım
“Sar” diye güzelim kollarım açtım
Hatıralarım hayal meyal günleri

²⁰⁵ Bu şiir âşîğın kitabında *Belalı* başlıklıdır (Çatak, 1974: 24-25). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 167-168).

Oturmuş bir yana boynunu bükmüş
O da benim gibi gözyaşı dökmüş
Zalim kaderinin çilesin çekmiş
Çilekeş günlerim çoktan belâlı

Seyir ettim yeşil yeşil çamları
Dağıttım kederle geçen günleri
Hatıralarım hayal meyal günleri
Velhasılı gönül baştan belâlı

Çatak seyreyledi cem-i âlemi
Sustu dili, yazmaz oldu kalemi
Ne çare söyletti aciz köleni
Doğruyu söyleyen dilim belâlı

53. GEZEN ÂŞIK YORULMAZ MI?²⁰⁶

Süzer ela gözün süzer
Edaları gönül üzer
Âşık olan gurbet gezer
Gezen âşık yorulmaz mı

Ömür boyu çektim zâri
Aradım durdum o yâri
Ağlatır bu çilekârı
Akan yaşlar durulmaz mı

Sinemi deldi okları
Deli der bana çokları
Hak verir kula hakları
Akıl başa derilmez mi

---

²⁰⁶ Gülpınar Dergisi'nde *Sitem* başlığıyla yer almaktadır (1990, S.170, s.22).

Aşk elinde düştüm zâre
O da attı beni nâre
Ta doğuştan bahtım kâre
Bu dert benden ırılmaz mı

Âşık diye düştüm dile
Bana verdi bitmez çile
Bir hal oldum yele yele
Derde deva verilmez mi

Ferhat oldu dağlar delen
şirin diye koşup yelen
Çatak der ki olam kölen
Yâri bulan sarılmaz mı

54. CANIN GİBİ SEV ORMANI²⁰⁷

Yeşillensin bütün belde
şifa gelir esen yelde
Bülbül coşa gelir gülde
Canın gibi sev ormanı

İnsanlar olunca birlik
Boz dağları yapan güllük
Tez yapalım seferberlik
Canın gibi sev ormanı

Dikek ardıç, sedir çamı
Alır gider keder gamı
Faydalanır bütün kamu
Canın gibi sev ormanı

---

²⁰⁷ Bayram Durbilmez Özel Arşivi'nden alınmıştır.

Toprak işle yeşil doku
Miski amber verir koku
Dikene Fatiha oku
Canın gibi sev ormanı

55. KARŞILAYARAK RAMAZANI²⁰⁸

Hakk'a giden yollar ile
Zikr eyleyen diller ile
Sıtkı bütün kullar ile
Karşılıyarak ramazanı

Âcizane hâlimizle
Hayır, veren elimizle
Rabb'e dönük yönümüzle
Karşılıyarak ramazanı

Düşkünün gönlünü alarak
Hakk'ı rızayı bularak
Bütün mümin bir olarak
Karşılıyarak ramazanı

Sağa eğik başlar ile
Gözden akan yaşlar ile
Seher öten kuşlar ile
Karşılıyarak ramazanı

Değmeyelim biz hatıra
Verelim zekât, fitre
İslam Türk'te bu bir töre
Karşılıyarak ramazanı

---

²⁰⁸ Bu şiir âşîğın kitabında aynı başlıkla yer almaktadır (Çatak, 1985: 40-41). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 169-170).

Aramıza iner melek
Kabul olur bütün dilek
Birbirimizi severek
Karşılıyarak ramazanı

Miden tutar temiz diyet
Yediğin olur afiyet
Borç bilerek bunu ümmet
Karşılıyarak ramazanı

Mevlâ'nın böyle nizamı
“Ara, bul” demiş rızamı
Aşk yolunun dost ozanı
Karşılıyarak ramazanı

Âşık Çatak aşk atıyla
Tek bir sedef ırgatıyla
Cümle İslam hürmetiyle
Karşılıyarak ramazanı

56. DONANGIDA BEYPAZARI²⁰⁹

Karapınar bostanları
Dilden dile destanları
Bürüngüsü, fistanları
Donangıda Beypazarı

Kurşunlu Hak Camisinde
Okur ezan gür sesinde
Yetiş ahir nefesinde
Hâlim duman Beypazarı

---

²⁰⁹ Bu şiir âşîğin kitabında *Beypazarı* başlıklıdır (Çatak, 1974: 26). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 170-171).

Paşa cami bir şaheser
Minaresi göğü keser
Mazileri uzun eser
Gayet dindar Beypazarı

İğcilerin cami eser
Nakış sülüs için süsler
Etraf dağlık, çevre hisar
Dağ arası Beypazarı

Bahçe, bostan, özü bağlık
Yeşil funda orman dağlık
Sana lâyük dostum beylik
Beylerbeyi Beypazarı

Çatak gönül hülyasına
Dalar hakkın deryasına
Camileri Mevlâ'sına
Dolar gider Beypazarı

57. KARA GÜNDE DOSTUMUZ BAŞAK BANKASI²¹⁰

Kırmızı başaklar girer ambara
Tasarruf öğretir önce kumbara
Anayı o verir, bırakır kâra
Kara gün dostumuz Başak Bankası

İlk uğrağın olur hemence kasa
Muhtaç etmez seni çektirmez tasa
Vadeleri uzun, değıldir kısa
Köy derdini anlar Başak Bankası

²¹⁰ Bu şiir âşığın kitabında *Ziraat Bankası* başlıklıldır (Çatak, 1974: 32). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 171).

Hizmetleri büyük cennet yurduna
Ortak olur kara günde derdine
Tefeciyi kovar, takmaz ardına
Ata yadigârı Başak Bankası

Kıtlığı o önler, bolluk getirir,
Mahsulünde türlü nimet bitirir
Bir tohum ektirir kırka yetirir
Verir tohum, gübre Başak Bankası

Yurdun hazinesi, gelir kaynağı
O yedirir sana balı, kaymağı
Doldurur bakracı, tası, çanağı
Cins damızlık verir Başak Bankası

Âşık Çatak ortak olur derdine
Hizmetleri büyük koşar derdine
Ellini yükseltir beş yüze, bine
Yetişir darında Başak Bankası

58. TEMEL TAŞIM HALK BANKASI²¹¹

Güzel yapı, açık kapı
Kısacası edek methi
Vatandaşa hep hizmeti
Temel taşım Halk Bankası

Modern hesap türüne
Dokuz ekler ver birine
Tasa çekme sen yarına
Tahvil verir Halk Bankası

---

²¹¹ Bu şiir âşığın kitabında *Halk Bankası* başlıklıdır (Çatak, 1974: 29). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 172).

İsmi güzel, halkın malı
O yedirir yağı, balı
Odana serdirir halı
Moderindir Halk Bankası

Yalınız sen yatırım yap
Ön kayıta numara kap
Makineler yapar hesap
Sermayedar Halk Bankası

Sene nedir, gelir geçer
Para mala kıymet biçer
Kayıt, hesap, faiz çeker
Tasarrufa Halk Bankası

Çatak düşmez mudî dara
Gönül katlan desen zora
Yanacağıın zaman nâra
El uzatır Halk Bankası

59. BEKLER BİZİ İŞ BANKASI²¹²

Dizilelim sıra sıra
Her çekişte bize kura
Şansına al, yüz bin lira
Bekler bizi İş Bankası

Durma, hemen hesap açtır
Para, faiz sorma kaçtır
Tasarrufa kıymet biçtir
Emniyetli İş Bankası

---

²¹² Bu şiir âşığın şiir kitabında *İş Bankası* başlıklıdır (Çatak, 1974: 30-31). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 172-173).

Yüzde dokuz senede kâr
Bundan iyi daha ne var
İmkânımız olursa dar
El uzatır İş Bankası.

Para girerse kasaya
Lüzum kalmaz hiç tasaya
Üç buçuk kâr, gün kısaya
Peşin öder İş Bankası

Okul, hizmet, bol çalışma
İktisada kor yarışma
Biriktirme hem alışma
Eğitimci İş Bankası

Vatandaşa açık kapı
Tasarrufun yapar yapı
Çıksa yangın esse tipi
Korur onu İş Bankası

Âşık Çatak para derdi
Yurdumuza hizmet verdi
Yalan değil herkes gördü
Hazinemiz İş Bankası

60. EMRİ HAK'TAN TAAM SEÇİLMİŞ MANTI²¹³

Dinlen dostlar bir mantının methini
Emri Hak'tan taam seçilmiş mantı
Gez ara bul süt danası etini
Nice davetlerde içilmiş mantı

---

²¹³ Bu şiir *Mantı Destanı* başlıklıdır (Tatar, 1996: 43-44).

Kunduraya yumurtalar kırılır
Geniş kabda emek verip yağrulur
Bezi olur oklavaya sarılır
Zarif elle yufka açılmış mantı

Yufka hemen bir tahtaya serilir
Kare kare sıra kesmeye gelir
Mahir olan onu kesmeyi bilir
Kıyma döşsemeye geçilmiş mantı

Usta eller sıkma yapar dürülür
Beş on dakika dinlenmeye verilir
Olanca navale gelir derilir
Kaynar suya yavaş saçılmış mantı

Pişme kıvamına tamam gelince
Tenceden tabaklara bölünce
Sarımsak döğülür kayet iyice
Yoğurt, salça kıymet biçilmiş mantı

Karabiber, sumak tuzu ekilir
Süslenir tabakla sofraya gelir
Mantıdan anlayan lezzetin bilir
Hüsnü afiyetle içilmiş mantı

Mantıyı yeyince bil su içilmez
Mübarek tahama kıymet biçilmez
Bal kaymak gelse de ondan geçilmez
Yemeklerde başta seçilmiş mantı

Kayseri Mantısı dilde dolaşır
Düğün, bayram her davete ulaşır

Üçünü, beşini bir kaşık taşır
Yemeklere başkan seçilmiş mantı

Kıymalı, peynirli nice türü var
Yemekler yanında başta yeri var
Havva ana gibi usta piri var
Sanmayın görünce kaçılmış mantı

Türlü yemek bir masaya derilse
Jüri teşkil olsa karar verilse
Şansıma gereken ödev gelirse
Kıymetin çok ağır ölçülmüş mantı

Âşık Çatak mantı eyledi methin
Vezine vurulsa ağır kıymetin
Yemeklere çeşni adın şöhretin
Diyardan diyara uçulmuş mantı

61. DİLİNDEN DÜŞÜRME YÜCE MEVLÂ'YI²¹⁴

Yataktan kalkınca besmele diyin
Önce de gömleğin sağ kolun giyin
Hakk'a şükür eyle günde üç öğün
Dilinden düşürme yüce Mevlâ'yı

Kapıdan çıkarken diyin bismillah
Hayıra iletir her işi Allah
Gazel yaprak gibi dökülür günah
Ezber et daima hece Mevlâ'yı

Her yemek bitimi deyelim şükür

²¹⁴ Bu şiir âşığın kitabında *Mevla'yı* başlıklıdır (Çatak, 1985: 53). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 173-174).

Rabbi rıza için edelim zikir
Tanrı emaneti kuluna fikir
Hayaline getir gece Mevlâ'yı

Âşık Çatak geçti ömrünce serden
Arif olan anlar hikmeti sırdan
Sevdiği Resulü yarattı nurdan
Size arz edeyim nice Mevlâ'yı

62. GÖNLÜMDE BULDUM MEVLÂ'YI²¹⁵

Ben aşkını duya duya
Düştüm yollarına yaya
Ömür bitti saya saya
Gönlümde buldum Mevlâ'yı

Kirâm yazmış alın yazım
Seni söyler hep avazım
Sanadır olan niyazım
Gönlümde buldum Mevlâ'yı

Şu âlemin kadirisin
Hak rızanın adilisin
Yerin göğün sadirisin
Gönlümde buldum Mevlâ'yı

Görünür hikmetin ayan
Acizim hangisin sayan
Birliğini söyler Kur'an
Gönlümde buldum Mevlâ'yı

---

²¹⁵ Gülşinar Dergisi'nde *Gönlümde Buldum Mevlâ'yı* başlığıyla yer almaktadır (1989, S.159, s.25).

Lütfun ile verdin aklı
Yaratıktan insan farklı
Aşikârdır yoktur saklı
Gönlümde buldum Mevlâ'yı

Görün diye göz vermişsin
Edep, hayâ yüz vermişsin
Dayanmaya öz vermişsin
Gönlümde buldum Mevlâ'yı

Yıllarca seni aradım
Kul oldum neye yaradım
İman Kur'an ver muradım
Gönlümde buldum Mevlâ'yı

Hayır veren elim ile
Rabbi söyler dilim ile
Bin bir hikmet ilim ile
Gönlümde buldum Mevlâ'yı

Nerde ansam buldum orda
Ahir nefer koyma darda
Seyyah olup gezdim turda
Gönlümde buldum Mevlâ'yı

Âşık Çatak avareyim
Acı bana bir çariyim
Dertli gezen seyyareyim
Gönlümde buldum Mevlâ'yı

63. GÜL GÜLİSTAN GÖR BURSA'YI²¹⁶

Yeşil, sarı, al, turuncu
İçim güler hep görüncü
Dalı meyva bürüyüncü
Gül gülistan gör Bursa'yı

Yüz altmış üç minaresi
Şafak vakti, ezan sesi
Yıldırım'ın dev türbesi
Eder temsil, gör Bursa'yı

Muradiye, han yatağı
Sarayları, Şah otağı
Sivrileşir Uludağ'ı
Dört mevsimde gör Bursa'yı

Burada yatan padişahlar
Haşır neşir olmuş taklar
İçi dışı yeşil parklar
Cennet süsü, gör Bursa'yı

Uludağ'da parlar karı
Şeftalisi biter narı
Ayvaları kokar, sarı
Bahar yazda, gör Bursa'yı

Şaheseri Ulu Cami
İnsanları Hakk'a gani
Ulu hakan, hanlar hanı
Turist yeri, gör Bursa'yı

²¹⁶ Bu şiir âşîğın kitabında *Gör Bursa'yı* başlıklıdır (Çatak, 1974: 33-34). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 175-176).

Dağdan dağa teleferik
Elma, armut, yeter erik
Uzun yıllar sürdürü beylik
Osmanlıya sor Bursa'yı

Kaynar suyu, hamamı hoş
Derde deva diyerek koş
Sanmayın ki Bursa'yı boş
Evliyadan sor Bursa'yı

Âşık Çatak misal verdi
Gezip için dışın gördü
Güzelliği, Mevlâ verdi
Yeşil atlas, gör Bursa'yı

64. GELMEZ BİR CAN YUNUS GİBİ²¹⁷

Allah Allah diye gezer
Hak'tan hakikatı sezer
Sabrı ile nefsin ezer
Gelmez bir can Yunus gibi

İçip badesini kandı
Dumansız ateşe yandı
Daim Mevla'ya inandı
Gelmez bir can Yunus gibi

Aşk sevgisi doldu taşı
Hu dedikçe gönlü coştı
Yalınayak Rabb'a koştu

---

²¹⁷ Bu şiir *Yunus Gibi* başlıklıdır (Nasrattınoğlu, 1981: 65-66). Âşık Ali Çatak, 13 Şubat 1995 tarihinde, aynı zamanda âşık da olan ve Aydın'da ikamet eden araştırmacı yazar Abdulkadir Güler'e yazdığı mektupta bu şiirden bahsetmektedir. Söz konusu şiirin Eskişehir'de düzenlenen 3. Yunus Emre Şenlikleri'nde "üçüncülük derecesi" kazandığını belirtmektedir.

Gelmez bir can Yunus gibi

Sadıkların odur piri
Gönüllerde büyük yeri
Hak yolunun gerçek eri
Gelmez bir can Yunus gibi

Ondaki dil gayet sade
Öztürkçe bütün ifade
Tasavvuf ilmi ziyade
Gelmez bir can Yunus gibi

Hüda'nın ateşi sönmez
Akar göz yaşları dinmez
Kendi fani ismi ölmez
Gelmez bir can Yunus gibi

Yunus Türkçe'nin arısı
Yok onda Arap Farisî
O dünyanın sevgilisi
Gelmez bir can Yunus gibi

Hep âşıklar dedi bana
İnsanlığa harcar çaba
Derviş Yunus der merhaba
Gelmez bir can Yunus gibi

Düştü aşkın deryasına
Kavuştu o Mevla'sına
Şu gönlümün cilasına
Gelmez bir can Yunus gibi

Âşık Çatak al cevheri
Aşk ateşi yaksın seri
Görüşte gözümün ferî
Gelmez bir can Yunus gibi

65. KIRK YATAK DEĞİŞİR EMRE OTELÇİ²¹⁸

Mısırcı mısın sen, yoksa darıcı?
Tabiatımız da sual sorucu
Ormancı mısın, bey yoksa korucu?
Kırk yatak değışir emre otelci

Ne de kibarsınız, çöplük kuzgunu
Nerede büyüdün insan azgını
Neyi beğenmezsin nesil bozgunu
Amma da kibara çattı otelci

Mesleği şoförlük, çalım züppe
Terbiye yoksunu, gurbette sürtme
Zamane iblisi, maskara, fitne
Babayın oğlu mu yoksa otelci?

Boşalmış yerlere dolarcasına
Binamaz namazı kılarcasına
Lafı lak lakıya ularcasına
Tantana, kampana dinler otelci

Çatak yine gönlün çileli doldu
Üç oda aradı, bir oda buldu.
Yedi buçuk ile “Hac“ Ağa” oldu
Hayırsız müşteri beller otelci

²¹⁸ Bu şiir âşığın kitabında *Otelci* başlıklıdır (Çatak, 1974: 46). Erol’un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 177).

66. YAKTI BENİ KÜL EYLEDİ²¹⁹

Candan sevdim daim biri
Âşıkların odur piri
Münezzehdir yoktur yeri
Yaktı beni kül eyledi

Mevlâ'm senden de dileyim
Kapında aciz köleyim
Mecnunum nasıl güleyim
Yaktı nâre kul eyledi

Dertliyim ağlar gezerim
Karalar bağlar gezerim
Gözyaşım çağlar gezerim
Bu aşk beni del eyledi

Gözlerimden yaşlar akar
Bir çare hâlime bakar
Af edici yalvar yakar
Berat verdiği gül eyledi

Âşık Çatak sabır ile
Azab vardır kabir ile
Hakk'a giden tekbir ile
İman Kur'ân gel eyledi

67. KEFEREYE DERSİN VERMEK İSTEDİ²²⁰

Çanakkale yurdun giriş kapusu
Koştu düşmanlar girmek istedi

²¹⁹ Bayram Durbilmez Özel Arşivi'nden alınmıştır. Erol'un çalışmasında da Gül Eyledi başlığıyla yer almaktadır (2016: 177-178).

²²⁰ Bu şiir âşığın kitabında *Çanakkale Şehitlerine* başlıklıdır (Çatak, 1985: 72). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 178-179).

Millete ait tescil tapusu
Kefereye dersin vermek istedi

Millet bütünleşti cepheye koştı
Bak arz dalgalandı gururlar coştı
Süvari kasırğa sanarsın uçtu
Hürriyet aşkına kırmak istedi

Kadın erkek asker verdi el ele
İnsanın akışı benzerdi sele
Destanlar yazdırdı hem Çanakkale
Şehitler şadete ermek istedi

Temelinde yatan kan, kemik diyet
Saraylı susmuştu yok idi devlet
Batıllar dört yandan çevirdi cihet
Böylece Türklüğü yermek istedi

Böylece ülkemiz şerden arındı
Mübarek toprakta mertler barındı
Tarihte Türklüğe zafer göründü
Gelenleri geri sürmek istedi

Âşık Çatak başkumandan gazimiz
Altınla yazıldı tarih mazimiz
Dünyayı titretti vurduk gürzümüz
Haçlıyı putluyu sermek istedik

68. YAPAN HEP EMLAK KREDİ²²¹

Yatırım yap, al kredi
Bloklar ne hoş türedi
Vatandaşa hizmet verdi
Yapan hep Emlak Kredi

Yurda açtı kollarını
Kalkınmanın yollarını
Vatandaşın hâllerini
Soran hep Emlak Kredi

Ucuz mesken, uzun vade
Aşikârdır bu ifade
Koşar sıkıldığıın yerde
Gelen hep Emlak Kredi

Ona olak biz yardımcı
Artsın onun büyük gücü
Mudilikten etmen rücû
Bekleyen Emlak Kredi

Âşık Çatak yatırım yap
Koşuver de sırayı kap
Banka gibi kazan ahbap
Ev verir Emlak Kredi

69. SAVAŞLARIN KURDU, YAMANI GELDİ²²²

Vurmak için ordu hazır, kararlı
Aklını başına tez devşir Bulgar

²²¹ Bu şiir âşığın kitabında *T. Emlak Kredi Bankası* başlıklıdır (Çatak, 1974: 47). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 179).

²²² Bayram Durbilmez Özel Arşivi'nden alınan *Koçaklama* başlıklı şiirdir. Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 180).

Bu işte çıkacak sensin zararlı
Savaşların kurdu, yamanı geldi

Türk'e şan, şereftir yiğitçe ölüm
Perde arkasında çevirme filim
Pelevne marşını çaldırdı neslim
Soysuzlara ölüm zamanı geldi

Körpe yavrulara verilmez ceza
Göstermezsen eğer ahid'e rıza
Mehter marşı ile çınlarsa feza
Leşini sermenin, harmanı geldi.

Rezil oldun Pala, dünyaya karşı
Keseriz Türklere yan bakan başı
Sofya'da çalmaya İstiklâl Marşı
Yüce milletimin fermanı geldi

Âşık Çatak der ki, için yanyor
Dinsiz gâvur bizi uyur sanıyor
Soydaşım tutuklu, için yanyor
Kefereye ölüm kırmanı geldi

70. BAHÇELERİ SAVRUM ÇİÇEK GÜL ŞİMDİ²²³

Bahar geldi şimdi, canım sılada
Dereleri köpük köpük sel şimdi
Gönül arzu eder, olmak orada
Bahçeleri savrum çiçek gül şimdi

Bütün canlı akın etti otağa

---

²²³ Bu şiir âşığın kitabında *Sılada Bahar* başlıklıdır (Çatak, 1985: 25-26). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 180-181).

Zümrüt çayır örtü oldu toprağa
Sular doldu bağı yanık çatlağa
Yeşil, sarı, alı, moru bol şimdi

Erciyes'in namlı karı eridi
Türkmenleri göçü çekip yürüdü
Yaylaları lâle, sümbül bürüdü
Çimen, çiğdem, kekik kokar ful şimdi

Neşe verir canım Tekir yaylası
Tabiata ender gelmiş böylesi
Kuzusuna bak mor koyun cilvesi
Erciyes'e duman, duvak tül şimdi

Yeşil yaprak, çiçek, çağla dalların
Bülbüle meskendir gonca güllerin
Nisan ayı coşkun akar sellerin
Sultan sazı dalga dalga göl şimdi

Rüzgâr eser ceviz dalı sallanır
Selvi kavak rüzgâr ile hâllanır
Bağın bahçen yarga yarga bellendir
Omuz taşır kazma, kürek, bel şimdi.

Elvan çiçek reha kokar kırında
Nice hikmet vardır Hakk'ın sırrında
Köylüm arpa, bostan eker durumda
İştah çeker yemlik, ekmek, bal şimdi.

Hasretliğin yaktı yine içimi
Huda vermiş cennet gibi biçimi
Hemşehriler arı gibi geçimi

Ekim, dikim, mevsim zaman hâl şimdi.

Yollara düşerler erken sabahla
Eker sebze, pezik, domates, bakla
Çok bahar geçirdin Âşık Çatakla
Pilav, ayran, yeşil soğan bol şimdi

71. FİKRİ NEDİR BİLİNMEZ Kİ²²⁴

Seherinden öter kuşlar
Fikri nedir bilinmez ki
Allah diye zikre başlar
Gözyaşları silinmez ki

Dal üstüne yuva yapar
O da Yaradan'a tapar
Tüledikçe telek atar
Gizli sırlar görünmez ki

Kışın göçer yazın gelir
Sevişmeyi aşkı bilir
Kimi yaşar, kimi ölür
Ona deva verilmez ki

Ağaçların odur süsü
Neşe verir güzel sesi
Öttükçe artar neşesi
Takdir Hakk'tan, bilinmez ki

Âşık Çatak serden geçer
Rızık için durmaz uçar

---

²²⁴Gülpınar Dergisi'nde *Öter Kuşlar* başlığıyla yer almaktadır (1995, S.227, s.26). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 182).

Aşkın çeşmesinden içer
Bin bir renktir seçilmez ki

72. EVVEL ALLAH DİRDİ MUHAMMED ALİ²²⁵

Yine de namıdır rinklerin kurdu
Haçlının, putlunun putunu kırdı
Sink'le alay etti, sağından vurdu
Evvel Allah derdi Muhammed Ali

Müslüman ruhuyla murada erdi
Ya Allah diyerek hasmına girdi
Şu koca dünyayı yerlere serdi
Dilde destan girdi Muhammed Ali

Var iken sende bu sarsılmaz iman
Hakk'ı hakikatten yapılmış kalan
Bu fâni âlemde payidar olan
Boksa esas pirdi Muhammed Ali

Müslüman âleme verdiği şuur
Gönülde parlayan ilahi bir nur
İsmiyin aşkına kefereye vur
Nicesini serdi Muhammed Ali

Âşık Çatak senin ismin adaşın
Duacı Müminler ağrılmaz başın
Seyrine hayranım çetin savaşın
Son zirveye erdi Muhammed Ali

---

²²⁵ Bu şiir âşığın kitabında *Muhammed Ali* başlıklıdır (Çatak, 1985: 70). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 182-183).

73. ZÜĞÜRTLÜK ÇALDIRIR BİZE ZAM TELİ²²⁶

Yoksulluk milleti kırar geçirir
Muhannet insana zehir içirir
Namert köprüsünden dahi geçilir
Züğürtlük çaldırır bize zam teli

Kara zeytin vermez oldu selâmı
Hayıra yorulmaz Allah kelâmı
Ete hasiretlik, peynir çile mi?
Yağsızlık çaldırır bana zam teli

Bugünün fiyatı yarını tutmaz
Kurudu tencerem, ocağım tütmez
Sefil yaşantıya ömür de yetmez
Fakirlik çaldırır bana zam teli

Kanaat kalmadı, bereket gitti
Her gelen fiyata bir kalem dürttü
Sorumsuz fiyatlar canıma yetti
Her gün başka hava çalar zam teli.

Vita selâm vermez, “Sana” baş tutar
Günden güne dertler çoğalır, artar
Sahip gönder Rabbim, bizleri kurtar!
Yalanı dolanı çalar zam teli.

Kuşanırdık Acem, Gürün şalını
Beğenmezdik petek oğul balını
Ganimet ederdi dünya malını
Cömert eller nerde, görmem zam teli

²²⁶ Bu şiir âşîğın kitabında *Zam Teli* başlıklıdır (Çatak, 1974: 49-50). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 183-184).

Acı pastırmanın, fiyatını sorma
Tulumu, kaşarı hayıra yorma
Bir zaman develer sıçarken hurma
Fukara çökellik bulmaz, zam teli

Âşık Çatak yoksa kesen mi delik
Kıymetten düşeli kuruş, metelik
İki yüz elliye kundura terlik
Dükkânlara sokmaz bizi zam teli

74. BAĞIN, DAĞIN, OVAN YEŞİL DEVELİ²²⁷

Uzaktan bir yakın görünüşün var
Tabiata örnek sürünüşün var
Zümrüttenmiş gibi bürünüşün var
Bağın, dağın, ovan yeşil Develi

Ne hoş Güzelce'nin Dimrit karası
Bir tuhaf kokulu çakıl arası
Gonca gonca, yonca, tahtalarası
Çimene karışmış gülün Develi

Elbiz'in suyu hoş, berrak içilir
Sanarsın ki şeffaf, inci seçilir
Baharında yaylasına göçülür
Dertlere devadır suyun Develi

Andırır üzümün, balı, şekeri
Gezince görürsün Kelpin, Özleri
İkiz değirmeni, kağrı tekeri
Bülbül deresinde gülün Develi

²²⁷ Bu şiir âşığın kitabında *Develi* başlıklıdır (Çatak, 1974: 42- 43). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 184-186).

Hocapınarında Develi Dağı
Çayıçı, Gölemen, Kapılıbağı
Geçti gençliğimin burada çağı
Eser Erciyes'ten yelin Develi

Yazıbağı, Soma, Bileç, Özüne
Halı serdin, çayır ile düzüne
Bahçeleri güler sanki yüzüme
Açılır baharda gülün Develi

Kayısı, erikle, ceviz dalları
Gireboğlu örter bütün yolları
Bahçesinde açar susam gülleri
Tabiat güzeli ilin Develi

Gençlerin hep arı gibi çalışır
Makinalar gibi durmaz yarışır
Vatandaşın sever candan tanışır
Vatanıma aksın kanım Develi

Gençlerin serini sineme katar
Dev Ali, Seyranî bağrında yatar
İncili'n cihana fen, ilim satar
Âlimler yatağı ilin Develi

Tezgâhında kızlar halı dokurlar
Genci, ihtiyarı yazar, okurlar
Ticaret yolunda mekik dokurlar
Panayır pazardır bilin Develi

Keyişin havuzu, Elbiz'in suyu
Dağ ile çevrilmiş, yeşildir kıyı

Görünür ovada Sindel'in köyü
Bunun için derler "Yeşil Develi"

Ovada görürsün Sultan Sazını
Yüzdürür suyunda ördek, kazını
Alırsın gölünden billur tuzunu
Bir deniz misali gölün Develi

Âşık Çatak der ki sözlerim hoştur
Bu dünya efsane sonun da boştur
Gözlerin huri yiğidin koçtur,
Bir tarih misali yaşın Develi

75. ARAMIZDAN GÖÇTÜ GİTTİ ÖZTELLİ²²⁸

Adım adım köyü, kenti dolaştı
Folklorun son zirvesine ulaştı
Bir aşkı sevdıyla sel olup taşı
Aramızdan göçtü gitti Öztelli

Silifke, Mersin'de, baksan Konya'da
Karşıma çıkardı hemen orada
Bu yolda ermişti bütün murada
Kültüre çok hizmet etti Öztelli

Bir seminer duysa olurdu posta
Baksan İstanbul'da, görürsün Kars'ta
Hâl hatır sorardı, yârana dosta
Harcadı ömürden bitti Öztelli

Gönlünü kaptırdı cönklere verdi

---

²²⁸ Bu şiir âşığın kitabında *Göçtü Gitti Öztelli* başlıklıdır (Çatak, 1985: 76). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 186).

Meçhul âşıkları topladı derdi
Bak aşkı sevdanın sırrına erdi
Sonunda kemale yetti Öztelli

Ömür boyu çekti bu yolda zahmet
Üstada ederiz daima hürmet
Âşık Çatak diler Mevlâ'dan rahmet
Sevdiği toprağa yattı Öztelli

76. ÇİLELİ GÖNLÜMÜ SORABİLİN Mİ?²²⁹

Erzurum, yaylanda sürün yayılır
Dam başında güzel kızlar sayılır
Dadaşların demli çaya bayılır
Çileli gönlümü sorabilin mi?

Derelerin çağlar içinde balık
Tahkimat erata hiç vermez soluk
Cennet çeşmesinden çağlıyan oluk
Dertliyim derdimden bilebilin mi?

Kargapazar dağı ey Palandöken
Sen oldun dişimi çürütüp söken
Büktün belimi de daha genciken
Soldurdun rengimi görebilin mi?

Hastayım gönülden, yattım çimene
Felek hançerini vurdu sineme
Bir mektup gönderdim garip anneme
Tez zamanda bana gelebilin mi?

---

²²⁹ Bu şiir âşığın kitabında *Bilin mi?* başlıklıdır (Çatak, 1974: 37). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 187).

Bir mektup getirdi aniden posta
İçinde yazıyor annen de hasta
Kader güldürmedi bıraktı yasta
Sen yerimde olsan güle bilin mi?

Âşık Çatak başa geleni çeken
Askersin, derdini kimlere döken
Elden bir şey gelmez içini çeken
Ecel can istiyor verebilir mi?

77.1. BİLESİN ÂŞIK MAHRUMÎ²³⁰

Ben kimseye darılmadım
Bilesin Âşık Mahrumî
Mala, mülke sarılmadım
Bilesin Âşık Mahrumî

Dertli görsem ulaşırım
Deva için dolaşırım
Zalimlere bulaşırım
Bilesin Âşık Mahrumî

Çoğunun elinden tuttum
Seni elimde büyüttüm
Olanları hep unuttum
Bilesin Âşık Mahrumî

Kimse gelmiyor yanıma
Tak etti artık canıma
Dokunuyor çok kanıma
Bilesin Âşık Mahrumî

---

²³⁰ Âşık bu şiiri, Âşık Mahrumî için 30.07.1995'te söylemiş / yazmıştır. Şiir, Bayram Durbilmez Özel Arşivi'nden alınmıştır. Erol'un çalışmasında da Âşık Mahrumî başlığıyla yer almaktadır (2016: 188).

Sen de olsa kızar idin
Sitem sözler yazar idin
Dostluğunu bozar idin
Bilesin Âşık Mahrumî

Sakla sırrımı serinde
Herkes sağ olsun yerinde
Çatak der yaram derinde
Bilesin Âşık Mahrumî

77.2. BİLESİN ÂŞIK MAHRUMÎ²³¹

Ben kimseye darılmadım
Bilesin Âşık Mahrumî
Yalnız sana kırılmadım
Bilesin Âşık Mahrumî

Dertli görsem ulaşırım
Deva için dolaşırım
İnsan sevgisi taşırım
Çilesin Âşık Mahrumî

İki müdür çevre yanım
Senden daha sikkın canım
Yanımızda iki hanım
Gülesin Âşık Mahrumî

Çektik bunca uzun yolu
Not almadın Türkmenoğlu
İsmet denen soyka malı
Kesegin Âşık Mahrumî

---

²³¹ Bayram Durbilmez Özel Arşivi'nden alınan *Âşık Mahrumî* adlı şiiirdir. Erol'un çalışmasında da *Âşık Mahrumî* başlığıyla yer almaktadır (2016: 189).

Acemilik var serinde
Olsan kızardın yerimde
Çatak der yaram derinde
Gelesin Âşık Mahrumî

78. TEŞEKKÜR EDERİM ÂŞIK MAHRUMÎ²³²

Sen benim şahsıma şiir yazmışsın
Teşekkür ederim âşık Mahrumî
Yaylayı, dağları bir bir gezmişsin
Olmuşsun ufukta ışık Mahrumî

Hasta düştüm nice yuttum ben hapı
Deva için gezdim çaldım çok kapı
Seyranî mezarı bana son kapı
Olmuşum Mevlâ'ya maşuk Mahrumî

Dertten derde soktu felek başımı
Çektirdim sonunda bütün dişimi
Huzurlu yemedim bir gün aşımı
Çünkü bulamadım kaşık Mahrumî

Ali Çatak geçti ömrümün çağı
Meyve vermez oldu gönlümün bağı
Çepe çevre sardı kaderin ağı
Oldu derler bana keşik Mahrumî

79. BÖYLE GÜZEL SEVİLMEZ Mİ?²³³

Süzer elâ gözün süzer
Şirin yüzü gönlüm üzer

²³² Bayram Durbilmez Özel Arşivi'nden alınan *Âşık Mahrumî* adlı şiirdir. Erol'un çalışmasında da *Âşık Mahrumî* başlığıyla yer almaktadır (2016: 189-190).

²³³ Gülpınar Dergisi'nde *Verilmez mi?* başlığıyla yer almaktadır (1994, S.219, s.21). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 190-191).

Sanki hûri olmuş gezer
Böyle güzel sevilmez mi?

Sürme çekmiş kaşa göze
Başladı mı bir de söze
Ateş düşer baksam öze
Âşık hâli bilinmez mi?

Salınışı eda okur
Gönlüme sevgiler dokur
Dil coşa geldikçe şakır
Neşe verir gülünmez mi?

Salındıkça sevgi saçar
Beni aşka etti düçar
Güldükçe gülleri açar
Gonca gülü derilmez mi?

Âşık Çatak parelendi
Yâr elinden yarelendi
İmkân diye çarelendi
Bize ruhsat verilmez mi?

80. DAİMA HAKLIYI TUTAN SEYRANÎ²³⁴

Şairler, âşıklar bütün yazarlar
Daima haklıyı tutan Seyranî
Seyranî üstüne döndü nazarlar
İlim deryasına batan Seyranî

Sözleri nasihat nefisi islah

---

²³⁴ Bu şiir Kültür Bakanlığı arşivinde *Seyranî* başlıklıdır (N.E.96.0008: 70).

Gönlünde dilinde Hazret-i Allah
Hak demini sunmuş pîri bir kadeh
Hicivle haksıza çatan Seyranî

Hak yolunda açmış erlik savaşı
Taşlamış korkmadan devlette başı
Dertten derde girmiş çileli başa
Tozu dumanlara katan Seyranî

Aşkî muhabbette Mevla'yı sezmiş
İlimle uğraşmış hikmetin yazmış
Haleb'i Bağdat'ı Şam ilin gezmiş,
Ah demiş ille de vatan Seyranî

Gam almış dünyadan mücevher satmış
Doğruluktan yana haksıza çatmış
Kemlerin gözüne laf okun çatmış
Zulmete gülleyi atan Seyranî

Çatal yürekli o yıkılmaz kale
Düşmüş sevda ile perişan hale
Hakk'ı rıza için vurdukça tele
Tasavvuf ilmîni yutan Seyranî

Ermişler, veliler uğrağı olmuş
Bulunca kırkları çırağı olmuş
Develi en sonu durağı olmuş
Bağrımızda gâni yatan Seyranî

Âşık Çatak sana desinler deli
Yoluna düştüğün seçkin bir veli
Hak verdi ilhamı uzattı eli

Bana dertlerini satan Seyranî

81. HAKSIZ ZALİME KIZAN SEYRANÎ²³⁵

Babası hocadır kendisi âlim

Haksıza zalime kızan Seyranî

Fakire dost olmuş yerdiği zalim

Ağır taşlamalar yazan Seyranî

Andıkça Mevla'yı kaynamış coşmuş

Düşmüş yollarına Hak demiş koşmuş

Sabri ile nice engeller aşmış

Şu devri âlemi gezen Seyranî

Camikebir'dedir Oruza Sokak

Camide pirleri bulmuş bir şafak

Ermişlik halini bilmemiş salak

Kemlerin zemmini sezen Seyranî

Sadık müminlere vermiş selamı

Söyleyip yazdığı Allah kelamı

İyiden doğrudan yana meramı

Cemiyete örnek düzen Seyranî

Haklıyı savunmuş zalime çatmış

Haksızın gözüne ok olup batmış,

Olanca taşları eğriye atmış

Kâmiller gönlünde yüzen Seyranî

Sabır kalesine kavi yaslanmış

Huda'nın emrini candan üslenmiş

---

²³⁵ Bu şiir Kültür Bakanlığı arşivinde *Seyranî* başlıklıdır (N.E.96.0008: 67).

Bugüne yarına dünden seslenmiş
Dünyanın kahrından bezen Seyranî

Âşık Çatak destur aldı pirinden
İlhamı coşkusu geldi Kerim'den
Aşk ateşi çıkmaz oldu serimden
Deli edip beni tüzen Seyranî

82. DEMİŞ MİSKİN YATMA UYAN SEYRANÎ²³⁶

Seyranî gözünde dünya karışık
Demiş miskin yatma uyan Seyranî
Kimseye kini yok âlem barışık
Gelmeden gelişi diyen Seyranî

Doğruları sevmiş zalimi yermiş
Hak'tan ne aldıysa bizlere vermiş
Kendi Hakk'a âşık sevilen derviş
Kötünün semtinden tüyen Seyranî

İstememiş köşkü sarayı tacı
Kendini bilmeze söylemiş acı
Düşünmüş yoksulu, düşkünü açı
Çile hırkasını giyen Seyranî

Âşık Çatak onu düşünde gördü
Olanca müşkülü hayıra yordu
Hikmeti kudüret halini sordu
Kırklar sofrasından yeyen Seyranî

---

²³⁶ Bu şiir Kültür Bakanlığı arşivinde *Seyranî* başlıklıdır (N.E.96.0008: 71).

83. PİR ELİNDEN BADE İÇEN SEYRANÎ²³⁷

Bin sekiz yüz yılı dünyaya gelmiş
Pîr elinden bade içen Seyranî
Ledün'ü okumuş Hakk'ı bir bilmiş
Düşünüp kendinden geçen Seyranî

Cahiller ermemiş onun sırrına
Cemali boyanmış aşkın nuruna
Şükretmiş daima yokta varına
Hikmetten ilimi seçen Seyranî

Hiç değer vermemiş köşke saraya
Merhem olmuş gerekince yaraya
Karışmamış elle aka karaya
İnsanlığa değer biçen Seyranî

Kimi deli demiş kimisi veli
Başında estirmiş sevdanın yeli
Haksıza, zalime yergidir dili
Kötülüğe savaş açan Seyranî

Riyakâr, fitneye durmadan çatmış
Eğrinin gözüne ok olup batmış
Estirdikçe tozu dumana katmış
Kötüler semtinden kaçan Seyranî

Tanzimat devrine o çıkmış karşı
Yumup gözlerini bakmamış şaşı
Batı hile ile sokarken aşî
Sultan Mecid Han'a çatan Seyranî

²³⁷ Bu şiir Kültür Bakanlığı arşivinde Seyranî başlıklıdır (N.E.96.0008: 69).

Balkanı Haleb'i Bağdad'ı gezmiş
Mevla'yı aramış kendinde sezmiş
Nefsini çığnamış iyice ezmiş
Söylenir dillerde haçan Seyranî

Âşık Çatak oldu gönüllü eri
Uğruna harcadı olanca seri
Mümkün mü doldurmak açıktır yeri
Faniden bekaya göçen Seyranî

84. DEVASIZ DERTLERİ ÇEKTİKTEN KERİ²³⁸

Hasta olduğumu bir kul bilmesin
Devasız dertleri çektikten kerî
En yakınım ziyarete gelmesin
Ben takdire boyun büktükten kerî

Serom, iğne vurur peşine tablet
Ölüme dayanır sonum akibet
Selâmı, sabahı kesti bütün fert
Sineme dertleri çektikten kerî

Mevlâ'dan gelene şükür ederim
Kara yazmış levh-i kalem kaderim
Dünya benim olsa malı n'ederim
İçime acılar çöktükten kerî

Doktor da osandı bana bakmaya
Göz pınarı coşar oldu akmaya
Öğrenci hemşire iğne sokmaya
Yağlı iğne içe döktükten kerî

²³⁸ Gülşınar Dergisi'nde *Kerî* başlığıyla yer almaktadır (1991, S.178, s.27). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla mevcuttur (2016: 191).

Âşık Çatak bahtın doğuŖtan kara
Yokluğun elinde oldum maskara
Ŗimdiki zümrenin aklı hep para
Canı tenden ölüm söktükten kerı

85. BUNU VEREN GÜL BAHÇESİ²³⁹

Çiçeklerden başka kokar
Bülbülü sevdaya kokar
Kızlar yakasına takar
Bunu veren gül bahçesi

Arı koŖar gül dalına
Koku katar öz balına
Açar seherin yoluna
Ömür verir gül bahçesi

Çiçeklerle yarışı var
Beyazı var sarısı var
Konca konca sarısı var
AŖka gelir gül bahçesi

Dudak yanak rengin almıŖ
Gül bülbüle bozuk çalmıŖ
Sevgiliyi orda bulmuŖ
Düğün bayram gül bahçesi

Esans olur gülsü kokar
Bülbülü gül nâre yakar
Suyu zezem gibi akar
Derde deva gül bahçesi

---

²³⁹ Bu Ŗiir âŖığın iki Ŗiir kitaplarında da *Gül Bahçesi* başlıklıdır (Çatak, 1974: 48; Çatak, 1985: 14). Erol'un çalıŖmasında da aynı başlıkla mevcuttur (2016: 191-192).

Âşık Çatak verdi karar
Bülbülsüz gül neye yarar
Aşk fazlası ömre zarar
Bülbülündür gül bahçesi

86. VAR MI ACEP BEN GİBİSİ?²⁴⁰

Sitem ettin süründürdün
Cemâlini göründürdün
Geri çektin yerindirdin
Var mı acep ben gibisi?

Nefisime olan sözüm
Işığındır iki gözüm
Nere baksam senin izin
Var mı acep ben gibisi?

Neler neler ettin cana
Baden içtim kana kana
Bir canım var kurban sana
Var mı acep ben gibisi?

İçimde aşkın mayası
Hakk'tır gönülün cilâsı
Mecnun gezdim ben doyası
Var mı acep ben gibisi?

Âşık Çatak derdin beter
Hakk'tan alır halka satar
Zalim görse hemen çatar
Var mı acep ben gibisi?

---

²⁴⁰ Gülşınar Dergisi'nden alınan *Ben Gibisi* başlıklı şiirdir (1991, S.179, s.26). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla mevcuttur (2016: 192-193).

87. KONUŞMAN BENZİYOR BALA SEYRANÎ²⁴¹

Hakk'ın kelâmında aşkın arısı
Konuşman benziyor bala Seyranî
Pîri ile gezmiş Tunus'u, Fas'ı
Mevlâ diye düşmüş yola Seyranî

Haksızlara açmış ahlâk savaşı
Riyakâra vurmuş en büyük taşı
Bu yüzden girmiş dertlere başı
Hiç boyun eğer mi kula Seyranî?

Hayat boyu gezmiş gurbet elinde²⁴²
Teselliyi bulmuş sazın telinde²⁴³
Yanarken ateşe Halep çölünde
Demiş gözyaşınla sula Seyranî

İlmi hikmet destanını yazarken
Dünyayı kurulu görmüş pazarken
Gönül pazarına bakıp gezerken
Bu âlemi satmış pula Seyranî

Kâmiller anlamış onu sözünden
Allah'a bağlanmış kavî özünden
O içine koymuş aşkın közünden
Bu yanışın Hüda bile Seyranî

Âşık Çatak böyle ermiş sırlara
Kavuştu rahmetle girdi nurlara
Öğütler söylemiş gör asırlara²⁴⁴

²⁴¹ Bu şiir âşığın kitabında *Seyranî* başlıklıdır (Çatak, 1985: 82). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla mevcuttur (2016: 193-194).

²⁴² 3a: elinde: ilinde (N.E.96.0008).

²⁴³ 3b: sazın telinde: sabır dilinde (GD)

İsmin bize baki kala Seyranî

88. AÇABİLSEM SEHER VAKTİ²⁴⁵

Hakk gönülün kapısını

Açsa görsem hepisini

Tabiatın örtüsünü

Açabilsem, seher vakti

Mine mine açan çiçek

Yalan değil, bakar gerçek

Düğün, bayram yapar böcek

Çiçek açar seher vakti

Koyun, kuzu otlaklarda

Sular akar yataklarda

Reha kokar topraklarda

Yeller eser seher vakti

Güller açar gonca gonca

Kırlar çayır, üç gül, yonca

Rızık arar kuş, karınca

Kuşlar öter seher vakti

Hazin hazin sular akar

Kırmızı gül başka kokar

Bülbülü gül nare yakar

Bülbül öter seher vakti

Ağaçlar Hak der, sallanır

---

²⁴⁴ 6c: Öğütler söylemiş gör asırlara: Nasihat eylemiş bu asırlara (GD)

²⁴⁵ Bu şiir âşîğın kitabında *Seher Vakti* başlıklıdır (Çatak, 1974: 44-45). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla mevcuttur (2016: 194-196).

Goncalar al al allanır
Çiçekten arı ballanır
Derde deva seher vakti

Baykuş öter acı acı
Su yolunda ana, bacı
İçimdeki bütün sancı
Diner gider seher vakti

Baktım gönle ben kıyası,
Sardım aşkı hem doyası
Mecnun eder aşk mayası
Sardı gülüm seher vakti

Mis kokulu, temiz hava
Diller Hakk'a eder duva
Sardım aşkı doya doya
Yeşil yeşil seher vakti

Çalar aşkın gönül sazı
Geldi bahar, gördük yazı
Hakk emrine gönül razı
Dua, niyaz seher vakti

Çiçek çiçek dil zikirde
Hazır nazır, gökte yerde
Duçar ettin dertten derde
Beni kurtar, seher vakti

Serin serin esen yeller
Bülbül güle, döker diller
Didemden cûş eden seller

Yıkar beni seher vakti

Boyun büktüm ben kapına
Eren bilir Hakk katına
Binebilsem aşk katına
“Hu, Hu” desem seher vakti

Çatak niye yanam nare?
Ruhun hasta, kalbin yare
Gönül katında avare
Koyver gitsin seher vakti

89. GÖNÜL DOSTLARIM HEP SELÂMI KESTİ²⁴⁶

Yaşım geldi yetmişine dayandı
Gönül dostlarım hep selâmı kesti
Kara bahtım çilelere boyandı
Soldu goncalarım sam yeli esti

Aklım ermez hayırına, şerine
Beni koydu dertli Mecnun yerine
Felek hançerini vurdu serime
Ben ölüme çoktan çektim bil resti

Dert tebelleş ayrılmıyor başımdan
Ecel takip eder oldu peşimden
Ayırdı evlâttan, nazlı eşimden
Kündeye düşürüldü dedirdi pesti

Âşık Çatak halin eyledi beyan
Hayat boyu etti ömürden ziyan

---

²⁴⁶ Bayram Durbilmez Özel Arşivi'nden alınan *Hastanede* başlıklı şiirdir. Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla mevcuttur (2016: 196).

Düz yolda yürümez oldu küs kervan
Acı kahir bozdu bizde piresti

90. BİZLERİ ELEME SALDI DA GİTTİ²⁴⁷

Kalbime saplandı ölüm hançeri
Ta canü gönülden andım Hınçer'i
Folklor bilimimin büyük cevheri
Bizleri eleme saldı da gitti

Olanca ömrünü dergiye verdi
Nice ağıt, koşma, destanlar derdi
Türk kültürü büyük hazine derdi
İlâhi bir ölüm aldı da gitti

Severdi insanı halim selimdi
Olanca çabası hizmet, bilimdi
Aşkın bahçesinde açan gülümdü
Güzel kokuları kaldı da gitti

Anadolu sende gelmişti dile
Azim sabır gezi bitmeyen çile
Elet vurdu dosta ani bir sille
Ecel kapısını çaldı da gitti

Âşık Çatak diler Mevlâ'da rahmet
Uzun araştırma çok çekti zahmet
Ahret komşum olsun Mahmud u Ahmet
İhsan Hınçer dehre daldı da gitti

---

²⁴⁷ Bu şiir âşığın kitabında *Gitti* başlığı ile yer alan ve âşığın İhsan Hınçer anısına yazdığı / söylediği şiirdir (Çatak, 1985: 77). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla mevcuttur (2016: 197).

91. HAKK TECELLİ ETTİ GELDİ DE GİTTİ²⁴⁸

İçimizden koptu değerli kalem
Hakk tecelli etti geldi de gitti
Rahmetler okudu her duyan âlem
Tekbir, salat, Muin ebede gitti

Güler yüzü ile tatlı dilinden
İlim irfan yazılırdı elinden
Bencileyin çalar aşkın telinden
Lânet dedi nefse, töbede gitti

Ak saçıyla nurlar doğar yüzünden
Merd idi, kâmildi gerçek sözünde
Allah, millet, vatan aşkı özünde
Çağırıldı Mevlâ'sı nöbede gitti

Elem, keder beni mateme beler
Âşık Çatak gani rahmetler diler
Bu dünyaya gelen boşuna yeler
Genci, ihtiyarı, bebe de gitti

92. GÖNÜL GÜLÜ SOLDU GİTTİ²⁴⁹

Selam sevgi gönül dostu
Biz Elbiz'e serdik postu
Feleğin bize mi kastı
Gönül gülü soldu gitti

Telefonla kardeş arar
Durum nedir diye sorar

²⁴⁸ Bu şiir âşığın kitabında *Gitti* başlığı ile yer alan ve âşığın Muin Feyzioğlu anısına yazdığı şiidir (Çatak, 1985: 74). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla mevcuttur (2016: 197-198).

²⁴⁹ Bu şiir *Gitti* başlıklıdır (Tatar, 1996: 40).

Hasret derdi içim sarar
Gam, kedere saldı gitti

Selam olsun yaran dosta
Geciktirme sakın posta
Beni koyma kara yasta
Kader taşa çaldı gitti

Destan yazdım satır satır
Soram dedim kardeş hatır
Sen yerinde salim otur
Yine gönül daldı gitti

Çile dolu gurbet yolu
Gözümde yaş dolu dolu
Kardeş ağaç bense dalı
Çiçek arı baldı gitti

Acı durum bunu yazdı
Zamane bozuldu, azdı
Âşığı coşturan sazdı
Yaş gözüme doldu gitti

Âşık Çatak yandı pişti
İçime bir ateş düştü
Gönül deryaları coştı
Dalga vurdu, aldı gitti

93. NE HOŞ OLUR ÇOCUK İKEN OKUMAK²⁵⁰

Yirmi dokuz harften, edindim hece

---

²⁵⁰ Bayram Durbilmez Özel Arşivi'nden alınan *Okumak* başlıklı şiirdir. Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla mevcuttur (2016: 198-199).

Gündüz hâyal kurdum, okudum gece
Bütün hatıralar, bende bilmece
Ne hoş olur çocuk iken okumak

Coğrafiya, tarih, öğrendim senden
Sen okuttun bana ilimden, fenden
Aritmetik isbat, yekünü cemden
Ne hoş olur ilim, irfan okumak

Hayata yön veren, sen oldun rehber
İstikbâl sadece seninle muber
Dünyaya getirin sayısız eser
Ne hoş olur a'dan, ze'ye okumak

Ahlâkla imana sen olun temel
Kötüye işlemez, doğrudan emel
Dilinden anlamaz miskinle tenbel
Ne hoş olur kelâm kelâm okumak

Okuyanlar girer ilmin içine
Eserler getirir türlü biçime
Hepisini koysam bütün içime
Ne hoş olur şiir şiir okumak

Âşık Çatak fazla, gidek öteye
İlim, irfan, akıl denen siteye
Dolsa taşsa kentten, ötede köye
Ne hoş olur bende, sende okumak

94. DEVASIZ İLAÇTAN BIKTIRDIN FELEK²⁵¹

Ateşim yakıcı, kalbim atışta
Kalkamam ya Rabbi ben bu yatışta
Eczaneler açık, ilaç satışta
Devasız ilaçtan biktirdin felek

Genç yaşında beni mecalsiz koydun
Anayı, babayı alarak soydun
Maşallah alt ettin, yatağa koydun
Garipten intikam aldın mı felek?

Dosta götür, uzun yollar benimdir
Topraklar karanlık yerim zemindir
Kalbim Habibimden her an emindir
İmanla şahadet eyledim felek

Çok dertler çektimse şükrü kesmedim
Acı poyraz gibi çapkın esmedim
Kadere kızdımsa Hakk'a küsmedim
Kapattın ağzımı, susturdun felek

Kul ölmezmiş derdi serde çekmekle
Gözyaşı bitmezmiş akıp dökmekle
Âşık Çatak boşa boyun bükmekle
Günler geçer ömür geçer ey felek

95. ASRIN İCABINA UYMAMIZ GEREK²⁵²

Faziletli insan olayım dersen
Asrın icabına uymamız gerek

²⁵¹ Bu şiir âşîğın kitabında *Felek* başlıklıdır (Çatak, 1974: 56). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla mevcuttur (2016: 199).

²⁵² Bu şiir âşîğın kitabında *Eğitim* başlıklıdır (Çatak, 1985: 35). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla mevcuttur (2016: 200).

Hakk'ı hakikati bileyim dersin
Tez zamanda eğitime yönelek

Ömrünü geçirme sakın boş yere
İnsanlara fırsat geçer bir kere
Dünyanın seyrinde yaşadın süre
İster çaba gayret eğitim emek

Avare gezersin sorarım niçin
Yaşantıya verir en güzel biçim
Huzuru getirir temizler için
Aynası insanın eğitim demek

Hayata yön verir sağlık değişir
Zekâ, ilim, sanat onda gelişir
Yönelen bilime âlim yetişir
Yediden yetmiş eğitim gerek

Âşık Çatak durma gel harca çaba
Şu fani dünyada kalırsan kaba
En yakının demez sana merhaba
Bilene sihirli eğitim deynek

96. EVEREK²⁵³

Ey Everek Everek
Güzellerin civelek
Ayrılığa sebep ne
Aldım seni severek

Etrafın karlı dağlar

---

²⁵³ Bu şiir âşığın kitabında da aynı başlıkla yer almaktadır (Çatak, 1985: 16). Ayrıca Erol'un çalışmasında da yer almaktadır (2016: 269-270).

Özlerin bahçe bağlar
Senden ayrı düşeli
İçerim bak kan ağlar

Caddeler çarşı Pazar
İnsanın okuryazar
Senin güzelliğine
Görenler eyler nazar

Soğuk suların akar
Gül reyhanın mis kokar
Ben gurbette kaldıkça
Canan yoluma bakar

Sümbül karışmış güle
Naz ederler bülbüle
Sıladan çıktım yola
Yar demez güle güle

Su doldurdum destime
Destan yazdım üstüne
Bizi ayırt etmeye
Şu feleğin kastı ne

Âşık Çatak sitemde
Aşk ateşi var tende
Kan ağladı gözlerim
Yaş kalmadı hiç bende!

97. BAKAN BİZE GÜLSE GEREK²⁵⁴

Büyük küçük sayılmıyor
Çağırsam da duyulmuyor
Gönül zerhoş ayılmıyor
Bakan bize gülse gerek

Arılar bal yapmaz oldu
Kâre helal katmaz oldu
Azan belasını buldu
Kamu bunu bilse gerek

Hasret kaldık kuş sesine
Düştük para hevesine
Çıkarcının bu nesine
Pis nefesine yelse gerek

Ar namus kalmadı yüzde
Mini etek moda bizde
Müslümanlık bizde sözde
Adet töre ölse gerek

Çatak aklın al başına
Şeytanı takma peşine
Tükürür sonra leşine
Hak kulluktan silse gerek

98. IRSİZ DİYEREK²⁵⁵

Seyranî ermiş
Yanık bir derviş
Zalimi yermiş

²⁵⁴ Gülpınar (1996), “Gerek”, S.247, s.27.

²⁵⁵ Bu şiir *Diyerek* başlıklıdır (Tatar, 1996: 27-28).

Irsız diyerek

Hep başa çatmış

Sözleri batmış

Laf okun atmış

Arsız diyerek

Kudretin sezmiş

Riyayı ezmiş

Çalana kızmış

Hırsız diyerek

Mevla'ya tapmış

Ahretin yapmış

Dünyadan kopmuş

Nursuz diyerek

Milletin sevmiş

Hayıra ivmiş

Sözleri gümüş

Pürsüz diyerek

Seyranî birdir

Sözünde erdir

Âşığa pirdir

Kârsiz diyerek

İnce fikirli

Dili zikirli

Hakka şükürlü

Narsız diyerek

Çatak bir gelmiş
Doğruya yelmiş
Rabb'i bir bilmiş
Yarsız diyerek

99. AĞAÇ DİKEK YEŞİL GÖREK²⁵⁶

Ceviz, kayın, meşe, çınar
Gölgesinde yatan anar
Orman olur önler zarar
Ağaç dikek yeşil görek

Gül, ıhlamur, tarçın koku
Kokusundan deva oku
Toprak işle yeşil doku
Ağaç dikek yeşil görek

Yaparız tahta taraba
Tren, gemi, bak araba
Boş kaldığımız sırada
Ağaç dikek yeşil görek

Dik ağacı derde deva
Sevap yazar sana Huda
Canlı alır türlü gıda
Ağaç dikek yeşil görek

Diksem el varlığı yere
O set çeker pise kire
Ondan alır hayat küle
Ağaç dikek yeşil görek

---

²⁵⁶ Bayram Durbilmez Özel Arşivi'nden alınmıştır.

Âşık Çatak yüce Mevlâ
Bilinmez dertlere deva
Emeklerin olmaz heva
Ağaç dikek yeşil görek

100. BALDIR BACAK MODACILIK²⁵⁷

Her ne görse hemen kapar
İyi kötü demez yapar
Âdet, töre demez sapar
Baldır bacak modacılık

Bira, rakı, viski içer
Yeme yerin iyi seçer
Kafa sarhoş, birden geçer
Kepazelik modacılık

Kulüplerde poker oynar
Tenceresi elden kaynar
Darılırsa kalkar oynar
Köçekçilik modacılık

Erkek misin, yoksa karı?
Düşüş atar çifte zarı
Kazancına olur yarı
Kumar oynar modacılık

Giyer otuz iki paça
Cavga, rumba, moda çaça
Bakmaz üçe, beşe, kaça
Müsrif oldu modacılık

---

²⁵⁷ Bu şiir âşığın kitabında *Modacılık* başlıklıdır (Çatak, 1974: 57-58). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla mevcuttur (2016: 201-202).

Geriden bak, kadın tipi
Donkişot mu, yoksa hippî?
Maddiyata olur fitî
Çıkarcılık modacılık.

Maddiyata yaman tapar
Ülfetine çanta kapar
Ayıp desem tufan kopar
Açık, çıplak modacılık

Âşık Çatak yaşın elli
Akıllıya derler delî
Yıktık âdet, örf temeli
Miskin kılık modacılık

101. UZADIKÇA ÖMÜR ZOR İHTİYARLIK²⁵⁸

Saçları ağırır elleri titrer
Uzadıkça ömür zor ihtiyarlık
Dişleri dökülür hep birer birer
Görünmeye başlar hor ihtiyarlık

Göremez olurlar yolu, yokuşu
Yiyemez ekmeği, yutamaz aşu
Gelen çilelere duramaz karşı
Evlâdın eline kor ihtiyarlık

Takatı kesilir, bastona biner
Aklı zâil olur, çocuğa döner
Gözler görmez olur ışığı söner
Olamaz kimseye yâr ihtiyarlık

²⁵⁸ Gülpinar Dergisi'nde *İhtiyarlık Destanı* başlığıyla yer almaktadır (1991, S.180, s.25). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla mevcuttur (2016: 202-204).

Kulakları duymaz sözü işitmez
Velhasıl çilesi tükenip bitmez
Hayıra şerlere akılı yetmez
Yağdırır başına kar ihtiyarlık

Evlâdın eline bakıcı olur
Gözü çeşme gibi akıcı olur
Of dedikçe atış yakıcı olur
Eşikten, mezara zâr ihtiyarlık

Düşer ise bir de zalim geline
Kayıl olur tufanına yeline
Ahu gözler döner bahar seline
Her kulun başına var ihtiyarlık

Tutamaz çişini altına işer
İnsanoğlu elbet bil beni beşer
Zengin ise varis mezarın eğer
Geniş dünya sana dar ihtiyarlık

Sağlığında malın evlâda veren
Ölmeden kabire sen olun giren
Kaçırın fırsatı yol alır tiren
Şerleri hayıra yor ihtiyarlık

En sonu atarlar huzur evine
İhtiyarlık benzer öcü devine
Yuları verirse oğlun geline
Gösterir Niğde'yi Bor ihtiyarlık

Zengin isen herkes olur kul köle
Aldatmaya arar bin türlü hile

Hanımı ölürse çok çeker çile
Dert tebelleş olur çor ihtiyarlık

Kocayana diyor zamane moruk
Eğlenmeye kalkar yetmedik koruk
Kendini bilmezsin göründe horuk
Ateşli azablı nâr ihtiyarlık

Âşık Çatak sen de ah çekip tütme
Gönül yapıcı ol kötülük etme
Senin de başında öteye gitme
Pir fânî olana şor ihtiyarlık

102. BELİM BÜKTÜ İHTİYARLIK²⁵⁹

Arap at gibi koşardım
Sel gibi çağlar coşardım
Mani bilmezdim aşardım
Belim büktü ihtiyarlık

Geldi geçti ömür boşa
Çaldı kader taştan taşa
Dünya için koşa koşa
Sere çöktü ihtiyarlık

Döküldü gözümün ferî
Mezardır yaşlının yeri
Adımlarım sayar geri
Dişim döktü ihtiyarlık

Hayır işe candan koşdum

---

²⁵⁹ Gülpınar Dergisi'nden alınan *İhtiyarlık* başlıklı şiirdir (1994, S.221, s. 24). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla mevcuttur (2016: 204-205).

Gönül kapısı açtım
Şimdi ise zebun düştüm
Başa çıktı ihtiyarlık

Konuşursam bilen dinler
Nerde kaldı eski günler
Dertli olan elbet inler
Canım sıktı ihtiyarlık

Gönül kuşu ötmez oldu
Çile, sitem bitmez oldu
Çatak aklın yetmez oldu
Beni yıktı ihtiyarlık

103. BİR VEFANI GÖREMEDİK²⁶⁰

Yalan dünya sana geldik
Bir vefanı göremedik
Ömür boyu çilen çektik
Devri devran süremedik

Cefa mihnet dertler çektik
Derdini içime döktük
Talih kara boyun büktük
Sana gönül veremedik

Bazı zamanlar azdırdın
Kadere ferman yazdırdın
Ecele mezar kazdırdın
Biz cilveni bilemedik

---

²⁶⁰ Bayram Durbilmez Özel Arşivi'nden alınan *Yalan Dünya* başlıklı şiirdir. Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla mevcuttur (2016: 205-206).

Şımarttın beni severek
Kul olana izan gerek
Seni soytarı civelek
Hayat boyu gülemedik

İşin değil hayra yormak
İki gözüm ettin ırmak
Yedin beni hâlime bak
Senden sitem dilemedik

Âşık Çatak sen nacizsin
Kul olarak hem acizsin
Niye dünyadan tacizsin
Bu sırına eremedik

104. AÇ KAPINI BİZ GELDİK²⁶¹

Ayasofya'm soyan kim
Kör şeytana uyan kim
Bu hallere koyan kim
Aç kapını biz geldik
Mübarek cami bildik

Ayasofya'm dök tozun
Göster haşmetli yüzün
Milletim verdi izin
Aç kapını biz geldik
Gamı, kederi sildik

Nur doğsun, pırıl pırıl
İç dolsun gürül gürül

---

²⁶¹ Gülşınar Dergisi'nde *Ayasofya'm Biz Geldik* başlığıyla yer almaktadır (1992, S.200, s.25).

Yatma artık sen diril
Aç kapını biz geldik
İmza için tüm yeldik

Sebilin zem-zem aksın
Uz eller kandil yaksın
Fatih türbeden baksın
Aç kapını biz geldik
Kemin ayağın çeldik

Yenilensin nakışın
Kandilleri yakışın
Guru verir bakışın
Aç kapını biz geldik
Sanki coşan bir seldik

Arşa yükselsin ezan
Gelsin tarihi düzen
Yatmasın seni bozan
Aç kapını biz geldik
Duruşunla güzeldik

Ayasofya'm niçin boş
Kemler soymuş kalmış koş
Âşık Çatak durma koş
Aç kapını biz geldik
Bizansın bağrın deldik

105. ON İKİ NİSANDA ANMAYA GELDİK²⁶²

Folklordan sevinçli bir haber aldım
Koşarak kendimi kurumda buldum
Üstattan ilhamı alarak geldim
On iki nisanda anmaya geldik

İlk işi olurdu dostça “merhaba”
Yekün âşık ona demişti baba
Duyulmamız için harcardı çaba
On iki nisanda anmaya geldik

Severdi sohbeti, dili, sazları
Toplardı başına bizi yazları
Kültüre vermişti bütün hızları
On iki nisanda anmaya geldik

Gönül bahçesinin açan gülüydü
O Anadolu'nun söyler diliydi
Muhabbet bağının Şen bülbülüydü
On iki nisanda anmaya geldik

İsmi bilmeyen var mı ki: Tecer?
Ölüme terk etti sonunda kader
Bizlere bıraktın elemle keder
On iki nisanda anmaya geldik

Sevenlerin geldi sizi anmaya
Takdir böyle imiş canı almaya
Gelen göç ediyor yalan dünyaya
On iki nisanda anmaya geldik

---

²⁶² Bu şiir Ahmet Kutsi Tecer'in anısına yazılan ve âşığın kitabında *On İki Nisan* başlığı ile yer alan bir şiiirdir (Çatak 1985: 78). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla mevcuttur (2016: 206-207).

Kutsi'sin adınla ulusun Ahmet
Âşık Çatak diler Mevla'dan rahmet
Hakk'ın helâl etsin çekenler zahmet
On iki nisanda anmaya geldik

106. SAZ ÇALIP BİZ NEŞE VERMEYE GELDİK²⁶³

Seyranî divanı kuruldu bugün
Saz çalıp biz neşe vermeye geldik
Âşığı olana kurulu düğün
Bizler Seyranî'yi anmaya geldik
İçip badesini kanmaya geldik

Kılıçtan keskindir bilene sözü
Mevlâ için yakmış Seyranî özü
İçimize düştü ateşi közü
Bizler Seyranî'yi anmaya geldik
İçip badesini kanmaya geldik

Üstad bir arıdır biz ise kovan
Âşikâr ilmi bak taktire şayan
Kuruldu adına bir ulu divan
Bizler Seyranî'yi anmaya geldik
İçip badesini kanmaya geldik

Âşık Çatak sana olunca hayran
Şanına yakışır yapılan bayram
Develim eylesin doyası seyran
Bizler Seyranî'yi anmaya geldik
İçip badesini kanmaya geldik

---

²⁶³ Bu şiir âşığın kitabında *Koşma* başlıklıdır (Çatak 1985: 13). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla mevcuttur (2016: 207).

107. ASYA'DAN TUNA'YA, YEMEN'E GİRDİK²⁶⁴

Üç kıtada hüküm sürdük bir zaman
Atlar kişner kılıç parlar er yaman
Gören düşman dedi bize el-aman
Asya'dan Tuna'ya, Yemen'e girdik

Doğu-Batı tümü bizden soruldu
Kaleler feth olundu, haçlı kırıldı
Türklüğün mühürü zulme vuruldu
Gazilik, Şehitlik sırrına erdik

Trablus, Kafkasya Kaliçya'sına
Sefere çıkardık biz ercesine
Düşmanı yerlere sermecesine
Cepheden cepheye bozgunlar verdik

Şahit oldu bize âlemi cihan
Bir sabah vaktinde ağarırken tan
Fatih İstanbul'a girdiği zaman
Bizans'ın tahtını yerlere serdik

Anadolu Şükür şerden arındı
Aslanlar yurduna mertler barındı
Sekiz düvel ile hesap görüldü
Nice keferenin ismini sildik

Vatana adadık olanca varı
Evliya yatağı, Şehit diyarı
Âşık Çatak boşa çekme sen zarı
Cihanı Mevla'dan mukaddes bildik

²⁶⁴ Bu şiir âşığın kitabında *Türk'ü Tarih Söyler* başlıklıdır (Çatak 1985: 43). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla mevcuttur (2016: 208).

108. ÇALIŞKANDIR ÖĞRETMEN BANK²⁶⁵

Köye kente soktu ilim
Dert görmesin yapan elin
Eserleri büyük bilin
Çalışkandır Öğretmen Bank

Okullara teknik araç
Faiz hesap sormayın kaç
Uğra burada bir hesap aç
Dev hizmetli Öğretmen Bank

Her yörede onun eli
Yurda akar hizmet seli
Name çalar aşkın teli
İmar, metod Öğretmen Bank

Personelde hizmet aşkı
Vatanıma iş nakışı
Çalışmada yazı, kışı
Çalışkandır Öğretmen Bank

Âşık Çatak durma yarış
Bu kervana sen de karış
Yurt aşkına karar varış
Sizi bekler Öğretmen Bank

109. BEKLER SENİ VAKIFLAR BANK²⁶⁶

Uyku devri kalmadı kalk
Ufuklarda söktü Şafak

²⁶⁵ Bu şiir âşîğın kitabında *Öğretmenler Bankası* başlıklıdır (Çatak 1974: 73). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla mevcuttur (2016: 208-209).

²⁶⁶ Bu şiir âşîğın kitabında *Vakıflar Bank* başlıklıdır (Çatak 1974: 59). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla mevcuttur (2016: 209-210).

Gez yurdumu esere bak
Bekler seni Vakıflar Bank

İşi gücü hayır işler
İyiyedir bu gidişler
Hayra tebdil olur işler
Bekler seni Vakıflar Bank

Hesap açtır yüze, bine
Sermaye senindir yine
İktisat yap kara güne
Bekler seni Vakıflar Bank

Ana faiz birden artar
Yatırım yap, kendin kurtar
Bir gün olur şansın tutar
Bekler seni Vakıflar Bank

Âşık Çatak ne demeli
Ne varısa hep vermeli
Eser bir gün müjde yeli
Bekler seni Vakıflar Bank

110. TARİHİ BİR ÖĞÜT VERDİ KORUTÜRK²⁶⁷

Asil milletine verdi beyanat
Sulhu sükûn için arar selamet
Liderler göstermez dahi keramet
Tarihî bir öğüt verdi Korutürk

Kısır çekişmeler milleti ezer

---

²⁶⁷ Bu şiir âşığın şiir kitabında *Korutürk* başlıklıdır (Çatak 1974: 60-61). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla mevcuttur (2016: 210-211).

İyi, kötü tarihler yazar
Millet kaderini sanmayın Pazar
Millî bir uyarı verdi Korutürk

Bilmez fakirliği et kaynatanlar
Sahibi yok sanıp at oynatanlar
Pahalı tencere, dert kaynatanlar
Milletine deva arar Korutürk

Çekilmez siyaset kurdun cilvesi
Yanar milletin nare sinesi
Bu muydu Türklüğün örfü, töresi?
Vatandaşı için yanar Korutürk

Siyaset millete medet dedirdi
Ekmeği fakire kuru yedirdi
Şeytanlara dahi külâh geydirdi
İhtiraslar bitsin dedi Korutürk

Tarihî misaller verdi beylere
Keder getirmeyin dedi reylere
Kendi bildiğine akamaz bir dere
Milletine çare arar Korutürk

Kızıl ejderlere vermeyin fırsat
Ortadoğu oldu dünyaya sırat
Kin, ihtiras sonu, getirir feryat
El ele verelim dedi Korutürk

Derde deva bulun, işsizlere iş
Hayıra yorulmaz vallah bu gidiş
Odun yok, kömür yok, geldi kara kış

Düşünün milleti dedi Korutürk

Âşık Çatak uzun lafın kısası
Böyle midir Atatürk'ün yarası?
Öldürür vatanın kara tasesi
Hayırla öğütler verdi Korutürk

111. SAĞLIKTAN YATAĞA İNER YOLCULUK²⁶⁸

Vasati altmışta yatağa düşer
Başlar ağrıları, her yanı şişer
Şurupla, iğneyle zoraki yaşar
Sağlıktan yatağa iner yolculuk

Emir büyük yerden verilmiş karar
Vasiyeti yazar, varisi arar
Doktor, ilaç, iğne, Şifasin arar
Hakk'a helâllığa gider yolculuk.

Bakarken yüzüme gözler kapanır
Ana baba günü kim kimi tanır
Doğan dünyasına ölünmez sanır
Eşikten mezara başlar yolculuk

Minareden seler “sela selâvat”
Duyanlar dilerler Tanrıdan rahmet
Elbise soyulur verilmez zahmet
Yıkanmaya çağırır seni yolculuk.

Gusülle günahı koy teneşirde
Çatılmış ocağın kaynıyor yerde

²⁶⁸ Bu şiir âşığın kitabında *Son Yolculuk* başlıklıdır (Çatak 1974: 54-55). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla mevcuttur (2016: 211-213).

Ağıt, figan kopar baksan geride
Tahtadan kefene girer yolculuk.

Üstüne giydirir yakasız gömlek
Başına ayağa atarlar ilmek
Salaca üstüne sarılır bir denk
Omuzdan omuza başlar yolculuk

Koyarlar musalla üstüne taşa
Niyet er kişidir olsa da paşa
Verilen emekler hepsi boşa
Dört tekbir namazla başlar yolculuk

Musalla taşında kılınır namaz
Ya ilmi ile âlim, ya da binamaz
“Nasıl bilirsiniz?” duyulur avaz
Meçhule ayrılır burada yolculuk

Omuzlar üstünde bir elden ele
Gömmeye giderler hep yele yele
Kimisi küreğe, kimisi bele
Örterler toprağı biter yolculuk

Hocam başucunda “Yasin“i” okur
Bu yolda yolcudur zengin ve fakir
Sorguya çekerle Münkerle Nekir
Telkinin verilir biter yolculuk

Üstünü kapakla, toprakla kapar
Yılanı, çıyanı yuvasın yapar
Darda koyma Rabbim kulunu kurtar
Kabirden mahşere sürer yolculuk

İki yolun Salih iman seçersin
Sırat köprüsünü er geç geçersin
Kevser badesini bir gün içersin
Sıratdan cennete sürer yolculuk

Âşık Çatak doğar, büyür, ölürsün
Hakk'ı hakikatı iyi bilirsin
Ehl-i Müslümana Hakk iman versin
Umarım cennette biter yolculuk

112. YAVAŞTAN BAŞLADI BİRDEN YOLCULUK²⁶⁹

Hayal iken birden boşluğa düştün
Karanlık hücreden dünyaya göçtün
Dokuz ay hapistin ne yedin içtin?
Yavaştan başladı birden yolculuk

Gördü gözler doğan inga bebeği
Ayrıldı eşinden düştü göbeği
Yolcu sabi sübyan, insan şebeği
Kendini sargıda buldu yolculuk

Yirmi Kırk dolunca ad konur sana
Uykudan uyanır ana süt verir
Doya doya bakan fani cihana
Aydınlık dünyaya iner yolculuk

Kırkın gelir mevlit, Kur'an okunur
Mini mini sesin tatlı dokunur
Bir şeyden habersiz sessiz bakınır

²⁶⁹ Bu şiir âşığın kitabında *İlk Yolculuk* başlıklıdır (Çatak 1974: 51-53). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla mevcuttur (2016: 213-215).

Ziyeret evine döner yolculuk

Kırktan sonra beşik bulur sallanır
Altı aylık iken güler ballanır
Yedi ay olunca coşar, dillenir
Dünya hayaline döner yolculuk

Sekiz ay içinde dişleri dizer
İmekler yaramaz sürünür gezer
İyiliğe, sevgiye dönüşür nazar
Kucaktan kucağa başlar yolculuk

Dokuz ay deyince yürüyüş başlar
On aya varınca kelebek taşlar
Makineler gibi durmadan işler
Yürüyüşe döner gider yolculuk

Üç beş yaş arası sünnet çağında
Beş altı yaşında oyun çağında
Yediye varınca okul çağında
Evden okullara başlar yolculuk

Sekize erince oyun gözetir
Dokuza erişir süsün benzetir
Onuna basınca kendin düzetir
Tatmaya hayatı başlar yolculuk

On bir, on iki de ilkokul biter
On üçünde orta menzile yeter
On beşinde orta öğretim biter
On altı da lise de başlar yolculuk

On yedide bıyık çıkmaya başlar
Görünmeye başlar hayalle düşler
Sevgiyi nakşeder kalbine işler
Kalpten kalbe başlar geçer yolculuk

On sekiz, on dokuz düşer hayale
Yirmi ikisinde çağırır bale
Yirmi iki yaşı bak istikbale
Hayat yollarına girer yolculuk

Yirmi üç yaşında biter fakülte
Vatan borcu başlar gider gurbete
Sıla burcu burcu gözüne tüte
Sıladan askere başlar yolculuk

İki sene çabuk gelir de geçer
Hayat badiresi ederse naçar
Tezkere dönümü gonca gül açar
Askerden sılaya döner yolculuk.

Uzun düşüncede verir bir karar
Düğünde, bayramda sevgili arar
Hesapta ayrılır kâr ile zarar
Sadet kapısına döner yolculuk

Tek iken hayatı çifte götürür
Evine duvaklı gelin getirir.
Sadet yuvasına girer oturur
Muhabbet bağına girer yolculuk

Çıktığı kapıya döndü biçare
Bundan sonra başlar hayata yâre

Ekmeğin peşinde koşar avare
Çocuktan çocuğa başlar yolculuk

Toruna, toylağa, damada erer
Hayatın zevkini, çilesini sürer
Ömrün defterini kapatır, dürer
Gençlikten bastona biner yolculuk

113. MUHABBET BAĞININ GÜLÜDÜR İKBAL²⁷⁰

Şair-i azamdı Muhammed İkbal
Pakistan halkının gerçek dilidir
Millet aşkı volkan belli her hali
Muhabbet bağının gülüdür İkbal

Durmadan ilmi yazmış kalemi
Bir bilmiş acunu fani âlemi
Âşıka şaire bu bir çile mi
Müslüman âlemim yelidir ikbal

Coşkun seller gibi akıp çağlamış
Milletin derdiyle yanıp ağlamış
Cahil cühelaya neler söylemiş
Hakkın fırtınası selidir İkbal

Gönlünü kaptırmış aşkın yoluna
Şairlik ruhsatın almış eline
Ömrünce çalışmış öz milletine
Hakkın aşkı ile delidir İkbal

Pakistan'da yatar anılan ulu

---

²⁷⁰Bu şiir *Ağıt* başlıklıdır (Tatar 1996: 22).

Âşık Çatak haktır İkbâl'in yolu
Şüphesiz Mevla'nın mübarek kulu
Hidayete ermiş velidir İkbâl

114.1. MUSTAFA KEMAL²⁷¹

Gönlü ipekti
Gözü çok pekti
Dünyada tekti
Mustafa Kemal

O bir efendi
Yoktu menendi
Düşmanı yendi
Mustafa Kemal

Mavi bakışı
Şimşek akışı
Sulhun nakışı
Mustafa Kemal

Çatak'ın eli
Söyledi dili
Vatanın gülü
Mustafa Kemal

114.2. MUSTAFA KEMAL²⁷²

Türk'e yaraşan
Mertce savaşan
Gazi'dir paşam

²⁷¹ Bu şiir aynı başlıkla aşğın kitabında da yer almaktadır (Çatak 1985: 37). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla mevcuttur (2016: 215-216).

²⁷² Gülpınar Dergisi'nde *Mustafa Kemal* başlığıyla yer almaktadır (1986, S.124, s.29).

Mustafa Kemal

Sulhu sağlıyan
Zulmü bağlıyan
Yurtta çağlayan
Mustafa Kemal

Bulunmaz değer
Ruhunda cevher
Türklüğü sever
Mustafa Kemal

Sanattı aşkı
İlme akışı
Kalbin nakışı
Mustafa Kemal

O bir efendi
Yoktu menendi
Dünyayı yendi
Mustafa Kemal

Başu hep dikti
Gözü çok pekti
Âlemde tekti
Mustafa Kemal

Çatak'ın sözü
Milletin gözü
Kurtaran bizi
Mustafa Kemal

115. KIRMA GÖNÜL YAPICI OL²⁷³

Ben nefsim vurdum gemi
Uyma dedim sen şeytana
Aldatıcı dünya demi
Kırma gönül yapıcı ol

Hayıra sür aşkın atın
Er geç bulur Hakk'ın katın
Fırsatı alaman satın
Huda'ya sen tapıcı ol

Arayanlar bulur dostu
Dergâhına serdim postu
Mansur'u Rab dara astı
Erenlerin papucu ol

Sinem yandı gitti nâre
Bülbül gibi düştüm zâre
Aşk derdine yokmuş çâre
Düştüm nâre yakıcı ol

Âşık Çatak töre ezel
Hayır eden elbet güzel
Sine ağaç ömür gazel
Sen taktire bakıcı ol

116. GEL ŞEYTAN'A UYMA GÖNÜL²⁷⁴

Seni düşürür ağına
Asi eder Allah'ına

²⁷³ Gülşinar Dergisi'nde *Yapıcı Ol* başlığıyla yer alan şiiirdir (1990, S.165, s.23).

²⁷⁴ Bu şiir aynı başlıkla âşığın kitabında da yer almaktadır (Çatak 1985: 50). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 216-217).

Leke sürer ervahına
Gel şeytana uyma gönül!

Helâline haram katar
Zöhüm kibir yardan atar
Haysiyetin bile satar
Gel şeytana uyma gönül!

Havva, Âdem“i kandırdı
Azabı zulme yandırdı
Ölmen diyen inandırdı
Gel şeytana uyma gönül!

Cennetten sürgün edildi
Beşer onu İblis bildi
Kaf dağına terk edildi
Gel şeytana uyma gönül!

Lânet halkası nişanı
Alet etti o yılanı
Yoldan çıkarır insanı
Gel şeytana uyma gönül!

Âşık Çatak saydı döktü
Bir Huda'ya boyun büktü
İnsanlığa nifak etti
Gel şeytana uyma gönül!

117. HAKK'A GİDELİM GEL GÖNÜL²⁷⁵

Sular gibi biz coşarak
Hakk'a gidelim gel gönül.
Mevla diye tez koşarak
Hakk'a gidelim gel gönül.

Yaş akıdan gözler ile
Rabb'a dönük yüzler ile
Ateş almış özler ile
Hakk'a gidelim gel gönül.

Bülbül gibi şakıyarak
Ayet, hadis okuyarak
Ruha iyilik dokuyarak
Hakk'a gidelim gel gönül.

Düşünelim biz iyice
Çalışalım gündüz gece
Can emanet ver deyince
Hakk'a gidelim gel gönül.

Çiğ nefisi haşlıyarak
Riya zemmi boşluyarak
Hayır işe başlıyarak
Hakk'a gidelim gel gönül.

Mevla'm birsin sen diyerek
Helal kazancı yiyerek
Bana kurban dese gerek
Hakk'a gidelim gel gönül.

---

²⁷⁵ Gülşınar Dergisi'nde *Hakk'a Gidelim Gel Gönül* başlığıyla yer almaktadır (1985, S.110, s.31).

Âşık Çatak sen düşmeden
Ecel şerbetin içmeden
Dostlar kabirin eşmeden
Hakk'a gidelim gel gönül.

118. GAMLA DERDE SOKTUN BAŞIMI GÖNÜL!²⁷⁶

Mübarek bayramda bayramlığım yok
Geçer hep yazlarım ayranlığım yok
Dost yâran içinde seyranlığım yok
Gamla derde soktun başımı gönül!

Derdi pay edecek başta obam yok
Elini öpecek anam babam yok
Kadrimi bilecek lâyük adam yok
Güleyim dedimse ağlattın gönül!

Boşa ok atarım gönül yayında
Kalmasın dostlar da ahtım hayında
Varısa adını anar dayın da
Güleyim dedimse ağlattın gönül!

Gidenler yerine dolayım dedim
Vereyimli bir kul olayım dedim
Hakk'ın rızasını bulayım dedim
Varlıktan yokluğa bıraktın gönül!

Uysan üslûbuna eylersin şaşkın
Eyledin sıldan gurbete kaçkın
İçtimse şarabın koymadın aşkın
Başıma ne dertler açtın sen gönül!

²⁷⁶ Bu şiir âşığın kitabında *Gönül* başlıklıdır (Çatak 1974: 74-75). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 217).

Âşık Çatak niye gönlün üzüldü
Şehir şehir, köy köy vatan gezildi
Usanıldı candan, dosttan bezildi
Hiç de kıymetimi bilmedin gönül!

119. YÜZÜMÜZÜ GÜLDÜR MEVLÂ'M!²⁷⁷

İsminden ederiz haya
Düştük yolumuza yaya
Eriştik şükür üç aya
Yüzümüzü güldür Mevlâ'm!

Nare yakma sinemizi
İslam oku künyemizi
İman, Kuran hanemizi
Lütfun ile doldur Mevla'm!

Cimle gönderdiğin kafta
Müjde verin bize afta
Boynumuza kara yafta
Astıysan kaldır Mevla'm!

Hayır yazdır yazımızı
Nura doyur özümüzü
Kara etme yüzümüzü
Beratını bildir Mevla'm!

Âşık Çatak aciz kulun
Sıratda şaşırma yolun
Biçareyim hâlim malûm
Günahımı aldır Mevla'm!

²⁷⁷ Bu şiir âşığın kitabında *Mevla'm* başlığı ile yer almaktadır (Çatak 1985: 51). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 218).

120. AĞLATTI GARİBİ GURBETTE BAYRAM²⁷⁸

Çile ile derdi atamam baştan
Yüklendim dertleri ben küçük yaştan
İslanır elbisem yıkanır yaştan
Ağlattı garibi gurbette bayram

Dolup da taşmıyor burda ocaklar
Anam, babam bilmem kimi kucaklar
Ses vermiyor satır, balta, nacaklar
Sormadı gönlümü gurbette bayram

Kınalı kurbanı kestiği anda
Nazarlık yerine geçer al kan da
Müslüman töresi başka cihanda
Eti yedirmiyor gurbette bayram

Peder pay ederdi bütün etleri
Şifa bulurdu hep fakir dertleri
Hala, emmi, dayı, bütün fertleri
Öptürmez elini gurbette bayram

Beş on fakir gelir sofraya başına
Kaşıklar sallanır mantı aşına
Kim derdi ayrılık çıkar karşına
Ne zorumuş Mevlâ'm gurbette bayram!

Evden eve gider gönül yol gibi
Bayramın yemeği yenir bal gibi
Kakmıyor kollarım kırık dal gibi
Matem oldu bana gurbette bayram

²⁷⁸ Bu şiir âşîğın kitabında *Gurbette Bayram* başlıklıdır (Çatak 1974: 79-80). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 218-219).

El göğüste eder idim hizmeti
Tanrım verdi bana zehr-i zulmeti
Çekilmez gurbetin kahrı mihneti
İçirdi zehiri gurbette bayram

Öter horozları, kişner kır atı
Hayalde görürüm bazı suratı
Anan, baban, kardeş, kavım fırkatı
Deliyor sinemi gurbette bayram

Seyirde âleme ettim nazarı
Alımda, satımda çile pazarı
Gurbet illerinde garip mezarı
Korkarım kazdırır gurbette bayram

Kaderim bağladı çile bağına
Girmeden hayatın körpe çağına
Talih attı beni el ocağına
Çatak'a yaptırdı gurbette bayram

121. ZİYARETE GELDİM, KABUL ET ATA'M!²⁷⁹

Ankara'ya geliş On Ekim, Beş'te,
Sordum Türbegâhın dediler işte
Ölmeden yüzünü göreydim keşke
Ziyarete geldim, kabul et Ata'm!

Öğrendim ki kabrin Türk Ocağında
Çiçekler getirdim bak kucağımda
Derbeder gezerken hicran bağında
Okurum başında "Fatiha" Atam Ata'm!

²⁷⁹ Bu şiir âşığın kitabında *Ata'm* başlıklıdır (Çatak 1974: 77-78). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 220).

Sen ölü değilsin sadece fani
Eylesin Yaradan rahmeti gani
Sana gıpta eden dostların hani
Geldim Develi'den görmeye Ata'm!

Çığ gibi gelişir diktiğin fidan
Ziyarete açık kalplerde odan
Doya doya bakın şimdi oradan
Yatarsın bağrında milletin Ata'm!

Ne aksi zamanda çattı bu ölüm
Duyunca büküldü genç iken belim
Vatana sokmuştun sayısız ilim
Okuma öğrendim sayende Ata'm!

Sanayide attın temeli gerçek
Emirin yeterdi, sağ olsaydın tek
Tarihe yazıldı sonunda gerçek
Yolunda yürümek azmimiz Ata'm!

Kader en son yolu ölüme bağlar
Âşık Çatak geldi başında ağlar
Hizmette kampanya açtığın çağlar
Şimdi selâm durur naşına Ata'm!

122. BEN ÇEKİYORUM BAŞKASINA DİLEMEM²⁸⁰

Rabbim bir sevdaya bağladı beni
Ben çekiyorum başkasına dilemem!
Yaktı ateşiyle kavurdu beni
Ne hâldeyim, bir kul sorsa bilemem!

²⁸⁰ Bayram Durbilmez Özel Arşivi'nden alınmıştır. Erol'un çalışmasında da *Aşk* başlığıyla yer almaktadır (2016: 221).

Rodos mu, Poyraz mı, Sam mı yelleri?
Âşığı savurur gurbet elleri
İçimden coş eder aşkın selleri
Tufan mıdır, afet midir bilemem!

Derbeder gezdikçe dediler deli
Verenin lütfuna şükrettik belî
Perdede makama uyan her teli
Zamanı gelince çalsam bilemem!

Aşkın ateşine yandı tenimiz
Beni ateşlere saldı dünümüz.
Bahtın deryasında yüzer gemimiz
Gönül umanında n' olur bilemem!

Âşık Çatak bu da geldi başına
Veren Hakk'tır karşıman işine
Kitapta, defterde bütün karşına
Çıkarsa hep mazin n'eylen bilemem!

123. SAVUR DEDİ YAR GÜLEMEM²⁸¹

Bu aşkımın fermanını
Kesti felek dermanımı
Gamlı gönlün harmanını
Savur dedi yâr gülemem

Istırabın namesini
Duydum ayırt ol sesini
Vurdu felek sillesini
Bu ayrılık ar gülemem

²⁸¹ Bu şiir âşığın kitabında *Gülemem* başlıklıdır (Çatak 1974: 70). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 221-222).

Kitli kaldı açık kapım
Hiç yoğumuş ipin sapın
Elden gelen her şey yapın
Bahtım kara, zar gülemem

Etmez bana kader yardım
Gönlüme gam, keder sardım
Hakk'tan ister idim yardım
Yaktı elem, nar gülemem

Çatak gönül kederini
Bilir akıp giderini
Çok denedim kaderimi
Başa vurdu kor gülemem

124. BAŞKA BİR AŞK YAŞAR BİLMEM!²⁸²

Gamlı gönlüm ağlar, gülmez
Vefasız yar kıymet bilmez
Giden gayrı geri gelmez
Başka bir aşk yaşar bilmem!

İki yıldır çektim cefa
Zalim yardan olmaz vefa
Gelmez kadın hiç insafa
Evim barkım taşır bilmem!

Ara yerde oldu şaşkın
Lânet olsun zalim aşkın
Sosyeteğe gayet düşkün
Aslı nesli nedir bilmem!

---

²⁸² Bu şiir âşîğın kitabında *Bilmem* başlıklıdır (Çatak 1974: 68-69). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 222-223).

Çiçeklerim hep kuruttu
Zalim örfün pek yürüttü
Adliyeye çabuk gitti
Vekil tutmuş niye bilmem!

Karga gibi ötmesi var
İkide bir gitmesi var
Babasının tutması var
Çeker gider, niye bilmem!

Lânet olsun kötü nefsin
Geçimimiz bütün resim
Yeni moda düzen süsün
Naylon olmak ister bilmem!

Boya, pudra, krem süsü
Kimler yapmış bilmem püsü
Kibirli ki pisin pisi
Niye cefa eder bilmem!

Yazar Çatak hatırası
Bozuk düzen matarası
Doğrulukta hasın hası
Deli gördüm niye bilmem!

125. GÜLMEZ GÖNLÜM AĞLAR, NEDENDİR BİLMEM!²⁸³

Gurbet yolun yüce dağlar bağlasın
Garip anam yasım tutup ağlasın
Ne haldeyim esen yeller söylesin
Gülmez gönlüm ağlar, nedendir bilmem!

---

²⁸³ Bu şiir âşığın kitabında *Nedendir Bilmem* başlıklıdır (Çatak 1974: 64). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 223-224).

Gönül tırmanıyor çile dağına
Yeni girmiş idim asker çağına
Çadır kurdum Palandöken dağına
Akar gözyaşlarım nedendir bilmem!

Gürül gürül soğuk sular akışın
Dönüp de sılaya bir yön bakışın
Mor menekşe, sarı çiğdem kokuşun
Gülü açar, kokmaz nedendir bilmem!

Sine pare pare, dert tümen tümen
Çekerim acıyı, kimseye demem
Yazılı fermanda bitmeyen çilem
Karadır talihim, nedendir bilmem!

Gönül kapısını açıp bakınca
Felek sinemize kanca takınca
Kader torbasına elim sokunca
Bana çile çıkar nedendir bilmem!

Ömrümü tükettim uzun yollarda
Ahu feryat çektim gurbet illerde
Çatak Mecnun gibi gezer dillerde
Dertlere gark oldum nedendir bilmem!

126. MEVLÂ'M DEZGÂHINDA DOKUR MU BİLMEM!²⁸⁴

Aşkın kirmeninde eğrilse ipim
Mevlâ'm dezgâhında dokur mu bilmem!
Toprağa girince görünen tipim
Dostlar bir Fatiha okur mu bilmem!

²⁸⁴ Bayram Durbilmez Özel Arşivi'nden alınmıştır. Erol'un çalışmasında da *Bilmem* başlığıyla yer almaktadır (2016: 224-225).

Haylı zaman uzak kaldım sılaya²⁸⁵
Hasret çektim emmi, dayı, halaya²⁸⁶
Korkarım ki eller alır alaya
Ölüm gurbet ilde kalır mı bilmem!

Şeytan-ı lâ'ine layıktır kibir
Kul olan insana kaledir sabır
Olanca sırları saklayan kabir
Canı veren Rabbim alır mı bilmem!

Âşık Çatak Hak'tan umudun kesme
Kadere darılıp gönüle küsme
Deli boyraz gibi gürleyip esme
Takdir-i tecelli bulur mu bilmem!

127. AĞAÇ DİKSEM YEŞİL GÖRSEM²⁸⁷

Diksem seni dağa taşa
Yuva olsan kurda kuşa
Gölge olsan yazda başa
Ağaç diksem yeşil görsem

Göle, çaya, kuyu başı
Dua alsam yazı, kışı
Yeşil görsem dağı, taşı
Ağaç diksem yeşil görsem

Çaba, emek ver ağaca
Meyvaları ballandıkça
Rüzgâr esip sallandıkça

²⁸⁵ 2a: Haylı zaman: Uzun yıllar (GD).

²⁸⁶ 2b: Hasret çektim: Hasret oldum (GD).

²⁸⁷ Bu şiir âşığın kitabında *Ağaç* başlıklıdır (Çatak 1974: 71-72). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 225-226).

Ağaç diksem yeşil görsem

Fındık, kestane, şeftali
Doya doya hep yemeli
Dikene rahmet demeli
Ağaç diksem yeşil görsem

Adaları, karaları
Yol kenarı, sıraları
Meşe, ardıç, çıraları
Ağaç diksem yeşil görsem

Ekşi, tatlı çeşidi var
Dik ağacı sağlan bol kar
Elma, armut, iğde, muz, nar
Ağaç diksem yeşil görsem

Ceviz, kayın, grge, çınar
Gölgesinde yatan anar
Orman olur, önler zarar
Ağaç diksem yeşil görsem

Gl, ıhlamur, tarçın koku
Kokusundan deva oku
Toprak işle yeşil doku
Ağaç diksem yeşil görsem

Yaparız tahta taraba
Tiren, gemi bak araba
Boş kaldığımız sırada
Ağaç diksem yeşil görsem

Dik ağacı derde deva
Sevap yazar sana Hüda
Canlı alır bundan gıda
Ağaç diksem yeşil görsem

Diksem el vardığı yere
O set çeker pise, kire
Ondan hayat alır küre
Ağaç diksem yeşil görsem

Âşık Çatak derde deva
Ağaç diken alır duva
Emeklerin olmaz heva
Ağaç diksem yeşil görsem

128. İT OLSA EŞKÂLİN ÜRERKEN GÖRSEM²⁸⁸

Kedi gibi mırıl mırıl mırlasın
Eşek gibi zırl zırl zırlasın
Köpek gibi kemik yesin hırlasın
İt olsa eşkâlin ürerken görsem

Çıban çıksın yanı beli delinsin
El gülsün oynasın, o da yerinsin
Yapışsın yatağa, yere serilsin
Yatarken hâlini figanın görsem

Mevla'm koyma masum kulun ahını
Çok aldı boş yere, hep günahımı
Yıktı sarayımı, gönül tahtımı
Yılan gibi yerde sürünür görsem

²⁸⁸ Bu şiir âşığın kitabında *İnkisar* başlıklıdır (Çatak 1974: 67). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 226-227).

Sinekler oynasın, bakar gözünde
Yılcıklar çıksın iki dizinde
Münkir, münafıktır, oku, yüzünde
Cehennemde yanar iken bir görsem

Bana edenler de gözsüz otursun
Derdine devayı Çatak getirsin
Allah alsın kara yere götürsün
Arasat'ta hâlin dönerken görsem

129. ŞEHİTLİK VASFINA EREN MURADIM²⁸⁹

Hain kurşunuyla yere serilmiş
Şehitlik vafına eren Muradım
Taktiri ilahi böyle verilmiş
Vatan için canın veren Muradım

Vurulmuş Muradım kanlar akıyor
Akan kanlar zem zem gibi kokuyor
Hemşehriler Fatihalar okuyor
İrem bahçesine giren Muradım

Tam otuz şehidin biri de bizden
Yaşlar sükün etti çağladı gözden
Ciğerlerim yandı ah çektim özden
Şanına yapıldı tören Muradım

Batı keferesi tuzağı kurdu
Çevremiz sarıldı PKK vurdu
Boşa yoruluyor kahraman ordu
İçimizde alçak firen muradım

---

²⁸⁹ Gülşinar Dergisi'nde *Muradım* başlığıyla yer almaktadır (1996, S.243, s.25).

Çekiç güç soykası hemen gitmeli
Terör davası hemence bitmeli
Milletçe birliği teşkil etmeli
Şehitlik goncasın deren Muradım

Şehitler kanyla toprak karıldı
Muradım da al bayrağa sarıldı
Develi'de can toprağa verildi
Göz yaşları saçtı gören Muradım

Âşık Çatak gani rahmetler diler
Acı çeken gönül sanma ki güler
Yavrusun yitiren analar meler
Acı acı çalar siren Muradım

130. NAMUSUMSUN, ŞEREFİMSİN BAYRAĞIM²⁹⁰

Renk almışsın şehitlerin kanından
Allah şahit çok severim canımdan
Elde sensin ayırt etmem yanımdan
Namusumsun, şerefimsin bayrağım

Ay'ı sende, yıldız sende, al sende
Hürriyeti söyler baksam hâl sende
Tarihime zafer açan yol sende
Namusumsun, şerefimsin bayrağım

Yerin yüce şanın yüce enmezsin
Meşalemsin ilelebet sönmezsin
Gururlusun selâmsıza dönmezsin
Namusumsun, şerefimsin bayrağım

²⁹⁰ Bu şiir âşığın kitabında *Bayrağım* başlıklıdır (Çatak 1985: 42). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 227-228).

Efil efil sallan nazlım yelde sen
Zaferde sen, mehterde sen, elde sen
Gelinciksin baksam rengin gülde sen
Namusumsun, şerefimsin bayrağım

Âşık Çatak olsun uğruna köle
İstedğin yere dikem sen dile
Başımız da tarih boyu efilde
Namusumsun, şerefimsin bayrağım

131. ŞERBET ŞERBET ŞEKER BANKIM²⁹¹

Köye okul, tarlaya renk
İkramiye hayata denk
Gübre, tohum durmadan ek
Şerbet şerbet Şeker Bankım

Motor, pulluk verir kârsız
Ek pancarı biter arsız
Emek olmaz mutlak tersiz
Yardımcındır Şeker Bankım

Sondaj, kuyu, sulamada
Hizmetleri ulamada
Sana tatlı yollamada
Örnek oldu Şeker Bankım

Eken pancar, yeşil yaprak
Nankör değil, verir toprak
Nimetleri sayısız bak
Bunu veren Şeker Bankım

²⁹¹ Bu şiir âşığın kitabında *Şekerbank* başlıklıdır (Çatak 1974: 83-84). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 228-229).

Şeker, şerbet bütün tatlı
Yarış aşkı çok süratlı
Faiz yüzde dokuz arttı
Bunu veren Şeker Bankım

Sondaj, kanal, neler neler
Hizmet görür hep beldeler
Dolar, taşar bakın kiler
Bunu veren Şeker Bankım

Köylümüze bol kredi
Hizmet onunla üredi
Kalkınmaya o hız verdi
Bunu veren Şeker Bankım

Âşık Çatak dedi, hay hay
Mevcudu yatır her ay
Kâr sağlamak gayet kolay
Teknik, ilim Şeker Bankım

132. KOOPERATİFTE BULUŞALIM²⁹²

Tembelce evinde yatma
Çaban olsun hep verimde
İmkân oldukça elinde
Kooperatifte buluşalım

Değer verirsek toprağa
Kavuşuruz bahçe bağa
Ürünler başlar akmağa
Kooperatifte buluşalım

---

²⁹² Bu şiir âşığın kitabında *Kooperatifte Buluşmak Üzere* başlıklıdır (Çatak 1985: 48-49). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 229-230).

Tarlada pulluğun izi
Bıaktık Şükür öküzü
Üretmeye ÷lkemizi
Kooperatifte buluşalım

Tahıl, meyve, gül alırız
Kovanlardan bal alırız
Bin bir çeşit mal alırız
Kooperatifte buluşalım

Çalışırsak gündüz gece
Ekilirse bol narence
Őıfa verir bize nice
Kooperatifte buluşalım

Birliğe verirsen değer
ÇalıŐanı Allah sever
Girmek istiyorsan eğer
Kooperatifte buluşalım

Bahar gelir güler yüzler
Ekim dikim hizmet gözler
Çaba harcamaya bizler
Kooperatifte buluşalım

Burdan başlar bak istikbal
Karıncadan gel örnek al
Durma hemen kapısın çal
Kooperatifte buluşalım

ÂŞık Çatak bir neferi
Değerlensin yurt cevheri

Helâl yemek alın teri
Kooperatifte buluşalım

133. SUÇLU ÇIKARSAM AĞLARIM²⁹³

Göç ederken bir gün handan
Rabbim ayırma imandan!
Hesap sorduğun divandan
Suçlu çıkarsam ağlarım

Mevla'm sana olsun Şükür!
Akıl verdin, bizde fikir
Eylerim daima zikir
Borçlu çıkarsam ağlarım

Kâh akıllı kahı deli
Çalmaz oldu aşkın teli
Eser bir gün ecel yeli
Suçlu çıkarsam ağlarım

Rezil etme kınamaya
Ömür verme bunamaya
İsminden ederim hayâ
Hiçli çıkarsam ağlarım

Âşık Çatak çeker acı
Ölüm haktır başım tacı
Acizim hâlime acı
Mişli çıkarsam ağlarım

---

²⁹³ Bu şiir âşîğin kitabında *Ağlarım* başlıklıdır (Çatak 1985: 64). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 230-231).

134. ALANA CEVHER SATARIM²⁹⁴

Pas tutmayan gümüş kapta
Dertliye deva yaparım
Aşkın verdiği azapta
Alana cevher satarım

Âşıklıkta kıldım karar
İşi düşen beni arar
Her gelen anamı sorar
Haksıza elbet çatarım

Kimseye caka satmadım
Uygunsuz işi tutmadım
Yiğen sokakta yatmadım
Gelirsem ağzın yırtarım

İmanda olan kaderin
Bu muamma gayet derin
Kitapta okudum yerin
Hakkın emrini tutarım

Mevla'dan aşkın yazısı
Çatak'ın bitmez sızısı
Dil uzatmış süt kuzusu
Zannetme bunu yutarım

135. DOĞUŞTAN GÜLMEDİN KARALI BAHTIM²⁹⁵

Yaradan çileli yaratmış beni
Doğuştan gülmedin karalı bahtım

²⁹⁴ Gülpınar Dergisi'nde *Âşık Ali Çatak'tan Yiğeni Ali Yılmaz'a Nazire* başlığıyla yer almaktadır (1993, S.205, s.25).

²⁹⁵ Gülpınar Dergisi'nde *Bahtım* başlığıyla yer almaktadır (1993, S.203, s.22). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 231-232).

Aşk ı ile yakıp kavurdu beni
Doğuştan gülmedim karalı bahtım

Çekilmez zulmetler geldi üstüme
Sanki can almaya geldi kastime
Düşüm Mecnun gibi Leylâ mestine
Taktiri ezelden yaralı bahtım

Bilmiyen anlamaz benim hâlimden
Yıllar yılı çektim kader elinden
Dertler dile geldi aşkın telinden
Gam, keder tümüyle sıralı bahtım

Düşe kalka sürdürdüm ben hayatı
Şeyda bülbül gibi ettim feryatı
Felek acımadı yüreği katı
Bir düzen tutmadı sara'lı bahtım

Âşık Çatak dertle bitiyor ömür
Mevlâ-yı Rahman'dan böyledir emir
Dayanmaz bu derde olsa da demir
Sinem bölük, bölük pareli bahtım

136. SICAK SICAK SENİ İÇERİM ÇAYIM²⁹⁶

Temiz hava ile erken sabahta
Sen varsın yanımda piknikte, parkta
Allı gelin gibi gelin tabakta
Sıcak sıcak seni içerim çayım

Demlik temiz, çayı filiz olunca

²⁹⁶ Bu şiir âşığın kitabında *Çayım* başlıklıdır (Çatak 1985: 63). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 232).

Kıvamında iyice demin alınca
Arayıp tiryaki seni bulunca
Bayılır kendimden geçerim çayım

Unutmam ismini bil hece hece
Dillerde destansın, ruhta bilmece
Sayılır hatırın gündüz ve gece
Sana nasıl kıymet biçerim çayım!

Doktor gibi cana deva verirsin
Garibe eğlence gönül erisin
Tasayı, dertleri bütün alırsın
Uzakta olsan da seçerim çayım

Âşık Çatak yazmak ile sayılmaz
Sabah kahvaltına, hele doyulmaz
Dem tavın geçerse, dil neşe bulmaz
Yetiş imdadıma, göçerim çayım

137.1. KOĞMA BENİ KUL OLAYIM!²⁹⁷

Sabrım kalmadı taşırđın
Yüce dağlardan aşırđın
Beni kapına düşürdüñ
Koğma beni kul olayım!

Bindim senin aşk atına
Sürdüñ geldim ben kapına
Boynum hazır cellâtına
Geçmez ahçe pul olayım!

---

²⁹⁷Gülpınar Dergisi'nde yer alan *Yalvarış* başlıklı şiiridir (1994, S.215, s.26). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 232-233).

İsmin Hak'tır, zatın yüce
Ezberimsin gündüz, gece
Sevdalıyım ben delice
Sana giden yol olayım!

Gökte, yerde hazır, nazır
Kul kapında olmaz vezir
Yakacaksın cazır cazır
Yak, savur ki kül olayım!

Âşık Çatak sevgisinde
Hakk'ın bana vergisinde
Canım emanet cisimde
Ek toprağa gül olayım!

137.2. SEV DE MECNUN'UN OLAYIM!²⁹⁸

Susma aşkım durmadan coş
Aşkın beni etti serhoş
Sarılalım sarmaş dolaş
Sev de Mecnun'un olayım!

Güzel, kurbanın olayım
Ben seni nerde bulayım
Çağır yanına geleyim
Emir buyur tez yeleyim!

Âşığına eyle kerem
Kalbimi önüne serem
Göster cemalini görem
İste sen, canım vereyim!

---

²⁹⁸ Bu şiir âşığın kitabında *Hakk'a Yalvarış* başlıklıdır (Çatak 1974: 40- 41). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 233-234).

Hayalinle oldum deli
Yakar aşkın ne demeli
Aktı gözlerimin seli
Sitem etme de, güleyim!

Sabırım kalmadı taşırđın
Yüce dağlardan aşırđın
Beni kapına düşürdüñ
Kovma beni kul olayım!

Çağır beni, al katına
Bindim senin aşk atına
Boynum hazır celladına
Vurdur kurbanım olayım

İsmin Hakk'tır zatın yüce
Ezberimsin gündüz, gece
Sevdalıyım ben delice
Sev de dermanım bulayım

Gökte, yerde hazır, nazır
Kul kapıda olmaz vezir
Yakacaksın cazır cazır
Yak savur külün olayım

Âşık Çatak sevgisinde,
Hakk'ın bana vergisinde
Canım emanet cisimde
Yakma beni af dileyim

138. DEREM DEDİM DEREMEDİM²⁹⁹

Felek açtı nice yara
Düşünürüm kara kara
Her kapıyı açan yara
Derem dedim deremedim

Kara imiş bizim yazı
Ağlar gönül bazı bazı
Ekmek tavşan koşan tazı
Yelem dedim yelemedim

Çile, keder bende hepsi
Yuttuk biz de en son hapı
Çalınmıyor bizim kapı
Gülem dedim gülemedim

İnsan benzer açan güle
Aşk düşürdü beni dile
Gönül coşkun benzer sele
Gelem dedim gelemedim

Âşık Çatak benim adım
Arşa yükseldi feryadım
Baştan eksik olmaz derdim
Ölem dedim ölemedim

139.1. KOLLARIN ÜSTÜME GER DİYE GELDİM³⁰⁰

Develi'den geldim ziyaretine
Ecemiş Bey derler asaletine
Sığındım efendim himayetine

²⁹⁹ Gülpınar Dergisi'nde *Ölemedim* başlığıyla yer alan şiiirdir (1988, S.142, s.29).

³⁰⁰ Gülpınar Dergisi'nde *Geldim* başlığıyla yer almaktadır (1988, S.147, s.26).

Kolların üstüme ger diye geldim

Gerçek aydın yüce makam kuşadır
Sayesinde fakirleri yaşatır
Emirlerin ferman sanmam boşadır
Azdı yaralarım sar diye geldim

Niğde Develi'ye sınırca yakın
Büyük lütfu sana merhamet Hakk'ın
Mevla-yı Rahman'ın işine bakın
Sizi mert kahraman er diye geldim

Âli Canaplığın gurur verici
Yaradan artırsın sizdeki gücü
Gönlün elmas, yakut sanarsın inci
Bana ihsanından ver diye geldim

Telefon etmekle eyledin zahmet
Atana dedene ceddine rahmet
Cennet komşun olsun yüce Muhammed
Âşığın halini gör diye geldim

Âşık Çatak size daim duacı
Sen tabib olunca def olur acı
Ne emrin olursa başımın tacı
Makamın sıfatın zer diye geldim

139.2. KOLLARIN ÜSTÜME GER DİYE GELDİM³⁰¹

Develi'den geldim ziyaretine
Çavuşoğlu derler asaletine
Valim ben muhtacım himayetine
Kolların üstüme ger diye geldim

Amansız bir dert ki tüketti ferim
Böyle yazmış bize Mevla-yı Kerim
Aşikâr sırrımı ben size derim
Bu derdime deva ver diye geldim

Bir canımız vardır o da amanet
Ölümdür sonumuz kuluz nihayet
Mevla'm versin valim size selamet
Bu işin aslına er diye geldim

Âşık Çatak size her an düvacı
İçime yer etti ah ile sancı
Bulunmaz dediler aşkın ilacı
Çilekeş âşığı gör diye geldim

139.3. KOLLARIN ÜSTÜME GER DİYE GELDİM³⁰²

Develi'den geldim ziyaretine
Karatepe derler asaletine
Sığındım başkanım himayetine
Kolların üstüme ger diye geldim

---

³⁰¹ Abdullah Satoğlu Özel Arşivi'nden alınan *Geldim* başlıklı şiiirdir. Bu şiir Çatak'ın Satoğlu'na yazdığı bir mektupta yer almaktadır (Mektup için bk. Ek-29). Çatak bu mektubunda hastalandığını ve hastaneye yatmak için sıra beklediğini söyler. Vali'nin yanına giderek ona durumunu izah eder. Bu şiiri de valiye okur ve vali de çok beğenir, Çatak için bir araç tahsis ederek onu hastaneye götürüp yatış işlemlerini gerçekleştirir.

³⁰² Gülpınar Dergisi'nde yer alan başlıksız şiiirdir (1995, S.226, s.27). Şiirin baş kısmında "Bu şiirimi Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Sayın Şükrü Karatepe Bey'e İthaf Ediyorum." ifadesi yer almaktadır.

Sayın Karatepe'm bizi gözetti
Basını topladı resmi izletti
Hamiyet elini bize uzattı
Lütfen ihsanından ver diye geldim

Mert başkanlar makamları kuşatır
Sayesinde fakirleri yaşatır
Dünya denen fani bil ki boşadır
Âşık'ın halini gör diye geldim

Âşık Çatak olur size duacı
Sen oldun gönlümün deva ilacı
Kadirşinas başkan başımın tacı
Hocazadem ilin zer diye geldim.

140. HOŞGELDİNİZ SİZ EFENDİM³⁰³

Bugün Seyranî'nin günü
Hoşgeldiniz siz efendim
Dünyaya duyulsun ünü
Hoşgeldiniz siz efendim

Hörmet ederiz üstada
Anısı şayandır yâda
Sevenleri bir arada
Hoşgeldiniz siz efendim

Mürşidim ulu Seyranî
Onu tanır Türk vatani
Şerefine layık anı
Hoşgeldiniz siz efendim

---

³⁰³ Bu şiir Kültür Bakanlığı arşivinde *Seyranî* başlıklıdır (N.E.96.0008: 72).

Seyranî doğruyu söyler
Arı gibi sazlar inler
Sevenleri onu dinler
Hoşgeldiniz siz efendim

Âşık Çatak her dem anar
Aşk badesin içen kanar
Hak'tan ateş alan yanar
Hoşgeldiniz siz efendim

141. BEN BİR DAVA ADAMIYIM³⁰⁴

Develi'ye Ali geldi
Develi'nin gülü geldi
Sanmayın ki deli geldi
Ben bir dava adamıyım

Erciyes'in yeli geldi
Cûş eyledi seli geldi
Seyranî'nin dili geldi
Ben bir dava adamıyım

Allah, vatan özümüzde
Çiğler pişmez közümüzde
Hilaf yoktur sözümüzde
Ben bir dava adamıyım

142. CEPHEDEN CEPHEYE KOŞAR MEHMED'İM³⁰⁵

Çelik kale gibi göğüs gerince
Düşmanlar ezip yere serince

³⁰⁴ Bu şiir âşığın kitabında *Felsefem* başlıklıdır (Çatak 1985: 10). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 234-235).

³⁰⁵ Bu şiir âşığın kitabında *Mehmed'im* başlıklıdır (Çatak 1974: 62-63). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 235-236).

Kükreyişi Arslan, aşka gelince
Cepheden cepheye koşar Mehmed'im

Alay sancağını alır eline
Dokunamaz kimse yurdun kılına
Atılır dört koldan, düşman yönüne
Çiğner kefereyi geçer Mehmed'im

Savaş, sana düğün bayram günüdür
Tarihe yazılan Türk'ün ünüdür
Takar süngüsünü hemen yürütür
Zalimler önünden kaçar Mehmed'im

Gazilik nişandır, şehitlik ünvan
Canını adanmış, akıtmış al kan
Bunu takdir etmiş, tarihte cihan
Milletin kalbinde yaşar Mehmed'im

Hürriyet türküsü alır diline
Bakmaz nişanlıya taze geline
Kapınca silah arslan eline
Siperden sipere aşar Mehmed'im

Kalırsan gazisin, ölürsen şehit
Üstüne yazılmış binlerce beyit
Ahmet, Nuri, Şaban, Niyazi, Seyit
Ali, Osman, Ömer tümü Mehmed'im

Âşık Çatak söyler sözün peşini
Görünce bırakmaz koşar peşini
Kâfirin yerlere serer leşini
Düşmanın tümünü biçer Mehmed'im

143. NAMUS ŞEREF İÇİN YAŞAR MEHMED'İM³⁰⁶

Mustafa Kemal'den alınca emir
Düşmanın siperi olsa da demir
Topçumun ateşi eyledi kömür
Namus şeref için yaşar Mehmed'im

Bir dahi gönderdi hazreti Allah
O Kocatepe'ye kurdu karargâh
Hücum emri verdi zifiri sabah
Sarıldı silaha koşar Mehmed'im

Horuzlar öterken şafak sökerken
Düşman yatağında sinsi yatarken
Allah Allah aşkı arşı yırtarken
Saldırır düşmana coşar Mehmed'im

Çepeçevre sarılmıştı yanımız
Elden alınmıştı tüm imkanımız
Vatan için aktı asil kanımız
Gazi olur şehit düşer Mehmed'im

Afyon'dan önüne kattı Yunan'ı
Yoğudu kâfirin dini, imanı
Gelmişti düşmana ölüm zamanı
Zalimin karnını deşer Mehmed'im

Vatan için çektik milletçe zahmet
Gazilere sağlık şehide rahmet
Altın sayfa yazdı tarihe Mehmet
Hakk'ın kutsi kulu beşer Mehmed'im

³⁰⁶ Gülpınar Dergisi'nde yer alan *Mehmed'im* başlıklı şiirdir (1996, S.244, s..25). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 236).

Âşık Çatak taruz coşku başladı
Cehennem'i ateş kemi haşladı
Hemi süngü vurdu birde taşladı
Engel nedir bilmez aşar Mehmed'im

144. ÇIRPINDIMSA UÇAMADIM³⁰⁷

Felek kırdı kanadımı
Çırpındımsa uçamadım
Felek çaldı muradımı
Engel oldu geçemedim

Pirim sundu badesini
Çağırdılar içemedim
Aldı gönlüm iradesin,
Hayri, şer'i seçemedim

Gönder Mevla'm bana Hızır
Aşk kapısın açamadım.
Ömrüm geçer vızır vızır
Ben sevmeden geçemedim

Ettin beni gark çileye
Ben zamane esiriyim
Karşı durdum hep hileye
Hak nerdeyse devşireyim

Uyma nefsin emeline
Aldatır ha, sakın şeytan
Hakk'ın adil temeline
Girmez, hile, hurda, bühtan

---

³⁰⁷ Bu şiir âşığın kitabında *Engel* başlıklıdır (Çatak 1974: 76). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 237).

Yakma sinem sen firgata
Kusur günah yazdın ise
Çağırınca yüce kata
Azat eyle silkineyim

Âşık Çatak eder niyaz
Ak yüzümü etme kare
Sinem yanar, çıkar avaz
Yakma Rabbim beni nare

145. ZULÜMKÂR OLMA EFENDİM!³⁰⁸

Ben kulusam sen de kulsun
Haklar hakikati bulsun
Gönüllere neşe dolsun
Zulümkâr olma efendim!

Ben aynanım kendin düzelt
Hakkı hakikati gözet
Kul kula etmez eziyet
Zulümkâr olma efendim!

İkimiz de aynı soydan
Ne beklersin bakma toydan
Borçlu gibi geçen aydan
Sarıp solma efendim!

Misal verip de atlatma
Sabır taşımı çatlatma
İyilik varken cefa satma
Zulümkâr olma efendim!

---

³⁰⁸ Bu şiir âşığın kitabında *Efendim* başlıklıdır (Çatak 1974: 82). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 238).

Sen de, ben de kara toprak,
Üstümüze gazel, yaprak
Başımıza iner tokmak
Zulümkâr olma efendim!

Âşık Çatak derdin beter
Sitemler canına yeter
Mezarında baykuş öter
Zulümkâr olma efendim!

146. FIRAT'I SEL DER GEÇERİM³⁰⁹

Kalem yük iman yük ihtikat
Gönül şahlanmış bir kırat
Çağlar gözüm sanki Fırat
Fırat'ı sel der geçerim

Düzen tutmaz gönül sazı
Hakk'tan gelen emre razı
Aradım hep kışı, yazı
Dört mevsim yel der geçerim

Dert tebelleş gezdirmede
Aşk bahrinde yüzdürmedi
Çile yazmış sezdirmedi
Derdimi bil der geçerim

Âşık Çatak yanmak için
Geldim seni anmak için
Baden içtim kanmak için

---

³⁰⁹ Bu şiir âşığın kitabında *Geçerim* başlıklıdır (Çatak 1985: 65). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 238-239). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 239-240).

Söyletti dil der geçerim

147. MEVLÂ-YI RAHMAN'DAN RAHMET DİLERİM³¹⁰

Nice zaman sonra duydum bacımı
Ecelin elemi verdi acımı
Dört fidanla koymuş gitmiş Hacımı
Mevlâ-yı Rahman'dan rahmet dilerim

Ekmeğini yedim, kahvesin içtim
Duyunca Satoğlu kendimden geçtim
Ulu Yaradan'a elimi açtım
Kardeş yaşlı iken nasıl gülerim?

Şu yalan dünyaya gelenler fani
Allah'ım eylesin rahmetin gani
Gelen Hakk'a gitmiş kalanlar hani?
Nefisin peşine boşa yelerim!

Kurudu gözlerim akıyor yaşı
Şu âlemi gördüm bakıyor şaşı
Başınız sağ olsun gönül kardaşı
Emir büyük yerden taktir söylerim

İnsanları yiyen bir kara kuzu
Bir türlü doymuyor onun da gözü
Geride bırakır dolu, öksüzü
Geydim karaları, alı n'eyleyim?

Okudum ruhuna el açıp Elham

---

³¹⁰ Bu şiir Abdullah Satoğlu'nun 13.08.1984'te vefat eden eşi Gülsel Satoğlu anısına yazılan / söylenen ve âşîğın kitabında da *N'eylerim* başlığı ile yer alan şiirdir (Çatak 1985: 73). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016:

Lutfetti bana da Zülcelal ilham
Şefaata eylesin Mahmud'u Talha'm
Kader eleğinden çile elerim

Âşık Çatak çeker yıllardır yası
Silinmez gönlümün bir türlü pası
Kudret çeşmesinden doldurdum tası
Sabır sükûn ile gamı silerim

148. ONUN DA TAŞINI SEÇMEK İSTERİM³¹¹

Yemekler içinde hastır fasulye³¹²
Onun da taşını seçmek isterim
Bulgur pilavı da çıktığı zaman
Sofrayı terk edip kaçmak isterim

Nerde kaldı bürücenin iyisi,³¹³
Eşek fasulyası onun dayısı
Çağirttirin şu patates deyusu
Onun da suyundan içmek isterim

Soğan çıkarmayın Allah aşkına³¹⁴
Karnabahar yiyen döner şaşkına
Benim kahrım şu ıspanak düşküne
Onun da kökünden biçmek isterim

Karnabahar yiyen döner şaşkına³¹⁵

³¹¹ Bu şiir *Yemekler Destanı* başlıklıdır (Çınar 2005: 109-111). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 240-241).

³¹² 1a: fasulye: fasulya (EA)

³¹³ 2: Karnabahar yiyen döner şaşkına / Soğan çıkarmayın Allah aşkına / Benim kahrım şu ıspanak düşküne / Onu da kökünden biçmek isterim (EA)

³¹⁴ 3: Nerde kaldı bürücenin iyisi / Eşek fasulyası onun dayısı / Çağirttirin şu patates deyusu / Onun da suyundan içmek isterim (EA)

³¹⁵ 4: Sevilmeyen varsa o da papara / Görünce içerim hep olur yara / Kesede kalmadı, metelik para / Bu anda kendimden geçmek isterim (EA)

Soğan çıkarmayın Allah aşkına
Benim kahrım şu ıspanak düşküne
Onu da kökünden biçmek isterim

Sevilmeyen varsa o da papara³¹⁶
Görünce içerim hep olur yara
Kesede kalmadı, metelik para
Bu anda kendimden geçmek isterim

Her gün çıkarsalar pirinç pilavı³¹⁷
Sakının hoşafsız olmasın yanı
Kıymalı makarna eratın canı
Bununla hududu geçmek isterim

Şeker küsmüş bize kileri gezer³¹⁸
Bulama eratın canını ezer
Daha bu kalemim çok dertler yazar
Burada konuyu açmak isterim

Bazı sabahları zeytin tanesi³¹⁹
Yokladım çorbanın yokmuş tanesi
Bundan iyi biraz kaşar hanesi
Çıkmadığı zaman şaşmak isterim

Un çorbası hazır olmuş sabaha³²⁰
Öğlede borazan çaldı kabağa

---

³¹⁶ 5: Her gün çıkarsalar pirinç pilavı / Sakının hoşafsız olmasın yanı / Kıymalı makarna eratın canı / Bununla hududu geçmek isterim (EA)

³¹⁷ 6: Şeker küsmüş bize kileri gezer / Bulama eratın canını ezer / Daha bu kalemim çok dertler yazar / Yalnız yağlıca yemek isterim (EA)

³¹⁸ 7: Selam vermez oldu zeytin tanesi / Bundan iyi biraz kaşar hanesi / Yokladım çorbanın yokmuş tanesi / Bunların yanından geçmek isterim (EA)

³¹⁹ 8: Düşmanlarım muradına ermesin / Allah milletime zeval vermesin / Çatağ'ın sözüne kimse gülmesin / İçimden bir sitem seçmek isterim (EA)

³²⁰ 9: EA'da yok.

Sakın bulaşmasın bunlar tabağa
Götürüp çöplüğe saçmak isterim

Nohut mercimeğin yüzünü görmem³²¹
İrmik helvasını kimseye vermem
Haşlama bahsinde konuya girmem
Görünce sevinçten taşmak isterim

Meyvalar manavda görünür göze³²²
Arada sırada uğruyor bize
Gurbette garipler benzer öksüze
Tezkere alıp da uçmak isterim

Allah milletime zeval vermesin³²³
Düşmanlar da muradına ermesin
Çatak'ın sözüne kimse gülmesin
İçimde sitemi deşmek isterim

149. GELECEĞİ KÖTÜ GÖRÜR GİBİYİM³²⁴

Dünyanın düzeni bozuldu gitti
Geleceği kötü görür gibiyim
Gönül bahçesinde baldıran bitti
Sitemli hayatta yörür gibiyim

Benim sığınağım sabır kalesi
En sonu musalla kulun molası
Âdem'in topraktan geldi mayası
Ölümü karşımda görür gibiyim

---

³²¹ 10: EA'da yok.

³²² 11: EA'da yok.

³²³ 12: Düşmanlarım muradına ermesin / Allah milletime zeval vermesin / Çatağ'ın sözüne kimse gülmesin / İçimden bir sitem seçmek isterim (EA).

³²⁴ Gülpınar Dergisi'nde *Gibiyim* başlıklı şiiirdir (1993, S.207, s.25). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 241).

Ne beklenir bundan sonra devirden
Tuzak, hile yalan türlü tevirden
Kötü nefse uyup koşup seğirsen
Ölümü karşımda görür gibiyim

Âşık Çatak daim sözünün eri
Ruh'u yaradıшта sevmişim biri
İnsanın çatısı et, kemik, deri
Bu canı Mevlâ'ya verir gibiyim

150. TUNA NEHRİN AŞTI SOYUMUZ BİZİM³²⁵

Üç kıtada at oynattık bir zaman
Tuna nehrin aştı soyumuz bizim
Görünce düşmanlar derdi el aman
Adil yaşamaktı huyumuz bizim

Avrupa, Afrika, Asya bizimdi
Karşı çıkanların sonu ezimdi
Tarihte şerefim şanım izimdi
Elli milyon oldu sayımız bizim

Düşmanlara aslan gibi saldıran
Türk'ü söyler sorsan Mohaç, Çaldıran
Kaleler feth edip Mehter Çaldıran
Fatih, Selim Handır dayımız bizim

Atatürk göstermiş en doğru yolu
Kan ile yağruldu bu Anadolu
Muhammed ümmeti Allah'ın kulu
İslâm Türk'tür şeref payımız bizim

³²⁵ Gülşınar Dergisi'nde *Bizim* başlığıyla yer almaktadır (1989, S.161, s.23). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 242).

Kanunî'dir çağa mühürün basan
Âşık Çatak der ki böyledir yaşam
O yedi düvelle mertce savaşan
Türk oğlu Türk'tür soyumuz bizim

151. EZMEYİNCE DURUR MUYUM?³²⁶

Zorluklara göğüs gerip
Vatan için canım verip
Bulgar'ın leşini serip
Ezmeyince durur muyum?

Duyan bizden ibret alsın
Bu destanım baki kalsın
Tümünüzün kafatasın
Ezmeyince durur muyum?

Bulgar bil ki büyük hatan
Aysel'i bekliyor vatan
Akılsızdır Türk'e çatan
Ezmeyince durur muyum?

Son ihtarım gaddar sana
Elimiz boyama kana
Zulüm yapma sen insana
Ezmeyince durur muyum?

Türk'ün sabrını taşıрма
Bizi huduttan aşırma
Gelirse sakın şaşırma
Ezmeyince durur muyum?

---

³²⁶Bayram Durbilmez Özel Arşivi'nden alınan *Durur muyum* başlıklı şiiirdir. Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 242-243).

Âşık Çatak bitsin çile
Rezil olun sonra ele
Komşudan görürsek hile
Ezmeyince durur muyum?

152. BİR GÜN OLMAZ BENİM EVLÂT GÜLDÜĞÜM³²⁷

Gurbet yolu yüce dağlar bağlarsa
Annen, baban feryat edip ağlarsa
Bahar gelip dere, ırmak çağlarsa
Bir gün olmaz benim evlât güldüğüm

Tutar beni gurbet ilin sancısı
Çok zormuş evlât, torun acısı
Biz de olduk gurbet ilin hancısı
Gelen gider, giden gelmez, öldüğüm

Uzak yeri mektup ile bağlamak
Bize düşer acı çekip ağlamak
Gerekirse doğru sözü söylemek
Mektubunu tezce gönder sevdiğim

Mektup yazmak zor mu yavrum bilemem!
Kese delik, cıbrır, babam, gelemem
Kader kara, gönül dertli, gülemem
Çok olur gözyaşı serden sildiğim

Âşık Çatak dertli, yazar sıralar
Gurbette hasretlik beni paralar
Deva bulmaz oldu yine yaralar
Ne mektup, ne selâm, yoktur verdiğim

³²⁷ Bu şiir âşığın kitabında *Evlât Acısı* başlıklıdır (Çatak 1974: 81). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 243-244).

153. ÇÜNKÜ DOSTLAR BEN ÖKSÜZÜM³²⁸

Midem görmez bir lokma et
Yüküm sorma, hepsi dert
Hâlimi sormaz ölsem bir fert
Çünkü dostlar ben öksüzüm

Yarı tokum, yarı da aç
Kulu kula etme muhtaç
Emaneten giyilen taç
Gider elden ben öksüzüm

Sayamadın dördü onu
Bulamadım yırtık donu
Öksüz rağbet görmez hani
Çile yüklü ben öksüzüm

Ne söylesem bahtım kara
İçim dışım bütün yara
Gönül yanmış bir kez nara
Bağrı yanık ben öksüzüm

Korkma benim sen ölümden
Çekticeğin hep dilinden
Çaldır beni aşk telinden
İnler teller ben öksüzüm

Kâh bulama bir kâse aş
Koyamadım taş, üstüne taş
Açlık ile ettim savaş
Çile bitmez ben öksüzüm

³²⁸ Bu şiir âşîğın kitabında *Öksüz* başlıklıdır (Çatak 1974: 85-86). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 244-245).

Âşık Çatak kolay dile
Alnımıza yazmış çile
Geçen günler kolay dile
Gönül küskün ben öksüzüm

154. REYHA KOKAN GÜL ASLIHAN³²⁹

Ahu gibi bakışın var
Sular gibi akışın var
Tavus gibi nakışın var
Reyha kokan gül Aslıhan

Gönül bağlarının gülü
Bal aktırır ağzı, dili
Aşkın deryasının seli
Sevgi bağı bil Aslıhan

Gülüşleri neşe saçar
Gönüllerde çiçek açar
Görenler kendinden geçer
Coşkun akan sel Aslıhan

Sevgiyle cana yakın
Bize yadigârı Hakk'ın
Kıyasıya durman bakın
Bülbül gibi dil Aslıhan

Ana, baba sevgi bağı
Çiçek açan gönül dağı
Oynuyacak şimdi çağı
Hazin esen yel Aslıhan

---

³²⁹ Gülşinar Dergisi'nde Aslıhan (1992, S.194, s.28.) başlığıyla yer almaktadır. Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 245-246).

Âşık Çatak sana hayran
Doyasıya eyle seyran
Yürüyüşü nazlı ceylan
Koş dedene gel Aslıhan

155. YOLUNUN KÖLESİ ALİ'SİYİM BEN³³⁰

Naçiz şahsımıza iltifat etmiş
Yolunun kölesi Ali'siyim ben
Hesap ettim yaşım yetmişe gitmiş
Çileli hayatın kelisiyim ben

İlmin beşiğinde yatıp belendim
Yaradanın aşkı ile dillendim
Kader eleğinden çile elendim
Kadir bilenlerin hâlisiyim ben

Ölüm Hak'tan var mı bunun çaresi
Şeref, Çatak gibi kültür faresi
Bizi unutmamış gönül paresi
Bütün sevenlerin varisiyim ben

156. HABER VERİR DEVELİ'DEN³³¹

Mor koyun kuzuya meler
Hanım bacım bulgur eler

---

³³⁰ Âşık Şeref Taşlıova Türk Folklor Dergisi'nin 49. Sayısında "Develi'de Yapılan 3. Seyranî Şenliklerinde Gördüklerim" başlıklı bir yazı yazmış ve bu yazının sonunda Seyranî Delisi Ali Çatak'a diye başlayan bir şiir yazmıştır. Âşık Ali Çatak da Taşlıova'nın şiirine cevaben bu şiiri söylemiş / yazmıştır. Çatak bu şiirin başında şu ifadelere yer vermektedir: "Değerli Âşık Şeref Taşlıova'nın Türk Folklor Dergisi'nin 49. Sayı ve Ağustos 1983 tarihli yayınlarının "Develi'de Yapılan 3. Seyranî Şenliklerinde Gördüklerim" başlıklı yazılarında bütün seminer ve şenliklerin noksan tarafını dostça ve haklı olarak tenkit edişini ve naçiz şahsıma taşlama şeklinde yarı şaka olarak "Seyranî Delisi Ali Çatak'a" diyerek şiir yazan aziz kardeşim Şeref Taşlıova'ya teşekkür ederim. Bu değerli yazılarından dolayı kendilerine şükran borçluyum. Ben de sayın Taşlıova'nın affına sığınarak 3 kütadan oluşan Âşıklar Delisi Şeref Taşlıova'ya nazire yazmayı uygun bularak buraya aynen alıyorum" (N.E.96.0008: 73).

³³¹ Bu şiir âşığın kitabında *Develi'den* başlıklıdır (Çatak 1985: 15). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 246).

Kulakta altın küpeler
Haber verir Develi'den

Haşdağı'na çıkın bakın
Bağlar bahçesine yakın
G zelliikte lütfu Hakk'ın
Geçen bilir Develi'den

Ceviz kavağa karışmış
Susam sümbülleri açmış
G l  bülbüle yakışmış
Reha gelir Develi'den

Baştan başa  z m bağı
Çevre yanı karlı dağı
Burda eski tarih çağı
Başlar devir Develi'den

Kovanları bal yatağı
Bereketli g r toprağı
Kekik çiğdem ful otladı
Film çevir Develi'den

Âşık Çatak derdin beter
 zledin gözüne tüter
Seyranî, Dev Ali yatar
Gelir kahir Develi'den

157. İNAN ÂHU GÖZLÜM AYRILMAM SENDEN³³²

Mancılıkla dağ başından atsalar
İnan ahu gözlüm ayrılmam senden
Köle diye Pazar Pazar satsalar
İnan âhu gözlüm ayrılmam senden

Neşter vurup yaralarım yarsalar
Kanım ile aşk çamuru karsalar
Vallah bana söyle diye sorsalar
İnan âhu gözlüm ayrılmam senden

Acımayıp çarmıhlara gerseler
Yüz bin sene bana hüküm verseler
Kemiklerim parça parça kırsalar
İnan âhu gözlüm ayrılmam senden

158. BAŞLADI AKINLAR DÖRTNALA BİRDEN³³³

Mübarek Cuma'yı edince eda
Muzaffer eylesin sizleri Hüda
Davullar çalınır, eller duada
Başladı akınlar dörtnala birden

Yağız çehrelere ölüm kefeni
Felek çaldı hemen ecel defini
Görmeye değerdi Oğuz keyfini
Saldırdı düşmana Oğuzlar birden

Hücum emri verdi uçbeyine baş
Toz duman içinde başladı savaş

³³² Abdullah Satoğlu Özel Arşivi'nden alınan *Develili Aşık Ali Çatak'tan Aşık Mücrimî'ye Nazire* başlıklı şiirdir. Bu şiirin altında "Kayseri Devlet Hastanesi" notu yer almaktadır.

³³³ Bu şiir âşığın kitabında *Malazgirt* başlıklıdır (Çatak 1974: 89-90). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 247-248).

Lisana geliyor dağ, su, ova, taş,
Yer yerinden oynar bakınca birden

Sanki bir kasırđa dumanı çöktü
O anda düşmanın başına çöktü
Salladı kılıncı yerlere döktü
Çok acı çığlıklar duyuldu birden

Kahpe Bizans Oğuzlar'a yem oldu
Kılınç çekti, kalkan vurdu, dön oldu
"Alparslan"ım şaha kalktı ün oldu
Duyuldu cihana baktım ki birden

Kâfire saldırdı imanı bütün
Tüttü "Malazgirt" te bir siyah tütün
Hep kökünü kesti kudurmuş itin
Temizledi yurttta pıslığı birden

"Malazgirt" ovası boyandı kana
Mezar oldu ova, zalim düşmana
Belâsını buldu uyan şeytana
Serdi leşlerini yerlere birden

Allah "Alparslan" a harpte yol verdi
Bükülmeyen bilek, çelik kol verdi
Bizans'ın ordusu çöktü, bel verdi
Allah Allah sesi duyuldu birden

Oğuzlar zulüme attı dayağı
Çekildi yurdumdan pisin ayağı
Çöktü Bizans birden baktım bayağı
Galibiyet marşı çalındı birden

Âcizane Çatak eyledi methin
Defterini dürdü bütün zulmetin
Mekânı cennette olsun ümmetin
Şehidime cennet göründü birden

159. DARGIN MISIN BANA GÜLMEN?³³⁴

Kendi güzel adı güzel
Ağaç döker güzün kazel
Sevişirdik biz de ezel
Dargın mısın bana gülmen?

Kan kurursa akıl durur
Kanbura bin kanbur vurur
Hayat bir gün olur kurur
Bu zulmetin nedir bilmem!

Bozuldu hür düzen birlik
Bir araya gelmez dirlik
Her kapıyı açar binlik
İkiyüzlü senin cilven

İçin dışın vurdumduymaz
Mizan teraziye uymaz
Canın seven cana kıymaz
Zaman azdı baktım ilmen

Âşık Çatak çeken çile
Başa güreş tutar hile
Hakikati verdik yele
Boşa çaban hiçe yelmen

---

³³⁴ Bu şiir âşîğin kitabında *Zamane* başlıklıdır (Çatak 1985: 54). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 248-249).

160. İLİMDE, İRFANDA BAŞTA ÖĞRETMEN...³³⁵

Gâh göğe çıkarsın, gâh gezen yerde,
Gâh deva olursun çaresiz derde
Hizmetlerin büyük mübarek yurda
İlimde, irfanda başta öğretmen...

Bütün medeniyet seninle işler
Senin eserindir olanca güçler
Sanayinin çarkı, kuruplu dişler
Hitaben yazılı taşa öğretmen

Sayısız hizmetin şu devr-i âlem
Okuyan, yazarlar işleyen kalem
Çocuklarla başlar emeğin, çilen
Bir taleben altmış yaşta öğretmen...

Pirin olan yüce Hazret-i Allah
Sözümde hilaf yok zerrece Vallah
A'dan Z'ye olan Veliyullah
Eserin mübarek işte öğretmen...

Âşık Çatak sizden alır feyzi
Beşerin çiçeği gönül çeyizi
Fethettin fezayı, aştın denizi
Çalışın boranda, kışta öğretmen

161. BENİM DİRDİM BAŞTAN AŞKIN³³⁶

Yörü bire deli gönül
Benim derdim baştan aşkın

³³⁵ Bu şiir âşığın kitabında *Öğretmen* başlıklıdır (Çatak 1985: 31). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 249).

³³⁶ Bu şiir âşığın kitabında *Deli Gönül* başlıklıdır (Çatak 1985: 68). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 249-250).

Avare gezersin cunul
Niye böyle oldun şaşkın

Boşa hayal boşa yorum
Günden güne kötü durum
Kendine bulaman sorum
Çektim çilesini aşkın

Şu dünyanın hiçbir malı
Tutunacak göster dalı
Aldatıcı şeytan falı
Ecel gelir olun kaçkın

Âşık Çatak gönül derdi
Azap, çile derdi verdi
İçime korkusu girdi
İman filiz sürdü ışkın

162. SEFASI KIZINAN GELİR YAYLANIN³³⁷

Yaz gelip de Türkmen göçün çekince
Çiftçi çarık çekip, tohum ekince
Âşık, cananına derdin dökünce
Sefası kızınan gelir yaylanın.

Koyun meler, kuzum diye, koşanda
Çoban kavalını çekip coşanda
Hayat, hava, neşe hep bu yaşamda
Çimene karışmış gülü yaylanın

Sümbül boyun büküp, lale açanda

---

³³⁷ Bu şiir âşığın kitabında *Yaylanın* başlıklıdır (Çatak 1974: 91). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 249-251).

Nergisi, nevruzu koku saçanda
Kaynaklardan billur suyun içinde
Derde deva verir suyu yaylanın

Gülü kekiğine eylemiş yarış
Sarmaşık sadıra sarmış bir sarış
Dargınlar yaylada eylemiş barış
Yağı, yoğurdundan çıkar yaylanın

Kara kartal döner, kuzgun başında
Kınalı yosunlar tutar taşında
Avına atılan şahin kurşunda
Sefasını sürer gider yaylanın

Çatağ'ın yaylası düzde dölekte
Ördekleri yüzer gölde gölekte,
Yoğurt bakracında, kırmız külekte
Sütü kaymak tutar ili yaylanın

163. VATANININ VARLIĞI BİLİN ORMANI³³⁸

Selâm sana çoban, avcı kardeşim
Bin varlığı yakar sakın ateşin
Alçağın alçağı yakarsa her kim
Vatanının varlığı bilin ormanı

Karıyın eşiği, çocuk beşiği
Yakacak odunun bütün kışlığı
Eliyin takımı, cebin harçlığı
Yurdun hazinesi, gelir, ormanın

---

³³⁸ Bu şiir 1980 yılında Dünya Ormancılık Haftası'nda düzenlenen programlarda okunmuştur. Ayrıca bu şiir âşîğin kitabında *Orman* başlıklıdır (Çatak 1974: 87-88). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 251-252).

Çatının örtüsü, iskele, kalas
Villayın kapısı, balkonu, teras
Kim kıyarsa ona derim ben teres
Canın gibi kuru canım ormanı

“Yaş kesen baş keser” demiş atalar
Kuğusu, kumrusu, keklik, öteler
Meyvaları al, mor olup yeteler
Derde deva verir, dalı ormanın

Bakarsın dağlara yükselir çamlar
Ne keder bırakır ne gamlar
İçinde yaşayan sayısız canlar
Kokar yasemini, gülü ormanın

Kazmanın, küreğin, baltayın sapı
Onda imal olur, pencere, kapı
Kağnıyın çatısı, mazısı, göpü
Alet, edavatın, malı ormanın

Gemiye, trene rayın altına
Reçine katıran alım satıma
Taputla gömülün yerin altına
Nereye bakarsam eli ormanın.

Kim balta vurursa beli bükülsün
Kim ateş atarsa eli dökülsün
Kim dalın keserse kolun sökülsün
Yok ki arzu etsin dili ormanın

Âşık Çatak gönül gelince aşka
Yemyeşil ormanın havası başka

Ormanı kesenin kafası laçka
Sakın incinmesin kılı ormanın

164. KARIŞIR ÇİMENE GÜLÜ DAĞLARIN³³⁹

Bahar gelip karlar eridiği zaman
Karışır çimene gülü dağların
Türkmenler yaylaya yürüdüğü zaman
Yol verir göçlere beli dağların

Açılır çiçekler kokular saçar
Arı kelebekler rengarenk uçar
Âşıkları eder dertlere duçar
Serin serin eser yeli dağların

Nisan yağmurları yağmaya başlar
Çiçeğe bürünür kuru ağaçlar
Cıvıldaşır öter olanca kuşlar
Çağlamaya başlar seli dağların

Yaz ayları yeşil olur al olur
Kovanlarda deva veren bal olur
Canlılarda başka başka hâl olur
Aşkî sevda okur dili dağların

Âşık Çatak dağlar dedeyin yurdu
Çıktı yaylasına çadırın kurdu
Mevzilenir sende kahraman ordu
Anlıyana malum hali dağların

---

³³⁹ Gölpinar Dergisi'nde *Dağların* başlığıyla başlığı bulunmaktadır (1988, S.150, s.28).

165. DİNLE NE DER YEŞİLAYIN!³⁴⁰

Sağlık, sıhhat, ahlak için
Zehir, zıkım dolar için
Havayı kirlettin niçin?
Dinle ne der Yeşilayın!

Kötü ahlak değil töre
Sıhhatten verirsin fire
Heder olma boş yere
Dinle ne der Yeşilayın!

Yurdun için açar savaş
Örnek ol da sen de yaraş
Kötü işi yapma kardaş
Dinle ne der Yeşilayın!

Kumar, zina evler yıkar
Alkol hapislere tıkar
Evde çoluk çocuk korkar
Dinle ne der Yeşilayın!

Uyma nefse, kör şeytana
Kıyar sonra tatlı cana
Elini boyar alkana
Dinle ne der Yeşilayın!

Gel bunlara edek tövbe
Ekmek bekler evde bebe
Seni görür gökte yerde
Dinle ne der Yeşilayın!

---

³⁴⁰ Bu şiir âşığın kitabında *Yeşilay* başlıklıdır (Çatak 1974: 92-93). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 253-259).

Âşık Çatak dinle zarı
Allah sevmez isyankârı
Cehennemın közü, narı
Yakar diyor Yeşilayın!

166. BOYNU BÜKÜK, RENGİ SOLUK GARİBİN³⁴¹

Dört duvar içinde sırrın bilen yok
Açıp kapısını selam veren yok
Bağlamış kaderi zulme, gülen yok
Boynu bükük, rengi soluk garibin

Kapısın çalandan bir fayda bekler
Konuşurken dahi yutkunur, tekler
Hayat yollarında bir bir emekler
Yolları yokuşa düşer garibin.

Ah ile vah ile geçer günleri
Hatıra hayalle geçti dünleri
Altmış geçerse bir de sinleri
Başından aşkıdır derdindir garibin

Sırtını dayamış çile dağına
Erişse kemale yetmiş çağına
Bir fidan dikmeden ömür bağına
Gonca iken gülü solar garibin

Umudunu kesmez daima Hakk'tan
Lütfuna şükreder korkar gūnahtan
Mevlâ'm var eyledi, bizleri yoktan
Hakk'a doğru, özü sözü garibin

³⁴¹ Bu şiir âşığın kitabında *Garibin* başlıklıdır (Çatak 1974: 95). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 253-254).

Karalı bahtının çilesi bitmez
Yansa da ocağın tütünü tütmez
Züğütlük kapıda kovsan da gitmez
Bağrı yanık bahtı kara garibin

Âşık Çatak yine içini çekti
Çile yolcusuna gözyaşı döktü
Gariplik benim de belimi büktü
Gözyaşları çağlar, akar, garibin

167. NEFSİM SENİ EZMEK İÇİN³⁴²

Hem okurum hem yazarım
Dünya sende yok nazarım
Senin mezarın kazarım
Nefsim seni ezmek için

Kötülüğe, şere yelme
Değik baki âlem bilme
Şad olur gel gönül gülme
Hakikatı sezme için

Niye olursuz muhanet
Ölümdür sonun nihayet
Cennete gelecek cömert
Hurilerle gezmek için

Dar görürsen işin bitir
Rabb'a selâm salat getir
Edebince ağır otur
Gelmedin sen azmak için

³⁴² Bayram Durbilmez Özel Arşivi'nden alınan *İçin* başlıklı şiirdir. Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 254-255).

Âşık Çatak hayır dile
Geçer günlerin nafîle
İnsan benzer açan güle
Töbe eyle kızmak için

168. HAKKINIZI HELAL EDİN³⁴³

Acıya dayanmaz özüm
Zamaneye geçmez sözüm
İki bacım iki gözüm
Hakkınızı helal edin

Benle yemek yiyenlerim
Canım kanım yiğenlerim
Fatihalar diyenlerim
Hakkınızı helal edin

Âşık gidiyor Hakk'ına
Nefsimi Allah sakına
Komşular gelin yakına
Hakkınızı helal edin

Cansız ata bindirenler
Kabre beni endirenler
Yönüm Rabb'a döndürenler
Hakkınızı helal edin

Yediysen ekmek aşım
Kavum, kardaş, din kardaşım
Bu dünyada bitti işim

---

³⁴³Bu şiir Emir Ali Özçakır tarafından bize verilen âşığa ait bir defterden alınmıştır. Şiirin altında "1 Mayıs 1990 Bursa Emir Sultan" olarak bir not düşülmüştür. Erol'un çalışmasında da *Helal Edin* başlığıyla yer almaktadır (2016: 255-257).

Hakkınızı helal edin

Bitti bütün sorunlarım
Mamur ola yarınlarım
Gönül bağım torunlarım
Hakkınızı helal edin

Ferden düştü görmez gözüm
Hakk'a niyaz eder gözüm
Servet, Ayşe iki kızım
Hakkınızı helal edin

Derviş, Şükrü oğlum gelin
Ben yolcuyun siz de bilin
Nufustan künyemi silin
Hakkınızı helal edin

Yel estikçe serinlerim
Tekbir salât-ı binlerim
Benim çifte gelinlerim
Hakkınızı helal edin

Yanık sela duyanlarım
Teneşirde yuyanlarım
Dur kabire koyanlarım
Hakkınızı helal edin

Duru suyumu içtiğim
Selam verip de geçtiğim
Komşu diyerek seçtiğim
Hakkınızı helal edin

Selam olsun Zenne Baya
Helallaşak doya doya
Ben ölünce etmen riya
Hakkınızı helal edin

Hakkı olan gelsin alsın
Hakkım varsa helal olsun
Sin'ime rahmetler dolsun
Hakkınızı helal edin

Suyum için ocak çatan
Mezarıma toprak atan
Üzülüp de yasım tutan
Hakkınızı helal edin

Bitti benim gündüz gecem
Üç harf ile başlar hecem
Talğın veren Aziz Hocam
Hakkınızı helal edin

Üstünde gezdiğim toprak
Gölge eden yeşil yaprak
Göç ediyor Âşık Çatak
Hakkınızı helal edin

169. AŞK İLE TUTUŞMUŞ ÖZÜ VEYSEL'İN³⁴⁴

Millet için çalmış sazı söylemiş
Aşk ile tutuşmuş özü Veysel'in
Birlik için nice sözü söylemiş
Seyir etmiş kalpten gözü Veysel'in

---

³⁴⁴ Gülşınar Dergisi'nde *Veysel'in* başlığıyla yer almaktadır (1996, S.247, s.28).

Çalıştı ömrünce milleti için
Kahretti kadere zulmeti için
Çalmadı aslaha şöhreti için
Kulaklarda küpe sözü Veysel'in

Gerçek değer verdi kara toprağa
Meyveler diktirdi bahçeye bağa
Sesini duyurdu Ozanca çağa
Çığır açtı bize izi Veysel'in

Sayısız kültüre hizmetler verdi
Araştıran on topladı derdi
Böylece âşıklık sırrına erdi
Sözü şeker, kaymak dizi Veysel'in

Kültür bahçesinde bir koca çınar
Bugün onu dostlar rahmetle anar
Dumansız ateşe içinden yanar
Sönmemiş ebedi közü Veysel'in

Çatak Veysel ile gezdi her zaman
Andıkça içimde tüter bir duman
Çektikçe çileyi dedi el aman
Müzedede asılı sazı Veysel'in

170. ADALETİN MİZANISIN³⁴⁵

Ne güzel kanunun var
Adaletin mizanısın
Geniş dünya beşere dar
Kayınatın güdenisin

---

³⁴⁵Gülpınar Dergisi'nde *İlahi Kanun* başlığıyla yer almaktadır (1995, S.233, s.26). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 257-258).

Âdem'i yoktan yarattın
Havva'yı ana arattın
Cehennem üstü Sırat'ın
Kur'an mimar nedenisin

Cümle cana Hak tecelli
Ebedisin hem ezeli
Hüsnün ile her güzeli
Bülbül gibi söyledensin

Bin bir türlü çiçekleri
Göstermişsin gerçekleri
Dişi cana erkekleri
Aşkını bahş edenisin

Rabbim sensin başın tacı
Doyurursun cümle acı
Kul olan olur duacı
Bunların sen bedenisin

Âşık Çatak yok serimi
Bu gün yarın ekserimi
Anarım Mevlâ Kerim'i
Sen gönlümde kadimisin

171. MEVLA SENİN KUDÜRETİN³⁴⁶

Gökten yere rahmet ener
Emrinle doluya döner
Dağı taşı sele beler
Mevla senin kudüretin

³⁴⁶ Gülpinar Dergisi'nde *Devletin* başlığıyla yer almaktadır (1984, S.97, s.15).
Âşık bu şiiri 25.08.1982 tarihinde Ankara'ya yağın dolu üzerine söylemiş / yazmıştır.

Cümle yanmışı söndürün
Karayı dehre döndürün
Semayı arzdan endirin
Emrine şükür minnetim

Hava gürler şimşek çakar
Yıldırımlar yere akar
Azmışları bulur yakar
Ne büyüktür azametin

Gün gelir taş yılan yağar
Her şeye kadirsin Kahhar
Beterin beteri de var
Hakk'a olmazsa hörmetin

Darda aciz kalmışlara
Başın aşka salmışlara
Hüsnü rızan bulmuşlara
Şüpesiz büyük himmetin

Âşık Çatak fikre daldı
Olanlardan ibret aldı
Nicelerin yere çaldı
Nizami adil devletin

172. ERCİYES YAYLASI ANADOLU'MUN³⁴⁷

Doğup büyüdüğüm ilçem Develi
Tarihî misaller verir evveli
Yeşil bahçeleri, bağı meyveli
Erciyes yaylası Anadolu'mun

³⁴⁷ Bu şiir âşığın kitabında *Anadolumun* başlıklıdır (Çatak 1974: 96-100). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 258-262).

Yurdumun ortası, ilim Kayseri,
Düşmüşüm gurbete oldum serseri
Karış karış gezdim, bütün her yeri
Kekikler kokar Anadolu'mun

İlk çıkışım oldu Yozgat, Ankara
Neler gördü neler bu bahtı kara
Vatanının yolları bende hatıra
Öyküleri vardır Anadolu'mun

Ömür yetmez gitmek için bu yolu
Ankara tiftiği, armudu, balı
Isparta Demirci, Burdur'da halı
Tarifi mümkün mü Anadolu'mun?

Manisa, İzmir'in zümrüt bağına,
Bolu'nun, Ilgaz'ın Aydos dağına
Yeniçağ, Mengen'in yayık yağına
Doyum olmaz görsem Anadolu'mun

Yalova, Mudanya, Yeşil Bursa'yı
Türkler tapulamış burada arsayı
Görmeyi değerler yaz, bahar ayı
Cennet bahçeleri Anadolu'mun

Eskişehir, Bursa Savaş Meydanı
Şehitler akıttı burada kanı
Şeftali bahçesi, kestane dalı
Sultanları yatar Anadolu'mun

Eskişehir dertli Porsuk Çayı'ndan
Avlanır balıkçı, sarı yayından

Sarı başakları Temmuz ayından
Ambarları dolar Anadolu'mun

Tarihî Sakarya, Adapazarı
Zengin kaynaklarla, dolu pazarı
Sanayi İzmit'te fabrikaları
Tüter bacaları Anadolu'mun

İstanbul dünyanın denge pazarı
Görenlerin kalır, akli nazarı
Fatih'ten yadigâr tarihin malı
Şirin boğazları Anadolu'mun

Şaheser camiler minaresinden
Titremiş cihan da Türk'ün sesinden
Seyri bir ömürdür Kızkulesi'nden
İstanbul kalbidir Anadolu'mun

Edirne'den geçer Avrupa yolu
Trakya'yı sular Ergene kolu.
Yurdum hep tarihî eserlerle dolu
Selimiye kalbi Anadolu'mun

Tekirdağ'dan sonra gelir Malkara
Keşan, Bolayır'ı içinde yara
Süleyman, Kemal'i yatıyor sıra
Türbegâhı burada Anadolu'mun

Çanakkale, çana geçtim boğazdan
Hisse aldım yerden gelen avazda
Fatih bekleriz daima sizden
Şehitleri burada Anadolu'mun

Balıkesir, Muğla bayırlarında
Kuzular otlarır çayırlarında
Kütahya, Manisa fırınlarında
Has ekmeği çıkar Anadolu'mun

Sepet sele dolu meyve küfesi
Aydın'ın, Söke'nin yiğit efesi
Buradan düşmana gürledi sesi
Efeleri burada Anadolu'mun

Aydın, Alanya'sı, Antalya, İçel
Engini fundalık, ormanlık her bel
Leylak, zakkum, zambak, yaylaları gül
Dağı lale, sümbül Anadolu'mun

Nasıl tarif edem size Konya'yı
Verseler veremem bütün dünyayı
Zikreyle Mevlana burada Mevla'yı
Âlimler yatağı Anadolu'mun

Finike, Silifke, Mersin, Adana
Şifa verir meyveleri adama
Katkısı büyüktür bütün vatana
Nimetleri boldur Anadolu'mun

Kırşehir, Niğde'yi görelim Bor'u
Her taraf elmalık sanki bir koru
Buralardan geçer Bozantı tolu
Torosları vardır Anadolu'mun

Afyon'da verdi Ata'm hücumu
Gösterdi dünyaya Türk'ün gücünü

Denize döktürdü Yunan piçini
Kahraman evladı Anadolu'mun

İskenderun, Hatay, Kahraman-Maraş
Gaziantep verdi, amansız savaş
Malazgirt şahane tarihinde Muş
Van gölü denizi Anadolu'mun

Urfa, Bitlis, Bingöl Ceylanpınar'ı
Âşıkta gezmenin olmaz kararı
Tunceli, Erzincan hudut Hakkâri
Ağrı'dan gör seyrin Anadolu'mun

Urfa'da peygamber balığı yüzer
Dağlarında ahu, ceylanlar gezer
Malatya'da kızlar kayısı dizer
Yaşantısı güzel Anadolu'mun

Ilıca Pasinler, Erzurum yayla
Tabii güzellik vermiştir Mevlâ
Bar ile ciridi düzeni böyle
Dadaşları oynar Anadolu'mun

Ardahan, Kars yayla, Sarıkamış orman
Şifalı suları hayata derman
Moskof'a okudu yiğitler, ferman
Çıldır'da destanı Anadolu'mun

Samsun ile açtı Atam seferi
Sivas'ta toplandı yurdun cevheri
Emanettir bize yurdun her yeri
Gezen bilir hâlin Anadolu'mun

Çoruh'u Artvin'de Rize'de çayı
Baharında coşar gönlümün yayı
Ordu, Gümüşhane sürer sefayı
Fındık, limon çayı Anadolu'mun

Kadir Mevla'm verme yurduma zeval
Çoban dudağından bir kaval
Gezer dağlarında sayısız meral
Sürüleri otlar Anadolu'mun

Tarlasında çifti, ormanı fakir
Çorum'da işlenir bakır
Kimi yer yeşillik, kimi yer bozkır
Coşar ırmakları Anadolu'mun

Karadeniz boyu yeşil bahçeler
Giresun pazara fındık bohçalar
Çeker yurda, para, döviz, akçeler
Zengin hazinesi Anadolu'mun

Kemençe sesinden görsen horanı
Kayıp etmem âdet ile töreni
Kayıkta hamsisi, kırar dümeni
Sahilleri dalga Anadolu'mun

Çankırı, Zonguldak maden ocağı
Kömürüyle yanar yurdun ocağı
Maden beldeleri bütün bucağı
Safranbolu, Bolu Anadolu'mun

Âşık Çatak coşar söyler dilleri
Açılır seherde gonca gülleri

Ötüür dalında Şen bülbülleri
Ne hoş yazılması Anadolu'mun

173. GELENLERE SELÂM OLSUN³⁴⁸

Çift yzg takanlara
Bu niŐana bakanlara
Gl misali kokanlara
Gelenlere selâm olsun

Uzak yakın gelenlere
Bize Şeref verenlere
Bu saadete erenlere
Gülenlere selâm olsun

Yılı seksen ayı nisan
Gurur duyar bundan insan
Bir arada iki nişan
Verenlere selâm olsun

Ne güzeldir Türk töresi
Okunur Yasin suresi
Bunlar Huda'nın meyvesi
Derenlere selâm olsun

Hısım komşu kamusuna
Bu Őerefın hamisine
Binip hayat gemisine
Sürenlere selâm olsun

---

³⁴⁸ Bu Şiiri âşık, oğlu Dervif ile gelini Sabiha'nın nişanlanması üzerine 05.04.1980'de yazmıştır. Şiir, aşığın kitabında *Selam Olsun* başlıklıdır (Çatak 1985: 61-62). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 262-263).

Has bahçemde iki gülüm
Cüş eyledi yine dilim
Âşık der ki budur hâlim
Bilenlere selâm olsun

Bu yolda oldum süvari
Mesut etsin sizi bari
Çekmeyin hayatta zari
Diyenlere selâm olsun

Âşık Çatak budur sözüm
Yavrularım iki gözüm
Bu hatıra etti lüzum
Duyanlara selâm olsun

174. KÜNYELİYE SELÂM OLSUN³⁴⁹

Genci ile kocasına
Âlimine hocasına
Elif diyen hecesine
Künyeliye selâm olsun

Gelmişine geçmişine
Pirden dolu içmişine
Hakikati seçmişine
Dev Ali'ye selâm olsun

Kabaklıda yatan cana
Epce'de Epce Sultan'a
Hızır İlyas Havadan'a
Pir Veli'ye selâm olsun

---

³⁴⁹ Bu şiir âşığın kitabında *Develi'ye Selam Olsun* başlıklıdır (Çatak 1985: 17). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 263-264).

Damsalı Şeyh sazda yatar
Şeyh Şaban'la zikir tutar
Toprağında gör kim yatar
Ahaliye selâm olsun

Uzar gider sultan sazı
Hoş Kopçu'nun bahar yazı
Sende yatar Tekke Gazi
Tekkeli'ye selâm olsun

Seyranî'yi yetiştiren
Alev yeri tutuşturan
Aşk bağında ötüştüren
Kırk Ulvi'ye selâm olsun

Âşık Çatak senin kuzun
Aşk ateşi yakar özün
Şükür gelip gördüm yüzün
Develi'ye selâm olsun

175. KAYSERİ'DEN SELAM OLSUN³⁵⁰

Gazilerin diyarına
Cümle şehidin varına
Bu gününe hem yarına
Kayseri'den selam olsun

Memuruna valisine
Halkı ile velisine
Merzub olan delisine
Kayseri'den selam olsun

---

³⁵⁰ Gülpınar Dergisi'nde *Kayseri'li Âşıklardan Malatya'ya Selam Olsun* başlığıyla yer almaktadır (1987, S.136, s.30).

Battal Gazi için Şenlik
Türk okunur onda kimlik
Birdir bizde yoktur benlik
Kayseri'den selam olsun

Ne de güzel Anadolu
Her köşesi yiğit dolu
Battal Gazi öz Türkoğlu
Kayseri'den selam olsun

Bildiriyi sunanlara
Kültür için yananlara
Atasını ananlara
Kayseri'den selam olsun

Âşık Çatak aşka yanar
Aşk badesin içen kanar
Öleni rahmetle anar
Kayseri'den selam olsun

176. YÜZ BİN KERE LÂNET OLSUN³⁵¹

Kötülüğe yelenlere
Bütünlüğü bölenlere
Hakikati yerenlere
Yüz bin kere lânet olsun

Tak dediren tatlı cana
Olmayanlar Haktan yana
Çamur atar sana bana
Ervahına lânet olsun.

---

³⁵¹ Bu şiir âşığın kitabında *Lanet Olsun* başlıklıdır (Çatak 1974: 94). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 264-265).

Rüşvet helal diyenlere
Yetim hakkı yiyenlere
Vurguncuyu övenlere
Haşre kadar lânet olsun

Aranjman de de gevele
Veda edildi evvele
Bütün işler oldu hile
Yapanlara lânet olsun

Çek gönlüm sen tasayı
Sırçanlar yedi yasayı,
Göremem saçı kısayı
Koyanlara lânet olsun

Âşık Çatak söyler peşin
Milletime hizmet işin
Açık, çıplak, yazın, kışın
Soyanlara lânet olsun

177. HAKK'IN EMRİ DÖKÜLEN KAR³⁵²

Yere iner akkelebek
Karalarda beyaz benek
Uçuşurlar selek selek
Hakk'ın emri dökülen kar

Kuru dala beyaz süsler
Toprak, ekin suyu besler
Eser tipi, camdan sesler
Anı, masal söyletir kar

---

³⁵² Bu şiir âşığın kitabında *Kar* başlıklıdır (Çatak 1974: 110). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 265-266).

Uykusunda uyur canlı
Kürkün giyer delikanlı
Sözlerimde yalan var mı?
Beyaz kefen canlıya kat

Başlar kışın top oyunu
Düşenler görür boyunu
Severim kışın avını
İz gösterir bizlere kar

Öykü yazar Âşık Çatak
Eser tipi ıslıklı bak
Salkım salkım örtü saçak
Bitmez bitki, yağmasa kar

178. BİZİM İLE DOĞRU UÇUN TURNALAR³⁵³

Gökyüzünde uçan telli turnalar
Yok mu selâm sabah benim derdim var?
Sizi eğlemeyim uzun yolun var
Bizim ile doğru uçun turnalar

Erzurum ilinden çıkınca yola
Sılam Develi'de verin bir mola
Doya doya batın sazdaki göle
Kılavuzun haber versin turnalar

Sakın boran ile çetin kışından
Geçme Erciyes'in sivri başından
Görürsün sılayı sade yeşilden
Büğleğin başına inin turnalar

---

³⁵³ Bu şiir âşığın kitabında *Turnalar* başlıklıdır (Çatak 1974: 101-102). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 266-267).

Develi dağında yatar evliya
Ben de duacıyım kadir Mevlâ'ya
Mektubum bırakın n'olur avluya
Haber verin, anam alsın turnalar

Konmayın cevizin dalları gevrek
Seslenin sadece "Yeşil Everek"
Anam el ederse boyun bükerek
Tanrı selâmımı verin turnalar

Katar katar olun, gökte süzülün
Fenese'den akan çaya dizilin
Ağlar, karşılarsa sizi bir gelin
Tel verin yüzünü sürsün turnalar

Lütfedin, isteyin ondan helâlık
Sorarsa, gelmiyor deyin bu yıllık
Yem versin su versin ötüşün cik cik
Ağlayan gözünü, silsin turnalar

Deyin valideye biz geldik posta
Selamım söyleyin yarana, dostta
Söylemeyin sakın, evlâdın hasta
Anama teselli verin, turnalar

Seher vakti geçin siz Karataş'ı
Peşinize takman alıcı kuşu
Aman vermez olur Akdağ'ın kışı
Orayı erkenden geçin, turnalar

Gören gözden öpsem, canım sılayı
Anam uğurlasın etsin duayı

Korusun yırtıcı kuştan, Yaradan
Gün doğmadan evvel tutun turnalar

Nereye gidersin bilmem ovadan
Dönüşte haberler getir sıldan
Korusun yırtıcı kuştan, Yaradan
Eğlenmeyin, tezce dönün turnalar

Ölünce pederim ağlamış ana
Gelince tıklayın yavaşça cama
Yatağa düşürdü insafsız koma
Çatak'ın halini görün turnalar

179. SELAM SAYGI SİZE CANLAR³⁵⁴

Moral veren sazımız var
Gelin gülüşelim canlar
Aşkla yanık özümüz var
Selam saygı size canlar

Yusuf'u Kenan'da yattı
Köle diye bulan sattı
Mevla Mıs'ra sultan etti
Selam saygı size canlar

Sabırın son selamet
Kaderin cilvesi zahmet
Ayşe, Fatma, Veli, Ahmet
Selam saygı size canlar

Gelin dostlar gülüşelim

---

³⁵⁴ Gülpınar Dergisi'nde *Canlar Size* başlığıyla yer almaktadır (1994, S.222, s.26).

Çilenizi bölüşelim
Hak emrine yetişelim
Selam saygı size canlar

Bir gün gelir ulu ferman
Tanrı versin size derman
Kader etmiş burda harman
Selam saygı size canlar

Sazlar sizin için öter
Gün gelir çileler biter
Darda koymaz Allah yeter
Selam saygı size canlar

Âşık Çatak sizden yaşlı
Bu sıkıntı değil başlı
Gelir dedem kara kaşlı
Selam saygı size canlar

180. GELİN BİR OLALIM CANLAR³⁵⁵

Edirne'den Kars'a kadar
Birdir Türk olanda kader
Fırsat bulur fitne azar
Gelin bir olalım canlar

Dilimiz bir dinimiz bir
Tarihe bak ünümüz bir
Acı tatlı günümüz bir
Gelin bir olalım canlar

---

³⁵⁵ Bu şiir Tatar'da aynı başlıkla yer almaktadır (1996: 33).

Gece gündüz çalışalım
Fen ilimle yarışalım
Küskün isek barışalım
Gelin bir olalım canlar

Saray Halı işçileri
Çalışan gider ileri
Dertli âşık sizden biri
Gelin bir olalım canlar

Yiğirmi yıl geldi geçti
Ok hedefi deldi geçti
Neşe gamı sildi geçti
Gelin bir olalım canlar

Müdür işçi bir arada
Çalışan ere murada
Beş sene kaldı şurada
Gelin bir olalım canlar

Âşık Çatak benim adım
Arşa yükseldi feryadım
Gezdim yurdu adım adım
Gelin bir olalım canlar

181. BİR ARAYA GELİN SAYIN LİDERLER³⁵⁶

Vatana sokmayın ayırım illeti
Soğutmayın sizden asil milleti
Bu da bize Hakkın kastı zulmeti
Bir araya gelin sayın liderler

³⁵⁶ Bu şiir âşığın kitabında *Liderler* başlıklıdır (Çatak 1974: 111-112). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 268-269).

İyi bir şey değil yurttan ayrılık
Silindi tarihten her derebeylik
Getirin vatana huzurla dirlik
Bitsin artık çile sayın liderler

Biridik ayrıldık türlü dallara
Bizi kim getirdi kötü hâllere
Millet kaderinde iyi yollara
Arayan çareler sayın liderler

Biriniz küçülün, olsun biri baş
Sönsün ihtiraslar, amansız savaş
Çıkıyor gözümüz, yapılırken kaş
Ezilmesin millet sayın liderler

Saçımıza düştü erken kırığa
Girmeyin lüzumsuz bir de günaha
Lânet dedirmeyin yedi ervaha
Seçmenin derdini çözün liderler

Bu gidişle millet sizden soğuyor
Fenalık iyiliği her gün boğuyor
Başka ülkelerde güneş doğuyor
Aya gidenleri görün liderler

Şahsi ihtirasın yeri mi kaldı
Memleket sükût, hayale daldı
Kaderden partiler nasibini aldı
El ele verelim sayın liderler

Sanayi, fabrika temelin atın
Sonu ne olur ki bilmem firkatın

Önüne geçilsin zalim fiyatın
Züğürdün hâlinden bilin liderler

Dertlere soktunuz, dertsiz başları
Tuzsuz yedirdiniz, bize aşları
Odunsuz, kömürsüz kara kışları
Getirdiniz bize sayın liderler

Kimisi ekmeğin yüzüne muhtaç
Kimisi dertlidir, alamaz ilaç
Kimisi vurguncu, kimisi kapkaç
Zulmetin defterini dürün liderler

Bizi çıkarmayın çile dağına,
Ayrılık sokmayın gönül bağına
Cumhuriyet girdi elli çağına
Kuranlara saygı duyun liderler

Âşık Çatak yazar akı karayı
Birlikte saralım kötü yarayı
Vatan kaderinde yazı, turayı
Boşa oynamayın sayın liderler

182. GİZLENİP İÇİME GEZDİĞİN YETER³⁵⁷

Deli gönül niçin cefa edersin
Gizlenip içime gezdiğin yeter
Sarılıp sineme kabre gidersin
Yok mu insaf sende ezdiğin yeter

Kara kader güldürmedi yüzümü

---

³⁵⁷ Gülşınar Dergisi'nde *Yeter* başlığıyla yer almaktadır (1996, S.237, s.24).

Katrakla kapattı iki gözümü
Aşk ateşi yakar oldu özümü
Fırsatlar arayıp sezdiğin yeter

Yıllarca dayandım bütün cefaya
Hasret kaldım sevgi denen vefaya
En sonu bildirdin beni asaya
Ömür boyu beni üzdüğün yeter

Olanca dertleri bana çektirdin
Topal ettin karga gibi sektirdin
Kader çıkırığında çile büktürdün
Hedef alıp kahra dizdiğin yeter

Âşık Çatak çekti gönül elinden
Kader çaldırmadı aşkın telinden
Çekmiyen anlamaz dertli halinden
Kambur olup serde gezdiğin yeter

183. NİYE YAPAR, HESABI VAR³⁵⁸

Çekmeyim diye çileyi
İnsan düşünmüş hileyi
Şeytan gibi bin cilveyi
Niye yapar, hesabı var

Arıya şeker yutturur
Helâla haram kattırır
Çıkara yardan attırır
Canın kemce kasabı var

---

³⁵⁸ Bu şiir âşığın kitabında *Hile* başlıklıdır (Çatak 1985: 46). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 270-271).

Değil misin sen bir fani
Hak olaman niye gani
Gelen gitmiş, dönen hani
Ömrün ölüm azabı var

Yeşil olan güle yaprak
Aç gözünü âleme bak
Seni de yer kara toprak
Sırrın bilse esbabı var

Gönül yaşamından geçer
Ecel şerbetini içer
Seni eken bil ki biçer
Bu hayatın hasadı var

Niye yapan hile, zulüm?
Kapar ağızın, susar dilin
Er geç bulur, gelir ölüm
Çatak göçer, turabı var

184. MOR, KIRMIZI, SARISI VAR³⁵⁹

Sarıç dem seyran kurmuş
Gül bülbüle aşkın sormuş
Hep çiçekler düğün kurmuş
Mor, kırmızı, sarısı var

Baktım sümbül boyun bükmüş
Nevruz, nergiz kervan çekmiş
Kullar için Mevlâ ekmiş
Beyaz, pembe yarışı var

---

³⁵⁹ Bu ş ir aşığın kitabında *Çiçekler* başlıklıdır (Çatak 1985: 23). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 271-272).

Zambak, lale boydan aşmış
Kekik dağa koku saçmış
Çayır, çimen üç gül açmış
En azından yarısı var

Salep, narpuz derde deva
Yaradan'a eder dua
Bin bir renkten vurmuş şua
Sarmaşığın sarısı var

Gülle reyhan sarıların
İlk uğrağı arıların
Küs küsküne darıların
Düğün bayram barışı var.

Âşık Çatak Hakk'a kurban
Kara toprak yeşil yorgan
Ne de güzel kokar yaban
Çiçeklerin halısı var.

185. ÂŞIK OLUP BAKIŞI VAR³⁶⁰

Vatanına mavi gözle
Âşık olup bakışı var
Öz Türkçesi güzel sözle
Kültürüne nakışı var

Mor menekşe, lale, sümbül
Türk milleti gönlünde gül
Vatan aşkı etmiş bülbül
Zulmü nare yakışı var

---

³⁶⁰ Bu şiir âşığın kitabında *Var* başlıklıdır (Çatak 1985: 39). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 272-273).

Yurdu için serden geçti
Hedefleri iyi seçti
Düşmanın bağırını deşti
Şimşek gibi akışı var

Kâfir geldi atlı, yaya
Saraylı daldı tasaya
Cumhuriyet kor yasaya
Kemin hain bakışı var

Seferber oldu ülkemiz
Ata dedi, arş Akdeniz!
Gâvurda gitti bet beniz
Merdin süngü çıkışı var

Ölen şehit kalan gazi
Tarih yazdı altın mazi
Cümlesinden olsun razı
Zalimleri atışı var

Âşık Çatak kalma gamda
Atam rahat yat vatanda
Türk milleti tüm arkanda
Sel olmuş gür akışı var

186. KAYSERİLİMİN ELİ VAR³⁶¹

Blokların saçağında
Gökte uçan uçağında
Ateş yanan ocağında
Kayserilimin eli var

³⁶¹ Bu şiir âşığın kitabında aynı başlıkla yer almaktadır (Çatak 1974: 107-109). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 273-275).

Kapısında pencerede
Ocaktaki tencerede
Yedi iklim, bir kürede
Kayserilimin eli var

Oturduğun otaklarda
Yattığınız yataklarda
Aldığınız matahlarda
Kayserilimin eli var

Seyranî'min dillerinde
Bahçedeki güllerinde
Yurt kalkınma yollarında
Kayserilimin eli var

Sarıldığın kaput bezi
Düdüklüler dizi dizi
İkaz ettim hepinizi
Kayserilimin eli var

Binasında, odasında
Kurduğu her sobasında
Devrin yeni modasında
Kayserilimin eli var

Pastırmada, şekerinde
Arabayın tekerinde
Sermayenin dönerinde
Kayserilimin eli var

Halıların nakışında
Yurda döviz akışında

Yapılan iş bakışında
Kayserilimin eli var

Museviye dedi anır
Bindi sırta, etti yanır
Böyle geçip gitti devir
Kayserilimin eli var.

Asla sevmez zalimleri
Yetiştirir âlimleri
Terakkisi ilimleri
Kayserilimin eli var

Misalimiz Koca Sinan
Bunu takdir etti cihan
Eserimiz yaşar her an
Kayserilimin eli var

Hazırcevap İncili'si
Hoş sohbetli her meclisi
Seyrani Baba velisi
Kayserilimin eli var

Âdetinde töresinde
Hükümetin yöresinde
Melen Bey'in süresinde
Kayserilimin eli var

Selâm olsun hepisine
Kuşcağızın tapusuna
Çalan imkân kapusuna
Kayserilimin eli var

Âşık Çatak kaleminden
Bahis, sanat âleminden
Aşk sazının bam telinden
Kayserilimin eli var

187. CİHAN BİLİR TÜRKLÜK GİBİ ŞANIM VAR³⁶²

Hattini bildirdik azan namerde
Deva oldu Türkler azan her derde
Güneşin doğup da battığı yerde
Cihan bilir Türklük gibi şanım var

Bu vatan evliya şehit yatağı
Namerdin olamaz ata otağı
Üç kıtanın tahlil olsa toprağı
Mayasında damla damla kanım var

Düşmanlara aslan gibi saldıran
Dili olsa söyler bizi Çaldıran
Niğbolu içinde mehter çaldıran
Yıldırım Beyazıt gibi Hanı'm var

Pilevne, Kosova durak yerimiz
Bin kâfire kılıç vurdu birimiz
Namusa adadık koyduk serimiz
Vatan için kurban olan canım var

Alpaslan, Fatih'im tarihte misal
Düşün sen avanak bundan ibret al
Kanuni Süleyman canlı bir timsal
Adilik hükmünde adil tanım var

³⁶² Gülpınar Dergisi'nde *Şanım Var* başlığıyla yer almaktadır (1989, S.158, s.26). Erol da çalışmasında aynı başlıkla yer vermiştir (2016: 275-276).

Âşık Çatak merde can olsun kurban
Elbisem üstümde kefin uruban
Yiğitlerle dolu bahadır oban
Tarihte yazılı bitmez anım var

188. TARİHTE GELECEK NİCE ZAMAN VAR³⁶³

Masum insanlara yapılmaz zulüm
Kudurmuş köpeğin ahiri ölüm
Sanma ki yanına kalacak zalim
Tarihte gelecek nice zaman var

Bütün dünya ile ediyor alay
Bir hayal uğruna çıkarır olay
Kükreirse milletim vay hâline vay
Bizi firenleyen sabır iman var

Nice anaların aktı gözyaşı
Uygar insanlığı yiyecek vahşi
Birleşmiş milletler bakıyor şaşşı
Hizmette, çabada şüphe güman var

Dört buçuk soysuza diyemezsen dur
Fırsadı buldukça azıyor hınzır
Beşerin başına beladır muzur
Görmüyorsa gözün kara duman var

Asala alçağı kudurdu azgın
İnsanlık üstüne ediyor dizgin
Cani can almaya oluyor gezgin
Bakın hiç uğruna nice yanan var

³⁶³ Bu şiir âşığın kitabında *Dünya Utansın* başlıklıdır (Çatak 1985: 80). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 276-277).

Ermeni milleti bu size kara
Haysiyet şerefin oldu maskara
Yekün sekiz ölü yetmiş yara
Sana yüzkarası olan hümman var

Âşık Çatak der ki nasıl gülerim
Mevlâ'yı rahmandan rahmet dilerim
Sizi uyarmaya söyler dillerim
Âlem duysun benden açık ferman var

189. BİZANSI SERMEYE FERMANIMIZ VAR³⁶⁴

26 Ağustos günlerden Cuma
Alpaslan orduyla kıldı namazı
Namaz sonu geçti Türkler hücumu
Bizansı sermeye fermanımız var

Büyük zafer sonu başladı akın
Türk'e mucizesi yaradan Hakk'ın
Jüstinyen'e dedi edebin takın
Edirne'ye kadar kervanımız var

Edirne'de büyük toplar döktüren
Mandalarla İstanbul'a çektiren
Bizansın surunu topla söktüren
Fatih Sultan gibi hanımız var

Gerekince aslan gibi savaşıyor
Doğudan batıya hızla ulaşan
At üstünde üç kıtayı dolaşan

³⁶⁴ Bayram Durbilmez Özel Arşivi'nden alınan *30 Ağustos Zafer Bayramı* başlıklı şiiirdir. Şiirin başlığı her ne kadar 30 Ağustos Zafer Bayramı olsa da içeriğinde daha erken devirlerdeki Türk tarihinden ve Türk liderlerden-Osmanlı Padişahlarından- bahsedilmektedir. Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 277-278).

Yıldırım hızıyla ceyranımız var

Ayşe'si, Fatma'sı kağnyı koştı
Silahı alanlar cepheye koştı
Türk milleti sanki sel olup coştı
Düşmana yiğitçe devranımız var

Nöbet bekler subayından erinden
Türk kükrerse dünya oynar yerinden
Kırılan düşmanın kellelerinden
Nice meydanlarda harmanımız var

Tutsaklık yakışmaz Türkün şanına
Ölüm mübarektir vatan namına
Kıydırmak isteyen tatlı canına
Buyursunlar hodri meydanınız var

Âşık Çatak yüz bin Türk'e maşallah
Türkün yardımcısı Hazret-i Allah
Dünyada kimseye etmek eyvallah
Yurt için akmaya al kanımız var

190. HER NERE VARDIMSA PARA DEDİLER³⁶⁵

Nice tabiplerin kapusun çaldım
Reçete verdiler ilaçlar aldım
Devasız dertlerin acizi kaldım
Her nere vardım para dediler

Gündüz huzur gece uykular kaçtı
Sinem kalkan oldu dertle savaştı

³⁶⁵Bayram Durbilmez Özel Arşivi'nden alınan *Dediler* başlık şiidir. Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 278-279).

Görenler hâlîma acıdı şaştı
Belki deva bulun ara dediler

Takdir bize böyle yazmış fermanı
Tüketti takatim kesti dermanı
Adadım yoluna adak bu canı
Daha çok düşersin zara dediler

Âşık Çatak işte tükendin aha
Senin işin kaldı yüce Allah'a
Lehi Kalem böyle yazmış ervaha
Doğuştan kaderin kara dediler

191. KOKAR ELVAN ÇİÇEKLER³⁶⁶

Bahar geldi kırlara
Kokar elvan çiçekler
Erdi bütün sırlara
Arı ve kelebekler

Kancasını uzatır
Şifalıyı gözetir
Mimar gibi bezetir
Balla dolar petekler

İnsanoğlu ibret al
Karıncaya baka kal
Azim, çaba gayret hâl
Kış erzakı itekler

Yılan sürünür akar

---

³⁶⁶Gülpınar Dergisi'nde *Bahar* başlığıyla yer almaktadır (1996, S.241, s.24). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 279-280).

Akrep insanı sokar
Mahlûkat ondan korkar
Sayılmaz çok örnekler

Anaçlar yeme gider
Yavruları seyreder
Yaver giderse kader
Dön yavrular yem bekler

Çayır, çimen bitirir
Ham çağlayı yetirir
Kimin aşka getirir
Bak takırdar leylekler

Gül gülüstan baharla
Sarı başaklı tarla
Görünür bütün varla
Kavun olur kelekler

Âşık Çatak sen bekle
İşin biter mekle
Giden yensiz gömlekle
Üstün örter kürekler

192. HARAP OLMUŞ BİZİM İLLER³⁶⁷

Yağmur yağmış bizim ile
Dere bağlar gitmiş sele
Bülbül küskün konmaz güle
Harap olmuş bizim iller

---

³⁶⁷ Bu şiir âşığın kitabında *Bizim İller* başlıklıdır (Çatak 1985: 29). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 280-281).

Ceviz, erik boyun eğmiş
Sanki ecel oku değmiş
Seller kavakları dövmüş
Talan olmuş bizim iller

Tapanlanmış üzüm bağı
Hatırlattı eski çağı
Eridi yüreğin yağı
Sorum olmuş bizim iller

Ne dal kalmış ne de gövde
Kökten sökün etmiş iğde
Kaysılar yatar yerde
Sökün etmiş bizim iller

Keklik, kuğu ötmez olmuş
Meyvaları bitmez olmuş
Dereden sel gitmez olmuş
Sürüklenmiş bizim iller

Hükm eyledi yine özden
Âşık Çatak döktü gözden
Manayı okudu yüzden
Kahreledi bizim iller

193. HU DİYEREK HAKK'I SÖYLER³⁶⁸

Kul bahçende biten gülün
Güle feryadı bülbülün
Bad-i sabah esen yelin
Hu diyerek Hakk'ı söyler

---

³⁶⁸ Gülşınar Dergisi'nde *Hakk'ı Söyler* başlıklıldır (1985, S.107, s.26). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 281).

Canlı uçar koşar tezer
Hüda'nın hikmetin sezer
Böcek ipek dokur gezer
Hu diyerek Hakk'ı söyler

Kara toprak yeşillenir
Kuru çalılar güllenir
Bahar canlılar dillenir
Hu diyerek Hakk'ı söyler

Yıldız, ay, güneş havada
Seherinen kuş yuvada
Kalkan eller hep duada
Hu diyerek Hakk'ı söyler

Su içinde yüzen semek
Emri Hak'tan onu yemek
Günah, sevap yazan Melek
Hu diyerek Hakk'ı söyler

Âşık Çatak dertde başı
Hata etme Hakk'a karşı
Akıt gözden Rabb'a yaşı
Hu diyerek Hakk'ı söyler

194. AKIŞINDA TÜRKÜ SÖYLER³⁶⁹

Akan pınar, coşan ırmak
Akışında Türkü söyler
Halay çeken bizim oymak
Sekişinde Türkü söyler

---

³⁶⁹Gülpınar Dergisi'nde *Türkü Söyler* başlığıyla yer alır (1994, S.223, s.22). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 282).

Mimari eserler başta
Desenler işlemiş taşta
Göz alıcı tüm nakkaşta
Yakışında Türkü söyler

Bülbül öter gül dalında
Sarı, kırmızı alında
Çoban çalar kavalında
Yakışında Türkü Söyler

Efelerin sekişinde
Dadaş barın çekişinde
Çiftçi tohum ekişinde
Saçışında Türkü söyler

Türkü söyler bütün sözüm
Neşe alır ondan özüm
Nerde duysam güler yüzüm
Bakışında Türkü söyler

Yayla çiçeği açanda
Şahin avına uçanda
Doru tay koşup kaçanda
Koşusunda Türkü söyler

Âşık Çatak bahar, yazda
Coşa gelir, çalar sazda
Halay tutan gelin kızda
Coşuşunda Türkü söyler

195. TOPRAĞI AYAKLA DIDIŐI VARDIR³⁷⁰

Yumurtadan yeni çıkan yavrunun
Toprağı ayakla didişi vardır
Hayvanlar kralı aslan tavrının
Kükreyip ormanda gidişi vardır

Kimisin uçurmuş, kimin sürünmüş
Kimisin sırtına kemik bürünmüş
Huda'nın kudreti ayan görünmüş
Cümle mahlûkatı güdüşü vardır

Sabır ocağında çile piŐirir
Canlıya muhabbet aşkı düşürür
Bazısını zayıf, kimin şiŐirir
Sıkleti nizama verişi vardır

Yaylanın üstüne süs etmiş dağı
Çiçeğe, meyveye boyamış bağı
Irmaklara vermiş dere yatağı
ağlayıp deryaya gidişi vardır

ÂŞık atak yağmuruna, karına
Lütfü keremine, cümle varına
Akıl fikir ermez Rabb'in sırrına
İsm-i sıfatında çok işi vardır

---

³⁷⁰ Bu Şiir âşığın kitabında *Vardır* başlıklıdır (atak 1985: 45) Bu Şiirin altına âşık tarafından bir not düşülmüş, söz konusu Şiirin yazılmasına Yunus Emre'nin tasavvuf düşüncesinin etkili olduğu belirtilmiştir. Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 283).

196. GELEN GİDER BAK KİM KALIR³⁷¹

Tövbe eyle kırma hatır
Daim Hakk'a tekbir getir
Ne ekersen onu götür
Gelen gider bak kim kalır

İyilik eyle şerden kaçın
Sorgusu var olan suçun
Yılan, çıyan dolar için
Canlar göçer zer, sim kalır

Çal bu dünya bir kavaldır
Gönül telin aşka çaldır
Rabb'in deryasına daldır
Su çekilir iz, nem kalır

Er geç gelecek başına
Belki doymadan yaşına
Yazılır ismin taşına
Her yaptığın iş, fen kalır

Hayır işi gel sevelim
Gayret edip tez tut elin
Aslım topraktır evelim
Yer haşere ne cem kalır

Coştur Âşık Çatak coştur
Dünya fani hemen koştur
Ölüm insanlara borçtur
Teneşirde bir ten kalır

---

³⁷¹ Bu şiir âşîğın kitabında *Kalır* başlıklıdır (Çatak 1985: 66). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 283).

197. BİR ALLAH'TIR BİL ALLAH'TIR³⁷²

Nere baksam onun adı
Şeker bala katmış tadı
Umum canlının feryadı
Bir Allah'tır bil Allah'tır

Gökleri direksiz kuran
Muhammed'e endi Kur'an
Şeri hayırlara yoran
Bir Allah'tır bil Allah'tır

Mübarektir Ehl-i beyt
Müminin düşmanı Yezit
Hüseyin'i eden şehit
Bir Allah'tır bil Allah'tır

Bütün mahlûğu yaşatan
Toprağı yeşil kuşadan
Doldurup alıp, boşadan
Bir Allah'tır bil Allah'tır

Cansıza canları veren
Bir Allah'tır bil Allah'tır
Mahşerde divana deren
Bir Allah'tır bil Allah'tır

Âşık Çatak nâre yana
İlhamını veren sana
Aşk ateşin veren cana
Bir Allah'tır bil Allah'tır

---

³⁷² Gülşinar Dergisi'nde *Bil Allah'tır* başlığıyla yer alan şiirdir. (1968, S.117, s.31).

198. TAKTİR-İ İLAHİ EMİR BÖYLEDİR³⁷³

Ah Tevetlioğlu³⁷⁴ dünyadan göçmüş
Taktir-i ilahi emir böyledir
Ecelin sunduğu şerbeti içmiş
Âşığı kederler, gamlar söylerdir

Saç sakal ağarmış sanki kar gibi
Gönül bahçesinde lalezar gibi
Olurdu dertliye seven yâr gibi
Yüce Hakk'ın emri kula böyledir

Gitti vatanperver nasıl güleyim
Gönül dostlarına sabır dileyim
İncitmesin toprak dua eyleyim
Usûl, nizam nâsa emir böyledir

Âşık Çatak ahı zarına yanar
Üstadını gani rahmetle anar
Dünyaya gelenler göçülmez sanar
Emri tecelliden bize cilvedir

199. ALLAH'IN RESULÜ MAHMUT GÜZELDİR³⁷⁵

Adem atamızdan gelme soyumuz
Allah'ın Resulü Mahmut güzeldir
Semavata uzar gider boyumuz
Demircinin piri Davud güzeldir

Ayet ayet indi Huda'dan Kur'an
Güzel seda ile okudu Osman

³⁷³ Bu şiir *Tevetlioğlu'na* başlıklıdır (Tatar 1996: 37).

³⁷⁴ Bu şiir 1989'da vefat eden Fethi Tevetoğlu anısına yazılmış / söylenmiştir.

³⁷⁵ Gülpınar (1997), "Güzeldir", S.251, s.23.

İkra suresinde oku der Yezdan
Kulda olan iman umut güzeldir

Muhammed Nebi'yi yarattı nurdan
İslamlık âlemi fişkirdi burdan
Haberdar etti Hak olanca sırdan
İpeği işliyen o kurt güzeldir

Yunus'u Yunus'a yutturdu Celil
İbrahim'i kurban adağı Halil
Koş endirdi Mevla açıktır delil
Sabır, şükür, tevhit sükut güzeldir

Âşık Çatak aciz ne çare burda
Günahkârız elbet olan kusurda
İzan, erkan varsa iman şuurda
Şehit kanı akan Uhud güzeldir

200. BU YERLERE GİDEN BİLİR³⁷⁶

Medine'nin sokakları
İman kokar toprakları
Hak der hurma yaprakları
Bu yerlere giden bilir

Arafat'ın kuşu kurdu
Muhammed'e selam durdu
Bura embiyalar yurdu
Rabb'a secde eden bilir

Taşlar siyah kumu sarı

---

³⁷⁶ Gülşınar Dergisi'nde *Hac Yolcusu* başlığıyla yer alır (S.137, s.31. 1987).

Arayan bulur didarı
Yatar burda carı yarı
Devesini yeden bilir

Mümin olan eder akın
Huşu ile olur yakın
Hacer-i Esvet'e bakın
İblis taş yer beden bilir

Kafir olan kulu uyar
İman nurun gönül boyar
Olanları Rahman duyar
Kainatı güden bilir

Âşık Çatak deli dolu
Hakk'a gider gönül yolu
Ben Mevla'nın dertli kulu
Derdi veren neden bilir

201. BELEŞME'DE NAZLI GÜZEL EĞLENİR³⁷⁷

Karasivri buzun, karın erisin
Yeşersin ormanın, dalın bürüsün
Soysallılar göçün çekip, yürüsün
Beleşme'de nazlı güzel eğlenir

Güneş vurdu, kartının karı eridi
At dağımı lale, sümbül bürüdü
Saraycığa üç, beş çadır yürüdü
Yedihazır'da nazlı güzel eğlenir

---

³⁷⁷ Bu şiir âşığm kitabında *Güzel Eğlenir* başlıklıdır (Çatak 1974: 103-104). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 285-286).

Körpınar'ın suyu, Tekir yolunda
Göktepe, Üç tepe, Ağakolu'nda
Adarca, Beşparmak hep bir çalımda
Haçatur özünde güzel eğlenir

Göktepe'nin yeli yüksekten eser
Kumruları öter, kekliği gezer
Yılanlıdağı'nın tavşanı pusar
Kanlı göl de nazlı güzel eğlenir

Yörük sekisinin yağı alınır
Keçi arkacının sazı çalınır
Yaylağında fidan boylum salınır
Oluklu yurdunda güzel eğlenir

Mezarlıyurt kuru, kaldırım otlu
Yaylalar yaylası Koca Samatlı
Yağlıpınar suyu, şekerden tatlı
Kanlıöz'de nazlı güzel eğlenir

Aksuyun suları yüksekten akar
Müşkerin yaylası canları yakar
Kahvelinin gülü bir tuhaf kokar
Düşmüşün düzünde güzel eğlenir

Olukluyu dersin, kavağın ardı
Alaçayır, Çatakdedemin yurdu
Nice zamanlarda demini sürdürdü
Alıçlı belinde güzel eğlenir

Eşek meydanında kahve kaynattım
Çavdarlı bendinde atlar oynattım

Bütün varlığımı cefaya sattım
At meydanında çok güzel eğlenir

Âşık Çatak eyler, yaylanın methin
Gezen bilir, senin kadir, kıymetin
Lütfü ihsanıdır, bu da hikmetin
Yaylalarda gülle, güzel eğlenir

202. DÜNYANIN AHİRİ GELSE GEREKTİR³⁷⁸

Biraz da söz edek azgın³⁷⁹ zamandan
Dünyanın ahiri gelse gerektir
Tilkiler aslana oldu kumandan³⁸⁰
Fitne ficir şere yelse gerektir

Çöplere atılır canım³⁸¹ ekmekler
Bayat³⁸² diye yenmez oldu yemekler
Kötüye hükmeder kulda dilekler
Cimriler müsrüfü yerse gerektir

Zengini fakiri unuttu şükrü
Riyaya dönüştü müminin zikri
Güzel Mevlâ'm vermiş akılı fikri
İyiye kötüyü bilse gerektir

Analar babalar evlattan bezgin
Şehvetin soykası ediyor dizgin
Haram, günah demez yer kulun rızgın
Allah'a hesabın verse gerektir³⁸³

³⁷⁸ Bu şiir âşığın kitabında *Gelse Gerektir* başlıklıdır (Çatak 1985: 59-60).

³⁷⁹ 1a: azgın: azan (GD).

³⁸⁰ 1c: Tilkiler aslana oldu kumandan: İnsan uzak kaldı dinden imandan (GD)

³⁸¹ 2a: canım: taam (GD).

³⁸² 2b: bayat: artık (GD).

İnsanda düşünce para gaygısı
Küçüğün, büyüğe yoktur saygısı
Büyüğün küçükten kalktı sevgisi
Şeytan bu işlere gülse gerektir³⁸⁴

Caddelerde gezer açık el ele
Daha da olmazsa sarılır bele
Ayıp yavrum desen kopar velvele³⁸⁵
Kötülük ruhlara sinse gerektir

Güvenme hayatın döner gazele
İhtibar makama zengin güzele
İşimiz kalıyor bir yemyezele
Muhammet Mehti, tez gelse gerektir

TeReTe yayında dışa dönüştü
Gösterilen film soygun öpüştü
Bizim adet, töre çıkmaza düştü
Az söyledim çoğu bilse gerektir³⁸⁶

Batıya yöneldi çalınan sazlar
Plajlarda çıplak geziyor kızlar
Edepten hayâdan arındı yüzler
Âşık Çatak kahran ölse gerektir

203. HÛ DİYEREK YOL YAPIYOR³⁸⁷

Hak yoluna kadem basmış
Hû diyerek yol yapıyor

---

³⁸³ 4ç: Allah'a hesabın verse gerektir: Adil olan payı bölse gerektir (GD).

³⁸⁴ 5ç: Şeytan bu işlere gülse gerektir: İblis muhabbeti silse gerektir (GD).

³⁸⁵ 6ç: Ayıp yavrum desen kopar velvele: Riayet kalmadı duvağa tüle (GD).

³⁸⁶ 8ç: Az söyledim çoğu bilse gerektir: Ananeyi nizam ölse gerektir (GD).

³⁸⁷ Bu şiir Kültür Bakanlığı arşivinde bulunmaktadır ve *Seyranî* başlıklıdır (N.E.96.0008: 68).

Dünyadan umudun kesmiş
Nefsin yere çal yapıyor

Söyleyişi gayet sade
Sağlam yapı tam irade
Düşmüş yoluna piyade
Gözyaşını sal yapıyor

Dünya malı ona hâri
Aşkta sevgilisi Bâri
Yakar onu aşkın nâri
Mecnun gibi hâl yapıyor

Ömür boyu çekmiş çile
Mevlâ'yı benzetmiş güle
Ezber etmiş Hakk'ı bile
Bak da ibret al yapıyor

Âşık Çatak hayat boşa
Güzel kelâm gider hoş
Ara sonu koşa koşa
Tutun diye dal yapıyor

204. GÖR³⁸⁸

Aşk ehline bak da nuru yüzde gör
Fani âlem nedir sırrı özde gör
Gez dolaş Erciyes'i hikmet nedir
Kekik, reyhan, sümbül türü bizde gör

---

³⁸⁸ Gülşınar Dergisi'nde *Gör* başlığıyla yer almaktadır (1993, S.206, s.25).

Bu şiirin baş kısmında Abdullah Satoğlu'nun şu dörüüğü yer almakta ve Âşık Çatak şiiri, Satoğlu'nun bu dörüüğüne nazire olarak yazdığını söylemektedir: "Aşk ne demek, cihan gel bizde görsün / Sevgi, vefa nedir, el bizde görsün / Varsa bu dünyada kevser arayan / Gelsin Develi'ye Elbiz'de görsün".

Aşk nedir öten şeydayı bülbülde gör
Koku nedir miski kokan gülde gör
Yolun düşer ise gel Develi'ye
Seyranî coşunca sözü dilde gör

Oku hikmet kitabını sez de gör
Âşık Çatak vatanını gez de gör
Üç kıtaya şöyle nazar eyle de
Atayın gezdiği yeri izde gör...

205. HAYATA KAVUŞTU ŞÜKR OLSUN BURDUR³⁸⁹

Çimento madenli Toros dağların
Güllere bezenmiş bahçe bağların
Istırapla geçen eski çağların
Hayata kavuştu şükr olsun Burdur

Bir yandan sanayi, bir yandan imar
Koşar imarına mühendis, mimar
Şeker fabrikası bağrına konar
Fabrikan hayırlı olsun şen Burdur

Sanata kavuşmak yurdun emeli
Atıldı bağrına sanat temeli
Billur kaynaklısın çifte çeşmeli
Coşar derelerden sellerin Burdur

Kimyevi göl kaplar düzü, engini
Hatırlı, gönüllü, fakir, zengini
Tabiattan almış, örnek rengini
Misk-ü amber kokar güllerin Burdur

³⁸⁹ Bu şiir âşığın kitabında *Burdur* başlıklıdır (Çatak 1974: 105-106). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 289-290).

Yükselir şimalde söğüt dalları
Türlü meyva dolu, cennet bağları
Göremedim ilinde düşüp ağları
Ağlayan gönlümü güldürdün Burdur

Gölünde dalgası ceryanı vardır
Yaz, bahar ayında seyranı vardır
Ciltteki dertlere dermanı vardır
Gölün deniz gibi dalgalı Burdur

Her evde bir halı tezgâhı tıklar
Çalışır yediden yetmiş kırklar
Adildir esnafın, müsavi haklar
Sanatkâr, esnafın çalışkan Burdur

Âşık Çatak sana yazdı hatıra
Hangi güzelliğin yazam satıra
İline gelişim sanat ötüre
Sanat okulların eserin Burdur

206. MİLLETİME YAZIK OLUR³⁹⁰

Asil millet bozulmasın
Kara yazı yazılmasın
Türk'e tuzak kazılmasın
Milletime yazık olur

Kardeş kardeş çalışalım
Fen ilimle yarışalım
Küskün isek barışalım
Milletime yazık olur

---

³⁹⁰Bu şiir *Millet* başlıklıdır (Tatar 1996: 8).

Âşık Çatak birlik olsun
Gönüllere neşe dolsun
Türkü yerenler kovulsun
Milletime yazık olur

207. DOĞRULUĞA GİDEN YOLLAR TÜRK'ÜNDÜR³⁹¹

İnsanı yaratmış yemyezel ezel
Doğruluğa giden yollar Türk'ündür
Âlimi konuşur kelâmı güzel
Öz Türkçe konuşan diller Türk'ündür

Tarihte şerefli çağları vardır
Lale, sünbül kokan dağları vardır
Bir irem misali bağları vardır
Goncaları açan güller Türk'ündür

Tarihlerde meşhur eri, paşası
Bir kez Allah dese coşar neşesi
Mübarek vatanın her bir köşesi
Yiğitler yatağı iller Türk'ündür

Kusursuz yaratan Yüce Bari'dir
Vatanımız bahadırlar yeridir
Çiçek, çiçek deva toplar arıdır
Petekte toplanan ballar güzeldir

Âşık Çatak şeref taşır ününde
Halay çeker düğün bayram gününde
Asalet var temiz asil kanında
Coşa gelip akan seller Türk'ündür

---

³⁹¹ Gülpinar Dergisi'nde *Türkündür* başlığıyla yer almaktadır (1994, S.213, s.24).

208. BAKSAN ATATÜRK GÖRÜNÜR³⁹²

Altmış yedi ilimizde
Paramızda pulumuzda
Tünellerde yolumuzda
Baksan Atatürk görünür

Bütün memleket yönünde
Hükümet, okul önünde
Bugün, yarın ve dününde
Baksan Atatürk görünür

Sanayinin temelinde
Tayyare, tren, gemide
Çaba hizmet emelinde
Baksan Atatürk görünür

Dadaşların öz barında
Efelerin diyarında
Motor sürerken tarımda
Baksan Atatürk görünür

Âşık Çatak içten yanar
Atasın rahmetle anar
Okul, sanat, sulhta o var
Baksan Atatürk görünür

209.1. DERTLİ DEVA BULUR SENDE ERCİYES³⁹³

Yaz bahar ayları Türkmenler göçer
Mayısta kuzuyu anadan seçer

³⁹² Bu şiir âşîğin kitabında *Atatürk Görünür* başlıklıdır (Çatak 1985: 67). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 291).

³⁹³ Bu şiir âşîğin kitabında *Erciyes* başlıklıdır (Çatak 1985: 30). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 292).

Şifalı suyundan kaç dertli içer
Dertli deva bulur sende Erciyes

Kayseri, Develi güzel düzünde
Tül duvak misali karlar yüzünde
Bir gelin gibisin âşık gözünde
Güzelsin dedikçe hem de Erciyes

Keklikler, kumrular öter ses verir
Lale, sümbül, kekik sana süs verir
Kevenin dikenli, amma püs verir
Dağ çayın kokusu demde Erciyes

Öksüz kuzun anam diye meler mi?
Ayşe ağılları süpürkler mi?
Fatma çocuğunu çözüp beler mi?
Ter, bene, karışmış tende Erciyes

Kalaylı kazanda sütler kaynar mı?
Gelinler baş tutup kızlar oynar mı?
Senden ayrı düşen bilmem oynar mı?
Ayrılığa sebep kimde Erciyes

Yıllar var ayrımı kan ağlar içim
Küskün müsün bana konuşman niçin
Af eyle bağışla Çatak der suçum
Derindir hatıran bende Erciyes

209.2. YILLARCA YAŞAMIŞSIN NARE ERCİYES³⁹⁴

Akşamın güneşi şimdi başında
Kayseri Develi durur karşında
Gam alıp dert satan gönül çarşında
Yıllarca yaşamışsın nare Erciyes

Bir dede misali ağarmış başın
Sordum tarihlere bilmiyor yaşın
Baktıkça gözlere görünür haşın
Pek çok dayanmışsın zare Erciyes

Seninle gelenler bakiye göçtü
Bilinmez üstünden kaç asır geçti
Nice dertli soğuk suyundan içti
Buldun mu dertliye çare Erciyes?

Bahar gelir coşkun akar sellerin
Ne de güzel kokar kekik güllerin
Yolculara geçit vermez bellerin
Bürünün kışları kara Erciyes

Çayır çimen rehâ kokar otlağın
Yayılr koyunun kuzu oğlağın
Sorarlarsa hâlin Âşık Çatak'ın
Selamımı söyle yâre Erciyes

209.3. DERTLERE DEVADIR SUYUN ERCİYES³⁹⁵

Kayalarda kuğun kumrun ötüşür
Ak sürüler birbirine bitişir

³⁹⁴ Bu şiir âşığın kitabında *Erciyes* başlıklıdır (Çatak 1985: 24). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 292-293).

³⁹⁵ Bu şiir âşığın kitabında *Erciyes* başlıklıdır (Çatak 1974: 113-114). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 293-294).

Hastalara buzun karın yetişir
Dertlere devadır suyun Erciyes

Parlar kovuğunda namlıdır karı
Biter eteğinde ayvası narı
Elvan çiçeklerden örtülmüş yarı
Çimene karışmış gülün Erciyes

Eser şimalinden poyrazı yeli
Akar derelerden tufanı seli
Hayata can katar Tekirin beli
Gümbür gümbür gümler suyun Erciyes

Dumanın eksilmez hiç de başından
Yolcun korkar, boran ile kışından
Sual eden olsa dünya işinden
Dünya kuruluşun bilin Erciyes

Yaylayı kuşatır, kara çadırlar
Donatır yaylayı yaza hazırlar
Süslemiş otağın selvi, sadırlar
Seherde açılır gülün Erciyes

Çekmişsin bağrına sıra dağları
Enginin bahçeler, üzüm bağları
Konar yaylalara, Türkmen beyleri
Meleşir koyunun kuzun Erciyes

Göklere yükselir sivriyen başın
Dertli âşık gibi akar gözyaşın
Sorsam tarihlere bilen yok yaşın
Dünyaya hatıra kalan Erciyes

Âşık Çatak yazar sana beyitler
Al küheylan ile başlar ciritler
Çalıp eğlenir hep, çoban, yiğitler
Daha uzun yıllar yaşa Erciyes

210. SENİ SÖYLEMİŞ ERCİYES³⁹⁶

Derviş Osman söyler dilde
Dadaloğlu çalmış telde
Karacaoğlan'ın gönlünde
Seni söylemiş Erciyes

Seyranî'ye sır vermişsin
Kerem söyler ser vermişsin
Çağlar coşar yer vermişsin
Seni söylemiş Erciyes

Sarp geçidin Dertli geçti
Âşık Ömer görüp şaştı
Emrah sana koşma koştı
Seni söylemiş Erciyes

Hep âşıklar ilham almış
Uzun başın göğü bulmuş
Tarih sana tabi olmuş
Seni söylemiş Erciyes

Seni gören neşe almış
Çoban kavalında çalmış
Battal Gazi konuk kalmış
Seni söylemiş Erciyes

---

³⁹⁶ Bu şiir âşığın kitabında *Âşıkların Telinde ve Dilinde Erciyes* başlıklıdır (Çatak 1985: 27). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 294-295).

Çetin geçer amansız kış
Acem ilden gelen keşiş
Bu sivriliş nedir demiş
Seni söylemiş Erciyes

Eriyince karın buzun
Gelir cennet gibi yazın
Âşık Çatak senin kuzun
Seni söylemiş Erciyes

211. DEMİŞ BİZİM KOCA YUNUS³⁹⁷

Gel sevelim sevilelim
Demiş bizim koca Yunus
Marifetin sırrı ilim
Demiş bizim koca Yunus

Zerrede mana aramış
Aşkî eğirmiş taramış
Muhabbet bağına varmış
Kokulamış koca Yunus

Kul sevgisini işlemiş
Hamı yetirmiş dişlemiş
Sabırla nefsin şişlemiş
Muhtac değil taca Yunus

Pir elinden bade içmiş
Kırklar kazanında pişmiş
Bilinmez hallere düşmüş
Bağrın benzer tunca Yunus

---

³⁹⁷ Gülşınar Dergisi'nde yer alan *Yunus* başlıklı şiirdir (1990, S.172, s.26).

Âşık Çatak ilham aldı
Sukudü hayale daldı
Pis nefsinı taşa çaldı
Dersim verdi hoca Yunus

212. BAK BİZİM YUNUS³⁹⁸

Yunus bir derviş
Kemale ermiş
Serini vermiş
Bak Bizim Yunus

O aşkın dili
Muhabbet gülü
İncitmez kulu
Bak Bizim Yunus

Su gibi akar
Bari'ye bakar
Mis gibi kokar
Bak Bizim Yunus

Badeyi içmiş
Yollara düşmüş
Sevgiyi seçmiş
Bak Bizim Yunus

Pir destur vermiş
Postunu sermiş
Murada ermiş
Bak Bizim Yunus

---

³⁹⁸ Gülşınar Dergisi'nde yer alan *Bak Bizim Yunus* başlıklı şiirdir (1989, S.157, s.25).

Çatak der pîrim
Yanıyor serum
Daim der Keremin
Bak Bizim Yunus

213. GELİN BİRLİK OLAK KARDAŞ³⁹⁹

Senlik benlik şeytan işi
Mevlâ sevmez bu gidişi
Biri tanır gerçek kişi
Gelin birlik olak kardaş

Dilimiz bir dinimiz bir
Acı tatlı günümüz bir
Tarihe bak ünümüz bir
Gelin birlik olak kardaş

Gece gündüz çalışalım
Dünya ile yarışalım
Bu kervana karışalım
Gelin birlik olak kardaş

Batı bozgununa sapma
Töre bozan şeyi yapma
Horlanan işleri kapma
Gelin birlik olak kardaş

İçki, kumar, fuhuş çıktı
Töremizi kökten yıktı
Öz evlatlar asi çıktı
Gelin birlik olak kardaş

---

³⁹⁹ Gülpınar Dergisi'nde yer alan *Kardaş* başlıklı şiiirdir (1994, S.217, s.22). Ayrıca Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 295-296).

Gördük bankayı soydular
Nice yiğide kıydılar
Düşman sözüne uydular
Gelin birlik olak kardaş

Arıdan ibret alarak
Arayıp Hakk'ı bularak
Bütün millet bir olarak
Gelin birlik olak kardaş

Karıncayı görsün gözün
Müşkülü birlikte çözün
Biri söyler sana özün
Gelin birlik olak kardaş

Âşık Çatak bir olalım
Dertliye deva bulalım
Birlik türküsü çalalım
Gelin birlik olak kardaş

214. GEL DE YAŞA BE HEY KARDAŞ⁴⁰⁰

On bir lira acı soğan
Pişman anasından doğan
Eflasiyon bizi boğan
Gel de yaşa be hey kardaş

Selam vermez hiç pırasa
Gece uçar hep yarasa
Para akar bak terese
Gel de yaşa be hey kardaş

---

⁴⁰⁰ Bu şiir Düzen başlıklıdır (Tatar 1996: 13)

Âşık Çatak düzen bozuk
Acırım millete yazık
Tefeciler atar kazık
Gel de yaşa be hey kardaş

215. BİLGİYİ HAZİNE EDİN GEL KARDAŞ⁴⁰¹

En faydalı dosttur oku kitabı
Bilgiyi hazine edin gel kardaş
Bizlere öğretim ilmi hitabı
Oku ömür boyu bilimle uğraş

Şu âlemin cemi yazılı hem de
Marifetin sırrı saklıdır fende
Kitaplar kılavuz müşkül sitemde
Yeter ki sen onla samimi bağdaş

Okudukça söyler sana bilgiyi
Sakın ondan kesme olan ilgiyi
Daim onu tanı rehberim diye
Fırsatın buldukça hemen yaklaş

Âşık Çatak kitap mest eder seni
Öğretir tarihi, sosyali, feni
Gönül deryasında yüzen bir gemi
Ummanda kaptan ol dalgaları aş

---

⁴⁰¹ Bu şiir âşığın kitabında *Kitap* başlıklıdır (Çatak 1985: 34). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 297).

216. İNCEDEN İNCEYE OKUDUM KARDEŞ!⁴⁰²

(ÂŞIK MAHRUMÎ'YE MEKTUP)

Aldım mektubunu Zeki Mahrumî
İnceden inceye okudum kardeş!
Bu da bize bilmem kader kahri mi
Döktüm gözlerimden doyasıya yaş

Böyledir taktirin yazdığı yazı
Kalbimde daima amansız sızı
Vefasız dostlarım unuttu bizi
Onların yoluna koymuştum ben baş

Yaşım geldi, tam yetmişe dayandı
Yedikçe iğneyi çok canım yandı
Fitne, ficir devri çıkar zamandır
Boşuna vermişim kültüre savaş...

Zamane insanı çıkara döner
Âşık Çatak sabır her şeyi yener
Dert çeken Mahrumî şüphesiz inler
Bozuldu düzenim oldum hurda haş (25. 10. 1989)

217. HAYIR İŞ KÜNYENE YAZILIR KARDEŞ!⁴⁰³

Mevla sağlık verir elin tutarsa
Hayır iş künyene yazılır kardeş
Sen beşere çalış gücün yeterse
Hayır iş künyene yazılır kardeş

Oğlunu kızını boş koyma okut

⁴⁰² Bu şiir Bayram Durbilmez Özel Arşivi'nden alınmıştır. Erol'un çalışmasında da *Âşık Mahrumiye Mektup* başlığıyla yer almaktadır (2016: 297-298).

⁴⁰³ Bu şiir *Hayırnâme Destanı* başlıklıdır (Tatar 1996: 29-31).

İlmi bilimi kalbine dokut
Âlim insan altın hemi de yakıt
Hayır iş künyene yazılır kardeş

Defteri kapanmaz hayır edenin
Hayır iş şifası candan bedenin
Set çeker önüne şerin kazanın
Hayır iş künyene yazılır kardeş

Korkma insanoğlu girmezsin borca
Rabbin verdiği hayıra harca
Ezrail gelip de takmadan kanca
Hayır iş künyene yazılır kardeş

Ağaç dik yeşersin dibinde otur
Hakkın birliğine salavat getir
Sağlığında kazan ahrete götür
Hayır iş künyene yazılır kardeş

Lütfundan verirse hayır ettirir
Kahrından verirse sıkım ettirir
Şer'in para hayrın Nur'a götürür
Hayır iş künyene yazılır kardeş

Hakk rızasın gözet hayır kesme
Olur olmaz söze kulağın asma
Zalim haksız görse sakın ha susma
Hayır iş künyene yazılır kardeş

Helal kazanç ile olan kârını
Hüsni rıza için harca varını
Bu dünyanın elbet vardır yarını

Hayır iş künyene yazılır kardeş

Hayır için çalış şere bulaşma
Kötüye eş olup gezip dolaşma
Fesadın fitnenin fakına düşme
Hayır iş künyene yazılır kardeş

Cami-okul, sağlık işiyle uğraş
Gücün yeterse koy taş üstüne taş
Tembele cahile olma arkadaş
Hayır iş künyene yazılır kardeş

İkiliği bırak birliğe çalış
Cahillik eyleme doğruya alış
Kimseye kin tutma küs isen barış
Hayır iş künyene yazılır kardeş

Çeşmeleri yaptır ebedi aksın
Köprüleri yaptır geçenler baksın
Sen bir fanisin sonunda yoksun
Hayır iş künyene yazılır kardeş

Açıkları giydir açları doyur
Zalimleri bırak haklıyı kayır
Rızkın fazlasını düşküne ayır
Hayır iş künyene yazılır kardeş

Hayır kurumları bırakma elden
Çıkar kütüğünü kaçırma selden
Allah kelamını düşürme dilden
Hayır iş künyene yazılır kardeş

Elinden gelirse sen iyilik eyle
Alakanı kesme şehirle köyle
Türk'ün geleneği ezelden böyle
Hayır iş künyene yazılır kardeş

Mümine dar gelir çarşı camisi
Cömert eller olsun onun banisi
Kapıya gelmeden ecel gemisi
Hayır iş künyene yazılır kardeş

Kızılay, Yeşilay hayır kapısı
Kamu hizmetinde bunun hepsi
Esmeden ömrün ecel tipisi
Hayır iş künyene yazılır kardeş

Âşık Çatak çeker gam, keder, derdi
Gecede gündüzde koruyan yurdu
Bizden yardım bekler kahraman ordu
Hayır iş künyene yazılır kardeş

218. İÇİNDE DERVİŞ'İM GEL DİYE YAZMIŞ⁴⁰⁴

Bir mektup aldım da evlat elinden
İçinde Derviş'im, gel diye yazmış
Gurbet ellerinin parası derttir
“Geçmez akçe” babam pul diye yazmış

Bir dert ile çıktım gurbet illere
Telgraf çektirdim esen yellere
Bülbül âşık iken gonca güllere
Gözüm yaşı peder, sel diye yazmış

⁴⁰⁴ Bu şiir âşığın kitabında *Mektup* başlıklıdır (Çatak 1974: 115-116). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 298-299).

Bayram geldi çeke kaldım içimi
Nerelere yıktın garip göçünü
Gel, yolun uğrarsa bir su içimi
Fakirhanemizde kal diye yazmış

Ne kârın var gurbet elde kalınca?
Dileğimiz gelmen teli alınca
Kucaklar yavrular ömür boyunca
Af çıkınca peder gel diye yazmış

Sevinçli bir haber getirdi posta
Haberin bildirdim eşe ve dosta
Benim gönlüm üzgün, kardeşim yasta
Ağlama gözyaşın sil diye yazmış

Mevlâ seni korur bütün zulümden
O dalı ayırmaz korkma gülünden
Soramadım atam garip hâlinden
Mektubuma yüzün sür diye yazmış

Yazdığım mektuplar çekilen çile
Yönünü döndürsün tez vakit ile
Kurbanlar olayım yoluna köle
Bitsin bu sitemler gel diye yazmış

Mesken kurdum yavrum ben de Mersin'e
Bütün işlerimiz gitti tersine
Zalim feleğin de bize kastı ne
Geliyorum yavrum gül diye yazmış

Bilinmedi nere oldu durağın
Yakın oldu şimdi bütün ırağın

Âşık Çatak kabul oldu dileğin
Aman vermez dağlar yol diye yazmış

219. MERAK ETME BABA GÜL DİYE YAZMIŞ⁴⁰⁵

Bir mektup göndermiş Ayşegül bana
Merak etme baba gül diye yazmış
Gurbetin kahırını tak dedi cana
Arz ettim durumu bil diye yazmış

Alınca yavrumdan iyi haberi
Doğrusu da budur en muhteberi
Arıyan kızım var yaşlı pederi
İnsanı bağlıyan dil diye yazmış

Uzadıkça ara evlat el oldu
Ağlıyan gözlerden akan sel oldu
Bu ayrılık bize nice yıl oldu
Bu hasretlik yeter sil diye yazmış

Dönegilde ilham gelince yazdık
Haberin gelmezse postaya kızdık
Hüzünle ağladık gönüllü üzdük
Geçmiyor gurbette yıl diye yazmış

Gelemem Ayşegül yeriniz uzak
Felek kurmuş bize kaderle tuzak
Kurban olsun sana bu Âşık Çatak
Geçmiyor gurbette yıl diye yazmış

---

⁴⁰⁵ Bayram Durbilmez Özel Arşivi'nden alınan *Diye Yazmış* başlıklı şiirdir. Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 299-300).

220. AÇMIŞ GÖZLERİNİ BİRİNİ GÖRMÜŞ⁴⁰⁶

Yunus Şu âleme geldiği zaman
Açmış gözlerini birini görmüş
Mevlâ'yı Rahman'ı verince ferman
Destur veren ulu pirini görmüş

Düşmüş yollarına gezdirin yayan
Emri ilahinin emrine uyan
Yoluna olanca varını koyan
Okumuş Ledün'de yerini görmüş

Yakmış aşk ateşi tütünü tütmez
Yaradan'ın aşkı tükenip bitmez
Hâllerine akıl fikirde yetmez
AŞkı nare yanan serini görmüş

Elif'den başlamış bitirmiş cuzu
Bu dünya boş demiş Ha olan Ruzi
Düşmüş bak içine Allah'ın közü
İlmi hikmetinde derini görmüş

ÂŞık Çatak yazar Yunus'tan yana
GelmemiŐ bir eşi fani cihane
Ecel can alıcı ölüm bahane
Boncuk boncuk akan terini görmüş

221. YÜCE RAHMAN BİRİ GÖRMÜŐ⁴⁰⁷

Yunus gözünü açınca
Yüce Rahman biri görmüş

⁴⁰⁶ Gülpinar Dergisi'nde yer alan *Görmüş* başlıklı Şiirdir (1989, S.164, s.25). Ayrıca Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 300).

⁴⁰⁷ Bu Şiir Bayram Durbilmez özel arşivinden alınan *Görmüş* başlıklı Şiirdir. Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 301).

Gönlüne ilham saçınca
Bade sunan piri görmüş

Yunus binmiş aşk atına
Sürmüş yaradan katına
Gönül vermiş tek zatına
O kitapta yeri görmüş

İlahi aşk onu yakmış
Gözlerinden yaşlar akmış
Nefesi mis gibi kokmuş
Nare yanan seri görmüş

Aramış mürşidi dostu
O dergâha sermiş postu
Bir teber bir hırka üstü
Hakk'a giden eri görmüş

Âşık Çatak kölen alsam
Ben yolunda yelen olsam
Tükenmeyen çilen olsam
Amber kokan teri görmüş

222. HÂLDEN BİLMEN ZALİM GURBET⁴⁰⁸

Olanca derdi çektirdin
Hâlden bilmen zalim gurbet
Feleğe boyun büktürdün
Hâlden bilmen zalim gurbet

Bulamadım beşi onu

---

⁴⁰⁸ Gülşınar Dergisi'nde yer alan *Gurbet* başlıklı şiirdir (1992, S.192, s.23). Ayrıca Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 301-302).

Züğürtlüğe oldun konu
Çileye dayandı sonu
Zehir oldu hâlim gurbet

Dert kazanında pişirdin
Bengi telaşa düşürdün
Engel koymadın aşırın
Çok ettirdin talim gurbet

Âşık Çatak hep didindi
Sabırını kale edindi
Çilen omuzuma bindi
Yaşatmadın salim Gurbet

223. ERZİNCAN'DA KOPTU ANI KIYAMET⁴⁰⁹

Onüç mart bin dokuz yüz doksan ikide,
Erzincan'da koptu ani kıyamet.
Yatsı zamanında saat yedide,
Hayıra değildi olan alâmet.

Ulaşım kesildi yollar bozuldu,
Yüzlerce canlara mezar kazıldı.
Göz yaşları ile destan yazıldı,
Eyle kullarına Rabbim merhamet

Suları kesildi ışık karardı,
Herkes ölüsünü koşup arardı.
Acıdan, feryattan yüzler sarardı,
Ulaştır dertliye Mevla'm hidâyet

---

⁴⁰⁹ Destanlarla Erzincan adlı kitapta *Erzincan Zelzele Destanı* başlıklıdır (Özsoy ve diğ. 1992: 95).

Bu acılar dostlar gelmesin başa,
Tasadüfler rastlar her zaman kışa.
Erzincan muhtaçtı ekmeğe aşı,
Yüce Yaradan'dan ola inâyet.

Ankara başladı duyunca tura,
Erzincan'a geldi toplanan para.
Devletce sarıldı kanayan yara,
Teravîh kılınırken koştı kıyâmet

Duyan Hayırl'eller yardıma koştı,
Kara haber hemen geldi ulaştı.
Erzincan'a giden acıdı şaştı,
Kalanlara Rahman ve selâmet.

Millet ordu verdi hemen el ele,
Kış ayında geldi ani zelzele.
Akan göz yaşları dönmüştü sele,
Erzincan'a çöktü acı melânet

Âşık Çatak Hakk'dan sabırlar diler,
Yavrusun yitiren analar arar.
Mâsumun göz yaşı mermeri deler
Kalanlara sabır ölene rahmet

224. ÇÜNKÜ TANRI'DAN EMANET⁴¹⁰

Çocuk insanlığın gülü
Bal aktırır ağzı dili
Korunmalı sübyan hâli
Çünkü Tanrı'dan emanet

⁴¹⁰ Bu şiir âşığın şiir kitabında *Çocuk Deyip Geçmeyin* başlıklıdır (Çatak 1985:4 7). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 302).

Biline büyüktür gücü
Korku vermen sakın öcü
Bu sözlerden edin rücu
Şefkat bekler hem merhamet

Bugün küçük yarın büyük
Daim Hakk'a boynu eğik
Hareketli hem de çevik
Gösterir türlü marifet

Ailede saadet bağı
Tesellide gönül dağı
Cıvıltılı geçer çağı
Arar tenhada selamet

Âşık Çatak duygulandı
Çocuk ruhuna bulandı
Gönülden coşup dolandı
Kalemi verdi nihayet

225. TABUTTAN ÇAĞIRSAM HÜR HÜR HÜRRIYET...⁴¹¹

Yüce dağlar gibi sığmaz engine
Eğilmez zulüme, gaddar zengine
Boyasalar beni bayrak rengine
Tabuttan çağırırsam Hür Hür Hürriyet...

Hayat engelini çiğneyip aşan
Yeller gibi esen, sel gibi coşan
Cepheden cepheye durmadan koşan
Dilimde türkümsün Hür Hür Hürriyet...

⁴¹¹ Bu şiir âşığın kitabında *Hürriyet* başlıklıdır (Çatak 1974: 117). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 303).

Benliğim, gururum, şeref timsalim
Tarihim, hayatım derin misalim
Yüce dağlar gibi yaşa sağ salim
Baki kal dünyada Hür Hür Hürriyet...

Seviyorum seni delicesine
Çıkalım dağların en yücesine
Gündüzün ufkuna, yaz gecesine
Karışalım biz de Hür Hür Hürriyet...

Âşık Çatak hazır sana yardımda
At üstünde, karlı dağın ardında
Türkünü söylerim cennet yurdumda,
Çağırıp gezerim Hür Hür Hürriyet...

226.1. İSMİN BAŞTA CUMHURİYET⁴¹²

İşığın var gözümüzde
Sevgin yaşar özümüzde
Her anın sözümüzde
İsmin başta Cumhuriyet

Kara günler geçip gitti
Elem, acı tümü bitti
Millet güldü bayram etti
Altmış yaşta Cumhuriyet

Bak Ata'mın hitabında
Okulların kitabında
Bayram oldukça yanında
Çalar marşta Cumhuriyet

---

⁴¹² Bu şiir âşığın kitabında *Cumhuriyet* başlıklıdır (Çatak 1985: 38). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 303-304).

Âşık Çatak aşka yanar
Banisi rahmetle anar
Çağlar ırmak akan pınar
Dağda taşta Cumhuriyet

226.2. NE GÜZELSİN CUMHURİYET⁴¹³

Hamurun kan kemik etim
Yoluna koydum diyetim
Seni yaşatmak niyetim
Ne güzelsin cumhuriyet

Meşalemsin gözümüzde
Sevgin yaşar özümüzde
Anısın sen sözümüzde
Ne güzelsin cumhuriyet

Kara günler acı gitti
Elem tasa tümü bitti
Millet güldü bayram etti
Ne güzelsin cumhuriyet

Atatürk'ün hitabında
Okulların kitabında
Bayram günleri yâdında
Ne güzelsin cumhuriyet

Âşık Çatak aşka yandı
Banisin rahmetle andı
Türk'e büyük şeref şandı
Ne güzelsin cumhuriyet

---

⁴¹³ Gülşinar Dergisi'nde yer alan *Cumhuriyet* başlıklı şiirdir (1987, S.139, s.30).

226.3. SENİN İÇİN CUMHURİYET⁴¹⁴

Milletçe el ele verdik
Karanlıkları yok ettik
Sayısız kale feth ettik
Senin için Cumhuriyet

Kadın erkek yola düştük
Ölümsüze kefen biçtik
Gazi olduk, şehit düştük
Tek yaşa sen Cumhuriyet.

Koç yiğitler, beyler saldıık
Tarihlerden ibret aldık
Kimsesiz, dul, yetim kaldık
Feda kanım Cumhuriyet

Payıdarsın ilelebet
Bekleşiriz nöbet nöbet
Kalsa dahi biricik fert
Yaşayacak Cumhuriyet

Tarihime altın yazı
Düşmanlara kazdık kazı
Düğün, bayram çaldık sazı
Senin için Cumhuriyet

Rahmet olsun ölenlere
Emanettir gelenlere
Kadir kıymet bilenlere
Teslim oldu Cumhuriyet

---

⁴¹⁴ Bu şiir âşığın kitabında *Cumhuriyet* başlıklıdır (Çatak 1974: 118-119). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 304-305).

Âşık Çatak iyi niyet
Çoğaldı sende zürriyet
Türkü söyler, hep Hürriyet
Yadigârdır Cumhuriyet

227.1. YAZAR BAYRAM DURBİLMEZ DOST⁴¹⁵

Âşıklığın genç kalemi
Yazar Bayram Durbilmez dost
Dolaşır adı âlemi
Gezer Bayram Durbilmez dost

Sorgun âşıklar durağı
Görür yakını, ırağı
Vatan der atar yüreği
Pazar Bayram Durbilmez dost

Seven dostlar ona koşar
Şiir okudukça coşar
Sevgiyi gönlünde yaşar
Özer Bayram Durbilmez dost

Baba Âşık Türkmenoğlu
Özü aşkla dolu dolu
İlham olmuş Anadolu
Süzer Bayram Durbilmez dost

Örnektir yaşlıya, gence
Şair gönlü gayet yüce
Muammayı ince ince
Sezer Bayram Durbilmez dost

---

⁴¹⁵ Bu şiir Bayram Durbilmez Özel Arşivinden alınan *Bayram Hoca* başlıklı şiirdir. Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 305-306).

Metheyledi Âşık Çatak
Durmak bilmez, hem de atak
Göstermesin Cenâb-ı Hak
Nazar Bayram Durbilmez dost (27. 9. 1988)

227.2. YAZAR BİZİM BAYRAM HOCA⁴¹⁶

Âşıklığın genç kalemi
Yazar bizim Bayram Hoca
Dolaşır ismi âlemi
Gezer bizim Bayram Hoca

Yozgat âşıklar durağı
Olmaz gönülün ırağı
Vatan der atar yüreği
Pazar bizim Bayram Hoca

Seven dostlar ona koşar
Şiir okudukça coşar
Sevgiyi gönlünde yaşar
Özer bizim Bayram Hoca

Hayatı hep çile dolu
Kendisi bir Türkmen oğlu
İlham olmuş Anadolu
Süzer bizim Bayram Hoca

Örnektir yaşlıya, gence
Şair gönlü gayet yüce
Muammayı ince ince
Sezer bizim Bayram Hoca

---

⁴¹⁶ Bu şiir Bayram Durbilmez Özel Arşivinden alınan *Bayram Hoca* başlıklı şiiirdir. Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 306).

Metheyledi Âşık Çatak
Durmak bilmez, hem de atak
Göstermesin Cenâb-ı Hak
Nazar bizim Bayram Hoca

227.3. YAZAR BİZİM GÜLPINAR'DA⁴¹⁷

Bütün âşıklar kalemi
Yazar bizim Gülpınar'da
Dolaşır ismi âlemi
Nazar bizim Gülpınar'da

Gülpınar âşık durağı
Olmaz gönülün ırağı
Vatan der atar yüreği
Pazar bizim Gülpınar'da

Seven dostlar ona koşar
Bir kez okuyanlar coşar
Yardım edilirse yaşar
Özer bizim Gülpınar'da

Güzide Hanım anamız
Vefalı canım anamız
Damarda kanım anamız
Gezer bizim Gülpınar'da

Âşık Çatak okur ince
Yazarları gayet yüce
Tavsiyem yaşlıya gence
Sezer bizim Gülpınar'da

---

⁴¹⁷ Gülpınar Dergisi'nde yer alan *Âşık Çatak'tan Gülpınar'a* başlıklı şiirdir (1986, S.128, s.31).

228. DERDİ CEFALAR ÖZÜNDE BULDU⁴¹⁸

Yedisinde kayıp etti gözünü
Görmez oldu bahar ile yazını
Zalim çiçek çopur etti yüzün
Derdi cefaları özünde buldu

Filiz iken kara gördü dünyayı
Boş yere yazmazdı malı hülyayı
Sevmezdi kötüyü bilmez riyayı
Teselliyi sade sözünde buldu

Üç telli saz ile gurbeti gezdi
Çalıp söyledi hep bazen de yazdı
Dedi kader acep niye ki azdı
Rabbin takdirini gözünde buldu

Coşkun sular gibi çağlayıp aktı
O fani âleme içinden baktı
Bir amansız dert ki ömrünce yaktı
Rabbin taktirini gözünde buldu

Bıraktı vatana sayısız eser
Benden ibret alsın der idi beşer
Sadece feleğin zulmüne küser
Aradı aşkı pir izinde buldu

Âşık Çatak parça Veysel'im senden
Hoşlanmaz zalimden kaçardı kemden
Ömür boyu çekti zalim sitemden
Sükûtu hep sabrın hazında buldu

⁴¹⁸ Bu şiir âşığın kitabında *Veysel'e Deyiş* başlıklıdır (Çatak 1985: 79). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 307).

229. ECEL SENİ DE BULURDU⁴¹⁹

Öz kardeşe ateş açan
Daralınca dışa kaçan
Kurtaramaz akıl hocan
Ecel seni de bulurdu

O da sende Âdemoğlu
Hak göstermiş doğru yolu
Mukaddes yaratmış kulu
Onu yaratan alırdı

Anlaşıldı dünya azdı
Öz kardeşe mezar kazdı
Ozan bunu size yazdı
Okuyan ibret alırdı

Senlik benlik yıkar yurdu
Günden güne artar derdi
Çatak gelmeseydi ordu
Kim bilir neler olurdu?

230. BİNDİ KIRATINA ÇIKTI KÖROĞLU⁴²⁰

Sayık köylü Yusuf ağanın oğlu
Bindi kıratına çıktı Köroğlu
Dikti heykelini şanınca bolu
Zulmetin tahtını yıktı Köroğlu

Seslendi dağlara şahlandı kırat
Mevlâ da diledi eyliğe murat

⁴¹⁹ Bu şiir âşîğin kitabında *Neler Olurdu* başlıklıdır (Çatak 1985: 69). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 308).

⁴²⁰ Bu şiir âşîğin kitabında *Köroğlu* başlıklıdır (Çatak 1985: 71). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 308-309).

Çamlı belde başlar planlı hayat
Namerde saplanan oktu Köroğlu

Ayvazla Kenan'ı iyi eğitti
Demircioğluna tez haber gitti
Hızır gibi gelip imdada yetti
Bolu'nun beyini sıktı Köroğlu

Sazın çaldı koçağına yurduma
Ortak oldu acizlerin derdine
Dertli, fakir düştü onun ardına
Kurdu kalplerine taktı Köroğlu

Âşık Çatak mert olanın hayranı
Bolu'da başladı koçak bayramı
Doyası eyleyin gelin seyranı
Senin öz bağrından çıktı Köroğlu

231. İŞTE ORA ANADOLU⁴²¹

Sap yüklerse kağnisına
Şükreylere Tanrısına
Koşar yardım çağrısına
İşte ora Anadolu

Yufka yapıp yeyiyorsa
Hakk'a şükür diyyorsa
İnsanları seviyorsa
İşte ora Anadolu

Misafire eder hürmet

---

⁴²¹ Gülpinar Dergisi'nde yer alan *İşte Ora Anadolu* başlıklı şiirdir (1995, S.236, s.25). Ayrıca Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 309-310).

Eli açık kese cömert
Yiğitleri varısa mert
İşte ora Anadolu

Aşı tuzsuz pişirirse
Yolu sarptan aşırırsa
Kızlar yemlik devşirirse
İşte ora Anadolu

Doru taylar koşuyorsa
Irmakları coşuyorsa
Dertli insan yaşıyorsa
İşte ora Anadolu

Koyunları meliyorsa
Ana çocuk beliyorsa
Ayşe bulgur eliyorsa
İşte ora Anadolu

Bülbülleri ötüyorsa
Veli, şehit yatıyorsa
Kalbi vatan atıyorsa
İşte ora Anadolu

Çatak sazın çalıyorsa
Dertli deva buluyorsa
Ekip mahsul alıyorsa
İşte ora Anadolu

232. DİRDİN DİRDİM ANADOLU⁴²²

Vatan aşkına tutulan
Var mı ki bundan kurtulan
Bir canım var olsun kurban
Derdin derdim Anadolu

Aşkın ile doldum taşım.
Köyün kentin hep dolaşım.
Çilen gördüm yaşlar saçım
Derdin derdim Anadolu

Şifalı suların akar
Yaylan sümbül kekik kokar
Dünya hayran sana bakar
Derdin derdim Anadolu

Cennet gibi biçimdesin
Niye böyle göçümdesin
Uzak değil içimdesin
Derdin derdim Anadolu

Âşık Çatak sözün kısa
İflak etmez dertle tasa
Geçmez oldu canım yasa
Derdin derdim Anadolu

233. ÖTER ALLAH DEYU DEYU⁴²³

Seher vakti öten kuşlar
Öter Allah deyu deyu

⁴²² Bu şiir aynı başlıkla âşığın şiir kitabında yer almaktadır (Çatak 1985: 12). Ayrıca Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla mevcuttur (2016: 310-311).

⁴²³ Gülpınar Dergisi'nde yer alan *Allah Deyu Deyu* başlıklı şiirdir (1993, S.208, s.25).

Gözlerden dökülen yaşlar
Akar Allah deyu deyu

Ferhat Hak der dağı yarar
Âşığa aşk vermez zarar
Mecnun Leylasını arar
Çıkar Allah deyu deyu

Tesbih çeker zarif eller
Hakkı söyler şirin diller
Aşk bağında açan güller
Kokar Allah deyu deyu

Şükürler olsun Mevlâ'ya
İsminden duyarız hayâ
Aldanmak Çatak dünyaya
Kokar Allah deyu deyu

234. TAKDİRE ŞAYANDIR HELE BU ÜÇÜ⁴²⁴

Yaşar Dursun Salih Bozkurt Alemdar
Yaptıkları her iş kamuya yarar
Bu üçü hizmete vermişler karar
Takdire şayandır hele bu üçü

El ele verirse yörütür göçü
Hiç kimse aramaz o zaman suçu
İmar, kültür, sağlık artırır gücü
Takdire şayandır hele bu üçü

Hastane, okulu, sağlık ocağı

---

⁴²⁴ Gülşinar Dergisi'nde yer alan *Hele Bu Üçü* başlıklı şiirdir (1987, S.129, s.29).

Hizmete kavuştu köyü bucağı
Vatan aşkı ile aşmış kuağı
Takdire şayandır hele bu üçü

Yapıldı ecdadın mezar duvarı
Sizden razı olsun yaratan bari
Görünce durumu çekerdim zari
Takdire şayandır hele bu üçü

Su kanalizasyon en büyük sorun
Giderek düzelir inşallah durum
Hayırlara tebdil eylesin Tanrım
Takdire şayandır hele bu üçü

Biri köprü yol der ulaşım yapar
Biri yardım için başkente koşar
Biri hizmet için dolar da taşar
Takdire şayandır hele bu üçü

Âşık Çatak çekti yıllarca acı
Çalışan amirler başımın tacı
Her Kabe'ye giden olamaz hacı
Takdire şayandır hele bu üçü

235. KÖZÜMÜZDE KIBRIS TÜRKÜ⁴²⁵

Boyun büker çiçeğimiz
Hürriyettir dileğimiz
Alevlenir yüreğimiz
Közümüzde Kıbrıs Türkü

---

⁴²⁵ Bu şiir Durbilmez'in çalışmasında *Kıbrıs Türkü* başlıklıdır (2023b: 213).

Ağlar sünbüllü bağlarım
Akdeniz’de hep çağlarım
Canlı gömülür ağlarım
Gözümüzde Kıbrıs Türkü

Ağıt yakıyor bülbüller
Dökülüyor gonca güller
Sana gelmek ister seller
Özümüzde Kıbrıs Türkü

Sinirden titrer yürekler
Sıkılır birden bilekler
Söylenir güzel dilekler
Sözümüzde Kıbrıs Türkü

Erciyes’in erir karı
Yakar Kayseri’yi harı
Ey gönlümün körpe barı
Yazımızda Kıbrıs Türkü

Âşık Çatak çalar sazı
Rum’u Kıbrıs’tan hep kazı
O zaman alırım hazzı
Sazımızda Kıbrıs Türkü

236. KUL MÜBAREK CUMA GÜNÜ⁴²⁶

Cuma günü evde kalma
Dünya zihnetine dalma
Sevabı çok mahrum kalma

---

⁴²⁶ Bu şiir âşığa ait bir defterde bulunmaktadır. Âşığın kendi yazısıyla yazdığı *Cuma Name* başlıklı şiirdir. Söz konusu defter Emir Ali Özçakır’dan alınmıştır. Ayrıca Cuma Name başlığıyla Erol’un çalışmasında da yer almaktadır (2016: 311-314).

Kul mübarek Cuma günü

Kamil olan Hacca gider
Beytullahı tavaf eder
Yaradana şükür eder
Kul mübarek Cuma günü

Büyüklerle sen hürmet et
Yetimlere merhamet et
Komşulara ziyaret et
Kul mübarek Cuma günü

Gökten hep melekler iner
Şer işler hayıra döner
Resul ümmetini dinler
Kul mübarek Cuma günü

Kur'an dinlerken konuşma
Kıybet etmeye alışma
Olur olmaza karışma
Kul mübarek Cuma günü

Haftada bir kere gelir
Faziletin mümin bilir
Sadık olan feyiz alır
Kul mübarek Cuma günü

Git camiye koşa koşa
Geçirme ömrünü boşa
Kafan çalan sonra taşa
Kul mübarek Cuma günü

Melek indirmiştir ayet
Hayır ise eyle gayret
Ver Muhammed'e salâvat
Kul mübarek Cuma günü

Nurda direkler dikilir
Gökten melekler dökülür
İblis'in kolu bükülür
Kul mübarek Cuma günü

Cuma günü ulu gündüz
Yönünü Mevla'ya döndür
Şeytani nefsini öldür
Kul mübarek Cuma günü

Tur Dağı'nda çoban Musa
Çekmedi asla ha tasa
Hak elinde verdi asa
Kul mübarek Cuma günü

Veysel develeri güttü
O emeğin zekât etti
Hu dedikçe yandı tüttü
Kul mübarek Cuma günü

Sadıkların dur safına
Yalvar Allah'ın afına
Git Beytullah tavafına
Kul mübarek Cuma günü

Allah'a ellerin açın
Kötü sözden kenden kaçın

Ağzınızdan dürler saçın
Kul mübarek Cuma günü

Benlik yapan nefsin haşla
Bismillah de zikre başla
Yaramaz dostunu boşla
Kul mübarek Cuma günü

Eyle Rabb'a durma niyaz
Hak kulunu darda koymaz
Boyar yüzün nura beyaz
Kul mübarek Cuma günü

Âşık Çatak huzur duyar
Bir canı var adak koyar
Kuranın emrine uyar
Kul mübarek Cuma günü

237. SEYİRİNE DOYUM OLMAZ⁴²⁷

Rengarenk çiçekler açar
Cıvıldaşır kuşlar uçar
Tabiat yeşillik saçar
Seyirine doyum olmaz

Derelerden sular akar
Yazı, yaban deva kokar
İnsan imrenir de bakar
Seyirine doyum olmaz

Âşık Çatak yeşile bak

---

⁴²⁷ Bu şiir *Tabiat* başlıklıdır (Tatar 1996: 9).

Kendin aşkın nârine yak
Göve yükseldikçe kavak
Seyirine doyum olmaz

238. CAHİLLİĞİ YURTTAN KÜRÜ DURBİLMEZ⁴²⁸

Gönlün bir okyanus ruhun da yüce
Okursun yazarsın sen gündüz gece
İlminle âmilsin sen Bayram Hoca
Cahilliği yurttan kürü Durbilmez

Araştırdın köy köy, yollara düştün
Bize sahip çıktın yardıma koştun
Bizi dinlerkene coştukça coştun
Sordun bize bir bir soru Durbilmez

Bizim için bir ders seninle sohbet
Büyür içimizde saygı, muhabbet
Bahtın açık olsun, yolun selâmet
Hak bildiğin yolda yürü Durbilmez

Seyranî delisi daldı hülyaya
Seyranî'yi tanıt bütün dünyaya
İlminle irfanın benzer deryaya
Sen bu geleneği koru Durbilmez.

Sağlam bina gerek sağlam sütuna
Hiç ziyan veremez çamur altına
Dokunursun gine suya sabuna
Olmaz işin eğri büğrü Durbilmez

---

⁴²⁸ Bayram Durbilmez özel arşivinden alınmıştır. Erol'un çalışmasında da *Durbilmez Hoca* başlığıyla yer almaktadır (2016: 314).

Âşık Çatak doğru söyler sözünü
Türklük sevgisiyle yakmış özünü
Budaktan sakınmaz asla gözünü
Düşmanı titreten börü Durbilmez

239. TOPRAK BİZE NEYİ VERMEZ?⁴²⁹

Bağrında sular akıtır
Elvan çiçekler kokudur
Gülde bülbülü okudur
Toprak bize neyi vermez?

Evin yapar barınırsın
Suyun verir arınırsın
Siper olur korunursun
Toprak bize neyi vermez?

Bahar yazı yeşil cennet
Cümle cana verir nimet
Cömerttir saçar ganimet
Toprak bize neyi vermez?

Reha kokar canım orman
Bak yüzüne verir derman
Tarla tahıl savur harman
Toprak bize neyi vermez?

Toprak ana onun adı
O, mahsule verir tadı
Kıyamete sürer yadı
Toprak bize neyi vermez?

---

⁴²⁹ Bu şiir aynı başlıkla âşığın kitabında da yer almaktadır (Çatak 1985: 56-57-58). Ayrıca Erol'un çalışmasında da mevcuttur (2016: 315-317).

Altı üstü bütün zengin
Alı moru yeşil rengin
Sebebidir olan cengin
Toprak bize neyi vermez?

Çiçek çiçek gezer arı
Kovanına toplar karı
Görünür aşikâr sırtı
Toprak bize neyi vermez?

Gör madeni, tuzu, gazı
Zehir morfin serom bazı
Kömür elmas altın tarzı
Toprak bize neyi vermez?

İnsanlığın son hüneri
Atom nükleerin cevheri
Akıttıkça alın teri
Toprak bize neyi vermez?

Yakut, inci, hakik, mercan
Bardak, tabak, çanak, fincan
Demir, çelik, bakır ve cam
Toprak bize neyi vermez?

Nohut, pirinç, fiy, bürüce
Hizmet edersek iyice
Çalışırsak gündüz gece
Toprak bize neyi vermez?

Pamuk, pancar, zerek, ızgın
O üretir kulun rızgın

İnsanoğlu olma azgın
Toprak bize neyi vermez?

Arpa, yulaf, sarı buğday
Nane, kekik, güzelim ay
Aklına ne gelirse say
Toprak bize neyi vermez?

Ürünü saymakla bitmez
Kâğıt kalem ömür yetmez
Kıymetine baha yetmez
Toprak bize neyi vermez?

Mekân oldu bütün cana
Maya verdi ilk insana
Söylerdi gelse lisana
Toprak bize neyi vermez?

Âlemde can basar gezer
Sanmayın ki bizden bezer
Açar bağrın olur mezar
Toprak bize neyi vermez

Reberlerin piri Âdem
Fındık, fıstık, ceviz, badem
Âşık atak son ifadem
Toprak bize neyi vermez

240. ORMANIN HİZMETİ SAYMAKLA BİTMEZ⁴³⁰

Kuşlar yuva yapar dalına konar

---

⁴³⁰ Bayram Durbilmez Özel Arşivinden alınmıştır. Erol'un çalışmasında da *Ormanın Hizmeti Saymakla Bitmez* başlığıyla yer almaktadır (2016: 317).

Gölgesinde yatan rahmetle anar
Kışın odun olur sobada yanar
Ormanın hizmeti saymakla bitmez

Yaba olur harmanını savurur
Okla olur yufka açar çevirir
Kirmen olup kılın, yünün eğirir
Ormanın hizmeti saymakla bitmez

Havan olur baharatın ezdirir
Kalem olur ilim, irfan yazdırır
Baston olur ihtiyarı gezdirir
Ormanın hizmeti saymakla bitmez

Ormana insanlar olursa âşık
Emek, çaba harcar kazanır başlık
Çamaşıra tokaç, çorbaya kaşık
Ormanın hizmeti saymakla bitmez

Âşık Çatak durma hizmetten uzak
Tembellik şeytanca kurulu tuzak
Ne dikersen verir mübarek toprak
Ormanın hizmeti saymakla bitmez

241. SÖKÜN ETTİ DERTLER BİTMEZ⁴³¹

Bahar bitti yaz başladı
Dertler sineme işledi
Kızdı felekte şişledi
Sökün etti dertler bitmez

---

⁴³¹ Bu şiir âşığın kitabında *Bahtım* başlıklıdır (Çatak 1985: 55). Erol'un çalışmasında da *Bahtım* başlığıyla yer almaktadır (2016: 318).

Koştum seğerttim, yoruldum
Bahtıma küstüm darıldım
Fidan gibiyken kırıldım
Benden çile kovsam gitmez

Gönüle bak girdi talan
Aldatıcı dünya yalan
Yaradandır verip alan
Mevlam sana akıl yetmez

Talih azdı çetin pozu
Kış eyledi bahar yazı
Düzen tutmaz gönül sazi
Mızrap vurur teller ötmez

Âşık Çatak bahtın kara
Deva bulmaz azan yara
Bülbül gibi düştün zara
İçin yanar tütün tütmez

242. NE DE GÜZEL AMASYA'MIZ⁴³²

Yeşil ırmak çağlar akar
Gül sümbül, reyhanı kokar
Kalesi haşmetli bakar
Ne de güzel Amasya'mız

İlk valisi Fatih olmuş
Şehzadeler bura dolmuş
Zulmeti yerlere çalmış
Ne de güzel Amasya'mız

---

⁴³² Gülpınar Dergisi'nde yer alan *Amasya'mız* başlıklı şiirdir (1993, S.201, s.23).

Bakan hayranı oluyor
Gönüle neşe doluyor
Ozanı sazın çalıyor
Ne de güzel Amasya'mız

Tarihi derine gider
İnsanı güldüren kader
Eksen bire otuz bider
Ne de güzel Amasya'mız

Sayın vali Sıtkı Aslan
Âşık olan yazar destan
Cennet gibi bahçe bostan
Ne de güzel Amasya'mız

Kendine has lisanı var
Garip dostu insanı var
Fakirlere ihsanı var
Ne de güzel Amasya'mız

Âşık Çatak geldi gezdi
Bu destanı özden yazdı
Âşığı coşturan sazı
Ne de güzel Amasya'mız

243. BAŞ KALDIRTMA KIZILA KAHRAMAN TUGAYIMIZ⁴³³

Susayan toprakları kanlarıyla kandırdın
Türklüğün ispat ettin, cihanı inandırdın
Kahramanca çarpıştın, ataların andırdın
Baş kaldırtma kızıla, kahraman tugayımız

⁴³³ Bu şiir âşığın kitabında *Kahraman Tugayımız Kore'de* başlıklıdır (Çatak 1974: 123-124). Erol'un çalışmasında da aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 318-319).

Kunure geçidinde su yerine kan aktı
Düşmanın havanına Mehmet süngüsün taktı
“Allah Allah” nidası bütün Kore’yi yıktı
Allah daim sizinle, kahraman tugayımız

Arazi vahşileşir, siperleri kar kaplar
Zaman zaman arada kızıl havanı patlar
Tipiler devam eder, rüzgâr saçar afatlar
Sulh yoluna can verdin kahraman tugayımız

Yirmi yedi milyonun sana duası yeter
Susamış hep arslanlar gözlerinde kan tüter
Kızıl senin binine, bizim birimiz yeter
Karşında çelik siper kahraman tugayımız

Ol bakalım ne çıkar Çinlilerin dayısı
Bu dünyanın laneti şimallerin ayısı
Eksilsin, hiç artmasın, pis kızılın sayısı
Cihana ilham verdin kahraman tugayımız

Ne uslanmaz milletsin, ne utanmaz alçaksın
Emir verin Yazıcım tugay süngüsün taksın
Belli ki zafer bizim düşman kanları aksın
Zaferin kutlu olsun kahraman tugayımız

Âşık Çatağ’ım der ki sözlerim hep yerinde
Bir hicran ateşidir yanar naciz serimde
Ateş saçar, kan akar arslanlar mert yerinde
Barışa yol açacak kahraman tugayımız

244. NE DE GÜZEL DEVELİMİZ⁴³⁴

Erciyes'ten suyu akar
Ne de güzel Develi'miz
Kekik, sümbül, reyhan kokar
Ne de güzel Develimiz

Kuş cenneti sultan sazı
Öter turna yüzer kazı
Yeşil örtü bahar yazı
Ne de güzel Develi'miz

Türkmeni yaylaya göçer
Buz gibi suların içer
Kuzuyu anadan seçer
Ne de güzel Develimiz

Şimali Erciyes Dağı
Gül gülüstan üzüm bağı
Çok eskidir tarih çağı
Ne de güzel Develimiz

Güllerde bülbülü şakır
Gelin, kızı halı dokur
Tezgah işler tıklar tıklar
Ne de güzel Develimiz

Ötüşür kınalı keklik
Avcılar kurar tünelik
Yiğidinde vardır mertlik
Ne de güzel Develimiz

---

⁴³⁴Bu şiir Tatar'da aynı başlıklıdır (1996: 23-25).

Arjantin'e gitmiş kolu
Onun yurdu Anadolu
Dilde destan balı
Ne de güzel Develimiz

Seyrani ermişler yatar
Muhabbet bülbülü öter
Bir esere binin katar
Ne de güzel Develimiz

Yazı serin temiz hava
Göz alıcı yeşil ova
Göçmen kuşa olmuş yuva
Ne de güzel Develimiz

Yaz ayları ünlü tekir
Suyun içen eder şükür
Teleferik kurdu fikir
Ne de güzel Develimiz

Kendine has lisanı var
Garip dostu insanı var
Hayır işe ihsanı var
Ne de güzel Develimiz

Şükür Hakk'a dernek kurduk
Ayrılığa karşı durduk
Düşkünün halini sorduk
Ne de güzel Develimiz

İnsanları okur yazar
Nasip için iller gezer

Şairleri destan yazar
Ne de güzel Develimiz

Elbiz parkı ezel ezel
Hayat verir suyu güzel
Ağaç döker sarı gazel
Ne de güzel Develimiz

Keyiş'in havuzu yunak
Yaz ayları olur konak
Mantının lezzeti sumak
Ne de güzel Develimiz

Karaburcu dilde destan
Kavun, karpuz ekin bostan
Ayrılamaz gönül dostan
Ne de güzel Develimiz

Âşık Çatak senin kuzun
Cennet gibi bahar yazın
Edalıdır gelin, kızın
Ne de güzel Develimiz

245. İNSAN DOSTU SEYRANÎMİZ⁴³⁵

Yeri göğü karıştıran
Hak ilmini konuşuran
Küskünleri barıştıran
İnsan dostu Seyranî'miz

O zenden, kemden kaçınmış⁴³⁶

---

⁴³⁵ Gülpinar Dergisi'nde yer alan *Seyranîmiz* başlıklı şiiirdir (1995, S.231, s.26).

Yaradan'a el açınmış
Yoklar ilinde geçirmiş
İnsan dostu Seyranî'miz

Bu günü yarını demiş⁴³⁷
Velilik şanına ermiş⁴³⁸
Sözleri var altın gümüş
İnsan dostu Seyranî'miz

Gezer aşkın yücesinde
Gündüzünde, gecesinde
Mana vardır hecesinde
İnsan dostu Seyranî'miz

İlim irfan dersin yutmuş
Kendini sevdaya atmış
Dolu almış boşu satmış⁴³⁹
İnsan dostu Seyranî'miz

Âşık Çatak arar durur
Her iyliği özde bulur
Bu sözlerim gerçek olur
İnsan dostu Seyrânî'miz

246.1. NE DE GÜZEL KAYSERİ'MİZ⁴⁴⁰

Sanatın sende beşiği
İlim irfanın ışığı
Tele vurdukça âşığı

---

⁴³⁶ 2a: O zemden kemden kaçınmış: O koğ kıybetten kaçınmış (N.E.96.0008).

⁴³⁷ 3a: Bugünü yarını demiş: Zalimin haline gülmüş (N.E.96.0008).

⁴³⁸ 3b: Velilik şanına ermiş: Bu dünyayı boşa vermiş (N.E.96.0008).

⁴³⁹ 5c: Dolu almış boşu satmış: Hu demiş gönlün avutmuş (N.E.96.0008).

⁴⁴⁰ Bu şiir Tatar'da aynı başlıklıdır (1996: 26).

Ne de güzel Kayseri'miz

Erciyes'in süslü karı
Dağtır olan efkarı
Kentın garipler diyarı
Ne de güzel Kayseri'miz

Borsayı anında sezer
Topalı Bağdat'ı gezer
Şairleri destan yazar
Ne de güzel Kayseri'miz

Fabrikalar dizi dizi
Dokur kutnu kumaş bezi
İmar eder ülkemizi
Ne de güzel Kayseri'miz

Seyranî, İncili Çavuş
Mimar Sinan etmiş yarış
Eserleri nakış nakış
Ne de güzel Kayseri'miz

Seyyid Burhanettin ulu
O Allah'ın veli kulu
Gittiği yol Hakk'ın yolu
Ne de güzel Kayseri'miz

Bülbül âşık gonca güle
Âşık Çatak senin ile
Destansın sen dilden dile
Ne de güzel Kayseri'miz

246.2. NE DE GÜZEL KAYSERİ'MİZ⁴⁴¹

İlim irfanın ışığı
Sanatın burda beşiği
Tele vurdukça âşığı
Ne de güzel Kayseri'miz

Erciyes'in tülüdür kar
Baktıkça dağıtır efkâr
Cennet gibi baharı var
Ne de güzel Kayseri'miz

Fabrikalar dizi dizi
Dokur kutnu kumaş bezi
İmar eder ülkemizi
Ne de güzel Kayseri'miz

Seyranî İncili Çavuş
Mimar Sinan dekor nakış
Fen ilimle etmiş yarış
Ne de güzel Kayseri'miz

Seyyit Burhanettin ulu
Mevlâ'nın sevgili kulu
Gittiği yol Hakk'ın yolu
Ne de güzel Kayseri'miz

Âşık Çatak senin ile
Gönül benzer gonca güle
Destansın sen dilden dile
Ne de güzel Kayseri'miz

---

⁴⁴¹ Gülpinar Dergisi'nde yer alan *Ne de Güzel Kayseri'miz* başlıklı şiirdir (1992, S.197, s.26).

247. HASMİMİZE GÖRE ŞER YİĞİTLERİZ⁴⁴²

Asya'dan dört yana kol atan ırtık⁴⁴³

Denizler çiğnedik, setleri yıktık

Nice ayıları kovuğa tıktık,

Hasmimize göre, şer yiğitleriz

Mesleğim koşulu, sınıfım topçu

Kanları akıtan şanlı bir okçu

Hedefim tayyare, olsa da tankçı

Yurda ser bağışlar, er yiğitleriz

Binlerce kızıla bedel bir arslan

Yurt bizim, bizimidir; aksa da al kan

Tarihler anlatır, hayrandır cihan

Yurda kan bağışlar, hür yiğitleriz

Yıkırım başına taht ve tacını

Ağlatırım ana, kardaş bacını

Almak mı istersin, geçen acını?

Yurda can bağışlar, mert yiğitleriz

Çatak savaşmanın geldi zamanı

Çekilsin gönlümün gamı, gümanı

Yok, kâfir ayının dini, imanı,

Yurda kan bağışlar sert yiğitleriz

⁴⁴² Bu şiir âşığın kitabında *Er Yiğitlerimiz* başlıklıdır (Çatak 1974: 122). Erol'un çalışmasında aynı başlıkla yer almaktadır (2016: 320-321).

⁴⁴³ Âşık, askerlik görevini yaparken İkinci dünya savaşı sonrası olaylardan etkilenmiş bu şiiri de o sırada yazmış ve komutanlarına okumuştur. Âşığın hayatını anlattığı belgede geçen kendi ifadesine göre Almanların yenilgisi, Türkiye'nin durumu ve Kars, Ardahan, Sarıkamış ve Erzurum'un Ruslar tarafından istenmesi gibi olaylar bu şiirin yazılmasında etkili olmuştur (Çatak, 1994).

BEYİTLER

Sevgi (B1)

Bir insan yenersen kendi nefsinin
Sonunda kazanır Hak sevgisini (Tatar, 1996: 48).

Kazanmak (B2)

Kine yergiyeye de ebedi paydost
Mutlaka kazanın sonunda çok dost (Tatar, 1996: 48).

Zalim (B3)

Hak emri olmasa kuş dökmez telek
Zalimin çarhına (...) bil felek (Tatar, 1996: 48).

Aşk (B4)

İçine düşerse Hakk'ın ateşi
Eridir mermeri aşkın gözyaşı (Tatar, 1996: 48).

Kulluk (B5)

Bir kapıyı kapar bin kapı açar
Kul, kulluk ederse Hak koymaz naçar (Tatar, 1996: 48).

Güvence (B6)

Bu dünya sadece kuru eğlence
Makam, servet olmaz sana güvence (Tatar, 1996: 48).

Şükür (B7)

İşlenilen fiil yazar ervaha
Şükreden kavuşur yüce Allah'a (Tatar, 1996: 48).

Kader (B8)

Aşkın tarlasına ekilen bider
Taktirin yazdığın çektirir kader (Tatar, 1996: 48).

İlham (B9)

Gönül deryasına düşerse ilham
Okudur "Ledün"den sureyi Elham (Tatar, 1996: 49).

İnsan (B10)

Hak için çalışsa ömrünce her an
Sevgiyeye masardır mübarek insan (Tatar, 1996: 49).

Kibir (B11)

Bindiğin Şeytanın kibirdir atı

Geçemen gurur bil ki Sırat'ı (Tatar, 1996: 49).

Hörmet (B12)

İstersen eğer sen Haktan mürüvvet

İnsanlara eyle daima hürmet (Tatar, 1996: 49).

Helal (B13)

Omuzunda koyma sakın sen vebal

Kul hakkını eder o zaman helal (Tatar, 1996: 49).

Oku (B14)

Gönül tezgâhında hizmeti doku

Yaradan aşkına Fatıha oku (Tatar, 1996: 49).

Kem (B15)

Hüneri eylemek, daima sitem

Sevilmez beşerde, nere gitse kem (Tatar, 1996: 49).

Haz (B16)

Her zaman edersen mevlaya niyaz

Duyarsın gönlünde ömrünce haz (Tatar, 1996: 49).

Yeter (B17)

Derdi giryan ile olursun beter

Derdi çekti (Eyyûp) demedi yeter (Tatar, 1996: 49).

Hac (B18)

Cihangirler koymuş başlarına tac

Mümine farz olmuş mübarektir hac (Tatar, 1996: 50).

Halas (B19)

Şükürde, zikirde okursan İhlas

Bütün günahlardan olursun halas (Tatar, 1996: 50).

SONUÇ

Bu çalışmada Develili Âşık Ali Çatak'ın hayatı, sosyokültürel çevresi, âşık edebiyatındaki yeri ve şiir sanatı incelenmiştir. Çatak'ın şiir varlığı da ortaya konmuş, bu bölüm de metinler başlığıyla yer almıştır.

Çalışmanın sonucunu ortaya koymak için başlıkları ayrı ayrı değerlendirmek açıklayıcı olacaktır.

Giriş bölümünde âşık edebiyatının geçmişten günümüze kadarki geçirdiği aşamalar ve kültür ortamlarından bahsedilerek âşık edebiyatı geleneklerinin bu ortamlardaki yeri açıklanmıştır. Sonrasında ise Develi ve çevresindeki âşık edebiyatı gelenekleri üzerinde durularak genel bir çerçeve çizilmiştir. Bu bölümde Develi yöresi âşık edebiyatı ve Âşık Ali Çatak hakkında yapılan çalışmalar sıralanmış, Çatak'ın kendi yaptığı çalışmalar ve şiir kitapları tanıtılmış, Türk halk bilimine yapmış olduğu katkılardan bahsedilmiştir. Çatak'ın, *Şairlerin Dilinde Âşıkların Telinde Seyranî* adlı yayınlanmamış kitabı da burada ayrıntılı olarak tanıtılmıştır. Çatak'ın dernekçilik faaliyetlerine, sosyal hizmetlerine ve halk hekimliğine olan ilgisine dikkat çekilmiştir.

“Develili Âşık Ali Çatak ve Sosyo-Kültürel Çevresi” başlığını taşıyan birinci bölümde Âşık Ali Çatak'ın hayatı hakkında bilgiler yer almaktadır. Âşık hakkında bazı yeni bilgiler burada ortaya konmuştur. Söz gelimi ilk evliliği hakkında bilgiler ve ilk eşinin adı ilk kez burada ifade edilmiştir.

“Âşık Edebiyatındaki Yeri” başlığını taşıyan ikinci bölümde âşıklığa yönelmesini sağlayan sebepler, âşıklık gelenekleri ve âşıklara etkileri üzerinde durulmuştur. Âşıklığa yönelmesinde soyaçekimin etkisi olduğu düşünülmekte ve bu da çalışmada ilk kez ifade edilmektedir. Yoksulluk, gurbet ve hastalanma da âşıklığı üzerinde etki eden unsurlardandır. Ali Çatak, âşıklık geleneklerinin büyük çoğunluğuna uygunluk gösteren bir temsilcidir. Sazsız bir âşıktır, doğmaca söyleme ve atışma geleneğinde kendini göstermiştir. Seyranî'yi usta olarak kabul etmiştir, kendisi de Develi ve

Kayseri yöresinde bazı âşıklarca usta kabul edilmiştir. Bunların başında Âşık Mahrumî, Âşık Hazanî, Âşık Güzinî ve Âşık Kadir Yücel gelmektedir. Badeli bir âşık olan Çatak'ın bazı geleneklerde zayıf kaldığı da tespit edilmiştir. Örneğin hikâye anlatma geleneğinde ve nazire söyleme geleneğinde, eldeki verilerden yola çıkarak, fazla varlık gösteremeyen bir âşık olduğu söylenebilir. Bunun nedeni ise yörede bu geleneklere ilginin az olmasıdır. Çatak, ustamalı söyleme geleneğine ve başka âşıklardan bahsetme geleneğine uygunluk gösteren bir âşıktır. Şiirlerinde tarih bildirme geleneği de görülmektedir.

Çatak, çok sayıda âşık ile etkileşim içinde olan sosyal ve girişken bir yapıya sahip biridir. Birçok âşık ondan etkilenmiş ve şiirlerinde bahsetmiştir. Bunlar; Âşık Emir Ali, Âşık Güzinî, Âşık Birfanî, Ozan Molla, Âşık Turanî, Âşık Kemalî Bülbül, Âşık Gülhanî, Âşık Abdullah, Âşık Mahrumî, Âşık Zavallı, Âşık Eyyubî ve Âşık Gözübenli gibi temsilcilerdir. Söz konusu isimlerin hayatları hakkında bilgiler verilerek Çatak için yazdıkları / söyledikleri şiirlerden örnekler sunulmuştur. Böylece Çatak'ın sosyokültürel çevresi belirginleştirilerek ortaya konmuştur.

“Şiir Sanatını Oluşturan Yapı Özellikleri” başlığını taşıyan üçüncü bölümde Çatak'ın şiirleri yapı bakımından ayrıntılı olarak incelenmiştir. Şiirlerin nazım birimi iki şiir dışında dördüktür. Hane sayıları ise oldukça farklılık göstermektedir. En çok beş, altı ve yedi haneli şiirinin olduğu tespit edilmiştir. Bunlar ayrıntılı olarak ele alınmış ve tablolar yardımıyla da ilgili başlıkta gösterilmiştir.

Âşık Ali Çatak'ın hece ölçüsü kullanımı ise şöyle ortaya konulabilir: Beş heceli 5 şiiri (%1,92), yedi heceli 2 şiiri (%0,78), sekiz heceli 131 şiiri (%50,00), on bir heceli 122 şiiri (%46,92), on dört heceli ise 1 şiiri (%0,38) vardır. En çok sekizli ve on birli hece ölçüsünü tercih ettiği görülmektedir.

Şiirlerin ayak yapıları da bu bölümün diğer bir başlığıdır. Âşık Ali Çatak'ın şiir varlığı içindeki 62 şiir yineleme ayaklıdır. Bunlardan dört tanesi 5 heceli (%1,53), kırk yedi tanesi 8 heceli (%18,07), on bir tanesi ise 11 hecelidir (%4,23). Diğer şiirleri ise yenileme ayaklıdır. Âşığın yenileme ayaklı şiirlerde daha az başarı

gösterdiği söylenebilir. Ayak dizelerinin kafiye yapıları bazı şiirlerde güçlü değildir. Bazı yenileme ayaklı şiirlerinde ayaklar redifler ile yenilenmektedir. Yineleme ayaklı şiirlerde daha başarılıdır. Âşığın yenileme ayaklı tüm şiirleri bu başlıkta tek tek tablolar üzerinden incelenmiştir. Ayak dizelerindeki kafiye ve redif yapıları, hece ölçüleri gibi hususiyetler tabloların altında açıklanmış ve değerlendirilmiştir. Ayak dizelerindeki kafiye sesleri tespit edildikten sonra bunlar da ayrı başlık altında bir araya getirilmiş ve âşığın kafiye oluşturmada en çok hangi sesleri tercih ettiği böylece ortaya çıkarılmıştır.

Kafiye Yapısı başlığı altında ise şiirlerdeki kafiye çeşitleri örneklendirilmiş, redif yapısı ve ses dönüşmeleri / değişmeleriyle oluşan kafiyeler üzerinde durulmuştur.

Nazım şekilleri başlığında âşığın en fazla destan şeklini kullandığı tespit edilmiştir. 161 şiiri (%61,92) destan, 49 şiiri (%18,84) koşma, 48 şiiri (%18,46) semai, 2 şiiri (%0,78) mani şekliyle söylenmiş / yazılmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde âşığın şiir sanatındaki estetik düşünce unsurları, dil ve üslup özellikleri ele alınmıştır. Âşık Ali Çatak şiirlerinde konuşma dilinden sıkça yararlanan, yöresinin ağız özelliklerini şiirlerine yansıtan bir temsilcidir. Bu durum âşığın şiir sanatında da başarılı olmasını sağlamıştır. Dilinin anlaşılır, sade ve akıcı olmasında bu durum etkilidir. Âşığın konuşma dilini şiirlerine yansıtması şiirler üzerinden sosyokültürel çıkarımlar yapılmasına da olanak sağlayan bir unsur olmuştur. Bu konuda ayrıntılı bulgular ilgili başlıklar altında örneklendirilmiş ve açıklanmıştır. Edebiyat sanatları, atasözleri ve deyimler, dualar ve beddualar, simgeler de bulgular üzerinden açıklanmış ve yorumlanmıştır. Âşığın şiirleri aynı zamanda edebiyat sanatlarıyla ördüğü renkleri ve sayıları simge değerleriyle de kullandığı atasözü ve deyimlere yer verdiği söylenebilir.

Beşinci bölümde şiir sanatını oluşturan muhteva özellikleri ve şiirlerde işlenen konular üzerinde durulmuştur. Âşık Ali Çatak en çok güzelleme ve övgüleme türünde şiir ortaya koymuştur. Çatak'ın 60 şiiri (%23,07) güzelleme, 50 şiiri (%19,23) övgüleme, 42 şiiri (%16,15) yakınma türündedir. Diğer eser verdiği türler

ve sayıları ise şu şekildedir: Öğütleme 23 (%8,84), yiğitleme 20 (%7,30), ağıtlama 16 (%6,15), taşlama 15 (%5,76), hikmetleme 11 (%4,23), yakarış 5 (%1,92), hoşlama 2 (%0,76), kargışlama 2 (%0,76), âşıkname 1 (%0,38), vedalaşma 1 (%0,38), yaşname 1 (%0,38)'dir. Âşığın en çok güzelleme ve övgüleme türünde eser verdiği göz önüne alınırsa daha çok güzellik, sevgi, iyiyi ve güzeli övme, tabiatı övme konularına ağırlık verdiği anlaşılmaktadır. Şikayette bulunduğu, eleştiri yaptığı, öğüt verdiği şiirlerin sayısı da az değildir. Buradan da kendini toplumsal konularda sorumlu hisseden ve toplumsal konularla kaygılanan bir kişi olduğu sonucuna varılmaktadır. Toplumun sesi durumunda bir gelenek temsilcisi olduğu rahatlıkla söylenebilir. Derviş tarzı Türk edebiyatı nazım türlerinde de eserler veren âşığın şiirlerinden 10 tanesi (%3,84) ilahi, bir tanesi (%0,38) şefaathane, bir tanesi (%0,38) tevhid türündedir. Dini konularda da çok sayıda şiir ortaya koyduğu anlaşılmaktadır.

Âşık Ali Çatak şiirlerinde çok çeşitli konuları işlemiştir. Bireysel konulara daha az yer veren âşık toplumsal konulara çok duyarlıdır. İnsan hayatında var olan hemen her konuda şiir söylemiş / yazmıştır. En çok işlediği konular belirlenmiş ve buna göre bir başlıklandırma yapılarak şiirlerinden örnek dizelerle bu konular değerlendirilmiş, yorumlanmıştır. Âli Çatak'ın işlediği konular şöyle sıralanabilir: Din ve tasavvuf, insan, gurbet, mekân-yer-coğrafya, sıkıntı ve zorluk, eğitim, ölüm, doğa-tabiat, ekonomi, toplumsal bozukluk ve sosyal eleştiri, kader inancı, millî birlik duygusu, kahramanlık ve vatan sevgisi, mutfak kültürü, Türk milliyetçiliği, tarihi olaylar ve tarih şuuru, kurum ve kuruluşlar, sosyal sarsıntı ve felaketler, mizahi konular olarak tespit edilmiştir. İşlediği konulardan yola çıkarak Âşık Ali Çatak sosyal konulara önem veren, Türk milliyetçisi, vatansever, doğa meraklısı ve tabiat âşığı, zorlukların ve sıkıntıların tercümanı bir temsilci olarak tanımlanabilir.

Çalışmanın altıncı bölümü ise incelenen metinler başlığını taşımaktadır. Bu bölümde âşığın ulaşılabilen tüm şiirleri bir araya getirilmiştir. Âşığın kendi yayınladığı şiir kitaplarında ve âşık hakkında yapılan başka çalışmalarda yer almayan bazı şiirlere ulaşılarak bunlar da ilk kez bu çalışmada bilim dünyasına sunulmuştur. Söz konusu şiirlerin bir kısmı kültür bakanlığı arşivindeki Çatak'ın yayınlanmayan şiir kitabından alınmıştır. Şahısların özel kütüphanesinden de çok sayıda şiir temin

edilmiştir. Bunların başlıcaları Bayram Durbilmez Özel Arşivi, Abdullah Satoğlu Özel Arşivi olarak söylenebilir. Diğer özel arşivler de ilgili metinlerin dipnotunda verilmiştir. Âşığın yayımlanan / bilinen veya arşivlerde yer alıp henüz bilinmeyen tüm şiirleri bir araya getirilerek 247 (çeşitlenmelerle 261) şiiri ilk kez bu çalışmada toplu olarak incelenmiştir. Âşığın yayınladığı kitaplarda ve âşık üzerinde yapılan çalışmalarda yer almayan 75 adet şiir ilk kez tarafımızca burada ortaya konularak incelenmiştir. Bunların büyük bir bölümü âşığın çeşitli yıllarda dergilerde yayınladığı şiirlerdir. Bu şiirler söz konusu dergilerde yayınlanmış fakat başka hiçbir kaynakta yer almamış, âşığın son yayınladığı kitabında da olmayan şiirlerdir. Kültür bakanlığı arşivinden elde edilen altı şiir ise hiçbir kaynakta yoktur. Özel arşivlerden alınan bazı şiirler de ilk kez burada yer almıştır. Bu yüzden metinler bölümü çalışmamıza fark katan önemli bir bölüm olarak düşünülmektedir.

Bu çalışma sonucunda Develili Âşık Ali Çatak, yöresinin güçlü bir temsilcisi olarak ortaya konulmuştur. Onu Cumhuriyet devri âşıkları arasında, eldeki verilerden yola çıkarak, Develi yöresinin en güçlü âşığı olarak nitelemek kanaatimizce yanlış olmayacaktır. Âşığın yörede bilinen birçok âşığa mahlas vermesi, âşıkların elinden tutması, âşıkları bir araya getirerek Kayseri merkezde ilk kez âşıklar derneğini kurması ve icra ortamlarının oluşmasına imkan sağlaması bu görüşümüze dayanak olarak gösterilebilir. Kayseri merkezdeki, Kayseri'nin ilçelerindeki âşıklar başta olmak üzere ülkenin çeşitli bölgelerindeki âşıklarla etkileşim içinde olduğu ve bu âşıkların Çatak'tan nasıl etkilendiği de bu çalışma ile ortaya konmuştur. Özellikle Kayseri'deki âşıkların birçoğu Çatak'tan usta olarak bahsetmişlerdir.

Âşık, şiir sanatı ve âşıklık gelenekleri açısından değerlendirildiği zaman zayıf kaldığı noktalar da tespit edilmiştir. Söz gelimi nazire geleneğinde varlık gösterememiştir. Nazire adıyla söylediği / yazdığı şiirler ve Çatak'a da nazire başlığıyla yazılan şiirler olsa da bunlar nazirecilik geleneğine uygun eserler değildir. Hikâye anlatma geleneğinde zayıf olduğunu söylemek mümkün görünmese de hikâye tasnif etmeyen bir âşık olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum da aslında âşığın zorunlu bir tercihi olarak görülmektedir. Çünkü yörede hikâyecilik geleneğine ilgi azdır. Sazsız âşıklardan olan Çatak'ın saz çalma geleneğinden de yoksun olduğu anlaşılmaktadır

fakat bu durum söze ezgi katma açısından bakıldığında bir zayıflık olarak görülmemektedir. Çünkü Çatak saz çalmasa da söze ezgi katmayı başarabilen âşıklardandır.

Çatak aynı zamanda Türk halk bilimine katkılar sağlayan bir araştırmacıdır. Özellikle Seyranî hakkında yaptığı derlemeler, araştırma yazıları ve yayınladığı kitabı günümüzde halen önemli kaynak olarak Seyranî hakkında çalışanlar tarafından kullanılmaktadır. Kurduğu derneklerle toplum yararına birçok hizmetler sunan Çatak, girişken ve sosyal yapıda biri olarak dikkat çekmektedir. Yöresinde ağaçlandırma çalışmaları yapan, günümüzde millî park / tabiat parkı olarak tanımlanan yerleri tespit edip koruma altına alınmasını sağlayan, ilçesindeki tarihi yapıları araştırıp bunların turizme kazandırılması için girişimlerde bulunan Ali Çatak'ı araştırmacı, derlemeci bir kültür adamı olarak tanımlamak da yerinde olacaktır.

Çalışmanın ekler bölümünde yer alan Çatak'a ait özel mektuplar, Çatak'ın bazı özel eşyaları ilk kez bu çalışmada yer almıştır. Bunlar arasında şenlik ve festivallerde giydiği geleneksel giysiler, madalyalar, yelek, şapka gibi eşyalar vardır. Çatak'ın *Bütün Yönleriyle Seyranî* adlı kitabının kendisi tarafından daktiloyla hazırlanmış taslak dosyasının fotoğrafı da bu bölümde yer almaktadır. Bu bölümdeki fotoğraflarda yer alan bilgiler âşğın hayatını ve sosyokültürel çevresini anlattığımız bölümde kullanılmış, âşğın kendi el yazısıyla hayatını anlattığı belgeler de aynı şekilde kullanılmıştır. Bunların çalışmamıza değer ve fark kattığı düşünülmekte bu yüzden ekler bölümü ayrıca dikkatlere sunulmaktadır.

YEREL SÖZCÜK VE SÖYLEYİŞLER

Ağırır: ağırır

Aha: Böyle, işte.

Ahçe: Akçe.

Alıç: Dağlarda ve ormanlık alanlarda kendiliğinden yetişen bir ağacın meyvesi.

Arabayın: Arabanın.

Arıyan: Arayan.

Babayın: Babanın.

Baha: Paha.

Belesin: Bebeğe baksın, kundaklasın, sarsın.

Bilebin mi: Bilebilir misin?

Bilmen: Bilmezsın.

Boğulam: Boğulayım.

Boşadan: Boşaltan.

Boyraz: Poyraz.

Büğleğin: Develi ilçesinde bağlı Soysallı Mahallesi (köyü) içinde yer alan Büğleğin olarak bilinen sulak alan ve göl.

Bürüce: Börülce.

Bürüngü: Şal, örtü gibi kalın her çeşit elbiseye verilen ad.

Bürüyüncü: Bürüyünce.

Canbaz: Cambaz.

Cıbrır: Cebinde hiç parası olmayan kişi.

Cunul (Cünun): Delilik, çıldırma.

Ceryan: Cereyan, elektrik.

Çağlıyan: Çağlayan.

Çatıyın: Çatının.

Çekticeğin: Çektiğin, çektiklerin.

Çokudu: Çoktu.

Çopur: Çiçek hastalığı sonucu yüzde kalan izler, bu izleri yüzünde bulunduran kişiye verilen lâkap.

Çökellik: Çökelek:

Del Eyledi: Deli etti, delirtti.

Deren: Tırmık / tırmıktan biraz daha büyük alet.

Dezgâhında: Tezgâhında.

Dinlerkene: Dinlerken.

Dinlen: Dinleyin.

Diyiyorsa: Diyorsa.

Doğruya yelmiş: Doğruya yönelmiş, doğru olana hızla yönünü çevirmiş.

Dostan: Dosttan.

Dölek: Sarp, engebeli olmayan arazi.

Döşsemeye: Döşemeye.

Duva: Dua:

Edek: Edelim.

Efilemek: Rüzgarın hafif esmesi, hafif esen rüzgarın etkisiyle hafif hafif sallanmak.

Eflasiyon: Enflasyon.

Eğilem: Eğileyim.

Ehram: İhram.

Eliyin: Elinin.

Endirenler: İndirinler.

Enmezsın: İnmezsın.

Essah: Sahi, gerçek.

Etmén: Etmeyin.

Eyliğe: İyiliğe.

Fasulya: Fasulye.

Firenleyen: Frenleyen.

Firgata: Firkate.

Fiti: Fit olmuş kişi, razı olmuş, kabullenmiş, bir şey karşılığında ödeme durumu.

Gaygı: Kaygı.

Genciken: Gençken.

Geydirdi: Giydirdi.

Gireboğlu: Daha çok Kayseri ve yöresinde yetişen Gilaboru adlı bir meyve.

Göğ: Gök, yeşil.

Gön emmek: Hayvanın meme emmesi, gön adlı deriyi emmek.

Görebilin mi: Görebilir misin?
Göve: Göğ.
Görücü: Görünce.
Gülüstan: Gülistan.
Hakik: Akik adlı değerli madeni taş.
Hallanmak: Bir şey ile tatmin olmak.
Hasiretlik: Hasretlik.
Haylı: Hayli.
Helallaşak: Helalleşek.
Helallığa: Helalliğe.
Hemi: Hem.
Hınkırır: Sümürür.
Hiyle: Hile.
Horuk: Horuz, hor görülmekteyiz.
Hörmet: Hürmet.
Horuzlar: Horozlar.
Hümman: Düşünce, fikir.
Ihartmak: Oturtmak.
İrılmaz mısın: Uzaklaşmaz mısın
İhtibar: İtibar.
İsbat: İspat.
İsmiyin: İsminin.
Kahir: Kahr.
Kaliçye: Galiçya.
Kanbur: Kambur.
Kapıyın: Kapının.
Kapu: Kapı.
Kapat: Bir tür kumaş, bez, tekstil ürünü.
Kardaş: Kardeş.
Kavum: Kavim.
Kayinat: Kainat
Kazel: Gazel.

Kefin: Kefen.

Kelinde: Sınırında, dibinde, çok yakınında.

Keri: Sonra, beri, -den beri.

Keven: Dağlık yerlerde yetişen dikenli bir yabancı bitki.

Kıra: Çevre, kıyı, meydan, alan.

Kırağa: Kırağı.

Kıybet: Gıybet.

Kızınan: Kızla.

Kirmen: Yün eğirmede kullanılan bir alet.

Koğma: Kovma.

Köme: Küme, öbek.

Kulusam: Kulsam.

Kuşadan: Kuşatan.

Kutnu kumaş: Gaziantep yöresinde yapılan ve ipek dokumacılığı ile üretilen kumaş türü.

Külek: Tahta kova.

Künde: Her gün.

Kürü: Süpür, yol aç.

Meyva: Meyve.

Moderin: Modern.

Morkta: Morgda.

Müsrüf: Müsrif.

Navale: Nevale (azık).

Nöbede: Nöbete.

Olak: Olalım.

Olaman: Olamazsın.

Osandı: Usandı.

Pantol: Pantolon.

Perk: Berk, sağlam.

Pusar: Siner, korkar, saklanır.

Püs: Bazı ağaçların kalın gövde ve dallarından çıkan bala benzer yapışkanlı bir madde.

Rızgın: Rızkın.

Salaca: Tabutun üzerine konulup mezara kadar götürüldüğü bir eşya.

Savrum: Savurma işi.

Sayak: Sayalım

Seğerttim: Dalginken beklenmedik bir şeyle karşılaşmak, irlilmek; seyretmek.

Seherinen: Seherle.

Selek selek: Cömert cömert, bol bol.

Semek: Serssem

Serhoş: Sarhoş.

Serom: Serum.

Sıkım: Zıkkım.

Soyka: Eski elbise; kişiler için olumsuzluk amacıyla kullanılan alaycı ifade.

Suşlu: Suçlu.

Sünbül: Sümbül.

Şadede: Şahadete.

Şefgat: Şefkat.

Şerine: Şerrine.

Şimardı: Şımardı

Şor: Söylenti, istenmeyen söz.

Tah: Taht.

Taham: Taam, yiyecek.

Talğın: Telkin.

Tapanlanmış: Tapan adlı tarım aletiyle toprağı taştan ve yabancı ottan temizleyip düzleme işlemi.

Taruz: Taaruz.

Tezer: Çabukça koşar, aradan sıyrılır.

Tınsırmak: Hapşırmak, öksürmek.

Tonel: Tünel.

Toylak: Genç veya çocuk, yaşı büyük olsa da olgunlaşmamış kimse.

Tülemek: Kuşun kanatlarını çırtıkça tüyelerini dökmesi.

Tüneklik: Kuşların üzerine konduğu / tünediğı uzun sırtık / tahta.

Uruban: Urban, elbise.

Verek: Verelim.

Vereyimli: Verimli.

Villayın: Villanın.

Yanır: G6mlek gibi elbiselerin yakasında oluşan kir; hayvanların sırtlarının alt kısmında kalan yan tarafları; hayvanların sırtında açılan yara.

Yarga yarga: B6l6k b6l6k, kısım kısım.

Yeldirmek: Koşturmak, atike hareket etmek.

Yeleyim: Acele edeyim, koşturayım.

Yensiz: Yakasız.

Yeyiyorsa: Yiyorsa.

Yiğirmi: Yirmi.

Yoğudu: Yoktu.

Yoğumuş: Yokmuş.

Yoruldu yoştu: Yorulup halsiz kaldı, çok yoruldu.

Y6nelek: Y6nelelim.

Y6r6: Y6r6.

Yuğruldu: Yoğruldu.

Yunak: Eski evlerde odaların içinde perdeyle ayrılmış banyo yapılan, yıkanılan b6l6m.

Yuyanlarım: Yıkayanlarım.

Zerek: Keten tohumu.

Zihnet: D6ř6nce.

Z6h6m: Zul6m, kahır, eziyet

KAYNAKÇA

- Abdullah Satoğlu Özel Arşivi (ASÖA), 1990.
- Akarpınar RB (1993) Âşık Ali Çatak “Bütün Yönleriyle Seyranî”. *Millî Folklor* 20: 64.
- Akın E (2021) Kargışların (beddualar/kötü dilekler) "dikotomi", "anti-yapı", "hedef-yapı" ve "araçsal sebep" kavramları açısından değerlendirilmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 9(6): 1571-1585.
- Akkuş M (2007) *Klasik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebi Türler ve Tarzlar* (Fenomen Yayıncılık, Erzurum).
- Aksoy E (2021) *Kayseri Âşıklık Geleneği ve Gömürgenli Âşık Mahrumî* (Kimlik Yayınları, Kayseri).
- Aktulum K (2013) *Folklor ve Metinlerarasılık* (Çizgi Kitabevi, Konya).
- Aktunç H (1998) *Türkçenin Büyük Argo Sözlüğü-Tanıklarıyla* (Yapı Kredi Yayınları, İstanbul).
- Akyüz Öztokmak Ç (2023) Develili Âşık Seyranî'nin “Eski Libas” adlı şiirinde yapısökümü denemesi. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32 (Dicle Üniversitesi'nin 50. Yılına Özel 50 Makale): 463-478.
- Alay O (2019) Mizah ve halk şiiri mizahın Türk halk şiirindeki yansıması. *Türk Dili* 117(809): 84-92.
- Albayrak H (2022) Ozantürk'ün “Turnalar” destanı üzerine milliyetçilik kuramları bakımından bir inceleme. *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks* 14(2): 327-347.
- Alizade R (2018) Âşık Seyranî'nin yaratıcılığında hiciv ve mizah. 1. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 4-5-6.
- Alkan KY (2012) Kayserili Âşık Meydânî: eserleri ve müziksel çözümlenmeleri. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Kayseri.

- Alptekin AB (2010) Türk halk hikâyelerinde halk hekimliği. *Millî Folklor*, 22 (86): 5-19.
- Alptekin AB (2019) *Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı* (Akçağ Yayınları, Ankara).
- Alsaç F (2018) Âşık Seyranî ve otantik olma bağlamında âşıklık gelenekleri. 1. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 4-5-6.
- Alsaç G ve Elaltuntaş Ö (2018) Âşık Seyranî’de tematik bir olgu bağlamında aşk. 1. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 4-5-6.
- Alsaç F (2019) Seyranî’nin “Gör Âşıkın Nice İrfânı Vardır” şiirinde imaj dünyası. 2. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 10-11-12.
- Alsaç G, Alsaç F (2019) Seyranî’nin bade içme ritüelinde mevsimsel döngü sembolizmi. 2. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 10-11-12.
- Altınay FR (2003) Develi’den derlenmiş türküler ve ezgiler. *Bütün Yönleriyle 1. Develi Bilgi Şöleni*, Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 26-28.
- Altun F (2019) Seyranî’nin “Kalmadı” redifli koşması üzerinde tahlil denemesi. 2. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 10-11-12.
- Altun K (2018) Cehennemde günah yanar kul yanmaz. 1. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 4-5-6.
- Arı B (2015) Âşık şiirinde toplumsal eleştiri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 12 (32): 262-284.
- Arslan E (2001) *Çıldırılı Âşık Şenlik Hayatı- Şiirleri- Karşılaşmaları- Hikâyeleri* (Dicle Üniversitesi Eğitim Fak. Yayınları, Diyarbakır).

- Arslan M (2016) Âşık Sümmanî'nin tarihi olaylara bakışı. *Sosyal Bilimler Dergisi* 9: 78-85.
- Aslan F (2007) Kars yöresi âşıklarının usta-çırak geleneği bakımından değerlendirilmesi. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 36 (36): 41-77.
- Artun E (2005) *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı* (Kitabevi Yayınları, İstanbul).
- Aydın F (2019) Uygur halk anlatılarında sayı simgeciliği. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi* 44: 209-227.
- Aydın O (2012) Her yönüyle Âşık Sabit Müdâmî. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aydoğdu B (2011) Türk Edebiyatında Seyrânî Olgusu: Develili Seyrânî ve eserleri (İnceleme-metin). Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Atik MK (1992) Gönül ehli Seyrani. *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10 (8): 51-58.
- Atik MK (2003) Ahmed Yesevi'den Seyranî'ye. *Bütün Yönleriyle 1. Develi Bilgi Şöleni*, Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 26-28.
- Atik MK (2018) Seyranî'ye Göre Mutlak Varlık. *1. Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 4-5-6.
- Atik MK (2022) *Aşkın Âşık'ı Bir Şair Seyrânî* (Develi Belediyesi Kültür Yayınları, Develi).
- Bakırcı N (2018) Âşık Seyranî'nin şiirlerinde toplumsal eleştiri. *1. Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 4-5-6.
- Bakırcı N (2022) Âşık Seyranî'nin şiir dünyasında gönül: Allah'ın evi. *3. Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Cilt)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, 30 Haziran-2 Temmuz.

- Balkaya A (2013) Mekân poetikası bağlamında âşık kahvehaneleri ve âşık üzerinde kimi fonksiyonları. *Turkish Studies*, 8/1: 881-889.
- Balkaya A (2018) *Âşık Tarzı Şiir Geleneğinde Divani Türü* (Gece Kitaplığı, Ankara).
- Bars ME (2019) Âşık Seyranî'nin şiirlerinde ârif (veli) tipi. 2. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 10-11-12.
- Bars ME (2020) Âşık kimdir? *Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi* 3 (4): 68-193.
- Bascom, WR (2010) Folklorun dört işlevi çev. Ferya ÇALIŞ, *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2*. Ed. M. Öcal OĞUZ ve Selcan GÜRÇAYIR, (Geleneksel Yayınları, Ankara).
- Başaran U (2015) *Âşık İsmetî monografisi*. Doktora Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Başaran U (2019) *Âşık İsmetî'nin şiirlerindeki hayvan kullanımını üzerine ekoeleştirel bir değerlendirme*. *Ekoeleştiri Folklor ve Edebiyat İncelemeleri*, Ed. Adil Çelik, Altuğ Ortakçı, (Kömen Yayınları, Konya).
- Başgöz, İ (1986) Türk Halk Hikâyelerinde Düş Motifi Zinciri. *Folklor Yazıları*. (24-38) (Adam Yayınları, İstanbul).
- Başgöz İ (1996) Protesto: folklorun beşinci işlevi (Fonksiyonu). *Folkloristik: Umay Günay Armağanı* Haz.: Özkul Çobanoğlu-Metin Özarlan, (Feryal Matbaası, Ankara).
- Başgöz İ (2012) *Türküleri Aşk Hikâyeleri-Bir Gösterim Olarak* (Pan Yayıncılık, İstanbul).
- Bayat F (2007) *Türk Mitolojik Sistemi Ontolojik ve Epistemolojik Bağlamda Türk Mitolojisi 1* (Ötüken Yayınları, İstanbul).
- Bayındır A (2022) *Âşık Seyranî şiirlerinde vahdet-i vücud düşüncesinin izleri*. 3. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Cilt)*. Develi-Kayseri 30 Haziran-2 Temmuz.

- Bayram Durbilmez Özel Arşivi (BDÖA), 1999.
- Bayram A (2019) Âşık Seyrânî'nin can ipini ten yününden şiirine göstergebilimsel bir bakış. 2. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 10-11-12.
- Bayram Ş (2018) Seyranî'nin şiirlerinde sevgilinin vasıfları. 1. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 4-5-6.
- Berber S (2020) *Sevdamız Vatan* (Biyografi Net Yayınları, Ankara).
- Bezirci A (1993) *Türk Halk Şiiri* (Say Yayınları, İstanbul).
- Bilgehan M (2003) Yer adı verme geleneği açısından Develi yer adına yaklaşımlar. *Bütün Yönleriyle Develi I. Bilgi Şöleni* Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim, 26-28.
- Birgöl M (2019) Develili Âşık Seyrânî'nin inanç dünyası ve bu dünyanın şiirlerine yansımaları. 2. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 10-11-12.
- Bodur HE (2003) Türk toplumunun entegrasyonunda kültürel değerler ve Seyranî. *Bütün Yönleriyle 1. Develi Bilgi Şöleni*. Bütün Yönleriyle Develi, Develi Belediyesi Kültür Yayınları: 1, Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim, 26-28.
- Boratav PN (1955) *İslam Ansiklopedisi*, İstanbul.
- Boratav PN (1968) Âşık edebiyatı. *Türk Dili, Türk Halk Edebiyatı Özel Sayısı*, 207: 340-357.
- Boratav PN (1988) *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı* (Gerçek Yayınevi, İstanbul).
- Boratav PN (2016) *Halk Edebiyatı Dersleri* (BilgeSu Yayınları, Ankara).
- Boratav PN (2017) *Folklor ve Edebiyat I* (BilgeSu Yayıncılık, Ankara).
- Boratav PN (2018) *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği* (BilgeSu Yayınları, Ankara).

- Boyraz Ş (1996) Anadolu ve Azerbaycan sahaları halk şiirinde tür ve şekil meselesi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 3: 177-194.
- Boyraz Ş (2010) *Furkanî'nin Şiir Evreni Bağlamında Bir Monografi Denemesi* (Akçağ Yayınları, Ankara).
- Bozok E (2022) Eski Türkçe fal metinlerinde alkış ve kargış söylemleri. *Millî Folklor*, 17(133): 71-78.
- Bülbül K (1946) *Kırık Sesler* (Hilmi Basımevi, Samsun).
- Bülbül K (1958) *Bülbül'den Nameler* (Aksiseda Matbaası, Samsun).
- Bülbül K (1950) *Kore Destanları*. (? , İstanbul).
- Cemiloğlu M (2003) Develi ve çevresinde Karacaoğlan. *Bütün Yönleriyle 1. Develi Bilgi Şöleni (26-28 Ekim 2002)*, Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim, 26-28.
- Cerrahoğlu M (2012) Âşık edebiyatında eleştiri/ Çukurovalı iki aşığın (Âşık Feymanî ve Âşık İmamî) Sözde Ermeni soykırımı yasasına cevabı. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (20): 285-294.
- Caferoğlu A (1952) Erkilet çerçilerinin argosu dilce. *İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* 4(4): 331-344.
- Coşkun T (2022) Eskişehirli Âşık Nurşah'ın hayatı ve eserleri (Monografi-Derleme-Tasnif). Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Çakır MS (2019) Divan şiiri ve halk şiirinin ortak bir ismi olarak Seyrânî. 2. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 10-11-12.
- Çapraz E (2005) Fahri Bilge defterlerindeki Kayseri ve yöresi halk şairleri. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Çapraz E (2022) Törelî mizah aynasında Âşık Seyranî. 3. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Cilt)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, 30 Haziran-2 Temmuz.
- Çatak A (1974) *Erciyes'ten Anadolu'ya* (Fon Matbaası, Ankara).

- Çatak A (1980a) Âşık Derviş Osman. *Erciyas*, 3 (31): 44.
- Çatak A (1980b) Develili hak âşıkı Seyranî'den derlemeler. *Erciyas*, 3(35): 10-13.
- Çatak A (1981) Erkiletli Âşık Hasan'ın destan-ı kebirî değil, Develi'li Seyranî'nin insanlığın yaradılış ilm-i hikmet destanı. *Erciyas*, 4(38): 13-14.
- Çatak A (1983a) Seyranî üzerine derleme ve toplamalar. *Erciyas*, 6 (65): 12-17.
- Çatak A (1983b) İncili Çavuş Hakkında. *Erciyas*, 6 (?): 63.
- Çatak A (1984) *Develi İlçesi Ağaçlandırma ve Güzelleştirilmesi* (?)
- Çatak A (1985) *Derdin Derdim Anadolu* (haz. Abdullah Satoğlu), (Osmanlı Matbaası, Ankara).
- Çatak A (1992) *Bütün Yönleriyle Seyranî* (Bayrak Yayıncılık Matbaacılık, İstanbul).
- Çatak A (1994) *Ali Çatak ile röportaj*. (Derleme yapanlar: Özçörekçi N Y, Başer A). (Kültür ve Turizm Bakanlığı Arşivi, B1994.0072).
- Çatak A (1996) *Şairlerin Dilinde Âşıkların Telinde Seyranî*. (Kültür ve Turizm Bakanlığı Arşivi, N.E.96.0008).
- Çelik Y (2018) Cönklerde Âşık Seyranî'nin dili. 1. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 4-5-6.
- Çetin O (2019) Develili Âşık Seyranî'nin şiirlerinde nasihat örnekleri. 2. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, Türkiye, Ekim 10-11-12.
- Çetin İ (2019) *Âşık Edebiyatı, Türk Halk Edebiyatı-Genel Bilgiler* (Nobel Yayıncılık, Ankara).
- Çetin İ (2020) *Türk Halk Hikâyeciliği - Türkiye Sahası* (Nobel Yayıncılık, Ankara).
- Çıblak Coşkun N (2010) Tahtacılar da üç sayısı ve üçleme. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırmaları Dergisi*, 56: 73-92.
- Çınar AA (1990) Yiyeceklerle ilgili bazı şiirlerde davranışlar ve tercihler. *Türk Halk Kültürü Araştırmaları, Türk Mutfağı Özel Sayısı, Kültür Bakanlığı*, 55.

- Çınar, AA (1991) Yiyecek ve İçeceklerle İlgili Halk Şiirleri. *Türk Halk Kültüründen Derlemeler*, 45-51, (Kültür Bakanlığı Halk Kültürü Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara).
- Çobanoğlu Ö (1998) Âşık tarzı şiir geleneği ve Boşnak Âşık (Gusları) tarzı şiir geleneği arasında ortaklıklar üzerine tespitler. *Millî Folklor*, 5 (39): 8-24.
- Çobanoğlu Ö (2000) *Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü* (Akçağ Yayınları, Ankara).
- Çobanoğlu Ö (2007) *Âşık Tarzı Edebiyat Geleneği ve İstanbul* (3F Yayınevi, İstanbul).
- Çobanoğlu Ö (2016) Sanatsal bir dışavurum formu olarak argo kavramının halkbilimsel çözümlemesi. Ed. Naskali; Yüksekaya, *Argo*, (Ka Kitap, İstanbul).
- Çobanoğlu Ö (2020) *Tarihte ve Günümüzde Türk Boylarının Ortak Atasözleri Sözlüğü* (Akçağ Yayınları, Ankara).
- Çopuroğlu K (1998) *Yukarı çukurova 'da âşıklık geleneği ve Âşık Eyyubi*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Dağlar A (2022) Törelî Şair Seyranî'de söz töresi. 3. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Cilt)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, 30 Haziran-2 Temmuz.
- Demirkollu C (2018) Edebiyatımızın: Âşık Seyranî örneği. 1. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 4-5-6.
- Deniz R (2003) Âşık Seyranî'nin şiirlerinde sosyal hayat. *Bütün Yönleriyle 1. Develi Bilgi Şöleni*, Develi-Kayseri, Ekim, 26-28.
- Deniz R (2022) Dr. Rasim Deniz Kitaplığı'ndaki Yazma Eserlerde Âşık Seyranî Şiirleri. 3. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Cilt)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE 30 Haziran-2 Temmuz.
- Devellioğlu F (1990) *Türk Argosu İnceleme Sözlük* (Aydın Kitabevi, Ankara).

- Develioğlu Ö (1994) *Gurbette Yıllar* (Özal Matbaası, İstanbul).
- Develioğlu Ö (2021) *Gurbette Yıllar-2* (Develi Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri).
- Dilbas E (2018) Âşık Seyranî'nin hayatı ve şiirlerinde dönemin siyasi, sosyal ve ekonomik yapısı. 1. Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap). Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 4-5-6.
- Dilçin C (1983) *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi* (TDK Yayınları, Ankara).
- Dilçin D (2000) *Edebiyatımızda Atasözleri* (TDK Yayınları, Ankara).
- Divringi M (2019) Kayserili âşık mahrumî'nin hayatı, âşıklığı ve türkülerinin müziksel analizi. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Dizdaroğlu H (1969) *Halk Şiirinde Türler* (TDK Yayınları, Ankara).
- Doğan S (2018) Osmanlı Devleti'nde merkez çevre ilişkilerinde, âşıklık kültürünün etkisi ve Âşık Seyranî örneği. 1. Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap). Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 4-5-6.
- Durbilmez B (1999) *Kayserili Halk Şairlerinin Şiirlerinde Kıbrıs* (Geçit Yayınları, Kayseri).
- Durbilmez B (2005) Türk kültüründe ve fütüvvetnamelerde üç sayısı. *Ahilik Araştırmaları Dergisi*, 1(2): 1-22.
- Durbilmez B (2006) Âşıkların diliyle Erciyes Dağı. Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'na Armağan, Konya-Haarlem: Kömen-Sota.
- Durbilmez B (2007a) Türk kültüründe ve fütüvvet-nâmelerde 5 sayısı. II. *Ahi Evran-ı Veli ve Ahilik Araştırmaları Sempozyumu- Bildiriler*, (haz. M. Fatih Köksal), 113-126.
- Durbilmez B (2007b) *Ozan Gürbüz Değer Hayatı-Sanatı-Şiirlerinden Örnekler* (Kültür Ajans Yayınları, Ankara).

- Durbilmez B (2009) Türk kültüründe ve fütüvvet-nâmelerde dört sayısı. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırmaları Dergisi*, 52: 71-85.
- Durbilmez B (2010a) Âşıklık geleneklerinde saz. *Millî Folklor*, 11 (85):148-158.
- Durbilmez B (2010b) Romanya sözlü Türk edebiyatı ürünlerinde mitolojik sayılar. *Folklor/Edebiyat*, 16 (64): 245-257.
- Durbilmez B (2011) Batı Trakya Türk halk kültüründe mitolojik sayılar. *Zeitschrift für die Welt der Türken / Journal of World of Turks*, 3: 77-93.
- Durbilmez B (2013) Tarihî gerçeklerin âşık edebiyatına yansımaları bağlamında Türk Mukavemet Teşkilatı ve Kıbrıs Mücahitleri. *Folklor/Edebiyat*, 76: 173- 193.
- Durbilmez B (2014) *Karlı Âşık Murat Çobanoğlu Hayatı-Sanatı ve Eserleri* (Kardeşler Ofset, Kayseri).
- Durbilmez B (2017a) *Gelenekli Türk Anlatıları-1* (Ötüken Yayınları, İstanbul).
- Durbilmez B (2017b) *Türk Dünyası Kültürü -1* (Ötüken Yayınları, İstanbul).
- Durbilmez B (2018) *Âşık Edebiyatı Araştırmaları-Taşpınarlı Halk Şairleri* (Akçağ Yayınları, Ankara).
- Durbilmez B (2018b) Türkiye sahası âşık edebiyatında ‘ayak’ terimleri, sorunlar ve öneriler. *Yeni Türkiye / Türk Dili Özel Sayısı-I*, 24/99: 155-165.
- Durbilmez B (2019a) *Türk Dünyası Kültürü -2* (Ötüken Yayınları, İstanbul).
- Durbilmez B (2019b) *Türk Kültür Coğrafyası –Halk Bilimi ve Edebiyat Araştırmaları* (Ötüken Yayınları, İstanbul).
- Durbilmez B (2019c) *Derviş Tarzı Türk Edebiyatı ve Sıdkı Baba Dîvânı* (Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul).
- Durbilmez B (2020a) *Âşık Edebiyatında Şiir Sanatı- Hasretî’den Örneklerle* (Akçağ Yayınları, Ankara).
- Durbilmez B (2020b) *Âşık Türkmenoğlu Hayatı, Sosyo-Kültürel Çevresi, Âşık Edebiyatındaki Yeri, Şiir Sanatı ve Şiirlerinden Örnekler* (Akçağ Yayınları, Ankara).

- Durbilmez B (2023a) Âşıknamelerin âşık edebiyatı araştırmaları açısından önemi ve Âşık Ali atak'ın Âşıkname türündeki bir destanı. *Kahramanın Mitik Yolculuğu Prof. Dr. Fuzuli Bayat Armağanı* (Editörler: Bilgehan Atsız Gökdağ ve Esra am) (Ihlamur Akademi, İstanbul).
- Durbilmez B (2023b) *Âşık Tarzı Türk Edebiyatında Kıbrıs Destanları* (rn Yayınları, Ankara).
- Dündar SA, Kılınç H (2019) Âşık Seyrani'nin Şiirlerinde yer alan değerler. 2. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranı ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranı Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 10-11-12.
- Düzgün D (2005) *Erzurum'da Kahvehaneler ve Âşık Kahvehanesi Geleneği* (Aktif Yayınları, Ankara).
- Düzgün D (2011) Âşık kahvehanesinin fonksiyonlarındaki gelişim ve değişimin geleneğe etkileri. *Somut Olmayan Kültürel Miras Yaşayan Âşık Sanat Uluslararası Sempozyum Bildirileri*, (Haz. M. Öcal Oğuz, Selcan Gürçayır), Ankara, 249-258.
- Durmaz U (2016) Disiplinler arası bir deneme: halk Şiirinden tarihi bir olaya bakmak. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 8: 547-556.
- Durmaz U (2020) Bir mekânın anatomisi: halk edebiyatı ürünlerinin yaratma ve icra ortamı olarak kahvehaneler. *Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 3 (4): 110-129.
- Elçin Ő (1986) *Halk Edebiyatına Giriş* (Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara).
- Elçin Ő (1988) *Halk Edebiyatı Araştırmaları C.1* (Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara).
- Elçin Ő (1993) *Türk Edebiyatında Tabiat* (Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara).
- Erdener Y (2019) *Kars'ta obanoğlu Kahvehanesi'nde Âşık Karşılaşmaları Âşıklık Geleneğinin Şamanizm ve Sufizmle Olan Tarihsel Bağları* (Yapı Kredi Yayınları, İstanbul).

- Ergun P (2014) Toplumsal uygulamalarda âşıkların işlevi. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 1 (22): 122-126.
- Erol Y (2016) Develili Âşık Ali Çatak hayatı, şiir sanatı ve eserleri. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Ersoylu H (2010) *Türk Argosu Üzerinde İncelemeler* (Ötüken Yayınları, İstanbul).
- Fidan M (2003) Develi’li Âşık Seyranî’nin şiirlerinde dini motifler. *Bütün Yönleriyle 1. Develi Bilgi Şöleni*, Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 26-28.
- Fidan S (2016) Âşıklık geleneği ve medya endüstrisi ilişkisi üzerine bir araştırma. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara.
- Fromm E (2017) *Rüyalar Masallar Mitler*, çev. Aydın Arıtan, Kaan H. Ökten. (Say Yayıncılık, İstanbul)
- Garrard G (2016) *Ekoeleştiri: Ekoloji ve Çevre Üzerine Kültürel Tartışmalar*. çev. Ertuğrul Genç. (Kolektif Kitap, İstanbul)
- Gesebova İ (2018) Âşık Seyranî’nin sanatkârlık hususiyetleri. 1. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 4-5-6.
- Genç R (2009) *Türk İnanışları ile Millî Geleneklerinde Renkler ve Sarı Kırmızı Yeşil* (AKM Yayınları, Ankara).
- Göher Vural F (2018) Âşık Seyranî türkü ve şiirlerinde hayvanlara yüklenen anlamlar. 1. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 4-5-6.
- Gölpınarlı A (1968). *Mevlana - Seçme Rübailer* (MEB Basımevi, İstanbul).
- Göre Z (2003) Seyranî’nin aruzla yazılmış şiirleri. *Bütün Yönleriyle 1. Develi Bilgi Şöleni (Ekim 2002)*, Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 26-28.
- Görkem B (2012) Develili Seyranî’nin yerin katmanları hakkında bir destanı. *Alevilik Araştırmaları Dergisi*, 3: 161-176.

- Görkem B (2014) Dertli ile Seyrânî nin Eti Baña Mı Viridiñ ayaklı şiirleri etrafında bir muhteva ve üslup karşılaştırması. *Türk Kültürü Araştırmaları*, 99-111.
- Görkem B (2019) Âşık Seyrânî'nin Kuşlar Destanı üzerine ayrıntılı bir inceleme. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 5 (12): 1082-1109.
- Görkem B (2022) Âşıkların dilinden kuşlar: kuş destanları (karşılaştırmalı bir inceleme). *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (26): 214-237. DOI: 10.38155/ksbd.1076418
- Gözler HF (1984) Develi 4. geleneksel Âşık Seyranî seminer ve şenlikleri ile münevver bir din adamı üzerine düşünceler. *Gülpınar Aylık Fikir-Sanat-Edebiyat Dergisi*, 100: 5-18,
- Gülensoy T (1976) Türklerde dokuz sayısı. 1. *Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, C.IV, Ankara.
- Gülensoy T (1988) Darende'de konuşulan gizli dil üzerine notlar. 2. *Battalgazi ve Malatya Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu*, İstanbul, 136-139.
- Gülensoy T (2011) *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü* 2.Cilt (TDK Yayınları, Ankara).
- Günay U (1990) Halk şiirinde ayak konusunda düşünceler. *Millî Folklor*, 1 (8): 32-34.
- Günay U (2011) *Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi* (Akçağ Yayınları, Ankara).
- Gürlek A (1975) *Memleketim Develi* (Yeni Desen Matbaası, Ankara).
- Gürlek A (2004) *Develi Mutfak Kültürü* (Develi Belediyesi Kültür Yayınları, Develi).
- Gürlek A (2005) *Develi Şiirleri* (Develi Belediyesi Kültür Yayınları, Develi).
- Gürlek A (2009a) *Develili Şairler ve Yazarlar* (Vatan Yayınları, Kayseri).
- Gürlek A (2009b) *Seyrânî Şiirleri Antolojisi* (Vatan Yayınları, Kayseri).
- Gülpınar (1982) Türk Şairleri. 79: 20.

- Gülpınar (1982) Bismillah. 80: 18.
- Gülpınar (1982) Koşma. 163: 24.
- Gülpınar (1982) Bu Meydanda. 76: 15.
- Gülpınar (1984) Seyranî. 94: 7.
- Gülpınar (1984) Devletin. 97: 15.
- Gülpınar (1984) Gelse Gerektir. 104: 28.
- Gülpınar (1984) Allahıma. 103: 27.
- Gülpınar (1985) Neylerim. 105: 26.
- Gülpınar (1985) Hakk'ı Söyler. 107: 26.
- Gülpınar (1985) Şairname. 110: 6.
- Gülpınar (1985) Hakk'a Gidelim Gel Gönül. 110: 31.
- Gülpınar (1985) Emri İlahi. 113: 31.
- Gülpınar (1986) Bil Allah'tır. 117: 31.
- Gülpınar (1986) Gel Cana Kıyma. 120: 33.
- Gülpınar (1986) Mustafa Kemal. 124: 29.
- Gülpınar (1986) Âşık Çatak'tan Gülpınar'a. 128: 31.
- Gülpınar (1987) Hele Bu Üçü. 129: 29.
- Gülpınar (1987) Kayseri'li Âşıklardan Malatya'ya Selam Olsun. 136: 30.
- Gülpınar (1987) Hac Yolcusu. 137: 31.
- Gülpınar (1987) Cumhuriyet. 139: 30.
- Gülpınar (1987) Seyranî Delisi Âşık Ali Çatak'a. 139: 31.
- Gülpınar (1988) Ölemedim. 142: 29.
- Gülpınar (1988) Geldim. 147: 26.
- Gülpınar (1988) Teşekkürler Valimize. 149: 27.
- Gülpınar (1988) Dağların. 150: 28.

Gülpınar (1988) Kaldı. 152: 28.
Gülpınar (1989) Sellerine. 153: 31.
Gülpınar (1989) Bak Bizim Yunus. 157: 25.
Gülpınar (1989) Çatak. 159: 25.
Gülpınar (1990) Yapıcı Ol. 165: 23.
Gülpınar (1990) Sitem. 170: 22.
Gülpınar (1990) Yunus. 172: 26.
Gülpınar (1990) Bende. 173: 25.
Gülpınar (1989) Şanım Var. 158: 26.
Gülpınar (1989) Gönlümde Buldum Mevlâ'yı. 159: 25.
Gülpınar (1989) Bizim. 161: 23.
Gülpınar (1989) Baharda. 163: 25.
Gülpınar (1989) Görmüş. 164: 25.
Gülpınar (1991) Keri. 178: 27.
Gülpınar (1991) Ben Gibisi. 179: 26.
Gülpınar (1991) İhtiyarlık Destanı. 180: 25.
Gülpınar (1992) Gurbet. 192: 23.
Gülpınar (1992) Bilmem. 193: 24.
Gülpınar (1992) Aslıhan. 194: 28.
Gülpınar (1992) Çatak. 196: 27.
Gülpınar (1992) Ne de Güzel Kayseri'miz. 197: 26.
Gülpınar (1992) Âşık Çatak. 199: 23.
Gülpınar (1992) Ayasofya'm Biz Geldik. 200: 25.
Gülpınar (1993) Amasya'mız. 201: 23.
Gülpınar (1993) Bahtım. 203: 22.

- Gülpınar (1993) Âşık Ali Çatak'tan Yiğeni Ali Yılmaz'a Nazire. 205: 25.
- Gülpınar (1993) Gör. 206: 25.
- Gülpınar (1993) Gibiyim. 207: 25.
- Gülpınar (1993) Allah Deyu Deyu. 208: 25.
- Gülpınar (1994) Türkündür. 213: 24.
- Gülpınar (1994) Yalvarış. 215: 26.
- Gülpınar (1994) Kardeş. 217: 22.
- Gülpınar (1994) Verilmez mi? 219: 21.
- Gülpınar (1994) İhtiyarlık. 221: 24.
- Gülpınar (1994) Çatak. 222: 25.
- Gülpınar (1994) Canlar Size. 222: 26.
- Gülpınar (1994) Türkü Söyler. 223: 22.
- Gülpınar (1995) Bu şiirimi Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Sayın Şükrü Karatepe Bey'e İthaf Ediyorum. 226: 27.
- Gülpınar (1995) Öter Kuşlar. 227: 26.
- Gülpınar (1985) Hakk'ı Söyler. 107: 26.
- Gülpınar (1995) Yunus. 229: 28.
- Gülpınar (1995) İlahi. 230: 25.
- Gülpınar (1995) Seyranî'miz. 231: 26.
- Gülpınar (1995) İlahi Kanun. 233: 26.
- Gülpınar (1995) İşte Ora Anadolu. 236: 25.
- Gülpınar (1996) Yeter. 237: 24.
- Gülpınar (1996) Bosna Hersek Destanı. 239: 26.
- Gülpınar (1996) Diye. 240: 25.
- Gülpınar (1996) Bahar. 241: 24.

- Gülpınar (1996) Muradım. 243: 25.
- Gülpınar (1996) Mehmed'im. 244: 25.
- Gülpınar (1996) Diye. 246: 26.
- Gülpınar (1996) Âşık Ali Çatak Üstadıma. 247: 26.
- Gülpınar (1996) Gerek. 247: 27.
- Gülpınar (1996) Veysel'in. 247: 28.
- Gülpınar (1997) Güzeldir. 251: 23.
- Gürsoy Naskali E (1996) Manas destanında kırk yiğit (niçin kırk yiğit). *Türk Dili*, 529: 56-59.
- Güvenç AÖ (2009) Kırk sayısının halk edebiyatı ürünlerinde kullanımı üzerine bir inceleme. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 41: 85-97.
- Güvenç AÖ (2015) *Âşık Tarzı Şiir Geleneğinde Mizahi Destanlar* (Gece Kitaplığı, Ankara).
- Halıcı F (1990) *Halk Şairlerinden Yemek Destanları* (Güven Matbaası, Ankara).
- Harmancı M (2012) Dede Korkut Hikâyelerindeki alkış ve kargışlara işlevsel bir yaklaşım. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23: 1-17.
- Haşimi A (2019) Âşık Seyranî'nin şiirlerinde kullanılan sözcük gruplarına bir bakış. *2. Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 10-11-12.
- Hattox RS (1996). *Kahve ve Kahvehaneler Bir Toplumsal İçeceğin Yakınoğu'daki Kökeni*. çev. Nurettin Elhüseyni. (Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul)
- Heise U (2001) *Kahve ve Kahvehane*, çev. Mustafa Tüzel. (Dost Kitabevi Yayınları, Ankara)
- Hirik E (2017) Türk dünyası atasözlerinde sayılar ve anlam alanları. *International Journal*, 5(1): 223-241.
- İlaydın H (1964) *Türk Edebiyatında Nazım* (İnkılap Kitabevi, İstanbul).

- İsayeva S (2018) Âşık Seyranî şiirleri ve poetik gelenek. 1. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 4-5-6.
- İsayeva S (2019) Âşık Seyranî'nin şiirlerinde dünya kavramı. 2. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 10-11-12.
- İslâmoğlu M (2002) *Seyrânî Hayatı-Kişiliği-Sanatı-Şiirleri* (Denge Yayınları, İstanbul).
- İstanbul S (2018a) Kayseri'de bir âşık okulu: âşıklar kahvesi. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 7 (1): 22-30.
- İstanbul S (2018b) Âşık Seyranî şenliğinde farkedilen bir âşık: Fahrani (Fahrettin Dolgun). 1. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 4-5-6.
- İvgin H (1983) Seyranî Delisi Âşık Ali Çatak. *Erciyes*, 6 (65): 9.
- İvgin H (2016) Âşık Ali Çatak. *Feyzi Halıcı ve Yirminci Yüzyıl Âşıkları Üzerine Araştırmalar I*, (Yayına hazırlayan: Ali Berat Alptekin), (Akçağ Yayınları, Ankara).
- Kabak T (2018) Dadaloğlu'nun şiirlerine ekoeleştirel bir yaklaşım. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi* 11(21): 36-47.
- Kalkan E (1988) *Çağlar Boyunca Kayseri Şairleri* (Özel İdare Matbaası, Kayseri).
- Kalkan E (2015) Ali Çatak. *Kayseri Ansiklopedisi* (Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri)
- Karadeniz A (2006) Âşık Şeref Taşlıova'nın hayatı, sanatı ve eserleri. Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Karadoğan A (2004) Türk ad biliminde renk kültürü. *Millî Folklor*, 16 (62): 89-99.
- Kasır H A (1984) *Develili Seyrânî Hayatı-Sanatı-Şiirleri* (Acar Matbaacılık, İstanbul).

- Kasır H A (1999) *Seyrânî* (Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Ankara).
- Kaya D (1991) Sivas'ta âşıklık geleneği ve Âşık Ruhsatı. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kaya D (1998) Mani kavramı ve mani şeklinin tarihçesi üzerine. *Mehmet Önder Armağanı*, (Millî Kültür Araştırmaları, Ankara).
- Kaya D (2004) *Anonim Halk Şiiri* (Akçağ Yayınları, Ankara).
- Kaya D (2008) Halk edebiyatında yemek destanları. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 1 (1): 77-90.
- Kaya D (2010) *Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü* (Akçağ Yayınları, Ankara).
- Kayacan İ (1984) Basında Seyranî. *Gülşinar Aylık Fikir-Sanat-Edebiyat Dergisi*, 100: 27-28.
- Kayasandık A (2022) Âşık Seyranî'nin şiirlerinde niteleme sıfatları. 3. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Cilt)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Haziran 30-Temmuz 2.
- Kefeli E (2016) *Edebiyat Argo İlişkisi*. (Editörler: Naskali; Yüksekaya, Argo), (Ka Kitap, İstanbul).
- Keskin A (2019) *Folklor ve Disiplinlerarasılık* (Akçağ Yayınları, Ankara).
- Kınal F (1998) *Eski Anadolu Tarihi* (TTK Yayınları, Ankara).
- Kınık M (2011) *Kayseri'de Halk Müziği ve Kayseri Türküleri* (Yayınevi Yayınları, Ankara).
- Kılıç A (2018) Seyranî'nin şiirlerinde aruz kullanımı üzerine notlar. 1. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 4-5-6.
- Kibar O (2005) *Türk Kültüründe Ad Verme Kültürü Kişi Adları Üzerine Bir Tasnif Denemesi* (Akçağ Yayınları, Ankara).

- Kocakaplan İ (1992) *Açıklamalı Edebî Sanatlar* (MEB Yayınları, İstanbul).
- Kocatürk S (1982) Bazı din ve kavimlerde, özellikle İslamiyette yedi sayısı. *Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, Ankara.
- Koçak S (2012) Kayseri’de âşıklık geleneği ve âşık ismail karlıoğlu. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kolukırık K (2022) Âşık Seyranî’nin şiirlerinde tasavvufî unsurlar ve güftesi Seyranî’ye ait iki eserin müzikal analizi. 3. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Cilt)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Haziran 30- Temmuz 2.
- Köksal F (2018) Âşık Yaşar Reyhani’de eleştiri. *Bayburt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1: 1-9.
- Köksel B (2022) Halk şiirinde sembol kavramı ve Seyranî’nin şiirlerinde felek sembolü. 3. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Cilt)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Haziran30-Temmuz 2.
- Köktan ve Osmançelebioğlu (2018) Âşık Seyranî’nin Şiirlerinde Tabiat Unsuru. 1. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 4-5-6.
- Köprülü MF (2004) *Edebiyat Araştırmaları 1* (Akçağ Yayınları, Ankara).
- Köprülü MF (2009) *Türk Edebiyatı Tarihi* (Akçağ Yayınları, Ankara).
- Köktürk Ş (2011) *Samsunlu Âşık Kemalî Bülbül, Hayatı, Sanatı ve Şiirleri* (İlkadım Belediyesi, Samsun).
- Kuçkarova M (2018) Genel Türk halklarının iki temsilcisi Âşık Seyranî ve Mahtumkulu sanatında ortak İslami-Dini ahenkler. 1. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 4-5-6.
- Kurt B (2020) Türkülerde alkış ve kargış kullanımı. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29 (1): 189-199.
- Küçük S (2010) Eski Türk kültüründe renk kavramı. *Bilgi*, 54: 185-210.

- Külekçi N (2005) *Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar* (Akçağ Yayınları, Ankara).
- Mirzaoğlu FG, İşkol G (2019) Halk Ozanı ve Hakk Âşığı Seyranî'nin şiirlerine yansıyan tasavvufî neş'e. 2. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 10-11-12.
- Moran B (2021) *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış* (İletişim Yayınları, İstanbul).
- Nasrattınoğlu İ Ü (1981) *Yunus Emre Şiirleri Antolojisi* (Uğur Matbaa ve Ofset, Eskişehir).
- Oben A (2001) Seyranî Delisi Âşık Ali Çatak. *Develi Belediyesi Haber Bülteni*, 2: 5.
- Oben A (2021) *Âşık Güzinî Şiirleri* (Develi Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri).
- Oğuz MÖ (1993) Halk şiirinde tür ve şekil meselesi. *Millî Folklor Dergisi*, 3(19): 13-18.
- Oğuz MÖ (1994) *Yozgat'ta Halk Şairliğinin Dünü ve Bugünü*. (Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara).
- Oğuz MÖ (1995) Azerbaycan ve Türkiye sahasında âşık edebiyatının XVI. yüzyılına dair. *İpek Yolu Uluslararası Halk Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri*, 424-425, Ankara.
- Oğuz MÖ (1997) Azerbaycan ve Türkiye sahasında âşık edebiyatının XVIII. yüzyılı. *Millî Folklor*, 5(35): 2-9.
- Oğuz MÖ (2007) Folklor ve kültürel mekân. *Millî Folklor*, 9 (76): 30-32.
- Oğuz MÖ (2009) *Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir* (Geleneksel Yayıncılık, Ankara).
- Oğuz MÖ vd (2018) *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı* (Grafiker Yayınları, Ankara).
- Oğuz MÖ (2019) *Halk Şiirinde Tür, Şekil ve Makam* (Akçağ Yayınları, Ankara).
- Okay HN (1953) *Develili (Everekli) Seyranî Hayatı ve Şiirleri* (Maarif Kitaphanesi, İstanbul).

- Onay AT (2012) *Türk Halk Şiirinde Şekil ve Türler*, Haz.: Cemal Kurnaz (Kurgan Edebiyat Yayınları, Ankara).
- Ong WJ (1995) *Sözlü ve Yazılı Kültür*, çev. Sema Postacıoğlu Banon. (Metis Yayınları, İstanbul)
- Oral Ş (2016) Kayseri yöresi efsaneleri (İnceleme-metinler). Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Ortakçı A (2019) Halk türkülerinde ekolojik kaygı. *Ekoleştirici Folklor ve Edebiyat İncelemeleri*. (Ed. Adil Çelik, Altuğ Ortakçı), (Kömen Yayınları, Konya).
- Ozanoğlu İ (1940) *Âşık Edebiyatı* (Kastamonu Halkevi, Kastamonu).
- Ögel B (1989) *Türk Kültür Tarihine Giriş 9* (Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara).
- Ögel B (1993). *Türk Mitolojisi* (Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara).
- Ötegen N (2010) Âşık Seyrânî kültür ve sanat festivali ile ticaret ve sanayi panayırı tarihçesi. (Develi Belediyesi Yayınları: 22, Develi).
- Özarslan M (2001) *Erzurum Âşıklık Geleneği* (Akçağ Yayınları, Ankara).
- Özdemir N (2015) *Medya Kültür ve Edebiyat* (Grafiker Yayınları, Ankara).
- Özdemir SD (2018) Âşık Veysel'in şiirlerinde sosyal eleştiri. *AKRA Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 6 (16): 151-161.
- Özdemir E (2016) Sosyal-kültürel bir müzik icra ortamı olarak âşık kahveleri ve Bursa âşıklar kahvesi. *Rast Müzikoloji Dergisi*, 4 (1): 1153-1165.
- Özdemir C (2019) Âşık-saz ilişkisinde geleneği okumak: Âşık Veysel örneği. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 43 (2): 175-192.
- Özdemir SD (2022) Âşık Seyranî'nin şiirlerinde yer alan peygamber kıssaları üzerine sembolik motifler bağlamında bir inceleme. 3. Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Cilt). Develi, Kayseri, TÜRKİYE Haziran 30-Temmuz 2.

- Özçakır EA (2008) *Develili Âşık Seyrani Hayatı-Sanatı-Menkıbeler-Şiirler* (Laçın Yayınları, Kayseri).
- Özçakır EA (2012) *Dev Ali Diyarı Yukarı Develi* (Laçın Yayınları, Kayseri).
- Özçakır EA (2015) *Develi Belediye Başkanları* (Laçın Yayınları, Kayseri).
- Özçakır EA (2021a) *Sevene Kurbanım* (Laçın Yayınları, Kayseri).
- Özçakır EA (2021b) *Develili Kabadayılar ve Âlemin Adamları* (Bizim Büro Basım Evi, Kayseri).
- Özen K (2003a) Âşık Ali Çatak'ın halk edebiyatına hizmetleri. *Erciyes*, 26(305): 12-15.
- Özen K (2003b) Develi'de âşıklar geleneği ve Âşık Ali Çatak, *Bütün Yönleriyle 1. Develi Bilgi Şöleni (26-28 Ekim 2002)*, s.193-199, Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 26-28.
- Özdağ U (2014) *Çevreci Eleştiriye Giriş* (Ürün Yayınları, Ankara).
- Özdamarlar K (1997) Develi ve yöresinin folklor, halk edebiyatı ve etnografyası, Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Özdamarlar K (2018) Fevziye Abdullah Tansel ve “Everekli Seyranî hakkında neşredilenler üzerinde çalışılması gereken mevzu ve meseleler” adlı tebliği. *1. Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 4-5-6.
- Özdamarlar K, Özenç SÖ (2019) Âşık Seyranî semineri, festivali, panayırı, kongresinin müziksel özellikleri ile Seyranî'nin bestelenmiş şiirleri. *2. Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 10-11-12.
- Özdoğan K (1948) *Kayseri Tarihi Kültür ve Sanat Eserleri* (Erciyes Matbaası, Kayseri).
- Özder M A (1979) Seyranî'nin yaradılış destanı. *Sivas Folkloru*, 78: 4-6.
- Özder M A (1981) Seyranî'nin yaradılış destanı. *Sivas Folkloru*, 39: 9-11.

- Özhan M vd. (1992) *Yaşayan Halk Ozanları Antolojisi* (Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara)
- Özkan N (1991) Erkilet gizli dili. *Erciyes Yöresi 1. Folklor, Halk Edebiyatı ve Etnografyası Sempozyumu (Bildiriler)*, 295-315, Kayseri.
- Özkan N (2016) Gizli dil olarak argonun fonksiyonu üzerine. *Argo* (Editör: Gürsoy Naskali E; Yüksekaya G), (Ka Kitap, İstanbul).
- Özkan R, Orhan A (2019) Âşık Seyranî’de toplumsal değerler. 2. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 10-11-12.
- Özsoy BS, Aslan N, Durbilmez B (1992) *Destanlarla Erzincan* (Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri).
- Öztelli C (1953) *Dertli-Seyranî Hayatı, Sanatı, Şiirleri* (Varlık Yayınevi, İstanbul)
- Paksoy E (2010) *Madazlı Derviş Osman Hayatı-Sanatı-Şiirleri* (Develi Belediyesi Kültür Yayınları, Develi).
- Pehlivan G (2017) Sayı simgeciliğinden kehanete bir meczup ve eseri Âşık Cemal ve Amasya seyahatnamesi. *Millî Folklor*, 29 (115): 19-39.
- Rayman H (1991) Yunus Emre’de sayısal formeller. *Fırat Üniversitesi Dergisi*, 5: 393-407.
- Rayman H (2002) Nevrûz ve Türk kültüründe renkler. *Millî Folklor*, 14 (53): 10-15.
- Rayman H (2003) Develili Âşık Seyranî’de atasözleri, deyimler. *Bütün Yönleriyle 1. Develi Bilgi Şöleni* Develi, Kayseri TÜRKİYE, Ekim 26-28.
- Reinhard U, Pinto T O (2019) *Türk Âşık ve Ozanları* çev. Elif Damla Yavuz (Yapı Kredi Yayınları, İstanbul).
- Rzasoy S (2022) XIX. yüzyıl âşık şiirinde “âşık” karakterinin semantik yapısı: Âşık Seyranî ve Âşık Elesger. 3. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Cilt)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Haziran 30-Temmuz 2.

- Safarova A (2019) Seyranî'nin nasihatları. 2. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 10-11-12.
- Sakaoğlu S (1991) Halk edebiyatında kafiye meselesi. *IV. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı ve Yunus Emre Semineri Bildirileri* (1-13 Mayıs 1989), 301-305, Eskişehir.
- Sakaoğlu S (1986) Ozan, âşık, saz şairi ve halk şairi kavramları üzerine. *II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: Ankara, 247-251.
- Sakaoğlu S (1996) Saz şiiri tarihimize genel bir bakış. *50. Kültür ve Sanat Yılında Dr. Mehmet Önder'e Armağan/Millî Kültür Araştırmaları* haz. Mehmet Yardımcı, Ankara, 117-128.
- Sakaoğlu S (2011) Karacaoğlan'ın şiirlerini nasıl yayımlamalıyız? *Millî Folklor*, 90: 15-25.
- Sakaoğlu S (2014) *Âşık Edebiyatı Araştırmaları* (Kömen Yayınları, Konya).
- Saraç Ö (2014) Âşıkların dilinden 16-19. yüzyıl devlet müesseselerine eleştiri. *Studies of The Ottoman Domain*, 4 (7): 65-77.
- Sarıkaya M (2018) Evrekli (Develili) Seyranî'de Ali ve Ehl-i Beyt sevgisi. *I. Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 4-5-6.
- Satoğlu A (1962) *Başlangıcından Bugüne Kayseri Şairleri* (Hakimiyet Matbaası, Kayseri).
- Satoğlu A (1982) Develili Âşık Ali Çatak. *Erciyas*, 5(51): 9-10.
- Satoğlu A (1986) Derdin Derdim Anadolu Şairi Develili Âşık Ali Çatak. *Gülpınar Aylık Fikir-Sanat-Edebiyat Dergisi*, 118: 16-18.
- Satoğlu A (2002) *Kayseri Ansiklopedisi* (Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara).

- Sattarova G (2018) Âşık Seyranî'nin yaratıcılığında bobnorahım masrabın gelenekleri. *1. Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 4-5-6.
- Schimmel A (2000) *Sayıların Gizemi*, çev. Mustafa Küpüşoğlu. (Kabalıcı Yayınları, İstanbul)
- Seferova A (2018) Seyranî sanatına bir bakış. *1. Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 4-5-6.
- Sever M (2019) Seyranî'nin nasihatları. *2. Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 10-11-12.
- Sevindik A (2017) Türk halk kültüründe mizah ekolojisi. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sevük İH (1942) *Edebiyat Bilgileri* (Remzi Kitabevi, İstanbul).
- Singil A (2002) Develili Âşık Ali Çatak / hayatı, sanatı ve şiirlerinden örnekler. Bitirme Tezi, Erciyes Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Kayseri.
- Somuncu AŞ (2014) Develi'de âşıklık geleneği: Alaaddin Oben (Güzinî) ve Âşık Kadir Yücel. Bitirme Tezi, Erciyes Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Kayseri.
- Somuncu AŞ (2022) Oluşumsal yapısalcı yöntem ışığında Karanlı Âşık Murat Çobanoğlu'nun şiirleri üzerine bir inceleme. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 1 (53): 189-205.
- Somuncu AŞ (2023a) Kültür taşıyıcısı olarak âşıkların dilinde mutfak kültürü (Develili Âşık Ali Çatak örneği). *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi* (58): 143-157.
- Somuncu AŞ (2023b) Çevreci bir âşık: Develili Ali Çatak'ın şiirlerine ekoeleştirel bir yaklaşım. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (37): 187-207.

- Somuncu M (2020) Deyimlerde yer alan dokuz ve kırk sayılarına anlam temelli bir yaklaşım. *Turkish Studies - Language and Literature*, 15 (2): 805-818.
- Soydan S (2018) Âşık Seyranî'nin şiirlerindeki deyimler üzerine bir değerlendirme. *1. Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 4-5-6.
- Sultonova M (2018) Âşık Seyranî ve Mahdumkulu şiirlerinde toplumsal eleştiri. *1. Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 4-5-6.
- Süme M (2018) XIX. yüzyılda orta anadolu'da bir Osmanlı kazası Develi (Akademisyen Kitabevi, Ankara).
- Şahin, Hİ (2014) Gelenek, gülme ve şaka. *Millî Folklor*, 101: 237-251.
- Şengül A (1997) Bir delinin ardından. *Erciyes*, 20(231): 16-17.
- Taranoğlu G (1984) Gülpınar'ın kaleminden selam, *Gülpınar Aylık Fikir, Sanat, Edebiyat Dergisi*, 98: 4.
- Taranoğlu G (1996) Âşık Ali Çatak'ımızı da kaybettik. *Gülpınar Aylık Fikir, Sanat, Edebiyat Dergisi* 247: 26.
- Tarlacı O (2018) Develili (Everekli) Âşık Seyranî'nin bestelenmiş şiirleri (müzik ve edebi tür bağlamında). *1. Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 4-5-6.
- Taşhova Ş (1983) Develi'de yapılan 3. Seyranî şenliklerinde gördüklerim. *Türk Folkloru*, 49: 22-23.
- Taşhova MM (2008) Baba-oğul âşıklar: âşıklık geleneğinde yeni bir model. *Türkbilig*, (15): 94-109.
- Taşyapan M (1993) Develili (Everek) Âşık Seyranî (hayatı, edebi şahsiyeti ve şiirleri). Bitirme Tezi, Erciyes Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Kayseri.

- Tatar M (1996) Develili âşık ali çatak ve şiirlerinden seçmeler. Bitirme Tezi, Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü, Erzurum.
- Tek R (2018) Anadolu Türk halk hekimliğinde toprak. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 39: 189-204.
- Tek R (2019) Sağaltma ocaklarının kimlik inşasında rüya. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 12 (28): 1019-1034.
- Tekin A (1995) *Edebiyatımızda İsimler ve Terimler* (Ötüken Yayınları, İstanbul).
- Terzioğlu AM, Demirel S (2022) Âşıklık geleneği müzikal ürünlerinin müzik öğretmenliği lisans programı müfredatında yer alan derslerde kullanılabilirlik durumu: Âşık Seyranî örneği. 3. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Cilt)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Haziran 30-Temmuz 2.
- Tezcan Aksu B, Akalın ŞH, Toparlı R (2023) *Türk Atasözleri Sözlüğü* (TDK Yayınları, Ankara).
- Toker İ (2009) Renk simgeçiliği ve din: Türk kültür yapısı içinde ak-kara renk karşıtlığı ve bu karşıtlığın modern Türk söylemindeki tezahürleri üzerine. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 50(2): 93-112.
- Tölegenova S (2018) Türk halkları ideolojisi: Yesevî ve Âşık Seyranî şiirlerinde dini ahenkler. 1. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 4-5-6.
- Tural M (2022) Âşık Seyranî'nin şiirlerinde eleştirdiği sorunlar ve önerdiği çözümlerin fenomenolojik açıdan analizi. 3. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Cilt)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Haziran 30-Temmuz 2.
- Türkmen F (2005) Osmanlı dönemindeki önemli olayların âşık şiirindeki akisleri. *Türk Dünyası incelemeleri Dergisi*, 5(2): 293-298.
- Uğurcan FZ (2021) Alkış ve kargışlara işlevsel bir bakış: Er Sogotoh Destanı örneği. *Türkiyat Mecmuası*, 31(2): 851-872.

- Ulukan A (2012) Farklılığın renk ve sayılarda buluşan aynılığı. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 48: 165-190.
- Umagan S (2002) Hikmet ve hiciv şairi olarak Seyrânî. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 9: 19.
- Ustakurt F, Şimşek S (2018) Âşık Seyranî ve tarikatı üzerine 1. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 4-5-6.
- Uyguner M (1991) *Seyrani Yaşamı-Sanatı-Şiirlerinden Seçmeler* (Bilgi Yayınevi, Ankara).
- Uysal Y (2019) Adıyaman halk kültüründe dua ve beddualar (Alkışlar-Kargışlar). *Türkiyat Mecmuası - Journal of Turkology*, 29(2): 621-644.
- Yaltrık H (2003) Develi’de Âşık Seyranî’nin Trakya bölgesindeki bestelenmiş şiirleri. *Bütün Yönleriyle 1. Develi Bilgi Şöleni*. Develi-Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 26-28.
- Yalçın A (2022) Develi’nin sosyo-kültürel yapısı içinde Seyrânî. 3. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Cilt)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Haziran 30-Temmuz 2.
- Yardımcı M (2000) Geleneksel kültürümüzde ve âşıkların dilinde sayılar. *III. Uluslararası Çukurova Halk Kültürü Bilgi Şöleni Sempozyumu*, 636-647.
- Yardımcı M (2008) *Edebiyat Tarihi Çerçevesinde Âşık Edebiyatı Araştırmaları* (Ürün Yayınları, Ankara).
- Yardımcı M (2013) *Başlangıcından Günümüze Türk Halk Şiiri* (Kanyılmaz Matbaacılık, İzmir).
- Yaşar A (2016) Kahvehane. TDV İslam Ansiklopedisi Ek-2, 3-5.
- Yıldırım B (2018) Âşık Seyranî şiirinde tasavvuf. 1. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 4-5-6.
- Yıldırım E (2022) *Türk Kültüründe Renkler* (Ötüken Yayınları, İstanbul).

- Yıldırım H O (2018) Osmanlı nüfus defterlerinde Seyranî ile ilgili kayıtlar *1. Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 4-5-6.
- Yıldırım İ (2020) Âşık Seyrânî'nin aruz vezniyle yazılmış şiirlerinde âyet iktibasları. *Karadeniz Araştırmaları*, 17 (67): 799-812.
- Yıldırım İ (2022) Sanihat-ı Seyranî'nin neşri üzerine yapılmış bir tenkit ve değerlendirmeler. *3. Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Cilt)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Haziran 30-Temmuz 2.
- Yıldız MF (2004) *Sevda Dümenini Sana Bıraktım* (Kalender Yayıncılık, İstanbul).
- Yıldız MF (2002) *Sad-i Mezrası İmarek Köyü Amarat Kasabası* (Furkan Yayınevi, Kayseri).
- Yıldız MF (2012) *Unutur Mu Sanıyorsun* (Ankara Yıldırım Yayınları, Ankara).
- Yıldız A (2020) Âşık Seyrani'nin şiir dünyasında atasözlerinin yeri. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2 (1): 25-32.
- Yılmaz B (2022a) Âşık Seyrânî'nin ve Âşık Şenlik'in iptida redifli şiirleri üzerine karşılaştırmalı bir inceleme. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (8): 815-822.
- Yılmaz M (2019) XIX. yüzyılda Osmanlıda rüşvet olgusu ve Seyrani'nin şiirine yansımaları. *2. Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Kitap)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Ekim 10-11-12.
- Yılmaz S (2020) Türk toplumunda geleneksel tedavi yöntemlerinin faydasına inanma ve bu yöntemlere başvurma örüntüleri. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 10 (3): 941-953.
- Yılmaz B (2022b) Âşık Seyranî'nin ve Âşık Şenlik'in iptida redifli şiirlerinin mukayesesi ve incelenmesi. *3. Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Cilt)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Haziran 30-Temmuz 2.

- Yılmaz M (2022) Âşık Seyranî'nin şiirinde ahlak ve adalet: ideal insan arayışı. 3. *Uluslararası Develi-Âşık Seyranî ve Türk Kültürü Kongresi (Âşık Seyranî Bildirileri 2. Cilt)*. Develi, Kayseri, TÜRKİYE, Haziran 30-Temmuz 2.
- Yiğitoğlu M, Sezer MA (2019) Âşık Veysel'in şiirlerine ekoeleştiri bağlamında bir yaklaşım. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (14), 568-579.
- Yöre S (2015) Âşık Seyrânî, Âşık Seyrânî festivali ve müziksel özellikleri. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*. 75: 145-161.
- Yücel Ü (2011) Türk halk inanışlarında sayılar. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Yüksel HA (1985a) Develili âşık seyrani ve şiirleri. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yüksel HA (1985b) Seyrânî'nin nasihat destanı. *Türk Folkloru*, 72: 15.
- Yüksel HA (1986a) Seyrânî'nin yayınlanmamış şiirleri-I. *Türk Folkloru*, 72: 16-17.
- Yüksel HA (1986b) Seyrânî'nin yayınlanmamış şiirleri-II. *Türk Folkloru*, 79: 26-27.
- Yüksel HA (1986c) Seyrânî'nin yayınlanmamış şiirleri-III. *Türk Folkloru*, 82-83: 15.
- Yüksel HA (1986d) Seyrânî'nin yayınlanmamış şiirleri-IV. *Türk Folkloru*, 89: 17-18.
- Yüksel HA (1987) *Âşık Seyrânî Hayatı ve Şiirleri* (Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara).
- Yüksel HA, Özadamarlar K (1991) *Türk Halk Şairleri Bibliyografyaları 11: Âşık Seyrânî Bibliyografyası (Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Şiirlerinden Örnekler)* (Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara).
- Zeki Yıldırım Özel Arşivi (ZYÖA), 2007.

İNTERNET KAYNAKLARI

- Bezmiâlem, <https://bezmialem.edu.tr/aktuel/aktuel-21/files/assets/basic-html/page10.html> (4 Şubat 2023)
- DS, (Derleme Sözlüğü) <https://sozluk.gov.tr/> (19 Mayıs 2023)

Facebook, https://www.facebook.com/abdullah.binti.3/videos/320119704249855?locale=tr_TR (17 Aralık 2023)

Facebook, https://www.facebook.com/abdullah.binti.3/videos/1287744918541786?locale=tr_TR (Erişim tarihi: 17 Aralık 2023)

GTS, (Güncel Türkçe Sözlük) <https://sozluk.gov.tr/> (17 Haziran 2023)

Hadis Kitapları, <https://hadiskitaplari.com/riyazus-salihin/p/riyazus-salihin-727-nolu-hadis> (21 Şubat 2023)

TEİS (2020a) Mahrumî, Zeki Yıldırım. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/mahrumi-zeki-yildirim> (7 Haziran 2023).

TEİS (2020b) Karagöz, Abdullah Karagöz. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/karagoz-abdullah-karagoz> (Erişim Tarihi: 9 Eylül 2023)

TEİS, (2020c) Meydanî, İdris Eroğlu. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/meydani-idris-eroglu> (Erişim Tarihi: 6 Kasım 2023).

TEİS (2020d) Enver Tuncalp. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/enver-tuncalp> (5 Mayıs 2023).

TEİS (2020e) Çatak Ali. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/catak-ali> (15.06.2023).

TEİS (2020f) NURŞAH, Durşen Mert. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nursah-dursen-mert> (5 Nisan 2023)

TEİS (2020g) Gülhanî/Sefil Gülhanî/Gürünlü Gülhanî, Mehmet Kargı. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/gulhani-sefil-gulhani-gurunlu-gulhani> (11 Haziran 2023).

TEİS (2020h) Durbilmez/Ozantürk, Bayram Durbilmez. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/durbilmez-ozanturk-bayram-durbilmez> (14 Mayıs 2023).

Youtube, <https://www.youtube.com/watch?v=0ogCLCKT-Ns> (10 Nisan 2023).

Youtube, <https://www.youtube.com/@aliyldz> (17 Nisan 2023)

EKLER

EK 1: Âşık Ali Çatak'ın kendi yazısıyla hayatını anlattığı belgeler (Ek 1-10). (Bu belgeler Âli Çatak'ın yeğeni emekli öğretmen Hamdi Yozgatlı'dan temin edilmiştir).

(1) ÂŞIK ALİ ÇATAK'IN
HAYATI VE KÜLTÜREL, SOSYAL FAALİYETLERİ

ÂŞIK ALİ ÇATAK 1924 yılında (Develi'de doğdu. Babası Derviş Hocalardan Derviş Çavuş, ANASIMUDERİS Abdullah EFENDİNİN GÖLÜ ALİ EFENDİDİR. Sâime dedesinin ismine izâfeten ALİ ismi verilmiştir. Zira Gözleri ÇAKIR OLUŞU İÇİN Hemşehrileri "Gök" ALİ olarak Tanırlar

Şairimiz ÂŞIK ÇATAK İLK VE ORTA TAKSİLİNİ Develi'de Tamamladı. "13-Mart-1939'da Erzincan'ı yerle bir eden ZELZELE Gece Saat 2'de Develide de SİDDETİNİ HİSSETTİRİLMİŞTİR. İSTE O ANDA KAYIPTAN İLÂH-İ BİR SES "ALİ" DİYE ÜÇ KERE ÇAĞIRILIR! YATAK, KIYAFETİĞİLE DİŞARI ÇIKAN ŞAIR BAHCESİ DOLAŞIR KİMSELERİ GÖREMEZ. ÇATAK EVE DÖNEREK EŞİBİSESİNİ GİYEREK DOĞRU ORTAKULA KOŞAR.

Develi Kaymakamı "YUSUF Cemal"ı Bey ALİ Evladım arkadaşlarını Topla. Soysallı Köyü Harap Olmu Kurtarmaya gideceğiz der.

ÂŞIK ÇATAK Hemen Arkadaşlarını Toplar ve Kurtarma ekibi ile Soysallı Köyüne gider. İLK Çalışmaya başladığı evde "HATİCE" isminde Nisanlılı bir KIZ ÇIKARIR. İSTE BU ACI Olaydan duyduğu üzüntü ile 5 Kitâdan oluşan ilk Şiirini yazar. ve öyle yemeğince Hocası YUSUF Cemal Bey'e OKUR. Dikkatle binliğin YUSUF Cemal Bey ALİ Evladım sen ileride iyi bir şair olun diye noktalar. İSTE O günden, günümüze kadar "ÇATA" mahlası ile Şiir yazmaya devam eder. ÂŞIK ÇATAK "HATİCE" AĞIT Şeklinde ilk Terennüm ettiği Şiiri

Aşağıdaki gibi yorum.

HATICEM uzanmış yatmış
mevlâm ne güzel yaratmış
Kum Çakıl yüzüne batmış
Bakan Ağlar hallerine

Deprem gelmiş onu bulmuş
Gözlerine TOPRAK Dolmuş
Soysallı Tüm Harap olmuş
Kıymış Gonca güllerine
ÂŞIK ÇATAK Yaşar sağdı
Açılar Haddini AŞTI
GÖRENLER ACIDI SAĞTI
Soysallının İllerine

EK 2:

(2)

Diyen Çatak Fakir ailenin Tek erkek Evladı olduğu için çalışmak üzere çocuk yaşta 20. Kasım. 1939 yılı ANKARA'ya gitti, sırasıyla Amelelik, ustalık inşaat Kalfalığı ve Tasarönlük yaparak hayatını sürdürdü. Şair ikinci şiirinde ANKARA'da duyduğu Ana, Baba ve sıla özleminin yanısıyla Şairin Terennüm ettiği ^{ikinci} ANKARA, ANKARA Redifi deyişin Aynen Alıyorum.

ANKARA ANKARA

Âş Kaynamaz ocağında

Yırtık pantol Bacacağında

Gurbetilin Kucüğünde

Kaldım ANKARA ANKARA

ANAM ARAR Yana yana

Sitemlerin yetti cana

Kastin Nedir bilmem bana

Soldum ANKARA ANKARA

meslek Buldum yağlı boya

Rekler Bürdüm boyacıya

Kazandığım yetmez Aya

öldüm ANKARA ANKARA

Bağ Belledin Kuyu Kazdım

Başa gelen Derdi yazım

ÇATAK Uslu İken Azdım

Doldum ANKARA ANKARA

13 mart 1946 gılı vatan görevini yapak üzere ERZURUM "KARS KAPU" 153 Ağır Top Taburunda Askerliğe Başlıyan Çatak gazetleme ÇAVUŞU olarak yaptı. yine Askere de Şiir yazmaya devam etti ve üçüncü şiirinde Ruslar Almanları mağlup Edince Türkiyeden Ardaha, KARS, SARKAMIŞI ve ERZURUM'u istemesi üzerine ÂŞIK Çatak Taşlam Türünde Hür Yiğilleriz Deyisini yazarak o günün Halk Gazetesi olan Hemşeri ve ERÇİYES DERGISİNDE yayınlandı ve Tabur

EK 3:

(3)

gelen Derği ve Gazeteleri okuyan Subaylar Çatak'ı Şair Otakı
Tanıdılar ve Sevdiler.

-TAŞLAMA-

Asyadan Dört Yana AKİNE DEN İKTİK
Denizleri Geçtik SELLERİ YIKTIK
NİCE DÜŞMANLARI İNİNE TIKTIK
HASMİMİZE GÖRE ŞER YİĞİTLERİZ
mesleğim koşulu SİNİFİM TOPÇU
KANTARU AKİTAN ŞANLI BİR OKÇU
HEDEFİN TAYYARE ÖLSADA TANKÇİ
YURDA ŞER BAĞIŞLAR HÜR YİĞİTLERİZ

ÇEKİLSİN GÖNLÜMÜN GAMİ GÜMANI
YOK KAFİR MOSKOF'UN DİNİ İMANI
ÇATAK SAVAŞMANIN GELDİ ZAMANI
HASMİMİZE GÖRE ER YİĞİTLERİZ

Diyen Şairimiz 4 sene ASKERLİK yaptıktan sonra
1949 da ASKERLİK görevini BİTİRİLEREK ANKARAY
Döndü ve inşaat ustası olarak çalışmasını sürdürdü.

1954 de EVLENEN SAİRİN BU EVLİLİKTEN 2 OĞLU BİR KIZI
Oldu. Çocuklarının Eğitimi için önem gösterdi Büyük oğlu
Derviş Çatak Teknik öğrenimini bitirerek ERKEK meslek
Lisesine öğretmen olarak göreve başladı. Onu Küçük oğlu
Şükrü Çatak GAZİ Eğitimi bitirdikten sonra İngilizce
Öğretmeni olarak göreve başladı. AŞİĞİN ALMANYA
HASTANESİNDE HEMŞİRE OLARAK ÇALIŞIYOR.

1975 yılı Hanımını Kayıp eden AŞİK ÇATAK Bütü.
Çalışmalarını TÜRK Halk Edebiyatına Hassetti.

AŞİĞİN YAYINLANMIŞ ESERİ: ERCİYESTEN ANADOLU
1975, AŞİK SEYRANİ HAYATI: Şiirleri 1984, Develi ilçesini
AGAÇLANDIRMA ve GÜZELLEŞTİRME 1985, Derdin, derdim
ANADOLU 1985 v" Bütün yönleriyle Seyranî 1992 de yayınlandı.

EK 4:

Şairimizin yayına hazır olan Eseri:
Şairlerin Dilinde AŞIKLARIN Telinde Seyrânî ve Tiravşintı
İncili Çavuş:
Aşığın Şiirleri bir çok Gazete ve Dergilerde
yayınlandı. Aynı zamanda şairin kendisi ile ANKARA ve
İstanbul radyolarında röportaj yapıldı. TRT-ANKARA
TV. Bu Toprağın sesi programında röportaj yapıldı.
YAZARLI YAZARLAR: Şairin hayatı ve şiirlerini
yazdılar:
ÇATAK: Bir çok yurt genelinde yapılan
seminer ve şenliklere Konya Aşıklar Bayramına katıldı
Okuduğu Coşkulu şiirleri birçok madalya ve plaket,
Taktirnameler aldı. 12 madalya ve 8 plaket ve özel
milli kıyafeti olan şair 1979 da ilk kez Develide yapılan
seyrânî seminer ve şenliklerini düzenledi.
Bu hususta ANKARA'daki Evinin yok pahasına satarak
kültür hizmetlerine harcadı. Bu nedenle kendisine
"SEYRÂNÎ DELİSİ" denildi. ve kendisi de bunu kabul
etti. AŞIK ÇATAK: 18-AĞUSTOS-1986 yılı Kayseri HALK
Şairleri Kültür Derneğini kurdu. 21-HAZİRAN-1987 de
250 Fakir çocuğu sünnet ettirdi. Kayseri de bulunan
Kamu Kuruluşlarında Hastane, Hapishane, güçsüzler
yurdu, çocuk yetiştirme ve bütün Lise, meslek en-
vs- gibi yerlerde ücretsiz MORAL KONSEKLERİ
verirdi. Şairimiz: 1985 yılı kurduğu Acaçlandırma
Derneği ikinci Başkan olarak mevcut Çamlığa ilave
ve HIZIRILYAS türbesine 50,000 Fidan biktirdi.
Ayrıca sultansazı OVAÇİFTLİK Kâşünde bünyanın
üçüncü Kuş Cenneti olan yeri Devlet Korumasına
alınması ve Kuş gözlem direği dikilmesi için çalıştı ve
1988 yılı 15 MT- yüksekliğinde bir direğin dikilmesine
öncü oldu ve dikti. ANKARA TRT-si ile çekim

EK 5:

(5)

Yaptırdı ve 24 KASIM-1993 de butopravin Sesinde
TV. da saat 16.20 de yayınlattı.

ÇATAK 7 AŞIKTAN OLUSAN Kurduğu: GÖNÜL
KERVANI ile yurdun bir çok yerlerini dolayarak
SAL AŞIKLAR SÖLENİ DÜZENLEDİ ve Necip millétimize
BİRLİK BERABERLİK, KARDESLİK DUYGULARINI ÇALDI SÖYLETTİ
He gidiken ilde TAKTİRLE KARŞILANDI.

ŞAIRİN BU ÇALIŞMALARINDAN DOLAYA ilk kez
Kültür Bakanı Sayın MUKERREM TAŞCIOĞLU onayı ile
15-Ağustos-1986 yılı TAKDİRİN 150.000 LİRA ÖDÜL VERİLDİ.
YİNE NAMIK KEMAL ZEYBEK'in kültür Bakanlığı
DÖNEMİNDE 2.000.000 TL. VERİLDİ. VE FİKRİ SAĞLAR
TARAFINDAN 5000.000 TL. VERİLDİ AYRICA PLAKET VE
HALK OZALARI ANLOLOJİSİ İLE TALTİFLENDİRİLDİ.

AŞIK ÇATAK'IN FAALİYETTE BULUNAN
KURULUŞLARI:

İSTANBUL ŞAIRLER ŞİİRSEVENLER DERNEĞİ ÜYESİ
KAYSERİ HALK ŞAIRLERİ KÜLTÜR DERNEĞİ KURUCUSU
VE ÜYESİ

ANKARA: İLESAM. TÜRKİYE İLİM VE EDEBİYAT ESERİ
SAHİPLERİ MESLEK BİRLİĞİ ÜYESİ.

AYRICA: T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI ETKİNLİKLERİ
SANATÇI İNDİRİM KARTI SAHİBİDİR.

ŞAIR, YAZAR, ARAŞTIRMACI OLARAK BİLİNE ÇATAK
YAŞININ İLERİLEMESİNE RAĞMEN KÜLTÜR VE AŞIKLIK
GELENEĞİNİ SÜRDÜRMEYE ÇALIŞMAKLADIR.

Âşık CATAK'ın Sürkinde İstediği Konular:
Vatan, millet, Tabiyat ve Bayrak Sevgisi.
Tasavvuf, Taşlama, bestan, Nâât gibi şiir türleridir

Şairin vatan için söylediği Deyişi
Vatan aşkına tutulan
Varmı ki bundan kurtulan
Bir canım var olsun kurban
Derdin derim Anadolu
Cennet gibi biçimdesin
Niye böyle göcümdesin
uzak değil içimdesin
Derdin derdim Anadolu
Âşık Catak benim Adım
Arkşa yükseldi Feryadım
Gezdim seni aldım adım
Derdin derdim Anadolu

Mille için: Asil millet bozulmasın
Kara yazı yazılmasın
Türke tuzak kazılmasın
Milletime yazlık olur

Kardeş Kardeş çalışalım
Fen ilimle yarışalım
Küskün işek barışalım
Milletime yazlık olur

TABIYAT İÇİN: Renga renk çiçekler açar
Civildaslar kuşlar uçar
Tabiyat yeşillik saçar
Seyirine doyum olmaz
Derelerden sular akar
Yazı, yaban beva kokar
İnsan imrenirde bakar
Seyirine doyum olmaz

EK 7:

(8)

ÂŞIK Çatak yeşile bak
Kendin ASKIN NÂRINE yak
göve yükseldikçe KAVAK
seyirine DOYUM olmaz

BAYRAK için: Renk almışın Şehidimin Kanından
Allah şahit Çok severim Canımdan
elde sensin AYIRT elmem yanımdan
Namussunsun ŞEREFİMSİN Bayrağım

AY'ı sende yıldız sende Al Sende
Tarihime ZAFER AÇAN yol Sende
Hürriyeti Söyler Baksam Hâl Sende
Namussunsun ŞEREFİMSİN Bayrağım
ÂŞIK çalak olsun uğruna Köle
istediğin yeredikem sendile
Tarih boya başımızda efile
NAMUSSUNSUŞ ŞEREFİMSİN Bayrağım

TASAVVUF İÇİN: Bindim Senin ASKATINA
Sürdüm geldim 'ben KATINA
Boynum HAZİR Cellatına
AFette KULÜN Olayım
Gökte yerde HAZİR NAZİR
Kul Kapında olmaz VEZİR
Yakacasın CAZİR CAZİR
Yak savur KULÜN Olayım

ÂŞIK Çatak Sevgisinde
Hakkın bana vergisinde
Canım Amanet Cisimde
Zikreden Dilin Olayım

(9)

TAŞLAMA için: Onbin LIRA ACI SOĞAN
Pişman ANASINDANDOGAN
EFLASYON bizi BOĞAN
Gede yaşa behey Kardaş
Selâm vermez Hiç PIRASA
Gece uçar Hep YARASA
PARA AKAR bak TERESE
Gelde yaşa behey Kardaş

ÂŞIK ÇATAK düzen bozuk
ACIRIM millete YAZZIK
TEFECİLER ATAR KAZZIK
Gelde yaşa behey Kardaş

Nice Tabiblerin KAPUSUN CALDIM
RECETE verdiler ilaçları aldım
DEVASIZ DERTLERİN ACIZI KALDIM
HER NERE vardımSA PARADEDİLER
GÜNDÜZ HUZUR CECE UYKULAR KAÇTI
SİNEM KALKAN oldu dertle SAVAŞTI
GÖRENLER HALİME ACI SAŞTI
BELKİ DEVA KULUN ARA DEDİLER
ÂŞIK ÇATAK işte TUKENDİN AHA
SENİN İŞİN KALDI YÜCE ALLAH'A
LEVH-İ KALEM BAYLE YAZMIŞ ERVÂH'A
SENİN DERTİN AŞKI SARA 'DEDİLER

(10)

NAZM: Resûl

Doğuştan vardı Sunneti
Şükür islâmdır ümmeti
Kamî Âlem mürüvveti
Şefâat Kıl Resulullah

"Hamza" dedi Süt Kardeşim
İzinden yürümek isim
İki Cihanda Güneşim
Şefâat Kıl Resulullah

Şeytana Attıkca taşı
Dökerdi gözünden yaşı
Cümle Nebilerin başı
Şefâat Kıl Resulullah

Güler yüzlü Tatlı dili
Hayırsever Cömert eli
CENNET bahçesinin gülü
Şefâat Kıl Resulullah

O mekkeden hicret etti
Doğru "Sevr" dağına gitti
Cebrâil imdada yetti
Şefâat Kıl Resulullah

Kervanla etti Ticaret
Melekler etti Ziyaret
Peygamber oldu nihayet
Şefâat Kıl Resulullah

Acır Muhammet düştüğe
Günâhkar olan Sâskın
Şehit Torunun Âşkına
Şefâat Kıl Resulullah

(11)

Älemlere olan Rahmet
Hak yolunda Çekti Zahmet
Muhammet, müstafa, Ahmet
Şefâat Kıl Resulullah

Nur gölgesi düşmez yere
Mis'ki Amber kattı tere
Rahmet olsun yüz bin kere
Şefâat Kıl Resulullah

Okudu veda hutbesi
Äleme duyuldu sesi
Kayınatın Efendisi
Şefâat Kıl Resulullah

Şükür, zikir bütün işi
"Uhad'da" kırıldı dişi
Sabudu ekmeği aşı
Şefâat Kıl Resulullah

Selâm salat Tüm üstüne
Kavuştü gönül dostuna
Oturdu nebi postuna
Şefâat Kıl Resulullah

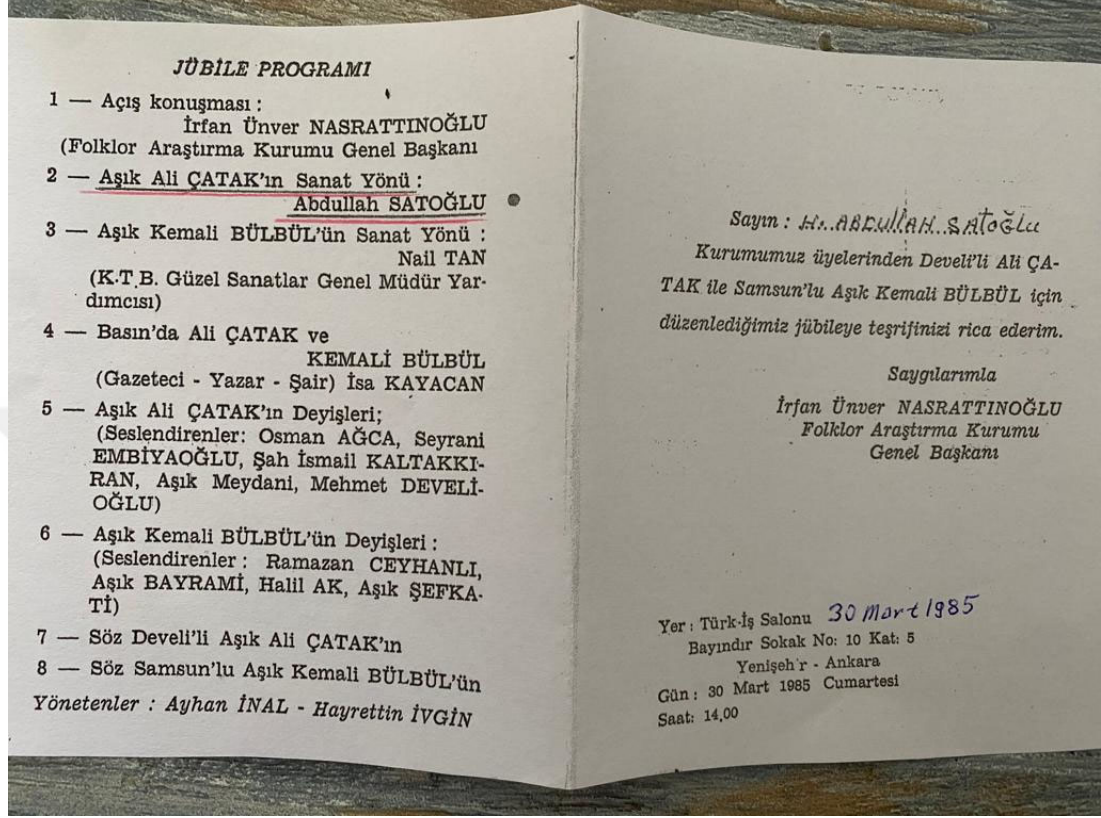
Âşık çatak olan kurban
Ölüm 'kula Haktan Ferman
Cümle derde sensin derman
Şefâat Kıl Resulullah

Develi'li
Âşık Ali Çatak

Çatak

EK 11: Âşık Ali Çatak ile Âşık Kemalî Bülbul için düzenlenen program davetiyesi.
Belge Abdullah Satoğlu'dan alınmıştır.

EK 12: Âşık Ali Çatak'ın yöresel elbiseleri ile bazı madalyaları. (Bu elbiseler ve madalyalar Develi Saray Halı Fabrikasında muhafaza edilmektedir. Görüntüler fabrikanın arşivinden temin edilmiştir.)

EK 13:

EK 14:

EK 15:

EK 16:

EK 17:

EK 18:

EK 19:

EK 20:

EK 21:

EK 22:

EK 23:

EK 24:

EK 25:

EK 26:

EK 27:

EK 28:

24.2.86

• Sayın Satoğlu Tanrı selamını iletirken gözlerimden öpelin
Selçukka meleye ekizlerime selam edip gözlerimden öperim
Ayrıca yengeme selam eder cümlemize sağlıklar ve istekinizde
başarılar dilerim. Abdullah Bey Nazır şahsına gösterdiğiniz
ilgiye teşekkür ederim. Gülpınardaki yazınızı Develiden Kayseri
Ziyaretine gelen Arkadaşlar Hastane'ye getirdiler Defalareca
okudum, okudum Afasta gönlümü teselli etmeye çalıştım.
Allah sağlıklı beraber ihamınızı artırsın size telefon edip
ayrıldıktan sonra Develiye geldim iklimin serliği nedeni ile
Hastalandım Arkadaşlar Beni Develi Devlet Hastanesine götürdüler
Filim Tahlillerini yaptılar Verem teşhisi ile Kayseri Nuh Naci
Yazgan Göğüs Hastalıkları Hastanesine geldim kayıtları yapılar
yatacak yok 2 gün sonra ara dediler bugün yarın derken
bir hafta otellerde sücündüm. Sayın Valimiz Yüksel Çavuşoğlu
4 kışa size yazdım götürüp kendisine verdim duygulandı
Fotokopisini çekterek aslını bana verdi ve Hastanenin Baş Tabibi
ne telefon etti ve kendi soforuna emir vererek makam arabası
ile gelip Hastanenin 3 Nolu Odasına yatım. Hemşehrim Dr. Enver
Bilginin Hastası oldum büyük ilgi gösterdi Filim Tahlil netice
Bronşit çıktı mevlama şükürler olsun çok için böylece
gecen serencamı izah ettikten sonra Acizane 4 Kitadan ola
şiri taktim ediyom.

• Sayın Valim Yüksel Çavuşoğluna saygularım
Develiden geldim Ziyaretine **Geldim.**
Çavuşoğlu Berler Asaletine **Bir canımız vardır oda ammanet**
Valim Ben muhtacım Himayetine **Ölündür sonumuz kuluz nihayet**
Kolların üstüne ger diye geldim **mevlâm versin valim size selame**
Bu işin Astında er diye geldim **bu işin Astında er diye geldim**

Amansız bir derdki tüketti Ferim **Âşık Çatak size Her An Düvaci**
Böyle yazmış bize mevlâyı Kerim **içime yer etti ahile sancu**
Âşıkâr Sırrımı Ben size berim **Bulunmaz dediler askın ilacı**
Bu derdine deva ver diye geldim **Çilekeş Âşığı göe diye geldi**

Âşık Ali Çatak

EK 30: Âşık Ali Çatak'ın araştırmacı yazar aynı zamanda âşık da olan Abdulkadir Güler'e yazdığı mektup.

DEVELİ'LI
Âşık Ali Çatak
(Seyrânî Delisi)
Tel : 0(352) 621 71 00 / 158
38400 - Develi / Kayseri

13.ubat.1995- DEVELİ

Muhterem kardeşim Abdülkadir bey, sonsuz selâm ve saygılarımı iletirken gözlerinden öperim.Hastalığına geçmiş olsun der Mevlâ'dan sağlık Afiyetler dilerim.Ramazanı şerifleriniz mübarek olsun Allah çoluk çocuğunla hayırlı bayramlar nasip eylesin amin.

Sayın Abdülkadir Bey göndermiş olduğun(YERLİ VE YABANCI GÖZÜ İLE) YUNUS EMRE isimli kitabınızı ve 8.2.1995 tarihli sizler kadar aziz olan Mektubunuzu aldım.sağolun Efendim.

✗Eserinizi baştan sonuna kadar okudum güzel araştırma yapmışsınız Kitabınızdaki yazarlar benim gönüldostlarımdır. Yunus Emre şenliklerinin 3.üncü senesinde ben de katılmıştım O zamanın Eskişehir Valisi Sayın Münir Raif Güney Beydir şiirim üçüncülük kazanmıştı demek ki benim şiire raslıyamamışsın Sayın Dr.Tahir Kutsi Makal çıkardığı Yunus Emre Antolojisi nde yayınladı ayrıca Diyanet vakfının özel olarak çıkardığı Yunus Emre ve Erciyes ün.çıkardığı Yunus Emre adlı eserlerde yayınlandı.şiirin ismi "Gelmez bir can Yunus Gibi" idi

ÇIKARDIĞIM ESERLER:Erciyes'ten Anadolu'ma,1975.ankara
Seyrânî'nin hayatı ve şiirleri.1984.İst.Derdin Derdim Anadolu.1985.İstan.
Develi İlçesini ağaçlandıralım ve güzelleştirelim.1985.İstanbul,
// Bütün Yönleriyle Seyrânî, ayrıca (Şairlerin Dilinde Âşıkların Telinde,
Seyrânî isimli eserimi kültür Bakanlığı Halk kültürlerini geliştirme ve araştırma dairesine sattım.zannımca bu sene çıkar.şu anda baskıya hazır vaziyette olan (TIRAVŞIN'LI İNCİLİ ÇAVUŞ) kitabını sayın Nail Tan Beyle beraber bastıracağız Allah izin verirse Sayın A.Güler Dadaloğlu ve İncili Çavuş komitelerininide ben kurdum. Kayseri Halk Şairleri Kültür Derneğini 1986 yılı ben kurdum ve 21. Haziran.1987 de dernek olarak Kayseride ilk kez 250 fakir çocuğun toplu sünnetini yaptırđım ve Hunat camisinde Mevlit okuttum.Develi'ye 1979 yılı ilk defa Seyrânî seminer ve şenliklerini ben Organize ettim halen devam etmektedir ve bu şenliklerde pederpey 350 Fakir çocuğu sünnet ettirdim ayrıca Develi de ağaçlandırma derneğini kurdum 50,000 çam ve sedir ağacı diktirdim.

İlesam'ın üyesiyim,İstanbulda şair ve şiir sevenler derneğinin üyesiyim.
Develi de yer altı şehri buldum,Kültür Bakanlığı ile 1990 yılı bir kazı yaptık bu sene inşaallah devam edeceğiz.burada bir konuyu daha belirtmek isterim Yunus Emre Aksaray'ın "ESKİ YUNUS köyündendir Şeyhi Ankara'nın Nallıhan İlçesine bağlı Emre Sultan köyünde Türbesi mevcuttur Eskiden bu köy Eskişehir'in Mihaliççik İlçesine bağlı idi.Şeyh Hamid-i Burhanda Aksarayda türbesinde yatmaktadır fakat (SÖMÜNÇÜ) Babaya Darendede,

EK 31: Âşık Ali Çatak elinde sazı ile Seyranî heykeli önünde. (Yanıdaki?)

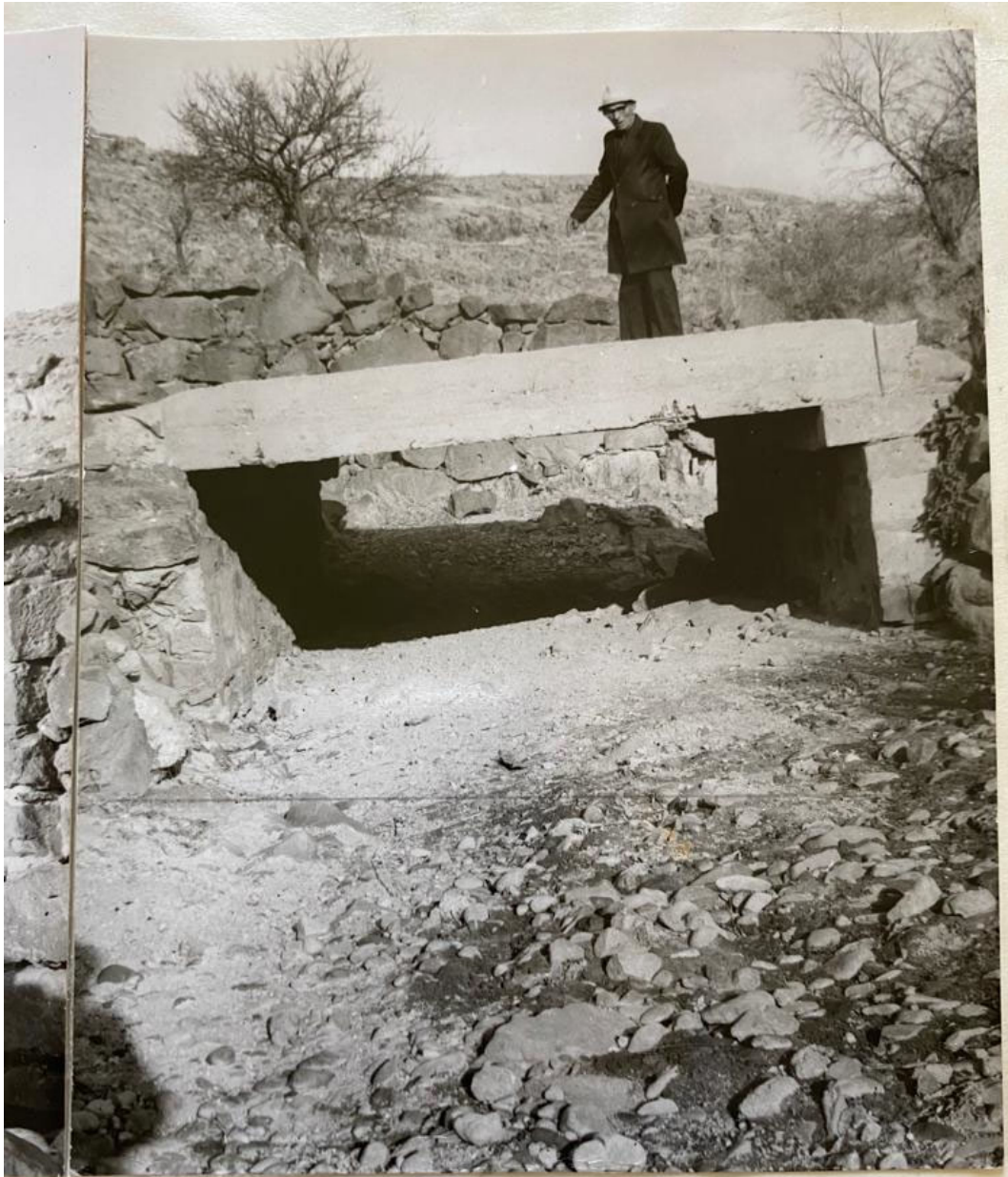
EK 32: Develi Lisesi'nin arka bahçesinde Seyranî'nin mezarının araştırılması çalışmalarına katıldığı günlerden. Burada Seyranî'nin muhtemel mezarını göstermektedir.

EK 33: Tarihi yapıları araştırırken.

EK 34:

İkizdeğirmeni köprüsü

EK 35:

Sultanoğlu Hacı Ağop Efendinin yaptırdığı Tabakhane köprüsü
Resimde görölmektedir.

TABAKHANE KÖPRÜSÜ

EK 36:

Yukarı Fenese mahallesine Hacı Ağop Efendinin 10 metre derinliği
azdırdığı su kuyusu bir asırdan fazla hizmet ettikten sonra evlere
eşme girince kuyu ibdal edilmesini resimde Aşık Ali Çatak tırnağıyla
östermektedir. bu kuyu etci Mehmet Çakıoğlu'nun evinin önündedir.

Kuyunun yapılmasını bütün mahalle sakinleri Sultanoğlu Hacı Ağop
Efendi tarafından yaptırıldığını söylemektedir.

Kaynak:mahalle sakinlerinden Şükrü Ilgılata 15.mayıs.1965.Develi

EK 37:Çatak'ın Saray Halı Fabrikası Arşivinde bulunan bazı kişisel eşyaları:

EK 38:

EK 39: Çatak'ın *Bütün Yönleriyle Seyrani* (1992) adlı kitabının kendisi tarafından oluşturulan ve daktilo ile yazılan taslak hali.

EK 40:

EK 41:

EK 42:

EK 43:

EK 44:

EK 45: Develili Âşık Ali Çatak bir programda icra sırasında. (Fotoğraf Kùltür Bakanlığı arşivinden alınmıştır.)

EK 46: Develili Âşık Ali Çatak Seyranî Şenlikleri sırasında memleketi Develi’de. (Kürsünün solunda yöresel yelekli kişi.) (Fotoğraf Kültür Bakanlığı arşivinden alınmıştır.)

EK 47: Sağ baştan: Gmrgenli Âşık Mahrumî, Develili Âşık Birfanî (Tornacı Ömer), Sivaslı Âşık İsmetî, dönemin Kültür Bakanlığı şube müdürü Yahya Aksoy, Âşık Ali Çatak, Samsunlu Âşık Kemali Bülbül, Yahyalılı Âşık Abdullah Karagöz, Yozgatlı Âşık Çapanoğlu. **Yerde oturanlar sağdan:** Develili Âşık Güzinî, Sivaslı Âşık Sefil Selimi. (Fotoğraf Kültür Bakanlığı arşivinden alınmıştır.)

